Міністерство культури України
Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти
Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка
Львівська середня спеціалізована музична школа-інтернат ім. С. Крушельницької

МЕТОДИЧНО-ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЛЕКСУ МУЗИЧНО-ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН:

СЛУХАННЯ МУЗИКИ

МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Львів, 2018

УДК 377.016:78
М54

Назар Л. Методично-програмне забезпечення комплексу музично-історичних дисциплін: Слухання музики. Музична література. Українське музичне мистецтво. Світове музичне мистецтво/ Назар Л., Кобрин Н., Шевчук С., Холевінська Я., Степан О.; Редактор-упорядник Лілія Назар. — Міністерство культури України, Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти, Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Львівська середня спеціалізована музична школа-інтернат імені С. Крушельницької. — Київ: Мелосвіт, 2018. — 354 с.

ISBN 978-966-96687-2-1

Видання адресоване викладачам музично-історичних дисциплін середніх спеціалізованих музичних шкіл-інтернатів Міністерства культури України, музичних коледжів та мистецьких шкіл, студентам та викладачам середніх та вищих музичних закладів освіти.

Затверджено до друку:
науково-методичною радою Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти
(протокол № 1 від 29 листопада 2018 року)

Рецензенти:

Любов КИЯНОВСЬКА — доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

Наталія СИРОТИНСЬКА – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри музичної медієвістики та україністики Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

Олег СМОЛЯК — доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського Національного Педагогічного Університету імені Володимира Гнатюка

Ірина БЕРМЕС — доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри методики музичного виховання і диригування Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Віолетта ДУТЧАК — доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри музичної україністики та народно-інструментального виконавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Ірина ДОВГАЛЮК — доктор мистецтвознавства, завідувач кафедри фольклористики Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка; професор кафедри української фольклористики Національного унівеситету імені І. Франка

Оксана АНДРЕЙКО — доктор педагогічних наук, доктор філософії, професор кафедри скрипки Львівської національної музичної академії ім.М. В. Лисенка

Оксана ПИСЬМЕННА — кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

Олександра ГУРИН — кандидат педагогічних наук, методист Навчально-методичного центру освіти м. Львова

Світлана САЛДАН — кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музикознавства Львівського національного університету імені Івана Франка

ISBN 978-966-96687-2-1

© Наталія КОБРИН, 2018
© Лілія НАЗАР, 2018
© Оксана СТЕПАН, 2018
© Ярина ХОЛЕВІНСЬКА, 2018
© Соломія ШЕВЧУК, 2018
© ДНМЦЗКМО, 2018

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ:

Лілія Йосифівна НАЗАР — кандидат мистецтвознавства, PhD, доцент кафедри історії музики Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка; спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької; Лауреат Всеукраїнського конкурсу “Вчитель року — 2000”

Наталія Володимирівна КОБРИН — кандидат історичних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької; Лауреат премії ім. Ярослава Окуневського

Соломія Йосипівна ШЕВЧУК — викладач вищої категорії Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької, пошукувач кафедри історії музики ЛНМА ім. М. В. Лисенка; Лауреат першої премії конкурсу “Мистецтво молодих — 2001” (музикознавство) Академії мистецтв України

Ярина Іванівна ХОЛЕВІНСЬКА — викладач вищої категорії Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької, пошукувач кафедри історії музики ЛНМА ім. М. В. Лисенка

Оксана Мирославівна СТЕПАН — маґістр музикознавства, викладач першої категорії Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької, пошукувач кафедри історії музики ЛНМА ім. М. В. Лисенка

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА 4
Вступ 4
Компетентнісний потенціал комплексу навчальних програм “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво” 5
Наскрізні змістові лінії 8
Міжпредметні і предметні компетентності 11
Наукова, теоретична і практична база 12
Концептуальні засади комплексу навчальних програм “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво” 13
Методичні принципи комплексу навчальних програм “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво” 13
Організаційно-методичні умови реалізації змісту комплексу навчальних програм 15
Характеристика структури і змісту 15
Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 17
СЛУХАННЯ МУЗИКИ
Пояснювальна записка 19
Мета й завдання курсу Слухання музики 19
Характеристика змісту та структури курсу 20
Концептуальні й методичні принципи побудови програми 20
Особливості організації навчального процесу 21
Організація обліку успішності та проведення навчального контролю 23
Рекомендації щодо користування програмою 23
Зміст навчального матеріалу й орієнтовний перелік очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів 25
МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА
Пояснювальна записка 105
Мета й завдання курсу Музична література 105
Характеристика змісту та структури курсу 106
Концептуальні й методичні принципи побудови програми 107
Особливості організації навчального процесу 108
Організація обліку успішності та проведення навчального контролю 108
Рекомендації щодо користування програмою 109
Зміст навчального матеріалу й орієнтовний перелік очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів 111
УКРАЇНСЬКЕ І СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО
Пояснювальна записка 179
Мета й завдання курсу Українське та Світове музичне мистецтво 179
Характеристика змісту та структури курсу 180
Концептуальні й методичні принципи побудови програми 180
Українське музичне мистецтво 181
Світове музичне мистецтво 184
Особливості організації навчального процесу 187
Організація обліку успішності та проведення навчального контролю 188
Рекомендації щодо користування програмою 189
Зміст навчального матеріалу й орієнтовний перелік очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів (виконавські відділи) 191
Зміст навчального матеріалу й орієнтовний перелік очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів (відділ теорії музики) 248
ДОПОМІЖНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ 293
1.1 Покажчик літератури до предмету Слухання музики 293
1.2 Рекомендовані нотні видання для Слухання музики 295
1.3 Рекомендовані відео-матеріали для Слухання музики 301
1.4 Етномузикологічні матеріали 304

2.1 Енциклопедії, словники, довідники 306
2.2 Покажчик літератури до предмету Музична література 308
2.3 Загально-історичні праці і посібники 312
3.1 Українська музика. Рекомендовані колекції аудіо- та відео- записи музичних творів, виконавці 314
3.2 Українська музика. Рекомендовані нотні видання та колекції 316
3.3 Українська музика. Рекомендована основна література та веб-ресурси для вчителя 322
4.1 Світова музика. Рекомендовані колекції аудіо- та відео- записи музичних творів, виконавці 329
4.2 Світова музика. Рекомендовані нотні видання та колекції 333
4.3 Світова музика. Рекомендована основна література та веб-ресурси для вчителя 335
ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА 344

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступ

В контексті динаміки сучасного світу, потреб і перспектив національної культури та реформування української школи загалом вкрай актуальним є переосмислення мистецької освіти середньої ланки, зокрема її музичної та спеціалізованої музичної галузі в Україні. Українська традиція педагогічної та музично-педагогічної думки великої ваги надавала вихованню через музичне мистецтво, означеного С. Людкевичем[1] як “суть інтелекту” українців, а відтак і професійній музичній освіті. Середня спеціалізована музична школа, мистецька школа та музичний коледж повинні не лише дати ґрунтовні фахові (мистецькі) знання, але, передовсім, сформувати творчу особистість, здатну розвивати й розповсюджувати традиції національного музичного мистецтва, вибудовувати напрямки музично-культурного діалогу й полілогу, продукувати й реалізовувати оригінальні мистецькі ідеї, гнучко реагувати на соціокультурні процеси.

Цикл навчальних програм “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво” базується на національних традиціях і здобутках світової музично-педагогічної думки. Його підґрунтям стала авторська концепція, згідно з якою музичне мистецтво має передавати емоційно-ціннісний і моральний досвід поколінь, а також формує образне і творче мислення учнів. Предметний цикл забезпечує умови для комплексного вироблення спеціальних компетенцій майбутнього музиканта, для безпосереднього спілкування з музичними творами, розвиває здатність до емоційних переживань, а також уміння координувати власні психічні враження та виразові можливості музики. У процесі його опанування одночасно задіюються слухові, інтелектуальні, аналітичні, відтворюючі (виконавські) й творчі (креативні) чинники особистості. Під цим оглядом цикл предметів “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво” можна трактувати як, свого роду, центральну вісь спеціалізованої музичної освіти, що інтегрує компетенції, уміння й навички інших спеціальних та музично-теоретичних дисциплін, а також багатьох загальноосвітніх, зокрема гуманітарних предметів. Комплекс програм покликаний стати одним із інструментів утвердження засадничих ідей особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів.

Мета предметного циклу “Слухання музики — Музична література — Світове та Українське музичне мистецтво” в середніх спеціальних музичних школах-інтернатах Міністерства культури України, мистецьких школах та музичних коледжах — комплексний розвиток здібностей і компетентностей майбутнього музиканта, який охоплює зацікавлення, емоційне сприймання і рефлексування, розуміння, відтворення, оцінювання, моделювання, творче переосмислення музики, тобто розвиток музичного інтелекту (за Ґ. Ґарднером[2]). Мету розробляють **завдання** комплексу навчальних предметів:

1. Розвивати і вдосконалювати навики свідомого слухання й відтворення музики;
2. Формувати музично-слуховий досвід;
3. Розширювати й збагачувати мистецький музичний світогляд учнів;
4. Всебічно опанувати українську національну музичну традицію;
5. Формувати в процесі опанування предметами власні оцінні критерії в музиці;
6. Вчитися користуватися понятійним і категоріальним апаратом музичного мистецтва;
7. Опановувати прийоми цілісного образно-змістового та композиційного аналі-

1 Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. / Упор. З. Штундер. — Т. 2. —Львів: Видавництво М. Коць, 2000. — С. 255.

2 Гарднер Г. Структура разума. – Москва: 2007. – 500 с.

зу музичних творів, музичних явищ і спадщини різних композиторських постатей;

8. Поглиблювати прагнення до творчості та творчого виконавства;

9. Створювати основу для самоактуалізації майбутніх музикантів.

Компетентнісний потенціал комплексу навчальних програм “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво”:

Компетентнісний підхід в освіті спрямовує навчально-виховний процес на формування ключових і предметної компетентностей. **Ключові компетентності** — це здатності, яких потребує кожен учень як суб’єкт навчально-виховного процесу для самовизначення, загального розвитку й самореалізації. У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти визначено десять ключових компетентностей, формування яких у процесі вивчення комплексу навчальних предметів “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво” забезпечується системним розвитком таких компонентів (умінь і ставлень):

№	Ключова компетентність	Компоненти
1	**Спілкування рідною державною мовою**	***Уміння:*** усно й письмово висловлювати свої почуття, переживання й думки від сприймання творів музичного мистецтва, брати участь у дискусіях та обговоренні творів музичного мистецтва, чітко формулювати судження щодо музичного мистецтва і музичних явищ, ділитися своїми творчими ідеями, почуттями, коментувати й оцінювати власну музично-виконавську діяльність та музичну творчість інших. ***Ставлення:*** усвідомлювати загальнолюдські цінності, національну самобутність через музичне мистецтво, готовність до їх поширення. ***Навчальні ресурси:*** твори музичного мистецтва та про музичне мистецтво (аудіо-, відео-, друковані тощо), музично-мистецькі проекти, інсценізації, театралізації, всі види музичного виконавства, дискусії, презентації, власна виконавська діяльність.
2	**Спілкування іноземними мовами:**	***Уміння:*** сприймати твори музичного мистецтва інших країн та намагатися їх інтерпретувати, використовуючи знання про культуру цих країн; спілкуватися про музичне мистецтво іноземними мовами; описувати враження від музичних творів іноземними мовами; презентувати (усно чи письмово) власні твори іноземною мовою. ***Ставлення:*** пошанування культурного розмаїття, розуміння ролі іноземної мови як мови міжнародного мистецького спілкування; готовність до налагодження міжкультурного діалогу, усвідомлення ширших можливостей творчої діяльності зі знанням іноземних мов. ***Навчальні ресурси:*** твори музичного мистецтва, сайти про композиторів і виконавців світового значення.
3	**Математична компетентність:**	***Уміння:*** аналізувати твори музичного мистецтва, розуміти логіку музичної композиції; здійснювати необхідні розрахунки для встановлення пропорцій, визначення необхідних музично-виразових засобів, створення різноманітних мистецьких композицій із використанням медіа-, інтернет-ресурсів тощо. ***Ставлення:*** усвідомлення взаємозв’язку математики і

		музики на прикладах музичних творів. ***Навчальні ресурси:*** музичні твори, інформація про композиторів, музикантів, музикознавців, обдарованих у сфері математики, схеми музичних композицій та форм, спостереження, вимірювання, обчислення.
4	**Основні компетентності у природничих науках і технологіях:**	***Уміння:*** спостерігати, досліджувати і відтворювати в мистецьких образах довкілля та явища природи засобами музики; використовувати нові технічні засоби для втілення мистецьких ідей, реагуючи на постійний розвиток новітніх технологій; застосовувати знання із природничих наук (акустики, фізики тощо). ***Ставлення:*** розуміння гармонійної взаємодії людини і природи, сприймання довкілля як об’єкту для музично-мистецької інтерпретації. ***Навчальні ресурси:*** спостереження за довкіллям та явищами природи для їх відтворення засобами музичного мистецтва; аналіз музичних творів; інформація про музикантів, які здійснили відкриття у сфері природничих наук.
5	**Інформаційно-цифрова компетентність:**	***Уміння:*** застосовувати сучасні цифрові технології для створення, презентації та популяризації творів музичного мистецтва; добирати та опрацьовувати потрібну інформацію (аудіо, відео, звуковий ряд, зображення) для пізнання, творення музики у пошуково-дослідній і соціокультурній діяльності. ***Ставлення:*** усвідомлення можливостей використання сучасних цифрових технологій для музично-творчого самовираження та віртуальних музичних подорожей. ***Навчальні ресурси:*** нотні та графічні комп’ютерні редактори, цифрові аудіо- та відео-програми, інтернет-ресурси, навчальні комп’ютерні ігри тощо.
6	**Уміння вчитися впродовж життя:**	***Уміння:*** визначати власні мистецькі інтереси та потреби; планувати та організовувати свій час для пізнання, сприймання, творення музичного мистецтва чи самовираження через музику; оцінювати й аналізувати результати розвитку власної музичної творчої та виконавської діяльності; раціонально використовувати час для задоволення культурних потреб, здобувати, опрацьовувати музичну мистецьку інформацію. ***Ставлення:*** усвідомлення власного рівня опанування музичної мистецької інформації, самооцінювання досягнень і помилок, готовність до пошуку нових шляхів для творчого розвитку. ***Навчальні ресурси:*** аудіо та відео, нотна, текстова, візуальна інформація з музичного мистецтва, мотиваційні, рефлексивні, випереджальні методи.
7	**Ініціативність і підприємливість:**	***Уміння:*** критично оцінювати та інтерпретувати явища музичної культури минулого і сучасності, розуміючи роль традицій та інновацій; працювати в команді для пошуку вирішення музично-творчих завдань; реалізувати музичні мистецькі проекти; презентувати власні музичні твори; пропонувати ідеї; шляхи розв’язання творчих завдань; оцінювати і визначати свої сильні і слабкі сторони; іти на експеримент, ризик, впроваджуючи нові ідеї. ***Ставлення:*** відкритість до інновацій, ініціативність щодо участі в музичних мистецьких проектах, творенні нових

		музичних мистецьких продуктів, прагнення до творчої самореалізації (відчуття потреби бути учасником музичних мистецьких заходів і подій), відповідальність за особистий і колективний результат, готовність до несприйняття суспільством нових ідей. ***Навчальні ресурси:*** життєписи композиторів і музикантів, які втілили в життя креативні ідеї, рольові ігри, індивідуальна та групова (зокрема проектна) діяльність.
8	**Соціальна та громадянська компетентності**	***Уміння:*** шукати взаємовпливи між музичним мистецтвом та розвитком суспільства; критично аналізувати й оцінювати твори музичного мистецтва і музичні явища; ефективно співпрацювати з іншими, зокрема для реалізації громадських музичних проектів; творити (самостійно чи в команді) естетичне середовище для друзів, сусідів, мешканців місцевої громади; виявляти соціально-економічні можливості музично-культурної діяльності. співпрацювати в групі над створенням музичних проектів, реалізовувати культурні заходи, їх популяризувати. ***Ставлення:*** сприймання музичного твору як форми самовираження людини, на яке вона має право; засудження плаґіату, готовність до комунікації, самостійність і мобільність у творенні ідей та ухваленні рішень, усвідомлення своєї причетності до соціокультурних і суспільних процесів; розуміння своєї національної ідентичності завдяки пізнанню українського музичного мистецтва в контексті світового, дбайливе ставлення до народних традицій, музичного мистецтва рідного краю, власної музичної культури і надбань інших культур; розуміння значущості музичного мистецтва для суспільного розвитку; повага до прав і свобод людини, зокрема до свободи слова і думки, виражених через музичне мистецтво, громадянська активність, підтримка суспільного розмаїття, зокрема і через музичне мистецтво, утвердження рівності як основи демократії та пошанування відмінностей між ціннісними системами різних релігій та етнічних груп, гордість за здобутки українців у науково-дослідницькій (музична археологія, музикознавство) та музичній мистецькій діяльності. ***Навчальні ресурси:*** твори світового значення українських та іноземних композиторів і митців, аудіо-, відео- та візуальна реклама, музичні твори учнів, індивідуальні, групові, музичні проекти, твори музичного мистецтва, дискусії (напр., “чи музичне мистецтво може стати засобом утвердження демократії / формування ідеології?”)
9	**Обізнаність та самовираження у сфері культури**	***Уміння:*** орієнтуватися в культурному розмаїтті і розуміти взаємодію між різними музичними культурами; розвивати власну національно-культурну ідентичність у сучасному багатокультурному світі; визначати роль і місце української музичної культури в загальноєвропейському і світовому контекстах; розвивати власну емоційно-почуттєву сферу на основі сприймання музичного мистецтва та музично-творчої і виконавської діяльності; аналізувати, інтерпретувати, давати естетичну оцінку творам музичного мистецтва, музичним явищам сучасності та довкілля (зокрема естетично оцінювати медіа та інтернет-простір); створювати мистецькі образи засобами музики; продукувати креативні ідеї на естетичних засадах

		та реалізовувати їх, інтерпретувати та оцінювати явища музичного мистецтва; виявляти вплив музичної культури на особу та розвиток цивілізації. ***Ставлення:*** свідоме збереження і розвиток власної національної музичної культури; пропагування національної культури через власну музично-творчу і виконавську діяльність; повага і толерантне ставлення до культурного розмаїття різних регіонів світу; піклування про пам'ятки української і світової музичної культури; усвідомлення потреби збереження мистецького надбання людства. ***Навчальні ресурси:*** твори музичного мистецтва, інтерактивні методи роботи.
10	**Екологічна грамотність і здорове життя**	***Уміння:*** використовувати музичне мистецтво для вираження власних емоцій, почуттів, переживань та корекції власного психоемоційного і фізичного стану. ***Ставлення:*** розуміння гармонійної взаємодії людини і природи, сприймання довкілля як об'єкту для мистецько-образної інтерпретації. ***Навчальні ресурси:*** твори національного та світового музичного мистецтва, арттехнології.

Наскрізні змістові лінії:

Наскрізні змістові лінії — соціально значущі надпредметні теми, введено у зміст навчання з метою інтеграції навчальних предметів і предметних циклів, увиразення ключових та міжпредметних компетентностей. Вони покликані сприяти формуванню в учнів уявлення про суспільство в цілому, розвивати здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях. Зміст наскрізних змістових ліній є складовою основного змісту освіти і реалізується через відповідні приклади і методи навчання, творчу роботу, створення надпредметних, загальношкільних проектів. Компекс навчальних предметів "Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво" має значний потенціал для реалізації наскрізних змістових ліній:

Наскрізна лінія **"Підприємливість та фінансова грамотність"**[3] є необхідною у вивченні музично-історичних дисциплін, адже учні спеціалізованих музичних та мистецьких шкіл від молодшого шкільного віку здобувають професію для власного та загального блага, повинні володіти відповідною фінансовою грамотністю, навичками підприємницької діяльності в умовах ринку культури. Концертний виступ чи запис є лише кінцевим результатом значного часового відтинку праці від зародження ідеї до концерту — ринкового продукту. Учням необхідно надати ключ до успішної діяльності в технологічному швидкозмінному середовищі: ринкові відносини як провідна економічна система сьогодення вимагають набуття знань у сфері мистецького менеджменту, розуміння ключових понять споживання, ринку, попиту, продажу та їх взаємодії у сфері культури, що дозволить побудувати успішну в майбутньому кар'єру професійного музиканта. Реалізації цієї наскрізної лінії сприяє креативний потенціал музичного мистецтва і музично-творчі вправи.

Вміння:

- керувати динамікою економічного часу;
- експериментувати і реалізовувати власні, мікрогрупові та групові музично-творчі (мистецькі) проекти;
- використовувати набуті знання для актуалізації власного виконавства і твор-

3 Див. концепції Дж. Кейнса та ін.

чості;

- розуміти взаємодію складових економічної системи та місця надання мистецьких послуг у ній;
- аналізувати та створювати відповідно до умов економічно ефективний мистецький продукт.

Ставлення:

- ініціативність у творенні мистецьких акцій;
- розуміння цінності людини та її творчого потенціалу як предмету економічної ефективності;
- розуміння цінності творчої командної роботи;
- бачення освітнього часу та часу становлення мистецького продукту від зародження ідеї як активів, що дадуть винагороду в майбутньому (концертна діяльність).

Наскрізна лінія **“Екологічна безпека і сталий розвиток”** має на меті формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, в результаті яких їх професійна діяльність та життєва позиція виявлятимуть дбайливе й відповідальне ставлення до довкілля, сприятимуть активній участі у сталому розвитку для збереження довкілля й поступу суспільства. Професійна діяльність академічного музиканта у різних вимірах фаху в сучасному віртуальному світі поглинання інформації є чи не останнім форпостом природного середовища звукового буття людини. Шумова фоносфера сучасності базується на повторюваних штучних звукових комплексах та позбавляє людину розуміння й досвіду слухового сприйняття природніх констант “звуку”—“тиші”[4], і, відповідно, нюансів звукового багатства світу. Вивчення музичного мистецтва на рівні базових навичок його сприйняття, розуміння його природи крізь призму жанровості, осмислення в історичній проекції якнайкраще виховує усвідомлення сталості розвитку людської культури та значимості власної участі в цих процесах. Природа музики як форми людської життєтворчості є універсальною у розвитку всіх типів інтелекту[5] та практичного застосування набутих знань та навичок. Ця лінія перегукується з іншими, адже природа звуку дозволяє осягати важливі для життя світоглядні позиції на базі музичного мистецтва, не мислимого без свого історичного та просторового вимірів, і реалізується шляхом виховання значущості чистоти екології звукового середовища для людства. Музичне мистецтво як друга природа дозволяє в уявному перцептивному просторі будувати звукові ландшафти та пейзажі, творити уявну картину світу, яка співвідноситиметься з образами об’єктивної природи, всесвіту.

Вміння:

- мультиканально[6] сприймати та відтворювати музичний мистецький твір;
- розуміти інформативну природу звуку та звукових явищ;
- володіти мікрочасовими процесами та проектувати їх буття в реальний часовий вимір і навпаки;
- чути та розуміти різні звукові середовища на рівні їх інформативності;
- відтворювати відповідні звукові середовища адекватними способами і засобами виконавства.

Ставлення:

- сприйняття себе як частини довкілля, зокрема звукового середовища;
- розуміння самоцінності природи, гармонії світу і краси та можливостей їх мистецької фіксації, відтворення й інтерпретації в музичній творчості;

4 За термінологією Д. Кабалевського. Див. Кабалевский. / сост. Б. М. Неменский.— Москва: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 2005. — 224 стр.

5 Як базовий термін теорії Ґ. Гарднера. Див. Гарднер Г. Структура разума. – Москва: 2007. – 500 с.

6 Термін “мультиканальна робота з інформацією” поданий за Г. Ґарднером. Див. там само.

- усвідомлення можливостей використання звукових ресурсів при створенні нових звукових систем, співмірних із природніми, у власній творчості.

Наскрізна лінія **“Громадянська відповідальність”** сприяє формуванню відповідального члена громади й суспільства, який розуміє принципи і механізми його функціонування, роль власної діяльності в ньому, важливість національної ініціативи в особистісному та вселюдському вимірах; розвиває у своїй діяльності культурні традиції, репрезентує вектори розвитку культурної політики держави. Одна з нагальних потреб сучасного суспільства — набуття емпатії, розвиток емоційного інтелекту якнайкраще виховується засобами музичного мистецтва. Універсальна мова музики, її емоційної складової, дозволяє розуміти власне “я” та “я” інших крізь призму співпереживання в близьких та віддалених часових і просторових вимірах. Українська культура до минулого століття у власній музичній традиції репрезентувала емпатію та катартичність мистецтва, його вплив на формування громадянської свідомості суспільства; розуміння поняття “герой”[7] проектувало відповідне ставлення до професії музиканта, його постаті та громадянської позиції. Сучасне нівелювання (секуляризація, вихолощення) традиційного суспільного бачення призвело до втрати громадянських позицій мистецтва та його представників, тим не менше вплив музики на суспільство в аспекті формування його духовного виміру до сьогодні залишається незаперечним. Наявність цієї наскрізної лінії є обов’язковою у вивченні музично-історичних дисциплін і повинна повернути суспільству розуміння призначення професії музиканта, ролі музиканта-громадянина у бутті громади, держави, світу.

Вміння:

- виявляти національну основу в універсальній мові музики;
- формувати музикою відповідний етичний та естетичний рівень суспільної свідомості;
- об’єднувати людей засобами музичного мистецтва, створюючи власні мистецькі акції та проекти;
- творчо розвивати традиції українського музичного мистецтва;
- висловлювати ставлення до порушених у музичних творах громадянських і суспільних проблем;
- виявляти ініціативу в організації музичних мистецьких акцій.

Ставлення:

- усвідомлення ролі музиканта як носія національного звукового коду та його співпричетності до українських культурних традицій;
- розуміння впливу музики на свідомість людини, громади, суспільства;
- відповідальність за збереження національної музичної спадщини і розвиток культури;
- повага до культурного розмаїття світу;
- відкритість щодо традицій інших народів і до міжкультурного діалогу;
- розуміння ролі музичної культури у формуванні громадянської свідомості.

Наскрізна лінія **“Здоров’я і безпека”** особливо важлива для майбутнього музиканта, адже покликана сформувати його духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінним членом суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя, допомагати у формуванні безпечного здорового життєвого середовища власними професійними навичками, знає небезпеки професійної діяльності для свого здоров’я і для суспільства. Це особливо важливо у сучасному світі інформаційно-звукової навали, яка диспонує людину як споживача, а не духовну частину музичного мистецтва та обов’язкову складову музичного буття. Розуміння

7 Термін, за античною міфологією, герой — людина, яка жертвує власним комфортом заради блага інших.

власної безпеки і безпеки людства проектується осмисленням себе, свого “я” у духовному, емоційному, соціальному і фізичному вимірі, професія музиканта поруч зі спортом та багатьма іншими професіями вимагає досконалого керування власним тілом, а отже дає усвідомлення цілісності людської особистості. Небезпеки сучасної звукової ноосфери, засилля звукового середовища інформаційним шлаком вимагають нагальної реалізації наскрізної лінії “Здоров’я і безпека” в аспекті створення безпечного та здорового життєвого середовища, попередженого сприйняття звукового довкілля, вміння обирати та створювати альтернативи сучасному токсичному звукосвіту. Реалізації наскрізної лінії “Здоров’я і безпека” сприяє специфіка музики як мистецтва, що має віддавна визнаний вагомий вплив на людину і людство загалом.

Вміння:

- розуміти інформаційну природу звуків та музики;
- впізнавати безпечний інформаційний та емоційний зміст музичного твору, відмовлятися від небезпечних для здоров’я звукових і музичних явищ;
- диференціювати різні звукові та музичні явища за їхнім впливом на суспільство;
- інтерпретувати музичні твори з точки зору їх впливу на емоційний стан особистості, усвідомлювати межі допустимого впливу на слухача в інтерпретації музичних творів;
- користуватися музичними творами та явищами, які сприяють формуванню стану душевної рівноваги, розуміти суть музикотерапії;
- розуміти, осмислювати та володіти власним “я” на всіх рівнях буття особистості у власній творчій діяльності;
- використовувати набуті музичні знання і вміння для забезпечення власної безпеки та безпеки інших в особистій професійній діяльності.

Ставлення:

- розуміння власної фізичної обмеженості та вміння раціонально використовувати власні фізичні дані;
- осмислення вагомої ролі музики у формуванні душевно-психічної рівноваги та кореляції психо-емоційних станів;
- усвідомлене відношення до специфічного образно-ідейного змісту певних зразків музичного мистецтва, зокрема в аспекті проблемних душевно-психічних станів, подій та сюжетів;
- розуміння ролі музики у формуванні гармонійного інтелектуального та емоційного стану особистості, у розвитку пам’яті і логічного мислення.

Міжпредметні і предметні компетентності:

Міжпредметні та предметні компетентності інтегрують кілька компонентів:

- *музично-слухові* — уміння свідомого слухання музики;

- *музично-аналітичні* — розуміння образного змісту й композиційної будови музичних творів;

- *музично-графічні* — необхідні навики відтворення музики нотними і графічними знаками;

- *музично-творчі* — моделювання музичних явищ у власній творчості й виконавстві;

- *музично-оцінні* — формування естетичного світогляду й власного ставлення до музичного мистецтва;

- *компаративні* — оцінювання музичної творчості в контексті розвитку національного та світового музичного мистецтва;

- *креативні* — трансформація музичних мистецьких знань у практичній діяльності та

життєтворчості.

Наукова, теоретична і практична база

У програмі суттєво переосмислено зміст викладання предметів “Слухання музики”, “Музична література”, “Українське і Світове музичне мистецтво”, які донедавна на рівні середньої спеціалізованої музичної освіти (середні спеціалізовані музичні школи-інтернати, ДМШ — мистецькі школи та музичні училища — коледжі) взорувалися на радянські взірці, були обмежені музичною творчістю останніх двох-трьох століть та надмірно вивищували російську музику[8].

Програма враховує досвід викладання “Музики”, “Слухання музики” і “Музичної літератури” в навчальних закладах України різного рівня й підпорядкування впродовж останніх десятиліть, в Українському музичному інституті США, європейські та світові тенденції викладання даних предметів у середовищі молодшої і середньої ланки освіти, зокрема й такі навчальні програми: цикл навчальних програм з предмету “Музична література 1—12 класи” для середніх спеціалізованих музичних шкіл ред.-упор. Л. Назар[9], “Музична література 4—6 класи” та “Історія музичного мистецтва 7—12 класи” у ред. Л. Назар за участю О. Гурин, Н. Кобрин, С. Шевчук, Я. Холевінської та ін. для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю[10], “Музична література. Програма для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів системи Міністерства культури України” Л. Назар, І. Шевченко[11].

В основі комплексу навчальних програм такі педагогічно-освітні технології:

- рефлексивно-пізнавальна технологія;
- особистісно-зорієнтоване навчання;
- технології ігрового навчання;
- технології розвивального навчання;
- технології диференційованого навчання;
- інтерактивні технології;
- технологія етнопедагогічних принципів.

Комплекс програм спирається на теоретичні та практичні досягнення різних гуманітарних наук, зокрема на:

1. Принципи і теоретичні положення національно-виховних концепцій соціокультурного розвитку особистості в контексті єдності освіти і традицій національної культури (О. Аматьєв, С. Борисова, Г. Ващенко, А. Дем’янчук, Я. Коменський, В. Кукушин, В. Розмариця, Ю. Руденко, С. Русова, В. Сухомлинський, П. Сеульський, М. Стельмахович, Ю. Ступак, Б. Ступарик, Є. Сявавко);

2. Дослідження з питань інтелектуального і творчого розвитку обдарованої дитини (О. Буров, Н. Вінник, Г. Іванюк, В. Морозов, В. Русова, П. Тадєєв);

3. Результати наукових студій з проблем особистісно-зорієнтованого навчання (Н. Ата-

---

8 Ідеологічні підстави цього обмеження публікували журнали “Музика мас” і “Радянська музика” в 30-х рр. минулого століття. Див.: Білокопитов О. О. Викрити й розтрощити до кінця націоналізм на музичному фронті УСРР/ О. О. Білокопитов // Радянська музика. — 1934. — Ч. 1. — С. 18—44; Елементи церковщини в радянському музичному мистецтві. // Музика мас. — 1931. — Ч. 5. — С. 4—17; Ч. 6. — С. 15—18; Ч. 7—8. — С. 5—10; Ніцай І. На боротьбу із церковщиною в хоровому мистецтві / Ніцай І. // Музика мас. — 1931. — Ч. 3—4. — С. 12—17; Про церковщину в музичній творчості // Музика мас. — 1931. — Ч. 3—4. — С. 6—12.

9 Рекомендовано Вченою радою Львівської державної музичної академії ім. М. Лисенка від 25 травня 2005 р., протокол № 7.

10 Програми з профільних предметів для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю. / Упор. О. В. Корнілова, О. В. Гайдамака – Харків: Ранок, 2009. – С. 185–214. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/11—719 від 13.03.2008.

11 Рекомендовано Методичним кабінетом навчальних закладів мистецтва і культури Управління культури Львівської обласної державної адміністрації.

манчук, І. Бех, Г. Гребенюк, В. Доній, М. Заброцький, В. Кардашов, А. Козир, А. Маслоу, О. Олексюк, Г. Олпорт, К. Шмідт, В. Яблонко);

4. Основні тези й дослідження концепцій музично-естетичного виховання дітей на національних традиціях (Б. Барток, В. Верховинець, В. Витвицький, З. Кодаї, Ф. Колесса, І. Левицький, М. Леонтович, С. Людкевич, Г. Терлецький, К. Стеценко, О. Суховерська та ін.);

5. Наукові дослідження у сфері психології творчої особистості, музичної психології та психології музичних здібностей (З. Буровська, А. Виготський, В. Драганчук, В. Дружинін, О. Дьяченко, Т. Зінкевич-Євстігнєєва, Д. Кірнарська, І. Левшина, С. Лесюк, Г. Мартьянова, Ю. Макселон, Є. Назайкінський, С. Науменко, Н. Ничкало, В. Рибалка, Є. Смірнова, Б. Яворський тощо);

6. Досвід сучасної музичної педагогіки (Т. Анікіна, Я. Бодак, Є. Бокщаніна, Д. Болгарський, С. Борисова, А. Верещагіна, М. Гейлінг, С. Горбенко, М. Демчишин, В. Захер, Я. Кушка, К. Майбурова, Л. Масол, В. Медушевський, О. Михайличенко, В. Мішедченко, Л. Назар, Г. Падалка, І. Пастир, А. Поставна, М. Приходзінська, О. Рудницька, В. Самохвалов, А. Семашко, В. Черкасов та ін.);

7. Розробки інноваційних теорій і технологій навчання та музичного виховання (В. Бондар, Е. Жак-Далькроз, К. Завалко, М. Монтесорі, О. Пометун, Г. Сиротенко, С. Судзукі, Е. Штайнер).

Концептуальні засади комплексу навчальних програм “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво”

Основні засади комплексу Програм спираються на Концепцію нової української школи[12] та Концепцію художньо-естетичного виховання[13].

1. **Єдність універсального** (загальнолюдського, полікультурного), **національного** та **регіонального** (етнолокального, краєзнавчого) компонентів спеціалізованої музичної освіти.

2. **Принцип виховного і розвиваючого навчання**.

3. **Природовідповідність** (врахування вікових особливостей та індивідуальних здібностей учнів) та **культуровідповідність** (розгляд системи художньо-естетичної освіти та виховання школярів як соціокультурного феномену, забезпечення культурної спадкоємності поколінь).

4. **Гуманізація** і **гуманітаризація** — основою навчання є дитиноцентричність, розкриття індивідуальних здібностей і врахування інтересів кожної дитини, толерантність, педагогіка партнерства та діалогова стратегія.

5. **Інтегративність** і **діалогічність.**

6. **Цілісність, наступність** і **системність змісту.**

7. **Варіативність** на основі індивідуально-особистісного підходу та широкої диференціації спеціалізованої профільної (допрофесійної) підготовки.

Методичні принципи комплексу навчальних програм “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво”

Предметний цикл “Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво” розрахований на учнів середніх спеціалізованих музичних шкіл-інтернатів Міністерства культури України, мистецьких шкіл та музичних коледжів. Музичне мистецтво учні опановуються шляхом поетапного вивчення музичних творів: І. їх образних, змістових і спеціальних музичних елементів (“Слухання музики”); ІІ. з точки зору функціональ-

12 Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи, затверджено рішенням Колегії МОН України від 27 жовтня 2016 р.

13 Концепція художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук України № 151/41 від 25 лютого 2004 р.

ності та цілісної структури (“Музична література”); III. як явища культури і творчої спадщини (“Українське та Світове музичне мистецтво”). Враховуючи предмет вивчення (музичне мистецтво), об’єкт (музичний твір), мету, завдання й концептуальні засади цього комплексу навчальних предметів, він спирається на такі методичні принципи:

- “**Омузикалення**” (термін С. Людкевича), тобто засади розвиваючого навчання, яке дозволяє комплексно формувати, збагачувати світоглядні, інтелектуальні, творчі, емоційні задатки особистості учнів та їхні музичні здібності;

- **Україноцентричність** — наскрізне вивчення української музики на всіх етапах навчання відповідно до віку, підкреслення взаємозв’язків світового та українського музичного мистецтва;

- **Включеність у світову культуру** — принцип характеристики шедеврів світової музики, які репрезентують спадщину різних епох і національних музичних традицій;

- **Науковий чинник** — у програмі враховано останні здобутки української та світової музикології;

- **Творчість і співтворчість** — моделювання ознак музичної мови, форм, жанрів, композиторського мислення у власних композиціях з допомогою музичних і позамузичних засобів;

- **Самореалізація** — корелювання й апробування фактологічних і теоретичних моделей та знань, отриманих на уроці, у власній творчій музичній діяльності;

- **Комплементарність** — включеність у життя, комплементарні виміри предмету у власній професійній, загальносоціальній, життєтворчій діяльності.

Робота над тематичним матеріалом упродовж усіх років навчання повинна обов’язково включати такі компоненти (їхня складність безпосередньо залежить від етапу й навчального матеріалу):

Музичне аудіювання — сприйняття і розуміння музичних композицій на слух, поряд із словесними поясненнями та дискусіями, є головним напрямком опанування тематичним матеріалом. Музичне аудіювання слід проводити без нотованого тексту, з текстом, з препарованим текстом, без відео-ряду, з відео-рядом, а також у різних варіантах виконань — еталонному, в інтерпретаціях, у виконанні вчителя, однокласників, у власному виконанні учня. Музичне аудіювання слід практикувати не лише в класі, але вдома і, що важливо, розвивати публічний досвід.

Робота з текстом музичного твору зокрема автентичним (первинним), авторським, народним, а також вторинним і препарованим текстом у класі з допомогою вчителя, в групі та самостійно вдома, передбачає слідкування за нотним текстом, орієнтування в нотному тексті (тобто відчитування особливостей вертикалі, агогіки, динаміки, словесних пояснень), аналіз нотного тексту, виокремлення в ньому елементів, розрізнення музичних структур, усвідомлення логіки музичного розвитку, визначення композиційно-драматургічних зон. Важливо спонукати учнів переносити досвід групової, мікрогрупової та самостійної аналітичної роботи з музичним (нотним) текстом на уроки спеціальності й власну виконавську практику.

Розвиток музичної пам’яті слід здійснювати з допомогою поєднання різних форм роботи зі звуковим та вербальним відтворенням тексту (в тому числі описово, схематично, семантично-символьно, графічно, проблемно, проектно) — впізнання нотного тексту, відновлення з пам’яті моделі нотного тексту, логіки, точне відтворення напам’ять тематичних фрагментів нотного тексту і моделі (безпосередньо і на часовій відстані), з допомогою написання нот під диктування та інших видів мистецтв.

Моделювання музичного тексту повинно стати вагомим компонентом уроків, адже спонукає учнів до творчості і співтворчості, дозволяє краще зрозуміти й практично опанувати прийоми композиторської роботи різних епох, відтак — урізноманітнить і змістовно вдосконалить майбутню виконавську діяльність учнів. Прийоми моделювання включають авторський, препарований, а також власний текст і можуть реалізовуватися усно (вокально, інстру-

ментально), графічно, без звукової перевірки, засобами інших видів мистецтв, вербальними засобами. Залежно від віку, зацікавлень і спеціалізації учнів це: добирання назви, добирання елементів музичної мови з даних вчителем, відновлення твору за мозаїчним принципом, впорядкування деформованого музичного тексту, поєднання фрагментів у логіку єдиної музичної структури, моделювання частини твору, схематичне зображення, вибирання з даних зразків відповідного, відтворення за зразком, доповнення відсутніх фрагментів, вилучення зайвого, продовження музичної думки, обробка, варіювання, вдосконалення навчального і власного тексту, планування музичного твору, втілення звуками певного образно-ідейного змісту, інструментування, створення власного музичного твору, створення подібного (тотожне, схоже, відмінне), імпровізування в стилі.

Організаційно-методичні умови реалізації змісту комплексу навчальних програм

1. Три етапи курсу, які належать до обов'язкових предметів у середніх спеціалізованих музичних школах-інтернатах Міністерства культури України (можуть співвідноситися з відповідними предметами мистецьких шкіл та музичних коледжів), подані окремими навчальними програмами "Слухання музики", "Музична література", "Українське та Світове музичне мистецтво".

2. Кожен із етапів опанування змісту має власне методичне спрямування та характеризується конкретним комплексом завдань, зумовлених віковими особливостями психологічного розвитку дітей, відтак обумовлений у пояснювальній записці до кожного з окремих навчальних предметів комплексу.

3. Необхідність поданої в програмі кількості навчальних годин, зокрема в основній і старшій школі, пояснюється:

- базовим значенням предметів "Слухання музики — Музична література — Українське і Світове музичне мистецтво" для виховання індивідуальності майбутніх музикантів, для формування ключових і предметних (спеціалізованих) компетентностей;
- необхідністю суттєвого переосмислення викладання української музики і впровадження щорічного вивчення національної спадщини на всіх рівнях спеціалізованої середньої музичної освіти;
- важливістю переосмислення змісту вказаних предметів під кутом зору компетентнісного підходу в освіті.

4. Застосування варіативного принципу обумовлене для кожної з навчальних програм комплексу окремо.

5. Позначені зірочкою (*) теми в курсах "Українське і Світове музичне мистецтво" доцільно доповнювати вивченням регіональної музичної творчості.

6. Паралелізм із іншими спеціальними музичними предметами (спеціальність, сольфеджіо, теорія музики, гармонія тощо) є дуже вагомим компонентом засвоєння навчального матеріалу та компетентностей майбутнього музиканта.

7. В останніх класах основної та у старшій школі варто спонукати учнів самим добирати фрагменти музичних творів до ілюстрації власних суджень та обґрунтовувати свій вибір.

8. Підсумковий контроль знань доцільно застосовувати не лише в кінці кожного з етапів навчання ("Слухання музики", "Музичної літератури", "Українського і Світового музичного мистецтва"), але щорічно в останніх (7—9) класах основної та у старшій школі.

9. Програми є основою для розробки робочих навчальних планів вчителя.

Характеристика структури і змісту

Комплекс навчальних програм складається з узагальнювальної **пояснювальної записки** до комплексу програм**, навчальних програм** для трьох етапів спеціалізованої музичної освіти **"Слухання музики" — початковий (пропедевтивний) рівень**, **"Музична літерату-**

ра” — базовий рівень, “**Українське і Світове музичне мистецтво” — основний рівень**, **допоміжних покажчиків** літератури, нотних видань, web-сайтів, аудіо, відео-записів і **списку використаної літератури**. Кожна з навчальних програм містить власну **пояснювальну записку**, **очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів** (до кожної теми та узагальнено на кінець навчального року) та **зміст навчального матеріалу,** структурований за темами. У комплексі навчальних програм подано упорядкування навчального змісту для 12-річної освіти, впровадження якої передбачене Концепцією нової української школи і законом “Про освіту”, та особливості застосування на перехідному етапі 11-річної освіти.

Початковий (пропедевтичний) рівень — це викладання предмету “Слухання музики” впродовж 1—4 класу на рівні початкової школи. Перевага емпіричного пізнання (за о. Ю. Макселоном), конкретно-образного мислення й мимовільної уваги у дітей молодшого шкільного віку спонукає окреслити концепцію навчання на цьому етапів терміном С. Людкевича “омузикалення”[14] (на первинному рівні). Перші три роки навчання учні на елементарному рівні опановують *основні виразові елементи музичного твору, найпростіші компоненти музичної мови та їхній образний зміст*, спираючись на відчуття (слух, зір), рух і танцювальну пластику, ігрові й театралізовані чинники, художню уяву. Слухова фіксація окремих властивостей музики, відтворення їх у найпростіших ігрових і музично-творчих формах, передовсім з допомогою голосу і власного інструменту, є для майбутнього музиканта співзвучною до вивчення літер, цифр, читання, найпростіших елементів мови тощо, дозволяє формувати первинні навики осмисленого слухання й відтворення музики, розвивати прагнення до творчості. IV рік навчання підсумовує пропедевтичний етап й одночасно готує до наступного рівня пізнання музики крізь призму її жанрової природи, однак на найближчому для молодших школярів матеріалі — українському фольклорі в основних його жанрових різновидах.

Базовий рівень. Предмет “Музична література” охоплює перший адаптаційний етап основної школи (три роки в 12-річній системі або два роки в 11-річній системі), співпадаючи з періодом формування в учнів раціонально-логічного і понятійного мислення. Це дозволяє сконцентрувати увагу на вивченні *жанрової системи музичного мистецтва, жанру як форми та умови існування музики, функцій і зв’язків музично-виразових засобів у цілісному музичному творі*, доповнюючи заняття образотворчістю на основі жанру (музичними й позамузичними засобами). Вагомими компонентом навчання повинні стати взірці різних жанрів у творчості українських композиторів.

Основний рівень — це вивчення предметів “Українське і Світове музичне мистецтво”, яке охоплює 5 років, тобто основну (останні класи) і старшу школу, й спирається на здібності відтворюючого, творчого, критичного мислення. Мета цього етапу — інтелектуальний і творчий розвиток учнів, синтез отриманих знань на рівні вивчення *музичного твору в соціально-життєвому, національно-культурному, історичному контексті*, досвід їхнього застосування на найкращих взірцях музичного мистецтва різних етапів його розвитку від давнини до сучасності, у творчій спадщині видатних представників української та світової музики.

12-річна школа (основний варіант)

Навчальний рівень	Назва предмету	Клас	Кількість годин: виконавські відділи/ відділ теорії музики
Початковий (пропедевтичний) рівень	Слухання музики	1 клас	1 год
		2 клас	1 год
		3 клас	1 год
		4 клас	1 год

14 Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи... – Т. 2. – С. 281.

Базовий рівень	Музична література	5 клас	2 год
		6 клас	2 год
		7 клас	2 год
Основний рівень	Українське та Світове музичне мистецтво	8 клас	1+2 год
		9 клас	1+2 год / 1,5+4 год
		10 клас	1+2 год / 2+4 год
		11 клас	1+3 год / 2+4 год
		12 клас	2+3 год / 2+4 год

11-річна школа (перехідний варіант)

Навчальний рівень	**Назва предмету**	**Клас**	**Кількість годин: виконавські відділи/ відділ теорії музики**
Початковий (пропедевтичний) рівень	Слухання музики	1 клас	1 год
		2 клас	1 год
		3 клас	1 год
		4 клас	1 год
Базовий рівень	Музична література	5 клас	3 год
		6 клас	3 год
Основний рівень	Українське та Світове музичне мистецтво	7 клас	1+2 год
		8 клас	1+2 год / 1,5+4 год
		9 клас	1+2 год / 2+4 год
		10 клас	1+3 год / 2+4 год
		11 клас	2+3 год / 2+4 год

Орієнтовні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів

Рівні навчальних досягнень	**Бали**	**Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів**
І. Початковий	1	Учень сприймає музичні твори на частковому рівні, небагатослівно їх характеризує, демонструє слабко сформоване художньо-образне мислення.
	2	Учень володіє незначною частиною тематичного матеріалу, має слабко сформований рівень сприйняття музичних творів, володіє незначною частиною спеціальної музичної термінології, словниковий запас дає змогу викласти думку на елементарному рівні.
	3	Учень здатний сприймати окремі фраґменти музичних творів із конкретним образно-художнім змістом, знає незначну частину музичного тематичного матеріалу, застосовує обмежений термінологічний словниковий запас.
ІІ. Середній	4	Учень здатний сприймати музичні твори на репродуктивному рівні, але не розуміє художньо- образної специфіки музичних творів. Застосування знань та спеціальної музичної термінології на практиці задовільне.
	5	Учень володіє навичками й уміннями, які дають змогу проаналізувати окремі музичні твори, котрі мають конкретну словесно-понятійну основу; не завжди вміє інтерпретувати музичні твори, які потре-

		бують абстрактного художнього мислення; виявляє недостатнє знання спеціальної музичної термінології; словниковий запас небагатий.
	6	Учень здатний сприймати музичний матеріал, але має слабко сформоване художнє мислення, не завжди послідовно та логічно характеризує музичні твори, його розповідь потребує уточнень і додаткових запитань; учень не завжди вміє самостійно зробити аналіз музичного твору, порівняння, висновки щодо прослуханої музики.
III. Достатній	7	Учень здатний сприймати музичні твори, але робить непереконливі висновки, непослідовно викладає свої думки, допускає термінологічні помилки; учень знає найважливіший тематичний музичний матеріал, але знання нестійкі.
	8	Учень уміє сприймати музичні твори, досить повно аналізує художньо-образний зміст твору, але має стандартне мислення, йому бракує власних висновків, асоціацій, узагальнень; недостатньо володіє спеціальною музичною термінологією.
	9	Учень виявляє глибоке засвоєння тематичного музичного матеріалу, але допускає несуттєві неточності у використання спеціальної музичної термінології, які потребують зауваження чи корегування; трапляються поодинокі недоліки у формування його думок щодо прослуханої музики, не завжди самостійно систематизує та узагальнює музичний матеріал.
IV. Високий	10	Учень має міцні, ґрунтовні знання, але аналізуючи музичні твори, допускає неточність у формулюваннях та спеціальній музичній термінології. Вказані неточності може виправляти самостійно.
	11	Учень володіє музичним матеріалом у межах програми, вміє використовувати набуті знання, уміння в нових музичних завданнях, демонструє знання спеціальної музичної термінології, їх усвідомлення та міцність, уміння систематизувати, узагальнювати, аналізувати, асоціювати їх з творами інших видів мистецтв.
	12	Учень має свідомі знання тематичного музичного матеріалу, здатний творчо застосовувати асоціативні зв’язки між музичними творами, вільно та свідомо використовує спеціальну музичну термінологію в роздумах, висновках та узагальненнях щодо прослуханого музичного твору; має достатньо високий рівень художнього мислення, світосприйняття та світовідчуття; самостійно використовує набуті знання, уміння та здібності в музичній діяльності.

Програма з предмету

СЛУХАННЯ МУЗИКИ

початкова школа (1—4 клас)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета й завдання курсу “Слухання музики”

Предмет “Слухання музики” є одним із ключових напрямків у розвитку дитини-музиканта, адже інтегрує розвиток слухових і творчо-музичних здібностей, інтелектуально-аналітичного досвіду, емоційно-ціннісних орієнтирів, визначаючи поступ молодшого школяра в музичному мистецтві загалом. Програма накреслює концептуальні підходи до спеціалізованої музичної освіти в початковій школі, враховуючи національні музично-педагогічні традиції та світовий досвід професійної музичної освіти.

Мета курсу “Слухання музики” полягає у формуванні комунікативних, соціокультурних і мистецьких компетентностей молодшого школяра-музиканта, які виявляються у вироблені досвіду слухання-розуміння-творення музики, у здатності компетентно спілкуватися й обговорювати музичні явища та аргументувати власну думку про них, у вмінні організовувати власну музичну діяльність і творчо використовувати отримані знання.

Основній меті підпорядковані **завдання** навчального курсу “Слухання музики”:

1. Вироблення мотивації вивчення музики та бажання вчитися.
2. Формування в учнів повноцінних навичок слухання музики (музичного аудіювання) як базового чинника у розвитку дитини-музиканта в системі початкового навчання.
3. Виховання потреби систематичного слухання музики як засобу пізнання довкілля, самопізнання, загально-культурного розвитку й естетичного задоволення.
4. Розвиток емоційно-естетичного досвіду й творчої уяви на базі усіх основних видів музичної мистецької діяльності — слухання, розуміння, виконання, творення музики.
5. Опанування найважливішими складниками музичної мови у процесі сприймання, аналізу, виконання й творення музики.
6. Ознайомлення учнів із дитячою музикою різної тематики і жанрів, формування соціальних, морально-етичних, естетичних цінностей через зміст та образи музичних творів.
7. Прищеплення стійкого зацікавлення українською музикою, зокрема українською народною творчістю.
8. Розвиток первинного уміння сприймати, розуміти, аналізувати й інтерпретувати музичні твори, використовуючи спеціальні терміни й поняття.
9. Формування у школярів прийомів самостійної роботи із різними типами дитячих музичних творів і довідковим матеріалом.

Комплексним показником засвоєння учнями змісту навчального курсу “Слухання музики” є набуття ними предметних мистецьких компетентностей:

1. **Інформаційна** — отримання первинних знань про музику та музичне мистецтво, опанування елементарними музичними категоріями і поняттями, необхідними для сприймання-розуміння музики.
2. **Інтерпретаційна** — засвоєння первинних умінь розуміння образного змісту, призначення та виразових засобів музичного твору.
3. **Комунікативна** — формування культури спілкування на теми музичного мистецтва.
4. **Творча** — розвиток креативних здібностей молодших школярів і вироблення уміння застосовувати отримані знання у власній творчій діяльності.
5. **Аксіологічна** — опанування вмінням оцінювати музичні твори і явища в контексті

загальної культури і власної життєтворчості.

Характеристика змісту та структури курсу

Програма складається з **пояснювальної записки, змісту навчального матеріалу, очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів** і **допоміжних покажчиків літератури, нотних видань, відео-записів** (покажчики 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 в кінці видання). Курс “Слухання музики” розрахований на 136 год., розділені впродовж 4 років початкової школи по 1 год. щороку.

Пропонований розподіл годин і тематичного матеріалу

Класи	Річна кількість годин
1 клас	**34 год**
2 клас	**34 год**
3 клас	**34 год**
4 клас	**34 год.**

1 клас	**Світ музики:** 1. Світ звуків — музика довкола нас. 2. Звуки природи і музика. 3. Музика в світі дитини. 4. Образи світу в музиці.
2 клас	**Мова музики:** 1. З чого твориться музика (засоби музичної виразовості). 2. Хто виконує музику (засоби музичного виконавства).
3 клас	**Мистецтво музики:** 1. Сюжетність у музиці (музика і література). 2. Картинність у музиці (музика й образотворчі мистецтва). 3. Синтез мистецтв і музика (театр, кіно, цирк).
4 клас	**Музика українського народу:** 1. Народна музика в житті людини. 2. Музика в побуті українського народу. 3. Історична пам’ять українського народу — вічна шана героям. 4. Авторські пісні, що стали народними.

Концептуальні й методичні принципи побудови програми

Система розвитку музикальності на предметі “Слухання музики” базується на традиціях, концептуальних і методичних засадах національної музичної педагогіки:

- *М Лисенка* (принцип синтезу етнічного музичного мислення і світової класики);
- *М. Леонтовича, К. Стеценка* (традиція етнічної вокально-хорової педагогіки);
- *Я. Степового* (методика наслідування явищ природи в музичному інструменталізмі);
- *Ф. Колесси* (принципи музичної етнопедагогіки через спів);
- *К. Квітки, Г. Хоткевича* (принципи музичної етнопедагогіки через інструменталізм);
- *В. Верховинця, Г. Терлецького, О. Суховерської* (методика передачі музичних образів через пластику), яку *В. Барвінський* проектував крізь призму інструменталізму;
- *Л. Ревуцького* (музичне виховання в аспекті співу та інструменталізму, спираючись на музичні етнопедагогічні традиції);

- *В. Подвали* і *М. Чемберджі* (розвиток творчих задатків у музиці).

У програмі використані елементи світових музично-педагогічних систем і сучасних педагогічних технологій:

- *Д. Ельконіна—В. Давидова* (методика розвивального навчання і дослідницько-пошукової діяльності);
- *Е. Жака-Далькроза* (розвиток сприймання, розуміння музики, музичного досвіду, творчого самовираження засобами пластики, руху, імпровізації);
- *М. Ібука* (методика розвитку через вслуховування й наслідування довкілля, виявлення власних задатків через музику);
- *З. Кодаї—Б. Бартока* (розвиток музикальності через національний спів);
- *С. Лупан* (методика наслідувальної діяльності через зацікавлення музикою і невимушену гру);
- *М. Монтесорі* (виявлення внутрішніх почуттів через музичну діяльність);
- *К. Орфа* (методика мистецького виховання через музичну імпровізацію-гру — доцільна для 4 класу);
- *С. Судзукі* (методика музичного розвитку через вслуховування в довкілля, в себе і наслідування, виховання реакції на світ засобами музики);
- *Р. Штайнера* (вальдорфська педагогіка природнього розкриття таланту й гармонійного розвитку особистості, розкриття індивідуальності через мистецькі переживання).

Особливості організації навчального процесу

Відповідно до особливостей психології та сприйняття молодших школярів, *урок* “Слухання музики” в початковій школі належить, зазвичай, до *комбінованого типу*, адже поєднує кілька дидактичних завдань (зокрема, *інформаційно-пізнавальних* — формування певних музичних, музично-понятійних знань, музично-комунікативних і практичних навичок, умінь їх застосовувати, *розвивальних* — розвиток музичного мислення і вміння використовувати знання у нових ситуаціях, *аксіологічних, виховних* — формування мистецького світогляду, патріотизму, естетичної та слухацької культури, ціннісно-смислових орієнтирів). Перераховані нижче *рекомендації до уроку* допоможуть зробити його цікавим, пізнавальним і творчим:

1. Позитивна емоційна ситуація;
2. Застосування ігрових, репродуктивних, творчо-пошукових, інтерактивних технологій навчання;
3. Використання наочності — нотні видання, мультімедія, ілюстрації, таблиці, схеми, графічні матеріали;
4. Чергування різних видів діяльності — інтелектуальної, комунікативної, виконавської, фізичної (через пластичне відтворення музики, гру) тощо;
5. Поєднання різних видів виконавської діяльності учнів, відповідно до віку й опанування умінь — вокальної, пластичної, театралізованої, інструментальної;
6. Урізноманітнення музичного аудіювання в темі (сприймання-усвідомлення-розуміння музичного твору) — залежно від мети, завдань, індивідуальних особливостей і підготовки учнів вчитель може використати один чи кілька різновидів музичного аудіювання за урок;
7. Приорітет індивідуалізованого навчання, передовсім, у завданнях письмового і творчого характеру.

Доречно поєднувати елементи традиційних (*урок засвоєння нових знань, урок засвоєння і застосування умінь, урок творчості, ціннісно-смисловий урок, урок контролю та корекції*) і нестандартних (*урок-гра, урок-мандрівка, урок-казка, урок-вікторина, урок-екскурсія, урок-подорож, театралізований урок, урок-концерт, урок-конкурс*) різновидів уроку.

Можливості проведення *інтегрованих уроків* (зокрема, на засадах внутрішньопредметної та міжпредметної інтеграції) створює: а) поєднання різних видів пізнавальної та творчої діяльності; б) використання навчально-ілюстративного матеріалу та навичок з інших предме-

тів (зокрема, слухання музики—сольфеджо; слухання музики—фах; слухання музики—загальноосвітні дисципліни, як-от українська мова, літературне читання, математика, Я досліджую світ).

Основою навчально-пізнавальної діяльності на “Слуханні музики” є три **змістові лінії:**

1. Музичне аудіювання — процес виховання здібностей слухання-сприймання-розуміння музики на доступному для молодших школярів матеріалі дитячої музики: дитячий фольклор і музичні твори українських та зарубіжних композиторів для дітей;

2. Виконання музичного твору — розвиток мистецької уяви, музичного досвіду і здатності до співтворчості засобами співу-гри, музичної пластики, свідомого виконавства;

3. Робота з нотним текстом, творчі і письмові вправи — аналітичний і творчий компонент “Слухання музики”, який є підставою формування музичного мислення учнів.

Музичне аудіювання. Музичне аудіювання для молодшого школяра є насправді складним процесом, адже його мета не просто слухати музику як звичний гармонійний звуковий фон, однак навчити дитину осмислено сприймати й розуміти її пізнавальний, емоційний, естетичний зміст. Зважаючи на це, а також враховуючи особливості сприйняття та уваги молодших школярів музичне аудіювання слід починати із невеликих і нескладних музичних творів або їхніх фрагментів, поступово збільшуючи тривалість безперервного звучання музики:

у 1 класі максимальна тривалість безперервного звучання одного твору не повинна перевищувати 1 хв (на початку року) — 2,5 хв (в кінці року), у 2 класі — 2,5—4 хв., у 3 класі — 4,5—7 хв., у 4 класі — 7—10 хв.

Робота над музичним аудіюванням передбачає такі аспекти: *інформаційно-змістовий* — дозволяє при обговоренні теми задіювати образно-асоціативне мислення дітей-музикантів, розвивати творчу уяву та їхні комунікативні здібності, виховувати свідоме відношення до звукового довкілля і національного музичного мистецтва (опора — змістове коло теми); власне процес *слухання музики*, покликаний поступово формувати важливі для дитини-музиканта навички усвідомленого слухання-сприймання-розуміння музичних творів; *аналітично-теоретичний* — слугує основним засобом координування музичних компетентностей дитини, які вона здобуває на суміжних предметах (фах, сольфеджіо — з цією метою до кожної теми подано перелік музично-теоретичних понять, оперування якими поступово опановує дитина, вчиться їх розпізнавати у процесі звучання музики), та актуалізації досвіду використовувати їх у власній творчо-музичній діяльності. Необхідними компоненти процесу роботи вчителя з дітьми над музичним аудіюванням є: підготовка до сприймання музики, первинне прослуховування твору, обговорення образного і музичного змісту композиції (висловлення власних вражень в елементарних категоріях і поняттях), спонукання до ігрового і пластичного відтворення (вторинне прослуховування), елементарні творчі вправи (наприклад, відтворення змісту засобами образотворчих мистецтв), підсумок.

Виконання музичного твору. Виконання музичних творів на уроках “Слухання музики” покликане виховувати в дитині вміння координувати музично-слухові, емоційно-образні враження й власну музичну діяльність. Виконання у молодшій школі слід будувати на методиці повторення, застосовуючи її до вокального виконання (співу пісень та виконанні пісень-ігор), а також до музичної імпровізації звуків довкілля на інструментів.

Послідовність етапів виконання музичного твору в початковій школі: прослуховування музичного взірця — виконання музичного взірця вчителем — виконання музичного взірця дітьми в оригінальному вигляді — виконання музичного взірця дітьми видозмінене (препароване).

Вивчення напам’ять пісні (не більше однієї з уроку) — обов’язкове, адже є одним зі способів розвитку музичного інтелекту.

Робота з нотним текстом, творчі і письмові вправи. Роботу з нотним текстом му-

зичних творів і творчо-письмові вправи варто впроваджувати поступово, коли діти опанують елементарну нотну грамоту. Слухання музики, яке супроводжується слідкуванням за нотним текстом, повинне починатися від простих одноголосних музичних композицій в обсязі 4—8 т.: *взірець рівня складності творів для 1 класу — І ч. фортепіанного альбому М. Кравців-Барабаш "Моя Україно"*. Поступово ускладнюючи музичний матеріал, вчитель має орієнтуватися на можливості й підготовку учнів, а також їхню спеціалізацію. Творчі (усні та письмові) вправи слід опирати на знайомий для дітей музичний матеріал: вивчені пісні, прослухані й обговорені композиції, знайомі дитячі твори тощо. Враховуючи особливості вікового розвитку молодших школярів, варто активізувати їхню уяву й творчу активність на "Слуханні музики" з допомогою засобів різних мистецтв — пластики, театралізації, образотворчості, літератури і т. ін.

Організація обліку успішності та проведення навчального контролю

При оцінювання навчальних досягнень дітей-музикантів на уроках "Слухання музики" слід, передовсім, керуватися рекомендаціями Міністерства освіти України для молодшої школи[15]. Специфіка предмету "Слухання музики" спонукає ставити на дуже важливе місце пріоритет позитивної моватиції та заохочення до творчості, відтак у процесі моніторингу успішності й навчального контролю молодших школярів середніх спеціалізованих музичних шкіл-інтернатів Міністерства культури України на "Слуханні музики" та мистецьких шкіл слід враховувати такі моменти:

1. Вербальна оцінка навчальних досягнень учнів (докладне коментування успіхів і пояснення причин помилок) є пріоритетною та обов'язковою;
2. Позитивна мотивація й заохочення в процесі оцінювання особливо важливе при перших творчих спробах дітей-музикантів;
3. Слід значну увагу приділяти формуванню навички самостійного оцінювання — вміння слухати і контролювати власну музично-творчу діяльність, зокрема спонукати дітей обґрунтовувати використання тих чи інших засобів у власних творчих експериментах.

На уроках слід використовувати: *поточний контроль* (моніторинг та актуалізація знань щоуроку), *періодичний* і *тематичний* контроль (визначення рівня сформованості предметних компетенцій в кінці тем), *підсумковий* контроль (діагностичний контроль компетенцій в кінці семестру, року), *взаємний* контроль (на простих завданнях). Діагностичний моніторинг сформованих предметних компетенцій учнів може охоплювати *усні вправи* (музичне аудіювання, виконання твору, корегування препарованого тексту у вивчених музичних творах, творчі вправи, концерти дитячих творчих робіт), *письмові завдання* (ведення нотного зошита, конструктивні вправи усіх різновидів, творчі вправи звуковими-музичними, вербальними, образотворчими засобами, виставки, корегування препарованого тексту у вивчених музичних творах), *слуховий диктант* (впізнавання вивчених музичних творів).

Рекомендації щодо користування програмою

Програму "Слухання музики" для зручності структуровано у вигляді таблиці та побудовано за тематичним принципом: кожен із чотирьох років навчання молодшої школи має вказану загальну назву розділу (тему навчального року) і ділиться на окремі теми. Зміст і музичний матеріал тем визначається віковими особливостями дітей молодшої школи, національними і світовими традиціями музичного виховання, дозволяє координувати навчально-пізнавальний процес із загальною освітою (мова, читання, природознавство, образотворче мистецтво тощо) та іншими спеціалізованими предметами (фах, сольфеджіо). Кількість годин

15 Інструктивно-методичні матеріали щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 28 січня 2014 № 1/9-74.

на вивчення кожної теми в межах навчального року вчитель встановлює самостійно, орієнтуючись на рівень підготовленості та зацікавлення групи.

Кожна тема “Слухання музики” включає пропоноване до неї *змістове коло, музичний матеріал* та *очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів.*

Змістове коло тематичного матеріалу “Слухання музики” — це певні образно-тематичні напрямки, які покликані поступово вводити дитину-музиканта в музично-звуковий світ і музичне мистецтво, а також інтегрувати її загальноосвітню і спеціалізовану музичну навчально-пізнавальну діяльність, поєднуючи зрозумілі для молодшого школяра образи довкілля, світу дитини, національного мистецтва та елементарні музичні поняття (музичний звук як явище, елементи музичної мови, виконавські засоби, музика як вид мистецтва у координації з іншими і т. д.). Тема 4 класу “Музика українського народу” вперше вводить опановані упродовж попередніх трьох класів засоби й елементи музики в контекст цілісного мистецького явища і жанрової системи *українського музичного фольклору* — “вихідної точки” розвитку української музики (В. Барвінський[16]), а відтак готує до наступного етапу навчання в основній школі.

Музичний матеріал — для виконання учнями (обов’язковий та додатково-варіативний), для музичного аудіювання у виконанні вчителя, без відео та з відео-рядом (варіативний), для роботи з нотним текстом (обов’язковий/варіативний) — охоплює основні напрями роботи на “Слуханні музики”. Для зручності музичні твори впорядковані спорідненими групами відповідно до послідовності розкриття змістового кола теми. Варіативний компонент пропонованого переліку творів та розподілу музичного матеріалу може становити **30 %**, однак добираючи музику слід враховувати вікові особливості музичного сприйняття молодших школярів, зміст теми й мистецьку вартість музичних творів. Крім того розподіл музичних творів між формами аудіювання (з нотами, без нот, з відео) є орієнтовним, викладач може змінювати способи роботи із музичним твором (вокально-ігрові, аудіо, відео, з нотним текстом тощо), а також сам визначати пріоритетність тих чи інших форм чи їх поєднання (спираючись на індивідуальні зацікавлення учнів та рівень засвоєння ними матеріалу).

Музичний матеріал до ілюстрації тем 4 класу “Українська народна музика” найкраще добирати за таким принципом:

а) українські народні пісні відповідних жанрів для вокального виконання, зокрема питомі для рідного регіону дітей (крім рекомендованих програмі, це, головно, варіативний компонент творчої роботи вчителя — див. допоміжні покажчики, а також пісні, які діти усно переймають у власному родинному середовищі);

б) аутентичні й *концертні виконання українських народних пісень* (варіативний компонент програми, що базується на регіональній творчості, його наповнення розраховане на самостійну творчу роботу вчителя);

в) українська народна пісня у композиторській творчості (рекомендований музичний матеріал подано у програмі).

Допоміжні покажчики охоплюють науково-методичну й дидактичну літературу для вчителя (1.1), рекомендований перелік нотних видань вокальних та інструментальних творів із вказаними в окремих позиціях ресурсами інтернету (1.2) та покажчик відео-матеріалів (1.3), публікації українського фольклору (1.4).

---

16 Барвінський В. Огляд історії української музики. // Українська культура. / Ред. І. Крип’якевич. – Київ: Либідь, 1994. – С. 623.

1 КЛАС
“СВІТ МУЗИКИ”
Зміст навчального матеріалу

Всього — 34 год., на тиждень — 1 год.
Резервний час — 2 год.

№ теми	Зміст навчального матеріалу Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (по темах)
1.	**СВІТ ЗВУКІВ — МУЗИКА ДОВКОЛА НАС:** **Змістове коло:** Музика і світ; з чого створена музика: звуки шумові і музичні; живий світ навколо нас, тварини, пташки: регістри; музика природи, явища природи: гучність; дитина в світі музики, дитячі ігри: тривалість, темп; пори року, музика осені: тембр, лад; поняття про музичний образ, елементи музичної виразовості; **Музичний матеріал** *Вокальний (для співу) — обов’язковий:* “Дощик, дощик ллється” (зб “До, ре, мі...”); “Прийди, прийди, сонечко” (“Дитячі пісні та речитативи”); “Равлику-павлику” (“Українське дошкілля”); “Ой, єсть в лісі калина” в обр. Л. Ревуцького, ритмічна гра — плескання, викликання дощу; “Печу печу хлібчик” (“Весняночка” В. Верховинця), пісня-гра “Лови” Ф. Колесси (“Шкільний співаник”); “Диби-диби”; “Іде, іде дід, дід” (“Проліски” Я. Степового, І ч.); *Вокальний (для співу) — варіативний:* “Дощику, дощику” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”); “Вийди, вийди, сонечко” (“Дитячі пісні і речитативи”); “Ой, на горі жито, сидить зайчик”; “Біла квочка” В. Верховинця (зб. “Весняночка”); “Шпачок прощається” перекл. М. Познанської, муз. Т. Попатенка, “Висне небо синє” сл. Я. Щоголіва, муз. Я. Степового (зб. “Проліски”, вип. 2); *Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:* “Дощик” В. Косенка (зб. “24 дитячі п’єси для фортепіано”), “Дощик” В. Барвінського (зб. “Наше сонечко грає на фортепіані”); “Вийди, вийди, сонечко” В. Барвінського (“Наше сонечко грає на фортепіано”), “Вийди, вийди, сонечко” в обр. Л. Ревуцького (“Сонечко”), “Потяг іде” Е. Сіґмейстера (“Альбом юного піаніста” за ред. О. А. Колесник, С. О. Лещук), “Локомотив” для ф-но В. Маркевичувни (з циклу “Кольорові картинки”), “Водо, водо, холодная” (зб. “Український дитячий музичний фольклор”), “Ой вітре, вітроньку” (зб. “Українське народознавство”); “Лелека” В. Барвінського (зб. “Наше сонечко грає на фортепіані”), “Горобчик” В. Барвінського (зб. “Наше сонечко грає на фортепіані”), “Зайчик” В. Барвінського (зб. “Наше сонечко грає на фортепіані”), “Телятко” В. Барвінського (зб. “Наше сонечко грає на фортепіано”), “Мишка та медвідь” В. Барвінського (зб. “Наше сонечко грає на фортепіані”), “Ведмідь” В. Рєбікова, “Зозуля-невидимка” Р. Шумана (зб. “Альбом для юнацтва”); “Дощик і веселка” С. Прокоф’єва (цикл “Дитяча музика”), “Ходить місяць над плугами” С. Прокоф’єва (цикл “Дитяча музика”), “Крещендо і дімінуендо” Б. Бартока (цикл “Мікрокосмос”, № 49, ІІ ч.); “Гра в жмурки” Р. Шумана (зб. “Альбом для юнацтва”), “Дитяча пісня” з “Дитячий альбом” для фортепіано М. Скорульського (зб. “Українська фортепіанна музика”, вип. 1), “Спи, Ксеню” для ф-но М. Колесси; “Диби, диби” в обр. Л. Ревуцького (цикл “Сонечко”), “Жовтень. Осіння пісня” П. Чайковського (зб. “Пори року”), “Час збору урожаю – радісний час” Р. Шумана (зб. “Альбом для юнацтва”, ІІ ч.); “Полька” П. Чайковського (“Дитячий альбом”), “Гра в коники” П. Чайковського (“Дитячий альбом”), “Перший пролісок” із циклу для ф-но “Мозаїка” Г. Сасько, “Синички за вікном”із циклу для ф-но “Мозаїка” Г. Сасько, “Метелики над квітами” Г. Сасько з циклу для ф-но “Мозаїка”, “Мереживо” Г. Сасько з циклу для ф-но “Мозаїка”, “Поні зірочка” Б. Берліна (“Альбом юного піаніста” за ред. О. А. Колесник, С. О. Ле-

щук), “Стакато і лєґато” Б. Бартока (цикл “Мікрокосмос” № 38 ІІ ч.) “Стакато і лєґато” Б. Бартока (цикл “Мікрокосмос” № 39 ІІ ч.);

Для музичного аудіювання (слухання): записи звуків природи — шум дощу, вітер, грім, звуки міста, вогню, голоси тварин, птахів, “Іди, іди дощику” в обр. І. Кириліної, “Прилетіла бджілка” сл. Ю. Бойка, муз. А. Мяскова (зб. “Співаночки” М. Кравців-Барабаш); записи звуків довкілля — міста, машин, дзвонів тощо; “Канарка” (цикл “Шість німецьких танців”, № 5, К600) В. А. Моцарта, “Ой, на горі жито, сидить зайчик” в обр. К. Стеценка, “Зайчику, зайчику” Я. Степового (зб. “Проліски”, І ч.), “Зозуля” Я. Степового (зб. “Проліски”, І ч.), “Квочка” Я. Степового (зб. “Проліски”, І ч.), “Тварини” Е. Вілла-Лобоса (фортепіанний цикл “Світ дитини”), “Динозавр” Е. Г. Джонса (“Музична школа” № 10); записи звучання явищ природи — грум, плескіт води, шелест листя, “Ой єсть в лісі калина” обр. для хору Л. Ревуцького (зб. “Сонечко”), “Зацвіла в долині” (сл Т. Шевченка, муз. А. Філіпенка), “Осінь” сл. О. Олеся, муз. Б. Фільц (зб. “Від зими до зими”), “Вітер” сл. О. Олеся, муз. Б. Фільц (зб. “Від зими до зими”), “Луна” для хору О. Лассо; “Котику сіренький” із записів Лесі Українки (вик. І. Барановської у супроводі симфонічного оркестру Українського радіо), “Колискова” В. А. Моцарта для соло із фортепіано, симфонічна сюїта “Дитячі ігри” Ж. Бізе (фрагм.), “Ігри” Е. Вілла-Лобоса (фортепіанний цикл “Практичний посібник”, альбом 2); “Літо минулося” сл. К. Різниченка, муз. Я. Степового, “Бабусина казка” Б. Фільц, “Менует” для флейти Ж. Б. Люллі;

Для музичного аудіювання з відео: “Дощику, дощику, припусти” (мультфільм, муз. І. Карабиця, 1982 р.); “Літачок Ліп” (мультфільм, муз. А. Спаринського, 2000); “Черепаха Аха” (мультфільм, сл. і муз. Г. Чубач, 2013), “Чому в ялинки колючі голочки” (мультфільм, муз. В. Губи, 1973); “Українська колискова”, співає Н. Матвієнко (мультфільм, муз. Б. Янівського 1984 р.); відео осінніх картин природи, концерт “Осінь”, І ч. А. Вівальді (з циклу “Пори року”); “Малинове варення” (Левко Дурко);

Для роботи з нотним текстом: “Іди, іди, дощику” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна” І ч.); “Прийди, сонечко” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна” І ч.), “Козо, козо, вилий воду” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”), “Бузьок-чапля” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”); “Горобець в зимі” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна” І ч.), “Біла квочка” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна” І ч.); “Гриби” (“Не тепер, не тепер по гриби ходити”, зб. “Шкільний співаник” Ф. Колесси); “Котилася зірка” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна” І ч.);

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:

Музичне аудіювання:

Змістове коло

Учень/учениця *має уявлення* про звуки природи і навколишнього світу, природні та штучні шумові звуки, про джерело звуку; *спостерігає* звукові явища довкілля; *уміє* вслухатися в звуки лісу, села, міста, явищ природи; *розповідає* про улюблені звуки довкілля; *називає* ознаки звуків; *вміє* відшукувати схожі та відмінні риси між звуками; *розпізнає* звучання об’єктів навколишнього світу за гучністю, тривалістю звучання, висотою звучання, якістю (тембром); *визначає* спільні та відмінні звукові ознаки об’єктів навколишнього світу; *порівнює, впорядковує* і *зіставляє* звучання об’єктів навколишнього світу за висотою (висока, середня, низька), за тривалістю (коротко — довго), за гучністю (голосно — тихо) та тембром, пробує дати характеристику звучання, використовуючи прикметники – приємний – неприємний, гарний – бридкий тощо; *об’єднує* звуки об’єктів навколишнього світу в групу за спільною ознакою та *розбиває* групу на підгрупи за спільною ознакою; *розуміє* значення звуків довкілля для людини, *наводить приклади* використання звуків у житті людини; *називає* предмети, що мають відношення до музики і просто звучать; р*озпізнає і називає* основні ознаки музичного звуку; *відчуває та намагається виразити* емоційну й естетичну оцінку звуків довкілля; *розпізнає* вербальні, музичні та зображальні вияви емоцій;

Слухання музики

Учень/учениця *наводить* приклади музикування з власного досвіду; *уважно*

	слухає музичний зразок; *розуміє* зміст прослуханого; *відчуває, виявляє та намагається вербально виразити* власне емоційне ставлення до прослуханого твору; *описує* прослуханий твір двома-трьома простими реченнями; *фіксує* початок і кінець музичного тексту; *виділяє* перший і останній звук твору; що звучить; *порівнює* різні за характером музичні мотиви, *виділяє* в музичних мотивах певні характерні ознаки (на рівні елементарних засобів виразовості); *вилучає* із групи об'єднаних за певною виразовою ознакою трьох-чотирьох об'єктів (музичних мотивів) "зайвий"; р*озрізняє* у швидкості розгортання музичного твору темп та тривалості; о*бирає* малюнок, який ілюструє образний зміст прослуханого твору; *співвідносить* музичний твір і слово, обирає з двох-трьох слів те, якому відповідає музичний образ; *вибирає* з поданих заголовок до прослуханого музичного твору; *знаходить* відповідну назву твору за її музичними характеристиками з даних двох– трьох варіантів; *передбачає* результат музичного образу та розвитку музики за назвою твору, ілюстрацією, короткою оповіддю вчителя, однокласника; **<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *впізнає, розуміє, розрізняє і вживає* у мовленні визначення понять звук, тиша, шумовий і музичний звук, назви звуків та їх тривалості, звукоряд, гама, регістр, гучність, динаміка, форте, п'яно, повторення, оспівування, стрибок, темп, штрих, лєґато, стакато, тембр, вокальний та інструментальний тембр; *називає* виконавський склад (інструмент, голос), інструменти на яких грає та фаховий інструмент; *знає* назви нот, тривалостей, розмірів, ключа, основних темпів, динамічних відтінків, регістрів; *розуміє* сутність часового розгортання музики та впливу факторів темпу, ритму на його тривалість у часі; *має елементарне уявлення* та *орієнтується* у поняттях лад, метр, дводольність, тридольність; *розуміє* розмір як лічильну одиницю; *називає* всі звуки і їх тривалості в прямому і зворотному порядку від будь-якого до вказаного; *намагається* користуватися відповідною термінологією, вербалізуючи власне враження від прослуханого; *описує* відомі йому виразові засоби музичного твору; *розуміє*, що один і той же мелодичний рух у різних музичних творах набуває різних значень залежно від своєї позиції (регістру, метру, тривалостей, динаміки тощо); п*орівнює* звук та його нотний вираз, *впізнає і називає* елементи нотного письма (нотоносець, ключ, ноти, позначення динамічних відтінків, штрихів, цифри, якими позначається метр); *співвідносить* кількість звуків у мелодичному малюнку, ритмічній фігурі, долі у метрі з відповідним числом; *вміє* читати з листа мелодичні рухи в прямому та зворотному порядку; *розуміє* короткі музичні твори, підтримані вербальними та іншомистецькими опорами в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників, власному виконанні та у записі (до 1 хв.); *порівнює* групи звукових та нотних об'єктів за кількістю у них елементів (на рівні мотиву); *показує* в нотному тексті вивчені елементи музичної мови; *аналізує* у музичному творі його регістрове розміщення, динаміку (форте — п'яно), мелодичну лінію на рівні мотиву (мелодичний рух — повторення, гама, допоміжний звук, оспівування, стрибок), ритмічний малюнок (прості ритми), засоби виконавства (вокальні чи інструментальні), штрихів (стакато – лєґато); *встановлює* відповідність тривалостей як основних мірних одиниць розміру; *називає* попередній і наступний звук від даного; в*міє писати* ноти на нотоносці; *зображує* ноту, ключ, розмір, тактову риску; *будує* звукову схему вивченого музичного зразка (мелодичний рух, динамічна шкала); *записує* результат почутого за допомогою відповідних знаків (*записує і читає* прослуханий мелодичний рух схематичним зображенням, зображує напрям мелодії лініями, мелодичні рухи, що стали образними виразами ідейного змісту музичного зразка); *пише під диктування* музичний мотив; *замінює* ноти у препарованому тексті на ті, які присутні у реальному звучанні (не більше двох звуків, одного мелодичного руху, однієї тривалості); *розуміє* короткі елементарні музичні мотиви у вокальному та інструментальному виконанні; *володіє* аналітичною навичкою визначення мелодичних інтонацій, ритмічних малюнків, темпу, регістру, розрізнення вокальних та інструментальних тембрів, *встановлює* відповідність між нотами та кількістю елементів в мотиві (мелодичний рух, ритмічна формула), що звучить, правильно відтворює ланцюжок звуків у мотиві усно, на письмі; *поєднує* окремі звуки у мотив відповідної структури; *читає і записує* мотиви; *утворює* мотиви як спосіб звукової фіксації образу, слова;

	Виконання музичного твору: **Учень/учениця** *відтворює* зразки дитячого фольклору (вивчені попередньо пісенні зразки), звуки довкілля на фортепіано, прослухані музичні твори засобами візуальних мистецтв; *розуміє* зміст проспіваного; *розрізнює* на слух вивчені пісні (без нотного тексту); *називає* вивчену попередньо пісню; с*піває* вголос, напам'ять, про себе вивчені пісні, їх фрагменти на рівні мотиву; *відтворює* за нотним зразком мотиви, мелодичні рухи, ритмічні малюнки; *впізнає* у вивчених музичних зразках мелодичні рухи, ритмічні фігури, метри; ***Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:*** **Учень/учениця** *знає*, що музика складається зі звуків, що звуки на письмі позначають нотами; *розуміє* їх значення для спілкування між людьми на відстані і в часі; *розглядає* ноти, робить припущення, про що музика; *розпізнає* основні елементи нотопису — знаки, якими записують музику – ноти, нотоносець, ключ, розмір, тактові риски, динамічні відтінки, настрій, темп; *знаходить і показує* всі елементи нотного письма, невідомі компоненти нотного тексту (співзвуччя, невідомі знаки нотопису – авторські ремарки, позначення динамічних відтінків, штрихів тощо); *встановлює* відношення порядку розміщення нотних об'єктів на папері; *розміщує* нотні об'єкти на нотному папері: ключ, розмір, визначення темпу, характеру, назву твору, прізвище композитора, ноти на нотоносці, тактові риски; *орієнтується* у нотному рядку; *правильно пише* знаки запису музики (ноти, динамічні знаки, розмір; *розрізняє* на письмі мелодичні рухи, найпростіші ритмічні фігури, метри (дводольність та тридольність); *розуміє* знак паузи та значення тиші; с*писує, читає і записує* мотиви; *утворює* мелодію на рівні мотиву, мотиви з 1–8 звуків при виконанні практичних вправ із використанням заданих мелодичних рухів, музичних образів тощо; р*озповідає* про що йдеться в нотному тексті; *розуміє*, що застосування переставлення нот, тривалостей, заміна розміру, темпу, регістру тощо змінює не лише звукове обличчя твору, але й його образний зміст.
2.	**ЗВУКИ ПРИРОДИ І МУЗИКА:** **Змістове коло:** Звукозображальність у музичному мистецтві, характеристика музичного образу; звукозображальність у фольклорі, звуконаслідувальні ефекти у фольклорних взірцях (дитячих піснях та іграх); казка і музика, звіриний епос; пісні-вставки до казок; звукопис образів природи; голоси птахів; характерна поведінка тварин; **Музичний матеріал** *Вокальний (для співу) — обов'язковий:* "Бім-бом" Я. Степового (зб. "Проліски", І ч.); "Грушечка" (зб. "Дитячі пісні та речитативи"), "Ой, дзвони дзвонять" ("Шкільний співаник" Ф. Колесси); "Я лисичка, я сестричка" М. Лисенка (з опери "Коза-Дереза"), "Я — Коза-Дереза" М. Лисенка (з опери "Коза-Дереза"); "Котику-братику" з казки "Про Котика і Півника" (зб. "Дитячі пісні та речитативи"); "Ішов Миколай лужком, бережком"; "Зозуля" Я. Степового (зб. "Проліски", І ч.); "Качка йде" Я. Степового (зб. "Проліски", І ч.); *Вокальний (для співу) — варіативний:* "Перший сніг" сл. В. Поліщука, муз. Л. Дичко; "Яструб і курчата" (зб. "Українське дошкілля"); "Розбите яєчко" О. Суховерської (зб. "Рухливі забави та ігри з мелодіями й примовками "), "Лінива коза" О. Суховерської (зб. "Рухливі забави та ігри з мелодіями й примовками "); "Ой, у лиски, лиски новий двір" з казки "Про Котика і Півника" (зб. "Дитячі пісні та речитативи"), "Івасику-Телесику, приплинь" з казки "Івасик-Телесик" (зб. "Дитячі пісні та речитативи"), "Гуси мої, гусенята" з казки "Івасик-Телесик" (зб. "Дитячі пісні та речитативи"), "Я по засіку метений" з казки "Колобок" (зб. "Дитячі пісні та речитативи"); *Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:* "Мій коник" А. Гречанінова (зб. "Дитячий альбом"), "Сміливий вершник" Р. Шумана (зб. "Альбом для юнацтва", І ч.), "Їжачок" Д. Кабалевського, "Бджілка" для фортепіано Я. Степового (Хочу грати на роялі); "Женчичок-бренчичок" Ю. та О. Олійників, "Ой, дзвони дзвонять" в обр.

Л. Ревуцького (зб. “Сонечко”); “Ішла коза попід ліс” М. Гайворонського (зб. “Шкільний співаник” Ф. Колесси), “Казка” В. Косенка (зб. “24 дитячі п’єси для фортепіано”); “Зозуля” Л.-К. Дакена, “Пісня жайворонка” П. Чайковського (цикл “Пори року”), “Пташка” В. Сокальського (ж. “Музичний керівник”, № 9), “Горобчик взимку” Ю. Іщенка (Хочу грати на роялі);

Для музичного аудіювання (слухання): “Мак” (“Соловеєчку, сватку, сватку”) в обр. Я. Степового; “Солом’яний бичок ” (муз. М. Чемберджі); “Як тільки приходить вечірня пора” (“Про Миколая”) для голосу і ф-но в аранж. Ю. Антківа, “Снігурі” сл. Г. Бойка, муз. Б. Фільц (цикл “Від зими до зими”), “Струмочок” Е. Ґріґа, фротола “Цвіркун” Ж. Депре, концерт “Зима” І ч. А. Вівальді (цикл “Пори року”); “Співи птахів” К. Жанекена, “Перекликання птахів” Ж. Ф. Рамо; “Кури і півні” К. Сен-Санса (з циклу “Карнавал тварин”), “Кенгуру” К. Сен-Санса (з циклу “Карнавал тварин”), “Слони” К. Сен-Санса (з циклу “Карнавал тварин”), “Черепахи” К. Сен-Санса (з циклу “Карнавал тварин”), “Зозуля” К. Сен-Санса (з циклу “Карнавал тварин”), “Лебідь” К. Сен-Санса (з циклу “Карнавал тварин”), “Акваріум (Золоті рибки)” К. Сен-Санса (з циклу “Карнавал тварин”);

Для музичного аудіювання з відео: “Бембі” (мультфільм, муз. Е. Х. Пламб, 1942); відео “Звичаї та обряди українського народу. Весняні ігри та забави”; опера “Коза-Дереза” М. Лисенка (фрагменти), “Котик і півник” (мультфільм, муз. Ю. Шевченка, 1991); “Колобок” (муз. М. Чемберджі), “Кривенька качечка” (муз. Ю. Шевченка); “Чи то пір’я з подушок” (пісня з відео, 2015); відео “А я у гай ходила” сл. П. Тичини, муз. М. Мельника; “Баранці” (мультфільм, сл. і муз. Г. Чубач, 2015);

Для роботи з нотним текстом: “Налетіли журавлі” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”); “Дрова” (“Рухові забави та ігри...” О. Суховерської); “Я коза ярая” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна” І ч.); “Ой, зібралась звірина” (зб. “Український дитячий музичний фольклор”); “Котику-братику” з казки “Про Котика і Півника” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”), “Ой, у лиски, лиски новий двір” з казки “Про Котика і Півника” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”), “Івасику-Телесику, приплинь” з казки “Івасик-Телесик” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”), “Гуси мої, гусенята” з казки “Івасик-Телесик” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”), “Я по засіку метений” з казки “Колобок” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”); “Ой, сніг, діти” (зб. “Шкільний співаник” Ф. Колесси); “Буде діточкам узвар” сл. Л. Куліш-Зіньків, муз. М. Ведмедері (зб. “Веселі нотки”); “Засмучений зайчик” Я. Степового (зб. “Проліски”, ІІ ч.);

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:

Музичне аудіювання:

Змістове коло

Учень/учениця *розповідає* про улюблених птахів, тварин, про свої спостереження за представниками живої природи; *наводить* назви 3-4-х представників рослинного та тваринного світу; *розповідає* про життя тварин, птахів та інших представників живої природи, їх характерну поведінку; *називає* ознаки представників живої природи, які можуть вдало підкреслити їх відмінність від решти; *впорядковує* звучання голосів живої природи за висотою, тривалістю, гучністю, тембром тощо; *визначає* спільні та відмінні звукові ознаки голосів тварин, птахів, *називає* чий голос можна наслідувати звуками, а кого з них можна лише зобразити; м*ає уявлення* про представників живої природи, музичні засоби, якими можна створити музичне зображення тварин, птахів; *впізнає* їх характерну поведінку у природньому середовищі та музичній інтерпретації; *характеризує* вербально риси представників живої природи, які можна передати засобами музичної виразовості; *милується* красою музичного твору з елементами звукозображальності; *спостерігає* характерні деталі музичної характеристики представників живої природи у музичному творі; *розуміє*, що в назві музичного твору міститься вербальна характеристика музичного образу; а музичний матеріал вказує на бачення композитором зображуваного; *розповідає* про представників живої природи України (на прикладах) та їх музичні образи у вивчених творах; *вживає* у мовленні терміни “зображає звуками”, “звукозображальність” “музичний образ”; *елементарно* висловлює власні здогади про музичний об-

раз, презентований у музичному вокальному творі (викладач не називає твору); *встановлює* відповідність між характеристикою тварини, птаха та їх музичним зображенням; *вміє* відшукувати схожі та відмінні риси між музичними образами різних тварин, птахів; *розпізнає та розрізнює* музичні образи живої природи за гучністю, тривалістю (як мірна одиниця) та висотою звучання (регістром), якістю (тембром), темпом, метром, динамікою, ладом; *зіставляє* звукозображальні характеристики тварин, птахів за регістром, темпом, динамікою, метром, ладовим забарвленням, тембром, пробує дати характеристику звучання, використовуючи терміни вокальний, інструментальний та прикметники яскравий, приглушений, дзвінкий, різкий, м'який тощо; *співпереживає* з дійовими особами народнопісенних зразків, музичних казок, композиторських творів без вербальної основи; *обирає і вживає* відповідні до казки музичні ситуації; *розпізнає та намагається визначити* вербальні, музичні та зображальні вияви емоцій; *розпізнає* в музиці емоції людини, передані музичними образами тварин; *наводить* приклади живої природи і пропонує способи їх музичного втілення; *називає* ознаки тварин та птахів, які можна проілюструвати музичними звуками; *уміє* групувати музичні образи представників живої природи за їхніми ознаками; *порівнює* музичні образи світу живої природи за висотою, тривалістю, гучністю, тембром; *об'єднує* музичні образи тварин, птахів в групу за спільною ознакою; *розподіляє* зазначені музичні образи на підгрупи за спільною ознакою; *намагається* створювати музичний образ тварин, птахів використовуючи вивчені засоби музичної виразовості; *зображає* вокально та інструментально відомих йому/їй тварин, птахів.

Слухання музики

Учень/учениця *любується* красою музичного твору; н*аводить* приклади звукозображальної музики з власного досвіду; *уважно* слухає музичний зразок; *розуміє* зміст прослуханого; *має уявлення* про композитора як творця музики; *знає* прізвища композиторів вивчених творів; *правильно називає* музичний твір – спочатку прізвище композитора, потім назву твору; *відчуває, виявляє та намагається вербально виразити* власне емоційне ставлення до прослуханого твору; *описує* прослуханий твір двома-трьома реченнями, користуючись вивченою термінологією; з*нає,* що музичний твір призначений для певного складу виконавців; *порівнює* музичні твори за виконавським складом "на слух"; *розуміє*, що виконавців музичного твору може бути багато (соліст — хор, соліст — оркестр); *фіксує* початок і кінець музичного тексту; *виділяє* перший і останній звук твору, що звучить; *порівнює* різні за характером музичні фрази; *виділяє* в музичних фразах певні характерні ознаки (на рівні елементарних засобів виразовості); *встановлює* кількість почутих звуків, інтонацій у фразі; *вилучає* із групи об'єднаних за певною виразовою ознакою трьох-чотирьох об'єктів (музичних фраз) "зайвий"; *розрізняє* у швидкості розгортання музичного твору темп та тривалості, у пульсації музичного твору дво- та тридольність, у характері звучання мажорне та мінорне забарвлення; о*бирає* малюнок, який ілюструє образний зміст прослуханого твору; *співвідносить* музичний твір і слово, обирає з двох-трьох слів те, якому відповідає музичний образ; *вибирає* з поданих заголовок до прослуханого музичного твору; *знаходить* відповідну назву твору за її музичними характеристиками з даних двох – трьох варіантів; *передбачає* результат музичного образу та розвитку музики за назвою твору, ілюстрацією, короткою оповіддю вчителя, однокласника;

Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення

Учень/учениця *впізнає, розуміє, розрізняє і вживає* у мовленні визначення понять музичний звук, пауза, скрипковий і басовий ключ, метр, розмір, дводольний метр, тридольний, лад, тональність, тоніка, фортіссімо, п'яніссімо, крещендо, дімінуендо, мелодичні рухи, престо, аллєґро, анданте, лєнто, лярґо, піццікато, маркато, супровід (акомпанемент), фраза; *називає* виконавський склад (соло, фортепіано, голос або інструмент у супроводі фортепіано, хор, оркестр); *знає* назви пауз, знаків альтерації, крапку як продовження тривалості, скрипкового та басового ключів, основних темпів, поступових та різких змін динамічних відтінків; *розуміє* сутність часового розгортання музики, та впливу факторів метру (чергування сильних та слабких долей), ритмічних малюнків на пульсацію у часі; *має елементарне уявлення* та *орієнтується* у поняттях ключових та

	випадкових знаків альтерації, видів ладу (натуральний, гармонічний, мелодичний мінор), тетрахорду, стійкості, нестійкості, мелодії, повторності як способу розвитку мелодії (точна – знак репризи та частково змінена — вольта), метричної та ритмічної пульсації, чотиридольності, речення; *розуміє* сильну долю такту як лічильну одиницю музичного твору; *називає* всі паузи в прямому і зворотному порядку від будь-якого до вказаного; *намагається* користуватися відповідною термінологією, вербалізуючи власне враження від прослуханого; *описує* відомі йому виразові засоби музичного твору; *розуміє*, що один і той же ритмічний рух у різних метричних та темпових умовах набуває різних значень залежно від своєї позиції; п*орівнює* мотив та його нотний вираз; *впізнає і називає* елементи нотного письма (ключі, паузи, знаки альтерації, тактові риски, знаки повторення, позначення динамічних відтінків, штрихів, цифри, якими позначається метр); *співвідносить* кількість звуків у мелодичному малюнку, ритмічній фігурі, мотиві, долі у метрі з відповідним числом; *вміє* читати з листа музичні мотиви у прямому та зворотному напрямку, знайти в нотному тексті тоніку; р*озуміє* значення музичного образу як змісту музичного твору, короткі музичні твори, підтримані вербальними та іншомистецькими опорами в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників, власному виконанні та у записі (до 1 хв. 30 с.), *порівнює* групи звукових та нотних об'єктів за кількістю у них елементів (на рівні фрази); *показує* в нотному тексті назву твору, прізвище й ім'я композитора, автора слів, позначення темпу, вивчені елементи музичної мови; *аналізує* у музичному творі його регістрове розміщення зазначене відповідним ключем, динаміку, мелодичну лінію на рівні фрази (кількість задіяних мелодичних рухів, мотивів, ритмічний малюнок (прості ритми у дводольних та тридольних метрах з використанням пауз), засоби виконавства (за кількістю виконавців), штрихів); *встановлює* відповідність тактів як основних мірних одиниць метру; *лічить* тактами в межах 8; н*азиває* попередній і наступний мотив від даного; *вміє* писати знаки запису музики; *зображує* ноту з крапкою, паузи, ключі, розміри, тактову риску, репризу, штрихи; *будує* звукову схему вивченого музичного зразка (кількість тактів, динамічна шкала); *записує* результат почутого на рівні фрази за допомогою відповідних знаків (*записує і читає* прослуханий мелодичний рух схематичним зображенням, зображує напрям мелодії лініями, мелодичні рухи, що стали образними виразами ідейного змісту музичного зразка); *пише під диктування* музичну фразу; *замінює* ноти у препарованому тексті на ті, які присутні у реальному звучанні (не більше мотиву, одного мелодичного руху, такту); *розуміє* короткі елементарні музичні фрази у вокальному та інструментальному виконанні; *володіє* аналітичною навичкою визначення мелодичних інтонацій, ритмічних малюнків, метру, ладу, темпу, регістру, розрізнення вокальних та інструментальних тембрів, виконавського складу; *встановлює* відповідність між нотами та кількістю елементів у фразі що звучить (мелодичний рух, ритмічна формула, мотив); *правильно відтворює* ланцюжок звуків у фразі усно, на письмі; *поєднує* окремі мотиви у фразу відповідної структури; *читає і записує* фрази; *утворює* фрази як спосіб звукової фіксації образу, слова чи словосполучення; *усвідомлює назви* компонентів мелодичного розвитку (початок – розвиток – закінчення); ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *відтворює* зразки дитячого фольклору (вивчені попередньо пісенні зразки); *намагається* створити музичний образ відомих йому представників живої природи на фортепіано, прослухані музичні твори засобами візуальних мистецтв, *розуміє* зміст проспіваного; *розрізняє* на слух вивчені пісні (без нотного тексту); *називає* вивчену попередньо пісню; *співає* вголос, напам'ять, про себе вивчені пісні, їх фрагменти на рівні мотиву; *відтворює* за нотним зразком фрази; *впізнає* у вивчених музичних зразках відомі засоби виразовості; *розповідає* про улюблені пісні; *виконує* артистичні дії для ілюстрації образного змісту твору під час прослуховування відповідних музичних зразків; *відтворює* в особах прослуханий музичний твір, користуючись рухами, мімікою, жестами; *зображає* зміст прослуханих та вивчених музичних зразків графічно (малюнок, нотопис), хореографічно, вербально та музично (вокально чи інструментально); *намагається відтворювати* зміст музичного твору, в якому відсутнє вербальне начало; ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** з*нає*, що музика складається зі звуків, організація яких у певну

	структуру має власне позначення на письмі; *розпізнає* на письмі вокальний та інструментальний твір; *розуміє*, що музичний твір має свого автора — композитора; *стежить* за простими нотними зразками (не більше 8 тактів); *робить припущення* про що музика; р*озповідає* про що йдеться в нотному тексті; *розуміє*, які умови необхідні для створення музичного образу; *розпізнає* основні елементи нотопису; *знаходить і показує* всі елементи нотного письма, невідомі компоненти нотного тексту (співзвуччя, невідомі знаки нотопису – авторські ремарки, позначення динамічних відтінків, штрихів тощо); *встановлює* відношення порядку розміщення нотних об'єктів на папері; *виявляє* межі частин твору за графічними орієнтирами; *розміщує* і *правильно пише* нотні об'єкти на нотному папері: ключ, ключові знаки, розмір, визначення темпу, характеру, назву твору, прізвище композитора, ноти та паузи на нотоносці, тактові риски; *розрізняє* на письмі мелодичні рухи, найпростіші ритмічні фігури, метри (дводольність та тридольність); *розпізнає* графічний образ мелодичних рухів, мотиву; *виділяє* фразу як окрему синтаксичну одиницю; *розуміє* значення тиші, метричної пульсації та ритмічних фігур у розвитку музичного твору; *виконує* найпростіші розрахунки стосовно використання темпу до заданого музичного образу; с*писує, читає і записує* фрази; *утворює* мелодію на рівні фрази з 1–2 мотивів при виконанні практичних вправ із використанням заданих мелодичних рухів, музичних образів тощо; *віднімає* від фрази мотив; *поєднує* окремі мотиви у фразу відповідної структури; *порівнює* два мотиви; *утворює* мотиви з 1–8 звуків при виконанні практичних вправ (із використанням заданих мелодичних рухів, музичних образів тощо), двотактову фразу додаванням точно повтореного мотиву, неточного повторення; *визначає* кількість тактів у письмовому музичному зразку; *визначає* порядкові відношення – розташування і звукових, і нотних об'єктів, відносно вказаного ("стоїть на сильній долі", "стоїть на слабкій долі", "стоїть між"; "попереду", "позаду"); *порівнює* дво- та тридольні розміри; *розграфлює* нотний стан на задану кількість тактів; *розуміє*, що застосування переставлення нот, тривалостей, заміна розміру, темпу, регістру тощо змінює не лише звукове обличчя твору, але і його образний зміст; *переміщує* ноти в заданих напрямках мелодичних рухів: повторення, верхній та нижній допоміжний, гама вгору, гама вниз, стрибок, оспівування.
3.	**<u>МУЗИКА В СВІТІ ДИТИНИ:</u>** **<u>Змістове коло:</u>** Музичний образ і його характеристика в ляльковій, іграшковій музиці; іграшки як музичні образи; ляльковий театр; музична вистава; складники музичної вистави — дія, сюжет, герої; творимо музичну виставу; зима в музиці; зимові сюжети казок; **<u>Музичний матеріал</u>** <u>*Вокальний (для співу) — обов'язковий:*</u> "Пісня ляльки" (зб. "До, ре, мі..."); "Іменини в Мишки" (зб. "Веселі нотки" М. Ведмедері); "Івасику-телесику" (зб. "Український дитячий музичний фольклор"); "Нова радість стала" (зб. "Український дитячий музичний фольклор"); "Прилетіли ангелята" Я. Степового (зб. "Проліски", ІІ ч.), "Я маленький хлопчик" Я. Степового (зб. "Проліски", ІІ ч.); "Добрий вечір тобі, пане господарю" ("Колядки і щедрівки"); "Зимонько-снігуронько" Я. Степового (зб. "Проліски", ІІ ч.); "Сніжинки" Я. Степового (зб. "Проліски", ІІ ч.); <u>*Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:*</u> "Гавот ляльки" Н. Нижанківського, "Барбі" з циклу "Мої іграшки" Л. Шукайло (зб. "Хочу грати на роялі"), "Паровоз" із цикл "Мої іграшки" Л. Шукайло (зб. "Хочу грати на роялі"), "Лебідь" із циклу "Мої іграшки" Л. Шукайло (зб. "Хочу грати на роялі"), "Годинник" В. Гончаренка (зб. "Хочу грати на роялі"), "Забута лялька" Б. Фільц, "Музична скринька" Г. Свірідова (зб. "Дитячий альбом" для ф-но), "Шарманка" для ф-но Ю. Щуровського (зб. "Хочу грати на роялі"), "Дзиґа" для ф-но Ж. Бізе (з циклу "Дитячі ігри"); "Нова радість стала" (зб. "Нова радість стала"), "В Вифлеємі тайна сталась" (зб. "Нова радість стала"); "Небо і земля" в обр. для ф-но Я. Ярославенка, "Нова радість стала" В. Барвінського (зб. "Колядки і щедрівки" для фортепіано); обробки колядок для фортепіано В. Безкоровайного; "Сипле,

	сипле, сипле сніг” сл. М. Підгір’янки, муз. Ф. Колесси (зб. “Шкільний співаник” Ф. Колесси), “Різдвяна ялинка” Ф. Ліста, “Взимку” Р. Шумана (зб. “Альбом для юнацтва”, ІІ ч.), “Новорічна пісня” Р. Шумана (зб. “Альбом для юнацтва”, ІІ ч.); “Льодовий палац Снігової Королеви” з циклу “Мозаїки” для ф-но Г. Сасько; *Для музичного аудіювання (слухання):* “Будильник” Ф. Куперена, цикл для ф-но “Танці ляльок” Д. Шостаковича (на вибір); “Іграшкова залізниця” Е. Сіґмейстера, “Ляльковий кек-уок” з циклу “Дитячий куток” К. Дебюсі; симфонічна казка на сл. П. Тичини “Івасик-Телесик” М. Сільванського (фрагменти); “Нова радість стала” в обр. Р. Купчинського, “На небі зірка” в обр. Н. Нижанківського, “Ой, коляда, колядниця” в обр. П. Козицького; “Янголи в небі” в обр. О. Кошиця, “Спи, Ісусе, спи” в обр. Є. Козака; “Добрий вечір тобі, пане господарю” в обр. К. Стеценка, “Бог Предвічний” в обр. С. Людкевича, “По всьому світу” в обр. К. Стеценка; “Пряля” сл. Л. Костенко, муз. В. Гогенко, “Ой, на ріці, на Йордані” в обр. М. Леонтовича, “Морозець, морозець” сл. Г. Бойко, муз. Б. Фільц; аудіо-казка “Рукавичка”, аудіо-казка “Пані Метелиця”; фрагменти балету “Лускунчик” П. Чайковського (“Вальс сніжинок”, Сцена росту ялинки, Іспанський танець “Шоколад”, Арабський танець “Кава”, Китайський танець “Чай”); *Для музичного аудіювання з відео:* “Лялька співає” Л. Колодуба (з циклу “Альбом для дітей” для фортепіано), експозиції авторських ляльок (на вибір); балет “Фея ляльок” Й. Байєра (фрагм.), “Танець ляльки” з балету “Котелія” Л. Деліба, “Історія іграшок” (мультфільм, муз. Р. Ньюмена, 1995, 1999, 2010); лялькова вистава “Івасик-Телесик” (на вибір), “Подарунок” (мультфільм, муз. М. Скорика, 1968); навчальне відео “Рожденному поклонімось: Різдво, Свято Маланки та Василя” (2006); ляльковий вертеп Майстерні “Мистецький простір” (2013); відео виконання коляд дитячими хорами; “Дівчинка та Зайці” (мультфільм, муз. І. Грачева, 1985); фрагменти дитячого фільму казки “Пані Метелиця (Frau Holle)” (муз. Р. Олеака, 2008); “Барбі і Лускунчик” (мультфільм, муз. П. Чайковського, 2001), фрагменти балету на льоду “Лускунчик” (цирк Чинизеллі); *Для роботи з нотним текстом:* “Жук танцює” (зб. “Веселі нотки” М. Ведмедері); “Танцювали миші” (зб. “Український дитячий музичний фольклор”), “Ой, зібралась звірина” (зб. “Український дитячий музичний фольклор”); “Коляд, коляд, колядниця” (зб. “Український дитячий музичний фольклор” або “Шкільний співаник” Ф. Колесси); “Го-го-го, коза” (нотний варіант на вибір зі зб. “Колядки і щедрівки”); “Щедрик” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, І ч.), “Щедрівочка щедрувала” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, І ч.); “Ой сніг, діти” (зб. “Шкільний співаник” Ф. Колесси); “Метелиця” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”); **Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:** ***Музичне аудіювання:*** **Змістове коло** **Учень/учениця** *розповідає* про улюблені іграшки, героїв улюблених казок, мультфільмів, про свій стосунок і власне бачення улюблених героїв, *наводить* назви 3-4-х казок, мультфільмів, дитячих кінофільмів; *розповідає* про сюжет, вчинки улюблених героїв, їх поведінку, *називає* риси зовнішності та характерну поведінку, які можуть вдало підкреслити їх відмінність від решти, *впорядковує* музичний образ героїв казок, іграшок вивченими засобами виразності, *визначає* спільні та відмінні музичні ознаки героїв казок, *називає* іграшки, героїв казок, чий голос можна наслідувати звуками, а кого з них можна лише зобразити звуками; *має поняття* про світ уяви, музичні засоби, якими можна створити музичне зображення іграшок, казкових героїв, їх музичну історію, *впізнає* характерну поведінку героїв казкового та іграшкового світу в музичній інтерпретації, *характеризує* вербально риси представників фантастичного світу, які можна передати засобами музичної виразовості; *милується* красою музичного твору, музична образність якого пов’язана з іграшковою та казковою тематикою, *спостерігає* характерні деталі музичної характеристики представників уявного світу в музичному творі, *знає*, що в назві музичного твору міститься вербальна характеристика музичного образу, а музичний матеріал вказує на бачення композитором зображуваного, *розповідає* про відомих йому/їй фантастичних героїв (на прикладах) та їх музичні образи у вивчених творах,

	вживає у мовленні терміни “музичний образ”, “музичний герой”, “музична дія”, “сюжет”, “вистава”, *елементарно* висловлює власні здогади про музичний образ, презентований у музичному інструментальному творі (викладач не називає твору, але кількома реченнями попереджує про музичну історію); *встановлює* відповідність між характеристикою фантастичних героїв та їхнім музичним зображенням, *вміє* відшукувати схожі та відмінні риси між їх музичними образами, *розпізнає, розрізняє та зіставляє* музичні образи світу уяви за вивченими засобами виразовості, пробує дати характеристику звучання, використовуючи терміни вокальний, інструментальний — вирізняє тембри фортепіано та фахового інструменту серед решти, а також за допомогою прикметників, *співпереживає* з дійовими особами музичних казок, творів на іграшкову тематику, композиторських творів без вербальної основи але з хореографічною основою (балет), *обирає і вживає* відповідні до казки, фантастичного сюжету музичні ситуації, *розпізнає та намагається визначити* вербальні, музичні, хореографічні та зображальні вияви емоцій, *розпізнає* в музиці емоції людини, передані музичними образами героїв уявного світу; *наводить* приклади іграшок, фантастичних героїв і пропонує способи їх музичного втілення, *називає* характерні риси зовнішності та поведінки, вдачі, які можна проілюструвати музичними звуками, *уміє* групувати музичні образи представників уявного світу за їхніми ознаками, *порівнює* музичні образи представників світу дитячої уяви за вивченими засобами виразовості, *об’єднує* музичні образи іграшок, казкових та фантастичних героїв у групу за спільною ознакою, *розподіляє* зазначені музичні образи на підгрупи за спільною ознакою, *намагається* створювати музичний образ улюблених іграшок, казкових героїв використовуючи вивчені засоби музичної виразовості, *зображує* їх вокально та інструментально; **<u>Слухання музики</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *любується* красою звучання музичного твору; н*аводить* приклади “іграшкової” та “казкової” музики з власного досвіду; *уважно* слухає музичний зразок; *розуміє* зміст прослуханого; *має уявлення* про розвиток музичного твору, який має свій початок, розвиток та закінчення; *знає* прізвища композиторів вивчених творів, імена та прізвища українських композиторів, їх зображення на світлинах, портретах; *відчуває, виявляє та намагається вербально виразити* власне емоційне ставлення до прослуханого твору; *описує* прослуханий твір двома-трьома реченнями, користуючись вивченою термінологією; *знає*, що музичний твір призначений для певного складу виконавців; *порівнює* музичні твори за виконавським складом “на слух”; *розуміє*, що виконавців музичного твору може бути багато (хор, оркестр), двоє (соло з супроводом), один; *фіксує* початок і кінець музичного тексту; *виділяє* перший і останній звук твору, що звучить, його кульмінацію; *порівнює* різні за характером музичні мотиви, фрази, речення, *виділяє* в музичних реченнях певні характерні ознаки (на рівні елементарних засобів виразовості); *встановлює* кількість почутих інтонацій, фраз у реченні; *вилучає* із групи об’єднаних за певною виразовою ознакою трьох-чотирьох об’єктів (музичних речень) “зайвий”; *розрізняє* у швидкості розгортання музичного твору — темп та тривалості, можливі зміни швидкості, в пульсації музичного твору метрику та ритміку, у характері звучання — ладове (мажор, види мінору) забарвлення, у способі розгортання — точну та частково змінену повторність; *обирає та створює* малюнок, який ілюструє образний зміст прослуханого твору; *співвідносить* музичний твір і слово/назву, обирає з двох-трьох слів/назв ті, яким відповідає музичний образ; *вибирає* з поданих заголовок до прослуханого музичного твору; *знаходить* відповідну назву твору за її музичними характеристиками з даних двох–трьох варіантів; *передбачає* результат музичного образу та розвитку музики за назвою твору, ілюстрацією, короткою оповіддю вчителя, однокласника; **<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *впізнає, розуміє, розрізняє і вживає* у мовленні визначення понять інтонація, мотив, фраза, ритмічна фігура, дієз, бемоль, бекар, ключові та випадкові знаки, сильна і слабка доля, чотиридольний метр, затакт, мажор, мінор (натуральний, гармонічний, мелодичний), стійкі та нестійкі, ввідні ступені, назви октав, сфорцандо, субіто-п’яно, унісон, октава, співзвуччя, супровід (акомпанемент), оркестр, хор, речення, реприза, вольта, точна повторність, змінена повторність, *називає* виконавський склад (со-

	ло, фортепіано, голос або інструмент у супроводі фортепіано, ансамбль, хор, оркестр), *знає* назви музичних звуків, пауз, що таке скрипковий і басовий ключ, дводольний та тридольний метр, розміри, мажорний і мінорний лади, тональності без знаків та з одним знаком, тоніку, фортіссімо, п'яніссімо, крещендо, дімінуендо, мелодичні рухи, престо, аллєґро, анданте, лєнто, лярґо, піццікато, арко, маркато, супровід (акомпанемент), фраза, *називає* виконавський склад за кількістю виконавців, *розуміє* сутність часового розгортання музики та її будови (початок – розвиток – закінчення), принципів розвитку на основі повторності (точна – частково змінена), *має елементарне уявлення* та *орієнтується* у поняттях транспозиції, тонічного тризвуку, розвитку мелодії, кульмінація, повторності як способу розвитку мелодії (змінена повторність — варіантність), періоду, *розуміє* цезуру, нестійкість та стійкість і їх функції у становленні будови музичного цілого, *називає* всі знаки альтерації, *намагається* користуватися відповідною термінологією, вербалізуючи власне враження від прослуханого, *описує* відомі йому виразові засоби музичного твору, *розуміє*, що один і той же мотив у різних регістрових, метричних та темпових умовах набуває різних значень залежно від своєї позиції; *порівнює* фразу та її нотний вираз, *впізнає і називає* елементи нотного письма, *співвідносить* кількість звуків у мотиві, фразі, долі у метрі з відповідним числом, *вміє* читати з листа музичні фрази у прямому та зворотному напрямку, знайти в нотному тексті тоніку, визначити початковий та заключний звук музичного твору відносно його іфункції в ладі (стійко — нестійко); *розуміє* значення музичного образу як змісту музичного твору, багатогранність музичного образу (на основі простих антиномічних емоційних характеристик), короткі музичні твори, підтримані вербальними та іншомистецькими опорами в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників, у власному виконанні та у записі (до 2 хв.), *порівнює* групи звукових та нотних об'єктів за кількістю у них елементів (на рівні речення), *показує* в нотному тексті назву твору, прізвище та ім'я композитора, автора слів, позначення темпу, вивчені елементи музичної мови, *аналізує* у музичному творі його регістрове розміщення зазначене відповідним ключем, динаміку, мелодичну лінію на рівні речення (кількість задіяних мотивів, фраз, ритмічний малюнок та метричну пульсацію), засоби виконавства, штрихи, *лічить* тактами в межах 16, *обчислює* значення метру, темпу, ритму музичного твору без звучання (нотний текст), без нотного тексту (звучання); *називає* попередню і наступну фразу від даної, *вміє* писати знаки запису музики, *зображує* вивчені знаки нотопису (знаки альтерації), скороченого запису нотного тексту (реприза, вольта), штрихи, *будує* звукову схему вивченого музичного зразка (мелодичний рух, кількість тактів, динамічна шкала, виконавський склад на рівні соліста, соло зі супроводом), *записує* результат почутого на рівні речення за допомогою відповідних знаків (*записує і читає* прослуханий мелодичний рух схематичним зображенням, зображує напрям мелодії лініями, мелодичні рухи, що стали образними виразами ідейного змісту музичного зразка, тактову величину), *пише під диктування* музичне речення, *замінює* ноти у препарованому тексті на ті, які присутні у реальному звучанні (не більше фрази, одного мелодичного руху ритмічної групи, 2 тактів); *розуміє* елементарні музичні речення у вокальному та інструментальному виконанні, *володіє* аналітичною навичкою визначення мелодичних інтонацій, мотивів, ритмічних малюнків, метричної пульсації, ладового забарвлення, темпу, регістру, динамічних відтінків, розрізнення вокальних та інструментальних тембрів (виокремлюючи тембр фортепіано та фахового інструменту), виконавського складу, *встановлює* відповідність між нотами та кількістю елементів у реченні, що звучить (мелодичний рух, метрична пульсація, ритмічна формула, мотив, фраза), *правильно відтворює* ланцюжок звуків у реченні усно, на письмі, *поєднує* окремі фрази у речення відповідної структури, *читає і записує* речення, *утворює* речення як спосіб звукової фіксації образу, словосполучення, *усвідомлює поняття* "кульмінація" як компоненту мелодичного розвитку; ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *відтворює* зразки дитячого фольклору (вивчені попередньо пісенні зразки), *намагається* створити музичний образ відомих йому представників світу уяви на фортепіано, фіксувати на письмі, відтворити прослухані музичні твори засобами візуальних мистецтв, *розуміє* зміст проспіваного, *розрізнює* на слух вивчені пісні (без нотного тексту, при виконання без вербальної основи), *називає* вивчені попередньо пісні;

	співає вголос, напам’ять, про себе вивчені пісні, їхні фрагменти на рівні фрази, *відтворює* за нотним зразком речення, *впізнає* у вивчених музичних зразках відомі засоби виразовості; *розповідає* про улюблені пісні, *виконує* артистичні дії для ілюстрації образного змісту твору під час прослуховування відповідних музичних зразків, *відтворює* в особах прослуханий музичний твір, користуючись рухами, мімікою, жестами, *зображує* зміст прослуханих та вивчених музичних зразків графічно (малюнок, нотопис), хореографічно, вербально та музично (вокально чи інструментально), *намагається відтворювати* зміст музичного твору, в якому відсутнє вербальне начало, користуючись описом у межах двох-трьох речень; ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *знає* форми скорочення нотного запису, якими одиницями вимірюється тривалість музики (тривалості, такт), їхні позначення та вплив темпу на тривалість музики; *розуміє*, які одиниці вимірювання тривалостей доцільно використовувати в конкретному випадку; *вимірює* тривалість музичних творів тактами; *записує* результати вимірювання із використанням позначення (т.); *розпізнає* за наочністю вокальний та інструментальний твір, твір для соло з супроводом, *розуміє*, що що музичні твори можуть мати автора, а можуть бути анонімними, *стежить* за простими нотними зразками (не більше 16 тактів), *робить припущення*, про що музика, р*озповідає* про що йдеться в нотному тексті, *розуміє* які умови необхідні для створення музичного образу, що музичний образ може бути багатогранним; *розпізнає* елементи нотопису, *знаходить і показує* всі елементи нотного письма, невідомі компоненти нотного тексту (співзвуччя, прикраси, невідомі знаки нотопису – авторські ремарки, позначення динамічних відтінків, штрихів тощо), *встановлює* відношення порядку розміщення нотних об’єктів на папері, *виявляє* межі частин твору за графічними орієнтирами, *розміщує* і *правильно пише* нотні об’єкти на нотному папері: аколаду, ключ, ключові та випадкові знаки, розмір, визначення темпу, характеру, назву твору, прізвище композитора, ноти та паузи на нотоносці, тактові риски, репризу, вольти, динаміку; *розрізняє* на письмі мелодичні рухи, ритмічні фігури, метри (дводольність та тридольність), *розпізнає* графічний образ фрази, *виділяє* речення як окрему синтаксичну одиницю, *розуміє* значення етапів розвитку музичного твору (початок — розвиток — закінчення), *виконує* найпростіші розрахунки стосовно використання динаміки, метру до заданого музичного образу; *списує*, *читає і записує* речення, *утворює* мелодію на рівні речення, речення з 1–2 фраз при виконанні практичних вправ із використанням заданих мелодичних рухів, мотивів, музичних образів тощо, *віднімає* від речення фразу, *поєднує* окремі фрази у речення відповідної структури, *порівнює* дві фрази, *утворює* мелодію (мелодичну фразу) на рівні точного повторення, зміни останнього звуку, видозміни тривалостей, напрямку мелодичного руху (інверсія, ракохід), метричної зміни на основі даного мотиву, фрази з 1–2 мотивів при виконанні практичних вправ (із використанням заданих мелодичних рухів, музичних образів тощо), чотиритактове речення додаванням точно повтореної фрази, неточного повторення (вольта); *визначає* кількість тактів, мотивів у письмовому музичному зразку, *визначає* порядкові відношення – розташування звукових і нотних об’єктів відносно вказаного (“стоїть на сильній долі”, “стоїть на слабкій долі”, “стоїть між”; “попереду”, “позаду”), *порівнює* дво-, трита чотиридольні розміри, *розграфлює* нотний стан на задану кількість тактів, *розуміє*, що застосування переставлення нот, тривалостей, заміна розміру, темпу, регістру, тембру тощо змінює не лише звукове обличчя твору, але й його образний зміст, *переміщує* ноти в заданих напрямках мелодичних рухів: повторення, верхній та нижній допоміжний, гама вгору, гама вниз, стрибок, оспівування, мотиви в заданих напрямках (ракохід).
4.	**<u>ОБРАЗИ СВІТУ В МУЗИЦІ:</u>** **<u>Змістове коло:</u>** Музика весни; звуконаслідування голосів природи; звуконаслідування у веснянках, звуконаслідування дитячими музичними інструментами; елементи звуконаслідування у композиторській творчості; звуконаслідування — спосіб творення музичного образу; музика літа;

	<u>Музичний матеріал</u> <u>*Вокальний (для співу) — обов'язковий:*</u> "Дінь-дінь" В. Верховинця (зб. "Весняночка"); "А я у гай ходила" сл. П. Тичини, муз. М. Вериківського; "Завію вінок" В. Верховинця (зб. "Весняночка"), "Подоляночка" (зб. "Весняночка"); "Пчілка" Я. Степового (зб. "Проліски", І ч.); "Розлилися води" (зб. "Дитячі пісні і речитативи"); "Ой, чого ти, метелику..." В. Верховинця (зб. "Весняночка"); <u>*Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:*</u> "Весняна" В. А. Моцарта ("Альбом юного піаніста" за ред. О. А. Колесник, С. О. Лещук), "Веснянка" Л. Ревуцького (цикл "Три дитячі п'єси"), "Веснянка" В. Барвінського (зб. "Наше сонечко грає на фортепіано"), "Весна зиму проганяє" сл. Т. Шевченка, муз. В. Верховинця (зб. "Весняночка"), "Березень" сл. Л. Куліша-Зіньків, муз. М. Ведмедері (зб. "Веселі нотки"); "Кумкум" В. Верховинця (зб. "Весняночка"), "Хоробра зозуля" Ф. Куперена (зб. "Хочу грати на роялі"); "Ой, зацвіли філялочки" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україно", ІІ ч.), "Огірочки" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україно", ІІ ч.), "Подоляночка" для ф-но І. Соневицького, "Подоляночка" для ф-но О. та Ю. Олійників; "Воронята" Е. Тамберґа (цикл "Дитячий альбом" для ф-но, І ч. "Очима дитини"), "Кують зозулі" Е. Тамберґа (цикл "Дитячий альбом" для ф-но, І ч. "Очима дитини"); "За метеликом" В. Косенка (цикл "24 дитячі п'єси для фортепіано"), "Скакалочка" В. Косенка (цикл "24 дитячі п'єси для фортепіано"), "Ранком в садочку" В. Косенка (цикл "24 дитячі п'єси для фортепіано"), "Жнива" В. Маркевичувни (цикл "Кольорові картинки"), "Танець метеликів" В. Маркевичувни (цикл "Кольорові картинки"); <u>*Для музичного аудіювання (слухання):*</u> концерт "Весна" І ч. А. Вівальді (цикл "Пори року"); програмові частини "Sonata Representativa" для скр. і клавесину: Nachtigal (Соловейко), CuCu (Зозуля), Fresch (Жаби) Г. Бібера, "Дитяча симфонія" на вибір ІІ або ІІІ ч. Л. Моцарта (Й. Гайдна); "Вербовая дощечка" в обр. М. Дремлюги або Р. Верещагіна, "Женчичок-бренчичок" в обр. М. Леонтовича, "Дитяча симфонія" І ч. Л. Моцарта (Й. Гайдна); "Весілля бджілки" ор. 67 № 4 з циклу "Пісні без слів" Ф. Мендельсона, програмні частини "Sonata Representativa" для скр. і клавесину: Die Henn und der Hann (Кури і півень), Die Wachtel (Перепілка), Die Katz (Киця) Г. Бібера, "Весна" сл. О. Олеся, муз. Б. Фільц (зб. "Від зими до зими"); "Хор лісових дзвіночків" сл. П. Тичини, муз. М. Вериківського, "Хор жабок" О. Респіґі (з опери "Спляча красуня в лісі"); "Літо" сл. О. Олеся, муз. Б. Фільц (зб. "Від зими до зими"), "Дощик" сл. О. Олеся, муз. Б. Фільц (зб. "Від зими до зими"), "Як діждемось літа" в обр. М. Дремлюги, "Метелики" Ф. Куперена; <u>*Для музичного аудіювання з відео:*</u> відеоряд картин весняної природи (на вибір), концерт "Весна" І ч. А. Вівальді (цикл "Пори року"); "Маленька пташка" Е. Ґріґа (зб. "Ліричні п'єси", зош. 3); імпровізація на весняні заклички (фрагмент з концерту Зразкового дитячого хору "Радуниця"), художній свист; "Сонячний коровай" (мультфільм, муз. Б. Янівського, 1981); <u>*Для роботи з нотним текстом:*</u> "Благослови, мати" (зб. "Українське народне багатоголосся"); "Пташині співи" жарт. польська нар. пісня, пер. укр. мовою О. Пархоменка (зб. "Пісня для учнів 1—3 класів", 1979); "Ллється, ллється, ллється струмок" В. Верховинця (зб. "Весняночка"); "Песик каже гав, гав, гав" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україно", І ч.); "Огірочки" (зб. "Шкільний співаник" Ф. Колесси або "Благослови мати, весну зустрічати"); "Веселі гуси" в обр. М. Красєва (зб. "Граємо і співаємо"); **<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:</u>** ***<u>Музичне аудіювання:</u>*** **<u>Змістове коло</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *розповідає* про природу, пори року, рослини, птахів, тварин та красу рідного краю; *наводить* приклади 3-4-х представників живої природи, поведінка яких кардинально змінюється з настанням весни; *розповідає* про пори року, зміни, що відбуваються в природі, поведінку птахів, тварин, *називає* характерні ознаки різних станів природи та представників природного світу, які підкреслюють їх відмінність від

	решти, *впорядковує* музичний образ станів природи, птахів, тварин вивченими засобами виразності, *визначає* їх спільні та відмінні музичні ознаки, *називає* тварин, птахів, чий голос можна наслідувати звуками, а кого з них можна лише зобразити звуками, якими засобами можна зобразити рослини, їх ріст; *має поняття* про світ природи, музичні засоби, якими можна створити музичне зображення природи, наслідувати звуки природи, *впізнає* характерну поведінку та голоси представників живої природи в музичній інтерпретації, *характеризує* вербально характерні ознаки, голоси представників світу природи, які можна передати засобами музичної виразовості; *милується* красою музичного твору, музична образність якого пов'язана з природою і містить звуконаслідуваня, *спостерігає* характерні деталі музичної характеристики представників світу природи в музичному творі, *знає*, що в назві музичного твору міститься вербальна характеристика музичного образу, а музичний матеріал вказує на бачення композитором наслідуваного, *розповідає* про відомих йому/їй представників живої природи (на прикладах) та їхні музичні образи у вивчених творах, *вживає* у мовленні терміни "музичний образ", "звуконаслідування", "вабець", "веснянка", *елементарно* висловлює власні здогади про музичний образ, презентований у музичному інструментальному творі (викладач не називає твору, але попереджує про музичну історію); *встановлює* відповідність між звуконаслідувальною характеристикою представників живої природи та їх музичним зображенням, *вміє* відшукувати схожі та відмінні риси між їхніми музичними образами, *розпізнає, розрізняє та зіставляє* музичні образи з елементами звуконаслідування за вивченими засобами виразовості, пробує дати характеристику звучання, використовуючи терміни "інтонація", "ритмічна формула", вирізняє тембри фортепіано і відомих інструментів та їхні звуконаслідувальні можливості серед решти, а також за допомогою прикметників, *співпереживає* з дійовими особами музичних музичних творів, у музичних образах яких присутнє звуконаслідування, народнопісенних синкретичних зразків, композиторських творів без вербальної основи, *обирає і вживає* відповідні до веснянки, вербального сюжету музичні ситуації, *розпізнає та намагається визначити* вербальні, музичні, хореографічні та зображальні вияви емоцій, *розпізнає* в музиці емоції людини, передані музичними образами з елементами звуконаслідування; *наводить* приклади птахів, тварин і пропонує способи музичного втілення їхніх голосів, музичного наслідування характерної поведінки, *називає* характерні риси голосів, інтонацій, поведінки, вдачі, які можна наслідувати музичними звуками, *уміє* групувати музичні образи представників уявного світу за способами їх музичного втілення (звукозображальність чи звуконаслідування), *порівнює* звуконаслідувальні елементи музичних образів представників світу природи за вивченими засобами виразовості, *об'єднує* музичні образи птахів, тварин з елементами звуконаслідування в групу за спільною ознакою, *розподіляє* зазначені музичні образи на підгрупи за спільною ознакою, *намагається* створювати музичний образ із елементами звуконаслідування, використовуючи вивчені засоби музичної виразовості, *зображує* їх вокально та інструментально. **<u>Слухання музики</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *любується* красою звучання музичного твору з елементами звуконаслідування, н*аводить* приклади музики з елементами звуконаслідування із власного досвіду, *уважно* слухає музичний зразок, *розуміє* зміст прослуханого, *має уявлення* про розвиток музичного твору, який має свій початок, розвиток, кульмінацію та закінчення, *знає*, що музичні твори можуть бути анонімними, а можуть мати свого автора – композитора, прізвища композиторів вивчених творів, імена та прізвища українських композиторів, їхні зображення на світлинах, портретах, *відчуває, виявляє та намагається вербально виразити* власне емоційне ставлення до прослуханого твору, *описує* прослуханий твір двома-трьома реченнями, користуючись вивченою термінологією; *знає*, що музичний твір призначений для певного складу виконавців, який може бути однорідним (вокальний, інструментальний) та мішаним (вокально-інструментальний склад), *порівнює* музичні твори за виконавським складом "на слух", *розуміє*, що виконавців музичного твору може бути багато (хор, оркестр), кілька (ансамбль), один, *фіксує* початок, кульмінацію і кінець музичного тексту, *виділяє* перший і останній звук твору, що звучить, стадії розвитку, *порівнює* різні за характером музичні мотиви, фрази, речення періоди, *виділяє* в

	музичних періодах певні характерні ознаки (на рівні елементарних засобів виразовості), *встановлює* кількість почутих, інтонацій, фраз, речень у періоді, *вилучає* із групи об'єднаних за певною виразовою ознакою трьох-чотирьох об'єктів (музичних періодів) "зайвий", *розрізняє* у будові музичного твору різні форми руху, у швидкості розгортання музичного твору темп та тривалості, можливі зміни швидкості, у пульсації музичного твору метрику та ритміку, у характері звучання ладове забарвлення (мажор, види мінору), у способі розгортання точну та частково змінену повторність, варіантність; *обирає та створює* малюнок, усну вербальну розповідь, музичний ескіз, який ілюструє образний зміст прослуханого твору, *співвідносить* музичний твір і слово/назву, літературну програму (не більше двох-трьох речень), обирає з двох-трьох слів/назв ті, яким відповідає музичний образ, *вибирає* з поданих заголовок до прослуханого музичного твору, *знаходить* відповідну назву твору за її музичними характеристиками з даних двох–трьох варіантів і навпаки, *передбачає* результат музичного образу та розвитку музики за назвою твору, ілюстрацією, звуковим зразком, короткою оповіддю вчителя, однокласника. **<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *впізнає, розуміє, розрізняє і вживає* у мовленні визначення понять інтонація, ритмічна фігура, соло, унісон, почерговий спів, однорідний та мішаний склад, варіантність, *називає* виконавський склад (соло, фортепіано, голос або інструмент у супроводі фортепіано; ансамбль, хор, оркестр), *знає* що таке інтонація, мотив, фраза, ритмічна фігура, дієз, бемоль, бекар, ключові та випадкові знаки, сильна і слабка доля, чотиридольний метр, затакт, мажор, мінор (натуральний, гармонічний, мелодичний), стійкі та нестійкі, ввідні ступені, назви октав, сфорцандо, субіто-п'яно, унісон, октава, співзвуччя, супровід (акомпанемент), оркестр, хор, речення, реприза, вольта, точна повторність, частково змінена повторність, *називає* виконавський склад за тембровою характеристикою (мішаний, однорідний склад), *розуміє* сутність часового розгортання музики та її будови – музичної форми, принципів розвитку на основі повторності (точна – частково змінена, варіантна), *має елементарне уявлення* та *орієнтується* у понятті музична форма, куплетна форма, антифонний та респонсорний спів, варіаційність, *розуміє* структурування музичної форми у становленні будови музичного цілого, *намагається* користуватися відповідною термінологією, вербалізуючи власне враження від прослуханого, *описує* відомі йому виразові засоби музичного твору, типи музичного розвитку, *розуміє*, що одна і та ж фраза у різних регістрових, метричних та темпових умовах набуває різних значень залежно від своєї позиції; *порівнює* речення та його нотний вираз, *впізнає і називає* елементи нотного письма, *співвідносить* кількість інтонацій, мелодичних рухів у мотиві, фразі, долі у метрі з відповідним числом, *вміє* читати з листа музичні речення, знайти в нотному тексті кульмінацію, визначити початковий та заключний звук музичного твору відносно його функції в ладі (стійко — нестійко); *розуміє* значення музичного образу як змісту музичного твору, картинність музичного образу (на основі простих пейзажних характеристик), короткі музичні твори, підтримані вербальними та іншомистецькими опорами в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 2 хв. 30 с.), *порівнює* групи звукових та нотних об'єктів за кількістю у них елементів (на рівні періоду), *показує* в нотному тексті всі відомі йому/їй елементи нотопису, вивчені елементи музичної мови, *аналізує* у музичному творі його регістрове розміщення зазначене відповідним ключем, динаміку, мелодичну лінію на рівні періоду (кількість задіяних мотивів, фраз, речень), ритмічний малюнок і метричну пульсацію, засоби виконавства, штрихи, *лічить* тактами в межах 32, *обчислює* значення метру, темпу, ритму, мелодичної лінії на рівні мотиву в музичному творі без звучання (нотний текст), без нотного тексту (звучання); *називає* попереднє і наступне речення від даного, *вміє* писати знаки запису музики, *зображує* вивчені знаки нотопису, *будує* звукову схему вивченого музичного зразка (мелодичний рух, кількість тактів, динамічна шкала, виконавський склад за тембровою однорідністю), *записує* результат почутого на рівні періоду за допомогою відповідних знаків (*записує і читає* прослуханий мелодичний рух схематичним зображенням, зображує напрям мелодії лініями, мелодичні рухи, що стали образними виразами ідейного змісту музичного зразка, тактову величину), *пише під диктування* музичний період, *замінює* ноти у препарованому тексті на ті, які присутні у реальному

	звучанні (не більше речення, двох мелодичних рухів, характерних ритмічних груп, 3—4 тактів); *розуміє* елементарні музичні періоди у вокальному та інструментальному виконанні, *володіє* аналітичною навичкою визначення мелодичних інтонацій, мотивів, фраз, ритмічних малюнків, формул, метричної пульсації, ладового забарвлення, темпу, регістру, динамічних відтінків, штрихів, розрізнення вокальних та інструментальних тембрів, виконавського складу (за кількістю виконавців), *встановлює* відповідність між нотами та кількістю елементів у періоді, що звучить (мелодичний рух, метрична пульсація, ритмічна формула, мотив, фраза, речення), *правильно відтворює* ланцюжок звуків у періоді квадратної будови усно, на письмі, *поєднує* окремі речення у період квадратної будови, *читає, сольфеджує і записує* період, *утворює* період як спосіб звукової фіксації образу, речення, *усвідомлює поняття* “музичний розвиток” як сутності часового розгортання музики. ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *відтворює* зразки дитячого фольклору (вивчені попередньо пісенні зразки), *намагається* створити музичний образ відомих йому представників світу природи, користуючись звуконаслідувальними інтонаціями усно, на фортепіано, фіксувати на письмі, відтворити прослухані музичні твори засобами візуальних мистецтв і вербально (назва твору – не більше одного-двох слів), *розуміє* зміст проспіваного, *розрізняє* на слух вивчені пісні (без нотного тексту, при виконанні на фортепіано, сольфеджовано), *називає* вивчені попередньо пісні; *співає* вголос, напам’ять, про себе вивчені пісні, їхні фрагменти на рівні речення, *відтворює* за нотним зразком період, *впізнає* у вивчених музичних зразках відомі засоби виразовості; *розповідає* про улюблені пісні, *виконує* артистичні дії для ілюстрації образного змісту твору під час прослуховування відповідних музичних зразків, *відтворює* в особах прослуханий музичний твір, користуючись рухами, мімікою, жестами, *зображує* зміст прослуханих та вивчених музичних зразків графічно (малюнок, нотопис, вербальний текст – не більше одного-двох слів), хореографічно, вербально (не більше 2-3-ох речень) та музично (вокально чи інструментально), *намагається відтворювати* зміст музичного твору, в якому відсутнє вербальне начало, користуючись описом у межах двох-трьох речень. ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *знає* форми схематичного запису музичного твору, знаки нотопису; *розуміє*, які нотописні одиниці доцільно використовувати в конкретному випадку; *вимірює* тривалість музичних творів тактами, групує відповідно синтаксичної форми (в межах періоду); *записує* результати вимірювання із використанням позначення (т.); *розпізнає* за наочністю вокальний та інструментальний твір для одного виконавця, твір для соло з супроводом, ансамблевий; *розуміє*, що музичні твори можуть мати автора, який є представником своєї національної культури, *стежить* за простими нотними зразками (не більше 32 тактів), *робить припущення*, про що музика, р*озповідає* про що йдеться в нотному тексті, *розуміє* які засоби необхідні для звуконаслідування явищ довкілля, що звуконаслідування допомагає конекретизувати музичний образ; *розпізнає* елементи нотопису, *знаходить і показує* всі елементи нотного письма, невідомі компоненти нотного тексту, *встановлює* відношення порядку розміщення нотних об’єктів на папері, *виявляє* межі частин твору та внутрішню синтаксичну будову (на рівні мотивів) за графічними орієнтирами (подвійна такотова риска, цезура), *розміщує* і *правильно пише* нотні об’єкти на нотному папері; *розрізняє* на письмі мелодичні фрази, ритмічні фігури, метри (дводольність, тридольність, чотиридольність), *розпізнає* графічний образ речення, *виділяє* період як окрему синтаксичну одиницю і музичну форму, *розуміє* значення етапів розвитку музичного твору (початок — розвиток — кульмінація — закінчення), *виконує* найпростіші розрахунки стосовно використання динаміки, метру, інтонації до заданого музичного образу; *списує, читає і записує* період, *утворює* мелодію на рівні періоду з даних мотивів, фраз, речень, період з 2 речень при виконанні практичних вправ із використанням заданих мелодичних рухів, мотивів, музичних образів тощо, *віднімає* від періоду речення, *поєднує* окремі речення у період відповідної структури, *порівнює* два речення, *утворює* мелодію (мелодичне речення) на рівні точного повторення, зміни останнього звуку, видозміни тривалостей, напрямку мелодичного руху (інверсія, ракохід), мет-

	ричної зміни на основі даної фрази, речення з 1-2 фраз при виконанні практичних вправ (із використанням заданих інтонацій, музичних образів тощо), восьмитактовий період додаванням точно повтореного речення, неточного повторення (вольта), власного варіанту; *визначає* кількість тактів, фраз у письмовому музичному зразку, *визначає* порядкові відношення – розташування звукових і нотних об'єктів відносно вказаного ("стоїть на сильній долі", "стоїть на слабкій долі", "стоїть між"; "попереду", "позаду"), *розграфлює* нотний стан на задану кількість тактів, *розуміє*, що застосування переставлення нот, тривалостей, заміна розміру, темпу, регістру, тембру, динаміки, штрихів тощо змінює не лише звукове обличчя твору, але і його образний зміст, *переміщує* ноти мелодичних рухів у заданих напрямках: точне повторення, частково змінене (на рівні зміни останнього звуку), ракохід, інверсія на рівні фрази.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів для 1 класу (на кінець навчального року)

Навчально-організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- добирати індивідуальне обладнання для проведення уроку, розкладати його в належному порядку;
- включатися в роботу відразу після вказівки вчителя; дотримуватись єдиних вимог до оформлення письмових завдань;
- практично розрізняти основні елементи навчальної книжки (обкладинка, корінець, сторінка), користуватися закладкою;
- дотримуватися правильної постави під час сидіння за партою, під час читання і письма;
- співпрацювати в групі, в парі;
- правильно тримати ручку під час письма;
- дотримуватися правил безпеки в кабінеті, з аудіо та відеоапаратурою;
- називати правила поведінки на уроці;

Загальномовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- говорити в помірному темпі, чітко, вільно, виразно, з відповідною силою голосу;
- зосереджено слухати вчителя та музичні зразки і твори, відповідати на запитання за відомою і вільною моделлю, зв'язно (трьома-чотирьома реченнями) передавати почуте, побачене;
- формулювати і ставити запитання;
- стежити за презентованою інформацією;
- запитувати про незрозуміле, невідоме тощо;
- з повагою звертатися до вчителя, учнів, підтримувати доброзичливі стосунки в колективі;

Загальнопізнавальні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- уважно слухати і розуміти вчителя;
- приступати до роботи відразу після його настанови;
- розуміти маршрут навчального проекту, запропонований учителем;
- виконувати прості інструкції, навчальні й ігрові цілі, повторювати за учителем;
- робити (із допомогою вчителя) висновок-узагальнення після виконання навчального завдання;
- виконувати мисленнєві операції за аналогією під час самостійної роботи,
- знаходити (за вказівкою вчителя) необхідну для проектної діяльності інформацію з 2-3-х джерел знань (розповідь вчителя, підручник, власний досвід);

- виділяти в предметах певні ознаки, розрізняти розмір, форму, колір, смак тощо;
- знаходити у двох об’єктів однакові, схожі та різні зовнішні ознаки;
- зіставляти групи предметів за однією істотною ознакою, помічати зміни в спостережуваних об’єктах за орієнтирами, вказаними вчителем;

Контрольно-оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- знаходити фактичну помилку під час зіставлення результатів власної роботи зі зразком і орієнтирами вчителя;
- оцінювати свою діяльність за орієнтирами, поданими вчителем (правильно, красиво, що саме; якщо помилився, то в чому, що треба змінити, чого уникати в наступній роботі та ін.).

Загальномузичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- виділяти музичний твір як предмет музичного мистецтва, розрізняти в музичному творі певні ознаки, що втілюють музичний образ, а саме мелодію, лад, ритм, темп, регістр та тембр;
- знаходити у двох музичних об’єктах однакові, схожі та різні зовнішні ознаки;
- зіставляти групи музичних творів за однією істотною ознакою, помічати зміни в прослуханих музичних об’єктах за орієнтирами, вказаними вчителем;
- порівнювати власне бачення образу з композиторським художнім задумом;
- виявляти повторність як засіб розвитку музичного матеріалу;
- спостерігати на елементарному рівні принципи звуконаслідування та звукозображальності;
- перетворювати інформацію на примітивну музичну діяльність у формі вокального та інструментального музикування, пластики;
- засвоювати найпростіші музичні терміни.

Загальнослухові компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- обирати місце для слухання музики, визначати правильну поставу в часі слухання музики, правильно вести себе під час слухання розважальної та серйозної музики;
- розуміти особливості звукових явищ і вживати їх відповідно до музичної ситуації, які умови необхідні для музикування;
- називати правила поведінки на концерті, в театрі;
- наводити приклади належного ставлення до музики;
- розпізнавати об’єкти, з яких долинає звук, розміщення об’єктів, що звучать у просторі (класній кімнаті, на вулиці, в концертній залі, театрі тощо);
- розповідати про свої дії в місцях, де звучить музика, як він/вона слухає музику, як і яку слухають музику в його/її оточенні, застосовувати правила поведінки під час звучання музики на уроці, в концертному залі, театрі, вдома;
- називати органи чуття людини, які приймають участь у сприйнятті звуків, себе як виконавця, слухача, композитора;
- висловлюватися про значення вміти “чути” музику і прагнути опанувати його, цінність слуху для людини;
- розуміти значення музики для життя людини;
- пояснювати, чому потрібно тренувати і розвивати слух, чому ми слухаємо музику, потребу в музиці кожної людини, чому необхідно слухати музику, чому існує професія музиканта;
- розпізнавати активну і пасивну участь в музикуванні;
- повідомляти про особисті музичні враження, називавати ситуації, в яких звучить музика;

- наводити приклади використання звуків у житті людини і в природі, музикування,
- розпізнавати сигнали вчителя при виконанні і звучанні музики;
- сприймати на слух музичний твір, слухати і розуміти музичне висловлювання;
- пояснювати як музика впливає на настрій людини, обирати і вживати відповідні до музики ситуації, розповідати, що вивчає предмет “Слухання музики”, чому любить музику;
- звертатися до дорослих у разі виникнення невідповідної музичної (звукової) ситуації, розпізнавати корисні і шкідливі звуки, відмовлятися від слухання невластивої (занадто гучної) музики, участі в гучних розвагах у невідповідний час (державні жалобні дні),
- пояснювати чому важливо відповідально слухати музику;
- визначати правильну поставу в часі виконання музики, правильно регулювати дихання під час виконання пісень, регулювати дихання під час виконання вокальних творів та правильно інтонувати пісенні зразки;
- обирати місце для слухання і виконання музики, танців, співу;
- розповідати про улюблені пісні;
- виконувати артистичні дії для ілюстрації образного змісту твору під час прослуховування відповідних музичних зразків, відтворювати в особах прослуханий музичний твір, користуючись рухами, мімікою, жестами;
- зображувати зміст прослуханих та вивчених музичних зразків графічно (малюнок, нотопис), хореографічно, вербально та музично (вокально чи інструментально),
- намагається відтворювати зміст музичного твору, в якому відсутнє вербальне начало;

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- пояснювати для чого бібліотека, фонотека, звукозапис, відеотека;
- правильно розрізняти форми запису музики – аудіо, відео, нотографіка;
- розпізнавати основні елементи нотного видання, практично розрізняти і називати структурні елементи нотного видання, основні елементи навчальної книжки (обкладинка, сторінка);
- орієнтуватися на сторінці підручника, нотного видання, зошита;
- дотримуватися правил збереження нот;
- розрізняти друковане і рукописне нотне письмо;
- пояснювати необхідність охайного (естетичного вигляду) рукопису.

2 КЛАС
“МОВА МУЗИКИ”
Зміст навчального матеріалу

Всього — 34 год., на тиждень — 1 год.
Резервний час — 2 год.

№ теми	Зміст навчального матеріалу Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (по темах)
1.	**З ЧОГО ТВОРИТЬСЯ МУЗИКА (ЗАСОБИ МУЗИЧНОЇ ВИРАЗОВОСТІ):** **Змістове коло:** Музичний твір, композиція; музична мова, звукозображальна та виражальна природа музики; мелодія; типи мелодії — вокальна та інструментальна; типи музичної інтонації (запитання, відповідь, благальна, оклична, розповідна тощо); мелодичні типи за жанровою ознакою (пісенний, танцювальний, хоральний, маршовий); метр — дводоль-

	ність, тридольність та чотиридольність; ритм — силабічний, акцентно-метричний, речитативно-декламаційний; темп — шкала основних темпових позначень; фактура — визначення фактури за щільністю (насичена, прозора) та об'ємом (одноголосна, багатоголосна), функційністю – монодична, поліфонічна, гомофонно-гармонічна; багатоголосся — контрасне, імітаційне; ладове забарвлення та акордика як ознака гармонії; тембр; варіаційність як спосіб музичного розвитку; **<u>Музичний матеріал</u>** <u>*Вокальний (для співу) — обов'язковий:*</u> "До школи час!" (зб. "Шкільний співаник" Ф. Колесси); "Мати доню колихала" сл. Я. Щоголіва, муз. нар. (Колискові пісні: навч. книга); "Ой, місяцю, місяченьку" сл. М. Підгір'янки, муз. нар.; "Щебетала пташечка" сл. О. Олеся, муз. Я. Степового (зб. "Проліски", І ч.); "Перстень: Галя по садочку ходила" (зб. "Весняночка"); "Гей, там на горі "Січ" іде" (зб. "Проліски" Я. Степового, ІІ ч.); "На місточку" сл. Ю. Бойка, муз. А. Філіпенка (Музичне мистецтво, І с.); "Котилася торба з високого горба" (ритм. ігри зі зб. "Дзига"), "Ой лопнув обруч"; "Два півники" В. Верховинця ("Весняночка"); "Ой, ходила дівчина беріжком" Я. Степового ("Проліски", ІІ ч.); "Був собі журавель" ("Збірка народних пісень" М. Лисенка, варіанти виконання — з імітацією, безкінечним каноном), "Пташечка" (зб. "Рухові забави та ігри" О. Суховерської), "Ой, на горі жито, сидить зайчик" (співати імітаційно); "Повішу я колисочку" Я. Степового (зб. "Проліски", І ч.); "Ой, хто, хто Миколая любить" (Музична хрестоматія. 2 клас); різдвяний кант "Возвеселімся всі разом нині"; <u>*Вокальний (для співу) — варіативний:*</u> "Де ти, кицю, ходила" Я. Степового (зб. "Проліски"), "До сонечка" Я. Степового (зб. "Проліски"), "Ой у лісі на горісі" ("Шкільний співаник" Ф. Колесси); "Танцювала риба з раком" сл. В. Щурата, муз. Б. Вахнянина; "Біг заєць" (ритм. ігри зі зб. "Дзига"), "Їхала карета" (ритм. ігри зі зб. "Дзига"); <u>*Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:*</u> "Школярський гімн" сл. П. Кирчіва, муз. Я. Ярославенка (зб. "Шкільний співаник" Ф. Колесса), "Вересень" П. Чайковського (цикл "Пори року"), "Вальс" М. Кравців-Барабаш (зб. "Христя грає на фортепіано"); "Засинаюча дитина" Р. Шумана (цикл "Дитячі сцени"), "Верхи на паличці" Р. Шумана (цикл "Дитячі сцени"), "Солодка мрія" П. Чайковського (цикл "Дитячий альбом" для фортепіано); "Мелодія" Р. Шуман (зб. "Альбом для юнацтва"), "Мелодія" В. Косенка (зб. "24 дитячі п'єси для фортепіано"), "Хліб з маслом" для фортепіано В. А. Моцарта ("Музична школа", № 99); "Школярі" (зб. "Шкільний співаник" Ф. Колесси), "З-під білого каменю" І. Соневицького (зб. "Пори року"), "По дорозі жук" І. Соневицького (зб. "Пори року"), "Гами" Е. Тамберґа (цикл "Дитячий альбом", IV ч. "Етюди"), "Хроматика" Б. Бартока (зб. "Мікрокосмос", ч. ІІ, № 54); "Галя по садочку ходила" обр. Л. Ревуцького (зб. "Сонечко"), "Я коза ярая" в обр. Л. Ревуцького (зб. "Сонечко"), "Маршерують вже повстанці" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україно" І ч.), "Думка" В. Барвінського (цикл "Наше сонечко грає на фортепіані"); "Аркан" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україно" І ч.), "Гей! Там на горі "Січ" іде" в гарм. Я. Степового (зб. "Христя грає на фортепіано"), "Маршерують вже повстанці" І. Соневицького (цикл "Пори року"), "Козачок" (зб. "Українська фортепіанна спадщина"), "Старовинний марш" із циклу "Дитячий альбом" для фортепіано М. Скорульського (зб. "Українська фортепіанна музика", вип. 1), "Марш олов'яного солдатика" Ю. Шамо (зб. "Музична школа" № 9), "Танець принцеси на горошині" Ю. Шамо (зб. "Музична школа" № 9), "Ранкова молитва" П. Чайковського (цикл "Дитячий альбом" для фортепіано), "В церкві" П. Чайковського (цикл "Дитячий альбом" для фортепіано), "Кейквок" для фортепіано О. Пітерсона (зб. "Старий рояль", № 4); "Полонез" Л. Моцарта (зб. "Хочу грати на роялі"), "Менует" Л. Моцарта (зб. "Хочу грати на роялі"), "Буре" Л. Моцарта (зб. "Хочу грати на роялі"), "Вальс" П. Чайковського (цикл "Дитячий альбом" для фортепіано), "Аркан" Л. Колодуба з циклу "Альбом для дітей" ("Музичний керівник" Ч. 9), "Гопак" Л. Колодуба з циклу "Альбом для дітей" ("Музичний керівник" Ч. 9), "Вальс" В. Косенка (зб. "24 дитячі п'єси для фортепіано"), "Перепілка" І. Соневицького (цикл "Пори року"); "Українець" муз. М. Гайворонського в обр. М. Кравців-Барабаш (зб. "Співаночки для дітей"), "Христос воскрес" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україна", ІІІ ч.), "Вівчар" М. Кравців-

	Барабаш (зб. “Моя Україна” IV ч.), “Український танець” М. Кравців-Барабаш (зб. “Христя грає на фортепіано”), “Синкопи” Б. Бартока (цикл “Мікрокосмос”, ч. 1, № 27); “Анданте” для ф-но на основі арії Симона із ораторії “Пори року” Й. Гайдна, “Модерато” для ф-но Й. К. Баха (зб. “Хочу грати на роялі”), етюди ор. 261 К. Черні (на вибір), “Пятнашки” С. Прокоф’єва (цикл “Дитяча музика”), “Andantino en la” для клавіру Ф. К. Моцарта, “Ой на ставі” І. Соневицького (цикл “Пори року”); “Маршерують козаченьки” М. Кравців-Барабаш (“Моя Україна”, ч. 4), “Човен” М. Кравців-Барабаш (“Моя Україна”, IV ч.), “Вечір в степу” Ю. Щуровського, “Староукраїнська пісня” Н. Нижанківського, “Цікаві співзвуччя” Е. Тамберґа (зб. “Дитячий альбом”, ч. III “Цікаві співзвуччя”), “Веселі стрибки” Е. Тамберґа (“Дитячий альбом”, IV ч. “Етюди”); “В гаю зайчик утікає” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна”, III ч.), “Витівниця” для ф-но І. Кірнбергера, “Ку-ку” І. Соневицького (цикл “Пори року”), “У лісі на полянці” І. Соневицького (цикл “Пори року”), “Ой ти старий діду” І. Соневицького (цикл “Пори року”); “Етюд № 1 і 2” М. Кравців-Барабаш (зб. “Христя грає на фортепіано”), “Не хочуть купити ведмедика” В. Косенка (цикл “24 дитячі п’єси для фортепіано”), “Купили ведмедика” В. Косенка (цикл “24 дитячі п’єси для фортепіано”), “Весело-Сумно” для фортепіано Л ван Бетговена, “Перша втрата” Р. Шумана (зб. “Альбом для юнацтва”, ч. І); “Хвороба ляльки” П. Чайковського (цикл “Дитячий альбом”), “Похорони ляльки” П. Чайковського (цикл “Дитячий альбом”), “Нова лялька” П. Чайковського (цикл “Дитячий альбом”), “Сміливий вершник” Р. Шумана (зб. “Альбом для юнацтва”, ч. І), “Перекупки” В. Маркевичувни (зб. “Кольорові картинки”), “Акордовий етюд” Б. Бартока (цикл “Мікрокосмос”, III ч., № 69); “Пусти мене, мати, до табору” І. Соневицького (цикл “Пори року”), “Дивная новина” І. Соневицького (цикл “Пори року”); *Для музичного аудіювання (слухання):* “Вчителько моя” сл А. Малишка, муз. П. Майбороди, “Осінь” для дит. хору a cappella В. Павенського, концерт для скрипки з оркестром “Осінь” А. Вівальді (одна з частин на вибір), “Наввипередки” для скрипки і фортепіано О. Комаровського; “Горобець” для фортепіано Ю. Щуровського, “Танок маленьких жабенят” для фортепіано Ю. Щуровського, “Галоп” (“Бал”) Ж. Бізе (з оркестрової сюїти “Дитячі ігри”), “Колискова” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Сучасний танець” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Вдячність” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Здивування” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Ранкова пісня” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Дзвіночки” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Біля озера” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Ранкова птаха” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Марш” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Ранкові дзвони” В. Бібіка (цикл “Музика для дітей” ор. 33), “Ох” сл. М. Чумарної, муз. О. Герасименко; “Старовинна мелодія” В. Сильвестрова (цикл “Дитяча музика”), “Мелодія” В. Сильвестрова (цикл “5 п’єс для фортепіано”), “Діти бавляться” Б. Бартока (цикл “Дітям” зош. 1, № 1); “Багатель” Т. Массона для скрипки і ф-но (“Музична школа № 12”), “Задумалась” В. Бібіка (цикл “Музика для дітей” ор. 33), “Пішла гуляти” В. Бібіка (цикл “Музика для дітей” ор. 33), “На прогулянці” для фортепіано Л. Грабовського (зб. “Старий рояль”), “За веретеном” Ф. Мендельсона (з “Пісень без слів”), “Танець ельфів” для фортепіано Е. Ґріґа, “Колібрі” для фортепіано Е. Мак-Доуелла; “Що нам осінь принесе” сл. М. Пригари, муз. З. Левіна, “Борода” для дитячого хору В. Свірідова, “Матусю, вибач” В. Бібіка (цикл “Музика для дітей” ор. 33), “Радість. Матуся вибачила” В. Бібіка (цикл “Музика для дітей” ор. 33); “Танцювала риба з раком” сл. В. Щурата, муз. Б. Вахнянина, “Менует” для скрипки і фортепіано Д. Ексоде (зб. “Музична школа” № 12), українська народна пісня “Ой, місяцю, місяченьку”, небилиця-жарт для дитячого хору “Міфічна потвора” Д. Манько, “Вальс-жарт” Д. Шостаковича, “Марш мушкетерів” Г. Бібера (VIII ч. “Sonata Representativa” для скрипки і клавесину); “На місточку” сл. Ю. Бойка, муз. А. Філіпенка у виконанні І. Козловського з дитячим хором, “Танець цвіркуна” для скрипки і фортепіано О. Рідінґа, “Гавот з варіаціями” для скрипки і фортепіано Г. Ф. Генделя; “Отче наш” галицького наспіву, “Народний танець” для фортепіано М. Скорика, “Засмутилось кошеня” сл. П. Воронька, муз. І. Кириліної, “Осінь” з фортепіанної сюїти “Снігова королева” Ж. Колодуб, “Синкопований годинник” для фортепіано Л. Андерсона (зб. “Старий рояль”, № 4), “Ананасовий реґтайм”

	С. Джопліна (зб. “Старий рояль”, № 4); “Два півники” для дитячого хору в супроводі кам.-оркестру В. Верховинця, “Роботящий півник” сл. М. Лисич, муз. Л. Дичко, “Страх” сл. А. Мясківського, муз. М. Степаненка (зб. “Співаночки для дітей”), “Андантіно” для ф-но А. Хачатуряна (цикл “Картинки дитинства” з “Дитячого альбому”), “Анданте” для скрипки і фортепіано Е. Елгара (“Музична школа” № 10), “Андантіно” для скрипки і ф-но Дж. Перґолєзі, “Аллєґро” з “Маленької нічної серенади” В. А. Моцарта, “Аллєґрето” Ре-мажор для скрипки і фортепіано В. А. Моцарта, “Адажіо Кантабілє” для струнного оркестру Т. Альбіноні, “Престо” Ж. Обера (у перекладах на вибір — скрипка, флейта, кларнет); “Журавель” в обр. К. Стеценка, “Ой, на горі жито, сидить зайчик” для дитячого хору в обр. К. Стеценка; “Повішу я колисочку” для дитячого хору Я. Степового, “Левеня із міста Лева” сл. М. Людкевич, муз. В. Дікшина (зб. “Столітній трамвай-чарівник”), “Їжак” сл. А. Мясківського, муз. М. Степаненка (зб. “Співаночки для дітей”), “Менует бика” для скрипки і фортепіано Й. Гайдна, “танець дикунів” для фортепіано Є. Некада (зб. “Старий рояль”, № 5); “Возвеселімся всі разом нині” (обробка для хору на вибір), “Приморозив заєць вуха” сл. М. Лисича, муз. Т. Шутенка (зб. “Співаночки для дітей”), “Парад троянд” С. Джопліна (“Музична школа” № 12), “Безперервний рух” для скрипки і фортепіано К. Бома, “Скерцо” зі сюїти № 2 для флейти з оркестром Й. С. Баха; *Для музичного аудіювання з відео:* “Про всіх на світі” (мультфільм, муз. О. Осадчого, 1984); “Казка про Жадібність” (мультфільм, муз. Г. Сасько, 1976); “Некмітливий горобець” за Лесею Українкою (мультфільм, муз. В. Губи, 1970); “Історія про дівчинку, яка наступила на хліб” (мультфільм, муз. Ю. Шевченка, 1986); відео “Ми мандруєм по землі” з мульт-циклу “Слоненя” (серія “З любов’ю до дітей”), “Silly Symphony — Music Land” (мультфільм, 1935); “Як козаки у футбол грали” (мультфільм, муз. Б. Буєвського, 1970); “На місточку” (пісня-мультфільм, муз. А. Філіпенка); “Танець маленьких лебедів” з балету “Лебедине озеро” П. Чайковського; “Гра” (мультфільм, муз. В. Бистряков, 1985); “Music and story: Troy McDonald and Devon Thagard “Row Row Row Your Boat” 2-гол.” (мультфільм, Alberto Cerriteño, англ. Мовою), Music Troy McDonald “Човнику пливи” (мультфільм, 1-гол. парафраз англійської пісні українською мовою); відео-записи дитячих хорів (на вибір); “Барбі і Кришталевий замок” (мультфільм, 2008); “Політ джмеля” М. Римського-Корсакова (фрагмент мультфільму); “День Святого Миколая” (пісня-мультфільм, Л. Бебешко); “Як їжачок шубку міняв” (мультфільм, муз. М. Скорика, 1970); *Для роботи з нотним текстом:* “Маленькі наші ноги” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна” ІІ ч.), “Осінь” І. Соневицького (зб. “Пори року”); “Котилася зірка” М. Кравців-Барабаш (“Моя Україна”, І ч.), “Скік-скок” сл. О. Журливої, муз. А. Філіпенка (зб. “Співаночки для дітей”); “Мелодія в унісон” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 1, 2 а, б), “Репетиції” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 8), “Паралельний рух” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 11); “Одна. Ображена” В. Бібіка (цикл “Музика для дітей” ор. 33); “Питання і відповідь” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 14), “Проти руху” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 17); “Гей, там на горі “Січ” іде” М. Кравців-Барабаш (“Моя Україно”, І ч.), “Маршерують вже повстанці” М. Кравців-Барабаш (“Моя Україно”, І ч.), “Хорал” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 33); “Ми ходили по гриби” сл. П. Воронька, муз. Р. Верещагіна, “Пташка маленька” В. Верховинця (зб. “Весняночка”); “Боже великий, Боже єдиний” М. Кравців-Барабаш (“Моя Україно”, І ч.), “Танцювали миші” (зб. Р. Новосада “Сопілочка”), “Пунктирні ноти” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 7); “Дощик іде” М. Кравців-Барабаш (“Моя Україно”), “Баба і курчата” І. Соневицького (зб. “Пори року”); “Вишеньки” Я. Степового (зб. “Проліски”, вип. 2), “Женчик” Я. Степового (зб. “Проліски”, вип. 2), “Мелодія в унісон” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 5,6), Синкопи” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 31); “Лялька танцює” Е. Тамберґа (“Дитячий альбом” для фортепіано, І ч. “Очима дитини”), “Імітація і контрапункт” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 22, 23), “Канон в октаву” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 28), “Танець у формі канону” Б. Бартока (“Мікрокосмос”, І ч., № 31); “На зеленому горбочку” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна” І ч.); “Добрий вечір, дівчино” І. Соневицького (зб. “Пори року”); “Возвеселімся” В. Безкоровайного (зб. “При ялинці”);

	<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:</u> ***<u>Музичне аудіювання:</u>*** **<u>Змістове коло</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *розповідає* про музику, музичний твір, його частини, *наводить* приклади 3-4-х музичних творів, композиція яких має кілька частин (дві або три), *розповідає* про зміст музики, музичного твору, зміни, що відбуваються в музичному творі, сюжет, зміст, *називає* характерні ознаки вивчених засобів музичної виразовості, які вирізняють даний музичний твір серед решти, *впорядковує* музичний твір за жанрово видовими ознаками на рівні пісенності, хоральності, танцювальності та маршовості вивченими засобами виразності, *визначає* їх спільні та відмінні музичні ознаки, *називає* елементи музичної мови, провідні у творенні музичного образу, сюжетної лінії у музичному творі; *має поняття* про світ музики, музичні засоби, якими можна передати художньо-образний зміст, сюжет музичного твору, *впізнає* елементи музичної мови, *характеризує* вербально зміст музичного твору, передає його сюжет; *милується* красою музичного твору, *спостерігає* характерні засоби втілення художнього змісту в музичному творі, *знає*, що в назві музичного твору міститься вербальна характеристика музичного образу, а елементи музичної мови втілюють його у музичній матерії композитором, *розповідає* про відомі йому/їй засоби музичної виразовості, демонструє їх у вивчених творах, *вживає* у мовленні терміни “музичний зміст”, “сюжет”, “пісенність”, “хоральність”, “танцювальність” та “маршовість”, *елементарно* висловлює власні здогади про послідовність розгортання сюжету у музичному інструментальному творі (викладач не називає твору, але попереджує про музичну історію); *встановлює* відповідність між вербальною характеристикою, зафіксованою у назві твору та музичним розгортанням сюжету, *вміє* відшукувати схожі та відмінні риси між музичними засобами втілення сюжетів музичних творів схожої тематики, *розпізнає розрізнює та зіставляє* музичні образи за вивченими засобами виразовості (пробує дати характеристику звучання, використовуючи терміни “інтоція”, “вокальний чи інструментальний тип мелодії”, “маршовість”, “танцювальність”, “хоральність”, “пісенність”, “ритмічна формула”, “ритмчна фігура”, вирізняє тембри фортепіано та відомих інструментів серед решти, а також за допомогою прикметників), *співпереживає* з дійовими особами музичних творів, народнопісенних синкретичних зразків, композиторських творів без вербальної основи, *обирає і вживає* відповідні до музичного сюжету ситуації вербально та музично, *розпізнає та визначає* вербальні, музичні, хореографічні та зображальні вияви емоцій, *розпізнає* в музиці емоції людини, передані музичними образами за допомогою різних засобів виразовості; *наводить* приклади сюжетів і пропонує способи їх музичного втілення, *називає* характерні ознаки втілення змісту програмних музичних творів, *уміє* групувати музичні образи – дійові особи сюжетних програмних творів, *порівнює* музичні образи за вивченими засобами виразовості, *об’єднує* музичні втілення сюжетних програмних творів в групу за спільною ознакою, *розподіляє* зазначені музичні образи на підгрупи за спільною ознакою, *намагається* створювати музичний образ для музичного твору з розгорненим сюжетом, використовуючи вивчені засоби музичної виразовості, *зображує* їх вокально та інструментально; **<u>Слухання музики</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *любується* красою звучання музичного твору, н*аводить* приклади музики з сюжетною тематикою з власного досвіду, *уважно* слухає музичний зразок, *розуміє* зміст прослуханого, *має уявлення* про принципи розвитку музичного твору, *знає*, що музичні твори можуть бути анонімними, а можуть мати свого автора – композитора, прізвища композиторів вивчених творів, імена та прізвища українських композиторів, їх зображення на світлинах, портретах, відомих виконавців, *відчуває, виявляє та вербально виражає, використовуючи зв’язне мовлення*, власне емоційне ставлення до прослуханого твору, *описує* прослуханий твір чотирма-п’ятьма реченнями, користуючись вивченою термінологією; *знає*, що музичний твір має характерний арсенал засобів виразовості, використаний композитором для втілення художнього змісту музичного твору, *порівнює* музичні твори за провідними засобами виразовості «на слух», *розуміє*, що виконавський

	склад є одним з елементів музичної виразовості, *фіксує* послідовність розгортання музичної композиції, *виділяє* межу між розділами куплетної форми у пісенних творах, стадії розвитку інструментальних творів, *порівнює* різні за характером розділи простих музичних форм (проста двочастинна, проста тричастинна повторної будови), *виділяє* в простих музичних формах певні характерні ознаки (на рівні елементарних засобів виразовості), *встановлює* кількість почутих частин у творах з рондальною та куплетною формою, *вилучає* із групи об'єднаних за певною виразовою ознакою трьох-чотирьох об'єктів (частин музичної форми) "зайвий", *розрізняє* у будові музичного твору різні частини твору, у швидкості розгортання музичного твору основні темпи, у пульсації музичного твору метрику та ритміку, у характері звучання ладове (мажор, види мінору) забарвлення, у способі розгортання секвенційність, контраст; *обирає та створює* малюнок, усну вербальну розповідь, музичний ескіз, який ілюструє образний зміст прослуханого твору, *співвідносить* музичний твір і слово/назву, літературну програму (не більше двох-трьох речень), обирає з чотирьох-п'яти слів/назв ті, яким відповідає музичний образ, *вибирає* з поданих заголовок до прослуханого музичного твору, *знаходить* відповідну назву твору за її музичними характеристиками з даних чотирьох-п'яти варіантів і навпаки, *передбачає* музичний результат художнього образу та спосіб розвитку музики за назвою твору, ілюстрацією, звуковим зразком, короткою оповіддю вчителя, однокласника; **<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *впізнає, розуміє, розрізняє* і *вживає* у мовленні визначення понять музична мова, мелодія, ритм, метр, темп, фактура, гармонія, поліфонія, *називає* виконавський склад (соло, фортепіано, голос або інструмент у супроводі фортепіано, ансамбль, хор, оркестр), *диференціює* виконавський склад за тембровою характеристикою (мішаний, однорідний склад), *розуміє* сутність часового розгортання музики та її будови – музичної форми, принципів розвитку на основі повторності (точна – частково змінена, варіантна), *має елементарне уявлення* та *орієнтується* у понятті музична форма, куплетна форма, антифонний і респонсорний спів, варіаційність, *розуміє* структурування музичної форми у становленні будови музичного цілого, *намагається* користуватися відповідною термінологією, вербалізуючи власне враження від прослуханого, *описує* відомі йому/їй виразові засоби музичного твору, типи музичного розвитку, *розуміє*, що одна і та ж фраза у різних регістрових, метричних темпових та фактурних умовах набуває різних значень залежно від своєї позиції; *порівнює* період та його нотний вираз, *впізнає і називає* елементи нотного письма, *співвідносить* кількість інтонацій, мелодичних рухів, ритмічних формул у фразі, реченні, долі у метрі з відповідним числом, *вміє* читати з листа музичні періоди повторної будови, знайти в нотному тексті кульмінацію, визначити початковий та заключний звук музичного твору відносно його функції в ладі (стійко — нестійко); *розуміє* значення музичного образу як змісту музичного твору, картинність музичного образу (на основі простих пейзажних характеристик), короткі музичні твори, підтримані вербальними та іншомистецькими опорами в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 2 хв. 30 с.), *порівнює* групи звукових та нотних об'єктів за кількістю у них елементів (на рівні періоду), *показує* в нотному тексті всі відомі йому/їй елементи нотопису, вивчені елементи музичної мови, *аналізує* у музичному творі його регістрове розміщення зазначене відповідним ключем, динаміку, мелодичну лінію на рівні періоду (кількість задіяних мотивів, фраз, речень), ритмічний малюнок та метричну пульсацію, засоби виконавства, штрихи, *лічить* тактами в межах 32, *обчислює* значення метру, темпу, ритму, мелодичної лінії на рівні мотиву у музичному творі без звучання (нотний текст), без нотного тексту (звучання); *називає* попереднє і наступне речення від даного, *вміє* писати знаки запису музики, *зображує* вивчені знаки нотопису, *будує* звукову схему вивченого музичного зразка (мелодичний рух, кількість тактів, динамічна шкала, виконавський склад за тембровою однорідністю), *записує* результат почутого на рівні періоду за допомогою відповідних знаків (*записує і читає* прослуханий мелодичний рух схематичним зображенням, зображує напрям мелодії лініями, мелодичні рухи, що стали образними виразами ідейного змісту музичного зразка, тактову величину), *пише під диктування* схему простої двочастинної

форми, *замінює* ноти у препарованому тексті на ті, які присутні у реальному звучанні (не більше речення, двох мелодичних рухів, характерних ритмічних груп, 3—4 тактів); *розуміє* прості дво- та тричастинні форми у вокальному та інструментальному виконанні, *володіє* аналітичною навичкою визначення засобів музичної виразовості, *встановлює* відповідність між нотним текстом та кількістю елементів у простих дво та тричастинних формах (мелодичний рух, метрична пульсація, ритмічна формула, мотив, фраза, речення, період) що звучить, *поєднує* окремі періоди у просту дво або тричастинну форму, *читає, сольфеджує і записує* куплетну форму, *утворює* дво- та тричастинну форму як спосіб звукової фіксації образу, *усвідомлює поняття* “музичний розвиток” як сутності часового розгортання музики;

Виконання музичного твору:

Учень/учениця *відтворює* зразки дитячого фольклору (вивчені попередньо пісенні зразки), *намагається* створити музичний образ, користуючись відповідними засобами виразовості усно, на фортепіано, фіксувати на письмі, відтворити прослухані музичні твори засобами візуальних мистецтв і вербально (назва твору, сюжет музичної подієвості — не більше одного-двох речень), *розуміє* зміст проспіваного, *розрізнює* на слух вивчені пісні (без нотного тексту, при виконанні на різних музичних інструментах, сольфеджовано), *називає* вивчені попередньо пісні; *співає* вголос, напам’ять, про себе вивчені пісні, їх фрагменти на рівні періоду, *відтворює* за нотним зразком прості дво або тричастинні форми, *впізнає* у вивчених музичних зразках відомі засоби виразовості; *розповідає* про улюблені пісні, *виконує* артистичні дії для ілюстрації образного змісту твору під час прослуховування відповідних музичних зразків, *відтворює* в особах прослуханий музичний твір, користуючись рухами, мімікою, жестами, *зображує* зміст прослуханих та вивчених музичних зразків графічно (малюнок, нотопис, вербальний текст – не більше одного-двох слів), хореографічно, вербально (не більше 4—5-ти речень) та музично (вокально чи інструментально), *намагається відтворювати* зміст музичного твору, в якому відсутнє вербальне начало, користуючись описом в межах чотирьох-п’яти речень;

Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:

Учень/учениця *знає* форми схематичного запису музичного твору, знаки нотопису; *розуміє*, які нотописні одиниці доцільно використовувати в конкретному випадку; *вимірює* тривалість музичних творів тактами, групує відповідно синтаксичної форми (в межах простої дво або тричастинної форми); *записує* результати вимірювання із використанням позначення (т.), *розпізнає* за наочністю вокальний та інструментальний твір для одного виконавця, твір для соло з супроводом, ансамблевий, *розуміє*, що музичні твори є частиною національної культури, в межах якої були створені, *стежить* за простими нотними зразками (до 50 тактів), *робить припущення*, про образно-ідейний зміст, втілений провідними засобами виразовості в конкретному творі, р*озповідає* про провідні засоби виразовості та показує їх в нотному тексті, *розпізнає* елементи нотопису, *знаходить, показує, розміщує* і *правильно пише* всі елементи нотного письма, *виявляє* невідомі компоненти нотного тексту, *встановлює* відношення порядку розміщення нотних об’єктів на папері, *виявляє* межі частин твору та внутрішню синтаксичну будову (на рівні фраз) за графічними орієнтирами (подвійна тактова риска, цезура, вольта, da Capo al Fine), *розпізнає* графічний образ періоду, *виділяє* просту дво або тричастинну форму як музичну форму, *розуміє* значення етапів розвитку музичного твору (початок — розвиток — кульмінація — закінчення), *виконує* найпростіші розрахунки стосовно використання відомих засобів виразовості до заданого музичного образу; *списує, читає і записує* просту дво- або тричастинну форму, *утворює* мелодію на рівні простої дво- та тричастинної форми з даних мотивів, фраз, речень, періодів при виконанні практичних вправ (з використанням заданих мелодичних рухів, мотивів, музичних образів тощо), *віднімає* від простої дво- та тричастинної форми період, *поєднує* окремі періоди у просту форму відповідної структури, *порівнює* два періоди, *утворює* мелодію в межах періоду (мелодичне речення) на рівні точного та зміненого повторення, при виконанні практичних вправ (з використанням заданих інтонацій, музичних образів тощо), просту дво- і тричастинну форму шляхом додавання частково зміненого та контрасного періоду,

	власного варіанту; *визначає* кількість тактів, речень у письмовому музичному зразку, *визначає* порядкові відношення – розташування і звукових, і нотних об'єктів, відносно вказаного, *розграфлює* нотний стан на задану кількість тактів, *розуміє*, що застосування звукової зміни даних засобів виразовості змінює не лише звукове обличчя твору, але й його образний зміст, *переміщує* ноти мелодичних рухів в заданих напрямках: точне повторення, частково змінене (на рівні зміни останнього звуку), секвенції, ракохід, інверсія на рівні речення.
2.	**ХТО ВИКОНУЄ МУЗИКУ (ЗАСОБИ МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА):** **Змістове коло:** Виконавські засоби як визначальні у творенні образного змісту музичного твору: вокальний голос, дитячі голоси (дискант, альт), дитячий хор; жіночі голоси, жіночий хор; чоловічі голоси, чоловічий хор; мішаний хор; інструментальні виконавські засоби — основна функція музичних інструментів; струнні інструменти, струнно-щипкові інструменти; струнно-смичкові інструменти; струнно-ударні інструменти; духові інструменти (поділ на підгрупи); дерев'яні духові інструменти; мідні духові інструменти; ударні інструменти; наслідування голосом звучання інструментів; наслідування інструментами звучання інших інструментів; поняття про ансамбль, оркестр; контраст як спосіб музичного розвитку; **Музичний матеріал** *Вокальний (для співу) — обов'язковий:* "Бог ся рождає" О. Нижанківського; "Ой, сивая та і зозуленька" (за М. Леонтовичем), "Щедрик" (за М. Леонтовичем); "Спи, Ісусе, спи"; "Чути дзвінок" (зб. "Дивная новина"); коляда "По всьому світу" (Музична хрестоматія, 4 клас); "Ой минула вже зима" (музична хрестоматія, 4 клас); "Ластівки, ластівки" (зб. "Український музичний фольклор" О. Смоляка); "Узяла лисичка скрипку" сл. О. Журливої, муз. А. Філіпенка; "Ой без дуди, без дуди" (зб. "Український дитячий фольклор" О. Смоляка); "Чуєш, сурми грають, до бою скликають"; пісня-гра "Ой, дзвони дзвонять" (зб. "Шкільний співаник" Ф. Колесси); "Діду мій, дударику" (за М. Леонтовичем); "Гей, "Січ" іде красен мак цвіте"; "Налетіли журавлі" ; *Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:* фортепіанна сюїта "Про звірів" для ф-но М. Степаненка, етюд "Змінний розмір" Б. Бартока (зб. "Мікрокосмос", ч. V, № 126); "Сувенір" для скрипки і ф-но Ф. Шопена (ж. "Музична школа", № 10); "Чечітка" для скрипки і ф-но Е. Джонса (ж. "Музична школа", № 10), "Багатель (дрібничка)" для скрипки і ф-но Т. Массона (ж. "Музична школа", № 12), "Віслюк" для альта соло К. Сен-Санса (цикл "Карнавал тварин"); "Дитячий альбом" для фортепіано А. Гречанінова (на вибір), "Там грали цимбали" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україна", III ч.), "А вже весна" І. Соневицького (цикл "Пори року"); "Сольфеджієто" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україно", ч. IV), "Сольфеджіо" для клавіру Ф. Е. Баха, ф-ний цикл "Піаніст співає" Ж. Бізе (на вибір), "В церкві (хор)" П. Чайковського (цикл "Дитячий альбом"), "Хороводна пісня" Р. Шумана (зб. "Альбом для юнацтва", II ч.), "Чия правда? (Хто кого пересперечає)" для фортепіано Д. Кабалевського; "Івасьо грає на чельо" Н. Нижанківського, "Дударик" Ю. Олійника—О. Олійник (зб. "Український фортепіанний альбом", ч. 1), "Веселий барабанщик" для фортепіано М. Дремлюги, "В похід" В. Косенка (зб. "24 дитячі п'єси для фортепіано"), "Сопілка грає" В. Кирейка (зб. "24 дитячі п'єси для фортепіано"); фортепіаннна сюїта "Про звірів" ("Бегемот", "Дельфін", "Черепаха", "Білочка", "Лисиця", "Мавпи") М. Степаненка, етюд "Змінний розмір" для фортепіано Б. Бартока; *Для музичного аудіювання (слухання):* "Срібні сани" сл. Б.-І. Антонича, муз. В. Жданкіна в обр. В. Чучмана, "На різдвяне свято" для дитячого хору сл. Маландія, муз. Б. Фільц, "Бог ся рождає" для мішаного хору в обр. Я. Яциневича, "Темненька ніч-ка" обр. для чоловічого хору В. Грицишина, В. Маника, "Дзвони дзвонять" для мішаного хору М. Дацка; "Ой, сивая та і зозуленька" в обр. М. Леонтовича чи К. Стеценка, "Щедрик" в обр. М. Леонтовича, "Щедрик" у різних варіантах обробок, "Ангели в небі"

	О. Кошиця, “Бонжур” для дитячого хору О. Лассо, “Похвала сміхові” для дитячого хору Г. Ф. Генделя, “Ave, Maria” Ф. Шуберта (у виконанні Р. Лоретті), неаполітанські пісні (на вибір, у виконанні Р. Лоретті), “Колискова” Й. Брамса (у виконанні Р. Лоретті), “Колискова для мами” (“Слуханки для української малечі” на youtube); “Спи, Ісусе, спи” в обр. М. Волинського, “Старовинна пісня (Вокаліз)” С. Людкевича (у виконанні М. Стеф’юк і Національної капели бандуристів), “Молитва до Пречистої” для сопрано в супроводі органу В. Квасневського, “Свята ніч” для дуету жіночих голосів із чоловічим хором сл. Й. Мора, муз. Ф. Грубера, “Родимий краю” В. Матюка (у виконанні С. Крушельницької), українські народні пісні на вибір (у виконанні С. Крушельницької), “Вечірня пісня” сл. В. Самійленка, муз. К. Стеценка (у виконанні Д. Петриненко), “Гой, питалася княжа корона” з музично-сценічного дійства “Золотий камінь посіємо” в обр. Г. Гаврилець (у виконанні Н. Матвієнко), “Колискова” з музично-сценічного дійства “Золотий камінь посіємо” в обр. Г. Гаврилець (у виконанні Н. Матвієнко), фрагменти Концерту для голосу з оркестром Р. Ґлієра (у виконанні Є. Мірошніченко), “Солов’їний романс” А. Кос-Анатольського (у виконанні М. Стеф’юк), українські народні пісні та оперні арії у виконанні І. Маланюк (на вибір), “Ой, співаночки мої” С. Людкевича (у виконанні Б. Руденко), “Ой співаночки мої” В. Кікти (у виконанні М. Байко), “Сніг іде” для жіночого хору сл. Л. Костенко, муз. І. Щербакова, арія “O mio babbino caro” Дж. Пуччіні (у виконанні М. Каллас або М. Кабальє); “Небо ясні зірки вкрили” в обр. В. Грицишина (у виконанні хору “Боян), “Іде звізда чудна” (у виконанні І. Козловського), “Ой, ти, дівчино, зарученая” (у виконанні Б. Гмирі), “Їхав козак за Дунай” С. Климовського (у виконанні А. Солов’яненка і Національної капели бандуристів), концерті виступи П. Гуньки (на вибір), “Тарантелла” Дж. Россіні (у виконанні Л. Паворотті), концерті виступи А. Бочеллі (на вибір), “Під твою милість” для чоловічого хору Д. Бортнянського, “У надії Божа Мати” для соло сопрано і чоловічого хору в обр. В. Грицишина; “По всьому світу стала новина” в обр. для мішаного хору К. Стеценка, “Щедрівка” для мішаного хору М. Гайворонського, “Свят-вечор” в обр. Г. Гаврилець, “Все в нас сьогодні радістю” для мішаного хору А. Нанке, “Matona, mia cara” для мішаного хору О. Лассо; “Путівник по оркестру” Б. Бріттена; “Гітари і мандоліни” для голосу з фортепіано К. Сен-Санса, “Ластівка (L'Hirondelle)” для клавесину або в перекладі для арфи Л. Дакена, “Вальс” для соло арфи М. О. Дюрана, “Прекрасна квітка” Л. ван Бетговена у перекл. для гітари, “Рондо” для 2-х гітар Ф. Каруллі; українська народна пісня “Залітай, залітай” в обр. для скрипки С. Людкевича, “Веретено” К. Бема, “Галоп” для скрипки і фортепіано К. Бема, “Порцелянова лялька” для скрипки і ф-но Т. Массона (ж. “Музична школа”, № 12), “Менует” для віолончелі або струнного оркестру Л. Боккеріні; “Дитячий альбом” для ф-но А. Гречанінова (на вибір), “Сльоза” для фортепіано М. Мусоргського, “Вільхівка” для фортепіано в 4 руки В. Безкоровайного; “Весняні струмки” зі сюїти “Навесні” для флейти з камерним оркестром С. Василенка, “Феї та гіганти” з оркестрової сюїти № 1 “Юний диригент” Е. Елґара; “Менует” зі сюїти № 2 для флейти з оркестром Й. С. Баха, “Бджілка” Ф. Шуберта (переклад для кларнету і фортепіано), “Полька” для флейти-піколо з духовим оркестром Е. Дамаре, Концерт для флейти-піколо зі струнним оркестром, III ч. А. Вівальді, “Голуб” для соло гобоя зі симфонічним оркестром О. Респіґі (цикл “Птахи”), “Маленька пряля” В. А. Моцарта (переклад для саксофона і фортепіано), українська народна пісня “Веснянка”, переклад для кларнету в обр. О. Рубця; “Український марш” О. Зноско-Боровського, “Ведмідь” зі сюїти для симфонічного оркестру “Зоопарк” Ж. Колодуб, “Неаполітанський танець” з балету “Лебедине озеро” для соло труби з оркестром П. Чайковського, фрагменти Концерту для труби з оркестром В. А. Моцарта; “Поні” зі сюїти для симфонічного оркестру “Зоопарк” Ж. Колодуб, “Турецьке рондо” з сонати № 11 A-dur в перекладі для ударних В. А. Моцарта, “Викопні” для ксилофона з оркестром К. Сен-Санса (цикл “Карнавал тварин”), “Дзвіночки” з оркестрової сюїти № 2 “Юний диригент” Е. Елґара, “Зродились ми великої години” на сл. О. Бабія, мел. невід. для голосу в супроводі оркестру духових та ударних інструментів; “Ой дзвони дзвонять” в обр. для голосу і фортепіано Л. Ревуцького (зб. “Сонечко”), “Ой дзвони дзвонять” для хору з опери “Лисичка, котик та півник” К. Стеценка, “Дует (Маленький чоловік і маленька дружина)” з оркестрової сюїти “Дитячі ігри” Ж. Бізе, “Ангел” для фортепіано з

	циклу “Музичні картини за казками Г. К. Андерсена” С. Борткевича, “Дві смішні тітоньки посварилися” для фортепіано А. Хачатуряна; “Дударик” в обр. М. Леонтовича, “Волинка” Й. С. Баха, “Тамбурин” Ж. Ф. Рамо, “Шарманка” для ф-но Ю. Щуровського (зб. “Хочу грати на роялі”), “Марш (Труба і барабан)” зі сюїти для 2 фортепіано “Дитячі ігри” Ж. Бізе, “Дзвін” для фортепіано А. Жоліве, “Дзвін” для фортепіано з циклу “Музичні картини за казками Г. К. Андерсена” С. Борткевича; “Дитяча симфонія” для оркестру і дитячих іграшок Й. Гайдна (Л. Моцарта), “Український марш” для духового оркестру“ О. Зноско-Борковського; фрагменти оркестрової сюїти “Зоопарк” (“Тигр”, “Колібрі”, “Зебра”) для симфонічного оркестру Ж. Колодуб; *Для музичного аудіювання з відео:* “Де згода в сімействі” (відео-фрагмент з “Наталки Полтавки”), “Будьте здорові” (відео у виконанні “Пікардійської терції”); “Carol of the Bells” (англійська версія “Щедрика” М. Леонтовича для дитячого хору, версія у виконанні ансамблю Pentatonix), “Котячий дует” Дж. Россіні, “Laudate Dominum” для дисканта з міш. хором В. А. Моцарта, “Exsultate, jubilate” і “Alleluja” для дисканта з оркестром В. А. Моцарта; “Що то за предиво” В. Барвінського (відео С. Соловей з хором та струнним оркестром), “Арія Цариці Ночі” з опери “Чарівна флейта” В. А. Моцарта (мультфільм), “Exsultate Jubilate Alleluja” В. А. Моцарта (мультфільм, Польща, 1991); Арія дона Базіліо з опери “Севільський цирульник” Дж. Россіні (вик. В. Сліпака), Арія Тореадора з опери “Кармен” Ж. Бізе, Неаполітанські пісні (вик. Л. Паворотті, П. Домінґо, Х. Карераса), “Абетка” В. А. Моцарта (жарт для чол. голосу з хором); “Соловейко” для міш. хору Ф. Мендельсона, “Співи жайворонків” для хору Ф. Мендельсона; Musical Instruments / Kids Learning Videos, Відео музичних інструментів по групах, презентація М. Мазепи; Musical Instruments for Kids – The Little Orchestra Compilation | MusikMakers – From Baby Teacher; “Танець феї Драже” з балету “Лускунчик” П. Чайковського, “Полька-піццікато” для оркестру Й. Штрауса, “Концерт для арфи з оркестром” III ч. Рондо К. Д. Діттерсдорфа; “Лебідь” для віолончелі і ф-но К. Сен-Санса (хореографія у вик. М. Плісецької), Концерт № 2 E-dur I ч. для контрабасу з оркестром К. Д. Діттерсдорфа, “Весняний похід” для 2 віолончелей А. Ґретрі — В. Квасневський, сюїта “З мого дитинства” для струнних С. Борткевича, фрагмент зі соло альта з балету “Жізель” А. Адана; “Як цимбали обізвуться” для баритону з жін. хором А. Кос-Анатольського, “Стрімкі перевали” для соло цимбал з оркестром І. Кавацюка; “Путівник по оркестру для молоді” Б. Бріттена, “Як козаки інопланетян зустрічали” (мультфільм, муз. В. Губи, 1987); “Скерцо” зі сюїти № 2 для флейти з оркестром Й. С. Баха, “Політ джмеля” М. Римського-Корсакова (мультфільм на вибір); “Як козаки сіль купували” (мультфільм, муз. В. Губи, 1975), Шоу ударних та мідних духових інструментів For Blast (продюсер S. Brock, Лондон, 2000); “Марш іграшкових солдатиків” для квінтету віолончелей, контрабасу і барабану А. Ґретрі — В. Квасневського, “Турецький марш” (мультфільм, Польща, муз. В. А. Моцарта, 1983), соло на марімбі “A cricket sang and set the sun” (Blake Tyson), Шоу ударних та мідних духових інструментів For Blast (продюсер S. Brock, Лондон, 2000); запис ручної флейти і фортепіано “CHILDHOOD”, “Полька” Й. Штрауса (художній свист Hacki Tamas), “Щасливий принц” за казкою О. Уальда (мультфільм, 1990), “Репетиція оркестру” для дитячого хору В. А. Моцарта; “Ключ” (мультфільм, муз. В. Губи, 2004); “Orchestral Musical Instruments Sounds №1, №2 for Children Kindergarten Kids Preschoolers Toddlers Babies”, “Щасливий і ти знаєш це — мелодія вулиці” (Happy and You Know it — Melody Street, мультфільм); “Дитячий альбом” (мультфільм, муз. П. Чайковського), “Нікудишко” (мультфільм, муз. М. Скорика, 1977); *Для роботи з нотним текстом:* “Будьте здорові” в аранжування М. Гобдича, “Бог ся рождає” В. Безкоровайного (зб. “При ялинці”); “В панськім городі росла лелія” (зб. “Народні співи Галичини. Щедрівки” кн. 3); “Ой співаночки мої” В. Кікти (слідкувати по нотах за вокальною партією), “Тиха ніч” Ф. Грубера, “Весняночка” сл. Д. Луценка, муз. І. Вілінського (зб. “Співаночки для дітей”); “Про колядника” в обр. А. Річинського (зб. “Різдво-коляда”); “Возвеселімся” для хору В. Безкоровайного (зб. “Дивная новина”); “Тануть бурульки” Е. Тамберґа (цикл “Дитячий альбом”, І ч. “Очима дитини”); етюд для арфи для найменших (на вибір); “Лялька” для скрипки і ф-но О. Зноско-Боровського; “Щедрівка” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”); “Колискова” для флейти М. Ли-

	сенка; “Сопілка” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ІІІ ч.); “Маленьке совеня” в перекладі для труби Р. Шумана; “Скерцино” В. Косенка (в перкладі для ксилофону); “Ой, дзвони дзвонять” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна”, ІІ ч.); “Трембіта” Я. Барнича в обр. М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україна”, ІІІ ч.); загальне ознайомлення з партитурою; “Тірольський танок” Ц. Еспейо (зб. Музична школа № 12); **<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:</u>** ***<u>Музичне аудіювання:</u>*** **<u>Змістове коло</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *розповідає* про музику, музичний твір, його частини, музичну мову, *наводить* приклади 3-4-х музичних творів, композиція яких має кілька частин, розміщених на засадах контрасності (куплетна форма, рондо), *розповідає* про зміст музики, музичного твору, зміни, що відбуваються в музичному творі, сюжеті, *називає* характерні ознаки вивчених засобів музичної виразовості, які вирізнють даний музичний твір серед решти, *впорядковує* музичний твір за жанрово видовими ознаками на рівні вивчених засобів виразності, *визначає* їх спільні та відмінні музичні ознаки, *називає* тембри та виконавські засоби, провідні у творенні музичного образу, сюжетної лінії у музичному творі; *має поняття* про світ музики, елементи музичної мови, виконавські засоби, якими можна передати художньо-образний зміст, сюжет музичного твору, *впізнає* музичні тембри, *характеризує* вербально зміст музичного твору, передає його сюжет; *милується* красою музичного твору, тембрів, *спостерігає* характерні виконавські засоби втілення художнього змісту в музичному творі, *знає*, що в назві музичного твору міститься вербальна характеристика музичного образу, а виконавські засоби представляють музичну матерію втілення образного змісту композитором композитором, *розповідає* про відомі йому/їй виконавські засоби, елементи музичної виразовості, демонструє їх у вивчених творах, *вживає* у мовленні терміни “музичний тембр”, “однорідний тембр”, “мішаний тембр”, “ансамбль”, “оркестр” та “хорова група”, “оркестрова група”, “хор”, “духовий оркестр”, “камерний оркестр”, “симфонічний оркестр”, “вокально-інструментальний склад”, *елементарно* висловлює власні здогади про послідовність розгортання сюжету в музичному інструментальному творі (викладач не називає твору, але попереджує про музичну історію та виконавські засоби), з огляду на виконавський склад; *встановлює* відповідність між вербальною характеристикою, зафіксованою у назві твору, музичним розгортанням сюжету та виконавськими засобами, *вміє* відшукувати схожі та відмінні риси між музичними та тембральними засобами втілення сюжетів музичних творів схожої тематики, *розпізнає*, *розрізнює та зіставляє* музичні образи за вивченими виконавськими засобами (пробує дати характеристику звучання, використовуючи терміни “інтоція”, “вокальний чи інструментальний тип мелодії”, “маршовість”, “танцювальність”, “хоральність”, “пісенність”, “ритмічна формула”, “ритмічна фігура”, вирізняє тембри інструментів серед решти, агогічні прийоми, а також за допомогою прикметників), *співпереживає* з дійовими особами музичних творів, народнопісенних синкретичних зразків, композиторських творів без вербальної основи, *обирає і вживає* відповідні до музичного сюжету ситуації, виконавські склади вербально та музично, *розпізнає та визначає* вербальні, музичні – також на рівні тембральної характеристики, хореографічні та зображальні вияви емоцій, *розпізнає* в музиці емоції людини, передані музичними образами за допомогою різних виконавських засобів та прийомів агогіки; *наводить* приклади сюжетів і пропонує виконавські склади для їх музичного втілення, *називає* характерні ознаки виконавського втілення змісту програмних музичних творів, *уміє* групувати музичні образи – дійові особи сюжетних програмних творів, *порівнює* музичні образи за вивченими виконавськими засобами, *об’єднує* музичні втілення сюжетних програмних творів в групу за спільною виконавською ознакою на прикладі творів без програмного спрямування, *розподіляє* зазначені музичні образи на підгрупи за спільною ознакою, *намагається* створювати музичний образ для музичного твору з розгорненим сюжетом, використовуючи вивчені виконавські засоби, агогічні прийоми, *зображує* їх вокально та інструментально (на фортепіано та власному інструменті);

	<u>Слухання музики</u> **<u>Учень/учениця</u>** *любується* красою звучання музичного твору, музичних тембрів, н*аводить* приклади музики для різних виконавських складів з власного досвіду, *уважно* слухає музичний зразок, *розуміє* зміст прослуханого, *має уявлення* про принципи розвитку музичного твору та вплив тембру на розвиток музичного сюжету, *знає*, що музичні інструменти створюються майстрами, знає імена видатних майстрів та виконавців, їх портрети, *знає*, що музичні твори композитори пишуть для певного виконавського складу, а його зміна відповідно вплине на задум композитора, *відчуває*, *виявляє та вербально виражає*, *використовуючи зв'язне мовлення*, власне емоційне ставлення до прослуханого твору, *описує* прослуханий твір чотирма-п'ятьма реченнями, користуючись вивченою термінологією; *знає*, що музичний твір має характерні виконавські засоби, використані композитором для втілення художнього змісту музичного твору, *порівнює* музичні твори за виконавськими засобами "на слух", *розуміє*, що виконавський склад покликаний увиразнити сюжет музичного твору, *фіксує* послідовність розгортання музичної композиції, *виділяє* межу між розділами куплетної форми у пісенних творах та рондальної форми у інструментальних, стадії розвитку інструментальних творів, *порівнює* різні за характером розділи музичних форм (пісенна, рондо), *виділяє* в простих музичних формах певні характерні ознаки (на рівні засобів виразовості), *встановлює* кількість почутих частин у творах, заснованих на колінній формі, *вилучає* із групи об'єднаних за певною виразовою ознакою чотирьох-п'яти об'єктів (частин музичної форми) "зайвий", *розрізняє* у будові музичного твору різні частини твору, у швидкості розгортання музичного твору темпи та способи їх зміни, у пульсації музичного твору метрику та ритміку, у характері звучання ладове (мажор, види мінору) та тембральне забарвлення, у способі розгортання секвенційність, контраст; *обирає та створює* малюнок, усну вербальну розповідь, музичний ескіз, схематичну партитуру з обраними виконавськими засобами, які ілюструють образний зміст прослуханого твору, *співвідносить* музичний твір і засоби його виконавського втілення (можливі два-три варіанти), слово/назву, літературну програму (не більше двох-трьох речень), обирає з чотирьох-п'яти виконавських засобів ті, яким відповідає музичний образ, *вибирає* з поданих виконавські засоби до прослуханого музичного твору, *знаходить* відповідну назву твору за її музичними характеристиками (виконавськими засобами) з даних чотирьох-п'яти варіантів і навпаки, *передбачає* музичний результат художнього образу та спосіб розвитку музики за назвою твору, ілюстрацією, звуковим зразком, виконавським складом, короткою оповіддю вчителя, однокласника; **<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *впізнає*, *розуміє*, *розрізняє і вживає* у мовленні визначення понять виконавський склад, тембр, вокал, дискант, альт, колоратурне сопрано, лірико-драматичне меццо-сопрано, контральто, контратенор, тенор, баритон, бас, бас-профундо, інструментальний тембр, скрипка, альт, віолончель, контрабас, гітара, арфа, флета, гобой, англійський ріжок, кларнет, фагот, саксофон, труба, валторна, тромбон туба, барабан, ксилофон, ударна установка, литаври, гонг, трикутник, дзвони, там-там фортепіано, клавесин, орган, баян, тощо, струнно-щипковий, струнно-смичковий, дерев'яний духовий, мідний духовий, ударн6ий, струнно-ударний, струнно-щипковий, клавішний, однорідний склад, мішаний склад, соліст, хор, ансамбль, дует, терцет, тріо, квартет, оркестр, струнний оркестр, камерний оркестр, симфонічний оркестр, духовий оркестр, *називає* виконавський склад, *диференціює* виконавський склад за тембровою характеристикою, *розуміє* сутність часового розгортання музики та її будови – музичної форми, принципів розвитку на основі повторності та контрасту, *має елементарне уявлення* та *орієнтується* у понятті музична форма, куплетна форма, форма рондо, антифонний та респонсорний спів, паралельне голосоведення, гетерофонія, варіаційність, *розуміє* структурування музичної форми у становленні будови музичного цілого, *намагається* користуватися відповідною термінологією, вербалізуючи власне враження від прослуханого, *описує* відомі йому/їй виконавські засоби музичного твору, його музичну мову та типи музичного розвитку, *розуміє*, що одна і та ж музична фраза у різних виконавських умовах набуває різних значень залежно від своєї позиції; *порівнює* просту дво- або тричастинну форми

	та їхній нотний вираз, *впізнає і називає* елементи нотного письма, *співвідносить* кількість інтонацій, мелодичних рухів, ритмічних формул у періоді з відповідним числом, *вміє* читати з листа музичний період неповторної будови, знайти в нотному тексті кульмінацію, визначити початковий та заключний звук музичного твору відносно його функції в ладі (стійко — нестійко); *розуміє* значення музичного образу як змісту музичного твору, картинність музичного образу (на основі простих пейзажних характеристик) та ролі виконавських засобів у його формуванні, короткі музичні твори без вербальної підтримки та з іншомистецькими опорами в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 3 хв.), *порівнює* групи звукових та нотних об'єктів за кількістю у них елементів (на рівні простої дво- або тричастинної форми), *показує* в нотному тексті всі відомі йому/їй елементи нотопису, музичної мови, виконавські засоби та знаки агогіки, *аналізує* у музичному творі засоби виконавства, штрихи, *лічить* тактами в межах 64, *обчислює* значення метру, темпу, ритму, мелодичної лінії на рівні фрази у музичному творі без звучання (нотний текст), без нотного тексту (звучання); *називає* попередній і наступний період від даного, *будує* звукову схему вивченого музичного зразка (мелодичний рух, кількість тактів, динамічна шкала, виконавський склад), *записує* результат почутого на рівні простої дво- або тричастинної форми за допомогою відповідних знаків (*записує і читає* прослуханий мелодичний рух схематичним зображенням, зображує напрям мелодії лініями, мелодичні рухи, що стали образними виразами ідейного змісту музичного зразка, тактову величину), *пише під диктування* схему куплетної та рондальної форми, *замінює* ноти, мотиви у препарованому тексті на ті, які присутні у реальному звучанні (не більше періоду, чотирьох мелодичних рухів, характерних ритмічних груп, 8 тактів); *розуміє* куплетну та рондальну форми у вокальному та інструментальному виконанні, *володіє* аналітичною навичкою визначення засобів музичної виразовості, *встановлює* відповідність між нотним текстом та кількістю елементів у куплетній та рондальній формах (мелодичний рух, метрична пульсація, ритмічна формула, мотив, фраза, речення, період, проста дво або тричастинна) що звучить, *поєднує* окремі прості дво- або тричастинні форми у куплетну або рондальну форму, *читає, сольфеджує і записує* приспів або заспів у куплетній формі, рефрен у рондальній формі, *утворює* куплетну та рондальну форми як спосіб звукової фіксації образу, *усвідомлює поняття* "музичний розвиток" як сутності часового розгортання музики; ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *відтворює* зразки дитячого фольклору (вивчені попередньо пісенні зразки), *намагається* створити музичний образ, користуючись відповідними засобами виразовості усно, на фортепіано, фіксувати на письмі, відтворити прослухані музичні твори засобами візуальних мистецтв і вербально (назва твору, сюжет музичної подієвості — не більше одного-двох речень), вибрати відповідне йому тембральне втілення, *розуміє* зміст проспіваного, *розрізнює* на слух вивчені пісні (без нотного тексту, при виконанні на різних музичних інструментах, сольфеджовано), *називає* вивчені попередньо пісні; *співає* вголос, напам'ять, про себе вивчені пісні, їх фрагменти на рівні куплетної форми, *відтворює* за нотним зразком куплетну форму, *впізнає* у вивчених музичних зразках відомі засоби виразовості та виконавський склад; *розповідає* про улюблені пісні, інструментальні твори, *виконує* артистичні дії для ілюстрації образного змісту твору під час прослуховування відповідних музичних зразків, *відтворює* в особах прослуханий музичний твір, користуючись рухами, мімікою, жестами, *зображує* зміст прослуханих та вивчених музичних зразків графічно (малюнок, нотопис, вербальний текст – не більше одного-двох слів), хореографічно, вербально (не більше 4-5-ти речень) та музично (вокально чи інструментально), *намагається відтворювати* зміст музичного твору, в якому відсутнє вербальне начало, користуючись описом в межах чотирьох-п'яти речень; ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *знає* форми схематичного запису музичного твору, знаки нотопису, *розуміє*, які нотописні одиниці доцільно використовувати в конкретному випадку, *вимірює* тривалість музичних творів тактами, групує відповідно синтаксичної форми (в межах куплетної, рондоподібної форми), *записує* результати вимірювання із використанням позначення (т.), *розпізнає* за наочністю вокальний та інструментальний твір для од-

	ного виконавця, твір для соло з супроводом, ансамблевий, за нотним текстом і позначенням партії *визначає* інструмент, для якого написаний твір, *розуміє*, що музичні твори є частиною національної культури, в межах якої були створені, *стежить* за простими нотними зразками (до 60 тактів), *робить припущення* на основі вивчених засобів виразовості та виконавства про образно-ідейний зміст конкретного твору, р*озповідає* про провідні засоби виразовості та показує їх в нотному тексті, *розпізнає* елементи нотопису, *знаходить*, *показує*, *розміщує* і *правильно пише* всі елементи нотного письма, *виявляє* невідомі компоненти нотного тексту, *встановлює* відношення порядку розміщення нотних об'єктів на папері, *виявляє* межі частин твору та внутрішню синтаксичну будову (на рівні речень) за графічними орієнтирами (подвійна тактова риска, цезура, вольта, da Capo al Fine), *розпізнає* графічний образ простої дво або тричастинної форми, *виділяє* куплетну та рондальну форми як музичну форму, *розуміє* значення етапів розвитку музичного твору (початок — розвиток — кульмінація - закінчення), *виконує* найпростіші розрахунки стосовно використання відомих засобів виразовості, виконавських складів до заданого музичного образу; с*писує*, *читає і записує* схематично куплетну та рондальну форми, *утворює* мелодію на рівні куплетної та рондальної форми з даних мотивів, фраз, речень, періодів, простих дво або тричастинних форм при виконанні практичних вправ (з використанням заданих мелодичних рухів, мотивів, музичних образів тощо), *віднімає* від простої куплетної форми заспів абро приспів, від рондо епізод або рефрен, *поєднує* окремі прості дво або тричастинні форми у форму відповідної структури, *порівнює* дві прості двочастинні або тричастинні форми між собою, *утворює* мелодію в межах періоду (мелодичне речення) на рівні повторення та контрасту, при виконанні практичних вправ (з використанням заданих інтонацій, музичних образів тощо), куплетну або рондальну форми шляхом додавання контрасного періоду, власного варіанту, варійованого варіанту, додає до мелодичноїлінії власну на засадах паралельного ведення голосів; *визначає* кількість тактів, синтаксичних частн (на рвіні періоду) у письмовому музичному зразку, *визначає* порядкові відношення – розташування і звукових, і нотних об'єктів, відносно вказаного, *розграфлює* нотний стан на задану кількість тактів, *розуміє*, що застосування звукової зміни даних засобів виразовості та виконавського складу змінює не лише звукове обличчя твору, але й його образний зміст, *переміщує* ноти мотивів в заданих напрямках: точне повторення, частково змінене (на рівні зміни останнього звуку), секвенції, ракохід, інверсія, контраст на рівні речення.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів для 2 класу (на кінець навчального року)

Навчально-організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- своєчасно готуватися до уроку;
- самостійно добирати необхідне навчальне приладдя;
- підтримувати порядок на робочому місці;
- дбайливо ставитися до своїх і чужих навчальних речей;
- дотримуватися правильної постави під час сидіння за партою;
- правильно тримати ручку під час письма;
- дотримуватись правил безпеки в кабінеті, з аудіо та відеоапаратурою,
- називати правила поведінки на уроці;

Загальномовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- дотримуватися правил спілкування;
- ввічливо звертатися до вчителя, учнів, підтримувати доброзичливі стосунки в колективі, співпрацювати в групі, в парі;
- уважно слухати вчителя й однокласників;
- слухати і доповнювати відповіді однокласників;
- уважно стежити за усними відповідями однокласників;

- вказувати на помилки;
- самостійно будувати зв’язне висловлювання;
- відповідати зв’язно на поставлені запитання;
- ставити запитання за змістом вербальних речень музичного твору, до уривків вербального тексту, синтаксичних частин музичного твору;

Загальнопізнавальні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- уважно слухати і виконувати всі настанови вчителя;
- розуміти визначену вчителем мету навчальної діяльності;
- дотримуватися певної послідовності виконання завдання під керівництвом учителя (з чого почну, що зроблю потім, чим закінчу), переключатися з одного виду роботи на інший;
- робити (із допомогою вчителя) висновок-узагальнення після виконання навчального завдання;
- виконувати мисленнєві операції за аналогією під час самостійної роботи;
- знаходити (за вказівкою вчителя) необхідну для проектної діяльності інформацію з 3-4-х джерел знань (розповідь вчителя, підручник, довідкова література, власний досвід);
- орієнтуватися в часі, відведеному на виконання поставленого завдання;
- дотримуватися режиму розумової праці під час виконання домашніх завдань;
- виділяти в мистецьких явищах ознаки та якості, розрізняючи їх за значущістю (головні, постійно притаманні об’єкту, і другорядні, які за певних обставин можуть з’являтися, а за інших — зникати);
- встановлювати тотожність, схожість і відмінність між кількома музичними творами;
- визначати з допомогою вчителя найістотніші ознаки у виконуваній роботі;
- встановлювати логічну послідовність викладу подій;
- застосовувати деякі прийоми смислового заучування (встановлювати логічну і часову послідовність);
- виконувати логічне групування об’єктів (за родовими і видовими ознаками, вилучати “зайве” серед чотирьох-п’яти однорідних об’єктів);
- виконувати творчі завдання в контексті навчальних завдань і проектів;

Контрольно-оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- перевіряти результати праці, своєї і товариша, за орієнтирами, даними вчителем (алгоритмічні приписи, словничок, зіставлення зі зразком тощо);
- оцінювати результати навчання свої й однокласників за орієнтирами, даними вчителем;

Загальномузичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- характеризувати та передавати сюжет — зміст музичного твору, визначати послідовність розгортання музичного твору (музичної розповіді);
- розрізняти провідні жанрово-видові ознаки музичних творів (пісенність, хоральність, танцювальність, маршовість);
- засвоювати елементарні структурно-синтаксичні риси музичної композиції (контраст) та простих музичних форм (період, куплетна форма, двочастинна форма, тричастинна форма, в тому числі тричастинна репризна форма, рондо);
- диференціювати елементи музичної мови (мелодія, лад, ритм, темп, фактура, гармонія, поліфонія, музичний склад, агогіка, виконавські засоби) та характеризувати їх за певними ознаками, використовуючи відповідні музичні терміни;
- перетворювати інформацію та фіксувати її засобами нотного письма, практикувати му-

зикування вокального та інструментального типу індивідуально і колективно, виконувати творчі завдання засобами інших мистецтв (літературно-поетичне, образотворче, хореографічне);

Загальнослухові компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- користуватися правилами поведінки під час слухання музики, відповідними умовами для музикування;
- висловлюватися про необхідність музичного досвіду для людини, способи його набуття, розуміння музичних явищ у власному житті, потребу в музиці, професії музиканта, приймати активну і пасивну участь в музикуванні;
- розпізнавати сигнали вчителя при виконанні і звучанні музики;
- сприймати та намагатися зрозуміти на слух музичний твір, розуміти музичне висловлювання;
- вербально відтворювати послідовність подій і явищ у прослуханому музичному тексті, переказувати музичний текст із опорою на допоміжні матеріали (ілюстрація, план, опорні слова, словосполучення);
- встановлювати логічну послідовність музичного викладу подій;
- висловлювати своє ставлення до подій, персонажів тексту,
- ставити запитання за змістом музичних речень, до уривків музичного тексту,
- розповідати, що вивчає предмет “Слухання музики”, чому любить музику, як музика впливає на людину;
- вміє звертатись до дорослих у разі виникнення невідповідної музичної (звукової) ситуації, розпізнавати корисну і шкідиву музику, вміє відмовлятись від участі в невластивих музичних ситуаціях, пояснювати чому важливо відповідально слухати музику;
- володіти навиками відповідної поведінки в часі слухання, виконання і творення музики;
- правильно інтонувати пісенні зразки, регулювати дихання, силу голосу, темп музичного виконання відповідно до вимог навчальної діяльності;
- використовувати у власній виконавській поведінці формули артистичного етикету;
- створювати (спільно з однокласником (однокласницею) з попереднім обдумуванням протягом 2-3 хвилин) музичний дует – 3-4 мотиви для двох учасників;
- розповідати про улюблені музичні твори;
- виконувати артистичні дії для ілюстрації образного змісту твору під час прослуховування відповідних музичних зразків, відтворювати в особах прослуханий музичний твір, користуючись рухами, мімікою, жестами, зображувати зміст прослуханих та вивчених музичних зразків графічно (малюнок, нотопис), хореографічно, вербально та музично (вокально чи інструментально), намагатися відтворювати зміст музичного твору, в якому відсутнє вербальне начало;
- виділяти у музичних творах, елементах музичної мови головні і другорядні ознаки; встановлювати тотожність, схожість і відмінність між кількома музичними творами, засобами виразовості чи виконавськими засобами;
- виконувати логічне групування музичних творів (за виразовими і виконавськими ознаками, вилучати “зайвий” серед чотирьох-п’яти однорідних);
- переносити знання і способи музичної діяльності в нову ситуацію.

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- розрізнавати форми збереження музики;
- самостійно користуватися підручником, нотним виданням, зошитом, орієнтуватися в умовних позначеннях нотного письма;
- знаходити потрібний за змістом матеріал;

- працювати з дидактичним, роздатковим матеріалом;
- користуватися навчальними музичними словниками;
- працювати в зошитах з друкованою основою;
- дотримуватися правил збереження нот, аналогових та цифрових носіїв;
- пояснювати необхідність охайного (естетичного вигляду) рукопису.

3 КЛАС
“МИСТЕЦТВО МУЗИКИ”
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Всього — 34 год., на тиждень — 1 год.
Резервний час — 2 год.

№ теми	Зміст навчального матеріалу Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (по темах)
1.	**СЮЖЕТНІСТЬ У МУЗИЦІ (МУЗИКА І ЛІТЕРАТУРА):** **Змістове коло:** Мистецтво, знайомство з іншими видами мистецтва; зв’язок музики з іншими видами мистецтв — музика і література: вокальна музика, поняття про програмність в музиці, програмність в інструментальній музиці, літературна казка в музиці, втілення літературних сюжетів в музиці; поняття циклічності; конфлікт як спосіб музичного розвитку; **Музичний матеріал** *Вокальний (для співу) — обов’язковий:* “Чом, чом, чом, земле моя” сл. К. Малицької, муз. Д. Січинського (Музична хрестоматія, 3 клас); українська народна пісня “Та внадився журавель” (зб. “Шкільний співаник”); “Ходить гарбуз по городу” (зб. “Проліски” Я. Степового, ІІ ч.); колискова “Котику сіренький” (Колискові пісні: навч. книга); “Мої казки” сл. і муз. Л. Соболевської; українська народна пісня “Жила-була царівна” (зб. “Ой, зібралась звірина”); мелодія “Під твою милість” Д. Бортнянського (2-гол. в терцію); *Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:* “Самотня хатина” Е. Мак-Доуелла (зб. “Старий рояль”, вип. 2), “Шипшина” Е. Мак-Доуелла (зб. “Старий рояль”, вип. 8), “Польові квіти” для фортепіано П. де Сенневіля (зб. “Старий рояль”, вип. 5); “Журавель” для дитячого хору Ф. Колесси (зб. “Шкільний співаник”), “Гумореска” В. Косенка (зб. “24 дитячі п’єси для фортепіано”), “Поет говорить” Р. Шумана (цикл “Дитячі сцени”); “А над нами гуси” сл. Д. Чередниченка, муз. А. Філіпенка (зб. “Співаночки для дітей”); “Лірник” з циклу “Дитячий альбом” М. Скорика, “Колискова” І. Соневицького (зб. “Пори року”), “Дзвони” І. Соневицького (цикл “Триптих” для фортепіано), “Казка про маленьку муху” Б. Бартока (зб. “Мікрокосмос”, VI ч., № 142), “Неаполітанська пісенька” П. Чайковського (цикл “Дитячий альбом”), “Німецька пісня” П. Чайковського (цикл “Дитячий альбом”), “Мазурка” А. Гречанінова (цикл “Дитячий альбом”); “Баба-Яга” П. Чайковського (цикл “Дитячий альбом”); “Льодовий палац Снігової Королеви” Г. Сасько (цикл “Мозаїка”), “Баба-Яга” П. Чайковського (зб. “Дитячий альбом”), “В країні гномів” Д. Роулі (зб. “Музична школа”, вип. 1); фрагменти фортепіанної сюїти “Різдвяна ялинка” В. Рєбікова; цикл “Снігова Королева” (на вибір — “Біла троянда”, “Троль”, “Герда”, “Снігова Королева”, “Кай”, “Викрадення Кая”, “На човні”, “Розповідь ворона”, “У принца і принцеси”, “Північний олень”, “В палаці Снігової Королеви”, “Зустріч”, “Про білу троянду”) Ж. Колодуб; *Для музичного аудіювання (слухання):* мала кантата “Мово рідна” сл. С. Воробкевича, муз. М. Кравців-Барабаш, полька “Трік-трак” для симфонічного оркестру

	Й. Штрауса-мол., фортепіанний цикл “Осінні квіти” В. Рєбікова; “Облітав журавель” сл. Д. Павличка, муз. Б. Фільц, “Гумореска” для флейти і фортепіано А. Дворжака, “Ave, Maria” для дитячого хору К. Сен-Санса; “Ave, Maria” Дж. Каччіні (у перекладі для дитячого хору), “Богородице Діво. Радуйся” для хору a capella А. Веделя, “Старий, добрий клавесин” для дитячого хору Й. Гайдна, фрагмент кантати для дитячого хору “Сонячне коло” Л. Дичко (на вибір), “День і ніч” сл. Н. Антоник, муз. Н. Свойкіна; фрагменти фортепіанного циклу “Маленький мандрівник” ор. 21 (“Прощання”, “Відправлення поїзда”, “У Польщі”, “Венеція”, “Неаполь”, “Франція”, “Іспанія”, “Англія”, “Старовинна Німеччина”, “Норвегія” та ін.) С. Борткевича, “Вуличні ігри” для фортепіано Е. Сіґмейстера, “Норвезький танець” (на вибір) Е. Ґріґа, “Вихор” для скрипки і фортепіано Ш. Беріо, “Чарівне озеро” для фортепіано А. Роулі, Мініатюрний концерт для фортепіано з оркестром А. Роулі, фрагменти “Простої симфонії” Б. Бріттена; фортепіанний цикл “Музичні картинки за казками Г. К. Андерсена” С. Борткевича, “Троє поросят” для фортепіанного дуету Дж. Уотта, фортепіанний цикл “Гноми” (Krasnoludki) К. Сероцкого; фрагменти балету “Спляча красуня” (“Кіт в чоботях”, “Біла кицька”, “Танець Синьої птахи”) П. Чайковського, фрагменти опери “Спляча красуня в лісі” (хор плакальників, сцена “Король та лікарі” тощо) О. Респіґі, фрагменти оркестрової сюїти “Снігова королева” (“Біла троянда”, “Троль”, “Герда”, “Снігова королева”, “Кай”, “Викрадення Кая”, “На човні”, “Розповідь ворона”, “У принца і принцеси”, “Північний олень”, “В палаці Снігової королеви”, “Зустріч”, “Про білу троянду”) Ж. Колодуб, фрагменти дитячої опери-казки “Різдвяна ялинка” (вальс “Ялинка”, “Танець ляльки-китаянки”, “Марш гномів”, “Танець клоунів”) В. Рєбікова; “Під Твою милість” для соло сопрано з хором І. Соневицького; *<u>Для музичного аудіювання з відео:</u>* репродукції картин Т. Шевченка, М. Пимоненка, С. Васильківського, Марі Діпналь (серія “Польові квіти”), Л. Парсельє, репродукції картин про дітей Ф. Морґан, Е. Муньє, “Сонячний живопис Говарда Беренса” на музику Е. Колтазар, “Secrets Of My Heart” для ф-но з оркестром; “Сонце, хлопчик і обруч” для дитячого хору на сл. Д. Павличка, муз. Б. Фільц, “Золоторогий олень” (мультфільм, муз. В. Гомоляки, 1979); “Ходить гарбуз по городу” (мультфільм, муз. О. Киви, 1979); “Іскринки” для фортепіано ор. 36, № 6 М. Мошковського (у виконанні В. Горовіца); “Гноми і гірський король” (мультфільм, муз. Е. Ґріґа, 1993), “Калейдоскоп” (мультфільм, муз. О. Крюкова, С. Марченко з творів П. Чайковського, 2006); цикл “Снігова Королева” Ж. Колодуб (фрагменти), мультфільм “Стійкий олов’яний солдатик” з циклу “Фантазія-2000” на муз. І ч. Фортепіанного концерту № 2 Д. Шостаковича; мультфільм “Ноїв Ковчег” з циклу “Фантазія-2000” на музику Е. Елґара; обробка латвійської народної пісні “Ліґо” А. Скепастса, репродукції картин “Українська хата” І. Рєпіна, “Коляда” Б. Сороки, “Садок вишневий коло хати” О. Івахненка, картини М. Пимоненка (“Ворожіння”, “На ярмарку”, “З базару”); заставка до мультфільму “Лис Микита” із музико. Хору мисливців з опери “Чарівний стрілець” К. М. Вебера; *<u>Для роботи з нотним текстом:</u>* “Наша хата” (зб. “Шкільний співаник”); “Журавель” І. Соневицького (зб. “Пори року”); “Ой, весела річенька” сл. Г. Бойко, муз. А. Філіпенка (зб. “Співаночки для дітей”); “Старовинна французька пісенька” для фортепіано П. Чайковського (цикл “Дитячий альбом”); “У країні гномів” для фортепіано Д. Роулі (“Музична школа”, № 1); “Герда” зі сюїти “Снігова королева” Ж. Колодуб; “О, Богородице, Діво Маріє” В. Матюка; **<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:</u>** ***<u>Музичне аудіювання:</u>*** **<u>Змістове коло</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *пояснює* значення мистецтва та музики зокрема в житті людей, *висловлює* своє ставлення до предмета “Слухання музики”, зв’язків словесного та музичного мистецтва, програмності, втілення літературних сюжетів у музиці, явища конфлікту та шляхів його втілення у літературному та музичному сюжетах, *знає* основні ознаки літератури та музики, *пояснює* зв’язок між літературною програмою і частинами циклічного твору, *дає загальну оцінку* літературним та музичним явищам у житті, навчанні, власному музичному досвіді, *добирає віповідні приклади* з літературних зразків до музичних

	фрагментів і навпаки, *добирає факти*, які підтверджують висловлену думку або суперечать їй стосовно втілення одного і того ж образу, сюжету в музиці і літературі, *наводить* приклади 4-5-х програмних музичних творів, *розповідає* про зміст музики, музичного твору, зміни, що відбуваються в музичному творі, сюжеті, *впорядковує* мистецький твір за видовими ознаками, *визначає* спільні та відмінні ознаки музики та літератури, *називає* провідні засоби творення музичного образу, сюжетної лінії у музичному творі; *має поняття* про світ мистецтва і місця музики в ньому, зв'язків музики і літератури, способів втілення художньо-образного змісту, сюжету, *впізнає* музичні характеристики задекларованих літературною програмою образів, *характеризує* вербально зміст музичного твору, передає його сюжет; *милується* красою музичного вокального та програмного інструментального твору, *спостерігає* характерні виразові засоби втілення літературної програми або сюжету в музичному творі, *знає*, що в літературній програмі музичного твору міститься вербальний прообраз, а виконавські засоби представляють музичну матерію втілення образного змісту композитором, *розповідає* про відомі йому/їй засоби музичної виразовості, демонструє їх у вивчених творах, *вживає* у мовленні терміни "мистецтво", "поезія", "проза", "часове мистецтво", "програмність" "літературна програма", "літературний сюжет", "типи програмності", "сюжетна програмність", "вокальна музика", *елементарно* висловлює власні здогади про послідовність розгортання сюжету та вибір виразового арсеналу в музичному інструментальному творі (викладач не називає твору, але попереджує про літературну програму); *встановлює* відповідність між вербальною характеристикою, зафіксованою у програмі твору, музичним розгортанням сюжету та засобами музичної виразовості, *вміє* відшукувати схожі та відмінні риси між музичними та літературними втіленнями сюжетів схожої та тотожної тематики, *розпізнає, розрізнює та зіставляє* музичні та літературні образи (за допомогою вивчених термінів та прикметників), *співпереживає* з дійовими особами музичних творів, народнопісенних синкретичних зразків, *обирає і вживає* відповідні до літературного сюжету музичні ситуації і навпаки, *розпізнає та визначає* літературні та музичні вияви емоцій; *наводить* приклади літературних сюжетів і пропонує варіанти їх музичного втілення, *називає* характерні ознаки втілення змісту програмних музичних творів, *уміє* групувати музичні образи – дійові особи сюжетних програмних творів, *порівнює* музичні втілення образів за вивченими засобами виразовості, *об'єднує* музичні втілення сюжетних програмних творів в групу за спільними виразовими характеристиками, *розподіляє* зазначені музичні образи на підгрупи за спільною ознакою, *намагається* створювати музичний образ для музичного твору з розгорненим сюжетом, використовуючи вивчені засоби музичної виразовості, *зображує* їх вокально та інструментально (на фортепіано та власному інструменті); **<u>Слухання музики</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *любується* красою звучання вокального та програмного інструментального твору, *добирає* відповідні приклади з власного слухового досвіду, *розуміє* зміст прослуханого, *усно переказує* зміст поетичного тексту вокального твору, *аналізує* структуру простих музичних форм у прослуханих музичних творах, *називає* композитора, поета, на чий текст написаний вокальний твір, автора літературного першоджерела у програмних творах, *переказує* прочитане літературне першоджерело, *виражає* емоційне ставлення до змісту вокальних та програмних інструментальних творів, *дає загальну оцінку* прослуханим творам, *висловлює* своє ставлення до явища вокальної та програмної музики, явища сюжетності в музиці, конфліктності як типу музичного розвитку, задекларованих літературним першоджерелом; *визначає* на слух за характерними ознаками вокальний, програмний інструментальний твір, *визначає* на слух основні етапи розгортання музичного твору — початок, розвиток, кульмінація, кінець, *виділяє* в простих музичних формах певні характерні ознаки (на рівні засобів виразовості), *пояснює* зв'язок між програмою і частинами циклічного твору (в сюїтних циклах), *встановлює* кількість почутих частин у творах, заснованих на колінній формі, *вилучає* із групи об'єднаних за певною виразовою ознакою чотирьох-п'яти об'єктів (частин музичної форми) "зайвий", *розрізнює* на слух розповідні, питальні і спонукальні мелодичні інтонації; *обирає та створює* малюнок, усну вербальну розповідь, музичний ескіз, схематичну партитуру, які ілюструють образний зміст прослуханого твору, *будує* усне зв'язне мовлення за музич-

	ною ілюстрацією, *висловлює* елементарні судження стосовно втілення програми обраними композитором засобами виразовості, *вибирає* з поданих виконавські засоби до прослуханого музичного твору, *знаходить* відповідну назву твору, літературну програму за її музичними характеристиками з даних чотирьох-п'яти варіантів і навпаки, *визначає* тему (про що твір?) та мету (чого він вчить, для чого створений) у музичних та словесних текстах різних типів, *висловлює* власні міркування на теми, задекларовані композитором при виборі поетичного тексту або літературної програми, *інтерпретує* за допомогою вчителя можливі варіанти подій у творах з сюжетною програмністю, *порівнює* музичні твори за типами втілення тотожних та схожих сюжетів відповідними засобами музичної виразовості, *ставить запитання* до музичного твору, до пояснення його змісту вчителем, однокласниками під час опитування; **<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *володіє* вивченою термінологією, *правильно* вживає вивчені музичні терміни, *вживає* у мовленні чіткі характеристики засобів виразовості, визначення понять, *пояснює* на конкретних прикладах значення терміну, *виділяє* нові музичні терміни як невідомі; *називає* види часових мистецтв, роди мистецтв, тип сюжетної програмності та музичні засоби його втілення, тип розвитку музичного твору, сюїтність, літературне першоджерело програмного твору, сюжет, програму, автора слів, композитора, тип інтонації, *знає*, що таке мистецтво, часові види мистецтв, музика, література, поезія, вірш, проза, казка, програмність, вокальна музика, інструментальна музика, сюжет, сюжетна програмність, конфлікт, основні ознаки культури усної і писемної музичної традиції, різних видів мистецтв, роди мистецтв, види музики, основні ознаки вокальної та програмої інструментальної музики, *розуміє* сутність часового розгортання музики та її будови – музичної форми, принципів розвитку на основі повторності, контрасту та конфлікту, *має* уявлення про вокальну музику, типи програмності, літературні жанри, зв'язок музики з іншими видами мистецтв, *має елементарне уявлення* про просторовість, просторові мистецтва, малярство, скульптуру, архітектуру, музичну пейзажистику, циклічність, музичну мариністику, музичну анімалістику, паралелізм картин природи і душевних станів, музичну портретистику, музичну баталістику, музичну ілюстрацію, психологічну програмність, картинно-образну програмність, *орієнтується* у поняттях творчість, мистецтво, часові види мистецтв, драма, епос та лірика, точна та змінена повторність, контраст, конфлікт, бурдон, контрасне та імітаційне голосоведення, варіаційність, сюїтність, *розуміє* структурування музичної форми у становленні будови музичного цілого, *розрізняє* способи втілення сюжету в літературному та музичному творі; *користується* навчальними музичними термінологічними словниками, підручником, нотним виданням, схематичним зображенням твору, *порівнює* музичні форми "на слух" та їх нотний або схематичний виклад, *співвідносить* синтаксичні елементи музичної будови з відповідним числом, *вміє* читати з листа просту дво- та тричастинну форми, знайти в нотному тексті кульмінацію, визначити початковий та заключний звук музичного твору відносно його функції в ладі; *розрізняє* типи музичних творів за їх характерними ознаками (вокальний програмний інструментальний), *розпізнає* невідоме у музичному творі "на слух", наочно, р*озуміє* значення музичного образу як змісту музичного твору, сюжетність музичного розгортання (на основі програмних творів), короткі музичні твори та дитячі цикли в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 3,5 хв.), *розрізнює* серед елементів музичної мови головні і другорядні, *порівнює* групи звукових та нотних об'єктів за кількістю у них елементів (на рівні куплетної або форми рондо), *розуміє* умовні позначки нотного та схематичного зображення музичного твору; *називає* попередній і наступний розділ музичної форми від даного, *будує* звукову схему вивченого музичного зразка (за елементами музичної мови), *записує* результат почутого на рівні куплетної форми або форми рондо за допомогою відповідних знаків (*записує і читає* прослуханий мелодичний рух схематичним зображенням, зображує напрям мелодії лініями, мелодичні рухи, що стали образними виразами ідейного змісту музичного зразка, тактову величину), *пише* визначення музичного терміну, *пише під диктування* схему варіаційної форми та сюїти, *замінює* ноти, мотиви у препарованому тексті на ті, які присутні у реальному звучанні (у музичному зразку не більше простої

	двочастинної, восьми мелодичних рухів, характерних ритмічних груп, 16 тактів); *розуміє* варіаційну форму та сюїтну у вокальному та інструментальному виконанні, *володіє* аналітичною навичкою визначення засобів музичної виразовості, *аналізує* використані композитором засоби виразовості при втіленні програми, структуру простих музичних форм та сюїтного циклу (на рівні кількості частин, засад послідовності їх розміщення в циклі), *встановлює* відповідність між нотним текстом та кількістю елементів у варіаційній та сюїтній формах (кількість частин, елементи музичної виразовості) що звучить, *поєднує* окремі прості дво- або тричастинні форми у сюїтну або варіаційну форми (заготовлені зразки), *читає, сольфеджує і записує* тему у варіаціях, *утворює* сюїтну або варіаційну форму як принцип музикування, *усвідомлює поняття* “музичний розвиток” як сутності часового розгортання музики; ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** з*нає* основні ознаки виконавської культури усної і писемної музичної традиції, різних видів мистецтв, *розрізнює* поняття українська і зарубіжна музика, фольклорна та академічна традиція при виконанні музичних зразків, *використовує* на практиці засвоєні знання, навики і вміння, *милується* звучанням музичного твору у власному виконанні, виконанні вчителя, однокласників, *говорить, співає* та *грає* в індивідуальному темпі, з відповідною інтонацією, *володіє голосом, інтонацією, елементарним рівнем гри на фортепіано для виконання музичних зразків, відтворює* вивчені попередньо пісенні зразки, *бере участь* у виконанні народномузичних пісень з діалогічним викладом, *виділяє* у творах, музичних одиницях істотні ознаки втілення художнього змісту при його виконанні, *зазначає* моменти, які потребують вдосконалення у власному виконанні; *виразно* виконує пісенні зразки, музичні твори з власного виконавського репертуару, *повторює* з голосу зразки усної народної творчості, *виразно* сольфеджує запропонований музичний зразок, *свідомо регулює* дихання, силу голосу, темп мовлення та співу, *правильно* інтонує за метою висловлювання та вираженням експресії, *інтерпретує* за допомогою вчителя запропонований для виконання музичний зразок, *вносить* у музичне висловлення індивідуальну манеру виконання, *порівнює* власне виконання з іншими, *додає* власну кінцівку при творенні гетерофонії, доповнюючи незавершений музичний зразок, бурдонний бас, імітуючий голос до запропонованих викладачем музичних зразків, с*кладає усно* мотиви, різні за метою висловлювання і вираженням почуттів; *розповідає* про улюблені вокальні твори та інструментальні твори з сюжетною програмністю, *відтворює* послідовність подій музичного сюжету прослуханих та вивчених музичних творів, користуючись рухами, мімікою, жестами, графічно (малюнок, нотопис, вербальний текст – не більше одного-двох слів), хореографічно, вербально (не більше 6- 7-ми речень) та музично (вокально чи інструментально), *переказує* прочитане літературне першоджерело програмного музичного твору, *добирає* відповідні приклади з запропонованих для музичної ілюстрації навчального матеріалу, *складає усно* есе; ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *вживає* відповідні нотописні знаки при записі нотного тексту, *знає* форми схематичного запису музичного твору, знаки нотопису, *розуміє* умовні позначення нотопису, *дотримується* правил запису музичного тексту, *правильно* вживає знаки нотопису, *використовує* умовні позначення при схематичному записі музичного твору (буквенне позначення розділів, запис тривалості твору кількістю тактів), *розрізняє* типи нотних текстів за їх характерними ознаками, *розпізнає* невідомі позначення у нотному письмі, *пише* правило, визначення, *планує* послідовність виконання письмового завдання, ф*ормулює* письмові відповіді у тестових та анкетованих формах опитування, з*находить і виправляє* у власній письмовій роботі помилки, *впізнає* розділові музичні знаки і визначає кількість частин у творі, *розпізнає* графічний образ куплетної та рондальної форми, *виділяє* варіаційний та сюїтний цикл як музичну форму; *визначає* тему (про що твір?) та мету (чого він вчить, для чого створений) у музичних текстах різних типів на письмі, *добирає* заголовок до даного музичного зразка з 5-6-ти запропонованих, *свідомо обирає* з запропонованих варіантів той, що відповідає музичному втіленню словесного тексту та літературної програми, *письмово* переказує сюжет вокального твору, літературного першоджерела або літературної програми інструментальних творів, *пояснює* зв’язок

	між сюжетом і частинами твору у варіаційних та сюїтних програмних творах, *складає і записує* художні і науково-популярні вербальні тексти, що роз'яснюють сюжетне розгортання подієвості музичного твору за поданим зразком (не більше 5-6-ти речень); *стежить* за простими нотними зразками, *розрізнює* на письмі розповідні, питальні і спонукальні інтонації, серед елементів музичної мови головні і другорядні у втіленні ідейно-образного змісту твору, *розташовує* у відповідній ієрархічній послідовності елементи музичної мови при розгляді та аналізі музичного твору, *розрізнює* музичні фрагменти за видовими ознаками (виконавський склад, форма), *аналізує* структуру куплетної та рондальної форми, *бере участь* в колективному складанні письмової схеми прослуханого чи проаналізованого твору під керівництвом вчителя, *списує*, *читає і записує* схематично форми варіаційного та сюїтного циклів, *визначає* основні складові музичного циклічного твору — п'єси у сюїтному циклі, тему і варіації у варіаційному, *відтворює* послідовність музичних подій на письмі схематично, *розрізнює* музичні структури (п'єси в сюїтному циклі, тему, варіації у варіаційному); *застосовує* мисленнєві операції, музичні знання і вміння у творчих завданнях, *будує* музичне речення, *будує і записує* простий період з даних мотивів, фраз, речень, *утворює* мелодію на рівні куплетної та рондальної форми з даних мотивів, фраз, речень, періодів, простих дво або тричастинних форм при виконанні практичних вправ (з використанням заданих мелодичних рухів, мотивів, музичних образів тощо), *зазначає* у деформованих нотних текстах та навчальних музичних зразках моменти, які потребують вдосконалення, *бере участь* в колективному вдосконаленні навчального музичного тексту, *віднімає* від варіаційної форми тему, варіацію, від сюїтного циклу — п'єсу, *поєднує* окремі прості форми у форму відповідної структури, *порівнює* дві куплетні або рондальні форми між собою, *зв'язує* два сусідні речення за допомогою фрази, акорду тощо, *утворює* мелодію в межах простохї двочастинної або тричастинної форми (період) на рівні повторення, контрасту, при виконанні практичних вправ (з використанням заданих інтонацій, музичних образів тощо), варіаційну або сюїтну форми шляхом додавання контрасної п'єси, власного варійованого варіанту, додає до мелодичної лінії власну на засадах контрасної поліфонії, *складає і записує* фрази, різні за метою висловлювання і вираженням почуттів, *вилучає* зайве з препарованого нотного тексту, що не відповідає програмній назві інструментального твору або словесному тексту вокального, *добирає* заголовок відповідно до теми словесного тексту вокального зразка, *переставляє* частини за логікою розгортання сюжету у вокальних та програмних інструментальних творах, *відновлює* деформований музичний текст з переміщенням частин на основі прослуханого-побаченого матеріалу, *додає* власну кінцівку до запропонованого навчального музичного зразка, *добирає* супровід у відповідному фактурному викладі з запропонованих, *впізнає* в музичному творі і самостійно добирає мелодію, супровід, певні елементи музичної мови (з запропонованих вчителем), *самостійно впорядковує* деформований текст; *добирає* відповідні приклади з запропонованих, *визначає* кількість тактів, синтаксичних частин (на рівні періоду) у письмовому музичному зразку, *переміщує* ноти фраз в заданих напрямках на рівні періоду, *складає* письмове музичне висловлювання на рівні мотиву.
2.	**<u>КАРТИННІСТЬ У МУЗИЦІ (МУЗИКА ТА ОБРАЗОТВОРЧІ МИСТЕЦТВА)</u>:** **<u>Змістове коло:</u>** Музика та просторові мистецтва; живопис: музичні твори за живописними полотнами; малярські твори на музичну тематику; краєвиди в музиці, музична пейзажистика; паралелізм картин природи і душевних станів; мариністика в музиці; анімалістика в музиці; музичний портрет — передача характерних ознак зовнішності та поведінки, вираження почуття, настрою; поняття образу — ікона в музиці, картини на релігійну тематику; побутові, обрядові картини; історичні картини, баталістика; картини – ілюстрації казки, міфу, билини; музика та інші види просторових мистецтв — музика і скульптура; музика і архітектура; роди мистецтва — драма, епос та лірика; **<u>Музичний матеріал</u>**

	Вокальний (для співу) — обов'язковий: "По діброві вітер виє" сл. Т. Шевченка, муз. народна; "Зоре моя, вечірняя" сл. Т. Шевченка, муз. Г. Гладкого (Музика, 4 клас); "Вечірня пісня" сл. В. Самійленка, муз. К. Стеценка; "Тече вода з-під явора" сл. Т. Шевченка, муз. А. Філіпенка; "Морозець" сл. Г. Бойко, муз. Б. Фільц (Паронова, ч. 1); коломийка "Ой, заграйте, дударики, молоді гуцули"; коляди "Бог Предвічний" (зб. "Український дитячий музичний фольклор"), "Небо і земля"; "Садок вишневий коло хати" сл. Т. Шевченка, мел. М. Лисенка; українська народна пісня "Засвіт встали козаченьки" (Музична хрестоматія, 4 клас); *Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:* "Етюд" для фортепіано А. Хачатуряна (цикл "Картинки дитинства" зі зб. "Дитячий альбом"); "Степом" із фортепіаного циклу "Маленький мандрівник" С. Борткевича, цикл "Пори року" І. Соневицького (на вибір), "Навесні" Е. Ґріґа (зб. "Ліричні п'єси", зош. 3), "Мерехтіння зірок" з фортепіанного циклу "Музика для дітей" ор. 33 В. Бібіка; "Сорока-ворона" В. Барвінського (зб. "Наше сонечко грає на фортепіані"), "Жук і жучиха" В. Барвінського (зб. "Наше сонечко грає на фортепіані"), "Жаб'ячий вальс" для фортепіано В. Барвінського, "Жайворонок" для голосу і фортепіано М. Глінки; "Мама" П. Чайковського (зб. "Дитячий альбом"), "Впертюх" Г. Свірідова (цикл "Дитячий альбом"), "Сирітка" Р. Шумана (зб. "Альбом для юнацтва"), "Хай мама колише" Е. Вілла-Лобоса (цикл "Світ дитини"), фрагменти фортепіанного циклу "Настрій картин" ("Веселий настрій", "Сумний настрій") В. Рєбікова; "Паломники" з циклу "Триптих" для фортепіано І. Соневицького; "Женці" для клавесину Ф. Куперена, "Маленькі вітряні млини" для клавесину Ф. Куперена; "Мисливська пісенька" Р. Шумана (зб. "Альбом для юнацтва"); "Квіти маленької Іди" С. Боркевича (цикл "Музичні картинки за казками Г. К. Андерсена"), "Казка" В. Косенка (цикл "24 п'єси для фортепіано"), "Танці гігантів" з фортепіанного циклу "У своїй країні" В. Рєбікова, "З античного світу" з фортепіанного циклу "Картинки для дітей" В. Рєбікова; *Для музичного аудіювання (слухання)*: "Орнамент" з циклу "Фрески Софії Київської" для арфи з оркестром Ю Кікти, "Весна" з оркестрової сюїти "Триптих Ботічеллі" О. Респіґі; "Барви рідної землі" для литячого хору на сл. О. Вратарьова, муз. О. Злотника; "Зоре моя вечірняя" сл. Т. Шевченка, "Ранок на селі" Ю. Польового, муз. Г. Гладкого, "Ранок" зі сюїти "Пер Ґюнт" Е. Ґріґа, "Зоряна ніч" А. Гречанінова, "В лісі" зі сюїти "Навесні" для флейти з камерним оркестром С. Василенка, кантата "Пори року" Л. Шукайло (фрагменти на вибір), "Ніч" з "Різдвяної сюїти" М. Римського-Корсакова, фрагменти симфоній "Ранок", "Полудень", "Вечір" Й. Гайдна, "Хмари пливуть" для фортепіано С. Майкапара; "Люди — як птахи" для дитячого хору, фортепіано і ударних сл. В. Умнова на муз. О. Опанасюка, цикл концертів "Пори року" для скрипки з оркестром А. Вівальді (фрагменти — на вибір), "Вечірня пісня" на сл. В. Самійленка, муз. К. Стеценка, фрагменти циклу "Снігова Королева" ("Веселі ігри", "Сумна Герда", "Осінь") Ж. Колодуб, "На полонині, на верхівці" для голосу і фортепіано сл. В. Ладижця на муз. Б. Фільц, "Літній вечір" Е. Ґріґа (зб. "Ліричні п'єси", зош. 10), "Чудовий вечір" для скрипки і ф-но К. Дебюсі; "Гра хвиль" зі сюїти "Море" К. Дебюсі, фрагменти Концерту для скрипки з оркестром "Буря на морі" А. Вівальді, "По морю" для фортепіано в 4 руки В. Безкоровайного, "Океан — море синє" М. Римського-Корсакова (вступ до опери "Садко"); "Защебетав жайворонок" сл. Т. Шевченка на нар. мел. в обр. К. Мяскова для сопрано в супроводі бандури, "Суперечка" ("Зозуля і осел") для дитячого хору або в перекладі для 2 флейт А. Ґретрі, ІІ ч. Органного концерту № 13 F-dur ("Зозуля і соловей") Г. Ф. Генделя, "Курка" для клавесину Ж. Рамо (або її варіант — в інструментуванні О. Респіґі з циклу "Птахи"), симфонія "Ведмідь" № 82 Й. Гайдна (фінал), симфонія "Курка" № 83 Й. Гайдна (І ч.), "Голуб" для фортепіано Я. Гарсія, "Танець кізоньки" для флейти А. Оннеґера, "Кучерявий кіт" для дитячого хору сл. М. Чумарної на муз. О. Герасименко; український військовий марш для духового оркестру "Богдан Хмельницький", "Злюка" для клавесину Ж. Ф. Рамо, "Жвава" для клавесину Ж. Ф Рамо, "Радість" для клавесину Ж. Ф. Рамо, "Сестра Моніка" для клавесину Ф. Куперена, "Іспанка" для клавесину Ф. Куперена, "Альпійська пастушка" Дж. Россіні у фортепіанній обробці Ф. Ліста (зб. "Старий рояль, №. 10"), "Капризуля" для скрипки і фортепіано Е. Елґара, "Гуцулка" для скрипки і фортепіано В. Гомоляки,

	“Сільський музика” для скрипки і фортепіано Г. Венявського, полька “Анна” Й. Штрауса, симфонія “Шкільний вчитель” № 55 Й. Гайдна (І ч.); тропар Різдва “Рождество Твоє”, “Богородице Діво” для соло сопрано з хором А. Гнатишина, “Рождество Твоє, Христе Боже наш” для мішаного хору С. Дегтяревського (Дегтярьова), “Все сьогодні сповнилося радістю” для мішаного хору С. Людкевича, пісні до Богородичних ікон В. Матюка (на вибір), “Ave, Maria” для дитячого хору К. Сен-Санса, “Поклоніння волхвів” з оркестрової сюїти “Триптих Ботічеллі” О. Респіґі, “Dignare” для дитячого хору Г. Ф. Генделя, “Алилуя” з ораторії “Месія” Г. Ф. Генделя, вступ до “Різдвяної ораторії” для дитячого хору з оркестром Й. С. Баха; “Садок вишневий коло хати” для хору сл. Т. Шевченка на муз. Б. Вахнянина, “Пряля” для скрипки і фортепіано М. Лисенка, “Ліможський ринок” М. Мусоргського (в оркестровій редакції М. Равеля), “Крики Парижу” для хору К. Жанекена, “Балачки жінок, які перуть білизну” для хору К. Жанекена, фрагменти “Лемківського весілля” М. Колесси, І і V чч. Дивертисменту D-dur “Селянське весілля” Л. Моцарта, V—VII чч. “Музичної подорожі на санях” для симфонічного оркестру Л. Моцарта; “Засвіт встали козаченьки” для соло з чол. хором (вик. І. Козловського), фрагменти увертюри до опери “Тарас Бульба” М. Лисенка, “Гей, соколи” Т. Падури для чол. анчамблю (вик. “Пікардійської терції”), фінал симфонії № 73 “Полювання” Й. Гайдна, хор мисливців з опери “Чарівний стрілець” К. М. Вебера, симфонія “Полювання” G-dur Л. Моцарта, “Марш до бою!” Т. Компанійченка (вик. “Хореї козацької”), “Повставали козаченьки” сл. К. Малицької на нар. мел. (Засвіт встали козаченьки); музична казка “Їжачок і Соловейко” на сюжет Ю. Ярмиша для ф-но, флейти та віолончелі М. Сільванського, заключний дует з опери “Орфей” К. В. Глюка, сцена хороводу німф з опери “Орфей” К. Монтеверді; “Фонтан Тритон” зі симфонічного циклу “Фонтани Рима” О. Респігі; прелюдія “Затоплений собор” К. Дебюссі, Інтродукція “Вустерський замок” зі Сьомої сюїти Е. Елгара; *<u>Для музичного аудіювання з відео:</u>* “Хоральна прелюдія” Ю. Кікти з відео картин Ю. Журки; репродукції картин “Тополя” Т. Шевченка, “Весна” С. Ботічеллі, “Ваза з квітами” Е. Делякруа, “букет квітів” Е. Делякруа, “Кошик з фруктами” М. Караваджо, “Натюрморт” із серії “Крамнички” Ф. Снайдерса, “Осінній натюрморт з плодами калини” А. Назаренка, “Народне свято” із “Закарпатський ескізів” для симфонічного оркестру В. Гомоляки, “Натюрморт” (мультфільм, муз. В. А. Моцарта: соната № 5 C-dur для флейти і клавесину, 1992), “Свято” (мультфільм на картинах М. Приймаченко, укр. нар. муз., 2002); млярські портрети відоми українських та західноєвропейських композиторів, картини із зображеннями музичних інструментів, музикантів, сцен музикування, репродукції картин “Ангел над Львовом” М. Бідняка, “Музикант” Б. Сороки, “Музика в саду Тюїльрі” Е. Мане, фреска “Музиканти” із Софіївського собору в Києві, “Музикант” із циклу “Фрески Софії Київської” для арфи з оркестром Ю. Кікти; репродукції картин “Пейзаж із веселкою” П. Рубенса, “Літо” з циклу “Чотири пори року” Н. Пуссена, “Весна” (“Жанна”) Е. Мане, “Ніч на Дніпрі” А. Куїнджі, “Веселка” А. Куїнджі, “Український краєвид” М. Мурашка, “Пейзаж” А. Бабич, “Пейзаж” В. Баляс; “In Paradisum” для дитячого хору в супроводі органу Ґ. Форе, репродукції картин “Тихесенький вечір на землю спадає” В. Дзюбенка, “Осінь” А. Куїнджі, “Місячна ніч на Дніпрі” А. Куїнджі, “Вечір на Україні” А. Куїнджі; фрагменти симфонічної поеми “Море” М. Чурльоніса (з відеорядом його картин на вибір), репродукції картин І. Айвазовського (на вибір); “Метелики” для скрипки з оркестром В. Шера, репродукції картин “Кінь, наляканий блискавкою” Е. Делякруа, картини М. Базиля (“Сорока-білобока”, “Гай-гай-гай, квок-квок-квок”, “Ку-ку-ріку, півнику, гайда!”); “Дівчина” в перекладі для флейти і лютні Ф. Куперена, “Маленький пастух” К. Дебюсі з відеокліпом із однойменного мультфільму, репродукції картин “Дитячий автопортрет” А. Д.юрера, “Портрет дитини з птахом” А. ван Дейка, “Портрет інфанти Маргарити у восьмирічному віці” Д. Веласкеса, “Сімейний портрет” Рембрандта, “Пастушок” О. Кульчицької, “Автопортрет” Рафаеля; “Архангел Михаїл” сл. Т. Компанійченка на муз. М. Дилецького, “Рождество” (мультфільм з музикою Й. С. Баха — Адажіо з Концерту № 1 для клавесину з оркестром, Анданте з Бранденбургського концерту № 4, та Л. ван Бетговена — Алєґретто зі симфонії № 7), “Богоматір Оранта” зі Софіївського собору в Києві, репродукції ікон, репродукції картин С. Ботічеллі (“Покло-

	ніння волхвів”, “Мадонна з немовлям і п’ятьма ангелами”), Рафаеля (“Сікстинська Мадонна”), Г. Доре (ілюстрації до Біблії на вибір); обробка латвійської народної пісні “Ліґо” А. Скепастса, репродукції картин “Українська хата” І. Рєпіна, “Коляда” Б. Сороки, “Садок вишневий коло хати” О. Івахненка, картини М. Пимоненка (“Ворожіння”, “На ярмарку”, “З базару”); заставка до мультфільму “Лис Микита” із музикою Хору мисливців з опери “Чарівний стрілець” К. М. Вебера, фрагмент “Змагання позитивного і негативного героя” з вистави “Стовпи вогню (Feet of Flames)” М. Флетлі, “Хлопчик з вуздечкою” (мультфільм, муз. І. Карабиця, 1974), репродукції картин “Портрет принца Балтазара Каролоса у мисливському вбранні” Д. Веласкеса, “Запорожці пишуть листа турецькому султанові” І. Рєпіна, “Козаки в степу” С. Васильківського, “Козача левада” С. Васильківського, “Двобій” П. Андрусіва, “З’їзд князів” П. Андрусіва, “Козак на коні” М. Самокиша, “Король їде на війну” А. Вандермайлена, “Битва поблизу пірамід” А. Ватто, “Морський бій” В. де Вельде; “Балет невилуплених пталшенят” з циклу “Картинки з виставки” М. Мусоргського (мультфільм), ілюстрації М. Мурашка до книги “Казки Андерсена з коротким його життєписом” (1873, перший переклад книг письменника українською мовою), ілюстрації до українських народних казок К. Штанко, репродукції картин В. Васнєцова (“Оленка”, “Іван-царевич на сірому вовкові”); скульптурні портрети відомих композиторів, серія мультфільмів з пластиліну “Моя країна — Україна” (на вибір); твори Г. Аллеґрі, А. Лотті, Г. Персела, В. А. Моцарта та ін. (на вибір) з ілюстраціями інтер’єрів храмів, “Св. Михаїл Архангел” зі симфонічного циклу “Вітражі собору” О. Респіґі, оперні театри і зали філармоній світу (відео-ряд); *Для роботи з нотним текстом:* “Барви рідної землі” муз. О. Злотника, сл. О. Вратарьова;“Червоная калинонька” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 3); “Як весело минає час” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 2); “Тече вода” сл. Т. Шевченка, муз. А. Філіпенка (зб. “Співаночки для дітей”); “Сорока-білобока” сл. А. Мясківського, муз. М. Степаненка (зб. “Співаночки для дітей”); “Веселий селянин” Р. Шумана (зб. “Альбом для юнацтва”), “Гуцулка” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 3); Тропар “Рождество Твоє”, “Бог предвічний”, “О, Богородице Діво” В. Матюка; “Подивлюся — аж світає” сл. Т. Шевченка, муз. Я. Степового (зб. “Співаночки для дітей”); “З Київської старовини” Ю. Кікти; **Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:** ***Музичне аудіювання:*** **Змістове коло** **Учень/учениця** *пояснює* значення мистецтва та музики, зокрема в житті людей, *висловлює* своє ставлення до предмета “Слухання музики”, зв’язків образотворчих та музичного мистецтв, просторовості, втілення картинності у музиці, явищ пейзажистики, мариністики, анімалістики, портретистики, баталістики, об’ємного зображення, архітектоніки та шляхів його втілення у образотворчих та музичному творах, *знає* основні ознаки просторових мистецтв та музики, *пояснює* зв’язок між картинною образністю та частинами циклічного твору, *дає загальну оцінку* художнім образотворчим та музичним явищам у житті, навчанні, власному мистецькому досвіді, *добирає віповідні приклади* з образотворчих зразків до музичних фрагментів і навпаки, *добирає факти*, які підтверджують висловлену думку або суперечать їй стосовно втілення одного і того ж образу, сюжету в музиці й образотворчих мистецтвах, *наводить* приклади 4-5-х програмних музичних творів; *розповідає* про образний зміст музики, музичного твору, способи зображення змін, що відбуваються в сюжеті, на прикладі образотворчих та музичних творів, *впорядковує* мистецький твір за видовими ознаками, *визначає* спільні та відмінні ознаки музики та образотворчих мистецтв, *називає* провідні засоби творення художнього образу у музичному творі; *має поняття* про світ мистецтва і місця музики в ньому, зв’язків музики і просторових мистецтв, способів втілення художньо-образного змісту, сюжету, *впізнає* музичні характеристики, задекларовані картинно-образною програмою, *характеризує* вербально зміст музичного твору, передає його образний зміст; *милується* красою музичного вокального та програмного інструментального твору, *спостерігає* характерні виразові засоби втілення картинно-образної програми або сюжету в музичному творі,

	знає, що в програмній назві музичного твору міститься вербальна характеристика образотворчого втілення художнього змісту, а засоби музичної виразовості представляють музичну матерію втілення композитором, *розповідає* про відомі йому/їй елементи музичної мови, демонструє їх у вивчених творах, *вживає* у мовленні терміни “мистецтво”, “картинність”, “образотворчі мистецтва”, “просторове і часове мистецтво”, “програмність” “літературна програма”, “сюжет”, “типи програмності”, “картинно-образна програмність”, “живопис”, “малярство”, “скульптура”, “архітектура”, “пейзажистика”, “мариністика”, “анімалістика”, “іконопис”, “побутова картинність”, “історична картина”, “баталістика”, “ілюстративність”, *елементарно* висловлює власні здогади про способи втілення художнього образного змісту та вибір виразового арсеналу в музичному інструментальному творі (викладач не називає твору, але попереджує про його програмне спрямування); *встановлює* відповідність між образотворчим першоджерелом, вербальною характеристикою, зафіксованою у програмі твору та засобами музичної виразовості, *вміє* відшукувати схожі та відмінні риси між музичними й образотворчими втіленнями образів схожої та тотожної тематики, *розпізнає, розрізнює та зіставляє* музичні та образотворчі образи (за допомогою вивчених термінів та прикметників), *співпереживає* з дійовими особами музичних творів, народнопісенних синкретичних зразків, *відчуває* настрої та емоційні стани, зафіксовані у творах з картинно-образною тематикою, *обирає і вживає* відповідні до художнього образу музичні ситуації і навпаки, *розпізнає та визначає* образотворчі та музичні вияви емоцій; *наводить* приклади просторових мистецьких образів і пропонує варіанти їх музичного втілення, *називає* характерні ознаки втілення змісту картинно-образних програмних музичних творів, *уміє* групувати музичні образи за їх зображальною класифікацією, *порівнює* музичні втілення образів за вивченими засобами виразовості, *об’єднує* музичні втілення картинно-образних програмних творів в групу за спільними виразовими характеристиками, *розподіляє* зазначені музичні образи на підгрупи за спільною ознакою, *намагається* створювати музичний образ для музичного твору з картинною образністю, використовуючи вивчені засоби музичної виразовості, *зображує* їх вокально та інструментально (на фортепіано та власному інструменті). **<u>Слухання музики</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *любується* красою звучання картинно-образного програмного твору, *добирає* відповідні приклади з власного слухового досвіду, *розуміє* зміст прослуханого, *усно переказує* зміст поетичного тексту вокального твору, *аналізує* структуру простих музичних форм у прослуханих музичних творах, *називає* композитора, художника, чиє полотно, скульптура стали першоджерелом музичного твору, автор поетичного тексту вокального твору, *знає* українських та зарубіжних митців, *виражає* емоційне ставлення до образного змісту картинно-образних програмних творів, *дає загальну оцінку* прослуханим творам, *висловлює* своє ставлення до явища картинно-образної програмної музики, явища звукопису, образної картинності, пейзажистики, портретистики в музиці, циклічності як типу музичного розвитку, задекларованих образотворчим першоджерелом; *визначає* на слух за характерними ознаками картинно-образний програмний твір, особливості музичного втілення основних етапів розгортання музичного твору — початок, розвиток, кульмінація, кінець, *виділяє* в простих музичних формах певні характерні ознаки (на рівні засобів виразовості), *пояснює* зв’язок між програмою і частинами циклічного твору, *встановлює* кількість почутих частин у творах, заснованих на варіаційній формі, *вилучає* із групи об’єднаних за певною виразовою ознакою п’яти-шести об’єктів (частин музичної форми) “зайвий”, *розрізнює* на слух засоби звукопису музичної мови; *обирає та створює* малюнок, усну вербальну розповідь, музичний ескіз, схематичну партитуру, які ілюструють образний зміст прослуханого твору, *будує* усне зв’язне мовлення за музичною та образотворчою ілюстрацією, *висловлює* елементарні судження стосовно втілення програми обраними композитором засобами виразовості, *вибирає* з поданих виконавські засоби до прослуханого музичного твору, *знаходить* відповідну назву твору, образотворче втілення за її музичними характеристиками з даних п’яти-шести варіантів і навпаки, *визначає* тему (про що твір?) та мету (чого він вчить, для чого створений) у музичних та образотворчих творах різних типів, *висловлює* власні

міркування на теми, задекларовані композитором при виборі образотворчого першоджерела програми, *інтерпретує* за допомогою вчителя можливі варіанти втілення картинності у творах з картинно-образною програмністю, *порівнює* музичні твори за типами втілення тотожних та схожих картинних сюжетів відповідними засобами музичної виразовості, *ставить запитання* до музичного твору, до пояснення його змісту вчителем, однокласниками під час опитування;

Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення

Учень/учениця *володіє* вивченою термінологією, *правильно* вживає вивчені музичні терміни, *вживає* у мовленні чіткі характеристики засобів виразовості, визначення понять, *пояснює* на конкретних прикладах значення терміну, *виділяє* нові музичні терміни як невідомі; *називає* види просторових мистецтв, їх роди та жанри, тип картинно-образної програмності та музичні засоби його втілення, тип розвитку музичного твору, циклічність, образотворче першоджерело програмного твору, образ, програму, автора слів, композитора, художника, тип фактури; *знає*, що таке мистецтво, просторові види мистецтв, музика, малярство, графіка, скульптура, архітектура, картина, гравюра, скульптура, будівля, декор, інтер'єр, пейзаж, портрет, натюрморт, ікона, ілюстрація, баталія, вокальна музика, інструментальна музика, образ, картинно-образна програмність, конфлікт, основні ознаки культури усної і писемної музичної традиції, різних видів мистецтв, роди мистецтв, види музики, основні ознаки вокальної та програмої інструментальної музики, *розуміє* сутність часового розгортання музики та її будови – музичної форми, принципів розвитку на основі повторності, контрасту та конфлікту, *має* уявлення про програмну музику, типи програмності, образотворчі жанри, зв'язок музики з іншими видами мистецтв, *має елементарне уявлення* про синтез мистецтв, синтетичні мистецтва, танець, театр, ляльковий театр, цирк, кіно, анімацію, музичну виставу, оперу, балет, узагальнено-емоційну (психологічну), жанрово-характеристичну та кінематографічну програмність, *орієнтується* у поняттях творчість, мистецтво, просторові і часові види мистецтв, пейзажистика, мариністика, анімалістика, портретистика, побутова картина, історична картина, ілюстрація, точна та змінена повторність, контраст, конфлікт, циклічність, підголосковість, контрасне та імітаційне голосоведення, *розуміє* структурування музичної форми у становленні будови музичного цілого, *розрізняє* способи втілення картинного образу в образотворчому та музичному творі; *користується* навчальними музичними термінологічними словниками, підручником, альбомами з репродукціями, нотним виданням, схематичним зображенням твору, *порівнює* музичні форми "на слух" та їх нотний або схематичний виклад, *співвідносить* синтаксичні елементи музичної будови з відповідним числом, *вміє* читати з листа куплетну та рондальну форми, знайти в нотному тексті етапи музичної подієвості, визначити початковий та заключний звук музичного твору відносно його функції в ладі; *розрізняє* типи програмних творів за їх характерними ознаками (сюжетна чи картинна програмність), *розпізнає* невідоме у музичному творі "на слух", наочно, *розуміє* значення музичного образу як змісту музичного твору, специфіку музичного розгортання на основі картинно-образної програмності, короткі музичні твори та дитячі цикли в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 4 хв.), *розрізнює* серед елементів музичної мови головні і другорядні, *порівнює* групи звукових та нотних об'єктів за кількістю у них елементів (на рівні варіаційної та сюїтноїх циклічності), *розуміє* умовні позначки нотного та схематичного зображення музичного твору; *називає* попередній і наступний розділ музичної форми від даного, *будує* звукову схему вивченого музичного зразка (за елементами музичної мови), *записує* результат почутого на рівні варіаційної форми або сюїти за допомогою схематичного зображення, *пише* визначення музичного терміну, поняття, *пише під диктування* схеми відомих циклічних форм, *замінює* ноти, мотиви у препарованому тексті на ті, які присутні у реальному звучанні (у музичному зразку не більше простої тричастинної, восьми мелодичних рухів, характерних ритмічних груп, 32 тактів); *розуміє* циклічні форми у вокальному, інструментальному та оркестровому викладах, *володіє* аналітичною навичкою визначення засобів музичної виразовості, *аналізує* використані композитором засоби виразовості при втіленні програми, структуру простих музичних форм та циклічних (на рівні кількості частин, засад послідовності їх розміщення в циклі), *вста-*

	новлює відповідність між нотним текстом та кількістю елементів у циклічних формах (кількість частин, елементи музичної виразовості) що звучить, *поєднує* окремі прості дво- або тричастинні форми у циклічні форми (заготовлені зразки), *читає, сольфеджує і записує* провідний тематизм циклічних творів, *утворює* циклічну форму як принцип музикування, *усвідомлює поняття* “музичний розвиток” як сутності часового розгортання музики; ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *знає* основні ознаки виконавської культури усної і писемної музичної традиції, різних видів мистецтв, *розрізнює* поняття українська і зарубіжна музика, фольклорна та академічна традиція при виконанні музичних зразків, *використовує* на практиці засвоєні знання, навики і вміння, *милується* звучанням музичного твору у власному виконанні, виконанні вчителя, однокласників, *говорить, співає* та *грає* в індивідуальному темпі, з відповідною інтонацією, *володіє* голосом, інтонацією, елементарним рівнем гри на фортепіано для виконання музичних зразків, *відтворює* вивчені попередньо пісенні та інструментальні (не більше чотирьох тактів) зразки, *бере участь* у виконанні народномузичних творів з багатоголосним викладом (на засадах паралельного голосоведення, гетерофонії, бурдону), *виділяє* у творах, музичних одиницях істотні ознаки втілення художнього образу при його виконанні, *зазначає* моменти, які потребують вдосконалення у власному виконанні; *виразно* виконує пісенні зразки, музичні твори з власного виконавського репертуару, *повторює* з голосу зразки усної народної творчості, *виразно* сольфеджує запропонований музичний зразок, *свідомо регулює* дихання, силу голосу, темп мовлення та співу, *правильно* інтонує за метою висловлювання та вираженням експресії, *інтерпретує* за допомогою вчителя запропонований для виконання музичний зразок, *вносить* у музичне висловлення індивідуальну манеру виконання, *порівнює* власне виконання з іншими, *додає* власний голос при творенні бурдону, доповнюючи незавершений музичний зразок, підголосок, імітуючий голос до запропонованих викладачем музичних зразків, с*кладає усно* фрази, різні за метою висловлювання і вираженням почуттів; *розповідає* про улюблені вокальні твори та інструментальні твори з картинно-образною програмністю, *відтворює* послідовність втілення просторового образу у прослуханих та вивчених музичних творів графічно (малюнок, нотопис, вербальний текст – не більше двох-трьох слів), хореографічно, вербально (усно — не більше 7-8-ми речень) та музично (вокально чи інструментально), *добирає* відповідні приклади з запропонованих для музичної ілюстрації навчального матеріалу, *складає усно* есе; ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *вживає* відповідні нотописні знаки при записі нотного тексту, *знає* форми схематичного запису музичного твору, знаки нотопису, *розуміє* умовні позначення нотопису, *дотримується* правил запису музичного тексту, *правильно* вживає знаки нотопису, *використовує* умовні позначення при схематичному записі музичного твору (буквенне позначення розділів, запис тривалості твору кількістю тактів), *розрізняє* типи нотних текстів за їхніми характерними ознаками, *розпізнає* невідомі позначення у нотному письмі, *пише* правило, визначення, коротку характеристику музичного образу (2-3 слова), *планує* послідовність виконання письмового завдання, ф*ормулює* письмові відповіді у тестових та анкетованих формах опитування, з*находить і виправляє* у власній письмовій роботі помилки, *впізнає* розділові музичні знаки і визначає кількість частин у творі, *розпізнає* графічний образ варіаційної форми та сюїти, *виділяє* циклічність як спосіб музичного розвитку; *визначає* тему (про що твір?) та мету (чого він вчить, для чого створений) у музичних та образотворчих творах різних типів на письмі, *добирає* заголовок до даного музичного зразка з 5-6-ти запропонованих, *свідомо обирає* з запропонованих варіантів той, що відповідає музичному втіленню картинно-образної програми, *письмово* описує прообраз творів з картинно-образною сюжетністю, *пояснює* зв’язок між образом і частинами твору у циклічних програмних творах, *складає і записує* художні і науково-популярні вербальні тексти, що роз’яснюють картинне розгортання подієвості музичного твору за поданим зразком (не більше 5-6-ти речень); *стежить* за простими нотними зразками, *розрізнює* на письмі фактурні особливості втілення картинної програмності, серед елементів музичної мови головні і другорядні у втіленні ідейно-образного

	змісту твору, *розташовує* у відповідній ієрархічній послідовності елементи музичної мови при розгляді та аналізі музичного твору, *розрізнює* музичні фрагменти за видовими ознаками (виконавський склад, форма), *аналізує* структуру варіаційної форми, *бере участь* в колективному складанні письмової схеми прослуханого чи проаналізованого твору під керівництвом вчителя, *списує*, *читає і записує* схематично циклічні форми, *визначає* основні складові музичного циклічного творі, *відтворює* послідовність та способи втілення картинної образності на письмі схематично, *розрізнює* музичні структури цілого; *застосовує* мисленнєві операції, музичні знання і вміння у творчих завданнях, *будує* музичний період, *будує і записує* просту двочастинну форму з даних мотивів, фраз, речень, періодів, *утворює* мелодію на рівні варіацій з даних мотивів, фраз, речень, періодів, простих дво- або тричастинних форм при виконанні практичних вправ (з використанням заданих мелодичних рухів, мотивів, музичних образів тощо), *зазначає* у деформованих нотних текстах та навчальних музичних зразках моменти, які потребують вдосконалення, *бере участь* в колективному вдосконаленні навчального музичного тексту, *віднімає* від циклічних творів їх частини, розділи, *поєднує* окремі прості форми у форму відповідної структури, *порівнює* дві варіаційні форми між собою, *зв'язує* два сусідні періоди за допомогою фрази, акорду тощо, *утворює* мелодію в межах варіацій (тема або варіація) на рівні повторення, контрасту, при виконанні практичних вправ (з використанням заданих інтонацій, музичних образів тощо), циклічну форму шляхом додавання контрасної п'єси, розділу, власного варійованого варіанту, додає до мелодичної лінії власну на засадах контрасної та імітаційної (канон) поліфонії, *складає і записує* речення, різні за метою висловлювання і вираженням почуттів, *вилучає* зайве з препарованого нотного тексту, що не відповідає програмній назві твору, *добирає* заголовок відповідно до теми словесного тексту вокального зразка, *переставляє* частини за логікою музичного розгортання картинного образу у програмних творах, *відновлює* деформований музичний текст з переміщенням частин на основі прослуханого-побаченого матеріалу, *додає* власну кінцівку до запропонованого навчального музичного зразка, д*обирає* супровід у відповідному фактурному викладі з запропонованих, *впізнає* в музичному творі і самостійно добирає мелодію, супровід, певні елементи музичної мови (з запропонованих вчителем), *самостійно впорядковує* деформований текст; *добирає* відповідні приклади з запропонованих, *визначає* кількість тактів, синтаксичних частин (на рівні простої двочастинної форми) у письмовому музичному зразку, *переміщує* ноти речень в заданих напрямках на рівні простої двочастинної форми, *складає* письмове музичне висловлювання на рівні фрази.
3.	**<u>СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ І МУЗИКА (ТАНЕЦЬ, ТЕАТР, КІНО, ЦИРК, АНІМАЦІЯ)</u>:** **<u>Змістове коло:</u>** Музика в синтетичних мистецьких видах — музика в театрі (ляльковий, живий); музика в цирку; музичний театр; музика до танцю, балет; музична вистава, опера; музика до мульфільму, дитячого кінофільму; поняття музичної драматургії, компоненти музичної драматургії — initio (імпульс), motus (розвиток), terminus (завершення); **<u>Музичний матеріал</u>** <u>*Вокальний (для співу) — обов'язковий:*</u> українська народна пісня "Грицю, Грицю, до роботи" (інсценізація пісні, Музика, 3 клас); "Ми йдемо в театр дитячий" сл. М. Людкевич, муз. М. Сойко (зб. "Столітній трамвай"); чеська народна пісня "Полька" (Музика, 4 клас); українська народна пісня "А вже весна" (музика, 3 клас); "Ми з тобою стрілись уві сні" (з мультфільму "Спляча красуня", 1959, В. Дісней); <u>*Вокальний (для співу) — варіативний:*</u> "Зима і Весна" сл. С. Черкасенка, муз. Я. Степового ("Музична хрестоматія", 3 кл.); <u>*Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:*</u> "Хто вдягає капелюх?" сл. М. Людкевич, муз. М. Кривко (зб. "Столітній трамвай-чарівник"); "Клоуни" Д. Кабалевського, "Жонґлери" Л. Шукайло (сюїта "Цирк"), "Дресирувальниці звірів" Л. Шукайло (сюїта "Цирк"); "Блазень" ("Paprikajancsi") Б. Бартока (зб. "Мікрокосмос", V ч., №

139), “Петрушка” В. Косенка (зб. “24 дитячі п’єси для фортепіано”), “Відгомін театру” Р. Шумана (зб. “Альбом для юнацтва”), казка-оперета “Чарівна шапочка” В. Безкоровайного; “Мазурка” і “Балетна сценка” В. Косенка (зб. “24 дитячі п’єси для фортепіано”), “Балетна сцена” і “Коломийка” В. Кирейка (цикл “24 дитячі п’єси”);

Для музичного аудіювання (слухання): фортепіанний циклу “Маріонетки” С. Борткевича; мініатюри для фортепіано “Цирк” А. Гундзяка (на вибір); “Коломібна танцює” для фортепіано або в перекладі для скрипки Б. Мартіну, фрагменти “Дитячих сцен” Р. Шумана (на вибір), “Сцена сну” зі симфонічної сюїти № 1 “Юний диригент” Е. Елгара, “Симфонія-бурлеска” G-dur для двох скрипок, двох віолончелей і басу Л. Моцарта; “В’язанка танцювальних мелодій (до гуляння)” (“Космацькі музики” зі серії “Етнічна музика України”), “Аркан” для скрипки і фортепіано Б. Фільц, “Аркан” для фортепіано А. Кос-Анатольського, “Решето і Коломийка” за балету “Хустка Довбуша” А. Кос-Анатольського, “Хоровод” з балету “Лілея” К. Данькевича, “Полька” для фортепіано С. Рахманінова, “Граціозне рондо” для флейти Ж. Ф. Рамо, менуети з клавірних та оркестрових сюїт на вибір Ж. Б. Люллі, “Полька” і “Мазурка” для скрипки і фортепіано Ш. Данкля, вальси для симфонічного оркестру Й. Штрауса (на вибір); увертюра до опери “Зима і Весна” М. Лисенка, хор “А вже весна” з опери “Зима і Весна” М. Лисенка; “Метелики” Л. Мельника;

Для музичного аудіювання з відео: “Репетиція оркестру” для дитячого голосу і хору В. А. Моцарта, “Одинокий пастух” (“The Lonely Goatherd”, маріонеткова вистава, фрагмент мюзіклу “Звуки музики” — “The Sound of Music”, 1965); “Подорож людини” (дитячий муз. фільм з цирковими елементами), повітряні гімнасти (відео на вибір), фрагменти циркового шоу на воді “Вода і вогонь” Національного цирку України; пісня і циркове вогненне шоу з мультфільму “Мадагаскар-3” (муз. Г. Циммера, США, 2012), мультфільм “Дамбо” (муз. О. Уолас і Ф. Черчіль, В. Дісней, 1941); композиція “Алладін” на фрагменти класичної музики у виконанні театру тіней “Fireflies” (Україна); Козацький танець із балету “Чарівний горщик” О. Респіґі, сцена танцю-битви із мультфільму “Кіт в чоботях” (муз. Г. Джекмена, США, 2011), “Шалені коломийки” для скрипки соло К. Стеценка, “Арабеска” G-dur для фортепіано К. Дебюсі (мультфільм, 1994), “Барбі і 12 танцюючих принцес” (мультфільм, 2006), хореографічна композиція “Павук” на музику Е. Ґріґа, хореографічна композиція “Квіти жасмину” (муз. аранжування Сяо Бо), репродукція картини “Танець” А. Ватто, синхронне катання на льоду (відео на вибір); фрагменти одноактного балету на музику Дж. Россіні “Чарівний магазин іграшок” О. Респіґі, сцена “Вночі в майтерні лялькаря” з балету “Копелія” Л. Деліба, Балет “Пригоди дівчинки Веснянки” (за мотивами казки Г. К. Андерсена “Дюймовочка”) Ж. Колодуб, Балет “Снігова королева” Ж. Колодуб, Відео-балет “Лускунчик” П. Чайковського, “Балерина” (мультфільм, Франція, Канада, 2017), “Барбі: Балерина в рожевих пуантах” (мультфільм, 2013); фрагменти опер “Пан Коцький”, “Зима і Весна” (І д.) М. Лисенка, фрагменти опери “Лисичка, Котик і Півник” К. Стеценка; “Лис і Дрізд” (мультфільм, муз. В. Назарова, 1982), саундтреки з дитячого фільму-казки “Три горішки для Попелюшки” (1973), “Красуня і Чудовисько” (мультфільм У. Діснея, 1991), “Спляча красуня” (мультфільм У. Діснея, 1959), “Слава і процвітання України” (пісочна анімація Дарії Тим, муз.: Квітка Цісик "Ніч яка Господи, місячна, зоряна", Пікардійська Терція "Пливе кача по Тисені", Валерій Квасневський "Молитва до Пречистої"), “Роботи” (мультфільм, муз. М. Дж. Павелл, США, 2005);

Для роботи з нотним текстом: “Невинність” з циклу “Маски” Ф. Куперена, “Сором’язливість” з циклу “Маски” Ф. Куперена, “Полум’яність” з циклу “Маски” Ф. Куперена; “Скоморохи” із Триптиху для фортепіано І. Соневицького; “Коломийка” Н. Нижанківського (зб. “Твори для дітей”);

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:

Музичне аудіювання:

Змістове коло

Учень/учениця *пояснює* значення музики в синтетичних мистецтвах, їх ролі в житті людей, *висловлює* своє ставлення до предмета “Слухання музики”, зв’язків синте-

	тичних та музичного мистецтв, втілення руху, кінематографічності у музиці, явищ драматургії, механістичності, колективної емоції, монтажності, анімації та шляхів їх втілення у синтетичному та музичному творах, *знає* основні ознаки синтетичних мистецтв та музики, *пояснює* зв'язок між руховою, драматургічною, кінематографічною та анімаційною образністю та їх музичним втіленням, *дає загальну оцінку* художніх синтетичних та музичних явищ у житті, навчанні, власному мистецькому досвіді, *добирає віповідні приклади* з синтетичних мистецьких зразків до музичних фрагментів і навпаки, *добирає факти*, які підтверджують висловлену думку або суперечать їй стосовно втілення одного і того ж образу, сюжету в музиці і синтетичних мистецтвах, *наводить* приклади 5-6-и програмних музичних творів, *розповідає* про образний зміст музики, музичного твору, способи зображення змін, що відбуваються в драматургії, на прикладі синтетичних та музичних творів, *впорядковує* мистецькі твори за видовими ознаками, *визначає* спільні та відмінні ознаки музики та синтетичних мистецтв, місця музики в синтетичних мистецьких творах, *називає* провідні засоби творення художнього образу у музичному творі; *має поняття* про світ мистецтва і місце музики в ньому, зв'язків музики і синтетичних мистецтв, способів втілення художньо-образного змісту, сюжету, драматургічних засад, *впізнає* музичні характеристики, задекларовані театральною, цирковою, кінематографічною чи анімаційною програмою, *характеризує* вербально зміст музичного твору, передає його образний зміст, сюжет, драматургічні засади; *милується* красою музичного твору з кінематографічною програмністю та творами, що є складовими синтетичних мистецьких опусів, *спостерігає* характерні виразові засоби втілення жанрово-характеристичної, театрально-образної чи кінематографічної програми або сюжету в музичному творі, *знає*, що в програмній назві музичного твору міститься вербальна характеристика драматургічного втілення художнього змісту, а засоби музичної виразовості представляють музичну матерію його втілення композитором, *розповідає* про відомі йому/їй елементи музичної мови, демонструє їх у вивчених творах, *вживає* у мовленні терміни "мистецтво", "танець", "ляльковий театр", "живий театр", "актор", "режисер", "драма", "комедія", "вистава", "сцена", "монолог", "діалог", "кінофільм", "мультфільм", "цирк", "балет", "опера", "лібрето", "сценарій", "роль", "крупний план", "монтаж", "оператор", "програмність" "драматургія", "сюжет", "типи програмності", "жанрово-характеристична програмність", "узагальнено-сюжетна програмність", "механістична програмність", "кінематографічна програмність", "театр", "танець", "кіно", "анімація", "мультилікація", "цирк", "синтез", "синтетичні мистецтва", *елементарно* висловлює власні здогади про способи втілення художнього образного змісту та вибір виразового арсеналу в музичному інструментальному творі (викладач не називає твору, але попереджує про його програмне спрямування); *встановлює* відповідність між синтетичним першоджерелом, вербальною характеристикою, зафіксованою у програмі твору та засобами музичної виразовості, *вміє* відшукувати схожі та відмінні риси між музичними та синтетичними втіленнями образів схожої та тотожної тематики, *розпізнає, розрізнює та зіставляє* музичні й театральні, анімаційні образи (за допомогою вивчених термінів та прикметників), *співпереживає* з дійовими особами музичних опусів, народнопісенних синкретичних зразків, синтетичних мистецьких творів, *відчуває* настрої та емоційні стани, зафіксовані у творах синтетичних мистецьких видів, *обирає і вживає* відповідні до художнього образу музичні ситуації і навпаки, *розпізнає та визначає* драматичні, рухові, анімаційні та музичні вияви емоцій; *наводить* приклади театральних, циркових, кінематографічних та анімаційних мистецьких образів і пропонує варіанти їх музичного втілення, *називає* характерні ознаки втілення змісту відповідних програмних музичних творів, *уміє* групувати музичні образи за їх програмною і драматургічною класифікацією, *порівнює* музичні втілення образів за вивченими засобами виразовості, *об'єднує* музичні втілення механістичних, сюжетних та кінематографічних програмних творів у групу за спільними виразовими характеристиками, *розподіляє* зазначені музичні образи на підгрупи за спільною ознакою, *намагається* створювати музичний образ для музичного твору з відповідною до синтетичних мистецьких творів образністю, використовуючи вивчені засоби музичної виразовості, *зображує* їх вокально та інструментально (на фортепіано та власному інструменті).

	<u>Слухання музики</u> **<u>Учень/учениця</u>** *любується* красою звучання традиційно-романтичного, механістичного чи кінематографічного програмного твору, музикою у синтетичних мистецьких творах, *добирає* відповідні приклади із власного слухового досвіду, *розуміє* зміст прослуханого, *усно переказує* зміст поетичного тексту вокального твору, сюжет вистави, мультфільму, кінофільму, *аналізує* структуру простих музичних форм у прослуханих музичних творах, *називає* композитора, режисера, мультиплікатора, актора, чий твір або гра стали першоджерелом музичного твору, *знає* українських та зарубіжних митців минулого і сучасності відповідно до вивченого матеріалу, *виражає* емоційне ставлення до образного змісту творів синтетичних мистецьких видів, *дає загальну оцінку* прослуханих творів, *висловлює* своє ставлення до явищ традиційно-романтичної, механістичної та кінематографічної програмної музики, явища звукопису, психологічної програмності, жанрової характеристичності, сюжетності, портретистики в музиці, циклічності як типу музичного розвитку, задекларованих синтетичним першоджерелом; *визначає* на слух за характерними ознаками програмний твір, музику до театру, танцю, оперну арію, ансамбль, кіномузику, особливості музичного втілення основних етапів розгортання музичного твору — початок, розвиток, кульмінація, кінець, *виділяє* в простих музичних формах певні характерні ознаки (на рівні засобів виразовості), *пояснює* зв'язок між лібрето (сценарієм) і частинами синтетичного твору, *встановлює* кількість почутих частин у творах сюїтного типу, *вилучає* із групи об'єднаних за певною виразовою ознакою п'яти-шести об'єктів (частин музичної форми) "зайвий", *розрізнює* на слух засоби втілення драматичної дії на рівні музичної мови; *обирає та створює* малюнок, усну вербальну розповідь, музичний ескіз, схематичну партитуру, сюжет, склад дійових осіб, лібрето, сценарій, які ілюструють образний зміст прослуханого твору, *будує* усне зв'язне мовлення за музичною та дійовою ілюстрацією, *висловлює* елементарні судження стосовно втілення програми, драматургічного змісту, характеристики дійових осіб обраними композитором засобами виразовості, *вибирає* з поданих виконавські засоби до прослуханого музичного твору, *знаходить* відповідну назву твору, втілення засобами синтетичних видів мистецтв за її музичними характеристиками з даних п'яти-шести варіантів і навпаки, *визначає* тему (про що твір?) та мету (чого він вчить, для чого створений?) у музичних та драматургічних творах різних типів, *висловлює* власні міркування на теми, задекларовані композитором при виборі драматургічного, літературного чи історичного першоджерела програми, *інтерпретує* за допомогою вчителя можливі варіанти втілення сюжетної лінії, характеристику дійових осіб у творах із традиційно-романтичною, механістичною або кінематографічною програмністю, синтетичних мистецьких творах, *порівнює* музичні твори за типами втілення тотожних і схожих сюжетів відповідними засобами музичної виразовості, *ставить запитання* до музичного твору, до пояснення його змісту вчителем, однокласниками під час опитування. **<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *володіє* вивченою термінологією, *правильно* вживає вивчені музичні терміни, *вживає* у мовленні чіткі характеристики засобів виразовості, визначення понять, *пояснює* на конкретних прикладах значення терміну, *виділяє* нові музичні терміни як невідомі, *називає* види синтетичних мистецтв, їх роди та жанри, типи програмності та музичні засоби їх втілення, тип розвитку музичного твору, циклічність, роль музичного чинника у синтетичних мистецьких опусах, першоджерело програмного твору, образ, програму, автора слів, композитора, драматурга, режисера, мультиплікатора, тип фактури, *знає*, що таке мистецтво, синтетичні види мистецтв, музика, танець, театр, цирк, кіно, мультиплікація, вистава, номер, актор, монолог, діалог, сцена, декорації, куліса, завіса, яма, костюм, грим, арена, дійові особи, картина, дія, ява, опера, балет, арія, речитатив, дует, ансамбль, увертюра, монтаж, відеоролик, відеокліп, вокальна музика, інструментальна музика, театральна музика, циркова музика, програмність, конфлікт, основні ознаки культури усної та писемної музичної традиції, різних видів мистецтв, роди мистецтв, види музики, основні ознаки вокальної, програмої інструментальної та оркестрової музики, *розуміє* сутність часового розгортання музики та її будови – музичної форми, принципів розвитку на основі повторності, контрасту та конфлікту, *має* уявлення

	про програмну музику, типи програмності, синтетичні жанри, зв'язок музики з іншими видами мистецтв, *має елементарне уявлення* про музику як мистецтво, синтез мистецтв, роль музики в житті людини, її вплив на людину, *орієнтується* у поняттях творчість, усна творчість, писемна культура, мистецтво, види мистецтв, танець театр, цирк, кіно, анімація, дійові особи, сюжет, сценарій, лібрето, артист, актор, дія, ява, картина, сцена, монолог, діалог, арія, речитатив, соло, точна та змінена повторність, контраст, конфлікт, циклічність, підголосковість, контрасне та імітаційне голосоведення, *розуміє* структурування музичної форми у становленні будови музичного цілого, *розрізняє* способи втілення образу в синтетичному немузичному (вистава, кінофільм, мультфільм) та музичному (опера, балет) творі; *користується* навчальними музичними термінологічними словниками, підручником, нотним виданням, схематичним зображенням твору, *порівнює* музичні форми "на слух" та їх нотний або схематичний виклад, *співвідносить* синтаксичні елементи музичної будови з відповідним числом, *вміє* читати з листа варіаційну форму, знайти в нотному тексті етапи музичної подієвості, розгортання сюжету, визначити початковий та заключний звук музичного твору відносно його функції в ладі, функційну основу кульмінаційного розділу твору; *розрізняє* типи програмних творів за їх характерними ознаками, *розпізнає* невідоме у музичному творі "на слух", наочно, р*озуміє* значення музичного образу як змісту музичного твору, способу доповнити мистецьку реальність образу, створеного багатьма видами мистецтв, специфіку музичного розгортання на основі програмності, короткі музичні твори, дитячі цикли, музичне оформлення вистави, кіно- чи мультфільму, циркового номеру в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 4,5 хв.), *розрізнює* серед елементів музичної мови головні і другорядні, *порівнює* групи звукових та нотних об'єктів за кількістю у них елементів (на рівні циклічної форми), *розуміє* умовні позначки нотного та схематичного зображення музичного твору; *називає* попередній і наступний розділ музичної форми від даного, *будує* звукову схему вивченого музичного зразка (за елементами музичної мови), *записує* результат почутого на рівні циклічної форми за допомогою схематичного зображення, *пише* визначення музичного терміну, поняття, *пише під диктування* схеми відомих циклічних форм, *замінює* ноти, мотиви у препарованому тексті на ті, які присутні у реальному звучанні (у музичному зразку не більше куплетної форми, восьми мелодичних рухів, характерних ритмічних груп, 32 тактів); *розуміє* циклічні форми у вокальному, інструментальному та оркестровому викладах, *володіє* аналітичною навичкою визначення засобів музичної виразовості, *аналізує* використані композитором засоби виразовості при втіленні програми, структуру простих музичних форм та циклічних (на рівні кількості частин, засад послідовності їх розміщення в циклі), *встановлює* відповідність між нотним текстом та кількістю елементів у циклічних формах (кількість частин, елементи музичної виразовості) що звучить, *поєднує* окремі прості дво- або тричастинні форми у циклічні форми (заготовлені зразки), *читає, сольфеджує і записує* провідний тематизм музичних творів, *утворює* циклічну форму як принцип музикування, *усвідомлює поняття* "музичний розвиток" як сутність часового розгортання музики. ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *знає* основні ознаки виконавської культури усної та писемної музичної традиції, різних видів мистецтв, вокальної та інструментальної музики, *розрізнює* поняття українська і зарубіжна музика, фольклорна та академічна традиція при виконанні музичних зразків, *використовує* на практиці засвоєні знання, навики і вміння, *милується* звучанням музичного твору у власному виконанні, виконанні вчителя, однокласників, *говорить*, *співає* та *грає* в індивідуальному темпі, з відповідною інтонацією, *володіє* голосом, інтонацією, елементарним рівнем гри на фортепіано для виконання музичних зразків, *відтворює* вивчені попередньо пісенні та інструментальні (не більше восьми тактів) зразки, *бере участь* у виконанні народномузичних творів із багатоголосним викладом (на засадах паралельного голосоведення, гетерофонії, бурдону, підголосковості), *виділяє* у творах, музичних одиницях істотні ознаки втілення художнього образу при його виконанні, *зазначає* моменти, які потребують вдосконалення у власному виконанні; *виразно* виконує пісенні зразки, інструментальні музичні твори з власного виконавського репертуару, *повторює* з голосу зразки усної народної творчості, *виразно* соль-

	феджує запропонований музичний зразок, *свідомо регулює* дихання, силу голосу, темп мовлення, співу та гри, *правильно* інтонує за метою висловлювання та вираженням експресії, *інтерпретує* за допомогою вчителя запропонований для виконання музичний зразок, *вносить* у музичне висловлення індивідуальну манеру виконання, *порівнює* власне виконання з іншими, *додає* власний імітуючий голос при творенні канону, доповнюючи незавершений музичний зразок, с*кладає усно* речення, різні за метою висловлювання і вираженням почуттів; *розповідає* про улюблені вокальні твори та інструментальні програмні твори, музику до улюблених вистав, кіно- та мультфільмів, *відтворює* послідовність втілення сюжету, образи дійових осіб у прослуханих та вивчених музичних творів графічно (малюнок, нотопис, вербальний текст – не більше трьох-чотирьох слів), хореографічно, вербально (усно — не більше 8-9-ти речень) та музично (вокально чи інструментально), *добирає* відповідні приклади із запропонованого для музичної ілюстрації навчального матеріалу, *складає усно* есе. ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *вживає* відповідні нотописні знаки при записі нотного тексту, *знає* форми схематичного запису музичного твору, знаки нотопису, *розуміє* умовні позначення нотопису, *дотримується* правил запису музичного тексту, *правильно* вживає знаки нотопису, *використовує* умовні позначення при схематичному записі музичного твору (буквенне позначення розділів, запис тривалості твору кількістю тактів), *розрізняє* типи нотних текстів за їхніми характерними ознаками, *розпізнає* невідомі позначення у нотному письмі, *пише* правило, визначення, коротку характеристику музичного образу (3-4 слова), *планує* послідовність виконання письмового завдання, ф*ормулює* письмові відповіді у тестових та анкетованих формах опитування, з*находить і виправляє* у власній письмовій роботі помилки, *впізнає* розділові музичні знаки і визначає кількість частин у творі, *розпізнає* графічний образ вивчених музичних форм, *виділяє* циклічність як спосіб музичного розвитку серед інших; *визначає* тему (про що музика?) та мету (чого вчить, для чого створена?) у музичних та синтетичних творах різних типів на письмі, *добирає* заголовок до даного музичного зразка із 5-6-ти запропонованих, *свідомо обирає* із запропонованих варіантів той, що відповідає музичному втіленню образного змісту, характеристики, сюжету, дії, *письмово* описує музичне наповнення синтетичних творів (узагальнено — на рівні сюжетного розгортання — не більше двох речень), *пояснює* зв'язок між образом і його музичним втіленням у синтетичних творах, *складає і записує* художні та науково-популярні вербальні тексти, що роз'яснюють розгортання подієвості музичного твору чи музичної складової синтетичних творів за поданим зразком (не більше 5-6-ти речень); *стежить* за простими нотними зразками, *розрізнює* на письмі фактурні особливості втілення програмності, серед елементів музичної мови головні і другорядні у втіленні ідейно-образного змісту твору, *розташовує* у відповідній ієрархічній послідовності елементи музичної мови при розгляді та аналізі музичного твору, *розрізнює* музичні фрагменти за видовими ознаками (виконавський склад, форма), *аналізує* структуру вивчених циклічних форм, *бере участь* в колективному складанні письмової схеми прослуханого чи проаналізованого твору під керівництвом вчителя, *списує, читає і записує* схематично циклічні форми, *визначає* основні складові музичного циклічного твору, *відтворює* послідовність та способи музичного втілення сценарію, лібретто, характеристики дійових осіб, картинної зображальності на письмі схематично, *розрізнює* музичні структури цілого (арія, речитатив, ансамбль, хор тощо); *застосовує* мисленнєві операції, музичні знання і вміння у творчих завданнях, *будує* просту двочастинну форму, *будує і записує* просту тричастинну форму з даних мотивів, фраз, речень, періодів, *утворює* мелодію на рівні сюїти з даних мотивів, фраз, речень, періодів, простих дво- або тричастинних форм при виконанні практичних вправ (із використанням заданих мелодичних рухів, мотивів, музичних образів тощо), *зазначає* у деформованих нотних текстах та навчальних музичних зразках моменти, які потребують вдосконалення, *бере участь* в колективному вдосконаленні навчального музичного тексту, *віднімає* від циклічних творів їхні частини, розділи, *поєднує* окремі прості форми у форму відповідної структури, *порівнює* дві циклічні форми між собою, *зв'язує* дві прості форми за допомогою періоду, *утворює* мелодію в межах сюїти при виконанні практичних вправ (із викорис-

	танням заданих інтонацій, музичних образів тощо), циклічну форму шляхом додавання власної контрасної п'єси, розділу, варійованого варіанту, додає до мелодичної лінії власну на засадах контрасної та імітаційної (канон) поліфонії, власний супровід, виконавський склад, *складає і записує* періоди, різні за метою висловлювання і вираженням почуттів, *вилучає* зайве з препарованого нотного тектсу, що не відповідає програмній назві твору, *добирає* заголовок відповідно до теми манери викладу вокального зразка (арія, речитатив), *переставляє* частини за логікою музичного розгортання сюжетної дії у синтетичних творах, *відновлює* деформований музичний текст із переміщенням частин на основі прослуханого-побаченого матеріалу, *додає* власну кінцівку до запропонованого навчального музичного зразка, *добирає* супровід у відповідному фактурному викладі із запропонованих, *впізнає* в музичному творі і самостійно добирає мелодію, супровід, певні елементи музичної мови (із запропонованих вчителем), *самостійно впорядковує* деформований текст; *добирає* відповідні приклади з запропонованих, *визначає* кількість тактів, синтаксичних частин (на рівні простої тричастинної форми) у письмовому музичному зразку, *переміщує* ноти речень у заданих напрямках на рівні простої тричастинної форми, *складає* письмове музичне висловлювання на рівні речення.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів для 3 класу (на кінець навчального року)

Навчально-організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- самостійно і своєчасно готуватися до уроку;
- підтримувати порядок на робочому місці;
- дбайливо ставитися до своїх і чужих навчальних речей;
- самостійно контролювати виконання гігієнічних та технічних правил поведінки на уроці;
- дотримуватися встановленого порядку під час виконання самостійних завдань;
- під керівництвом учителя визначати мету роботи і план її виконання;
- орієнтуватися у тривалості часу, виконуючи різні види завдань;
- тримати в порядку своє робоче місце та навчальне приладдя;
- орієнтуватися в методичному апараті підручника (у змістовому навантаженні основних позначень);
- співпрацювати у парі, групі, колективі.

Загальномовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- говорити в належному темпі, дотримуючись інтонування;
- слухати читання, розповідь учителя або товаришів з елементами змістового сортування матеріалу, виділяти нові факти, розпізнавати невідоме;
- відповідати "своїми словами", ставити запитання до тексту, до пояснення вчителя, товаришам під час опитування, переказувати прочитане, зв'язно й послідовно описувати побачене, почуте;
- переказувати прочитане;
- міркувати взаємопов'язаними судженнями (три-чотири судження);
- дотримуватися правил спілкування;
- ввічливо звертатися до вчителя, учнів, вміє підтримувати доброзичливі стосунки в колективі, слухати й аналізути відповіді однокласників;
- співпрацювати у парі, невеликій групі;
- уважно стежити за усними відповідями однокласників;
- ставити запитання до музичного тексту, до пояснення вчителя, однокласникам під час опитування;
- вказувати на помилки;

- добирати слова для точного вираження думки в усному і писемному мовленні;
- виявляти у препарованих навчальних текстах, у мовленні товаришів по класу, у власному мовленні хибні, примітивні слова, замінювати їх відповідними музичними термінами;
- добирати факти, які підтверджують висловлену думку або суперечать їй;

Загальнопізнавальні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- виконувати всі настанови вчителя;
- визначати під керівництвом учителя мету навчальної діяльності;
- використовувати здобуті протягом навчального року музичні та музично-теоретичні вміння у процесі виконання навчальних і контрольних завдань;
- дотримуватися певної послідовності виконання завдання під керівництвом учителя (з чого почну, що зроблю потім, чим закінчу), переключатися з одного виду роботи на інший;
- робити (із допомогою вчителя) висновок-узагальнення після виконання навчального завдання;
- виділяти в об’єктах зовнішні та внутрішні ознаки і якості, розрізняти серед них істотні та другорядні;
- порівнювати конкретні об’єкти за різними ознаками (абстрактні за орієнтирами, визначеними вчителем);
- планувати послідовність виконання завдання;
- дотримуватися встановленого порядку під час виконання самостійних завдань, режиму розумової праці під час виконання домашніх завдань;
- контролювати послідовність виконання завдання та його проміжні результати;
- встановлювати послідовність подій та їх причинно-наслідкові зв’язки;
- встановлювати зв’язок між причиною і наслідком;
- моделювати за зразком і аналогією;
- добирати факти, які підтверджують висловлену думку або суперечать їй;
- виконувати навчальні творчі завдання (доповнення, розширення, зміна тексту, умов проектування тощо);
- знаходити (за вказівкою вчителя) необхідну для проектної діяльності інформацію з 3-4-х джерел знань (розповідь вчителя, однокласника, підручник, довідкова література, власний досвід), орієнтуватися у тривалості часу, відведеному на виконання різних видів завдань;
- перевіряти результати навчання, застосовуючи алгоритми й пам’ятки;
- застосовувати мисленнєві операції, мовні знання і мовленнєві вміння у творчих завданнях;
- висловлювати власні міркування на доступні теми;

Контрольно-оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- користуватися способами перевірки, застосовуючи алгоритми й пам’ятки;
- контролювати послідовність виконання роботи, її проміжні та кінцеві результати;
- висловлювати оцінні судження щодо якості усної відповіді, письмової роботи власної та однокласників;
- здійснювати взаємоперевірку.

Загальномузичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- асоціювати музичні твори з середовищем їхнього побутування, розуміти функціональність музики як мистецтва;

- диференціювати групи музичних творів за їхніми родовими ознаками (епос, лірика, драма);
- засвоювати нові структурно-синтаксичні риси музичної композиції (конфліктність) та складніших музичних форм (циклічність, наскрізність, канон та прості поліфонічні форми);
- поглиблювати розуміння засобів музичної мови;
- виділяти в музичних творах ознаки і якості інших видів мистецтв, розрізняти серед них істотні та другорядні, зіставляти спільні та відмінні якості різних мистецтв;
- користуватися довідковою літературою для розширення власного термінологічного музичного словника;
- передавати у творчих завданнях власні враження від прослуханого музичного твору засобами різних мистецтв і навпаки.

Загальнослухові компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- висловлюватися про необхідність музичного досвіду для людини, способи його набуття, розуміння музичних явищ у власному житті, потребу в музиці, професії музиканта;
- пояснювати, чому музика потрібна людині;
- приймати активну і пасивну участь в музикуванні;
- розпізнавати сигнали вчителя при виконанні і звучанні музики.
- сприймати та намагатися зрозуміти на слух музичний твір, розуміти музичне висловлювання;
- вербально відтворювати послідовність подій і явищ у прослуханому музичному тексті, переказувати музичний текст із опорою на допоміжні матеріали (ілюстрація, план, опорні слова, словосполучення);
- встановлювати логічну послідовність музичного викладу подій;
- висловлювати своє ставлення до подій, персонажів тексту;
- ставити запитання за змістом музичних речень, до уривків музичного тексту;
- розповідати, що вивчає предмет “Слухання музики”, чому любить музику, як музика впливає на людину;
- звертатися до дорослих у разі виникнення невідповідної музичної (звукової) ситуації, розпізнавати корисну і шкідиву музику, відмовлятися від участі в невластивих музичних ситуаціях, пояснювати чому важливо відповідально слухати музику;
- володіти навиками відповідної поведінки в часі слухання, виконання і творення музики;
- правильно інтонувати пісенні зразки, виконувати музичні зразки в індивідуальній манері відповідно до вимог навчальної діяльності;
- використовувати у власній виконавській поведінці формули артистичного етикету;
- створювати (спільно з однокласником (однокласницею) з попереднім обдумуванням протягом 2-3 хвилин) музичний дует – 3-4 мотиви для двох учасників;
- відтворювати послідовність музичних подій у прослуханому творі;
- розповідати про улюблені музичні твори, говорити в індивідуальному темпі, з відповідною інтонацією;
- розрізнювати поняття українська і зарубіжна музика;
- виконувати артистичні дії для ілюстрації образного змісту твору під час прослуховування відповідних музичних зразків, відтворювати в особах прослуханий музичний твір, користуючись рухами, мімікою, жестами;
- зображувати зміст прослуханих та вивчених музичних зразків графічно (малюнок, нотопис, схематичне зображення), хореографічно, вербально та музично (вокально чи інструментально);

- відтворювати зміст музичного твору, в якому відсутнє вербальне начало, встановлювати причиново-наслідкові зв’язки у змісті прослуханого чи прочитаного музичного тексту;
- виділяти нові факти, виділяти у музичних творах, елементах музичної мови головні і другорядні ознаки, розпізнавати невідоме;
- встановлювати тотожність, схожість і відмінність між кількома музичними зразками, засобами виразовості чи виконавськими засобами;
- виконувати логічне групування музичних творів (за виразовими і виконавськими ознаками, вилучати “зайвий” серед чотирьох-п’яти однорідних;
- переносити знання і способи музичної діяльності в нову ситуацію;

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- знати і розрізнювати форми збереження музики;
- орієнтуватися в змісті підручника, нотного видання;
- розуміти умовні позначки;
- знаходити потрібний за змістом матеріал;
- орієнтуватися в умовних позначеннях нотного письма;
- дотримуватися правил нотопису;
- знаходити потрібний за змістом матеріал;
- працювати з дидактичним, роздатковим матеріалом;
- користуватися навчальними музичними словниками;
- користуватися прийомами тлумачення слів (добір синонімів) та термінологічним словником;
- працювати в зошитах з друкованою основою;
- дотримуватися правил збереження нот, аналогових та цифрових носіїв, пояснювати необхідність охайного (естетичного вигляду) рукопису;
- розбірливо, охайно оформлювати письмову роботу в зошиті;
- пояснювати значення термінів, опрацьованих у попередній навчальній діяльності.

4 КЛАС
“МУЗИКА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ”
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Всього — 34 год., на тиждень — 1 год.
Резервний час — 2 год.

№ теми	Зміст навчального матеріалу Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів
1.	**НАРОДНА МУЗИКА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ:** **Змістове коло:** Українська народна музична творчість, роль народної музики у житті людини; дитячий музичний фольклор, “віночки” українських народних дитячих пісень, колискові та їх значення для дитини; родинно-обрядова творчість, пісні до народження дитини, український обряд весілля, музичні жанри весільного обряду, похоронні плачі та голосіння; календарно-обрядовий фольклор; весняний обрядовий цикл, музичні жанри весняного циклу, літньо-осінній цикл, музичні жанри літньо-осіннього циклу, зимовий обрядовий цикл, музичні жанри зимового циклу; **Музичний матеріал** *Вокальний (для співу) — обов’язковий:* “Любіть Україну” сл. В. Сосюри, муз.

	С. Стельмащука; “Помалу-малу, чумаче грай” (зб. “Дитячі пісні та речитативи”); дитячі пісні-ігри зі зб. “Весняночка” В. Верховинця (на вибір); колискова “Ходить сонко”; “В неділю рано”; “Горіла сосна, палала”; “Вже би-м була їхала”; “Ми кривого танцю йдемо” (зб. “Проліски” Я. Степового, ІІ ч.); “Топчу, топчу ряст”; “Подоляночка” (зб. “Весняночка”), “Вербовая дощечка” (зб. “Шкільний співаник” Ф. Колесси); “Пасеться коник” (зб. “Шкільний співаник” Ф. Колесси), “Кругом Мариноньки”; “Ой літає соколонько” (зб. “Шкільний співаник” Ф. Колесси); колядки і щедрівки “Павочка ходить”, “В полі, полі плужок оре”; щедрівка “Ой в місті, місті, місті Вифлеємі”; “А ми просо сіяли”; *Вокальний (для співу) — варіативний:* колискові “Ходить кіт по горі”, “Ой, ти кицю, кицю, не йди по водицю”; “Царівно” (“Збірка народних пісень” М. Лисенка); “Наша господиня пишна”, “Вийшли в поле косарі”, “А вже сонце заходить”; колядка “В нашім городі росла лелія”; маланкова “Ой, учора ізвечора”; “Шум”; *Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:* “Калина” (“Чи я в лузі не калина була”) Ф. Колесси (зб. “Шкільний співаник”), “О! Україно” сл. М. Вороного, муз. Я. Ярославенка, “Українська народна пісня” В. Косенка (цикл “24 п’єси для фортепіано”), “Українські народні пісні на фортепіано зі словесним текстом” на вибір В. Барвінського, “Старогалицька пісня” М. Кравці-Барабаш (зб. “Христя грає на фортепіані”), “Пісня бойка” для фортепіано М. Скорика; цикл “Сонечко” Л. Ревуцького; “Колискова” з циклу “Дитячий альбом” М. Скорульського (“Українська фортепіанна музика. Ч. 1”), “При колисці” ор. 33 для фортепіано М. Лисенка, “Колискова” для фортепіано Л. Ревуцького, “Колискова” В. Барвінського (зб. “Наше сонечко грає на фортепіані”), “Заколисна пісня” В. Барвінського (цикл “Шість мініатюр на українські теми”), “Українська колисанка” М. Кравців-Барабаш (зб. “Христя грає на фортепіані”); “Були ми собі в божому дому (христильна)” в обр. В. Барвінського (зб. “Українські народні пісні для фортепіано зі словами”), “На здоровля, кумцю!” в обр. В. Барвінського (зб. “Українські народні пісні для фортепіано зі словами”); “Благослови, батеньку” в обр. Н. Нижанківського; “Летять галочки (весільна)” в обр. В. Барвінського (зб. “Українські народні пісні для фортепіано зі словами”), “Ой добрая годинонька (весільна)” в обр. В. Барвінського (зб. “Українські народні пісні для фортепіано зі словами”), “Ой за гаєм зелененьким (весільна)” в обр. В. Барвінського (зб. “Українські народні пісні для фортепіано зі словами”); “Були ми собі в божому дому” в обр. В. Барвінського (зб. “Українські народні пісні для фортепіано зі словами”); “Ой, матюнко моя” в обр. В. Барвінського (зб. “Українські народні пісні для фортепіано зі словами”); “Весняне рондо” для фортепіано Б. Фільц, “Веснянка” для фортепіано Л. Ревуцького; “Їде, їде Зельман” в обр. М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 2), “Христос воскрес” М. Кравців-Барабаш, (зб. “Моя Україно”, ч. 3), варіації на тему “Іванчику-білоданчику” для фортепіано М. Кравців-Барабаш (зб. “Христя грає на фортепіані”), “Ягілка” М. Кравців-Барабаш (зб. “Христя грає на фортепіані”); “Косарі” в обр. для дит. хору Ф. Колесси (зб. “Шкільний співаник”), “Уже сонечко закотилося” в обр. В. Барвінського (зб. “Українські народні пісні для фортепіано зі словами”), “Котиться вінок” в обр. В. Барвінського (зб. “Українські народні пісні для фортепіано зі словами”), “Обжинкова пісня” В. Барвінського (зб. “Наше сонечко грає на фортепіані”), “Вийшли в поле косарі” І. Соневицького (зб. “Пори року”); фортепіанні обробки колядок із циклу “Колядки і щедрівки” для фортепіано В. Барвінського (на вибір), фортепіанні обробки коляд Я. Ярославенка, “Бог Предвічний” І. Соневицького (цикл “Пори року”); фортепіанні обробки щедрівок із циклу “Колядки і щедрівки” для фортепіано В. Барвінського (на вибір), “В полі плужок оре” І. Соневицького (цикл “Пори року”); українські народні мелодії для фортепіано в обр. Б. Шиптура; *Для музичного аудіювання (слухання):* “Любіть Україну” для дит. хору на сл. В. Сосюри, муз. Б. Фільц, “Україно” сл. і муз. Т. Петриненка, “Два кольори” сл. Д. Павличка муз. В. Білаша (викл. Квітки Цісик), “Із сиром пироги” (вик. квартету “Явір”); “Пісня про зайчика” М. Леонтовича в обр. для дитячого хору М. Фоменка, “Ой, лис до лисиці борозенькою йшов” в обр. М. Леонтовича. “Козуня-любуня” (пісня з голосу Лесі Українки у виконанні К. Шейко), “Кізочка” в обр. О. Яковчука, “Дощик” для дит. хору В. Павенського; “Ходить сонко по вулиці” в обр. М. Дремлюги, “Бити, кицю, бити” (пісня з голосу Лесі Українки у виконанні К. Шейко), “Котику сіренький” в обр. М. Вери-

	ківського, “Ой, ходить сон” в обр. О. Кошиця, “Ой, ходить сон” у вик. К. Цісик; “Були ми собі в божому дому” для хору в обр. В. Барвінського; “Лемківське весілля” М. Колесси, цикл “Весілля” М. Лисенка, етнографічна картина “Українське весілля” В. Барвінського; бойківська ладканка “До барвінку”, бойківська весільна приспівка “Надобридень”, гуцульська весільна ладканка (на вибір), “Шуміла ліщина” для голосу з оркестром в обр. М. Скорика; “Веснянки” в обр. для дитячого хору О. Яковчука, “Женчичок-бренчичок” в обр. М. Леонтовича, “Українські писанки” для фортепіано Л. Дичко; “Ягілочка” в обр. Я. Степового, “Гагілка” для хору С. Людкевича, “Ягілочка” в обр. для дит. хору Ф. Колесси, “Вийди, вийди, Іванку” в обр. для дитячого хору В. Уманця”, “Вінок веснянок” М. Лисенка (фрагменти на вибір), вінок пісень “Гаївки” Ф. Колесси; “Пасеться коник” в обр. для дит. хору Н. Манько, “Кругом Мариноньки” (у будь-якому варіантів вик.), фрагменти дитячого концерту “Від зими до зими” В. Павенського (“Заплету віночок”, “Обжинкова”), “Купальська справа” М. Лисенка, хори русалок з опери “На Русалчин Великдень” М. Леонтовича, купальські хори з опери “Купало” А. Вахнянина, фрагменти фольк-опери “Цвіте папороть” Є. Станковича; “Наша гомподиня пишна” Н. Манько (вик. хору “Радуниця”), “А вже сонце заходить” М. Манько (у вик. хору “Радуниця”), “Як діждемо літа” для дит. хору Н. Манько, “А вже сонечко закотилося” в обр. для хору В. Барвінського, вінок пісень “Обжинки” в обр. Ф. Колесси, “Косарі” для 2 фортепіано В. Безкоровайного; “Щедрівка (Ой, чи є чи нема)” для дитячого хору Л. Дичко, “Різдвяне дійство” (“Свічі воскові”) Л. Дичко, колядка “Святая Варвара”, “Новорічне віншування” А. Гнатишина, “На Святий вечір” А. Гнатишина, “На Орданській річці” для міш. хору К. Стеценка, “Янголи в небі” для хору О. Кошиця, “Нова радость нам явилась” в аранж. Г. Гаврилець, “У нашому дворі” для соло спрано і чол. хору М. Леонтовича, вінок пісень “Колядки і щедрівки” в обр. М. Лисенка; вінок пісень “На щедрий вечір” в обр. Ф. Колесси, “Щедрик” для дит. хору в обр. В. Павенського, “Щедрівка” з кантати “Барвінок” для дитячого хору з оркестром Л. Дичко, “В зеленім ліску по жовтім піску” в обр. М. Дацка, “Ой, у місті, місті, місті Вифлеємі” в обр. для дит. хору Н. Манько; фрагменти кантати “Чотири пори року” Л. Дичко, фрагменти музично-драматичного дійства “Золотий камінь посіємо” Г. Гаврилець; *Для музичного аудіювання з відео:* фантазії на теми народних мелодій “Українські візерунки”, “Моя країна — Україна”, серії на вибір (мультфільм за сценарієм С. Лірника, 2009), “Ми — українці” на сл. І Корнілевича, муз. А. Матвійчука (вик. квартету “Жайвір”); “Івасик-Телесик” (мультфільм, муз. Ю. Шевченка, 1989), “Чудасія” (небилиця, муз. В. Гуцала, 1987), репродукції картин “Село мого дитинства” М. Барабаша, “Золоті яблука дитинства” В. Дзюбенка, “Лисичка-сестричка та вовк-панібрат” М. Попова, “Козуню-любуню, пристань до мене” П. Мось; “Музичні картинки” (мультфільм, муз. А. Коломійця за мотивами циклу “Сонечко” Л. Ревуцького), І. Сколоздра — малюнки на склі за мотивами українських народних пісень; “Колискова” (мультфільм, виконання Ніни Матвієнко, обр. для соло з оркестром Б. Янівського, 1984); сцена весілля з фільму “Наталка Полтавка” на муз. М. Лисенка, “Полтавське весілля” (фільм 2 з циклу “Скарби нашої культури”, реж. Є. Камінський), репродукції картин М. Пимоненка (“Свати”, “Весілля в Київській губернії”, “Молодиця”); “Верховинське весілля” (фільм 1 з циклу “Скарби нашої культури”, реж. Є. Камінський); “Грицеві писанки” (мультфільм, муз. Л. Етінгера, 1995), репродукції картин Н. Курій-Максимів (“Весняний янгол”, “Великодній янгол”), М. Пимоненка (“Пасха”, “Великодня Утреня”); “Великдень. Обливаний понеділок” (фільм 12 з циклу “Скарби нашої культури”, реж. Є. Камінський); “На Івана, на Купайла” (фільм 3 з циклу “Скарби нашої культури”, реж. Є. Камінський), кліп-попурі естрадно-хорових композицій на купальські пісні “Ой, на Івана, на Купала”, пісня Катрі з опери “Наймичка” М. Вериківського, репродукції картин М. Пимоненка (“Сіно-кіс”, “Дівчина з граблями”); “Жнива” (фільм 4 з циклу “Скарби нашої культури”, реж. Є. Камінський), репродукції картин М. Пимоненка (“Жнива в Україні”, “Жниця”); “Різдво. Колядки та щедрівки” (фільм 8 з циклу “Скарби нашої культури”, реж. Є. Камінський), “Святвечір” з циклу “Різдвяна казка” (мультфільми, 2012), “Різвяна казка” (мультфільм, муз. І. Карабиця, 1993), репродукції картин і різдвяних листівок С. Гординського; “Різдво. Свято Маланки та Василя” (фільм 10 з циклу “Скарби нашої культури”, реж.

	Є. Камінський), “Водохреща” з циклу “Різдвяна казка” (мультфільми, 2012); “Різдво. Водохреща” (фільм 11 з циклу “Скарби нашої культури”, реж. Є. Камінський), “Щедрик” (мультфільм, муз. обр. О. Скрипки, 2011), мультфільм “Маланка” (муз. гурту “Гайдамаки”); *Для роботи з нотним текстом:* “Пісня лемків” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 3), “Пісня бойків” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 3); мирилка “Мир-миром” (зб. “Український дитячий музичний фольклор”), примовка “Зозуле, рябенька” (зб. “Український дитячий музичний фольклор”); “Бити, кицю, бити” (“Пісні з голосу Лесі Українки”); “Кривий танець” (“Проліски” Я. Степового, ч. 3), “Пустіте нас” (“Проліски” Я. Степового, ч. 3); “Подоляночка” І. Соневицького (зб. “Пори року”), “Жучок” І. Соневицького (зб. “Пори року”), “Мишка і котик” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”); “Ой на Івана” І. Соневицького (зб. “Пори року”); “Вгору, сонінко, вгору” (зб. “Шкільний співаник” Ф. Колесси); обробки коляд на фортепіано на вибір О. Кравців; “Закувала сива зозуленька” І. Соневицького (зб. “Пори року”), “Ой, учора із вечора” В. Барвінського (цикл “Колядки і щедрівки ”); **Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:** ***Музичне аудіювання:*** **Змістове коло** **Учень/учениця** *пояснює* значення музики в житті народу, її роль в житті окремої людини, сім’ї, роду, нації; *розкриває* багатозначність фольклорного явища, обрядової дії, предмету, народно-пісенного жанру; *висловлює* своє ставлення до музики усної традиції; *дає визначення* музичного фольклору за основними ознаками; *виражає* своє ставлення до традиції та її продовження в майбутньому; *обґрунтовує* необхідність продовження автентичної традиції майбутніми поколіннями; *розуміє* багатоскладовість обрядового фольклорного явища; *вербально описує* традиційну обрядову культуру України та її музичну складову; *знає* основні ознаки музики усної традиції; *дає визначення* жанру за основними ознаками; *ділить* народнопісенні зразки на групи за основними ознаками; *відносить* народнопісенні та інструментальні жанри до відповідних обрядодійств; *визначає* час побутування обрядових народномузичних жанрів у житті людини та річному календарі; *знає* основні ознаки культури усного і писемного музикування; *користується* порівнянням музики писемної та усної традиції, аналогією між музичними традиціями різних народів як засобами встановлення нових ознак та якостей української; *пояснює* зв’язок між руховою, драматургічною, словесною та музичною складовою обрядового фольклору та їх образністю; *дає загальну оцінку* фольклорним явищам у житті, навчанні, власному мистецькому досвіді; *доповнює* почуте власними спостереженнями; *класифікує і групує* вивчений матеріал; *називає* провідні народнопісенні жанри родинно-обрядового та календарно-обрядового циклу; *має уявлення* про світ традиційної обрядовості і місця музики в ній, зв’язків музики й інших елементів традиційного життя, способів втілення художньо-образного змісту, сюжету, драматургічних засад; *впізнає* серед запропонованих зразків раніше вивчені жанри дитячої та обрядової творчості; *характеризує* вербально зміст родинних та календарних обрядів; *знає* провідні зразки дитячої та обрядової народнопісенної творчості; *милується* красою народнопісенних творів, що є складовими традиційного життя людини; *використовує* у мовленні відповідну термінологію на означення явищ традиційної музики; *співпереживає* з дійовими особами народнопісенних синкретичних зразків, дитячого фольклору; *відчуває* настрої та емоційні стани, зафіксовані у народно-пісенних зразках обрядової музики; *розпізнає та визначає* драматичні, рухові, словесні та музичні вияви емоцій; *висловлює* власну думку та аргументовані критичні судження з приводу почутого; *вживає* відповідні визначення при описі традицій із власного досвіду термінологію, діалектизми у відтворенні традиційної культури, не вживає їх при висловленні спостережень, узагальненні; *розуміє* відмінності між літературним та діалектичним висловленням; *визначає* жанр народномузичного зразка за обрядовою дією та за побутовими характеристиками; *уміє* групувати музичні образи за їх обрядовою, словесною та музичною класифікацією; *зіставляє і розрізнює* жанрові різновиди одного обрядового типу в межах календарного або родинного обря-

дових циклів.

Слухання музики

Учень/учениця *любується* красою звучання дитячих народнопісенних творів, колискових, родинно-обрядових та календарно-обрядових зразків; *вживає* відповідні визначення при описі традицій із власного досвіду; *доповнює* почуте власними спостереженнями; *розуміє* зміст прослуханих творів; *визначає* час побутування обрядових жанрів, роль побутових жанрів у сучасному суспільстві, їх значення у сучасному бутті українського народу; *відносить* народнопісенні жанри до відповідних обрядодійств*; усно переказує* зміст обряду, народнопісенного зразка, сюжет обрядової дії, користуючись художнім або науково-популярним стилем мовлення; *аналізує* прослухані народнопісенні твори; *називає* календарні та родинні обряди, частиною яких є прослухані народномузичні твори, жанри, які стали основою композиторських фольклористичних опусів; *знає* провідні зразки дитячої, родинно-обрядової та календарно-обрядової народнопісенної творчості; *виражає* своє ставлення до дитячої та обрядової творчості українського народу, емоційне ставлення до образного змісту народнопісенних зразків; *дає загальну оцінку* прослуханим народнопісенним творам, опису обрядів, міркуванням однокласників, вчителя; *визначає* на слух за характерними ознаками обрядову та жанрову приналежність народнопісенного твору, його побутову визначеність, складочислову структуру; *впізнає* серед запропонованих раніше вивчені зразки жанрів дитячої (і т.д) творчості, родинної та календарної обрядової творчості; *впізнає і розрізнює* на слух жанрові різновиди дитячої та обрядової пісенної творчості, різні зразки того самого жанру на рівні складочислової структури; *будує* самостійне зв'язне висловлювання (усний твір) про збереженість народних музичних традицій на сучасному етапі буття – за спостереженнями у власному середовищі, ілюстрацією, за опорними словами, за поданим або колективно складеним планом (есе—під керівництвом учителя); *висловлює* оцінні та аргументовані критичні судження стосовно сучасного стану буття традиційної музичної культури українців; *пише* переказ розповідного тексту про вивчені обряди та їхню музичну складову з елементами опису або міркування; *відтворює* інформацію з елементами логічної обробки прослуханого матеріалу (виділення основної думки вербального тексту, встановлення зв'язку між відомим і невідомим матеріалом на рівні жанровості та обрядової функційності тощо); *бере* участь у створенні діалогу під час обговорення прослуханого матеріалу – одним із учасників діалогу може бути вчитель; *висловлює* власну думку з приводу почутого; *інтрепретує (на елементарному рівні)* можливі варіанти буття традиційної обрядовості, дитячих та обрядових народнопісенних жанрів у власному житті, сучасному культурному просторі, композиторській творчості; *порівнює* народнопісенні твори за їх жанровою та побутовою функційністю, рівнем присутності у сучасному житті, композиторській творчості, складочисловою структурою.

Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення

Учень/учениця *володіє* вивченою термінологією; в*живає* відповідну термінологію у процесі виконання навчальних вправ; *правильно тлумачить, вимовляє і пише* музичні терміни, передбачені програмою для 1-3 та для 4 класу, в усній та письмовій формі опитувань; *вживає* відповідні визначення при описі традицій із власного досвіду відповідну термінологію, діалектизми у відтворенні традиційної культури, не вживає їх при висловленні спостережень, узагальненні; *розуміє* відмінності між літературним та діалектичним висловленням; *називає* групи усної народної творчості, обрядові цикли, жанри дитячого, родинного та календарно-обрядового циклів, роль музичного чинника у синтетичних обрядодійствах, ознаки народної музичної творчості, коло образів дитячого та обрядового фольклору, їх побутову функційність, складові синкретичного цілого; *знає*, що таке народна творчість, яка її роль у житті людини, основні ознаки культури усного і писемного музикування, що таке драма як рід музики, що таке дитячий фольклор, родинно-обрядовий та календарно-обрядовий фольклор, народнопісенна та інструментальна творчість, колискові, забавлянки, гуцикалка, пісні з казок, пісні-казки, пісні-небилиці, мирилки, дражнилки, пісні-безконечники, хрестильні, ладканки, приспівки, плачі, колядки, щедрівки, віншування, маланкові пісні, веснянки, заклички, гаївки, русальні, царинні, купальські, петрівчані, обжинкові; *розуміє* сутність усної народної му-

	зичної творчості, її основних ознак, як джерело композиторського натхнення; *має уявлення* про народну музику в житті людини, синкретизм, роль музичного чинника в обрядовому фольклорі; *має елементарне уявлення* про музику як невід'ємну частку життя людини, її роль та значення у традиційному бутті суспільства, її вплив на людину, *орієнтується* у поняттях творчість, усна творчість, писемна культура, традиційна музика, обряд, календар, основні життєві події, тематика, язичництво, християнство, побутова функційність, синкретизм, оберіг, закликання, ейфонія, складочислова структура, лад, поспівка, ритмоформула; *розуміє* специфіку структурування музичної форми у народнопісенних зразках; *розрізняє* способи втілення образу в академічному писемному і традиційному усному музичному творі; *користується* довідниковою музикознавчою літературою (навчальними музичними термінологічними словниками, підручником, довідниками тощо) та додатковими етнографічними і фольклористичними довідниками, нотним виданням, схематичним зображенням твору, аудіо та відеозаписами традиційних зразків, навчальною жанрово-культурологічною таблицею у процесі виконання вправ на практичне засвоєння традиційних жанрів та видів музичного побуту; *порівнює* народнопісенні музичні форми "на слух" та їх композиторське прочитання в авторських творах, у нотному або схематичному викладі; *співвідносить* синтаксичні елементи музичної будови з відповідним числом при визначенні складочислової будови; *вміє* читати з листа нескладні музичні твори, знайти в композиторському нотному тексті цитований народнопісенний матеріал, початковий та заключний звук народнопісенного твору відносно його функції в ладі; *розрізнює* на слух і на письмі різні народнопісенні жанри за їхніми характерними ознаками; *розпізнає* невідоме у музичних творах усної традиції "на слух", у композиторських творах наочно; р*озуміє* значення музичного образу як змісту народнопісенного твору, способу доповнити мистецьку реальність образу, створеного народом, специфіку його музичного розгортання, композиторські твори з народнопісенними цитатами та в "народному стилі" в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 5 хв.); *розуміє* умовні позначки нотного та схематичного зображення народнопісенного та авторського музичного твору; *володіє* відповідними засобами вираження народної музичної творчості з огляду на ситуацію та учасників її творення; *будує* фольклористичні зразки за поданими зразком, схемами; *записує* під диктування словесний та нотний текст зразків дитячого фольклору, обрядової творчості; *аналізує* в навчальній роботі народнопісенні зразки, композиторські опуси з цитованим народнопісенним матеріалом, "у народному стилі"; *встановлює* відповідність між народнопісенним зразком та композиторським способом його обробки; *записує* свою думку про дитячий та обрядовий народнопісенний фольклор, його використання композиторами та способи композиторського трактування; *читає, сольфеджує і записує* цитований народнопісенний тематизм композиторських творів; *утворює* варіаційну та сюїтну форми, прості форми як обробку народнопісенних зразків. ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** ***з****нає* основні ознаки виконавської культури усної і писемної музичної традиції, різних видів мистецтв, вокальної та інструментальної музики; *розрізнює* поняття українська і зарубіжна музика, фольклорна та академічна традиція при виконанні музичних зразків; *використовує* на практиці засвоєні знання, навики і вміння, прийоми осмисленого запам'ятовування; *милується* звучанням народнопісенного та авторського твору у власному виконанні, виконанні вчителя, однокласників; *говорить, співає* та *грає* в індивідуальному темпі, з відповідною інтонацією; *вільно володіє* диханням і голосом, інтонацією під час виконання народнопісенних зразків відповідної складності, елементарним рівнем гри на фортепіано для виконання музичних зразків; *дотримується* правил виконання традиційної музики, усності у передачі засвоєних зразків; *відтворює* вивчені попередньо пісенні та інструментальні (не більше 8 тактів) зразки; *володіє* відповідними засобами вираження народної музичної творчості з огляду на ситуацію та учасників її творення; *правильно* інтонує народнопісенні зразки, з відповідною виконавською манерою; *бере участь* у виконанні народномузичних творів із багатоголосним викладом (на засадах паралельного голосоведення, гетерофонії, бурдону, підголосковості); *взаємодіє* з іншими учасниками навчальної діяльності залежно від виконавської

	ситуації; *зазначає* моменти, які потребують вдосконалення у власному виконанні; *виразно* виконує народнопісенні зразки, інструментальні музичні твори з власного виконавського репертуару; *повторює* з голосу зразки усної народної творчості; *знає* напам'ять зразки народнопісенної творчості; *виразно* сольфеджує запропонований музичний зразок; *інтерпретує* за допомогою вчителя запропонований для виконання музичний зразок; *порівнює* власне виконання з іншими; *додає* власний голос при творенні багатоголосся, доповнюючи незавершений музичний зразок; с*кладає усно* періоди, різні за метою висловлювання і вираженням почуттів; *відтворює* образний зміст прослуханих та вивчених музичних творів графічно (малюнок, нотопис, вербальний текст – не більше трьох-чотирьох слів), хореографічно, вербально (усно — не більше 8-9-ти речень) та музично (вокально чи інструментально); *добирає* відповідні приклади з запропонованих для музичної ілюстрації навчального матеріалу; *складає усно* есе. ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *дотримується* правил написання назв традиційних жанрів, явищ традиційної культури; *пише правильно* визначення, нотні знаки; *розпізнає* невідомі позначення у нотному письмі; *акуратно виправляє* нерозбірливі форми мовних, нотних графем та їх поєднання; *розпізнає* графічний образ вивчених музичних форм; *будує* самостійне зв'язне висловлювання — за спостереженням традиційного середовища, ситуацією з життя родини, ілюстрацією, опорними словами, поданим або колективно складеним планом (есе — під керівництвом вчителя); *розкриває* значення обрядової дії, предмету, жанру, багатозначність фольклорного явища; *визначає* час побутування обрядових жанрів у календарному році, житті людини; *виявляє* в народнопісенному зразку слова, які містять важливі відомості про його жанрову визначеність; *відображає* на письмі засобами мови та зображальних мистецтв явища дитячого та обрядового фольклору; *добирає* до поданого зразка два-три одножанрового типу; *стежить* за простими нотними зразками композиторських опусів; *розбирає* самостійно прості за складочисельною структурою зразки; *записує* під диктування словесний текст дитячих та обрядових народнопісенних зразків; *розрізнює* на письмі різні народнопісенні жанри; *ділить* народнопісенні зразки на групи за основними ознаками; *відносить* народнопісенні жанри до відповідних обрядодійств; *визначає* жанр народнопісенного зразка за родом зв'язаного з ним обряду та за побутовими характеристиками; *впізнає* на письмі жанрові різновиди серед запропонованих зразків жанри дитячої, родинної та календарно-обрядової творчості; *застосовує* мисленнєві операції, музичні знання і вміння у творчих завданнях; *будує* куплетну форму; *добирає* з поданих музичних зворотів те, що найбільше відповідає жанровій ситуації; *складає* з заготовлених мотивів фольклористичні зразки за поданими графічними схемами; *будує* фольклористичні зразки за поданим зразком, схемами; *зіставляє* написане зі зразком, виправляє допущені помилки; *пропонує*, як можна доповнити або вдосконалити запропонований вчителем музичний чи словесний текст; *висловлює* поради щодо можливого вдосконалення препарованого народнопісенного зразка чи авторського тексту, спираючись на пам'ятку, підготовлену учителем; *відновлює* зміст деформованих народнопісенних зразків; *удосконалює* навчальний текст за настановами вчителя; *визначає* в процесі виконання навчальних вправ жанрову приналежність народнопісенних зразків (на основі встановлення зв'язку між елементами обрядодійства, побутової функційності, тощо), складочислову структуру, початкову традиційну форму фольклористичного зразка у формі колективної навчальної роботи під керівництвом вчителя; *складає* письмове музичне висловлювання на рівні періоду.
2.	**<u>МУЗИКА В ПОБУТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ</u>:**

	<u>Змістове коло:</u> Звичайні пісні на побутову тематику; музична етнохореографія; основні танці українського народу; народний музичний інструментарій; поділ народних музичних інструментів на групи; **<u>Музичний матеріал</u>** <u>*Вокальний (для співу) — обов'язковий:*</u> "Несе Галя воду"; коломийка (на вибір), "Гарний танець гопачок"; "На вулиці скрипка грає"; "Бандуристе, орле сизий" сл. Т. Шевченка, муз. нар.; <u>*Вокальний (для співу) — варіативний:*</u> "Летіла зозуля", "За городом качки пливуть"; колимийка (на вибір), "Ой лопнув обруч", "Ой, джигуне, джигуне"; <u>*Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:*</u> "Старогалицька мелодія" для фортепіано М. Людкевича, українські народні мелодії в обробці для фортепіано Б. Шиптура (на вибір), "Українські народні пісні для фортепіано зі словами" В. Барвінського (на вибір); обробки коломийок для хору Ф. Колесси (зб. "Шкільний співаник"), "Український танець" для фортепіано В. Барвінського ("Шість мініатюр на українські народні теми"), "Коломийка" для фортепіано Н. Нижанківського ("Фортепіанні твори для молоді"), "Гопак" Я Степового (зб. "Проліски", ч. 2); "Трембіта" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україно", ч. 3), "Там грали цимбали" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україно", ч. 3), "Дударик" М. Кравців-Барабаш (зб. "Моя Україно", 3 ч.); <u>*Для музичного аудіювання (слухання):*</u> "Quodlibet" з українських народних пісень для чол. хору М. Лисенка (на вибір), "Вулиця" Ф. Колесси, "І шумить, і гуде" в обр. для 2 фортепіано В. Безкоровайного, "Ой, сусідко, сусідко" в обр. для хору Я. Яциневича, "Токата (пішла мати на село)" для фортепіано М. Лисенка (цикл "Українська сюїта"), "За городом качки пливуть" в обр. М. Леонтовича, "На річкою бережком" в обр. М. Леонтовича, "Вітер, вітер коло хати" в обр для хору і фортепіано М. Лисенка, "Пливе кача" (в обр. "Пікардійської терції"), "Ой, верше мій, верше" в обр. для голосу і симфонічного оркестру у вик. К. Цісик, "Полетів-би м на край світа" для чол. голосу і фортепіано в обр. Б. Дрималика або в обр. для хору Є. Козака; аудіо-записи українських народних танців, "Коломийка (А я музику люблю)" в обр. А. Гнатишина, танці для фортепіано ("Чумак", "Метелиця", "Полька") В. Кирейка, танцювальна сюїта з опери "Запорожець за Дунаєм" С. Гулака-Артемовського, "Козачок" для оркестру Л. Ревуцького, "Гопак" з опери "Тарас Бульба" М. Лисенка, IV ч. "Української симфонії" М. Колачевського, "Гопак" з опери "Сорочинський ярмарок" М. Мусоргського; "Бандуристе, орле сизий" на сл. Т. Шевченка (обр. і вик. на вибір), фрагменти циклу "Музичні ескізи" для бандури ("Гусляр", "Веснянка") О. Курінного; <u>*Для музичного аудіювання з відео:*</u> "Ой, чий то кінь стоїть" (з фільму "Вогнем і мечем"), репродукції картиа М. Пимоненка ("По воду", "Проводи рекрутів", "Гуси додому") та І. Сколоздри (малюнки на склі за мотивами українських народних пісень); відеозаписи українських народних танців, хореографічні постановки у виконанні ансамблю ім. П. Вірського; відеозаписи мультиінструменталістів: М. Бережнюк, М. Блощицак, Kyiv Ethno Trio з вокалом, відео-записи українських народних інструментів; "Карпатський соловей, або людина-оркестр – Мирон Блощичак", експозиція народних музичних інструментів Л. Кушлика, Проект "Українські народні музичні інструменти 18-20 століття" <u>*Для роботи з нотним текстом:*</u> "Галицька пісня" для фортепіано В. Кікти (зб. "Хрестоматія для фортепіано для 1—4 класу ДМШ", Львів, 2013), мелодії українських народних пісень "І шумить, і гуде", "Сіяв мужик просо"; "Коломийка" В. Барвінського

	(зб. “Наше сонечко грає на фортепіані”); “Троїста музика” для фортепіано М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 3); “Гуляли, гуляли, гуслі розривались” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 3); **<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:</u>** ***<u>Музичне аудіювання:</u>*** **<u>Змістове коло</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *пояснює* значення музики в побуті народу, її роль в щоденному житті окремої людини, сім’ї, роду, нації; *розкриває* багатозначність фольклорного явища, танцю, народно-музичного інструментарію, народно-пісенного жанру; *висловлює* своє ставлення до побутової музики усної традиції; *дає визначення* народно-музичного жанру за тематикою, основних танців за ритмоформулою, народно-музичних інструментів за джерелом звуку та способом звуковидобування; *виражає* своє ставлення до народного танцю, інструметальної гри та продовження традицій побутового музикування в майбутньому; *обґрунтовує* необхідність продовження автентичної традиції майбутніми поколіннями, *розуміє* багатоскладність танцювального фольклорного явища; *вербально описує* народну танцювальну культуру України та її музичну складову; *знає* основні ознаки традиційного музичного інструментарію; *дає визначення* пісенного жанру за тематикою, танцювального жанру за основними ознаками, музичного інструментарію за класифікацією Горнбостеля-Закса; *ділить* народні зразки на групи за основними ознаками; *відносить* народнопісенні, танцювальні та інструментальні жанри до відповідних тематичних груп; *визначає* час побутування танцювальних жанрів у побуті людини; *знає* основні ознаки танцювальної культури, інструментальної гри, звичайних пісень; *користується* порівнянням вокальної та інструментальної музики, обрядової та побутової музики усної традиції, аналогією між музично-танцювальними традиціями різних народів як засобами встановлення нових ознак та якостей української; *пояснює* зв’язок між руховою, драматургічною, словесною та музичною складовою танцювального фольклору та їх образністю; *дає загальну оцінку* фольклорним явищам у побуті, навчанні, власному мистецькому досвіді; *доповнює* почуте власними спостереженнями; *класифікує і групує* вивчений матеріал; *називає* провідні народнотанцювальні жанри, народномузичні інструменти; *має уявлення* про світ традиційного побуту і місце музики в ньому, ролі музики і танців, способів втілення художньо-образного змісту, сюжету, драматургічних засад у звичайних піснях; *впізнає* серед запропонованих зразків раніше вивчені жанри побутової та танцювальної творчості; *характеризує* вербально зміст звичайних пісень на побутову тематику; *знає* провідні зразки побутової народнопісенної та танцювальної творчості; *милується* красою народнопісенних творів, що є складовими традиційного побуту людини; *використовує* у мовленні відповідну термінологію на означення явищ побутової музики; *співпереживає* з дійовими особами звичайних пісень на побутову тематику, програмних інструментальних творів; *відчуває* настрої та емоційні стани, зафіксовані у народно-пісенних, народно-інструментальних та танцювальних зразках; *розпізнає та визначає* драматичні, рухові, словесні та музичні вияви емоцій у танцювальному фольклорі; *висловлює* власну думку та аргументовані критичні судження з приводу почутого; *вживає* відповідні визначення та термінологію при описі традиційного побуту з власного досвіду, діалектизми у його вербальному відтворенні, не вживає їх при висловленні спостережень, узагальненні, розуміє відмінності між літературним та діалектичним висловленням; *визначає* жанр народномузичного зразка за тематикою, побутовими характеристиками, тембральними якостями, ритмоформулою; *уміє* групувати музичні образи за їх тематичною, хореологічною та музичною класифікацією.

	<u>Слухання музики</u> **<u>Учень/учениця</u>** *любується* красою звучання звичайних пісень на побутову тематику, народноінструментальної гри, народнотанцювальних жанрів; *вживає* відповідні визначення при описі традиційного побуту з власного досвіду; *доповнює* почуте власними спостереженнями; *розуміє* зміст прослуханих творів; *визначає* час побутування народнотанцювальних жанрів, роль побутових жанрів у сучасному суспільстві, їхнє значення у сучасному бутті українського народу*; усно переказує* зміст звичайних пісень на побутову тематику, народноінструментального зразка програмного типу, його сюжет, користуючись художнім або науково-популярним стилем мовлення; *аналізує* прослухані народнопісенні твори; *називає* народні музичні інструменти, танці, жанри, які стали основою композиторських фольклористичних опусів; *знає* провідні зразки побутового народнопісенного, народнотанцювального фольклору; *виражає* своє ставлення до танцювальної та музичноінструментальної творчості українського народу, емоційне ставлення до образного змісту народнопісенних зразків; *дає загальну оцінку* прослуханих творів, опису танців, міркуванням однокласників, вчителя; *визначає* на слух за характерними ознаками жанрову приналежність народнопісенного та народнотанцювального твору, його побутову визначеність, складочислову структуру; *впізнає* серед запропонованих раніше вивчені зразки жанрів народнотанцювальної творчості; *впізнає і розрізнює* на слух жанрові різновиди побутової пісенної творчості, різні зразки того самого народнотанцювального жанру на рівні складочислової структури; *будує* самостійне зв'язне висловлювання (усний твір) про збереженість народних музичних традицій на сучасному етапі буття – за спостереженнями у власному середовищі, ілюстрацією, за опорними словами, за поданим або колективно складеним планом (есе—під керівництвом учителя); *висловлює* оцінні та аргументовані критичні судження стосовно сучасного стану буття традиційної музичної культури українців; *пише* переказ розповідного тексту про вивчені танці та їх музичну складову з елементами опису або міркування; *відтворює* інформацію з елементами логічної обробки прослуханого матеріалу (виділення основної думки вербального тексту, встановлення зв'язку між відомим і невідомим матеріалом на рівні жанровості та побутової функційності тощо); *бере* участь у створенні діалогу під час обговорення прослуханого матеріалу – одним із учасників діалогу може бути вчитель; *інтрепретує (на елементарному рівні)* можливі варіанти буття традиційного побуту, звичайних пісень на побутову тематику, народних танців, інструментальної гри у власному житті, сучасному культурному просторі, композиторській творчості. **<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *володіє* вивченою термінологією; *вживає* відповідну термінологію у процесі виконання навчальних вправ; *правильно тлумачить, вимовляє і пише* музичні терміни, передбачені програмою для 1-3 та для 4 класу в усній та письмовій формі опитувань; *вживає* відповідні визначення при описі традиційного побуту з власного досвіду, відповідну термінологію, діалектизми у відтворенні традиційного побуту, не вживає їх при висловленні спостережень, узагальненні, розуміє відмінності між літературним та діалектичним висловленням; *знає* що таке творчість, усна творчість, писемна культура, традиційна музика, обряд, календар, основні життєві події, тематика, язичництво, християнство, побутова функційність, синкретизм, оберіг, закликання, ейфонія, складочислова структура, лад, поспівка, ритмоформула, лірика як рід музики; *називає* групи усної народної творчості, жанри звичайних пісень на побутову тематику, основні танці українського народу, народні музичні інструменти, роль музичного чинника у традиційному побуті, коло образів звичайного народнопісенного та музичноінструментального фольклору, їх побутову функційність, складові синкретичного цілого народнотанцювальних

	жанрів; *знає*, що таке народний побут, яка роль музичного та танцювального чинника в ньому, основні ознаки пісенного, інструментального та танцювального фольклору, що таке побутовий фольклор, танцювальний фольклор, інструментальна творчість, балади, пісні про родинний побут та кохання, коломийка, аркан, гопак, метелиця, гуцулка тощо, самозвучні (торохкавки, деркачі, трещітки, дзвіночки, бокало, барабанні тарілки, дзвони, шелести, “диявольська” скрипка), перетинкові (решітко, барабан, очеретина та інші мірлітони, бугай, бербениця), струнні (бандура, торбан, кобза, цимбали, басоля, бас, кордони, козобас, ліра, скрипка як народний інструмент) та духові інструменти (пищики, попискальці, денцівки, флояри, фрілки, джоломіга, свирілі, зозульки, окарини, трембіти, роги, ріжки, дуда, пастуші труби); *розуміє* сутність усної побутової народної музичної творчості, її основних ознак, як джерело композиторського натхнення; м*ає уявлення* про народну музику в побуті народу, роль музичного чинника у танцювальному фольклорі; *має елементарне уявлення* про музику як невід’ємну частку побуту, її роль та значення, вплив на людину, лірику як рід музики, *орієнтується* у поняттях етнохореографія, крок, рух, ритмоформула, джерело звуку, спосіб звуковидобування, імпровізаційність; *розуміє* специфіку структурування музичної форми у народнопісенних, народнотанцювальних та музично-інструментальних зразках, *розрізняє* способи втілення образу в обрядовому та побутовому усному музичному творі; *користується* довідниковою музикознавчою літературою (навчальними музичними термінологічними словниками, підручником, довідниками тощо) і додатковими етнографічними та фольклористичними довідниками, нотним виданням, схематичним зображенням твору, аудіо та відеозаписами традиційних зразків, навчальною жанрово-культурологічною таблицею у процесі виконання вправ на практичне засвоєння традиційних жанрів та видів музичного побуту; *порівнює* народнопісенні музичні форми “на слух” та їх композиторське прочитання в авторських творах, у нотному, схематичному хореографічному викладі; *співвідносить* синтаксичні елементи музичної будови з відповідним числом при визначенні складочислової будови, музичної форми інструментальних зразків; *вміє* читати з листа нескладні музичні твори, знайти в композиторському нотному тексті цитований фольклорний матеріал, початковий та заключний звук народнопобутового твору відносно його функції в ладі; *розрізнює* на слух і на письмі різні народнопобутові жанри за їх характерними ознаками; *розпізнає* невідоме у музичних творах усної традиції “на слух”, у композиторських творах наочно; *розуміє* значення музичного образу як змісту народного побутового твору, способу доповнити мистецьку реальність авторського твору, специфіку музичного розгортання фольклорного твору, композиторські твори з народнопісенними цитатами та в “народному стилі” в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 5 хв.); *розуміє* умовні позначки нотного та схематичного зображення народнопісенного та авторського музичного твору, схематичну фіксацію народнотанцювальтних зразків; *володіє* відповідними засобами вираження народної музичної творчості з огляду на ситуацію та учасників її творення; *будує* фольклористичні зразки за поданими зразком, схемами; *записує* під диктування словесний і нотний текст зразків народнопісенного побутового фольклору, танцювальної творчості; *аналізує* в навчальній роботі народнопісенні зразки, композиторські опуси з цитованим народнопісенним матеріалом, “у народному стилі”; *встановлює* відповідність між народнопісенним зразком та композиторським способом його обробки; *записує* свою думку про народнопісенний побутовий, танцювальний та музичноінструментальний фольклор, його використання композиторами та способи композиторського трактування; *читає*, *сольфеджує і записує* цитований народнопісенний тематизм композиторських творів; *утворює* варіаційну, сюїтну та наскрізну форми, прості форми як обробку народнопісенних зразків.

	Виконання музичного твору: **Учень/учениця** *знає* основні ознаки виконавської пісенної і танцювальної культури усної і писемної музичної традиції, вокальної та інструментальної музики; *розрізнює* поняття пісенна, інструментальна та танцювальна музика, фольклорна та академічна традиція при виконанні музичних зразків; *використовує* на практиці засвоєні знання, навички і вміння, прийоми осмисленого запам'ятовування; *милується* звучанням народнопісенного та авторського твору у власному виконанні, виконанні вчителя, однокласників; *говорить*, *співає* і *грає* в індивідуальному темпі, з відповідною інтонацією; *вільно володіє* диханням і голосом, інтонацією, тілом під час виконання народнопісенних та народнотанцювальних зразків відповідної складності, елементарним рівнем гри на фортепіано для виконання музичних зразків; *дотримується* правил виконання традиційної музики, усності у передачі засвоєних зразків; *відтворює* вивчені попередньо пісенні та інструментальні (не більше восьми тактів) зразки; *володіє* відповідними засобами вираження народної музичної творчості з огляду на ситуацію та учасників її творення; *правильно* інтонує народнопісенні зразки, з відповідною виконавською манерою; *бере участь* у виконанні народномузичних творів з багатоголосним викладом (на засадах паралельного голосоведення, гетерофонії, бурдону, підголосковості); *взаємодіє* з іншими учасниками навчальної діяльності залежно від виконавської ситуації; *зазначає* моменти, які потребують вдосконалення у власному виконанні; *виразно* виконує народнопісенні зразки, інструментальні музичні твори з власного виконавського репертуару; *повторює* з голосу зразки усної народної творчості, танцювальні рухи за вчителем, однокласниками; *знає* напам'ять зразки народнопісенної творчості; *виразно* сольфеджує запропонований музичний зразок; *інтерпретує* за допомогою вчителя запропонований для виконання музичний зразок; *порівнює* власне виконання з іншими; *додає* власний голос при творенні багатоголосся, доповнюючи незавершений музичний зразок; с*кладає усно* куплетну форму, розділи якої різні за метою висловлювання і вираженням почуттів; *відтворює* образний зміст прослуханих і вивчених музичних творів графічно (малюнок, нотопис, рухова схема, вербальний текст – не більше чотирьох-п'яти слів), хореографічно, вербально (усно — не більше 8-9-ти речень) та музично (вокально чи інструментально); *добирає* відповідні приклади з запропонованих для музичної ілюстрації навчального матеріалу; *складає усно* есе. ***Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:*** **Учень/учениця** *дотримується* правил написання назв традиційних жанрів, явищ традиційної культури; *пише правильно* визначення, нотні знаки, елементи схематичного запису танцю; *розпізнає* невідомі позначення у нотному письмі; *акуратно виправляє* нерозбірливі форми мовних, нотних графем та їх поєднання; *розпізнає* графічний образ вивчених музичних форм; *будує* самостійне зв'язне висловлювання — за спостереженням традиційного побуту, побутовою ситуацією, ілюстрацією, опорними словами, поданим або колективно складеним планом (есе — під керівництвом вчителя); *розкриває* значення побутової тематики, танцювального руху, жанру, музичного інструменту, багатозначність фольклорного явища; *визначає* побутування звичайних пісень, танців, інструментальної гри у житті людини; *виявляє* в народнопісенному зразку слова, які містять важливі відомості про його тематику; *відображає* на письмі засобами мови та зображальних мистецтв явища побутового і танцювального фольклору; *добирає* до поданого зразка два-три одножанрового типу; *стежить* за простими нотними зразками композиторських опусів; *розбирає* самостійно прості за складочисельною структурою танцювальні зразки; *записує* під диктування словесний текст народнопісенних зразків на побутову тематику; *розрізнює* на письмі народнопісенні, народнотанцювальні та музично-інструментальні жанри; *ділить* народнопісенні зразки на групи за основними ознаками; *відносить* фольклорні зразки до відповідних груп; *визначає* жанр народнопісенного зразка за тематикою та побутовими характеристиками; *впізнає* на письмі різновиди, серед запропонованих зразків жанри побутової народнопісенної, танцювальної та інструментальної творчості; *застосовує* мисленнєві операції, музичні знання і вміння у творчих завданнях; *будує* сюїтну форму; *добирає* з поданих музичних зворотів той, що найбільше відповідає видовій ситуації; *складає* з заготовлених мотивів фольклористичні

	зразки за поданими графічними схемами; *будує* фольклористичні зразки за поданим зразком, схемами; *зіставляє* написане зі зразком, виправляє допущені помилки; *пропонує*, як можна доповнити або вдосконалити запропонований вчителем музичний чи словесний текст; *висловлює* поради щодо можливого вдосконалення препарованого народнопісенного зразка чи авторського тексту, спираючись на пам'ятку, підготовлену учителем; *відновлює* зміст деформованих народнопісенних та народнотанцювальних зразків; *удосконалює* навчальний текст за настановами вчителя; *визначає* в процесі виконання навчальних вправ жанрову та видову приналежність народних зразків (на основі встановлення зв'язку між елементами побутової функційності, тематики, тощо), складочислову структуру, початкову традиційну форму фольклористичного зразка у формі колективної навчальної роботи під керівництвом вчителя; *складає* письмове музичне висловлювання на рівні куплетної форми.
3.	**<u>ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ — ВІЧНА ШАНА ГЕРОЯМ</u>:** **<u>Змістове коло:</u>** Епос, творча спадщина кобзарів та лірників: псальма і дума; історичні пісні; народні стрілецькі і повстанські пісні; **<u>Музичний матеріал</u>** <u>*Вокальний (для співу) — обов'язковий:*</u> "Чорна рілля ізорана", "Сирітка" (мел. за записом П. Демуцького); "Зажурилась Україна", "Ой, на горі та женці жнуть", "Пісня про Довбуша (Ой попід гай зелененький)"; "Ой, на горі, на Маківці", "Ой, з-за гори чорна хмара встала"; <u>*Вокальний (для співу) — варіативний:*</u> "Пісня про Байду"; "Гей, не дивуйте", "Максим козак Залізняк", "Гей! Нум, браття, всі до зброї (Гей, збиралися орли Чайку рятувати)", "Про Кармалюка (За Сибіром сонце сходить)"; "Повіяв вітер степовий", "Зелений дубочку, чого похилився"; <u>*Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:*</u> "Був пан Сава в Немирові (дума)" в обр. В. Барвінського (зб. "Українські народні пісні для фортепіано зі словами"), "Пісня лірника" В. Барвінського (цикл "Шість мініатюр на українські народні теми"), "Думка" В. Барвінського (цикл "Шість мініатюр на українські народні теми"); "Гей, гук, мати, гук" в обр. В. Барвінського (зб. "Українські народні пісні для фортепіано зі словами"), "Ой, і не гаразд" в обр. В. Барвінського (зб. "Українські народні пісні для фортепіано зі словами"), пісні та думи в обр. Л. Ревуцького зі збірника "Українські історичні пісні та думи" Д. Ревуцького (на вибір); <u>*Для музичного аудіювання (слухання):*</u> пісня кобзаря "Ой, кряче ворон сизокрилий" з опери "Тарас Бульба" М. Лисенка, "Кряче ворон (дума)" на сл. Є. Кротченка, муз. К. Стеценка, записи гурту "Хорея козацька" (на вибір), "Діва днесь (різдвяна псальма)" для хору М. Лисенка, хор "Хресним древом розп'ятого" М. Лисенка, "Пречиста Діво, мати руського краю (псальма на мотив лірницької пісні)" М. Лисенка, псальма "Сирітка" в обр. П. Демуцького (інше — на вибір); історичні пісні у виконанні Національної капели бандуристів (на вибір), "Чорна рілля ізорана" (у вик. В. Жданкіна), "Ой, зійшла зоря вечоровая" в обр. М. Леонтовича, хор "Гей, не дивуйте" з III д. опери "Тарас Бульба" М. Лисенка, хорова сцена "Гей, нумо, хлопці, до зброї" з опери "Богдан Хмельницький" К. Данькевича, "Пісня про Нечая" в обр. Н. Нижанківського, вінок пісень "Козаки в піснях народних" в обр. Ф. Колесси; кубанський варіант гімну "Ще не вмерла Україна"; Марш на теми пісень "Ой, на горі, на Маківці" та "Повіяв вітер степовий" Б. Сапелюка, естрадні аранжування народних стрілецьких і повстанських пісень (на вибір), кубанський варіант гімну "Ще не вмерла Україна", "Сумний святий вечір" на мел. "Нова радість" (варіант обробки на вибір); <u>*Для музичного аудіювання з відео:*</u> "Маруся Богуславка" (мультфільм, муз. Л. Колодуба, 1966), ілюстрація до "Думи про Олексія Поповича" В. Лопати, репродукції портретів українських кобзарів О. Сластіона; "Запорізький марш" Є. Адамцевича в обр. Є. Гуцала, репродукції картин козака Мамая (на вибір), "У похід" М. Пимоненка, "Про-

	води на Січ” О. Сластіона; репродукції гравюр та офортів О. Кульчицької (“Стрілецька кров”, “УСС. 1914-1915 рр.”, “Тезей”), репродукції повстанських листівок (Різдво, Великдень); *Для роботи з нотним текстом:* “Кобзар” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 3), “Лірник” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 3); “Дума” М. Кравців-Барабаш (зб. “Моя Україно”, ч. 3); “Гей, не дивуйте” (зб. “Проліски” Я. Степового, ч. 2); “Похід (Ой з-за гори чорна хмара стала)” в обр. Ф. Колесси (зб. “Шкільний співаник”), “Ой у полі черемшина” в обр. Ф. Колесси (зб. “Шкільний співаник”); **Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:** ***Музичне аудіювання:*** **Змістове коло** **Учень/учениця** *пояснює* значення епосу для народу, роль пам’яті в бутті людини, сім’ї, роду, нації; *розкриває* багатозначність фольклорного явища, епосу, творчої спадщини кобзарів та лірників, народнопрофесіональної творчості; в*исловлює* своє ставлення до народно-професіональної музики усної традиції; *дає визначення* народно-музичного жанру за тематикою; *виражає* своє ставлення до епічної творчості та продовження традицій народно-професіонального музикування в майбутньому; *обґрунтовує* необхідність продовження автентичної традиції майбутніми поколіннями; *розуміє* сутність епосу, значення героїзму та явища історичної пам’яті; *вербально описує* народно-професіональну культуру України та її музичну складову; *знає* основні ознаки народно-епічного виконавства; *дає визначення* жанрів думи, псальми за тематикою, основними ознаками; *ділить* народно-професіональні зразки на групи за основними ознаками; *відносить* народно-професіональні жанри до відповідних тематичних груп; *визначає* час появи епічних жанрів у героїчні періоди історії України; *знає* основні ознаки дум, пасльм, історичних пісень, народних стрілецьких та повстанських пісень; *користується* порівнянням обрядової, побутової та епічної народно-професіональної музики усної традиції, аналогією між музично-епічними традиціями різних народів як засобами встановлення нових ознак та якостей української; *пояснює* зв’язок між змістом та музично-виразовими засобами у творенні відповідної образності; *дає загальну оцінку* фольклорним явищам епічного роду в бутті народу, держави, власному мистецькому досвіді; *доповнює* почуте власними спостереженнями; *класифікує і групує* вивчений матеріал; *називає* провідні народно-професіональні жанри; *має уявлення* про світ побуту народних співців-професіоналів та місця музики в ньому, способів втілення художньо-образного змісту, сюжету, драматургічних засад у думах, псальмах, історичних піснях; *впізнає* серед запропонованих зразків відомі з попереднього навчального досвіду; *характеризує* вербально зміст народно-професіональних творів на епічну тематику; *знає* провідні зразки епічної творчості; *милується* красою народнопісенних творів, що є формою збереження історичної пам’яті українського народу; *використовує* у мовленні відповідну термінологію на означення явищ народно-професіональної музики; *співпереживає* з дійовими особами епічних жанрів; *відчуває* настрої та емоційні стани, зафіксовані у народно-професіональних зразках; *розпізнає та визначає* вияви емоцій у епічному фольклорі; *висловлює* власну думку та аргументовані критичні судження з приводу почутого; *вживає* відповідні визначення та термінологію при описі побуту професіональних музикантів з власного досвіду, діалектизми у його вербальному відтворенні, не вживає їх при висловленні спостережень, узагальненні, розуміє відмінності між літературним та діалектичним висловленням; *визначає* жанр народномузичного зразка за тематикою; *уміє* групувати музичні образи за їх тематичною та музичною класифікацією. **Слухання музики** **Учень/учениця** *любується* красою звучання народно-професійних творів; *вживає* відповідні визначення при описі побуту кобзарів, лірників; *доповнює* почуте власними спостереженнями; *розуміє* зміст прослуханих творів; *визначає* час появи народно-професіональних жанрів, роль епічних жанрів у сучасному суспільстві, їх значення у сучасному бутті українського народу*; усно переказує* зміст дум, історичних пісень, псальмів, їх сюжет, користуючись художнім або науково-популярним стилем мовлення; *аналі-*

	зує прослухані народнопісенні твори; *називає* народні музичні інструменти, жанри, які стали основою композиторських фольклористичних опусів; *знає* провідні зразки народно-професіонального фольклору; *виражає* своє ставлення до народно-професіональної творчості українського народу, емоційне ставлення до образного змісту епічних зразків; *дає загальну оцінку* прослуханим творам, їх опису, міркуванням однокласників, вчителя; *визначає* на слух за характерними ознаками жанрову приналежність народно-професіонального твору, його тематичну визначеність, будову; *впізнає* серед запропонованих раніше відомі зразки жанрів народно-професіональної творчості; *впізнає і розрізнює* на слух жанрові різновиди народно-професіональної творчості, різні зразки того самого жанру на рівні музично-виразових ознак та особливостей музичної форми; *будує* самостійне зв'язне висловлювання (усний твір) про збереженість народних музичних традицій на сучасному етапі буття – за спостереженнями з власного досвіду, ілюстрацією, за опорними словами, за поданим або колективно складеним планом (есе—під керівництвом учителя); *висловлює* оцінні та аргументовані критичні судження стосовно сучасного стану буття народно-професіональної музичної культури українців; *пише* переказ розповідного тексту про вивчені епічні жанри з елементами опису або міркування; *відтворює* інформацію з елементами логічної обробки прослуханого матеріалу (виділення основної думки вербального тексту, встановлення зв'язку між відомим і невідомим матеріалом на рівні жанровості тощо); *бере* участь у створенні діалогу під час обговорення прослуханого матеріалу – одним із учасників діалогу може бути вчитель; *інтрепретує (на елементарному рівні)* можливі варіанти буття народно-професіонального побуту на сучасному історичному етапі, у власному житті, сучасному культурному просторі, композиторській творчості. **<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *володіє* вивченою термінологією, в*живає* відповідну термінологію у процесі виконання навчальних вправ; *правильно тлумачить, вимовляє і пише* музичні терміни, передбачені програмою для 1-3 та для 4 класу, в усній та письмовій формі опитувань; *вживає* відповідні визначення при описі народно-професіональної творчості з власного досвіду, відповідну термінологію, діалектизми у відтворенні сюжетів, не вживає їх при висловленні спостережень, узагальненні, розуміє відмінності між літературним та діалектичним висловленням; *знає* що таке творчість, усна творчість, писемна культура, професіональна музика, етнохореографія, крок, рух, ритмоформула, джерело звуку, спосіб звуковидобування, імпровізаційність; *називає* групи усної народно-професіональної творчості, жанри думи, псальми, історичної пісні, народної стрілецької та повстанської пісні, народні музичні інструменти, роль музичного чинника у творенні народно-професіонального мистецтва, коло образів епічного фольклору, складові цілого народно-професіональних жанрів; *знає*, що таке епос, яка роль музичного та вербального чинника в ньому, основні ознаки народно-професіонального фольклору, що таке думи, псальми, історичні пісні, народні стрілецькі та повстанські пісні; *розуміє* сутність народно-професіональної музичної творчості, її основних ознак, як джерело композиторського натхнення; м*ає уявлення* про епічну творчість українського народу, роль музичного чинника у епічному фольклорі; *має елементарне уявлення* про музику як невід'ємну частку епічного фольклору, її роль та значення, вплив на людину, епос як рід музики; *орієнтується* у поняттях епос, дума, псальма, кобзар, лірник, історична пісня, декламаційність, імпровізаційність, уступ, перегра; *розуміє* специфіку структурування музичної форми у народно-професіональних зразках; *розрізняє* способи втілення образу в обрядовому, побутовому та епічному усному музичному творі; *користується* довідниковою музикознавчою літературою (навчальними музичними термінологічними словниками, підручником, довідниками тощо) та додатковими етнографічними та фольклористичними довідниками, нотним виданням, схематичним зображенням твору, аудіо та відеозаписами традиційних зразків, навчальною жанрово-культурологічною таблицею у процесі виконання вправ на практичне засвоєння традиційних жанрів та видів народно-професіональної творчості; *порівнює* народнопісенні музичні форми "на слух" та їх композиторське прочитання у авторських творах, у нотному та схематичному викладі; *співвідносить* синтаксичні елементи музичної будови з відповідними елементами музичної форми відпо-

	відних зразків; *вміє* читати з листа нескладні музичні твори, знайти в композиторському нотному тексті цитований фольклорний матеріал, початковий та заключний звук народнопобутового твору відносно його функції в ладі; *розрізнює* на слух і на письмі різні народно-професіональні жанри за їх характерними ознаками; *розпізнає* невідоме у музичних творах усної традиції “на слух”, у композиторських творах наочно; *розуміє* значення музичного образу як змісту народно-професіонального твору, способу доповнити мистецьку реальність авторського твору, специфіку музичного розгортання фольклорного твору, композиторські твори з народнопісенними цитатами та в “народному стилі” в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 5,5 хв.); *розуміє* умовні позначки нотного та схематичного зображення народнопісенного та авторського музичного твору, схематичну фіксацію зразків; *володіє* відповідними засобами вираження народної музичної творчості з огляду на ситуацію та учасників її творення; *будує* фольклористичні зразки за поданими зразком, схемами; *записує* під диктування словесний та нотний текст зразків народно-професіонального фольклору; *аналізує* в навчальній роботі народнопісенні зразки, композиторські опуси з цитованим народнопісенним матеріалом, “у народному стилі”; *встановлює* відповідність між народнопісенним зразком та композиторським способом його обробки; *записує* свою думку про народно-професіональний фольклор, його використання композиторами та способи композиторського трактування; *читає*, *сольфеджує і записує* цитований народнопісенний тематизм композиторських творів; *утворює* варіаційну, сюїтну та наскрізну форми, прості форми як обробку народнопісенних зразків. ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *знає* основні ознаки народно-професіональної виконавської культури усної і писемної музичної традиції; *розрізнює* поняття обрядова, побутова та народно-професіональна музика, фольклорна та академічна традиція при виконанні музичних зразків; *використовує* на практиці засвоєні знання, навики і вміння, прийоми осмисленого запам’ятовування; *милується* звучанням народнопісенного та авторського твору у власному виконанні, виконанні вчителя, однокласників; *говорить*, *співає* та *грає* в індивідуальному темпі, з відповідною інтонацією; *вільно володіє* диханням і голосом, інтонацією, тілом під час виконання народнопісенних зразків відповідної складності, елементарним рівнем гри на фортепіано для виконання музичних зразків; *дотримується* правил виконання традиційної музики, усності у передачі засвоєних зразків; *відтворює* вивчені попередньо пісенні та інструментальні (не більше восьми тактів) зразки; *володіє* відповідними засобами вираження народної музичної творчості з огляду на ситуацію та учасників її творення; *правильно* інтонує народнопісенні зразки з відповідною виконавською манерою; *бере участь* у виконанні народномузичних творів з багатоголосним викладом (на засадах паралельного голосоведення, гетерофонії, бурдону, підголосковості); *взаємодіє* з іншими учасниками навчальної діяльності залежно від виконавської ситуації; *зазначає* моменти, які потребують вдосконалення у власному виконанні; *виразно* виконує народнопісенні зразки, інструментальні музичні твори з власного виконавського репертуару; *повторює* з голосу зразки усної народної творчості за вчителем, однокласниками; *знає* напам’ять зразки народнопісенної творчості; *виразно* сольфеджує запропонований музичний зразок; *інтерпретує* за допомогою вчителя запропонований для виконання музичний зразок; *порівнює* власне виконання з іншими; *додає* власний голос при творенні багатоголосся, доповнюючи незавершений музичний зразок; с*кладає усно* форму, розділи якої є варіантами теми і різні за метою висловлювання і вираженням почуттів; *відтворює* образний зміст прослуханих та вивчених музичних творів графічно (малюнок, нотопис, рухова схема, вербальний текст – не більше п’яти-шести слів), пантомімічно, вербально (усно — не більше 8-9-ти речень) та музично (вокально чи інструментально); *добирає* відповідні приклади з запропонованих для музичної ілюстрації навчального матеріалу; *складає усно* есе. ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *дотримується* правил написання назв традиційних жанрів, явищ традиційної культури; *пише правильно* визначення, нотні знаки, елементи схематичного запису уступу; *розпізнає* невідомі позначення у нотному письмі; *акуратно ви-*

	правляє нерозбірливі форми мовних, нотних графем та їх поєднання; *розпізнає* графічний образ вивчених музичних форм; *будує* самостійне зв'язне висловлювання — за спостереженням, описаною ситуацією, ілюстрацією, опорними словами, поданим або колективно складеним планом (есе — під керівництвом вчителя); *розкриває* значення епічної тематики, жанру, музичного інструменту, багатозначність фольклорного явища; *визначає* побутування народно-професіональних зразків у житті людини; *виявляє* в народнопісенному зразку слова, які містять важливі відомості про його тематику; *відображає* на письмі засобами мови та зображальних мистецтв явища епічного фольклору; *добирає* до поданого зразка два-три одножанрового типу; *стежить* за простими нотними зразками композиторських опусів; *розбирає* самостійно прості народно-професіональні зразки; *записує* під диктування словесний текст народнопісенних зразків; *розрізнює* на письмі народно-професіональні жанри; *ділить* народнопісенні зразки на жанрові групи за основними ознаками; *відносить* фольклорні зразки до відповідних груп; *визначає* жанр народнопісенного зразка за тематикою та музичними характеристиками; *впізнає* на письмі різновиди, серед запропонованих зразків народно-професіональні жанри; *застосовує* мисленнєві операції, музичні знання і вміння у творчих завданнях; *будує* варіаційну форму; *добирає* з поданих музичних зворотів той, що найбільше відповідає видовій ситуації; *складає* із заготовлених мотивів фольклористичні зразки за поданими графічними схемами; *будує* фольклористичні зразки за поданим зразком, схемами; *зіставляє* написане зі зразком, виправляє допущені помилки; *пропонує* як можна доповнити або вдосконалити запропонований вчителем музичний чи словесний текст; *висловлює* поради щодо можливого вдосконалення препарованого народнопісенного зразка чи авторського тексту, спираючись на пам'ятку, підготовлену учителем; *відновлює* зміст деформованих народно-професіональних зразків; *удосконалює* навчальний текст за настановами вчителя; *визначає* у процесі виконання навчальних вправ жанрову та видову приналежність народних зразків (на основі встановлення зв'язку між елементами музичної виразовості, тематики, тощо), початкову традиційну форму фольклористичного зразка у формі колективної навчальної роботи під керівництвом вчителя; *складає* письмове музичне висловлювання на рівні простої тричастинної форми.
4.	**<u>АВТОРСЬКІ ПІСНІ, ЩО СТАЛИ НАРОДНИМИ</u>:** **<u>Змістове коло:</u>** Пісні літературного походження — канти, духовна пісня; авторські пісні Козацької доби, Маруся Чурай; "сковородинівки", сольна пісня-романс; Т. Шевченко і народна пісня; пісні національно-визвольних змагань; пісні-гімни; **<u>Музичний матеріал:</u>** <u>*Вокальний (для співу) — обов'язковий:*</u> "Ой, під вишнею", "Небо і земля нині торжествують"; "Засвіт встали козаченьки" М. Чурай, "Їхав козак за Дунай" С. Климовського; "Стоїть явір над водою" на сл. Г. Сковороди; "Думи мої, думи мої" на сл. Т. Шевченка, мел. К. Борисюка; "Ой, у лузі червона калина" муз. С. Чарнецького; "Ще не вмерла Україна" на сл. П. Чубинського, муз. М. Вербицького (сучасний варіант); <u>*Вокальний (для співу) — варіативний:*</u> "Щиголь тугу має", "Ой хто хто Миколая любить", "Вселенная, веселися"; "Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці" М. Чурай, "Ой, горе тій чайці" І. Мазепи; "Ангели знижайтеся" на сл. Г. Сковороди, "Дивлюсь я на небо" сл. М. Петренка; "Зоре моя, вечірняя" на сл. Т. Шевченка, мел. Г. Гладкого; "Зродились ми великої години" сл. О. Бабія, мел. Ом. Нижанківського; "Боже, великий, єдиний" на сл. О. Кониського, муз. М. Лисенка; <u>*Для музичного аудіювання у виконанні вчителя:*</u> коляди з циклу В. Барвінського "Колядки і щедрівки для фортепіано" ("Не плач, Рахиле", "Небо і земля", "Нова радість стала"); "Ой горе тій чайці" в обр. Ф. Колесси (зб. "Шкільний співаник"); "Всякому городу" на сл. Г. Сковороди у варіантів І. Котляревського (обр. М. Лисенка), "Ніч така, Господи" М. Кравці-Барабаш (зб. "Моя Україно", ч. 3); (Т. Шевченко); фортепіанні обробки народних і патріотичних пісень зі зб. "Ще не вмерла Україна" в ред. С. Людкевича (на

	вибір), фортепіанні обробки стрілецьких пісень Я. Ярославенка (на вибір), “Вперед” для фортепіано в 4 руки В. Безкоровайного, “Ой, видно село” для фортепіано в 4 руки В. Безкоровайного; фортепіанні обробки народних і патріотичних пісень зі зб. “Ще не вмерла Україна” в ред. С. Людкевича (на вибір); *Для музичного аудіювання (слухання):* “Засвіт встали козаченьки” у вик. І. Козловського в супроводі Національної капели бандуристів, “Ой, горе тій Чайці” в обр. М. Леонтовича, “Їхав козак за Дунай” в обр. Л. ван Бетговена”; марш “Січова слава” для духового оркестру Б. Сапелюка, “Ой, зацвила, черемха” А. Баландюка в обр. Н. Нижанківського, “Ой, видно село” Л. Лепкого в обр. М. Колесси, “Колись, дівчино мила” в обр. для хору В. Барвінського,“Зажурились галичанка” в обр. М. Леонтовича, “Їхав стрілець на війноньку” в обр. М. Леонтовича, “Їхав стрілець на війноньку” в обр. Л. Ревуцького (“Галицькі пісні”), “Ой, та й зажурились стрільці січовії” в обр. Л. Ревуцького (цикл “Галицькі пісні”), “Журавлі (Чуєш, брате мій)” в обр. для хору К. Стеценка, “Журавлі” для голосу і фортепіано в обр. Л. Ревуцького, “Не пора” сл. І. Франка, муз. Д. Січинського, “В’язанка стрілецьких і повстанських пісень” у вик. ансамблю “Орфей”, “Лента за лентою” В. Заставного в обр. ансамблю “Орфей”, “І снилося з ночі дівчині” Л. Лепкого в обр. Є. Козака, “Зірвалася хуртовина” В. Витвицького, обр. Л. Кончаківського у вик. ансамблю “Орфей”, “О, Україно” в обр. Б. Антківа (вик. чол. хор “Боян”), “Під Києвом, під Крутами” (вик. хору “Гомін”), “Там горі, на Маківці” в обр. С. Гуміниловича (вик. чол. хору “Боян”); “Ще не вмерла Україна” для фортепіано в 4 руки В. Безкоровайного, “Реве та стогне Дніпр широкий” для фортепіано в 4 руки В. Безкоровайного, “Реве та стогне Дніпр широкий” на сл. Т. Шевченка, мел. Д. Крижанівського (у вик. Національної капели бандуристів), “Заповіт” на сл. Т. Шевченка, мел. Г. Гладкого в обр. Л. Ревуцького; “Боже, великий, єдиний” для хору на сл. О. Кониського, муз. М. Лисенка; *Для музичного аудіювання з відео:* репродукції картин Т. Шевченка (на вибір); “Ой, у лузі червона калина” у вик. театру-студії “Не журись”, “Йде Січове військо” у вик. театру-студії “Не журись”, стрілецький марш “Весна” на сл. С. Черкасенка, муз. Т. Компанійченка, “Розпрягайте, хлопці, коні” І. Негребицького у вик. Національної капели бандуристів з відеорядом художника Юзефа Брандта, репродукції картин О. Куриласа (“Ой, видно село”, “Бо війна війною”, інше — на вибір), портрети Р. Купчинського, Л. Лепкого, М. Гайворонського; *Для роботи з нотним текстом:* колядка (на вибір) в обр. для фортепіано В. Барвінського (зб. “Колядки і щедрівки”) або К. Стеценко; “Верховино” Р. Савицького (Хрестоматія для фортепіано, 1. кл.); “Реве та стогне Дніпр широкий” сл. Т. Шевченка, муз. Д. Крижанівського (зб. “Пісенний кобзар”, Ч. 1), “По діброві вітер виє” мел. Т. Шевченка (зб. “Пісенний кобзар”, ч. 3); “Червона калина” І. Соневицького (зб. “Пори року”), “Ми йдем вперед” Л. Лепкого (“Стрілецькі пісні”, упор. О. Кузьменко); **Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів:** ***Музичне аудіювання:*** **Змістове коло** **Учень/учениця** *пояснює* значення пісень літературного походження в житті народу, роль авторської творчості в побуті людини, сім’ї, роду, нації; *розкриває* багатозначність фольклорного явища авторських пісень, що стали народними, творчої спадщини авторів народних пісень, авторської творчості; в*исловлює* своє ставлення до авторської музики, що стала надбанням культури усної традиції; *дає визначення* народно-музичного жанру за тематикою, авторством; *виражає* своє ставлення до авторської творчості та продовження традицій побутового музикування в майбутньому; *обґрунтовує* варіанти продовження традиції авторської пісні майбутніми поколіннями; *розуміє* сутність авторської музики, її значення у бутті суспільства та явища побутової культури; *вербально описує* авторську пісенну культуру України та її музичну складову; *знає* основні ознаки пісень літературного походження; *дає визначення* жанрів канту, духовної пісні, козацьких пісень, сковородинівок, сольних пісень-романсів, пісень національно-визвольних змагань, пісень-гімнів за тематикою, основними ознаками, *ділить* авторські пісенні зразки зразки на групи за основними ознаками; *відносить* жанри пісень літературного похо-

	дження до відповідних тематичних груп; *визначає* час появи авторських пісенних творів до відповідних періодів історії України; *знає* основні ознаки пісень літературного походження; *користується* порівнянням обрядової, побутової, народно-професіональної та авторської музики усної традиції, аналогією між авторською пісенною традицією різних народів як засобами встановлення нових ознак та якостей української; *пояснює* зв'язок між змістом та музично-виразовими засобами у творенні відповідної образності; *дає загальну оцінку* фольклоризованим явищам ліричного роду в бутті народу, власному мистецькому досвіді; *доповнює* почуте власними спостереженнями; *класифікує і групує* вивчений матеріал; *називає* провідні жанри авторських пісень; *має уявлення* про авторів пісень літературного походження, їх творчість та місце пісень, що стали народними у їх творчому спадку, способів втілення художньо-образного змісту, сюжету, характерних засобів виразовості епічного та ліричного типу викладу; *впізнає* серед запропонованих зразків відомі з попереднього навчального досвіду; *характеризує* вербально зміст авторських пісенних творів; *знає* провідні зразки української авторської творчості; *милується* красою народнопісенних творів, що є фольклоризованою формою авторської творчості; *використовує* у мовленні відповідну термінологію на означення явищ авторської музики; *співпереживає* з дійовими особами пісень літературного походження; *відчуває* настрої та емоційні стани, зафіксовані у авторських зразках; *розпізнає та визначає* вияви емоцій в авторських піснях, що стали фольклорними; *висловлює* власну думку та аргументовані критичні судження з приводу почутого; *вживає* відповідні визначення та термінологію при описі авторської творчості з власного досвіду, діалектизми у його вербальному відтворенні, не вживає їх при висловленні спостережень, узагальненні, розуміє відмінності між літературним та діалектичним висловленням; *визначає* жанр народномузичного зразка за тематикою; *уміє* групувати музичні образи за їх тематичною та музичною класифікацією. **<u>Слухання музики</u>** **<u>Учень/учениця</u>** *любується* красою звучання авторських фольклоризованих творів; *вживає* відповідні визначення при описі тематики, роду та жанру авторських зразків; *доповнює* почуте власними спостереженнями; *розуміє* зміст прослуханих творів; *визначає* час появи авторських пісенних жанрів, роль пісень літературного походження у сучасному суспільстві, їх значення у сучасному бутті українського народу*; усно переказує* зміст пісень літературного походження, їх сюжет, користуючись художнім або науково-популярним стилем мовлення; *аналізує* прослухані народнопісенні твори; *називає* авторські зразки фольклоризованих пісень, які стали основою композиторських фольклористичних опусів; *знає* провідні зразки пісень літературного походження; *виражає* своє ставлення до авторської творчості, що стала надбанням пісенної культури українського народу і світу, емоційне ставлення до їх образного змісту; *дає загальну оцінку* прослуханих творів, їх опису, міркуванням однокласників, вчителя; *визначає* на слух за характерними ознаками жанрову приналежність пісні літературного походження, її тематичну визначеність, будову; *впізнає* серед запропонованих раніше відомі зразки жанрів авторської творчості; *впізнає і розрізнює* на слух жанрові різновиди авторської пісенної творчості, різні зразки того самого жанру на рівні музично-виразових ознак та особливостей музичної форми; *будує* самостійне зв'язне висловлювання (усний твір) про побутування авторських фольклоризованих творів на сучасному етапі буття – за спостереженнями з власного досвіду, ілюстрацією, за опорними словами, за поданим або колективно складеним планом (есе—під керівництвом учителя); *висловлює* оцінні та аргументовані критичні судження стосовно сучасного стану буття авторської пісенної культури українців; *пише* переказ розповідного тексту про вивчені жанри пісень літературного походження з елементами опису або міркування; *відтворює* інформацію з елементами логічної обробки прослуханого матеріалу (виділення основної думки вербального тексту, встановлення зв'язку між відомим і невідомим матеріалом на рівні жанровості тощо); *бере* участь у створенні діалогу під час обговорення прослуханого матеріалу – одним із учасників діалогу може бути вчитель; *інтрепретує (на елементарному рівні)* можливі варіанти буття і фольклоризації авторських творів на сучасному історичному етапі, у власному житті, сучасному культурному просторі, композиторській творчості.

	<u>Елементарні засоби музичної виразовості — теоретичне осмислення</u> **<u>Учень/учениця</u>** *володіє* вивченою термінологією; *вживає* відповідну термінологію у процесі виконання навчальних вправ; *правильно тлумачить, вимовляє і пише* музичні терміни, передбачені програмою для 1-3 та для 4 класу, в усній та письмовій формі опитувань; *вживає* відповідні визначення при описі авторської пісенної творчості з власного досвіду, відповідну термінологію; *знає* що таке творчість, авторська творчість, писемна культура, фольклоризація; *називає* групи пісень літературного походження, жанри канту, духовної пісні, козацької пісні, “сковородинівки”, сольної пісні-романсу, пісні національно-визвольних змагань, пісні-гімни, роль музичного чинника у фольклоризації авторського твору, коло образів пісень літературного походження; *знає*, що таке драма, епос, лірика, яка роль музичного та вербального чинника в ньому, основні ознаки авторських пісень, що стали народними, що таке канти, духовні пісні, козацькі пісні, “сковородинівки”, сольна пісня-романс, пісні національно-визвольних змагань, пісні-гимни; *розуміє* сутність авторської музичної творчості, основних ознак її фольклоризації, як джерело композиторського натхнення; *має уявлення* про авторську творчість українського народу, роль музичного чинника у фольклоризованих пісенних зразках; *має елементарне уявлення* про музику як невід’ємну частку побуту, її роль та значення, вплив на людину, роди музики, *орієнтується* у поняттях авторство, фольклоризація, літературне походження; *розуміє* специфіку музичної форми в авторських пісенних фольклоризованих зразках; *розрізняє* способи втілення образу в обрядовому, побутовому, епічному та авторському музичному творі; *користується* довідниковою музикознавчою літературою (навчальними музичними термінологічними словниками, підручником, довідниками тощо) та додатковими етнографічними, фольклористичними і біографічними довідниками, нотним виданням, схематичним зображенням твору, аудіо та відеозаписами традиційних зразків, навчальною жанрово-культурологічною таблицею у процесі виконання вправ на практичне засвоєння традиційних жанрів та видів авторської пісенної творчості; *порівнює* авторські музичні форми “на слух” та їх фольклоризоване прочитання, а також способи втілення в творах інших композиторів, у нотному та схематичному викладі, *співвідносить* синтаксичні елементи музичної будови з відповідними елементами музичної форми відповідних зразків; *вміє* читати з листа нескладні музичні твори, знайти в композиторському нотному тексті цитований фольклоризований матеріал, початковий та заключний звук народнопобутового твору відносно його функції в ладі; *розрізнює* на слух і на письмі різні жанри пісень літературного походження за їх характерними ознаками; *розпізнає* невідоме у музичних творах усної традиції “на слух”, у композиторських творах наочно; *розуміє* значення музичного образу як змісту авторського пісенного твору, способу доповнити мистецьку реальність у авторському творі іншого композитора, специфіку музичного розгортання фольклоризованого твору, композиторські твори з фольклоризованими цитатами та в “народному стилі” в межах тематики у виконанні вчителя, однокласників власному виконанні та у записі (до 5, 5 хв.); *розуміє* умовні позначки нотного та схематичного зображення авторського та запису фольклоризованого музичного твору, схематичну фіксацію зразків; *володіє* відповідними засобами вираження народної музичної творчості з огляду на ситуацію та учасників її творення; *будує* фольклористичні зразки за поданими зразком, схемами; *записує* під диктування словесний та нотний текст зразків авторської пісенної творчості; *аналізує* в навчальній роботі народнопісенні зразки, композиторські опуси з цитованим фольклоризованим матеріалом, “у народному стилі”; *встановлює* відповідність між авторським фольклоризованим зразком та способом його обробки іншим композитором; *записує* свою думку про авторські пісні, що стали народними, їх використання іншими композиторами та способи композиторського трактування; *читає, сольфеджує і записує* цитований фольклоризований тематизм композиторських творів; *утворює* прості форми за принципом формотворення у фольклоризованих авторських піснях. ***<u>Виконання музичного твору:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *знає* основні ознаки сольної, ансамблевої та хорової виконавської культури усної та писемної музичної традиції; *розрізнює* поняття обрядова, побутова, народно-професіональна та авторська музика, фольклорна та академічна традиція при

	виконанні музичних зразків; *використовує* на практиці засвоєні знання, навички і вміння, прийоми осмисленого запам'ятовування; *милується* звучанням авторського фольклоризованого твору у власному виконанні, виконанні вчителя, однокласників; *говорить*, *співає* та *грає* в індивідуальному темпі, з відповідною інтонацією; *вільно володіє* диханням і голосом, інтонацією, тілом під час виконання авторських фольклоризованих пісенних зразків відповідної складності, елементарним рівнем гри на фортепіано для виконання музичних зразків; *відтворює* вивчені попередньо пісенні та інструментальні (не більше восьми тактів) зразки; *володіє* відповідними засобами вираження авторської фольклоризованої музичної творчості з огляду на ситуацію та учасників її творення; *правильно* інтонує зразки пісень літературного походження, з відповідною виконавською манерою; *бере участь* у виконанні авторських пісень із багатоголосним викладом (на засадах паралельного голосоведення, гетерофонії, бурдону, підголосковості, "лідертафель" тощо); *взаємодіє* з іншими учасниками навчальної діяльності залежно від виконавської ситуації; *зазначає* моменти, які потребують вдосконалення у власному виконанні; *виразно* виконує авторські пісенні зразки, інструментальні музичні твори з власного виконавського репертуару; *повторює* з голосу зразки авторської фольклоризованої творчості за вчителем, однокласниками; *знає* напам'ять зразки авторської фольклоризованої творчості; *виразно* сольфеджує запропонований музичний зразок; *інтерпретує* за допомогою вчителя запропонований для виконання музичний зразок; *порівнює* власне виконання з іншими; *додає* власний голос при творенні багатоголосся, доповнюючи незавершений музичний зразок; с*кладає усно* форму, розділи якої є варіаціями теми і різні за метою висловлювання і вираженням почуттів; *відтворює* образний зміст прослуханих та вивчених музичних творів графічно (малюнок, нотопис, рухова схема, вербальний текст – не більше шести-семи слів), пантомімічно, хореографічно, вербально (усно — не більше 9-10-ти речень) та музично (вокально чи інструментально); *добирає* відповідні приклади з запропонованих для музичної ілюстрації навчального матеріалу; *складає усно* есе. ***<u>Робота з нотним текстом, творчі та письмові роботи:</u>*** **<u>Учень/учениця</u>** *дотримується* правил написання назв авторських фольклоризованих жанрів, явищ авторської творчості у бутті традиційної культури; *пише правильно* визначення, нотні знаки, елементи схематичного запису; *розпізнає* невідомі позначення у нотному письмі; *акуратно виправляє* нерозбірливі форми мовних, нотних графем та їх поєднання; *розпізнає* графічний образ вивчених музичних форм; *будує* самостійне зв'язне висловлювання — за спостереженням, описаною ситуацією, ілюстрацією, опорними словами, поданим або колективно складеним планом (есе — під керівництвом вчителя); *розкриває* значення тематики певного мистецького роду, жанру, багатозначність фольклоризованого явища у бутті народу; *визначає* сфери побутування авторських фольклоризованих зразків у житті людини; *виявляє* в народнопісенному зразку слова, які містять важливі відомості про його тематику; *відображає* на письмі засобами мови та зображальних мистецтв явища фольклоризованої атворської творчостві; *добирає* до поданого зразка два-три одножанрового типу; *стежить* за простими нотними зразками композиторських опусів; *розбирає* самостійно прості авторські зразки; *записує* під диктування словесний текст; *розрізнює* на письмі жанри пісень літературного походження; *ділить* фольклоризовані авторські зразки на жанрові групи за основними ознаками; *відносить* авторські фольклоризовані зразки до відповідних груп; *визначає* жанр зразка за тематикою та музичними характеристиками; *впізнає* на письмі різновиди, серед запропонованих зразків авторські фольклоризовані жанри; *застосовує* мисленнєві операції, музичні знання і вміння у творчих завданнях; *будує* сонатну форму; *добирає* з поданих музичних зворотів той, що найбільше відповідає видовій ситуації; *складає* з заготовлених фраз фольклористичні зразки за поданими графічними схемами; *будує* фольклористичні зразки за поданим зразком, схемами; *зіставляє* написане зі зразком, виправляє допущені помилки; *пропонує*, як можна доповнити або вдосконалити запропонований вчителем музичний чи словесний текст; *висловлює* поради щодо можливого вдосконалення препарованого народнопісенного зразка чи авторського тексту, спираючись на пам'ятку, підготовлену учителем; *відновлює* зміст деформованих авторських фольклоризованих зразків, *удосконалює* навчальний текст за настановами вчителя; *визначає* в процесі виконання навчальних

	вправ жанрову та видову приналежність авторських зразків (на основі встановлення зв'язку між елементами музичної виразовості, тематики, тощо), початкову авторську форму фольклоризованого зразка у формі колективної навчальної роботи під керівництвом учителя; *складає* письмове музичне висловлювання на рівні форми рондо.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів для 4 класу (на кінець навчального року)

Навчально-організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- дотримуватися режиму навчальної діяльності, працювати швидко й зосереджено;
- самостійно і своєчасно готуватися до уроку;
- тримати в порядку своє робоче місце та навчальне приладдя;
- дотримуватися режиму навчальної діяльності, планувати роботу на день, тиждень, користуватися довідковою літературою;
- орієнтуватися в методичному апараті підручників (розуміти значення всіх символів, кольорових, шрифтових позначень);
- розподіляти час для виконання роботи залежно від її мети; цінувати час – власний та інших людей;
- приступати до виконання самостійної роботи після обдумування її послідовності;
- співпрацювати у парі, групі, колективі;
- дотримуватися гігієнічних та технічних правил письма, оформлення письмової роботи, нотного правопису і каліграфії;
- оформлювати письмову роботу правильно, охайно;
- цінувати час – власний та інших людей.

Загальномовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- висловлюватися чітко і послідовно;
- міркувати взаємопов'язаними судженнями в ході монологічного повідомлення, відтворювати інформацію з елементами логічної обробки матеріалу (виділення головної думки, установлення зв'язку між відомим і новим матеріалом тощо);
- дотримуватися правил етикету, культури спілкування;
- спілкуватися належним чином під час виконання групових і колективних завдань;
- міркувати взаємопов'язаними судженнями в ході монологічного повідомлення;
- брати участь в обговоренні письмових робіт у парах, групах;
- дотримуватися літературної вимови в усному мовленні, вживати діалектизми при передачі прямої мови;
- взаємодіяти з іншими учасниками навчальної діяльності (у парі, малій групі).

Загальнопізнавальні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- виконувати всі настанови вчителя;
- визначати під керівництвом учителя мету навчання;
- визначати головне, самостійно робити висновок із пояснення вчителя;
- користуватися порівнянням та аналогією як засобами встановлення нових ознак і якостей об'єкту;
- класифікувати і групувати вивчений матеріал, знаходити і пояснювати причинно-наслідкові зв'язки;
- застосовувати здобуті протягом навчання в початкових класах загальномузичні знання і музичні вміння у процесі виконання навчальних і контрольних завдань;

- доводити правильність певного судження та власної думки;
- моделювати і прогнозувати у контексті навчальних завдань;
- користуватися прийомами осмисленого запам'ятовування (план, зіставлення, опорні слова);
- вживати у процесі виконання навчальних вправ відповідну термінологію;
- застосовувати мисленнєві операції, музичні знання і загальномузичні вміння у відповідних життєвих ситуаціях;
- висловлювати рефлексивні судження;
- шукати нову інформацію в різних джерелах;
- виконувати навчальні творчі завдання (доповнити задачу, продовжити розповідь, відтворити початок розповіді, запропонувати новий спосіб розв’язання, проектування тощо).

Контрольно-оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- оцінювати якість своєї навчальної роботи;
- здійснювати взаємоперевірку;
- контролювати послідовність роботи за самостійно складеним планом;
- визначати, які судження завжди правильні, а які – тільки за певних умов чи завжди неправильні;
- оцінювати усні відповіді, письмові роботи – власні та однокласників;
- відзначати позитивні сторони в роботах однокласників;
- знаходити і виправляти фактичні, логічні й стилістичні помилки;
- використовувати засвоєні способи перевірки орфограм, задач, різних навчальних дій;
- слухати і коментувати відповіді однокласників, акуратно виправляти нерозбірливі форми мовних, нотних графем та їх поєднання;
- правильно тлумачити, вимовляти і писати визначення, передбачені програмою для 1-3 та для 4 класу;
- користуватися термінологічним словником для перевірки власних припущень;
- доводити правильність певного судження та власної думки;
- висловлювати оцінні судження.

Загальномузичні компетенції. ***Учень(учениця) вміє***

- диференціювати народну автентичну й академічну музичну традиції, засвоювати поняття про український музичний фольклор як носій національної своєрідності українського народу;
- засвоювати форми передачі музики, типові для фольклорного середовища (усна традиція), усвідомлювати себе як продовжувача музичних традицій рідного середовища;
- розуміти поняття жанру та виділяти його характерні ознаки, систематизувати й структурувати жанри музичного фольклору;
- розкривати значення жанру, музичного інструменту, обрядового предмету, дії, багатозначність фольклорного явища;
- відтворювати інформацію з елементами логічної обробки матеріалу (виділення основної думки, встановлення зв’язку між відомим і невідомим матеріалом тощо);
- визначати взаємодію певного жанру з жанрами інших груп усної народної творчості;
- класифікувати музичні жанри за сферою побутування і життєвим призначенням, за музично-словесними характеристиками (мелодична формула, ритмічна формула, складочислова структура), за музично-руховими ознаками та виявляти нові музичні форми (сюїтність);
- розширювати знання про виконавські засоби у сфері співу й інструментальної гри;

- висловлювати судження і стисло характеризувати роди музики — драма як основа обрядової музики, епос як художнє осмилення історії рідного народу, лірика як вислів внутрішніх переживань особистості;
- здійснювати елементарну емпіричну конкретизацію, вміти розшифровувати дане родове поняття, навести 2-3 приклади, конкретизувати заголовок, малюнок, короткий музичний твір;
- ознайомлюватися з суттю, структурою і правилом-орієнтиром доведення;
- узагальнювати здобуті знання засобами різних видів мистецтв; музично імпровізувати в дусі фольклорних традицій співу, гри і танцю, створювати власні театральні етюди;
- використовувати здобуті знання, вивчені терміни у побудові навчальних текстів-інструкцій, порад.

Загальнослухові компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- висловлюватися про важливість фольклорного музичного досвіду для людини, способи його набуття, розуміння музичних явищ у власному житті і житті народу, пояснювати значення співу і музики в житті народу;
- знати основні ознаки культури усного і писемного музикування, провідні зразки народнопісенної творчості;
- називати українські народні інструменти;
- приймати активну і пасивну участь в формах фольклорного музикування;
- сприймати та розуміє на слух музичний твір, музичне висловлювання, висловлювати власну думку з приводу почутого;
- вживати відповідну термінологію, діалектизми у відтворенні зразків традиційної культури, не вживати їх при висловленні спостережень, узагальненні, розуміти відмінності між літературним та діалектичним висловленням;
- виявляти мовленнєвими засобами та засобами мистецтв своє ставлення до висловлюваного, прослуханого, побаченого;
- переказувати музичний текст із опорою на допоміжні матеріали (ілюстрація, план, опорні слова, словосполучення);
- записувати свою думку про предмет вивчення, музичного висловлювання;
- розповідати, що вивчає предмет “Слухання музики”, що таке усна народна музична творчість, чому любить фольклорну музику, як народна музика впливає на людину — представника свого народу;
- пояснювати і вживати відповідну термінологію у художньому і науково-популярному висловленні;
- звертатися до дорослих у разі виникнення невідповідної музичної (звукової) ситуації;
- розпізнавати академічну, фольклорну та популярно-масову музику, відмовлятися від участі у невластивих музичних ситуаціях, пояснювати чому важливо зберігати традиційну музичну культуру, відповідально слухати музику та бути учасником народних музичних дійств;
- володіти навичками відповідної поведінки в часі слухання, виконання і творення музики;
- виразно виконувати і правильно інтонувати народнопісенні зразки, з відповідною виконавською манерою;
- вільно володіти диханням і голосом під час виконання народнопісенних зразків відповідної складності;
- регулювати дихання, силу голосу, темп мовлення залежно від ситуації мовлення, спілкування, співу, руху, міміки;
- брати участь у створенні музичних фольклористичних зразків на задану тему, за

ілюстрацією (з 5–6 віршових рядків для двох учасників без урахування типових початкових і завершальних) – одним із учасників може бути вчитель;

- дотримуватися правил виконання традиційної музики, усності у передачі засвоєних зразків, розповідати чітко, послідовно;
- будувати самостійне зв'язне висловлювання (усний твір) – за спостереженнями особистого середовища, ілюстрацією, поданим зачином або кінцівкою, за опорними словами, за поданим або колективно складеним планом (есе—під керівництвом учителя);
- розрізняти поняття академічна і традиційна фольклорна музика;
- передавати напам'ять зразки народнопісенної творчості;
- усно переказувати зміст, текст (детально або вибірково) народнопісенного зразка, визначення, що належить до художнього або науково-популярного стилю;
- знаходити і пояснювати причиново-наслідкові зв'язки у змісті прослуханого (фольклорного) чи прочитаного (фольклористичного) музичного тексту;
- упізнавати старі (вивчені) й нові музичні зразки, засоби виразовості, виконавські засоби в музичних зразках; виявляти в народнопісенному тексті слова, які містять важливі відомості стосовно його змісту та побутової функційності;
- доповнювати почуте власними спостереженнями;
- володіти відповідними засобами вираження народної музичної творчості з огляду на ситуацію та учасників її творення.

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- розрізняти ы знати форми збереження музики, розуміти відмінність форм існування та збереження народної музики усної традиції від типових форм збереження академічної та популярно-естрадної масової музики;
- швидко знаходити необхідний матеріал в підручнику, нотному виданні, фоно- чи відеохрестоматії;
- орієнтуватися в методичному апараті підручника, нотного видання (розуміти значення всіх символів, кольорових шрифтових позначень);
- писати правильно визначення, нотні знаки;
- переписувати рукописний і друкований нотний, словесний текст;
- працювати з навчальними посібниками, роздатковим матеріалом;
- користуватися довідниковою літературою (навчальними словниками, довідниками тощо);
- знаходити потрібне визначення у навчальному словнику;
- перевіряти за словником визначення жанрів, предметів, дій традиційної культури;
- дотримуватися правил збереження музики усної традиції, нотних рукописів, видань, аналогових та цифрових носіїв;
- дотримуватися правил написання назв традиційних жанрів, інструментів, явищ традиційної культури, імен історичних постатей;
- перевіряти за навчальним словником власні припущення, формулювання, відповідність музичній структурі зразка, вивченого у межах традиції усної передачі.

Програма з предмету

МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

“РОДИ І ЖАНРИ МУЗИКИ”

основна школа (5—7 клас)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

І. Мета й завдання курсу “Музична література”

Предмет “Музична література” є спеціалізованим курсом основної школи, який призначений розвивати ціннісні орієнтири, світогляд і національну свідомість учнів, збагачувати їхню музичну виконавську та слухацьку культуру, формувати спеціальні інформаційні, комунікативні та мистецькі компетентності. Предмет “Музична література”, який синтезує різні напрямки музичної навчально-пізнавальної діяльності, відіграє дуже вагому роль у формуванні музичного мислення молодшого підлітка—майбутнього музиканта.

Мета курсу “Музична література” формувати ключові і предметні (мистецькі) компетентності, розвивати здібності учня до самопізнання, самовизначення і самореалізації, мистецького й особистісного саморозвитку.

Основній меті підпорядковані **завдання** навчального курсу “Музичної літератури”:

1. Зацікавити учнів музичним твором як явищем мистецтва в контексті його жанрової природи й соціальної функційності, як віддзеркалення світу та себе в ньому.

2. Розвивати уміння сприймати й осмислювати музичний твір як явище часового мистецтва.

3. Ознайомлюватися з найвизначнішими і показовими взірцями музичних творів різних жанрів та жанрових груп в українській та світовій музиці.

4. Розвивати творчі й комунікативні здібності учнів, їхнє вміння слухати музичні твори, аналізувати й оцінювати їх, аргументувати власні судження про них.

5. Здобувати базові — інформаційні, категоріальні, понятійні знання із музичного мистецтва, необхідні для самостановлення у виконавстві і творчості.

6. Формувати здатність застосовувати базові музичні знання й компетенції у власній музичній діяльності і творчості.

7. Вивчати українську музичну творчість у контексті найзначніших явищ світової музики, виховувати любов та повагу до української культури.

8. Виробляти вміння компетентно орієнтуватися в музично-мистецькому просторі, вирізняти визначні твори музичного мистецтва, формувати естетичний смак.

9. Виховувати гуманістичний світогляд, патріотизм і толерантність, розвивати духовний світ, утверджувати загальнолюдські морально-етичні орієнтири й цінності.

Комплексним показником засвоєння учнями змісту навчального курсу “Музична література” є набуття ними **предметних мистецьких компетентностей:**

1. Логічна — визначення базових музично-теоретичних понять, необхідних для аналізу музичних жанрів і творів, застосування цих теоретичних понять у власній виконавській діяльності.

2. Інтерпретаційна — вироблення навичок розуміння музичного образу, аналізу та інтерпретації музичних творів, спираючись на жанрові ознаки.

3. Комунікативна — розвиток культури спілкування на теми музичного мистецтва.

4. Творча — розвиток уміння використовувати отримані знання у власному виконавстві, імпровізаціях і творчих експериментах.

5. Аксіологічна — вміння оцінювати музичні твори і явища у контексті національного та світового мистецтва.

Загальний результат програми Музичної літератури стосується:

- **учня** — особистості майбутнього музиканта з розвиненим світоглядом, здатного реалізувати себе у дорослому житті;
- **учителя** — передбачене підвищення фахових вимог;
- **музичного мистецтва —** зростання престижу музичного мистецтва.

ІІ. Характеристика змісту та структури курсу

Програма складається з **пояснювальної записки**, **змісту навчального матеріалу**, **очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів** і **рекомендованої літератури** (покажчик 2.1, 2.2, 2.3 в кінці видання, інші — за необхідності). В пояснювальній записці подано основний розподіл годин і тематичного матеріалу (трирічний, 5—7 класи), розрахований для 12-річної школи, а також перехідний варіант (дворічний, 5—6 класи)[17], який можна застосовувати для поки що чинної системи 11-річної середньої освіти. Слід зауважити, що кількість годин на вивчення предмету “Музична література” є однаковою (204 год), змінюється лише щільність подачі тематичного матеріалу. Отже, курс “Музична література” в середніх спеціалізованих музичних школах-інтернатах Міністерства культури України[18] охоплює 204 год., щотижнево — 2 год. (5—7 класи, отже протягом трьох років за умови 12-річного навчання); щотижнево — 3 год. (5—6 класи, тобто впродовж двох років за умови перехідного етапу функціонування 11-річної освіти).

Пропонований розподіл годин і тематичного матеріалу

Основний варіант, 12-річна школа

12-річна школа	Річна кількість годин
5 клас	**68 год**
6 клас	**68 год**
7 клас	**68 год**

Роди і жанри музики

5 клас	1. Музичний твір; музичний жанр; засоби виразовості. 2. Вокальні жанри. 3. Музичні жанри, пов’язані з рухом; марш; танець.
6 клас	1. Інструментальні жанри – п’єса. 2. Поліфонічні жанри. 3. Циклічні жанри. 4. Ансамблева музика.
7 клас	1. Естрадно-концертні жанри. 2. Жанри симфонічної музики. 3. Хорові та вокально-симфонічні жанри.

17 Це уможливлює впровадження програми з “Музичної літератури” на перехідний період існування 11-річної школи. Подане у Пояснювальній записці для потреби педагогів розкладення тем і навчальних годин у т. зв. “перехідному варіанті” дворічного курсу цього навчального предмета за тематичним змістом і кількістю годин збігаються з основним варіантом для 12-річної школи (теми лише ущільнюються на два роки викладання), однак, на розсуд кожного педагога, можна коректувати очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів у окремих складніших темах, зважаючи на вікові особливості учнів 5—6 класу.

18 В мистецьких школах кількість годин регулюється відповідними навчальними планами.

	4. Синтетичні жанри; музика в театрі; опера; балет.

Перехідний варіант, 11-річна школа

11-річна школа	Річна кількість годин
5 клас	**102 год**
6 клас	**102 год**

Роди і жанри музики

5 клас	1. Музичний твір; музичний жанр; засоби виразовості. 2. Вокальні жанри. 3. Музичні жанри, пов'язані з рухом; марш; танець. 4. Інструментальні жанри – п'єса.
6 клас	1. Поліфонічні жанри. 2. Циклічні жанри. 3. Ансамблева музика. 4. Естрадно-концертні жанри. 5. Жанри симфонічної музики. 6. Хорові та вокально-симфонічні жанри. 7. Синтетичні жанри; музика в театрі; опера; балет.

2.1 Концептуальні й методичні принципи побудови програми

Курс "Музична література" структуровано за проблемно-жанровим принципом, який відповідає особливостям вікового розвитку учнів, дозволяє сформувати основні вміння й навички роботи з музичним твором і, врешті, співзвучний до специфіки вивчення гуманітарних предметів у тих самих класах (зокрема, літератури). Впродовж трьох (або двох — за 11-річною системою середньої освіти) років учні систематизують знання про музично-виразові засоби, опановують закономірності головних жанрів, своєрідність найважливіших музичних форм, розвивають уміння користуватися фаховою термінологією, отримують початкові уявлення про творчість композиторів. При побудові програми з предмету "Музична література" автори спиралися на засади методичної системи Б. Яворського (розвиток творчого музичного мислення через сприймання музики), використовували навчально-дидактичні матеріали З. Лиська[19] й Українського музичного інституту США (Г. Клим і В. Будний).

Важливо підкреслити такі **принципи** навчально-пізнавальної діяльності на уроках з предмету "Музична література" в базовій школі:

- вибудовування змістового матеріалу програми від простого до складного, тобто від музично-виразової системи музики і первинних жанрів до складних синтетичних композицій;
- використання у навчально-пізнавальній діяльності досвіду роботи учнів на інших спеціалізованих дисциплінах, особливо з фаху й сольфеджіо, а також залучення відповідного музичного матеріалу;
- наскрізне вивчення жанрової системи української музики;
- добирання еталонних взірців музичних жанрів зі світової мистецької спадщини, які, водночас, відповідають віковим особливостями сприйняття учнів молодшого підліткового віку;
- виховування в учнів розуміння національної своєрідності української музики та розмаїття світової спадщини через порівняння відповідних музичних жанрів у творчості укра-

19 Лисько З. Підручник з музики. ЛННБ ім. В. Стефаника, від. рук., ф. 9 (Колекція окремих надходжень), No 1007. — 376 арк.

їнських композиторів і представників інших національних культур;

- залучення міжпредметних зв'язків, особливо через образно-змістовий компонент музичного твору і в тих випадках, де музичні жанри мають відповідники в літературі, живописі та інших мистецтвах;

- розкриття творчих можливостей учнів через триєдність аудіювання-виконання-творення музики.

2.2 Особливості організації навчального процесу

Уроки "Музичної літератури" в основній школі повинні характеризуватися активною комунікативно-пізнавальною діяльністю та ініціативністю цілої групи, актуальним емоційним фоном навчальної діяльності, спиратися на особистий життєвий досвід учнів, спонукати до творчості та співтворчості. Рекомендовані *типи уроків*:

1. *Урок засвоєння нових знань* передбачає первинне ознайомлення із навчальним матеріалом, відтак, є, як правило, вступним уроком теми чи розділу, а його головна дидактична мета — інформаційно-пізнавальна. Він передбачає актуалізацію досвіду й опорних знань учнів, мотивацію пізнавальної діяльності, сприймання, осмислення й закріплення нового навчального матеріалу. На цьому етапі доцільно поєднувати словесні (розповідь, бесіда, діалог, що актуалізовує попередньо набутті знання та навички, тощо) та наочно-ілюстративні методи (ілюстративні та мультімедійні засоби), звертатися до міжпредметних і міжмистецьких паралелей, використовувати елементи нетрадиційних уроків — *мандрівки, екскурсії, подорожі, відеоуроки.*

2. *Урок засвоєння і застосування умінь* — це розвивальний урок, головне його призначення — практичне опанування особливостями музичного явища, жанру/жанрового різновиду. Невід'ємна його частина — робота з нотним та мультімедійним матеріалом, опорними схемами, ілюстраціями, моделями, а також довідниками, словниками та ін., зазвичай, у групі чи мікрогрупах під керуванням вчителя, виконання репродуктивних, тренувальних, пробних індивідуальних завдань із музичними взірцями (також, дуже бажано — із творами, які учні виконують/виконували на уроках фаху).

3. *Урок творчості* доцільно використовувати як спосіб закріплення умінь і навичок шляхом, наприклад, добирання й обговорення власних ілюстрацій музичного явища, складання моделей, дидактичних завдань, музично-творчих експериментів на задану тему. Можна рекомендувати елементи *уроку-діалогу, уроку-відкритих думок, театралізованого уроку, уроку-моделювання, уроку-перетворення моделі, уроку-еврики*.

4. *Ціннісно-смислові* та *5. інтерактивні уроки* мають на меті актуалізувати комунікативні, емоційні, естетичні та ціннісно-смислові здібності учнів. У процесі навчально-пізнавальної діяльності на цикл уроках варто застосовувати *інтерактивні технології*, елементи *діалогу, дискусії, дебатів.*

6. *Урок контролю та корекції*, який відповідає тематичному оцінюванню, крім традиційних методів перевірки знань теми чи розділу, може проводитися у формі *уроку-вікторини, уроку-презентації, уроку-концерту, уроку-конкурсу, уроку-змагання*, на яких учні презентуватимуть та обговорюватимуть власні підібрані чи створені (звуково, вербально, засобами інших мистецтв) ілюстрації музичних явищ/жанрів, дидактичні завдання та ін.

7. *Комбінований урок* поєднує ознаки двох чи більше різних типів уроку та виконує одночасно кілька дидактичних функцій (інформаційно-пізнавальних, розвивальних, аксіологічно-виховних).

2.3 Організація обліку успішності та проведення навчального контролю

Впродовж навчального року доцільно поєднувати різні види контролю знань: *попередній* — повторення матеріалу молодшої школи, *поточний* — біжучий контроль знань щоуроку,

тематичний — контроль знань, умінь та навичок учнів у кінці розділів чи тем, *підсумковий*, тобто в кінці року — його доцільно проводити щорічно у вигляді підсумкового уроку чи заліку, поєднуючи письмові та усні форми опитування. На уроках слід суміщати *зовнішній контроль* (контроль учителя, який коректує засвоєні знання, уміння та навички учнів), *взаємний контроль* (самі учні коректують знання, уміння й навички своїх однокласників) та *самоконтроль*.

Методи контролю знань на уроках:

Усне опитування — своєрідний моніторинг навчально-пізнавальної діяльності, покликаний простежити її результативність в інформаційно-категоріальних та комунікативних параметрах. Увагу варто звертати на логічність і лаконічність відповідей, які демонструватимуть, передовсім, **розуміння** матеріалу. При тому доречним є застосування інтерактивних прийомів, які активізують та урізноманітнять діяльність цілої групи. Можна рекомендувати, наприклад, такі прийоми: *"так-ні"* (метод повторення матеріалу способом коротких однозначних відповідей), *незакінчені речення* (метод повторення матеріалу способом доповнення визначень), *мікрофон* (метод повторення матеріалу у формі почергового короткого висловлювання думки), *"займи позицію"* (метод закріплення матеріалу способом висловлення та обґрунтування певної позиції), *робота в мікрогрупах (парах, трійках* — метод взаємонавчання і взаємоконтролю способом обговорення даної теми), *карусель* (метод перевірки і закріплення знань із взаємним контролем за схемою мікрогрупа—група), *прес* (метод закріплення матеріалу способом аргументованого висловлювання), а також індивідуально-групові технології за принципом *доповідь-запитання* типу *пресконференції, ток-шоу, "крісло автора", "розігрування ролей"* тощо.

Письмове опитування — покликане визначити знання конкретних фактів, понять, термінології, вивченого музичного матеріалу зі слуху чи за поданими нотними фрагментами. Крім традиційних методів *тестування* (питання передбачають обрання вірної відповіді із кількох варіантів), *анкетування* (питання передбачають короткі самостійні відповіді), письмову роботу на уроках варто урізноманітнити новітніми методами, як-от *"словникові ментальні карти"* (побудова логічного ланцюжка понять і визначень явища, жанру), *картка аналізу* (характеристика ознак явища, жанру), *"сінквейн"* (характеристика явища у п'яти позиціях (наприклад, тема—жанр, його основні якості, його функції, резюме, власне відношення), *"SWOT-аналіз"* (метод зіставлення якостей і можливостей використання явища, жанру), *"діаграма Венна*" (зіставлення спільних і відмінних властивостей явища, жанру) та ін.

Творчі й концертні прийоми опитування — особливий напрям моніторингу навчально-пізнавальної діяльності учнів, пов'язаний безпосередньо з роботою над музичними творами. Його мета — формувати слуховий досвід й особисте відношення до музичного мистецтва, стимулювати креативне мислення учнів. Можна рекомендувати: *музичну вікторину* (визначення на слух музичного жанру та його ознак), *музично-дидактичні завдання* (в тому числі схематичне відтворення, моделювання структури музичних композицій), *творчі есе* й *живописні етюди* (короткий виклад власних думок після прослуховування музичних творів, створення ілюстрацій до них тощо), *концерт* (ілюстрування учнями взірців певного жанру/ групи жанрів, підібраних із програми фаху чи скомпонованих власних творчих експериментів).

III. Рекомендації щодо користування програмою

Програму структуровано у вигляді таблиці для основного варіанти 12-річної освіти (5 —7 класи). Кожна тема "Музичної літератури" включає пропоноване до неї *змістове коло, музичний матеріал* та *очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів.* Кількість годин на вивчення кожної теми в межах року вчитель встановлює самостійно, орієнтуючись на рівень підготовленості та зацікавлення групи.

Змістове коло предмету "Музична література" складається із своєрідного вступу — першої теми, яка є перехідною від "Слухання музики" до "Музичної літератури" і на новому

рівні узагальнює опорні знання основних понять музичного мистецтва та виразової системи музики, й основного тематичного матеріалу — груп музичних жанрів, починаючи від найпростіших (пісня, танець) до синтетичних театральних композицій (опера, балет).

Розуміння музичного мистецтва як цілісної жанрової системи передбачає формування в учнів основних компетенцій з етимології жанрів, їхньої функційності, найважливіших різновидів, образного змісту, музично-виразових засобів в інформаційно-комунікативній, логічно-понятійній та творчо-практичній площині. Для цього викладач повинен спонукати учнів до роботи з друкованою та електронною довідково-словниковою літературою (формулювання визначення і походження жанрів, основні факти про авторів музичних творів відповідних жанрів, яка дозволить ознайомитися із постатями композиторів і здобути навички самостійної роботи з інформацією музичного змісту), рівно ж — практикувати різні форми музичного аудіювання (з відеорядом і без нього, з нотами і без нот), розвиваючи уміння свідомого сприймання-розуміння музики.

Творчі напрямки роботи на “Музичній літературі” можуть бути надзвичайно різноманітними: аналіз, моделювання образного змісту та музично-виразової системи творів певних жанрів, при якому учні вчаться застосовувати вже отримані знання у новій ситуації, порівняння різних музичних творів одного жанру, пошуки паралелей між музичним мистецтвом і відповідними жанрами літератури, живопису і т. ін., добір ілюстрацій для певного жанру (музичних і немузичних), власна творчість на основі ознак певного жанру (засобами музичної мови, слова чи образотворчого мистецтва), короткі есе-роздуми на теми музичних творів певних жанрів, склання дидактичних завдань тощо. Саме такий підхід допоможе не тільки опанувати змістовий матеріал, але, передовсім, буде розвивати індивідуальне мислення учнів, їхній світогляд і креативність, збагатить їхню власну творчу діяльність.

Рекомендований *музичний матеріал* у більшості тем поділено на дві групи: *для роботи з текстом* (обов’язковий і/чи варіативний), *для музичного аудіювання* (варіативний). В межах цих груп послідовність музичних творів відповідає змістовому колу теми, при тому, як правило, спочатку подані відповідні твори українських композиторів, а далі — взірці світового музичного мистецтва в алфавітному порядку. Програма передбачає варіативний підхід до формування музичного матеріалу кожної теми, відтак педагог може:

- використовувати, де це можливо, для ілюстрації тих чи інших жанрів твори, які виконують/виконували учні на уроках з фаху, спонукати учнів до власного виконання й обговорення цих музичних композицій у класі (це дуже бажаний і необхідний напрям роботи на уроці);
- обирати для роботи з нотним текстом твори, призначені для музичного аудіювання;
- добирати відеоілюстрації чи відеовиконання до музичних творів;
- доповнювати поданий музичний матеріал іншими музичними композиціями, які відповідають віковим психологічним особливостям учнів, у межах **30 %**.

Допоміжні покажчики (2.1, 2.2, 2.3) містять орієнтовний перелік музичних словників і довідників, літератури з музичних жанрів та деякі загальні музично-історичні видання. Викладач, за необхідності, може використовувати літературу з покажчика до предметів “Слухання музики” та “Українське та Світове музичне мистецтво” (зокрема, покажчики нотних видань), а також рекомендувати окремі видання чи їхні розділи для самостійної роботи учнів (складність рекомендованої для учнів літератури повинна відповідати віковим особливостям молодших підлітків).

5 КЛАС
Зміст навчального матеріалу

Кількість годин — 68 год, з них резервні — 4 год.
На тиждень — 2 год.

№ теми	Зміст навчального матеріалу/ Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (по темах)
1.	**МУЗИЧНИЙ ТВІР; МУЗИЧНИЙ ЖАНР; ЗАСОБИ ВИРАЗОВОСТІ** ***Змістове коло теми*** Визначення **музичного твору**, аналогії з поняттям твору в інших видах мистецтв, складові музичного твору; Етимологія поняття **музичний жанр**, історична тривалість існування жанру, сфера побутування, ідейно-образні групи жанрів, музичні ознаки жанру, первинні жанри – пісня, танець, хорал, марш; **Засоби виразовості – музична мова та способи їх музичного втілення: Мелодія**, її типи за характером, співучістю, будовою, жанровим походженням; **Ритм** – визначення, типи ритму, за характером музики, жанровою природою; визначення складових ритму — “ритмічна формула”, “ритмічний малюнок”; **Метр** – типи метричних організацій, квантитативний, акцентний; **Темп** – основні градації темпу як постійної величини, зміна швидкості музичного руху; **Фактура** – музичні склади за типом (монодичний, поліфонічний, гомофонно-гармонічний) та щільністю; **Поліфонія** – типи поліфонії (контрасна, підголоскова, імітаційна); **Гармонія** – вчення про акорди, поняття плагальності, автентичності, каденція, ладовий фактор; **Агогіка** (спільна та іманентні групи штрихів); **Динаміка** – динамічна шкала, способи зміни гучності; **Поняття інтерпретації** – виконавство як окремий елемент музичної мови; **Тембр** як виразова образно-ідейна категорія: *людський голос* (дитячі – дискант, альт, жіночі – різновиди сопрано, контральто, чоловічі – види тенора, баритона, баса); *музичні інструменти* (струнно-смичкові, струнно-щипкові, струнно-ударні, дерев’яні духові, мідні духові, клавішно-духові, ударні інструменти); *виконавський склад* – сольний, ансамблевий (однорідний, мішаний), хоровий (однорідний, мішаний), оркестровий (камерний, духовий, джазовий, естрадний, симфонічний), багатокількісні мішані склади у великих синтетичних жанрах; **Музична форма** – відомі прості форми, складові музичної форми — зміст, принципи викладу, розвитку, тематизму, будови тощо; ***Орієнтовний музичний матеріал*** **Для роботи з нотним текстом:** фортепіанні цикли В. Барвінського (“Шість мініатюр на українські народні теми”), П. Козицького (“Сторінка дитинства”), Л. Колодуба (“Альбом для дітей”), З. Лиська (“Фортепіанні мініатюри на українські теми”), Ф. Наденка (“Акварелі”), М. Скорика (“З дитячого альбому”), М. Скорульського (“Дитячий альбом”), Ф. Якименка (“П’ять прелюдій”), Й. С. Баха (“Зошит Анни Маґдалени Бах”), К. Дебюсі (“Дитячий куточок”), С. Майкапара (“Бірюльки”), С. Прокоф’єва (“Дитяча музика”), Р. Шумана (“Альбом для юнацтва”); “Соловейко” М. Кропивницького, дует “Пливе човен” для сопрано і меццо-сопрано М. Лисенка, романс “Сонце низенько” (з “Наталки Полтавки”) в ред. М. Лисенка, пісня “Гей, літа орел” з II д. опери “Тарас Бульба” М. Лисенка, дует “Коли розлучаються двоє” для тенора і баса М. Лисенка; “Мелодія” з фільму “Високий перевал” М. Скорика, Концерт для скрипки з оркестром a-moll RV 356 Op 3 No 6, I ч. А. Вівальді, “Елегія” для альта і фортепіано ор. 30 А. В’єтана, “Пісня” зі сюїти для віолончелі В. Барвінського, “Лебідь” для віолончелі й фортепіано (“Карнавал тварин”) К. Сен-Санса, “Писанки” для флейти Л. Дичко, “Мелодія” для флейти

	К. В. Глюка (партія флейти, з ІІ дії опери “Орфей”), “В Карпатах” для гобоя В. Цайтца, “Українські витинанки” для кларнету Л. Колодуба, “Трембіта” для труби і фортепіано В. Подвали, “Скерцино” для 2-х труб Р. Сквирського, хоральна прелюдія з циклу “Органна книжечка” Й. С. Баха (на вибір); “Дударик” у варіантах обробки для мішаного, дитячого, жіночого хору М. Леонтовича, “Ой, не пугай пугаченьку” в обр. для чол. хору М. Леонтовича; **<u>Для музичного аудіювання:</u>** “Ще не вмерла Україна” М. Вербицького, “Боже великий, єдиний” М. Лисенка, автентичне виконання щедрівки “Щедрик”, “Щедрик” в обр. М. Леонтовича, українська народна пісня “Ой на горі та женці жнуть”, українська народна пісня “Пливе кача”, козацький марш (на вибір), “Отче наш”М. Леонтовича, І ч. концерту для клавіру з оркестром Д. Бортнянського, фрагмент IV ч. Симфонії № 9 (тема радості) Л. ван Бетговена, П. Чайковський апофеоз з балету “Лускунчик”; записи українських (Є. Мірошниченко, Б. Руденко, М. Литвиненко-Вольгемут, С. Крушельницька, І. Маланюк, Ю. Міненко, О. Мишуга, М. Голинський, І. Козловський, А. Солов’яненко, Ю. Гуляєв, П. Білинник, О. Руснак, М. Менцинський, П. Гунька, Д. Гнатюк, П. Плішка, Б. Гмиря, І. Паторжинський, А. Кочерга тощо) та світових оперних виконавців на вибір, “Котячий дует” Дж. Россіні у виконанні солістів хору хлопчиків “Libera” (Лондон), пісні у виконанні Р. Лоретті (на вибір), Романс Оксани з опери “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського, арія Цариці Ночі з ІІ дії опери “Чарівна флейта” В. А. Моцарта, арія “Casta Divo” Норми з опери “Норма” В. Белліні, Пісня до місяця Русалки з опери “Русалка” А. Дворжака, арія Турандот з ІІ дії опери “Турандот” Дж. Пуччіні, аріозо Насті з опери “Тарас Бульба” М. Лисенка, Пісня Другої Русалки з опери “На Русалчин Великдень” М. Леонтовича, арія Дідони з ІІІ дії опери “Дідона і Еней” Г. Персела, арія Розіни з опери “Севільський цирульник” Дж. Россіні, Каватина Кончаківни з опери “Князь Ігор” О. Бородіна, арія альта “Erbarme Dich” з Пасіонів за Матвеєм Й. С. Баха, Молитва Андрія з хором з опери “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського, романс Неморіно з опери “Любовний напій” Ґ. Доніцетті, Романс Каварадоссі з опери “Тоска” Дж. Пуччіні, арія Ленского з опери “Євгеній Онєгін” П. Чайковського, арія Папеґено з опери “Чарівна флейта” В. А. Моцарта, арія Сусаніна з IV дії опери “Іван Сусанін” М. Глінки; “Голосіння” для скрипки і фортепіано С. Людкевича, “Чабарашка” для скрипки і фортепіано С. Людкевича, Сонати і партіти для скрипки соло Й. С. Баха (фрагменти на вибір), Капріччіо “Лабіринт гармонії” зі скрипкового концерту № 12 П. Локателлі, Скрипковий концерт № 2, І ч. Н. Паганіні, “Експромт” для альта і фортепіано І. Карабиця, Концертна симфонія для скрипки й альта В. А. Моцарта, Соната для великого альта Н. Паганіні, симфонія “Ґарольд в Італії” (І ч., ГП чи ін фрагмент на вибір) Г. Берліоза, “Гумореска” і “Пісня” зі Сюїти для віолончелі та фортепіано В. Барвінського, Віолончельні сюїта Й. С. Баха (фрагменти на вибір), Віолончельна соната (ІІІ ч.) Ф. Шопена, Віолончельний концерт А. Дворжака (одна з частин на вибір), Концертіно для контрабаса М. Чайкіна, фрагменти концертів для контрабасу Д. Драґонетті (на вибір), Елегія (на вибір) для контрабасу і фортепіано Дж. Боттезіні, Великий концертний дует для скрипки і контрабасу Дж. Боттезіні, джазові композиції для контрабасу (на вибір) Ч. Мінґуса, Арфова соната G-dur К. Ф. Е. Баха, флейтовий концерт “Веснянка” Р. Сімовича (фрагменти), “Поема” для флейти і камерного оркестру Л. Колодуба, Концерт g-moll для флейти з оркестром “Ніч” А. Вівальді, “Сирінкс” К. Дебюсі, Концертіно для гобоя з фортепіано В. Цайтца, Коцерт для гобоя з оркестром Б. Марчелло, “Сцена” (№ 1) з оркестрової сюїти “Лебедине озеро” П. Чайковського, “Рапсодія” для кларнету з оркестром К. Дебюсі, Соната f-moll (І ч. Triste) для фаґота, “Романс” для фаґота з оркестром Е. Елґара, ІІ ч. симфонічної сюїти “Шехеразада” (тема Календера-царевича) М. Римського-Корсакова,записи Київського квартету саксофоністів (на вибір), цикл “5 п’єс” для дерев’яних духових Б. Лятошинського, “Сюїта” до казки “Маленький Мук” для квартету дерев’яних духових Л. Ярошевської, Фінал (тема труби на мел. “Щедрик”) із “Малої сюїти” М. Кузана, “Скерцо” для труби і фортепіано К. Скороход, “П’єса” для труби і клавішних Ю. Храпачова, “Молодіжний концерт” для труби з оркестром М. Сільванського, “Закарпатські співаночки” для 2-х труб і фортепіано Г. Цицалюка, Сюїта для труби і камерного оркестру Г. Ф. Генделя, Концерт для труби і струнних (на ви-

	бір) Г. Телемана, “Легенда” для труби і фортепіано Дж. Енеску, “Дитяча соната” для валторни і фортепіано Б. Кудрика, “Лісова музика” для сопрано, валторни і фортепіано В. Сильвестрова, Симфонія № 5 (Іі ч., тема) П. Чайковського, Симфонія № 31 “Зі сигналом рогу” (І ч.) Й. Гайдна, “Маленька партита в стилі свінг” для 2-х тромбонів і 2-х труб Л. Колодуба, “Tuba mirum” із Реквієму В. А. Моцарта, ІІ ч. (соло тромбона) із “Траурно-тріумфальної симфонії” Г. Берліоза, “Бидло” з циклу “Картинки з виставки” М. Мусоргського в оркестровій ред. М. Равеля, фрагменту І ч. концерту f-moll для туби з оркестром Р. Уільяма, “Старий барабан” для квартету мідних духових Ю. Алжнєва, хоральні прелюдії з циклу “Органна книжечка” Й. С. Баха, “Вальс” для ксилофона О. Чишка; записи різних типів ансамблевих, хорових, оркестрових, вокально-інструментальних складів на вибір вчителя. ***<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</u>*** **Змістове коло теми. Учень/учениця:** *визначає* музику як універсальний засіб спілкування, можливість зрозуміти іманентні культури, віддалені в часовому і просторовому вимірі; *пояснює* прикладне значення музичного твору, музичного жанру, засобів виразовості для буття людини, суспільства; *розрізняє поняття* музичний твір, музичний жанр; *розкриває* багатозначність змісту музичного твору, жанру, засобів виразовості; *використовує* набуті попередньо знання для визначення поняття музичного твору, елементів музичної мови, ознак жанрової приналежності; *має початкові уявлення* про музикознавчі науки, що вивчають музичний твір, музичний жанр, засоби виразовості; *висловлює* власні міркування відносно складових понять “музичний твір”, “музичний жанр”, “засоби музичної виразовості”; *розуміє* значення й роль музичного твору, музичного жанру в житті людини й суспільства; *визначає* провідні сфери побутування музичних творів; *обґрунтовує* необхідність збереження в культурному просторі природного середовища побутування музичного твору, визначеного жанровою характеристикою; *усвідомлює* багатство музичного мистецтва та розуміє потребу його класифікації; *укладає* власне бачення системи музичного мистецтва за жанровими особливостями; *розрізняє* жанрові види музичних творів за їх ознаками; *установлює* причинно-наслідкові зв’язки між різними елементами ознак жанровості; *проводить аналогії* між музичними творами одного жанрового виду, між засобами виразовості різних видів мистецтва; *знає* визначення музичного твору, жанру, мови та форми; *розрізняє* їх за рівнями втілення художнього змісту; *розпізнає* типи кожного з елементів музичної мови; *будує* систему елементів музичної мови, використаних у окремому музичному творі; *наводить* аналогії з засобами виразовості інших видів мистецтв; *використовує* доцільно й правильно термінологію на означення складових елементів поняття “твір”, “жанр”, “засіб виразовості” у музичному та інших видах мистецтв; *розпізнає* образно-ідейний зміст музичного твору, коло образів у жанрі, засоби виразовості, які втілюють заданий образно-ідейний зміст; *висловлює* судження щодо порушених у образно-ідейному змісті музичного твору питань; *розпізнає* маніпулятивне використання ознак жанровості, певних засобів музичної виразовості і оцінює його як небезпечне й небажане. **Музичне аудіювання. Учень/учениця:** *усвідомлює* красу, багатство виражальних засобів музики; *емоційно сприймає* музичний твір; *доцільно використовує* набуті знання при прослуховуванні і аналізі музичного твору; *розповідає* про власне бачення ідейно-образного наповнення музичного твору; *сприймає* ідейно-образну палітру музичних творів; *знаходить* відповідні словесні конструкції для опису музичного твору; *характеризує* образно-ідейний зміст твору; *простежує* розвиток ідейно-образного змісту в музичному творі; *оцінює* спосіб втілення ідейно-образного змісту засобами музичної виразовості; *застосовує* відповідну музичну термінологію для характеристики музичного твору; *запам’ятовує* музичний розвиток прослуханого невеликого музичного твору, провідні елементи музичної мови; *визначає* на слух елементи музичної мови, способи та засоби музичного втілення образно-ідейного змісту; *описує* музичну мову твору, його будову; *звертає увагу* на особливості авторського способу втілення образно-ідейного змісту; вербально, музично та графічно *передає враження* від почутих музичних творів; *аргументовано й грамотно висловлює* свою думку; *будує діалоги* про музичний твір, жанр, засоби та способи музичної виражальності відповідно до ситуації конкретного музичного твору, доцільно використовуючи відпо-

	відну термінологію; *здійснює вибірковий переказ* образно-ідейного змісту музичного твору, музикознавчого тексту за колективно складеним планом; *складає* самостійно простий план музичного твору; *наводить приклади* творів, жанрів, засобів та способів виразовості, що належать до різних за значенням груп; *фіксує* власні спостереження з допомогою конспекту, схем, таблиць, інтелектуальних карт; *прогнозує* можливі варіанти продовження музичного твору, можливі наслідки побутування жанру у сучасних умовах, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення того чи іншого образно-ідейного змісту, *моделює* музичні й позамузичні поняття, явища, закономірності. **Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця:** *володіє* всіма видами і типами мовленнєвої діяльності для опису музичного твору; *користується* набутим термінологічним словником; *запам'ятовує* музичну термінологію; *дає визначення* поняттям музичного твору, жанру, музичної мови на основі раніше здобутих знань; *пояснює* визначення елементів музичної мови; *розрізняє поняття* музичний твір, музичний жанр, типи окремого засобу виразовості; *читає* довідкову літературу; *узагальнює* здобуту інформацію; *систематизує* набуті знання як арсенал розуміння жанрової природи музичного твору; *характеризує* музичний твір за допомогою відповідних словесних форм; *аналізує* музичний твір як цілісне художнє явище; *виявляє* у ньому провідні засоби виразовості, *виокремлює* з музичного цілого окремий елемент музичної мови; *відрізняє* різні типи окремого засобу виразовості; *розуміє* та *пояснює* співвідношення між елементами музичної мови; *класифікує* музичний твір за жанровими ознаками; *оцінює та обговорює* музичний текст; *порівнює* музичні і немузичні засоби виразовості; *розрізняє* головне і другорядне значення елементів виразовості у формуванні образно-ідейного змісту музичного твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* вивчені правила сольної, ансамблевої, хорової та оркестрової виконавської культури; *використовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному виконанні; *емоційно реагує* на звучання музичного твору у власному виконанні, виконанні однокласників, учителя; *виразно виконує* музичні твори, підкреслюючи провідний елемент втілення образно-ідейного змісту; *відтворює* вивчені вокальні та інструментальні зразки (не більше періоду); *взаємодіє* з іншими учасниками навчальної діяльності залежно від виконавської ситуації; *критично ставиться* до власного виконання; *вибирає* твори з власного реперетуару відповідно до групи первинних жанрів; *виконує* музичні зразки з власного виконавського репертуару; *порівнює* власну інтерпретацію музичного твору з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* правильно музичні та музикознавчі терміни, нотний та музикознавчий текст; *знаходить і коментує* невідомі з попереднього досвіду способи запису музичного твору, його частини (партія, партитура); *уміє* визначати музичну мову, жанр за вивченими ознаками; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу); *описує* власні почуття, викликані проаналізованим музичним твором, *аргументовано й грамотно висловлює* свою думку, *переглядає* набутий попередньо досвід розгляду музичного твору; *усвідомлює й обговорює* шляхи вдосконалення власного мовлення; *розпізнає* символічний зміст музичного твору та способи і засоби його втілення; *дає характеристику* музичного втілення образно-ідейного змісту засобами музичної мови; *виявляє* специфіку музичної виразовості у порівнянні з іншими видами мистецтв; *установлює* подібність творів, написаних для різного виконавського складу – однотипного, відмінного, сольного, ансамблевого, хорового, оркестрового тощо; *висловлює власні міркування* з приводу доцільності використання тих чи інших засобів виразності у музичному творі; *фіксує* власні спостереження за навчальним музичним матеріалом з допомогою схем, таблиць, діаграм; *уміє побудувати* шкалу, створити і заповнити таблицю за ознаками музичної мови, твору, жанру; *складає план опису* музичного твору (простий); *знаходить описи* визначених музичних творів й аналізує їх; *створює і розгадує* ребуси, кросворди, шифрограми на теми навчального матеріалу, доповнюючої інформації, здобутої особисто; *стежить* за музичним текстом; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту; *показує* у

	нотах провідні засоби виразовості, партії в клавірах, ансамблевих, хорових та оркестрових партитурах; під керівництвом вчителя *визначає* музичний твір, його складові, жанрові ознаки, засоби та способи виразовості музичного мистецтва; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного типу (за способами або засобами виразовості, ознаками форми); *описує* будову музичного твору; *розрізняє* музичні тексти (уривки музичних творів, невеликі за обсягом музичні твори) за типами засобів та способів виразовості; *групує* музичні твори за жанровими та виразовими ознаками; *виявляє* набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі простих музичних творів; *поділяє* музичний текст на мотиви, фрази, речення; *створює* власні композиції за заданими вчителем орієнтирами; *дає оцінку* музичним творам, що запропоновані вчителем та зразкам власного авторства; *дотримується* норм композиції, засвоєних при вивченні попереднього матеріалу; *складає* простий план розгортання музичного твору, його форми (схематично); *складає* музичний зразок, дотримуючись змістової та композиційної єдності; *придумує* власне закінчення до навчальних музичних зразків, запропонованих вчителем; *добирає* відповідні засоби виразовості для втілення певного типу образно-ідейного змісту; *обґрунтовує* обраний музично-виразовий арсенал при виконанні практичних завдань; *складає* музичне висловлення з урахуванням жанрової образно-ідейної тематики, музичний фрагмент відповідного образно-ідейного змісту; *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, які надають музичним зразкам відповідних емоційного забарвлення й виразності; *аргументовано висловлює* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів у власній музичній композиції.
2.	**<u>ВОКАЛЬНІ ЖАНРИ</u>** ***<u>Змістове коло теми</u>*** Жанрові генотипи **вокальної музики,** типи класифікації, народнопісенні жанри (повторення вивченого матеріалу впродовж 4 класу). **Камерні вокальні жанри у творчості композиторів**: солоспів, духовна пісня, романс, пісня-романс, романс-молитва, колискова, баркарола, серенада, солоспів-пейзаж, балада, драматичний монолог, романс-думка, романс-плач, елегія, ода, гімн, гумористичний романс, вокаліз; **Обробка народної пісні**; ***<u>Орєнтовний музичний матеріал</u>*** **<u>Для роботи з нотним текстом і музичного аудіювання:</u>** “Родимий краю” В. Матюка, “Веснівка” В. Матюка, “Айстри” М. Лисенка; “Хресним древом розп’ятого” (запис П. Демуцького або “Почаївський Богогласник”), “Пречиста Діво, Мати Руського краю” (запис П. Демуцький), “Ангели, знижайтеся” Г. Сковороди (цикл “Сад божественних пісень”); “Їхав козак за Дунай” С. Климовського, “Ой, ти птичко жовтобоко” Г. Сковороди, “Стоїть явір над водою” Г. Сковороди, “Ой, біда, біда мні, чайці небозі” І. Мазепа, “Віють вітри, віють буйні” І. Котляревського, “Сонце низенько” І. Котляревського, “Взяв би я бандуру” М. Петренка, “Стоїть гора високая” Л. Глібова, “Чорнії брови, карії очі” К. Думитрашка, “Соловейко (Ой у саду на вишенці)” М. Кропивницького, “Розвійтеся з вітром листочки зів’ялі” Я. Степового, “Їхав стрілець на війноньку” М. Гайворонського, “Ой, ти, дівчино, з горіха зерня” А. Кос-Анатольського, “Не щебечи, соловейку” М. Глінки-В. Забіли, “Гуде вітер вельми в полі” М. Глінки-В. Забіли; “Молитва” В. Квасневського, “Ave, Maria” Ф. Шуберта, “Ave, Maria” Й. С. Баха-Ш. Гуно; “Ой, люлі, люлі” М. Лисенка, “Вечірня пісня” К. Стеценка, “Колискова (Місяць яснесенький)” Я. Степового, “Спи, дитинко моя” С. Людкевича, “Колискова” В. А. Моцарта, “Колискова” (з циклу “5 пісень” ор. 49) Й. Брамса; “Пливе човен без весельця” В. Забіли, “Човен хитається серед води” Р. Купчинського, “Баркарола” М. Лисенка, “Баркарола” С. Людкевича, “Баркарола” Ф. Шуберта, “Заснули голубії” М. Глінки, “Венеційська ніч” М. Глінки; “Ніч яка місячна” М. Старицького, “Серенада” зі зб. “Лебедина пісня” Ф. Шуберта; “Зоре моя, вечірняя” Г. Гладкого-Т. Шевченка, “Бабине літо” Д. Січинського, “Не беріть із зеленого лугу верби” Я. Степового, “Стояла я і слухала весну” К. Стеценка, “Весняні води” С. Рахманінова, “Ніч печальна” С. Рахманінова; “Ой,

не ходи Грицю та й на вечорниці” М. Чурай, “Вільшаний король” Ф. Шуберта; “Гетьмани” М. Лисенка, “Ой, Дніпре” М. Лисенка, “За байраком, байрак” С. Людкевича, “Степ” Я. Степового, “Біліє парус одиноко” А. Варламов; “Думи мої, думи мої” К. Борисюка-Т. Шевченка, “Нащо мені чорні брови (Думка)” Д. Бонковського-Т. Шевченка, “Ой, три шляхи широкії” Я. Степового; “Чуєш, брате мій” Л. Лепкого, “Засумуй, трембіто” Р. Купчинського; “Повій, вітре, на Вкраїну” В. Александрова-С. Руданського, “Дивлюсь я на небо” В. Заремби-М. Петренка, “Елегія” Ж. Массне, “Сльоза” М. Мусоргського; “Верховино, світку ти наш” М. Устияновича, “Чом, чом, чом, земле моя” Д. Січинського, “Ода до пісні” В. Барвінського; “Ще не вмерла Україна” (варіант зі супроводом гітари) М. Вербицького, “Заповіт” Г. Гладкого, “Реве та стогне Дніпр широкий” Д. Крижанівського, “Благословляю вас, ліси” П. Чайковський; “Цар Горох” К. Стеценка, “Титулярний радник” О. Даргомижського, “Пиха (Спесь)” М. Мусоргського; “Вокаліз” С. Рахманінова, Арія з “Бразильської бахіани” № 5 Е. Вілли-Лобоса;

Обробки українських народних пісень для голосу і фортепіано (на вибір) М. Лисенка, (на вибір) Д. Січинського, “Ой ходить сон” (інше — на вибір) В. Барвінського, обробки українських народних пісень для голосу і фортепіано (на вибір), Л. Ревуцького, Л. ван Бетговена (на вибір), К. Ліпінського-В. Залеського (на вибір), Й. Брамса (на вибір), А. Дворжака (на вибір), С. Монюшка (на вибір).

<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</u>

Змістове коло теми. Учень/учениця: *визначає* вокальну музику як засіб мистецького спілкування, можливість зрозуміти іманентні культури, віддалені в часовому і просторовому вимірі; *пояснює* прикладне значення вокального твору, жанрів камерної вокальної музики, роль засобів виразовості у творенні жанрових типів вокальної музики, роль вокальних первісних жанрів для буття людини, суспільства; *розрізняє поняття* вокальна музика, первинний жанр, народнопісенні жанри, камерна вокальна авторська творчість, обробка народної пісні; *розкриває* багатозначність змісту жанрів вокальної музики та засобів виразовості, які творять відповідну жанрову образність і є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *використовує* набуті попередньо знання для визначення поняття вокальна музика, народнопісенні жанри, камерні вокальні жанри у творчості композиторів, авторська обробка народної пісні, специфіки втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *має початкові уявлення* про музикознавчі науки, що вивчають вокальний камерний твір, жанри вокальної музики та характерні для вокальної музики засоби та способи виразовості, засади формотворення; *висловлює* власні міркування відносно складових понять “вокальні жанри”, “народнопісенні жанри”, “камерні вокальні жанри у творчості композиторів”, “обробка народної пісні”; *розуміє* значення й роль тематики вокальних камерних жанрів як способу відображення та розкриття внутрішнього світу людини й суспільства; *визначає* провідні сфери побутування вокальних жанрів у добу їх формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *обґрунтовує* необхідність збереження в культурному просторі природного середовища побутування вокальних жанрів; *усвідомлює* жанрове багатство вокальної камерної музики та розуміє потребу його класифікації; *укладає* власне бачення системи вокальної камерної музики за жанровими особливостями; *розрізняє* жанрові види камерних вокальних творів за їх ознаками; *установлює* причинно-наслідкові зв’язки між різними елементами ознак жанровості у камерній вокальній музиці; *проводить аналогії* між камерними вокальними творами одного жанрового виду, між засобами виразовості різних видів мистецтва, ідейно-образний зміст яких виражає тотожну тематику; *знає* визначення вокальна музика, пісня, народнопісенні жанри, камерні вокальні жанри у композиторській творчості, авторська обробка народної пісні; *розрізняє* їх за тематикою, етимологією та способами і засобами музичного втілення художнього змісту; *розпізнає* жанри вокальної музики за провідними способами втілення, вираженими певними типами елементів музичної мови; *будує* систему елементів музичної мови, використаних у окремому вокальному творі; *наводить* аналогії з засобами виразовості інших видів мистецтв; *використовує* доцільно й правильно термінологію на означення складових елементів поняття “вокальний жанр”, “обробка народної пісні”, “народнопісенний жанр” у музично-

	му та словесному мистецтвах; *розпізнає* образно-ідейний зміст вокального камерного твору, коло образів, зафіксоване у словесному тексті жанру, засоби музичної виразовості, які втілюють заданий словесним текстом образно-ідейний зміст, поглиблюють або переосмислюють його; *висловлює* судження щодо порушених у образно-ідейному змісті камерно-вокального твору питань; *розпізнає* маніпулятивне використання ознак жанровості, певних засобів музичної виразовості у сучасній масовій вокальній культурі і оцінює його як небезпечне й небажане. **Музичне аудіювання. Учень/учениця:** *усвідомлює* красу, багатство камерної вокальної музики; *емоційно сприймає* вокальний камерний твір, *доцільно використовує* набуті знання при прослуховуванні й аналізі музичного твору; *розповідає* про власне бачення ідейно-образного наповнення поетичного тексту та музики вокального твору; *сприймає* ідейно-образну палітру камерних вокальних жанрів; *знаходить* відповідні словесні конструкції для опису вокально-камерного твору; *характеризує* його образно-ідейний зміст; *простежує* розвиток ідейно-образного змісту словесної та музичної лінії в музичному творі; *оцінює* спосіб втілення ідейно-образного змісту засобами поетичної та музичної виразовості; *застосовує* відповідну музичну термінологію для характеристики камерного вокального твору; *запам'ятовує* музичний розвиток прослуханого невеликого вокального твору, провідні засоби музичної виразовості; *визначає* на слух елементи музичної мови, способи та засоби музичного втілення образно-ідейного змісту, продиктованого словесним текстом; *описує* музичну мову вокального твору, його будову; *звертає увагу* на особливості авторського способу втілення образно-ідейного змісту поетичного тексту; вербально, музично та графічно *передає враження* від почутих вокальних творів; *аргументовано й грамотно висловлює* свою думку, *будує діалоги* про вокальний твір, камерні вокальні жанри, засоби та способи музичної виражальності відповідно до поетичної ситуації конкретного вокального твору, доцільно використовуючи відповідну термінологію; *здійснює вибірковий переказ* поетичного тексту та ідейно-образного змісту вокального твору, музикознавчого тексту-характеристики вокального жанру за колективно складеним планом; *складає* самостійно простий план камерно-вокального твору, його поетичного тексту; *наводить приклади* вокальних творів, жанрів, засобів та способів виразовості, що стають провідними музичними ознаками того чи іншого вокального жанру; *фіксує* власні спостереження за жанрами вокальної музики з допомогою конспекту, схем, таблиць, інтелектуальних карт; *прогнозує* можливі варіанти продовження поетичного тексту вокального твору, можливі варіанти його музичного прочитання у вокальному творі, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту в межах жанрової одиниці, можливі наслідки побутування усталених жанрів вокальної музики в сучасних умовах; *моделює* музичні й поетичні поняття, явища, закономірності розвитку вокальних жанрів. **Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця:** *володіє* всіма видами і типами мовленнєвої діяльності для опису камерного вокального твору; *користується* набутим термінологічним словником; *запам'ятовує* музичну термінологію, необхідну для опису камерно-вокальних творів; *дає визначення* поняттям вокального жанру, пісні, солоспіву, духовної пісні, романсу, пісні-романсу, романсу-молитви, колискової, баркароли, серенади, солоспіву-пейзажу, балади, драматичного монологу, романсу-думки, романсу-плачу, елегії, оди, гімну, гумористичного романсу, вокалізу, обробки инародної пісні; *пояснює* визначення вокальних жанрів; *розрізняє поняття* вокальна музика, камерна музика, вокальний жанр, окремих жанрів вокальної камерної музики; *читає* довідкову літературу про жанри, композиторів, поетів; *узагальнює* здобуту інформацію; *систематизує* набуті знання як арсенал розуміння жанрової систематизації камерної вокальної музики; х*арактеризує* камерний вокальний твір за допомогою відповідних словесних форм; *аналізує* його як цілісне художнє явище; *виявляє* провідні засоби виразовості в його словесному та музичному тексті, *виокремлює* з музичного цілого провідний елемент музичної мови; *відрізняє* різні жанри вокальної камерної музики; *розуміє* та *пояснює* співвідношення між словесним та музичним текстом у конкретному камерно-вокальному жанрі; *класифікує* камерний вокальний твір за жанровими ознаками; *оцінює та обговорює* його словесний і музичний текст;

	порівнює музичні та поетичні засоби виразовості; *розрізняє* головне і другорядне значення елементів виразовості у формуванні образно-ідейного змісту камерного-вокального твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* вивчені правила вокальної виконавської культури; *використовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному вокальному виконанні; *емоційно реагує* на звучання камерного вокального твору у власному виконанні, виконанні однокласників, учителя; *виразно виконує* камерно-вокальні твори, підкреслюючи провідний елемент втілення образно-ідейного змісту; *відтворює* вивчені вокально-інструментальні зразки (не більше періоду); *взаємодіє* з іншими учасниками навчальної діяльності залежно від виконавської ситуації; *критично ставиться* до власного вокального та інструментального виконання; *вибирає* твори з власного реперетуару відповідно до жанру камерної вокальної музики; *виконує* камерно-вокальні зразки із власного виконавського репертуару; *порівнює* власну інтерпретацію камерного вокального твору з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* правильно музичні та музикознавчі терміни, словесний, нотний та музикознавчий текст; *знаходить і коментує* невідомі з попереднього досвіду способи запису камерного вокального твору (клавір, партитура); *уміє* визначати музичну мову камерних вокальних жанрів, вокальні жанри за вивченими ознаками; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу); *описує* власні почуття, викликані проаналізованим камерним вокальним твором, *аргументовано й грамотно висловлює* свою думку про поетичний текст і способи його музичного прочитання у камерно-вокальному творі *переглядає* набутий попередньо досвід розгляду камерно-вокального твору; *усвідомлює й обговорює* шляхи вдосконалення власного письмового мовлення; *розпізнає* символічний зміст музичного прочитання поетичного тексту та способи і засоби його втілення у камерно-вокальному творі; *дає характеристику* музичного втілення образно-ідейного змісту поетичного тексту засобами музичної мови; *виявляє* специфіку музичної виразовості у порівнянні зі словесною; *установлює* подібність творів одного жанру, написаних для різного виконавського складу, різними композиторами тощо; *висловлює власні міркування* з приводу доцільності використання тих чи інших засобів виразності у вокальному камерному творі; *фіксує* власні спостереження за розвитком камерної вокальної музики та її жанрів за допомогою схем, таблиць, діаграм; *уміє побудувати* шкалу, створити і заповнити таблицю за ознаками музичної мови камерно-вокального жанру; *складає план опису* словесного тексту і музичного розвитку вокального твору (простий); *знаходить описи* визначених камерних вокальних творів, їх поетичних текстів й аналізує їх; *створює і розгадує* ребуси, кросворди, шифрограми на тему вокальних жанрів, біографічних довідок про поетів та композиторів, за здобутою особисто інформацією; *стежить* за словесним і музичним текстом; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту; *показує* у нотах провідні засоби виразовості у вокальній партії та в партії фортепіано; під керівництвом вчителя *визначає* жанр вокального твору, його виконавський склад, жанрові ознаки, засоби та способи виразовості поетичного та музичного тексту; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного жанру; *описує* будову камерного вокального твору; *розрізняє* музичні тексти (уривки камерних вокальних творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів та способів виразовості, визначає їх жанрову належність; *групує* камерні вокальні твори за жанровими ознаками; *виявляє* набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі простих камерно-вокальних творів; *поділяє* музичний текст на мотиви, фрази, речення, періоди, словесний текст на зачин, основну частину, кінцівку; *створює* власні вокальні композиції за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *дає оцінку* камерним вокальним творам, що запропоновані вчителем та зразкам власного авторства; *дотримується* норм композиції, засвоєних при вивченні попереднього матеріалу; *складає* простий план розгортання вокального твору, його словесної та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого вокального твору, дотримуючись змістової та композиційної єдності, в межах жанрової визначеності; *придумує* власне закінчення до навчальних зразків вокальних жанрів, запропонованих вчителем; *добирає* відповідні засоби виразовості для втілення образно-ідейного змісту запропонованого

	вчителем поетичного тексту; *обґрунтовує* обраний музично-виразовий арсенал при виконанні практичних завдань; *складає* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного вокального жанру, музичний фрагмент відповідного поетичного образно-ідейного змісту; *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, які розкривають та поглиблюють задекларoване в поетичному тексті емоційне забарвлення й виразність; *аргументовано висловлює* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів у власній музичній композиції.
3.	**<u>МУЗИЧНІ ЖАНРИ, ПОВ'ЯЗАНІ З РУХОМ; МАРШ; ТАНЕЦЬ</u>** ***<u>Змістове коло теми</u>*** **Марш:** похідна музика в обрядовій традиції – весільні та похоронні марші; військові марші (козацькі марші, запорізькі марші, маршова традиція українських визвольних змагань); побутовий марш; марш у композиторській творчості – епічний тип, фантастичні, національні марші; **Танець:** етимологія танцювального мистецтва, танець і музика, поділ танців за призначенням, етнічними джерелами, складом учасників; **- Обрядові танці:** мисливські, вегетаційні, релігійно-обрядові (на честь тотему, заклинання духів, похоронні, лікувальні), військові; **- Народні танці: танцювальна культура романських народів: італійські танці** — танці св. Віта, *сальтарелла* (saltarello), *тарантелла* (tarantella), *пасамецо* (passamezzo), локальні північно-італійські танці — *берґамаска* (bergamasca), *монферіна* (monferina), танці Центральної Італії — *фурлана* (*furlana*), сіцілійські танці; **іспанські танці** — *хота* (jota), *павана* (pavana), *фанданґо* (fandango), локальні танці: Андалусія — *севільяна* (sevillanas), *стиль фламенко* (flamenko), Арагонь — *хота* (jota), Країна Басків — *ауреско* (aurresku), *зордзіґо* (zorcico, zortziko), Ґаллісія — *муйєйра* (muñeira), Каталонія — *сардана* (sardana), Кастилія — *сеґіділья* (seguidillas), авторські танці — *болєро* (bolero); п**ортугальські танці** – *фолія* (folia); **французькі танці**, Прованс – *бранлі* (branle), *гавот* (gavotte), *мюзет* (musette), *лур* (loure), *фарандола* (farandole), *вольта* (volte), *ріґодон* (rigaudon)**,** Овернь — *буре* (bourrée), *гавот* (gavotte), Бургундія — *ріґодон* (rigaudon), Гасконь — *рондо* (rondeau), Нормандія — *лур* (loure), *жиґа* (gigue), Бретань — *пасп'є* (passepied), *ронд* (rond), Беарн — *ронда* (rondeau); **танці кельтський народів** — *джиґа* (jig), *горнпайп (hornpipe)*: **англійські танці** – *контрданс* (contra dance); **шотландські танці** – *ріл* (reel), *стретспей* (strathspey), стиль гірських танців — *флінґ (highland dance — fling)*; **ірландські танці** – танцювальні стилі — *сетданс* (set dance) і *сейліданс* (céilí dance), *джиґа* (jig); **танці скандинавських народів**: **норвезькі танці** – *марші*, *спрінґар* (springar), *спрінґданс* (springdans), *галінґ* (hallingdans), *ґанґар* (gangar); **шведські танці** – унікальність *пісень у супроводі руху*, *полска* (polska — польська мазурка), *полькет* (polka, polkett — чеська полька), *шоттіс* (schottis — шотландська джиґа); **ісландські** – *вікі-вакі* (vikivaki); **Танці германських народів** – *лендлєр* (ländler), *вальс* (walz); Танцювальна культура **Центрально-східної Європи**: **угорські танці** – *чардаш* (csárdás); **чеські танці** – *полька* (polka), *фуріант* (furiant), *скочна* (skočná); **польські танці** – *мазурка* (mazur), *краков'як* (krakowiak), *куяв'як* (kujawiak), *оберек* (oberek); **румунські, молдавські танці** – *хора/жок* (horo) *сирба/ сарба* (sârba/sîrba); **українські танці** – *коломийка*, *аркан*, *козак*, *козачок*, *метелиця*, *тропотянка*, *горлиця*, сюжетні танці – *гуцулка*, *катерина*, *опришки*, *чумак*; **білоруські танці** – *лявоніха*, *бульба*, *крижачок*; **російські танці** – *камаринська*, *трєпак*; **танці народів Балканського півострова** – *хора* (horo/oro): **грецькі танці** – *хасапіко* (χασάπικο), авторський танець *сиртакі* (συρτάκι); **танці народів Кавказу** — *лезгінка*, *шалахо*, *кочари*; **танці народів Близького Сходу**: *йовала* (yowalah), *кіґа* (кhigga); **південно-американські танці**: **креольські танці** – *танго* (Аргентина), *самба* (Бразилія), *габанера* (Куба); **- Світські танці**: Бальна придворна танцювальна культура Середньовіччя та Ренесансу: **басданси** – *естампіда* (estampida), *павана* (pavan, pavana, paduana), *аллєманда* (alman, almand, allemande), **готданси** – *пасамеццо (*passamezzo*), ґальярда* (galiarda), *бранль* (branle), *ґавот* (gavotte), *вольта* (volta), *моріска* (moresca, moresque), *куранта (*corante, corranto, courante*), бержерета* (bergerette); Придворні танці епохи Людовіка XIV – *аллєманда*

	(allemande), *куранта* (courante, corrente), *ріґодон* (rigaudon), *бурре* (bourrée), *менует* (menuet, minuet), *пасп'є* (passe-pied), *ґавот* (gavotte) *як різновид буре*, національні – *полонез (польський* — polonaise*), сарабанда* (sarabande), *чакона* (chacona, ciaccona), *контрданс* (contredanse), *екосез* (écossaise), *анґлєз* (anglaise); танці класицизму, Франція — *пасп'є* (passe-pied), *мюзет* (musette), *ріґодон* (rigaudon), *Англія — контрданс* (contredanse), *екосез* (écossaise), *анґлєз* (anglaise), німецькі землі — *ґросфатер* (Grossvater); бальні танці XIX ст. – *лансьє* (lanciers), *лендлер* (ländler), *вальс* (walz), *галоп* (galopp, galop), *кан-кан* (can-can), *полька* (polka), *мазурка* (mazurka, mazurek), *полонез* (polonez); бальна танцювальна культура XX ст. – *танго* (tango), *фокстрот* (foxtrot), *вальс-бостон*, *ча-ча-ча* (cha-cha-chá)*; румба* (rumba), *самба* (samba), *пасадобль* (paso doble), *буґі-вуґі* (boogie-woogie), *твіст* (twist); сучасні танці; ***<u>Орієнтовний музичний матеріал</u>*** **<u>Для роботи з нотним текстом:</u>** Марш з циклу "6 мініатюр на українські теми" В. Барвінського, "Гей, там на горі "Січ" іде" В. Барвінського (зб. "Українські народні пісні для фортепіано"), "Марш горобчиків" Н. Нижанківського; "Сальтарелло" зі зб. "*Het derde musikboexken: Danserye*" Т. Сусато, пісня "La Danza" Дж. Россіні, "Давнє пасамеццо" для органу Е. Амербаха, "Сициліана" Дж. Перґолезі, "Берґамаска" зі зб. "Музичні квіти" Дж. Фрескобальді, "Монферіна" (на вибір) з циклу "12 монферін" М. Джуліані; "Павана" зі зб. Г. Експерта "Танці", "Велика хота" для гітари Ф. Тареґа, "Zortzico de Iparraguirre" для скрипки і фортепіано П. Сарасате, "Сардана" з циклу "2 іспанські танці" Е. Ґранадоса, "Сеґіділья" (на вибір) з циклу "4 сеґідільї" Х. Лідона, "Севільяна" для арфи Ґ. Вердаля, "Фанданґо" А. Солєра, "Андалузьке болєро" К. Муньєра; "Фолія (скрипкова соната ор. 5 № 12)" А. Кореллі; "Бранлі з Шампані" зі зб. "Танці. Кн. 3" К. Жервеза, "Мюзет" Л. Дакена, "Вольта" (на вибір) зі зб. "Верджинальна книга Фіцуільяма", "Ріґодон" C-dur Л. Куперена, "Буре" h-moll В. Ф. Баха, "Пасп'є" C-dur чи A-dur Г. Ф. Генделя; "Джиґа" для клавіру Дж. Пепуша, "Джиґа" для клавіру У. Едмунда; "Контрданс" D-dur Й. Гайдна, "Горнпайп" Г. Анстона; танці на вибір зі зб. "Шотландська музика (Scottish Music: Strathspeys, Reels, Step-Tunes & Old Airs)" А. О. Ґрея; "25 норвезьких народних пісень і танців" для фортепіано Е. Ґріґа (на вибір); "Шоттіс" для фортепіано К. Тойво; "Віківакі" для фортепіано С. Свéйнб'єрнссона; "Лєндлєр" на вибір Ф. Шуберта, "Німецький вальс" з циклу "12 німецьких танців" (Hob.IX:10) Й. Гайдна; "Полька" на вибір А. Дворжака, "Фуріант" на вибір А. Дворжака; "Мазурка" на вибір Г. Венявського, "Куяв'як" Г. Венявського; цикл "Румунські народні танці" Б. Бартока; українські народні танці на вибір зі зб. "Українські народні танці" за ред. А. Гуменюка, "Камаринська" з "Дитячого альбому" П. Чайковського, "Російський і трєпак" для фортепіано з циклу "7 національних танців" А. Рубінштейна; "Лезгінка" з циклу "7 національних танців" А. Рубінштейна; "Павана № 16" ("Верджинальна книга Фіцуільяма"), "Павана" Дж. Доуленда, "Італійська павана" А. Кабецона (зі зб. "Клавірна музика"), анон. "Алєманда" ("Верджинальна книга Фіцуільяма"), "Куранта" О. Ґіббонса (на вибір), "Пасамецо" Дж. Ґостена, "Сюїта бранлів" Атеньяна, "Ґальярда" Дж. Булла; Танці з ordre №1 g-moll, № 2 D-dur, № 3 c-moll (алєманди, куранти, сарабанди, ґавоти, пасп'є, ріґодон, чакона — на вибір) Ф. Куперена, анон. "Полонез" із "Музичної книги Наннель" Л. Моцарта; "Мюзет" C-dur з "Нотної книги для Вольфґанґа" Л. Моцарта, Танці — менуети, анґлєз, пасп'є, ґавот, полонези, мюзет Л. Моцарта, "6 екосезів" для фортепіано Л. ван Бетговена, "Контрданси" (Hob.IX:29) Й. Гайдна; лендлери і вальси Ф. Шуберта (на вибір); **<u>Для музичного аудіювання:</u>** "Запорізький марш" М. Лисенка, "Обозний марш" М. Лисенка, "Кубанський військовий марш" М. Лисенка, Марш fis-moll Н. Нижанківського, "Жалібний марш" для оркестру Н. Нижанківського, "Цяпка-марш" Б. Кудрика, "Марш" для фортепіано П. Козицького, "Перший запорізький марш" Б. Кудрика, марш Е. Ґріґа, "Ракоці-марш" Ф. Ліста, "Марш Радецького" Й. Штрауса, "Весільний марш" з музики до комедії "Сон в літню ніч" Ф. Мендельсон, "Марш Чорномора" з опери "Руслан і Людмила" М. Глінка, Марш із опери "Аїда" Дж. Верді, Марш із опери "Фауст" Ш. Гуно, "Слов'янський марш" П. Чайковського, II ч. симфонії № 3 Л, Бетговена;

	відеозаписи національних танців різних народів із хореографією — італійські (сальтарелло, тарантелла, пасамецо, сіцілійські танці, берґамаска, фурлана, монферіна), іспанські (павана, хота, ауреска, зортзіко, муйєйра, сардана, сеґіділья, севільяна, фанданґо, болєро, фламенко), португальські (фолія), французькі (бранль, ґавот, мюзет, фарандола, лур, вольта, ріґодон, буре, жиґа, пасп'є, ронд, ронда), ірландські (джиґа, сетданси, сеілідансі), англійські (контрданс, горнпайп), шотландські (ріл, стретспей, гірські танці — флінґ), норвезькі танці (марш, галінґ, спрінґданс, спрінґар, ґанґар), шведські танці (полска, полька, полькет, шоттіс), ісландські (віківаки), германські (лєндлєр, вальс), угорські (чардаш), чеські (полька, фуріант), польські (мазур, оберек, куяв'як, краков'як), румунські, молдавські (хора, хок, сирба), українські (коломийка, аркан, козак, козачок, метелиця, тропотянка, горлиця, гуцулка, катерина, опришки, чумак), білоруські (лявоніха, бульба, крижачок), російські (камаринська, трєпак), грецькі (хасапіко, сіртакі), народів Кавказу (лезгінка, кочаро, шалахо), народів Близького Сходу (йовала, кіґа), американські (танго, самба, габанера); "Сальтарелло" у виконанні ансамблю "Ludus Musicus", "Сальтарелло" В. Галілея, "Сальтарелла" для оркестру Ш. Гуно, "Тарантелла" з циклу "Роки прочанства" Ф. Ліста, "Тарантелла" з циклу "Інтродукція і тарантелла" П. Сарасате, "Пасамецо" Дж. Ґостена, "Сициліана" Ґ. Форе, "Берґамаска" зі сюїти № 2 ("Давні пісні і танці") О. Респіґі, "Фурлана" IV ч. оркестрової сюїти № 1 (BWV1066) Й. С. Баха, "Фурлана" II ч. сюїти "Галантна Індія" Ж. Ф. Рамо, 12 монферін (на вибір) М. Джульяні, "Варіації в стилі монферіни" для віолончелі Я. Гумеля; "Павана" Ґ. Форе, "Арагонська хота" М. Глінки, "Хота" для фортепіано І. Альбеніса, "Арагонська хота" для скрипки і фортепіано П. Сарасате, "Zortzico Miramar" для скрипки з оркестром П. Сарасате, "Zortzico Adiós montañas mías" для скрипки і фортепіано П. Сарасате, Зортзіко зі сюїти "Іспанія" І. Альбеніса, "Муйєйра" ор. 32 П. Сарасате, "4 сеґідільї" Х. Лідона, "Фанданґо" — гітарний квінтет D-dur IV ч. Л. Бокеріні, "Португальське фанданґо" (K492) Д, Скарлатті, "Болєро" для скрипки і фортепіано П. Сарасате; "25 варіацій на іспанську фолію" А. Сальєрі, "Partite diversi di follia" Б. Пасквіні; "Бранлі" з "Французької сюїти" Ф. Пулєнка, "Мюзет" D-dur (BWV 126) Й. С. Баха, "Мюзет" для віолончелі і фортепіано Ж. Офенбаха, "Фарандола" зі сюїти "Арлезіанка" Ж. Бізе, "Лур" зі скрипкової сюїти № 3 Й. С. Баха, "Лур" з увертюри-сюїти a-moll Г. Телємана, "Вольта" У. Берда, "Ріґодон" C-dur Г. Персела, "Ріґодон" Ґ. Бема, "Ріґодон" зі сюїти "З часів Ґольдберґа" Е. Ґріґа, "Буре" М. Преторіуса, "Пасп'є ("Le roi s'amuse")" Л. Деліба; "Королівська джиґа" Дж. Булла, "Нічия джиґа" Ж. Фарнебі; "12 контрдансів" для оркестру Л. Бетговена, "Контрданс" Й. Штрауса, "Горнпайп-арія" c-moll Г. Ф. Генделя, "Горнпайп" D-dur Г. Ф. Генделя; цикл "Норвезькі танці" для оркестру Е. Ґріґа; "Вальси" Й. Штрауса (на вибір), вальси і лєндлєри Ф. Шуберта (на вибір), "11 віденських танців" (WoO 17) Л ван Бетговена (на вибір); "Угорські танці" Й. Брамса (на вибір), "Чардаш" В. Монті; цикл "Чеські танці" для фортепіано Б. Сметани, "Полька" (на вибір) Б. Сметани, "Слов'янські танці" І ч. А. Дворжака; "Мазурки" Ф. Шопена (на вибір), "4 польські танці" для фортепіано К. Шимановського, "Мазурка" Г. Венявського (на вибір); "Камаринська" М. Глінки; відеозаписи придворних і бальних танців різних епох ("Історичний танець — Historical Dance") — *естампіда*, *павана*, *аллєманда*, *пасамеццо*, *ґальярда*, *бранль*, *ґавот*, *вольта*, *моріска*, *куранта*, *бержерета* (Середньовіччя, Ренесанс), *аллєманда*, *куранта*, *ріґодон*, *буре*, *менует*, *пасп'є*, *ґавот як різновид буре*, *полонез*, *сарабанда*, *чакона*, *контрданс*, *екосез*, *анґлєз* (епоха Людовіка XIV), *пасп'є*, *мюзет*, *ріґодон*, *контрданс*, *екозез*, *анґлєз*, *ґросфатер* (Класицизм), *лансьє*, *лендлер*, *вальс*, *галоп*, *кан-кан*, *полька*, *мазурка*, *полонез* (Романтизм), *танго*, *фокстрот*, *вальс-бостон*, *ча-ча-ча*, *румба*, *самба*, *пасадобль*, *буґі-вуґі*, *твіст* (XX ст. і сучасність), відеозапис сучасних бальних танців; "Ghaetta (Estampida)" (World of Medieval Music), "Estampida" (Medieval English Dance), Перша павана і ґальярда У. Берда, анон. "Вольта" в аранж. для гітари А. Гоґера, куранти О. Ґіббонса (на вибір), Бержерета для інструментального ансамблю (на вибір) Т. Сусато, Танці для інструментального ансаблю (на вибір): басданси, мореска, бержерета, повани, ґальярди, ронди, сальтарелла, алєманди Т. Сусато; Алєманда, сарабанда і жиґа Ж. Б. Люллі, Клавірні твори: алєманди, куранти, сарабанди, чакони Ж. Шамбоньєра (на вибір), Танці: чакони, пасакалії, гавоти Л. Куперена

	(на вибір), Танці: алєманди, куранти Г. Дюмонда (на вибір), танці із клавірних сюїт Ф. Куперена (на вибір), танці із клавірних сюїт Я. Фроберґера (на вибір); менуети Й. Гайдна (на вибір), Менуети В. А. Моцарта (на вибір), 11 танців (WoO 17) Л. ван Бетговена, екосези для духового оркестру Л. ван Бетговена (на вибір) 12 екозезів Ф. Шуберта (на вибір), екосези К. М. Вебера (на вибір); лансьє Ж. Гарта (на вибір), лансьє Дж. Дювала (данська народна музика), лендлери і вальси Ф. Шуберта (на вибір), вальси Й. Штрауса (на вибір), вальси Й. Ланера (на вибір), галопи Й. Штрауса-ІІ (на вибір), "Шампанський галоп" Г. Ламбьє (на вибір), "Кан-кан" з оперети "Орфей-диявол" Ж. Офенбаха, полька Й. Ланера, польки Й. Штрауса-ІІ (на вибір); танго А. Тройло, А. Пьяцоли чи інших (на вибір). ***<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</u>*** **Змістове коло теми. Учень/учениця:** *визначає* музику як засіб координації в мистецтві, основним виразником якого є рух, можливість зрозуміти іманентні культури, віддалені в часовому і просторовому вимірі; *пояснює* прикладне значення маршу, танцю – жанрів, пов'язаних з рухом, роль засобів виразовості у творенні жанрових типів маршової і танцювальної музики, роль танцю як первинного жанру для буття людини, маршу для буття суспільства; *розрізняє поняття* маршова музика, танцювальна музика, рух, жест, марш, танець, первинний жанр, обрядовий танець, народний танець, світський танець; *розкриває* багатозначність змісту жанрів танцювальної музики та засобів виразовості, які творять відповідну жанрову образність і є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *використовує* набуті попередньо знання для визначення поняття маршова музика, марш, похідна музика, танцювальна музика, танець, обрядовий танець, народний танець, танець в творчості композиторів, специфіки втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *має початкові уявлення* про музикознавчі науки, що вивчають твір, пов'язаний з рухом, танцювальні жанри та характерні для танцювальної і похідної музики засоби та способи виразовості, засади формотворення; *висловлює* власні міркування відносно складових понять "жанри, пов'язані з рухом", "марш", "похідна музика", "військовий марш", "побутовий марш", "різновиди маршу в композиторській творчості", "танець", "обрядовий танець", "народний танець", "світський танець"; *розуміє* значення й роль тематики жанрів, пов'язаних з рухом як способу відображення та розкриття ментальності та сприйняття світу людським суспільством; *визначає* провідні сфери побутування жанрів, пов'язаних із рухом у добу їх формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *обґрунтовує* необхідність збереження в культурному просторі природного середовища побутування танцювальних та маршових жанрів; *усвідомлює* жанрове багатство музики, пов'язаної з рухом та розуміє потребу його класифікації; *укладає* власне бачення системи музики, пов'язаної з рухом за жанровими особливостями; *розрізняє* жанрові види маршових і танцювальних творів за їх ознаками; *установлює* причинно-наслідкові зв'язки між різними елементами ознак жанровості у танцювальній та маршовій музиці; *проводить аналогії* між маршовими, танцювальними творами одного жанрового виду в різних національних культурах, історичних епохах, між засобами виразовості різних видів мистецтва, що є складовими танцювального мистецтва; *знає* визначення маршова музика, марш, танцювальна музика, танець, обрядові танці, народні танці, світські танці; *розрізняє* їх за тематикою, етимологією, сферами побутування та способами і засобами музичного втілення художнього змісту; *розпізнає* музичні жанри, пов'язані з рухом, за провідними способами втілення, вираженими певними типами елементів музичної мови; *будує* систему елементів музичної мови, використаних в окремому маршовому, танцювальному творі; *наводить* аналогії з засобами виразовості танцювальної музики між різними танювальними культурами; *використовує* доцільно й правильно термінологію на означення складових елементів поняття "музичний жанр, пов'язаний з рухом", "марш", "танець" у музичному і танцювальному мистецтві; *розпізнає* образно-ідейний зміст маршового, танцювального твору, коло образів, зафіксоване у словесному тексті жанру, специфіці рухового арсеналу, засоби музичної виразовості, які втілюють заданий словесним текстом та рухом, жестом, мімікою, костюмом, образно-ідейний зміст, поглиблюють або переосмислюють його; *висловлює* судження щодо порушених в образно-ідейному змісті маршового, танцювального твору питань; *розпізнає* маніпулятивне використання ознак жанровості, певних засобів музичної виразовості

	в сучасній масовій танцювальній культурі й оцінює його як небезпечне й небажане. **Музичне аудіювання. Учень/учениця:** *усвідомлює* красу, багатство музики, пов'язаної з рухом; *емоційно сприймає* маршовий, танцювальний твір; *доцільно використовує* набуті знання при прослуховуванні й аналізі музичного твору; *розповідає* про власне бачення ідейно-образного наповнення маршового, танцювального твору; *сприймає* ідейно-образну палітру музичних жанрів, пов'язаних з рухом; *знаходить* відповідні словесні конструкції для опису маршового, танцювального твору; *характеризує* його образно-ідейний зміст; *простежує* розвиток ідейно-образного змісту рухового, словесного (якщо є) та музичного порядку в маршовому, танцювальному творі; *оцінює* спосіб втілення ідейно-образного змісту засобами рухової та музичної виразовості; *застосовує* відповідну музичну термінологію для характеристики маршового, танцювального твору; *запам'ятовує* характерний музичний, танцювальний рух прослуханого маршового, танцювального твору, провідні засоби музичної та рухової виразовості; *визначає* на слух елементи музичної мови, способи та засоби музичного втілення образно-ідейного змісту, фізичного руху; *описує* музичну мову маршового, танцювального твору, його будову; *звертає увагу* на особливості авторського способу втілення образно-ідейного змісту похідної музики, танцю; вербально, музично, графічно та хореографічно *передає враження* від почутих маршових, танцювальних творів; *аргументовано й грамотно висловлює* свою думку, *будує діалоги* про маршовий, танцювальний твір, музичні жанри, пов'язані з рухом, засоби та способи музичної виражальності відповідно до рухової ситуації конкретного маршового, танцювального твору, доцільно використовуючи відповідну термінологію; *здійснює вибірковий переказ* ідейно-образного змісту, словесного тексту (якщо є) маршового, танцювального твору, музикознавчого тексту-характеристики жанру, пов'язаного з рухом, за колективно складеним планом; *складає* самостійно простий план маршового, танцювального твору, його драматургії, композиційного (розкладення на частини) плану; *наводить приклади* маршових, танцювальних творів, жанрів, засобів та способів виразовості, що стають провідними музичними ознаками того чи іншого музичного жанру, пов'язаного з рухом; *фіксує* власні спостереження за музичними жанрами, пов'язаними з рухом, з допомогою конспекту, схем, таблиць, інтелектуальних карт; *прогнозує* можливі варіанти продовження танцювального твору, можливі варіанти музичного прочитання основних танцювальних рухів у танцювальному творі, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту в межах жанрової одиниці, можливі наслідки побутування усталених музичних жанрів, пов'язаних з рухом, в сучасних умовах; *моделює* музичні й хореографічні поняття, явища, закономірності розвитку музичних жанрів, пов'язаних з рухом. **Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця:** *володіє* всіма видами і типами мовленнєвої діяльності для опису музичного твору, пов'язаного з рухом; *користується* набутим термінологічним словником; *запам'ятовує* музичну термінологію, необхідну для опису творів, пов'язаних із рухом; *дає визначення* поняттям музичного жанру, пов'язаного з рухом, маршу, похідної музики, військового маршу, побутового маршу, типів маршу у композиторській творчості, танцю, обрядового танцю – мисливського, веґетаційного, релігійно-обрядового, народного – танцювальних культур італійців, іспанців, португальців, французів, англійців, шотландців, ірландців, норвежців, шведів, ісландців, германців, угорців, чехів, поляків, молдаван, румунів, білорусів, українців, росіян, народів балканського півострова, греків, народів Кавказу, арабських народів, креолів, світського танцю – бальної придворної культури Середньовіччя і Ренесансу, придворної танцювальної культури епохи Людовіка XIV, танців класицизму, бальних танців XIX—XX ст., сучасних танців; *пояснює* визначення музичних жанрів, пов'язаних з рухом; *розрізняє поняття* танцювальна, маршова музика, марш, танцювальний жанр, окремих жанрів танцювальної музики; *читає* довідкову літературу про жанри, танець, історичні епохи, народні культури, видатних хореографів, композиторів; *узагальнює* здобуту інформацію; *систематизує* набуті знання як арсенал розуміння жанрової систематизації музики, пов'язаної з рухом; *характеризує* музичний твір, пов'язаний з рухом за допомогою відповідних словесних форм; *аналізує* його як цілісне художнє явище; *виявляє* провідні засоби виразовості в його руховому та музичному тексті, *виокремлює* з музичного цілого провідний елемент музичної мови,

	запам'ятовує характерну ритмоформулу; *відрізняє* різні жанри музики, пов'язані з рухом у межах фольклорної, певної національної чи історичної культури; *розуміє* та *пояснює* співвідношення між руховим, словесним (якщо є) та музичним текстом у конкретному музичному жанрі, пов'язаному з рухом; *класифікує* маршовий, танцювальний твір за жанровими ознаками; *оцінює та обговорює* його хореографічний, словесний (якщо є) і музичний текст; *порівнює* засоби виразовості різних видів мистецтв, які творять танцювальний твір; *розрізняє* головне і другорядне значення елементів виразовості у формуванні образно-ідейного змісту маршового, танцювального твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* вивчені правила хореографічної виконавської культури та музичної, як її обов'язкової складової; *використовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному музичному виконанні; *емоційно реагує* на звучання танцювального твору у власному музичному, хореографічному виконанні (основні найпростіші рухи), виконанні однокласників, учителя; *виразно виконує* маршові, танцювальні твори, підкреслюючи метроритмічну основу маршового, танцювального твору, хореографічно *намагається* рухами відтворити образно-ідейний зміст маршового, танцювального твору; *відтворює* вивчені танцювальні зразки (провідний рух, характерна ритмоформула, музичний фрагмент не більше періоду); *взаємодіє* з іншими учасниками навчальної діяльності залежно від виконавської ситуації; *критично ставиться* до власного інструментального виконання; *вибирає* твори з власного реперетуару відповідно до жанру, пов'язаного з рухом; *виконує* зразки маршової, танцювальної музики з власного виконавського репертуару; *порівнює* власну інтерпретацію маршового, танцювального твору з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* правильно музичні та музикознавчі терміни, словесний, нотний та музикознавчий текст; *знаходить і коментує* невідомі з попереднього досвіду способи запису твору, пов'язаного з рухом (клавір, партитура, запис танцю схематично, кінетографічно, відеофіксація); *уміє* визначати музичну мову жанрів, пов'язаних із рухом, маршові, танцювальні жанри за вивченими ознаками; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (в межах вивченого матеріалу); *описує* власні почуття, викликані проаналізованим маршовим, танцювальним твором, *аргументовано й грамотно висловлює* свою думку про рухову композицію і способи її музичного втілення у маршовому, танцювальному творі, *переглядає* набутий попередньо досвід розгляду маршового, танцювального твору; *усвідомлює й обговорює* шляхи вдосконалення власного писемного мовлення; *розпізнає* символічний зміст хореографічного та музичного прочитання образно-ідейного змісту та способи і засоби його втілення у маршовому, танцювальному творі; *дає характеристику* музичного втілення образно-ідейного змісту маршового, танцювального твору засобами музичної мови; *виявляє* специфіку музичної виразовості у порівнянні з руховою; *установлює* подібність творів одного жанрового типу, створених у різних фольклорних, національних та історичних культурах тощо; *висловлює власні міркування* з приводу доцільності використання тих чи інших засобів виразності у маршовому, танцювальному творі; *фіксує* власні спостереження за розвитком маршової, танцювальної музики та її жанрів із допомогою схем, таблиць, діаграм; *уміє побудувати* шкалу, створити і заповнити таблицю за ознаками хореографічної та музичної мови маршового, танцювального жанру; *складає план опису* хореографічного виразу, драматургії і музичного розвитку маршового, танцювального твору (простий); *знаходить описи* визначених маршових, танцювальних творів, їх хореографії, й аналізує їх; *створює і розгадує* ребуси, кросворди, шифрограми на тему маршових, танцювальних жанрів, історичних та етнографічних довідок про фольклорні, національні культури, історичні періоди, біографічних довідок про композиторів, хореографів, за здобутою особисто інформацією; *стежить* за музичним текстом; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту; *показує* у нотах провідні засоби виразовості; під керівництвом вчителя *визначає* жанр невідомого маршового, танцювального твору, його виконавський склад, жанрові ознаки, засоби та способи виразовості рухової та музичної складових; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного жанру; *описує* будову танцювального твору; *розрізняє* музичні тексти (уривки маршових, танцювальних творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів та способів виразовості, ви-

	значає їх жанрову належність; *групує* маршові, танцювальні твори за жанровими ознаками; *виявляє* набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі простих маршових, танцювальних творів; *поділяє* музичний текст у межах простої двочастинної форми, драматургічну композицію на експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію, розв'язку у сюжетних танцях; *створює* власні маршові, танцювальні композиції за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *дає оцінку* маршовим, танцювальним творам, що запропоновані вчителем та зразкам власного авторства; *дотримується* норм композиції, засвоєних при вивченні попереднього матеріалу; *складає* простий план розгортання маршового, танцювального твору, його драматургічної композиції та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого маршового, танцювального твору, дотримуючись змістової та композиційної єдності, в межах жанрової визначеності; *придумує* власне закінчення до навчальних зразків маршу, танцювальних жанрів, запропонованих вчителем; *добирає* відповідні засоби виразовості для музичного втілення образно-ідейного змісту запропонованого вчителем сюжету, образу, руху; *обґрунтовує* обраний музично-виразовий арсенал при виконанні практичних завдань; *складає* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного музичного жанру, пов'язаного з рухом, музичний фрагмент відповідного танцювального образно-ідейного змісту; *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, які розкривають та поглиблюють задекларoване в сюжеті, образі, русі емоційне забарвлення й виразність; *аргументовано висловлює* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів у власній музичній композиції.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів для 5 класу (на кінець навчального року)

Організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- визначати мету власної пізнавальної діяльності, планувати діяльність для досягнення мети і реалізувати визначений план;
- обирати необхідні засоби для навчання;
- наводити приклади обладнання для вивчення "музичної літератури";
- прагнути успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі;

Спеціалізовані мовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- визначати мову як основний засіб спілкування, формування думки й пізнання, знати вимоги до мовлення, основні правила спілкування, найпоширеніші етикетні формули;
- усвідомлювати потребу в спілкуванні, знанні правил спілкування та умінні дотримуватися їх, аналізувати й здійснювати внутрішній самоконтроль за дотриманням правил спілкування, застосовувати їх на практиці;
- визначати мету спілкування, адресата мовлення;
- робити висновки щодо необхідності виявляти у спілкуванні делікатність, тактовність, уміти уникати конфліктів та домовлятися, додержуватися таких правил етики як правдивість, дотримання прав людини; усвідомлювати наслідки, що можуть бути спричинені непорозуміннями між людьми, обґрунтовувати необхідність їх уникання;
- аргументовано і грамотно висловлювати свою думку, обґрунтовувати необхідність знання української мови та вміння висловлюватися чітко, точно, грамотно;
- володіти всіма видами і типами мовленнєвої діяльності й знати типи мовлення — розповідь, опис, роздум, оцінка (предмета, явища), складати речення з урахуванням мети й ситуації спілкування, на основі набутих навичок та знань складати музикознавчий текст (опис, розповідь, роздум за типом мовлення) на навчальні теми, дотримуючися змістової та композиційної єдності;
- готувати повідомлення як доповнення до навчальної теми;
- використовувати доцільно й правильно музикознавчі терміни в усному й писемному

мовленні;

- ілюструвати проблеми заявленого образного змісту на прикладі твору, жанру, дискутувати про них, пояснювати логіку розвитку музичних подій твору заявленого жанру;
- використовувати у мовленні розповідь, опис, роздум для вербалізації образного змісту, здійснювати вибірковий переказ тексту, змісту музичного зразка, користуючись визначеним типом мовлення за колективно складеним планом, тлумачити його;
- будувати діалоги на визначені теми й відповідно до запропонованої ситуації, доцільно використовуючи відповідну музикознавчу термінологію;
- усвідомлювати потребу уважного й поважливого ставлення до співрозмовника, визнавати право кожного мати й вільно висловлювати власну думку; цінувати співрозмовника, виявляти до нього увагу та повагу;
- розпізнавати маніпулятивне спілкування й оцінювати його як небезпечне й небажане; обґрунтовувати необхідність протистояння маніпулятивним впливам; прогнозувати можливі наслідки маніпулятивного впливу;

Загальні й спеціалізовані інформаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- пригадувати раніше вивчені відомості, сприймати й опрацьовувати інформацію, подану в різних формах (текстовій і графічних: схеми, таблиці та ін.), класифікувати й систематизувати їх, заносити дані у таблиці й діаграми;
- сприймати й опрацьовувати музичну інформацію, подану в різних формах (аудіо, відеоформат, нотопис і графіка: схеми, таблиці та ін.);
- користуватися довідковою літературою та іншими інформаційними ресурсами, термінологічними та тлумачними словниками, словником слів іншомовного походження;
- здобувати інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснювати бібліографічний пошук, працювати з текстами вивчених типів, стилів і жанрів;
- аналізувати отриману інформацію (прочитану чи почуту), узагальнювати, систематизувати, зіставляти, інтерпретувати її, добирати й використовувати інформацію, необхідну для досягнення навчальної мети, узагальнювати і моделювати поняття, закономірності, правила на основі отриманої інформації;
- визначати необхідність додаткової інформації, шукати її в мережі інтернету та інших джерелах, здобувати інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо);
- розширювати власний термінологічний словник, шляхом здобутої інформації формувати індивідуальне бачення музичного явища жанру чи твору;
- аналізувати музичні, вербальні й позамузичні поняття, явища, закономірності, порівнювати, узагальнювати їх;
- виділяти головне з-поміж другорядного;
- знати і розрізняти поняття, музичні тексти за належністю до різних видів та форм музичної творчості;
- знати напам’ять фрагменти зразків вивчених музичних творів, розрізняти їх на слух, на письмі тощо;
- наводити приклади подібного музичного вислову з власного виконавського репертуару;
- знаходити репродукції картин, віршів, що можуть бути ілюстрацією явища музичної культури, жанру чи образного змісту музичного твору;

Етико-естетичні й оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- розуміти роль музичної освіченості впродовж життя для власного зростання як музи-

канта-професіонала;

- цінувати композиторський та виконавський досвід старших поколінь;
- помічати красу в музичних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей;
- прагнути керувати своїми емоціями, критично оцінювати власні вчинки;
- формувати активну життєву позицію;
- міркувати, критично мислити, аналізувати моральні дилеми, виходячи з досвіду власного життя, давати їм власну оцінку, оцінювати вчинки та життєві ситуації, описувати викликані ними власні почуття;
- міркувати про роль музики, музичного жанру і твору як вияву людської життєтворчості;
- порівнювати художню творчість з іншими видами діяльності людини;
- давати власну оцінку почутому;
- представляти й аргументувати свою музично-критичну позицію в ток-шоу шкільного ЗМІ, розповідати про свої улюблені музичні твори й мистецькі вподобання, пояснювати чому саме;

Загальномузичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- розповідати, що вивчає предмет “Музична література”, що таке музичний жанр, його основні ознаки;
- аргументовано й грамотно висловлювати свою думку про музику, жанр ознаки жанру, музичні інструменти, вокальну музику, танець як вияв історичної та етнографічної культури;
- пояснювати функції музики крізь призму жанровості, структурувати музику як форму людської життєтворчості на базі первинних жанрів у її просторовому і часовому вимірах; вибудовувати на базі здобутих знань власний світ музики як систему за критеріями жанрового визначення;
- формувати власне бачення причинно-наслідкових зв’язків музичних жанрів у системі;
- називати ознаки жанру на рівні виразовості, побутового призначення та вторинних художніх форм;
- орієнтуватися, що вивчають такі розділи музикології як аналіз музичних форм, органологія, музикознавство;
- виявляти відкритість до пізнання різних музичних культур через танцювальну та вокальну музику, розпізнавати різні музичні культури за допомогою музичного та інших видів мистецтв;
- спостерігати явища загальносвітової музичної спадщини, досліджувати подібні й відмінні ознаки української музики та музики інших народів світу;
- розкривати національний колорит творів на основі їх побутового призначення та музичної мови;
- узагальнювати попередньо вивчений матеріал засобів виразовості на якісно новому рівні, виявляти особливості музичної мови жанру як засобу виразу образного змісту;
- сприймати, аналізувати, оцінювати музичний твір в часі слухання, виконання і творення музики, опановувати вмінням свідомого емпіричного аналізу музичного твору;
- диференціювати логічну та емоційну складову музичного твору, користуватися словесними та схематичними формами фіксації музичного явища, порівнювати схематичний орієнтир та його мистецьке втілення;
- розвивати і вдосконалювати прийоми емпіричної конкретизації, розпочати формування найпростіших теоретичних конкретизацій, виражених у словесній формі;
- освоювати правило-орієнтир, подане у картинній формі;

- розшифровувати нескладні узагальнюючі схеми і таблиці, обговорювати відповідність музичного тексту заявленим (за допомогою визначення, графічного зображення, схеми) вимогам (у межах вивченого);
- аналізувати за основними жанровими ознаками, порівнювати, узагальнювати їх, виділяти головне з-поміж другорядного;
- зіставляти специфіку розкриття музичної образності у різних жанрах, жанрах подібного типу, в музичних творах одножанрового типу, установлювати подібність і відмінність між творами одножанрового типу в музичній творчості різних національних та історичних культур, стилів;
- співставляти й обґрунтовувати власні рефлексії з образно-емоційним змістом музичного твору, визначати провідні способи його втілення, виявляти спільні ознаки та простежувати еволюцію жанру, порівнювати різні інтерпретації музичного твору із власною;
- удосконалювати досвід доведення, набутий у 1—4 класах, ознайомитися з формою непрямого доведення, доведення за аналогією, найпростішими формами спростування;
- висловлювати судження щодо порушених у музичному творі питань (на рівні образності); виявляти набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації музичного твору;
- володіти засобами вокального та інструментального (фаховий інструмент, фортепіано) виконавства;

Творчі компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- ініціювати різні типи занять, переосмислювати здобуті знання шляхом співпраці, дискусії тощо;
- помічати й формулювати проблему в процесі навчання, робити припущення щодо способу розв’язання певної проблеми;
- усвідомлювати структуру предмета вивчення, добирати аргументи для його доведення (у нескладних випадках);
- застосовувати здобуті знання, уміння, навички й досвід у нових навчальних та життєвих ситуаціях;
- простежувати різні шляхи розвитку музичної культури, пояснювати їх логіку, конструювати власні шляхи розвитку академічного музичного мистецтва, прогнозувати можливі наслідки діяльності сучасної людини у музичному вимірі культурного буття;
- уявляти словесно описані предмети і явища, образний зміст музики;
- створювати власне висловлювання, твори-ілюстрації, ілюстрації, створювати і розгадувати вербальні ребуси, кросворди, шифрограми тощо;
- створювати композиції відповідно до жанрової ідентичності виразовими засобами музики та інших видів мистецтв, аргументувати використання обраної специфічної музичної мови, оцінювати успішність власних результатів крізь призму своєї ідентичності;
- створювати власне музичне висловлювання, твори-ілюстрації, просторові ілюстрації, комікси, спираючись на досвід і почуття, використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби;
- моделювати виражальні ознаки жанру, культури, їх музичні закономірності;

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- осмислювати важливість збереження музичної творчості різних історичних періодів та етнографічних одиниць у традиційній, академічній та побутовій культурі;

- обґрунтовувати необхідність збереження та відновлення фольклорних та історичних середовищ побутування танцювальних культур;
- розрізняти форми збереження музики, серед графічних – клавір, партитура, партія, розуміти обмежені можливості графічної фіксації музичних явищ, на письмі, вирізняти прості форми, співвідносити у камерній вокальній музиці партію вокалу та фортепіано;
- шукати музичні твори і жанри, створені представниками різних народів, пояснювати їхні відмінності;
- фіксувати власні спостереження за допомогою нотопису, таблиць, схем, інтелект-карт.

6 КЛАС
Зміст навчального матеріалу

Кількість годин — 68, з них резервні — 4 год.
На тиждень — 2 год.

№ теми	Зміст навчального матеріалу/ Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів
1.	**<u>ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ЖАНРИ – П'ЄСА</u>** **Інструментальні жанри вокального походження:** вокальне та інструментальне начало в музиці, інтерпретація вокальних жанрів в інструментальній музиці, етимологія й образно-виразовий зміст інструментальних жанрів вокального походження — *пісня, мелодія, канцона, пісня без слів, романс, баркарола, елегія, серенада, ноктюрн, балада, рапсодія*; **Інструментальні жанри танцювального походження:** танцювальні жанри у композиторській творчості як окремі твори і складові циклічних музичних жанрів для слухання; **Інструментальні жанри літературно-драматичного походження:** *легенда, казка, поема, новела, новелетта, бурлеска, речитатив, монолог, діалог, сцена*; **Інструментальні жанри, що походять з інших видів мистецтв:** *арабеска, ескіз, портрет, листок з альбому, картина*; **П'єси характерного образного змісту, програмні п'єси:** *скерцо, гумореска, сум, роздум, мрії, програмна п'єса*; **Імпровізаційні жанри:** поняття імпровізаційності в музиці, витоки імпровізації, її типи, жанр *імпровізації*, етимологія та образно-виразовий зміст жанрів — *прелюдія (прелюд, інтерлюдія, постлюдія), фантазія, токата, експромт, музичний момент, капрічіо (каприс), інтермецо*; **<u>Робота з нотним текстом:</u>** **Інструментальні жанри вокального походження:** "38 українських пісень для фортепіано" В. Барвінського, "15 угорських селянських пісень" Б. Бартока; Мелодія з циклу "35 п'єс" ор. 21 для фортепіано Ф. Якименка; "Chanson e triste" для скрипки і фортепіано В. Барвінського, канцони з циклу "Fiori musicali" (Музичні квіти) Дж. Фрескобальді; "Пісня без слів" В. Барвінського, "Пісні без слів" (на вибір) Ф. Мендельсона; "Романс" з циклу "2 п'єси" ор. 9 для скрипки і фортепіано Ф. Якименка, "Романс" для скрипки з оркестром Л. ван Бетговена; баркарола "Пливе човен води повен" для фортепіано М. Лисенка, "Пісня ґондольєра" з циклу "Пісні без слів" М. Мендельсона, "Баркарола" з фортепіанного циклу "Пори року" П. Чайковського; Елегія "Журба" fis-moll для віолончелі і фортепіано М. Лисенка, Елегія es-moll для фортепіано С. Рахманінова; Серенада f-moll М. Лисенка; Ноктюрн cis-moll М. Лисенко, Ноктюрн (на вибір) Ф. Шопена; балада для віолончелі з фортепіано на тему пісня "Яром, хлопці, яром") Л. Ревуцького, "Українська балада" (Ой, не ходи Грицю та й на вечорниці) з циклу "Glanes De Woronice" Ф. Ліста; Українська рапсодія № 2 "Думка-шумка" М. Лисенка, Угорська рапсодія № 2 Ф. Ліста;

Інструментальні жанри літературно-драматичного походження: 2 поеми-легенди В. Косенка, Легенда для оркестру ор. 59 (на вибір) А. Дворжака; “Фантастична казка” з циклу “5 прелюдій” Ф. Якименка; “Маленька поема” для фортепіано Я. Степового; “Закарпатська новелета” Б. Фільц (на вибір); “Бурлеска” (з циклу “Акварелі”) Ф. Надененко, Бурлеска Л. Моцарта;

Інструментальні жанри, що походять з інших видів мистецтв:

“Арабеска” К. Дебюсі; “Ескіз” з циклу “5 п’єси” ор. 21 для фортепіано Ф. Якименка; “Листок з альбому” В. Барвінського , “Листок з альбому” М. Скорика; “Українські писанки” (варіації для фортепіано) Л. Дичко;

П’єси характерного образного змісту, програмні п’єси:

Скерцо “Та казала мені Солоха” з “Української сюїти” для фортепіано М. Лисенка, Скерцо зі сюїти для флейти з оркестром № 2 h-moll Й. С. Баха; Гумореска з циклу “6 мініатюр на українські теми” В. Барвінського; “Сум. Елегія” для віолончелі і фортепіано М. Лисенка; “Пісня роздум” з циклу “Калейдоскоп пастроїв” Б. Фільц; Мрія (“На солодкім меду”) ор. 12 М. Лисенка; цикл “24 дитячі п’єси для фортепіано” В. Косенка;

Імпровізаційні жанри:

Два етюди для фортепіано Л. Ревуцького, інше (на вибір вчителя); “Мала прелюдія” на тему пісні “Не бий, сину, коня в головоньку” Н. Нижанківського, Прелюдія Fis-dur В. Барвінського; прелюдії Й. С. Баха (на вибір); “Фантазія” для фортепіано Ф. Якименка (Українська фортепіанна музика, ч. 3), “Фантазія” a-moll Дж. Булла, Фантазія Дж. Фрескобальді (на вибір); Токата (“Пішла мати на село”) з “Української сюїти” М. Лисенка, Токата e-moll для клавесину Й. Пахельбеля; “Експромт (у манері Шопена)” М. Лисенка, експромт Ф. Шуберта (на вибір); “Музичні моменти” Ф. Шуберта; “Капріччіо на від’їзд улюбленого брата” Й. С. Баха, Каприс № 24 Н. Паганіні; “Інтермеццо” для фортепіано Н. Нижанківського;

<u>Музичне аудіювання:</u>

Інструментальні жанри вокального походження: “Голосіння” С. Людкевича, “21 народна пісня для фортепіано” С. Людкевича, “Коляди для фортепіано” В. Барвінського, “Пісня” М. Любарського, “Осіння пісня” з циклу “3 п’єси” ор. 16 для фортепіано Ф. Якименка, “Пісня” для фортепіано Л. Ревуцького, “Тірольська пісня” Л. ван Бетговена, “Дві шотландські пісні” Л. ван Бетговена, “Complainte: Dumka” (Сумна пісня: Думка на мелодію “Віють вітри, віють буйні”) з циклу “Glanes De Woronice” Ф. Ліста, “19 норвезьких народних пісень” для фортепіано Е. Ґріґа; “Мелодія” з фільму “Високий перевал” М. Скорика, Дві мелодії ор. 53 для струнних Е. Ґріґа; Канцона з циклу “Канцона. Серенада, Імпровізація” В. Барвінського, канцона для органу Й. С. Баха, II ч. “Канцонетта” концерту для скрипки з оркестром П. Чайковського, “Canzona” для флейти і камерного оркестру А. Нікодемовича; “2 пісні без слів”М. Лисенка, “Пісня без слів” (Українська фортепіанна музика: ч. 2) Д. Січинського, “Пісні без слів” (на вибір) Ф. Мендельсона; “Романс” М. Колачевського, Романс для скрипки і фортепіано М. Лисенка, Романс для скрипки і фортепіано П. Чайковського, “Романс” (з оркестрової сюїти за повістю О. Пушкіна “Метелиця”) Г. Свірідова; Баркарола h-moll С. Людкевича, Баркарола Ф. Шопена, “Пісня ґондольєра” з циклу “Роки прочанства” Ф. Ліста, Баркарола (на вибір) Ґ. Форе; Елегія для фортепіано Я. Степового, “Елегія” для фортепіано (Українська фортепіанна музика: ч. 2) Ф. Якименко, “Елегія пам’яті С. Людкевича” для струнних Є. Станковича, Елегія для скрипки та оркестру Ж. Масне, Елегія для віолончелі і фортепіано Ґ. Форе, Елегія для скрипки (альта) соло І. Стравинський; Серенада з циклу “Канцона. Серенада, Імпровізація” В. Барвінського, “Серенада” В. Сильвестрова, оркестрові серенади (на вибір) Й. Гайдна і В. А. Моцарта, Серенада для струнного оркестру П. Чайковського, Серенади для струнного оркестру А. Дворжака; “Ноктюрн” для фортепіанного тріо на тему пісні “Ой, не світи, місяченьку” С. Людкевича, “Ноктюрн” зі струнного квартету В. Витвицького, ноктюрни (на вибір) Дж. Фільда, Ноктюрн з “Ліричної сюїти” для оркестру ор. 54 № 3 Е. Ґріґа, ноктюрн Ґ. Форе (на вибір); “Маленька балада” ор. 19 для скрипки і фортепіано Ф. Якименка, Балада і полонез для скрипки і фортепіано А. В’єтана, балада (на вибір) Ф. Шопена, балада (на вибір) Й. Брамса, балада для фортепіано Е. Ґріґа, Балада для скрипки і фортепіано ор. 15 А. Двор-

	жака; “Українська рапсодія” для симфонічного оркестру В. Барвінського, “Угорські рапсодії” (на вибір) Ф. Ліста, “Слов’янська рапсодія” для оркестру А. Дворжака, Рапсодія (на вибір) для фортепіано Й. Брамса, “Іспанська рапсодія” для оркестру М. Равель; **Інструментальні жанри танцювального походження:** танці з опер і танцювальні частини великих інструментальних композицій різних авторів на вибір; **Інструментальні жанри літературно-драматичного походження:** Легенда для скрипки і фортепіано П. Сениці, Легенда g-moll для скрипки з оркестром Г. Венявського, 2 Легенди для фортепіано Ф. Ліста; “Давня казка” для фортепіано Б. Фільц, “Казка” для фортепіано (на вибір) М. Метнера, “Казки Матусі-гуски” М. Равеля, “Нянина казка” П. Чайковського (зб. “Дитячий альбом”); поеми для фортепіано (на вибір) В. Косенка, “поема Карпат” М. Фоменка, “Лірична поема” М. Фоменка, “Лірницька поема” Т. Микиші, “Українська поема” для скрипки і фортепіано Є. Станковича; Новелети (на вибір) Р. Шуман, “3 новелетти” Ф. Пулєнка; Бурлеска М. Скорика, Бурлеска a-moll із клавірної партіти № 3 Й. С. Баха, “В дусі бурлески (Dans le gout *Burlesque*)” Ф. Куперена, “Бурлески” ор. 11 (на вибір) Б. Бартока; Речитатив з Партіти № 1 для струнного оркестру М. Скорика, Речитативи і Рондо для скрипки, віолончелі і тріо М. Скорика, Речитатив з віолончельної сюїти № 3 Б. Бріттена, II ч. “Речитатив” зі Симфонії № 7 “Полудень” Й. Гайдна, III ч. сонати для скрипки і фортепіано A-dur С. Франка;III ч. “Монолог діда” з Другого віолончельного концерту Є. Станковича; “Два діалоги з післямовою” В. Сильвестрова, “Діалог” з віолончельної сюїти № 3 Б. Бріттена; “Балетна сцена” В. Косенка (“24 дитячі п’єси для фортепіано”), фортепіанний цикл “Весільні сцени” Б. Сметани; **Інструментальні жанри, що походять з інших видів мистецтв:** “Арабеска” А. Лядова (на вибір), “Арабеска” Я. Сібеліуса; Три ескізи для фортепіано М. Лисенка, “2 фантастичні ескізи” ор. 33 (“Фея квітів”, “Мереживо”) Ф. Якименка; “Листки з альбому” ор. 28 Е. Ґріґа, Листки з альбому ор. 2, 3 для фортепіано (на вибір) Б. Сметани, “Листки з альбому” ор. 109 А. Дворжака; “Картинки Гуцульщини” М. Колесси, “Гуцульські акварелі” І. Шамо; **П’єси характерного образного змісту, програмні п’єси:** Скерцо “Квочка” С. Людкевича, “Маленьке скерцо” Ф. Якименка, частини фортепіанних сонат Л. ван Бетговена (на вибір), Скерцо es-moll Й. Брама, скерцо Ф. Шопена (на вибір), “Музичні скерцо” (на вибір) К. Монтеверді; “Гумореска. (Із лекцій фортепіано)” С. Людкевича, 4 гуморески ор. 6 Е. Ґріґа (на вибір), “8 гуморесок” ор. 101 (на вибір) А. Дворжака, “Гумореска” К. Дебюсі, “Гумореска” Р. Шуман; “Сумний спів” М. Лисенка, “Сум” із циклу “3 п’єси” ор. 102 для фортепіано Е. Ґріґа; “Роздум” для скрипки і фортепіано П. Чайковський; “Дитячий альбом” П. Чайковського, “Пори року” П. Чайковського, “Альбом для юнацтва” Р. Шумана, “Дитячий куток” К. Дебюсі, інше — не вибір; **Імпровізаційні жанри:** імпровізації у виконанні сучасних музикантів (на вибір), “Імпровізована арія (Quasi tema con variazione)” С. Людкевич, “2 імпровізації на норвезькі народні пісні” ор. 29 Е. Ґріґ, “Імпровізації” Ф. Пулєнка (на вибір), “Імпровізації” Ф. Бузоні (на вибір), “Імпровізації” для органу чи фортепіано (на вибір) К. Сен-Санса, “Імпровізація” з циклу “3 п’єси” ор. 31 М. Метнер, “Імпровізація” Б. Бартока (на вибір); етюд “Тихий шепіт” з циклу “3 п’єси” ор. 60 для фортепіано Ф. Якименка, Етюди ор. 8 В. Косенка (на вибір), етюди Р. Крейцера, Ф. Ліста, Д. Поппера П. Роде, К. Черні, Ф. Шопена (на вибір), “Етюди-картини” (на вибір) С. Рахманінова; Прелюдія для хору a cappella М. Леонтовича, прелюдії В. Барвінського, Л. Ревуцького, Я. Степового, Ф. Якименка, Прелюдія М. Скорульського, Й. С. Баха, Й. Брамса, К. Дебюсі, С. Рахманінова, Ф. Шопена (на вибір); Інтерлюдія для оркестру В. Лютославського; “Постлюдія” В. Сильвестрова, “Постлюдія” з Партіти № 3 М. Скорика; Фантазія на 2 українські народні теми (“Хлопче молодче”, “Ой Гандзю милостива”) для скрипки або флейти М. Лисенка, “Фантазія контрастів” з циклу “Калейдоскоп настроїв” Б. Фільц, Фантазія d-moll В. А. Моцарта, Хоральні фантазії для органу М. Реґера, фантазія Я. Свелінка (на вибір), Органна фантазія c-moll С. Франка, “Фантазія” f-moll Ф. Шопена, Фантазія для фортепіано Ф. Шуберта; Токата для фортепіано М. Скорика, Токата для клавіру (на вибір) Й. С. Баха, Токата з фортепіанної сюїти “Прелюдія. Сарабанда. Токата” К. Дебюсі, Токата А. Казелли, Токата d-moll С. Прокоф’єва, Токата для фортепіано А. Ха-

	чатуряна; експромти Ґ. Форе, Ф. Шопена, Ф. Шуберта (на вибір); “Момент розпачу. Момент зачарування” М. Лисенка, музичний момент С. Рахманінова (на вибір); “Елегійне капріччіо” для скрипки і ф-но М. Лисенка, Каприс (на вибір) П. Локатетті, Рондо-капріччіо (“Гнів з приводу загубленого гроша”) Л. ван Бетговена, каприси Н. Паганіні (на вибір), “Італійське капріччіо” для оркестру П. Чайковського; Інтермецо з циклу “2 п’єси” ор. 72 для фортепіано Ф. Якименка, інтермецо (на вибір) Й. Брамса, Інтермецо для віолончелі і фортепіано Е. Ґріґа. ***<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</u>*** **Змістове коло теми. Учень/учениця:** *визначає* інструментальну музику як засіб передачі ідейно-образного змісту в музичному мистецтві, основним виразником якого є звук, причини появи інструментальної музики як сфери самодостатнього мистецтва – музики для слухання та її жанрів у традиційній культурі, писемній культурі різних історичних періодів; *пояснює* значення інструментальної п’єси як форми музичної творчості, символічний зміст п’єс вокального, танцювального, літературного, драматичного походження та з інших видів мистецтв, характерного образного змісту, символічний зміст назв програмних п’єс, імпровізаційних жанрів для розвитку уяви, асоціативного та емпоційного мислення, збагачення внутрішнього світу людини; *розрізняє поняття* інструментальна музика, п’єса, жанр вокального походження, жанр танцювального походження, жанр літературного та драматичного походження, жанр із джерелами в інших видах мистецтв, жанр характерного образного змісту, програмна п’єса, імпровізаційний жанр; *розкриває* актуальність інструментальної музики для сучасного суспільства, ідейно-художній зміст жанрів інструментальної п’єси, специфіку його втілення відповідними засобами музичної мови, які є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *використовує* набуті попередньо знання для визначення інструментальна музика, п’єса, жанр вокального походження, жанр танцювального походження, жанр літературного та драматичного походження, жанр із джерелами в інших видах мистецтв, жанр характерного образного змісту, програмна п’єса, імпровізаційний жанр у творчості композиторів, специфіки втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *має початкові уявлення* про музикознавчі науки, що вивчають жанри п’єси як музичного інструментального твору, засоби та способи виразовості, засади формотворення; *висловлює* власне розуміння складових понять “інструментальна музика”, “п’єса”, “інструментальні жанри вокального походження”, “інструментальні жанри танцювального походження”, “інструментальні жанри літературного та драматичного походження”, “інструментальні жанри з інших видів мистецтв”, “інструментальні жанри характерного образного змісту”, “програмна п’єса”, “імпровізаційні жанри”; *розуміє* й *пояснює* специфіку жанрів п’єси, значення й роль тематики жанрів, причини їх появи, вплив інших мистецтв, історичне значення появи інструментальних жанрів вокального походження для розвитку інструментальної музики, мету створення жанрів, що походять з інших видів мистецтв, складність і особливість процесу творчості, місце в ньому уяви і фантазії митця, сутність мистецького процесу та способи його відтворення в імпровізаційних жанрах, основну сферу їх вживання як музики для слухання; *визначає способи* побутування жанрів інструментальної п’єси у добу їх формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *обґрунтовує* необхідність існування в сучасному культурному просторі природного середовища музичного інструментального виконавства та роль жанрів інструментальної п’єси для сучасного суспільства; *усвідомлює* жанрове багатство п’єс, цінність інструментальної музики для духовно наснаженого, емоційно багатого розвитку особистості, *класифікує* їх за жанровими ознаками; *класифікує* жанри інструментальної п’єси, укладає їх у систему за жанровими особливостями; *розрізняє* жанр інструментальних творів (п’єс) за їхніми ознаками; *виявляє* закономірності використання різних елементів музичної мови як ознак жанровості в інструментальній музиці; *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені митцями у творах різних жанрів; *виявляє* специфіку зображення одного і того самого образу в різних видах мистецтв; *зіставляє* специфіку розкриття теми в різних видах мистецтва; *називає* загальні та музичні ознаки жанру; *порівнює* твори різних мистецтв на одну тематику; *визначає* жанр інструментальної п’єси; *виявляє* закономірності використання елементів музичної мови у творах одного жанру; *демонструє* вмін-

	ня порівнювати твори одного жанру, створені представниками різних національних культур, на рівні засобів виразовості; *вміє* визначити внесок українських композиторів у розвиток вивченого жанру; *знає та розуміє* значення основних термінів розділу; *розуміє* складність і особливість процесу творчості, місце в ньому уяви й фантазії митця; *розкриває* образно-ідейний зміст, актуальність жанрів, що походять з інших видів мистецтва, специфіку втілення внутрішніх порухів, мрій і прагнень у творах, що належать до груп творів образного характерного змісту, імпровізаційних жанрів засобами музичної виразовості, які втілюють образно-ідейний зміст, поглиблюють або переосмислюють його; *висловлює* судження про роль жанру, власні думки й оцінки, спричинені інструментальними творами, судження про зв'язок прослуханого із власними життєвими спостереженнями; *робить* висновки про необхідність протистояти і протидіяти негативним впливам на творчу діяльність. **Музичне аудіювання. Учень/учениця:** *одержує* естетичну насолоду від пізнання музичної інструментальної культури; *емоційно сприймає*, *оцінює* інструментальний твір, *помічає красу* творів інструментальної музики; *застосовує* набуті знання при прослуховуванні й аналізі музичного твору; *вміє осмислити і передати враження* від прослуханого твору; *висловлює* власну думку щодо ідейно-образного наповнення інструментального твору; *сприймає*, *аналізує й оцінює* ідейно-образну палітру музичних жанрів інструментальної музики; *утворює й використовує* відповідні словесні конструкції для опису інструментального твору; *описує* його образно-ідейний зміст; *простежує* динаміку ідейно-образного змісту інструментального твору; *розкриває* специфіку втілення ідейно-образного змісту засобами музичної виразовості; *створює* елементарний музикознавчий текст, використовуючи відповідну музичну термінологію для характеристики інструментального твору; *запам'ятовує* характерні ознаки виразової палітри прослуханого інструментального твору, провідні засоби музичної мови, що стають жанровими визначниками; *визначає* на слух вивчені елементи музичної мови, способи, головні та другорядні засоби музичного втілення образно-ідейного змісту, кульмінаційні моменти твору; *характеризує* музичну мову п'єси, її будову; *визначає* особливості авторського способу втілення образно-ідейного змісту п'єси; *вміє осмислити і передати* вербально, музично, графічно враження від почутих інструментальних творів; *виявляє* здатність логічно обґрунтовувати висловлювані думки й оцінки стосовно прослуханого твору; *дискутує* щодо проблем, порушених у образно-ідейному наповненні п'єс того чи іншого жанру, засобів та способів музичної виражальності відповідно до сюжетно-змістової ситуації конкретної п'єси, доречно вживаючи відповідну термінологію; *переказує* ідейно-образний зміст прослуханої п'єси, музикознавчий текст — характеристику твору; *складає* самостійно складний план образно-ідейного змісту інструментальної п'єси, її драматургії, композиційного (розкладення на частини) плану; *наводить приклади* інструментальних творів відповідних жанрів; *складає* перелік прослуханих творів, короткі повідомлення про їх творців, таблиці, схеми, конспекти, інтелектуальні карти на основі власних спостережень та вражень за простим планом, поданим вчителем; *інтерпретує* можливі варіанти окремих епізодів інструментального твору, можливі варіанти музичного прочитання образно-ідейного змісту, визначеного жанром, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту в межах жанрової одиниці, можливі наслідки побутування усталених жанрів інструментальної п'єси в сучасних умовах; *моделює* музичні, хореографічні, літературні, драматичні та психологічні поняття, явища, закономірності розвитку жанрів інструментальної п'єси. **Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця:** *застосовує* усі види і типи мовленнєвої діяльності для опису інструментального твору; *користується* набутим термінологічним словником; *використовує* музичну термінологію, необхідну для опису інструментальних творів; *дає визначення* поняттям інструментальна музика, п'єса, жанри вокального походження, жанри танцювального походження, жанри літературного та драматичного походження, жанри, що походять з інших видів мистецтва, жанри характерного образного змісту, програмна п'єса, імпровізаційні жанри; *пояснює* визначення музичних жанрів інструментальної п'єси, джерела їх походження; *розрізняє* жанри інструмен-

	тальної п’єси за їх походженням; *добирає* матеріал для самостійних завдань на основі різних інформаційних джерел — довідкової літератури про жанри, історичні епохи, видатних композиторів, виконавців; *систематизує* набуті знання як арсенал розуміння жанрової систематизації інструментальної музики; *характеризує та порівнює* музичні твори одного жанру, доречно використовуючи відповідні словесні форми, музикознавчі терміни; *аналізує* роль художніх засобів у інструментальному творі, причини відмінностей між творами в межах одного жанру, різних жанрів, жанрових видів; *виявляє* закономірності використання певних засобів виразовості в інструментальному творі, творах одного жанру, жанрового виду; *виокремлює* і *пояснює* роль засобів музичної виразовості у передачі ідейно-образного змісту інструментального твору; *визначає* головні та другорядні елементи музичної мови передачі образно-ідейного змісту інструментального твору, творів одного жанру, жанрового виду; *відрізняє* різні жанри інструментальної музики, їхні жанрові, стилістичні та культурні особливості на рівні засобів музичної виразовості; *розуміє* та *пояснює* мету створення, значення творів жанру інструментальної п’єси, причини вилучення їх з активного вжитку в сучасному звукопросторі; *виявляє спроможність* ініціювати комунікативну взаємодію зі сучасним слухачем; *прагне відроджувати* оригінальну композиторську спадщину академічної музики та *робить висновки* про необхідність її буття як обов’язкової складової сучасної культури; *класифікує* твори інструментальної п’єси за ознаками жанру, жанрового виду; *оцінює* інструментальний твір, жанрове багатство інструментальної п’єси; *порівнює* твори різних видів мистецтв одного жанру, тематики, жанрового виду; *розрізняє* жанри інструментальної п’єси за походженням, стилем, сферою використання, належністю до певної національної культури; *створює письмово* есе-рефлексію на тему прослуханого твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* правила інструментальної виконавської культури; *використовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному музичному виконанні; *емоційно сприймає, оцінює* музичний твір при власному виконанні, виконанні однокласників, учителя; *інтерпретує* окремі епізоди інструментальних творів; *критично оцінює* власне інструментальне виконання; *вміє співвідносити* твори з власного реперетуару з жанрами, жанровими видами інструментальної п’єси; *виконує* зразки жанрів інструментальної п’єси з власного виконавського репертуару; *співставляє* власну інтерпретацію з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* правильно музичні та музикознавчі терміни, мовний, музичний та музикознавчий текст; *знаходить* невідомі з попереднього досвіду форми запису інструментального твору (табулатура, basso continuo); *уміє визначити* внесок творів жанру інструментальної п’єси у розвиток та становлення музичної культури, *розпізнати і показати* характерну музичну мову жанрів інструментальної п’єси, жанрових видів, *співвідносити* жанри в межах жанрового виду, інструментальної музики, вокальної, танцювальної та жанрами інших видів мистецтва за вивченими ознаками; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу), стилістичні огріхи; *вміє осмислити і вербально передати* власні почуття, викликані проаналізованим інструментальним твором; *аргументує* індивідуальне бачення образно-ідейного наповнення інструментального твору і способи його музичного втілення, *критично оцінює* набутий попередньо досвід розгляду інструментального твору; *знає й використовує* доцільні формули вдосконалення власного писемного мовлення; *розкриває* образно-ідейний зміст, специфіку його втілення засобами музичної мови та його актуальність для сучасного і майбутнього слухача у творах інструментальної п’єси; *характеризує* музичне втілення образно-ідейного змісту інструментального твору засобами музичної мови; *виявляє* специфіку музичної виразовості у порівнянні з виразовістю інших видів мистецтва, творчої діяльності; *вміє співвідносити* твори одного жанру, жанрового виду, створені протягом різних історичних періодів, у різних національних культурах тощо; *висловлює власне розуміння* інструментальної музики, доцільності використання тих чи інших засобів виразності в інструментальному творі; *застосовує* всі види і форми фіксації власних спостереження за творами інструментальної п’єси, її жанрами, жанровими видами; *будує* шкалу, діаграму, укладає і заповнює таблицю за ознаками музичної мови жанру

	інструментальної п’єси; *складає складний план опису* драматургії музичного розвитку твору інструментальної п’єси, короткі повідомлення про композиторів; *добирає і систематизує описи* визначених інструментальних творів, жанрів, жанрових видів музичного та інших мистецтв, психологічних явищ, пов’язаних зі сферою людських почуттів та уяви, аналізує їх з погляду гуманізму; *створює і розгадує* ребуси, кросворди, шифрограми на тему жанрів інструментальної п’єси, довідкової інформації про історичні періоди, національні культури, біографічні довідки про композиторів, здобутої особисто, *створює* графічні, хореографічні, літературні та драматичні ілюстрації до інструментальних творів, презентації на тему жанру, виду жанрів, композитора, інших видів мистецтва; *стежить* за музичним текстом; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту; *показує* у нотах провідні засоби виразовості; під керівництвом учителя та самостійно *визначає* жанр невідомого інструментального твору, його жанрові ознаки, засоби музичної виразовості; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного жанру; *описує* будову інструментального твору; *розрізняє* музичні тексти (уривки інструментальних творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів музичної виразовості, визначає їх жанрову належність, належність до певного виду жанрів; *класифікує* маршові, танцювальні твори за жанровими ознаками; *переносить* раніше набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі творів та *аналізує* інструментальні твори; *поділяє* музичний текст в межах простої тричастинної форми, драматургічну композицію на експозицію, серединну частину, репризу, епізод (якщо є), зав’язку, розвиток дії, кульмінацію, розв’язку; *створює елементарні* власні інструментальні композиції за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *критично оцінює* інструментальні твори, запропоновані вчителем та зразки власного авторства, однокласників, *виявляє* об’єктивність, толерантність і тактовність в оцінці; *обґрунтовує вживання* норм композиції, засвоєних при вивченні попереднього матеріалу; *складає* простий план розгортання інструментального твору, його драматургічної композиції та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого інструментального твору, використовуючи засоби музичної виразовості, прагнучи досягнути змістової та композиційної єдності в межах жанрової визначеності; *редагує* навчальні зразки жанрів інструментальної п’єси, запропоновані вчителем; *добирає* засоби музичної виразовості, відповідні до ідейно-образної мети й жанрової ситуації, запропонованої вчителем; *обґрунтовує* вживання того чи іншого музично-виразового арсеналу при виконанні практичних завдань; *самостійно утворює* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного інструментального жанру (фрагмент не більше періоду); *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, які розкривають та поглиблюють задекларoване в сюжеті, образі емоційне забарвлення й виразність; *аргументує* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів у власній музичній композиції.
2.	**<u>ПОЛІФОНІЧНІ ЖАНРИ</u>** Поліфонія, види поліфонії; поліфонічні жанри в інструментальній музиці, видові ознаки поліфонічних жанрів, особливості структури; жанри — **річеркар, канон, інвенція, фуга, фугетта**, поліфонічні жанри у творчості різних композиторів; **<u>Робота з нотним текстом:</u>** Річеркар для органу Дж. Ґабрієллі; Канон b-moll для фортепіано Л. Ревуцького, Канон in D Й. Пахельбеля, Канон (на вибір) Й. С. Баха; Інвенції для фортепіано (на вибір) Ю. Щуровського, Інвенції (на вибір) Й. С. Баха; маленькі прелюдії і фуги Й. С. Баха (на вибір), фуги і фугети Й. С. Баха (на вибір); **<u>Музичне аудіювання:</u>** Річеркари А. Ґабрієллі, Д. Ґабрієллі, Дж. Фрескобальді, Й. Пахельбеля, Я. Фробергера (на вибір), “2 річеркари на тему BACH” А. Казелли; “Над річкою беріжком” М. Леонтовича, “Канон” Ю. Щуровського, “Sumer Is Icumen In (Літній канон)”, Канон in D Й. Пахельбеля, Канон in As-dur (жартівливі канони — на вибір) Л. Бетговена, “Канон” Е. Ґріґа (“Ліричні п’єси”, зош. 2); “Музичні інвенції” (“Inventions musicales” — на вибір) К. Жанекена,

	Камерні інвенції для скрипки соло або басо-контінуо Ф. Бонпорті; Прелюдія і фуга на тему коломийки Н. Нижанківського, Прелюдії і фуги (на вибір) М. Скорика, маленькі прелюдії і фуги Й. С. Баха (на вибір), Прелюдії і фуги (на вибір) Й. С. Баха, “7 фугет” Р. Шумана, Фугетта С. Рахманінова. ***<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</u>*** **Змістове коло теми. Учень/учениця:** *визначає* поліфонічну музику як засіб передачі ідейно-образного змісту в музичному мистецтві, основним виразником якого є поєднання горизонтально організованого звукового матеріалу, причини появи поліфонічної музики як сфери інтелектуального мистецтва – музики для співу і слухання, її видів та жанрів у традиційній культурі, церковній музиці віддалених історичних періодів; *пояснює* значення видів поліфонії як форми організації музичної тканини, поліфонічних жанрів як форми музичної творчості, образно-ідейний зміст річеркару, канону, інвенції, фуґи, фуґетти, малого поліфонічного циклу для розвитку уяви, асоціативного та емоційного мислення, інтелектуального збагачення внутрішнього світу людини; *розрізняє поняття* поліфонічна музика, поліфонія, види поліфонії, контрасна, імітаційна, контрасно-імітаційна поліфонія, поліфонічний жанр в інструментальній музиці, видові ознаки поліфонічних жанрів, строгий стиль, вільний стиль, особливості фактури поліфонічних жанрів, стрічкове багатоголосся, гетерофонія, підголоскова поліфонія, антифон, респонсор, бурдон, канонічне письмо, канонічна секвенція, тема, тема-вождь, тема-відповідь, протискладнення, інверсія, ракохід, стретта, інтермедія, жанр річеркару, канону, інвенції, фуґи, фуґетти, малого поліфонічного циклу; *розкриває* актуальність поліфонічної музики для сучасного суспільства, ідейно-художній зміст інструментальних поліфонічних жанрів, специфіку його втілення відповідними засобами музичної мови, які є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *використовує* набуті попередньо знання для визначення понять поліфонічна музика, поліфонія, види поліфонії, контрасна, імітаційна й контрасно-імітаційна поліфонія, поліфонічний жанр в інструментальній музиці, видові ознаки поліфонічних жанрів, строгий стиль, вільний стиль, особливості фактури поліфонічних жанрів, стрічкове багатоголосся, гетерофонія, підголоскова поліфонія, антифон, респонсор, бурдон, канонічне письмо, канонічна секвенція, тема, тема-вождь, тема відповідь, протискладнення, інверсія, ракохід, стретта, жанр річеркару, канону, інвенції, фуґи, фуґетти, малого поліфонічного циклу в творчості композиторів, специфіки втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *має початкові уявлення* про музикознавчі науки, що вивчають поліфонічні жанри як музичний інструментальний твір, засоби та способи виразовості, засади формотворення; *висловлює* власне розуміння складових понять “поліфонія”, “види поліфонії”, “поліфонічні жанри в інструментальній музиці”, “видові ознаки поліфонічних жанрів”, “особливості поліфонічної фактури”, “річеркар”, “канон”, “інвенція”, “фуга”, “фугетта”, “малий поліфонічний цикл”, “поліфонічні жанри у творчості композиторів”; *розуміє* й *пояснює* специфіку інструментальних поліфонічних жанрів, значення й роль тематики жанрів, причини їх появи, вплив вокальної поліфонії, філософії на їх появу, історичне значення появи інструментальних поліфонічних жанрів для розвитку музичного мистецтва, мету створення композиторами інструментальних поліфонічних жанрів, складність і особливість процесу інтелектуальної творчості, місце в ньому уяви і фантазії митця, основну сферу їх вживання як музики для слухання; *визначає* синтаксичну роль елементів поліфонічного письма, *способи* побутування інструментальних поліфонічних жанрів у добу їх формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *обґрунтовує* необхідність існування в сучасному культурному просторі природного середовища музичного інструментального виконавства та значення інструментальних поліфонічних жанрів для сучасного суспільства; *усвідомлює* жанрове багатство інструментальних поліфонічних творів, цінність поліфонічної музики для духовно наснаженого, емоційно багатого розвитку особистості, її інтелекту; *класифікує* їх за жанровими ознаками; *класифікує* інструментальні поліфонічні жанри, укладає їх у систему за жанровими особливостями; *розрізняє* інструментальні поліфонічні жанри за їхніми ознаками; *виявляє* закономірності використання різних елементів музичної мови, побудови музичного твору як ознак жанровості в інструментальній музиці; *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені митцями у творах інструменталь-

них поліфонічних жанрів; *виявляє* специфіку розгортання одного і того самого сюжету в різних жанрах поліфонічної музики; *зіставляє* специфіку розкриття теми в різних поліфонічних творах; *називає* музичні ознаки жанру, зокрема, фактури та форми; *порівнює* різні поліфонічні твори в межах одного жанру; *визначає* інструментальний поліфонічний жанр; *виявляє* закономірності використання елементів музичної мови, побудови, особливостей розвитку у творах одного жанру; *демонструє* вміння порівнювати поліфонічні твори одного жанру на рівні засобів виразовості, способів музичного розгортання, що створені представниками різних національних культур; *вміє* визначити внесок українських композиторів у розвиток вивченого поліфонічного жанру; *знає* та *розуміє* значення основних термінів розділу; *розуміє* складність і особливість процесу творчості, місце в ньому логічного мислення, інтелекту, уяви й фантазії митця; *розкриває* образно-ідейний зміст, актуальність інструментальних поліфонічних жанрів, специфіку втілення специфічної сюжетики поліфонічних творів засобами музичної виразовості, які втілюють образно-ідейний зміст, поглиблюють або переосмислюють його; *висловлює* судження про роль інструментального поліфонічного жанру, власні думки й оцінки, спричинені інструментальними поліфонічними творами, судження про зв'язок прослуханого із власними життєвими спостереженнями; *робить* висновки про необхідність протистояти і протидіяти негативним впливам на творчу діяльність, зокрема, розуміє високу інтелектуальну цінність творчості у вимірі поліфонічної музики.

Музичне аудіювання. Учень/учениця: *одержує* естетичну та інтелектуальну насолоду від пізнання поліфонічної інструментальної культури; *емоційно сприймає, оцінює* інструментальний поліфонічний твір, *помічає красу* творів інструментальної поліфонічної музики; *застосовує* набуті знання при прослуховуванні й аналізі інструментального поліфонічного твору; *вміє осмислити і передати враження* від прослуханого твору; *висловлює* власну думку щодо ідейно-образного наповнення та розгортання сюжету в інструментальному поліфонічному творі; *сприймає, аналізує та оцінює* ідейно-образну палітру поліфонічних жанрів інструментальної музики; *утворює й використовує* відповідні словесні конструкції для опису інструментального поліфонічного твору; *описує* його образно-ідейний зміст; *простежує* динаміку розвитку ідейно-образного змісту поліфонічного твору, *фіксує* схематично розвиток музичного матеріалу; *розкриває* специфіку втілення ідейно-образного змісту засобами музичної виразовості; *створює* елементарний музикознавчий текст, використовуючи відповідну музичну термінологію для характеристики інструментального поліфонічного твору; *запам'ятовує* характерні ознаки виразової палітри, музичних побудови та розвитку прослуханого інструментального поліфонічного твору, тематизм як провідний засіб музичної мови, що стають жанровими визначниками; *визначає* на слух вивчені елементи музичної мови, способи, головні та другорядні засоби музичного втілення образно-ідейного змісту, кульмінаційні моменти інструментального поліфонічного твору; *характеризує* музичну мову поліфонічного твору, його будову і способи розвитку; *визначає* особливості авторського способу втілення образно-ідейного змісту поліфонічного твору; *вміє осмислити і передати* вербально, музично, графічно *враження* від почутих інструментальних поліфонічних творів; *виявляє* здатність логічно обґрунтовувати висловлювані думки й оцінки стосовно прослуханого поліфонічного твору; *дискутує* щодо проблем, порушених в образно-ідейному наповненні творів поліфонічних жанрів, засобів та способів музичної виражальності відповідно до сюжетно-змістового розвитку конкретного поліфонічного твору, доречно вживаючи відповідну термінологію; *переказує* ідейно-образний зміст прослуханого інструментального поліфонічного твору, музикознавчий текст — характеристику твору за схематично зафіксованим розбором; *складає* самостійно складний план образно-ідейного змісту інструментального поліфонічного твору, його драматургії, композиційного (розкладення на частини) плану; *наводить приклади* інструментальних поліфонічних творів відповідних жанрів; *складає* перелік прослуханих інструментальних поліфонічних творів, короткі повідомлення про їх творців, таблиці, схеми, конспекти, інтелектуальні карти на основі власних спостережень та вражень за простим планом, поданим вчителем; *інтерпретує* можливі варіанти розвитку окремих розділів інструментального поліфонічного твору, можливі варіанти музичного прочитання образно-ідейного змісту, визначеного жанром,

	можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту у межах жанрової одиниці; можливі наслідки побутування усталених жанрів інструментальних поліфонічних жанрів у сучасних умовах; *моделює* поліфонічні поняття, явища, закономірності розвитку жанрів. **Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця:** *застосовує* всі види і типи мовленнєвої діяльності для опису поліфонічного інструментального твору; *користується* набутим термінологічним словником; *використовує* музичну термінологію, необхідну для опису інструментальних поліфонічних творів; *дає визначення* поняттям поліфонічна музика, поліфонія, види поліфонії, контрасна, імітаційна, контрасно-імітаційна поліфонія, поліфонічний жанр в інструментальній музиці, видові ознаки поліфонічних жанрів, строгий стиль, вільний стиль, особливості фактури поліфонічних жанрів, стрічкове багатоголосся, гетерофонія, підголоскова поліфонія, антифон, респонсор, бурдон, канонічне письмо, канонічна секвенція, тема, тема-вождь, тема-відповідь, протискладнення, інверсія, ракохід, стретта, інтермедія, жанр річеркару, канону, інвенції, фуґи, фуґетти, малого поліфонічного циклу; *пояснює* визначення інструментальних поліфонічних жанрів, джерела їх походження; *розрізняє* інструментальні поліфонічні жанри за їх походженням; *добирає* матеріал для самостійних завдань на основі різних інформаційних джерел — довідкову літературу про поліфонічні жанри, історичні епохи, видатних композиторів – творців поліфонічних опусів, виконавців; *систематизує* набуті знання як арсенал розуміння жанрової систематизації інструментальної поліфонічної музики; *характеризує та порівнює* музичні твори одного поліфонічного жанру, доречно використовуючи відповідні словесні форми, музикознавчі терміни; *аналізує* роль художніх засобів у інструментальному поліфонічному творі, причини відмінностей між творами в межах одного інструментального поліфонічного жанру, різних поліфонічних жанрів; *виявляє* закономірності використання певних засобів виразовості в інструментальному поліфонічному творі, творах одного поліфонічного жанру, поліфонічного жанрового виду; *виокремлює й пояснює* роль засобів музичної виразовості, тематизму в передаванні ідейно-образного змісту інструментального поліфонічного твору; *визначає* головні і другорядні чинники передавання образно-ідейного змісту інструментального поліфонічного твору, творів одного поліфонічного жанру, поліфонічного жанрового виду; *відрізняє* різні жанри інструментальної поліфонічної музики, їх жанрові, стилістичні та культурні особливості на рівні засобів музичної виразовості, тематизму; *розуміє* та *пояснює* мету створення, значення творів інструментального поліфонічного жанру, причини вилучення їх з активного вжитку в сучасному звукопросторі; *виявляє спроможність* ініціювати комунікативну взаємодію зі сучасним слухачем, виявити в нього інтерес до інструментальної поліфонічної музики; *прагне відроджувати і вивчати* поліфонічну композиторську спадщину та *робить висновки* про необхідність її буття як обов’язкової складової сучасної культури; *класифікує* інструментальні поліфонічні твори за ознаками жанру, виду поліфонії; *оцінює* інструментальний поліфонічний твір, інтелектуальне багатство музичних способів втілення образно-ідейного змісту, його розвитку; *порівнює* поліфонічні вокальні, інструментальні твори одного жанру, тематики, виду поліфонії; *розрізняє* інструментальні поліфонічні жанри за походженням, стилем, сферою використання, належністю до певної національної культури; *створює письмово* есе-рефлексію на тему прослуханого інструментального поліфонічного твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* правила інструментальної багатоголосної виконавської культури; *використовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному музичному виконанні; *емоційно сприймає, оцінює* інструментальний поліфонічний твір при власному виконанні, виконанні однокласників, учителя; *інтерпретує* експозиційні розділи інструментальних поліфонічних творів, їх теми, відповіді, протискладнення; *критично оцінює* власне інструментальне виконання поліфонічних творів; *вміє співвідносити* твори з власного реперетуару з інструментальними поліфонічними жанрами, видами поліфонії; *виконує* зразки інструментальних поліфонічних жанрів із власного виконавського репертуару; *співставляє* власну інтерпретацію з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* пра-

	вильно музичні та музикознавчі терміни, мовний, музичний та музикознавчий текст; *знаходить* невідомі з попереднього досвіду форми запису інструментального твору (багатостановий запис клавіру – три та більше нотних стани в органних поліфонічних творах); *уміє визначити* внесок інструментальних поліфонічних творів у розвиток та становлення музичної культури, *розпізнати і показати* характерну музичну мову інструментальних поліфонічних жанрів, *простежити* розвиток тематичного матеріалу, *співвідносити* інструментальні жанри в межах жанрового поліфонічного виду; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу), стилістичні огріхи у письмових роботах та усному спілкуванні; *вміє осмислити і вербально передати* власні почуття, викликані проаналізованим інструментальним поліфонічним твором; *аргументує* індивідуальне бачення образно-ідейного наповнення інструментального поліфонічного твору і способи його музичного втілення, *критично оцінює* набутий попередньо досвід розгляду інструментального поліфонічного твору; *знає й використовує* доцільні формули вдосконалення власного писемного мовлення; *розкриває* образно-ідейний зміст, специфіку його втілення засобами музичної мови та його актуальність для сучасного і майбутнього слухача в інструментальних поліфонічних творах; *характеризує* музичне втілення образно-ідейного змісту, розвиток музичного матеріалу, тематизм інструментального поліфонічного твору засобами музичної мови; *виявляє* специфіку виразовості поліфонічної інструментальної музики у порівнянні з виразовістю інших жанрових видів музичного мистецтва; *вміє співвідносити* твори одного інструментального поліфонічного жанру, жанрового виду, створені у різні історичні періоди, в різних національних культурах тощо; *висловлює власне розуміння* інструментальної поліфонічної музики, доцільності використання тих чи інших засобів виразності в інструментальному творі, роботи з тематизмом; *застосовує* всі види і форми фіксації власних спостережень за інструментальними поліфонічними творами, інструментальними поліфонічними жанрами, поліфонічними видами; *будує* шкалу, діаграму, укладає і заповнює таблицю за ознаками музичної мови інструментального поліфонічного жанру, схему музичного розвитку інструментального поліфонічного твору; *складає складний план опису* драматургії музичного розвитку інструментального поліфонічного твору, короткі повідомлення про композиторів; *добирає і систематизує описи* визначених інструментальних поліфонічних творів, поліфонічних жанрів, поліфонічних видів; *створює і розгадує* ребуси, кросворди, шифрограми на тему інструментальних поліфонічних жанрів, довідок про історичні періоди, національні культури, біографічні довідки про композиторів, здобуті особисто, *створює* графічні, схематичні, хореографічні, літературні та драматичні ілюстрації до інструментальних поліфонічних творів, презентації на тему поліфонічного жанру, виду поліфонії, композитора, певного історичного періоду; *стежить* за музичним текстом, голосом, тематизмом інструментального поліфонічного твору; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту, за допомогою вчителя тему, відповідь, протискладнення, інтермедію, стретту тощо; *показує* їх у нотах; під керівництвом учителя та самостійно *визначає* жанр нескладного інструментального поліфонічного твору, його жанрові ознаки, засоби музичної виразовості, складові елементи поліфонічного твору; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного поліфонічного жанру; *описує* будову та її елементи в інструментальному поліфонічному творі; *розрізняє* музичні тексти (уривки інструментальних поліфонічних творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів музичної виразовості, музичного розвитку, будови, кількістю голосів, визначає їх жанрову належність, належність до певного виду жанрів; *класифікує* інструментальні поліфонічні твори за жанровими ознаками; *переносить* раніше набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі навчальних творів та *аналізує* інструментальні поліфонічні твори (визначає кількість тактів, голосів, тематичні утворення та кількість їх проведень); *поділяє* музичний текст у межах дво- та тричастинної форми, драматургічну композицію на експозицію, серединну частину, репризу, кульмінацію, коду; *створює елементарні* власні інструментальні поліфонічні композиції з наданих вчителем компонентів, тематичні утворення, розділи інструментальних поліфонічних творів за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *критично оцінює* інструментальні поліфонічні композиції, запропоновані вчителем та зразки власного авторства, однокласників, *виявляє* об’єктивність, толерантність і тактовність в оцінці; *обґрунтовує*

	вживання норм композиції, засвоєних при вивченні жанрів інструментальної п'єси; *складає* простий план розгортання інструментального поліфонічного твору, його драматургічної композиції та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого інструментального поліфонічного твору, прагнучи досягнути змістової та композиційної єдності в межах жанрової визначеності; *редагує* навчальні зразки інструментальних поліфонічних жанрів, запропоновані вчителем; *добирає* засоби музичної виразовості, тематичні утворення, відповідно до ідейно-образної мети й жанрової ситуації, запропонованих учителем; *обґрунтовує* вживання того чи іншого музично-виразового та композиційного арсеналу при виконанні практичних завдань; *самостійно утворює* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного інструментального жанру (фрагмент не більше періоду); *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, тематичні утворення, які розкривають задекларовані в сюжеті, образі емоційне забарвлення й виразність; *аргументує* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів, тематичних утворень у власній музичній композиції.
3.	**<u>ЦИКЛІЧНІ ЖАНРИ</u>** Основні поняття та принципи циклічних жанрів у музиці, різновиди циклів; **Варіації:** суть варіаційності — повторність, варіантність, змінність, передісторія жанру варіацій, основні типи варіацій у композиторській творчості та їхні ознаки; **Сюїта:** походження жанру сюїти, її різновиди, структура і складові старовинної танцювальної сюїти, ансамлеві й оркестрові сюїти, типи сюїти у композиторській творчості; **Соната:** етимологія жанру сонати, класична соната, її образний зміст, структура й виразові ознаки, жанр сонати у творчості різних композиторів; **<u>Робота з нотним текстом:</u>** Варіації "Українка (на тему пісні "Зібралися всі бурлаки")" для фортепіано Й. Витвицького, "Без тебе, Олесю" М. Лисенка, "Свист візника" У. Берда, "Пасакалія" з клавірної сюїти g-moll № 7 Г. Ф. Генделя, І ч. клавірної сонати A-dur (№ 11) В. А. Моцарта, варіації для флейти (скрипки) і фортепіано або в аранжуванні для фортепіано на українську тему ("За городом качки пливуть") ор. 107 Л. Бетговена; "Українська сюїта" М. Лисенка, сюїта e-moll для клавесину Й. Я. Фроберґера, Англійська сюїта g-moll Й. С. Бах; клавірна соната C-dur Д. Бортнянського, фортепіанна соната D-dur Я. Степового, клавірна соната G-dur Й. Гайдна (Hob.XVI:39), клавірна соната D-dur Й. Гайдна (Hob.XVI:37), Легка соната C-dur В. А. Моцарта, фортепіанна соната № 1 f-moll Л. ван Бетговена, сонатина М. Равеля; **<u>Музичне аудіювання:</u>** Варіації для віолончелі і фортепіано ("Ой, пила, пила та Лемериха на меду") В. Барвінського, варіації для флейти (скрипки) і фортепіано "Їхав козак за Дунай" ор. 107 Л. ван Бетговена, "Crucifixus" з "Високої меси" Й. С. Баха, "Болєро" М. Равеля, "9 варіацій на тему "Їхав козак за Дунай" (Schöne Minka) для фортепіано К. М. Вебера, варіації на тему з опери Дж. Россіні "Мойсей" Н. Паганіні; сюїта В. Барвінського (на вибір), "Сюїта у формі старовинних танців" для фортепіано Ф. Надененка (Українська фортепіанна музика: ч. 3), клавірна сюїта Й. С. Баха (на вибір, віолончельна сюїта № 1 Й. С. Баха, клавірні сюїти g-moll, d-moll (чи інше — на вибір) Г. Ф. Генделя, сюїта з балету "Попелюшка" С. Прокоф'єва, програмні сюїти Р. Шумана (на вибір), сюїти П. Чайковського (на вибір); фортепіанна соната a-moll М. Лисенка, сонатина ("Слідами Довбуша") М. Колесси, клавірна соната В. А. Моцарта (на вибір), Легкі сонати № 19, 20 для фортепіано Л. ван Бетговена, соната № 18 для фортепіано Л. ван Бетговена, віолончельна сонати (на вибір) Й. Брамса, соната для фортепіано a-moll Ф. Шуберта (№14, D.784). ***<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</u>*** **Змістове коло теми. Учень/учениця:** *визначає* принцип циклічності у музиці як засіб

	передачі ідейно-образного змісту в музичному мистецтві, основним виразником якого є поєднання кількох частин у композицію одного мистецького твору, причини появи циклічної музики як сфери мистецтва, що виходить на рівень філософського узагальнення – від явищ циклічності у природі, музики до танцю (в'язанки народних танців) та співу для слухання (епічна традиція), її видів та жанрів у традиційній культурі, церковній музиці віддалених історичних періодів; *пояснює* значення видів розвитку музичного матеріалу як форми організації музичного твору, циклічних жанрів як форми музичної творчості, образно-ідейний зміст малого поліфонічного циклу, варіацій, сюїти, сонати, сонатини для розвитку уяви, асоціативного, емоційного та логічного мислення, інтелектуального збагачення внутрішнього світу людини; *розрізняє поняття* цикл, циклічність, циклічні жанри, малий поліфонічний цикл, прелюдія (токата, фантазія) і фуґа, варіації, тема, варіація, варіації basso-ostinato, класичні варіації, орнаментальні варіації, варіації soprano ostinato, пасакалія, чакона, сюїта, танцювальна сюїта, романтична сюїта, цикл п'єс, соната, старовинна соната, класична соната, романтична соната, тема вступу, головна, побічна, сполучна та заключна партії, експозиція, розробка, реприза, точна, змінена, динамічна, дзеркальна реприза, кульмінація, кода; *розкриває* актуальність циклічної музики для сучасного суспільства, ідейно-художній зміст циклічних жанрів, специфіку його втілення відповідними засобами музичної мови та тематизму і принципів його розвитку, які є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *використовує* набуті попередньо знання для визначення понять цикл, циклічність, циклічні жанри, малий поліфонічний цикл, прелюдія (токата, фантазія) і фуґа, варіації, тема, варіація, варіації basso-ostinato, класичні варіації, орнаментальні варіації, варіації soprano ostinato, пасакалія, чакона, сюїта, танцювальна сюїта, романтична сюїта, цикл п'єс, соната, старовинна соната, класична соната, романтична соната, тема вступу, головна, побічна, сполучна та заключна партії, експозиція, розробка, реприза, точна, змінена, динамічна, дзеркальна реприза, кульмінація, кода, специфіку втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *має початкові уявлення* про музикознавчі науки, що вивчають циклічні жанри як музичний твір, засоби та способи виразовості, засади формотворення та принципи розвитку музичного матеріалу; *висловлює* власне розуміння складових понять "цикл", "різновиди циклів", "малий поліфонічний цикл", "варіації", "варіаційність", "сюїта", "сюїтність", "соната", "сонатність", "циклічні жанри у творчості композиторів"; *розуміє* й *пояснює* специфіку циклічних жанрів, значення й роль тематики жанрів, причини їх появи, вплив вокальних, танцювальних та поліфонічних жанрів, природничих знань, природничих наук, філософії на їх появу, історичне значення появи циклічних жанрів для розвитку музичного мистецтва, мету створення композиторами циклічних жанрів, складність і особливість процесу інтелектуальної творчості, філософського узагальнення, місце в ньому уяви і фантазії митця, основну сферу їх вживання як музики для слухання; *визначає* синтаксичну роль тематичних елементів у циклічних жанрах, *способи* побутування циклічних жанрів у добу їх формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *обґрунтовує* необхідність існування в сучасному культурному просторі природного середовища музичного інструментального виконавства та значення циклічних жанрів для сучасного суспільства; *усвідомлює* жанрове багатство циклічних творів, цінність циклічної музики для духовно наснаженого, емоційно багатого розвитку особистості, її інтелекту, розвитку її мислення; *класифікує* їх за жанровими ознаками; *класифікує* циклічні жанри, укладає їх у систему за жанровими особливостями; *розрізняє* циклічні жанри за їхніми ознаками; *виявляє* закономірності використання різних елементів музичної мови, побудови музичного твору, розгортання тематичного матеріалу як ознак жанровості у циклічній музиці; *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені митцями у творах циклічних жанрів; *виявляє* специфіку розгортання одного і того самого сюжету в різних жанрах циклічної музики; *зіставляє* специфіку викладу тематичного матеріалу в різних циклічних творах; *називає* музичні ознаки жанру, зокрема, фактури, принципів розвитку та форми; *порівнює* різні циклічні твори в межах одного жанру; *визначає* циклічний жанр; *виявляє* закономірності використання елементів музичної мови, побудови, особливостей розвитку, форми у творах одного жанру; *демонструє* вміння порівнювати циклічні твори одного жанру на рівні засобів виразовості, способів музичного розгортання, засад викладу тематичного матеріалу, форми, що створені представниками різних національних

культур; *вміє* визначити внесок українських композиторів у розвиток вивченого циклічного жанру; *знає та розуміє* значення основних термінів розділу; *розуміє* складність і особливість процесу творчості, місце в ньому логічного мислення, інтелекту, уяви й фантазії митця; *розкриває* образно-ідейний зміст, актуальність циклічних жанрів, специфіку втілення специфічної сюжетики циклічних творів засобами музичної виразовості, які втілюють образно-ідейний зміст, поглиблюють або переосмислюють його; *висловлює* судження про роль циклічного жанру, власні думки й оцінки, спричинені циклічними творами, судження про зв'язок прослуханого із власними життєвими спостереженнями; *робить* висновки про необхідність протистояти і протидіяти негативним впливам на творчу діяльність, зокрема, розуміє високу інтелектуальну цінність творчості у вимірі циклічної музики.

Музичне аудіювання. Учень/учениця: *одержує* естетичну та інтелектуальну насолоду від пізнання музичної інструментальної культури, зокрема, циклічних жанрів; *емоційно сприймає, оцінює* циклічний твір, *помічає красу* циклічних творів інструментальної музики; *застосовує* набуті знання при прослуховуванні й аналізі циклічного твору; *вміє осмислити і передати враження* від прослуханого твору; *висловлює* власну думку щодо ідейно-образного наповнення та розгортання сюжету у циклічному творі; *сприймає, аналізує та оцінює* ідейно-образну палітру циклічних жанрів; *утворює й використовує* відповідні словесні конструкції для опису циклічного твору; *описує* його образно-ідейний зміст; *простежує* динаміку розвитку ідейно-образного змісту циклічного твору, *фіксує* схематично розвиток музичного матеріалу; *розкриває* специфіку втілення ідейно-образного змісту засобами музичної виразовості; *створює* елементарний музикознавчий текст, використовуючи відповідну музичну термінологію для характеристики циклічного твору; *запам'ятовує* характерні ознаки виразової палітри, музичних побудови, принципів розвитку та форми прослуханого циклічного твору, тематичні утворення як провідний засіб музичної мови, що стають жанровими визначниками; *визначає* на слух вивчені елементи музичної мови, способи, головні та другорядні засоби музичного втілення образно-ідейного змісту, основні тематичні утворення, частини, розділи та кульмінаційні моменти циклічного твору; *характеризує* музичну мову циклічного твору, його будову, способи розвитку тематизму і форму; *визначає* особливості авторського способу втілення образно-ідейного змісту циклічного твору; *вміє осмислити і передати* вербально, музично, графічно *враження* від почутих циклічних творів; *виявляє* здатність логічно обґрунтовувати висловлювані думки й оцінки стосовно прослуханого циклічного твору; *дискутує* щодо проблем, порушених в образно-ідейному наповненні творів циклічних жанрів, засобів та способів музичної виражальності відповідно до сюжетно-змістового розвитку конкретного циклічного твору, доречно вживаючи відповідну термінологію; *переказує* ідейно-образний зміст прослуханого циклічного твору, музикознавчий текст — характеристику твору за схематично зафіксованим розбором; *складає* самостійно складний план образно-ідейного змісту циклічного твору, його драматургії, композиційного (розкладення на частини) плану; *наводить приклади* циклічних творів відповідних жанрів; *складає* перелік прослуханих циклічних творів, короткі повідомлення про їх творців, таблиці, схеми, конспекти, інтелектуальні карти на основі власних спостережень та вражень за простим планом, поданим вчителем; *інтерпретує* можливі варіанти розвитку окремих розділів циклічного твору, можливі варіанти музичного прочитання образно-ідейного змісту, визначеного жанром, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту в межах жанрової одиниці, можливі наслідки побутування усталених жанрів циклічних жанрів в сучасних умовах; *моделює* поняття, явища, закономірності розвитку циклічних жанрів.

Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця: *застосовує* усі види і типи мовленнєвої діяльності для опису циклічного твору; *користується* набутим термінологічним словником; *використовує* музичну термінологію, необхідну для опису циклічних творів; *дає визначення* поняттям цикл, циклічність, циклічні жанри, малий поліфонічний цикл, прелюдія (токата, фантазія) і фуґа, варіації, тема, варіація, варіації basso-ostinato, класичні варіації, орнаментальні варіації, варіації soprano ostinato, пасакалія, чакона, сюїта, танцювальна сюїта, романтична сюїта, цикл п'єс, соната, старовинна соната, кла-

	сична соната, романтична соната, тема вступу, головна, побічна, сполучна та заключна партії, експозиція, розробка, реприза, точна, змінена, динамічна, дзеркальна реприза, кульмінація, кода; *пояснює* визначення основних понять та принципів циклічних жанрів у музиці, їх етимологію, різновидів циклічних жанрів; *розрізняє* циклічні жанри за їхнім походженням; *добирає* матеріал для самостійних завдань на основі різних інформаційних джерел — довідкову літературу про циклічні жанри, історичні епохи, видатних композиторів – творців циклічних опусів, видатних інструменталістів-виконавців; *систематизує* набуті знання як арсенал розуміння жанрової систематизації циклічної музики; *характеризує та порівнює* музичні твори одного циклічного жанру, доречно використовуючи відповідні словесні форми, музикознавчі терміни; *аналізує* роль художніх засобів у циклічному творі, причини відмінностей між творами в межах одного циклічного жанру, різних циклічних жанрів; *виявляє* закономірності використання певних засобів виразовості, способів музичного розвитку і музичної форми у циклічному творі, творах одного циклічного жанру, різних циклічних жанрів; *виокремлює й пояснює* роль засобів музичної виразовості, тематизму, його взаємодії у передачі ідейно-образного змісту циклічного твору; *визначає* головні і другорядні чинники передачі образно-ідейного змісту циклічного твору, творів одного циклічного жанру, різних циклічних жанрів; *відрізняє* різні жанри циклічної музики, їхні жанрові, стилістичні та культурні особливості на рівні засобів музичної виразовості, тематизму, музичного розвитку і форми; *розуміє* та *пояснює* мету створення, значення творів циклічного жанру, причини вилучення з активного вжитку у сучасному звукопросторі сонатного циклу, та активну експлуатацію сюїтного і варіаційного принципу в сучасних синтетичних видах мистецтва; *виявляє спроможність* ініціювати комунікативну взаємодію зі сучасним слухачем, виявити в нього інтерес до циклічної музики; *прагне відроджувати і вивчати* циклічну композиторську спадщину та *робить висновки* про необхідність її буття як обов'язкової складової сучасної культури; *класифікує* циклічні твори за ознаками жанру, принципами розвитку музичного матеріалу, музичною формою; *оцінює* циклічний твір, інтелектуальне багатство музичних способів втілення образно-ідейного змісту, його розвитку; *порівнює* циклічні твори одного жанру, тематики; *розрізняє* циклічні жанри за походженням, стилем, сферою використання, належністю до певної національної культури; *створює письмово* есе-рефлексію на тему прослуханого циклічного твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* правила сольної та ансамблевої інструментальної виконавської культури; *використовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному музичному виконанні; *емоційно сприймає*, *оцінює* циклічний твір при власному виконанні, виконанні однокласників, учителя; *інтерпретує* основні тематичні утворення циклічних творів; *критично оцінює* власне інструментальне виконання циклічних творів; *вміє співвідносити* твори з власного реперетуару з циклічними жанрами, видами циклічних форм; *виконує* зразки циклічних жанрів із власного виконавського репертуару; *співставляє* власну інтерпретацію з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** з*аписує* правильно музичні та музикознавчі терміни, мовний, музичний та музикознавчий текст; *знаходить* невідомі з попереднього досвіду форми запису інструментального твору (багатостановий запис клавіру – три нотних стани у циклічних творах для оркестрових інструментів у супроводі фортепіано); *уміє визначити* внесок циклічних творів у розвиток та становлення музичної культури, *розпізнати і показати* характерну музичну мову, основні теми, розділи, частини циклічних жанрів, *простежити* розвиток тематичного матеріалу, *співвідносити* інструментальні жанри в межах жанрового циклічного виду; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу), стилістичні огріхи у письмових роботах та усному спілкуванні; *вміє осмислити і вербально передати* власні почуття, викликані проаналізованим циклічним твором; *аргументує* індивідуальне бачення образно-ідейного наповнення циклічного твору і способи його музичного втілення, *критично оцінює* набутий попередньо досвід розгляду циклічного твору; *знає й використовує* доцільні формули вдосконалення власного писемного мовлення; *розкриває* образно-ідейний зміст, специфіку його втілення засобами музичної мови та його актуальність для сучасного і майбутнього слухача у циклічних творах; *характеризує* музичне втілення

	образно-ідейного змісту, розвиток музичного матеріалу, тематизм циклічного твору засобами музичної мови; *виявляє* специфіку виразовості циклічної музики у порівнянні з виразовістю інших жанрових видів музичного мистецтва; *вміє співвідносити* твори одного циклічного жанру, жанрового виду, створені в різні історичні періоди, в різних національних культурах тощо; *висловлює власне розуміння* циклічної музики, доцільності використання тих чи інших засобів виразності в інструментальному творі, роботи з тематизмом; *застосовує* всі види і форми фіксації власних спостережень за циклічними творами, жанрами, видами циклічності; *будує* шкалу, діаграму, укладає і заповнює таблицю за ознаками музичної мови циклічного жанру, схему музичного розвитку, форми циклічного твору; *складає складний план опису* драматургії музичного розвитку циклічного твору, короткі повідомлення про композиторів; *добирає і систематизує описи* визначених циклічних творів, жанрів, видів циклічності; *створює і розгадує* ребуси, кросворди, шифрограми на тему циклічних жанрів, довідок про історичні періоди, національні культури, біографічні факти про композиторів, здобуті особисто, *створює* графічні, схематичні, хореографічні, літературні та драматичні ілюстрації до циклічних творів, презентації на тему циклічного жанру, виду циклічності, композитора, певного історичного періоду; *стежить* за музичним текстом, голосом, тематичним розвитком циклічного твору; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту, за допомогою вчителя — п’єси, частини, тему, варіації, теми вступу, головної, побічної, сполучної та заключної партії, експозицію, розробку, репризу тощо; *показує* їх у нотах; під керівництвом вчителя та самостійно *визначає* жанр нескладного циклічного твору, його жанрові ознаки, засоби музичної виразовості, складові елементи циклічного твору; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного циклічного жанру; *описує* форму, її розділи та елементи у циклічному творі; *розрізняє* музичні тексти (уривки циклічних творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів музичної виразовості, музичного розвитку, будови, форми, визначає їх жанрову належність, належність до певного виду жанрів; *класифікує* циклічні твори за жанровими ознаками; *переносить* раніше набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі навчальних творів та *аналізує* циклічні твори (визначає кількість тактів, частин, розділів, тематичні утворення та їх проведення у розробкових та репризних розділах форми); *поділяє* музичний текст в межах дво- та тричастинної форми, драматургічну композицію на експозицію, розробку, репризу, кульмінацію, коду; *створює елементарні* власні циклічні композиції з наданих вчителем компонентів, тематичні утворення, розділи циклічних творів за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *критично оцінює* циклічні композиції, запропоновані вчителем та зразки власного авторства, однокласників, *виявляє* об’єктивність, толерантність і тактовність в оцінці; *обґрунтовує вживання* норм композиції, засвоєні при вивченні жанрів інструментальної п’єси та поліфонічної музики; *складає* простий план розгортання циклічного твору, його драматургічної композиції та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого циклічного твору, прагнучи досягнути змістової та композиційної єдності в межах жанрової визначеності; *редагує* навчальні зразки циклічних жанрів, запропоновані вчителем; *добирає* засоби музичної виразовості, тематичні утворення, способи розвитку музичного матеріалу, відповідні ідейно-образній меті й жанровій ситуації, запропонованої вчителем; *обґрунтовує* вживання того чи іншого музично-виразового та композиційного арсеналу при виконанні практичних завдань; *самостійно утворює* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного інструментального жанру (фрагмент не більше періоду); *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, тематичні утворення, які розкривають задекларовані в сюжеті, образі емоційне забарвлення й виразність; *аргументує* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів, тематичних утворень у власній музичній композиції.
4.	**<u>АНСАМБЛЕВА МУЗИКА</u>** Етимологія понять “камерна музика”, “ансамбль”, функції камерної музики та її видові ознаки, типи вокальних ансамблів, різновиди інструментальних ансамблів: **дует; тріо:** визначення терміну “тріо”, тріо-соната як предтеча тріо та її структурні особливості, тріо у

творчості різних композиторів; **квартет:** етимологія жанру квартету, його композиційні ознаки, квартет у композиторській творчості; к**вінтет:** різновиди квінтету у творчості композиторів; **інші види ансамблів;**

Робота з нотний текстом:

Вокальний дует “Де ти бродиш, моя доле?” на сл. С. Писаревського; Тріо-соната А. Кореллі (на вибір); Струнний квартет для молоді В. Барвінського, Струнний квартет “Пташиний” ор. 33 № 3 Й. Гайдна; Квінтет C-dur Д. Бортнянського;

Музичне аудіювання:

Вокальний дует “Пливе човен” на нар. слова М. Лисенка (інші на вибір), чоловічі квартети М. Вербицького (на вибір), інші записи українських вокальних дуетів, тріо і квартетів на вибір;

Фортепіанні дуети (на вибір) М. Скорика, “Дует” для віолончелі і фортепіано Є. Станковича, Дуель-дуо (на вибір) К. Ципколенко, дуети для двох скрипок (на вибір) Б. Бартока, Ноктюрн для скрипки і фортепіано А. Дворжака, інструментальні дуети (2 валторни, віолончель і контрабас) Дж. Россіні (на вибір), Дуетіно для двох фортепіано К. Сен-Санса, скрипкові дуети Л. Шпора (на вибір), фортепіанні дуети Ф. Шуберта (на вибір);

записи ансамблю типу троїста музика, Тріо для 2 скрипок і альта М. Лисенка, Тріо для фортепіано, скрипки й альта a-moll В. Барвінського, Тріо-сонати А. Вівальді (на вибір), Тріо-сонати А. Кореллі (на вибір), “Соната на три голоси” Г. Персела (на вибір), Тріо “Контрасти” для скрипки, кларнета і фортепіано Б. Бартока, “Патетичне тріо” для фортепіано, кларнета і фаґота М. Глінки, Фортепіанне тріо № 4 “Думка” А. Дворжака, Фортепіанне тріо В. А. Моцарта (на вибір), “Елегійне тріо” С. Рахманінова, Тріо для фортепіано, скрипки і віолончелі Ф. Шопена;

Перший струнний квартет В. Витвицького, Струнний квартет g-moll М. Лисенка, Струнний квартет з ор. 59 (присвячені А. Розумовському, на вибір) Л. ван Бетговена, Струнний квартет Л. Боккеріні (на вибір), Струнний квартет g-moll (“Менестрель”) Е. Ґріґа, Квартет e-moll “З мойого життя” Б. Сметани, Струнний квартет Ф. Шуберта (на вибір);

“Музика небесних музикантів” (квінтет флейти, гобоя, кларнета, фагота та валторни) Є. Станковича; Струнний квінтет Л. Бокеріні (на вибір), Кларнетовий квінтет В. А. Моцарта, квінтет “Форель” A-dur Ф. Шуберта;

Секстет (варіації на власну тему) В. Барвінського, Струнний секстет Й. Брамса (на вибір), секстет “Спогади про Флоренцію” П. Чайковського, камерні ансамблі Ф. Шуберта (на вибір).

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів

Змістове коло теми. Учень/учениця: *визначає* ансамблевість у музиці як засіб передачі ідейно-образного змісту в музичному мистецтві, основним виразником якого є поєднання партій кількох виконавців у композицію одного мистецького твору, причини появи ансамблевої музики як сфери мистецтва, що виходить з принципів буття людського суспільства на рівні філософського узагальнення – від явищ співдії у природі, спілкування між людьми, ансамблевих співу та музики до їхніх видів та жанрів у традиційній культурі, церковній та світській музиці віддалених історичних періодів; *пояснює* значення видів камерної музики як форми організації музичного твору, ансамблевих жанрів як форми музичної творчості, образно-ідейний зміст дуету, терцету, тріо, квартету, квінтету та інших видів ансамблю для розвитку уяви, асоціативного, емоційного та логічного мислення, інтелектуального збагачення внутрішнього світу людини, формування навиків співдії у суспільстві; *розрізняє поняття* камерна музика, ансамбль, однорідний ансамбль, мішаний ансамбль, ансамблеві жанри, дует, терцет, тріо, квартет, квінтет, секстет, септет, октет, партія; *розкриває* актуальність ансамблевої музики для сучасного суспільства, ідейно-художній зміст ансамблевих жанрів, специфіку його втілення відповідними засобами музичної мови та тематизму, принципів побудови ансамблевої фактури, які є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *використовує* набуті попередньо знання для визначення понять камерна музика, ансамбль, однорідний ансамбль, мішаний ансамбль,

	ансамблеві жанри, дует, терцет, тріо, квартет, квінтет, секстет, септет, октет, партія, специфіки втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *має початкові уявлення* про музикознавчі науки, що вивчають ансамблеві жанри як музичний твір, засоби та способи виразовості, засади співвідношення партій, формотворення та принципи розвитку музичного матеріалу; *висловлює* власне розуміння складових понять “камерна музика”, “ансамбль”, “функції камерної музики”, “видові ознаки камерної музики”, “різновиди ансамблів”, “дует”, “терцет”, “тріо”, “тріо-соната”, “тріо у творчості композиторів”, “квартет”, “композиційні ознаки квартетного письма”, “квартет у творчості різних композиторів”, “квінтет”, “різновиди квінтету”; *розуміє* й *пояснює* специфіку ансамблевих жанрів, значення й роль тематики жанрів, причини їх появи, вплив вокальних, танцювальних, поліфонічних та циклічних жанрів, природничих та гуманітарних знань, природничих, гуманітарних та суспільствознавчих наук на їх появу, історичне значення появи ансамблевих жанрів для розвитку музичного мистецтва, мету створення композиторами ансамблевих жанрів, складність і особливість процесу інтелектуальної творчості, філософського узагальнення, розуміння значення спілкування для буття людини у суспільстві, місце в ньому уяви і фантазії митця, основну сферу їх вживання як музики для слухання; *визначає* синтаксичну роль партій в ансамблевих жанрах, *способи* побутування ансамблевих жанрів у добу їх формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *обґрунтовує* необхідність існування в сучасному культурному просторі природного середовища музичного ансамблевого виконавства та значення ансамблевих жанрів для сучасного суспільства; *усвідомлює* жанрове багатство ансамблевих творів, цінність камерної музики для духовно наснаженого, емоційно багатого розвитку особистості, її інтелекту, розвитку її мислення, навичок спілкування; *класифікує* їх за жанровими ознаками; *класифікує* ансамблеві жанри, укладає їх у систему за жанровими особливостями; *розрізняє* ансамблеві жанри за їх ознаками; *виявляє* закономірності використання різних елементів музичної мови, побудови тканини музичного твору, розгортання тематичного матеріалу в ансамблевому творі як ознак жанровості у камерній музиці; *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені митцями у творах ансамблевих жанрів; *виявляє* специфіку розгортання одного і того самого сюжету в різних жанрах ансамблевої музики; *зіставляє* специфіку викладу тематичного матеріалу в різних ансамблевих творах; *називає* музичні ознаки жанру, зокрема, фактури, принципів голосоведення та форми; *порівнює* різні ансамблеві твори в межах одного жанру; *визначає* ансамблевий жанр; *виявляє* закономірності використання елементів музичної мови, побудови, особливостей розвитку, форми у творах одного жанру; *демонструє* вміння порівнювати ансамблеві твори одного жанру на рівні засобів виразовості, способів музичного розгортання, засад голосоведення та викладу тематичного матеріалу, функцій партій у фактурі цілого, форми, що створені представниками різних національних культур; *вміє* визначити внесок українських композиторів у розвиток вивченого ансамблевого жанру; *знає та розуміє* значення основних термінів розділу; *розуміє* складність і особливість процесу творчості, місце в ньому логічного мислення, інтелекту, уяви й фантазії митця, розуміння особливостей співіснування учасників у складі ансамблю, засад спілкування як провідного способу викладу образно-ідейного змісту камерної музики; *розкриває* образно-ідейний зміст, актуальність ансамблевих жанрів, специфіку втілення специфічної сюжетики ансамблевих творів засобами музичної виразовості, які втілюють образно-ідейний зміст, поглиблюють або переосмислюють його; *висловлює* судження про роль ансамблевого жанру, власні думки й оцінки, спричинені ансамблевими творами, судження про зв’язок прослуханого із власними життєвими спостереженнями; *робить* висновки про необхідність протистояти і протидіяти негативним впливам на творчу діяльність, зокрема, розуміє високу інтелектуальну цінність творчості у вимірі ансамблевої музики. **Музичне аудіювання. Учень/учениця:** *одержує* естетичну та інтелектуальну насолоду від пізнання музичної камерної культури, зокрема, ансамблевих жанрів; *емоційно сприймає, оцінює* ансамблевий твір, *помічає красу* ансамблевої музики; *застосовує* набуті знання при прослуховуванні й аналізі ансамблевого твору; *вміє осмислити і передати враження* від прослуханого твору; *висловлює* власну думку щодо ідейно-образного наповнення та розгортання сюжету в ансамблевому творі; *сприймає, аналізує та оцінює* ідейно-

образну палітру ансамблевих жанрів; *утворює й використовує* відповідні словесні конструкції для опису ансамблевого твору; *описує* його образно-ідейний зміст; *простежує* динаміку розвитку ідейно-образного змісту ансамблевого твору, *фіксує* схематично розвиток музичного матеріалу; *розкриває* специфіку втілення ідейно-образного змісту засобами музичної виразовості; *створює* елементарний музикознавчий текст, використовуючи відповідну музичну термінологію для характеристики ансамблевого твору; *запам'ятовує* характерні ознаки виразової палітри, музичних побудови, принципів голосоведення, фактури, розвитку та форми прослуханого ансамблевого твору, тематичні утворення та функції елементів фактури як провідних засобів музичної мови, що стають жанровими визначниками; *визначає* на слух вивчені елементи музичної мови, способи, головні та другорядні засоби музичного втілення образно-ідейного змісту, принципи співіснування партій, основні тематичні утворення, частини, розділи та кульмінаційні моменти ансамблевого твору; *характеризує* музичну мову ансамблевого твору, його будову, способи голосоведення, розвиток тематизму, специфіку фактури і форму; *визначає* особливості авторського способу втілення образно-ідейного змісту ансамблевого твору; *вміє осмислити і передати* вербально, музично, графічно *враження* від почутих ансамблевих творів; *виявляє* здатність логічно обґрунтовувати висловлювані думки й оцінки стосовно прослуханого ансамблевого твору; *дискутує* щодо проблем, порушених у образно-ідейному наповненні творів ансамблевих жанрів, засобів та способів музичної виражальності відповідно до сюжетно-змістового розвитку конкретного ансамблевого твору, доречно вживаючи відповідну термінологію; *переказує* ідейно-образний зміст прослуханого ансамблевого твору, музикознавчий текст — характеристику твору за схематично зафіксованим розбором; *складає* самостійно складний план образно-ідейного змісту ансамблевого твору, його драматургії, композиційного (розкладення на частини) плану; *наводить приклади* ансамблевих творів відповідних жанрів; *складає* перелік прослуханих ансамблевих творів, короткі повідомлення про їх творців, таблиці, схеми, конспекти, інтелектуальні карти на основі власних спостережень та вражень за простим планом, поданим вчителем; *інтерпретує* можливі варіанти укладення партій ансамблевого твору, можливі варіанти музичного прочитання образно-ідейного змісту, визначеного жанром, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту у межах жанрової одиниці, можливі наслідки побутування усталених жанрів ансамблевих жанрів у сучасних умовах; *моделює* поняття, явища, закономірності розвитку циклічних жанрів.

Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця: *застосовує* усі види і типи мовленнєвої діяльності для опису ансамблевого твору; *користується* набутим термінологічним словником; *використовує* музичну термінологію, необхідну для опису ансамблевих творів; *дає визначення* поняттям камерна музика, ансамбль, однорідний ансамбль, мішаний ансамбль, ансамблеві жанри, дует, терцет, тріо, квартет, квінтет, секстет, септет, октет, партія; *пояснює* визначення основних понять і принципів ансамблевих жанрів у музиці, їх етимологію, різновидів ансамблевих жанрів; *розрізняє* ансамблеві жанри за їхнім походженням; *добирає* матеріал для самостійних завдань на основі різних інформаційних джерел — довідкову літературу про ансамблеві жанри, історичні епохи, видатних композиторів – творців ансамблевих опусів, видатних ансамблістів-виконавців; *систематизує* набуті знання як арсенал розуміння жанрової систематизації ансамблевої музики; *характеризує та порівнює* музичні твори одного ансамблевого жанру, доречно використовуючи відповідні словесні форми, музикознавчі терміни; *аналізує* роль художніх засобів у ансамблевому творі, причини відмінностей між творами в межах одного ансамблевого жанру, різних ансамблевих жанрів; *виявляє* закономірності використання певних засобів виразовості, голосоведення, способів музичного розвитку і музичної форми в ансамблевому творі, творах одного ансамблевого жанру, різних ансамблевих жанрів; *виокремлює й пояснює* роль засобів музичної виразовості, тематизму, голосоведення і його взаємодії у передачі ідейно-образного змісту ансамблевого твору; *визначає* головні та другорядні чинники передачі образно-ідейного змісту ансамблевого твору, творів одного ансамблевого жанру, різних ансамблевих жанрів; *відрізняє* різні жанри ансамблевої музики, їх жанрові, стилістичні та культурні особливості на рівні засобів музичної виразовості,

	голосоведення, тематизму, музичного розвитку та форми; *розуміє* та *пояснює* мету створення, значення творів ансамблевого жанру, причини вилучення з активного вжитку у сучасному звукопросторі квартету, та активну експлуатацію принципів ансамблевого голосоведення у сучасних естрадно-масових видах мистецтва; *виявляє спроможність* ініціювати комунікативну взаємодію в ансамблі, зі сучасним слухачем, виявити в нього інтерес до ансамблевої музики; *прагне відроджувати і вивчати* ансамблеву композиторську спадщину та *робить висновки* про необхідність її буття як обов'язкової складової сучасної культури; *класифікує* ансамблеві твори за ознаками жанру, принципами голосоведення, розвитку музичного матеріалу, музичною формою; *оцінює* ансамблевий твір, інтелектуальне багатство музичних способів втілення образно-ідейного змісту, його розвитку; *порівнює* ансамблеві твори одного жанру, тематики; *розрізняє* ансамблеві жанри за походженням, стилем, сферою використання, належністю до певної національної культури; *створює письмово* есе-рефлексію на тему прослуханого ансамблевого твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* правила ансамблевої інструментальної виконавської культури; *використовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному ансамблевому музичному виконанні; *емоційно сприймає, оцінює* ансамблевий твір при виконанні за власною участю, виконанні однокласників; *інтерпретує* основні тематичні утворення ансамблевих творів; *критично оцінює* власну участь у виконанні ансамблевих творів; *вміє співвідносити* твори з власного реперетуару з ансамблевими жанрами, видами ансамблевих форм; *виконує* зразки ансамблевих жанрів із власного виконавського репертуару; *співставляє* власну інтерпретацію з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* правильно музичні та музикознавчі терміни, мовний, музичний та музикознавчий текст; *знаходить* невідомі з попереднього досвіду форми запису ансамблевого твору (партитура); *уміє визначити* внесок ансамблевих творів у розвиток та становлення музичної культури, *розпізнати і показати* характерну музичну мову, принципи голосоведення, основні теми, розділи, частини ансамблевих жанрів, *простежити* розвиток тематичного матеріалу, *співвідносити* жанри в межах жанрового ансамблевого виду; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу), стилістичні огріхи у письмових роботах та усному спілкуванні; *вміє осмислити і вербально передати* власні почуття, викликані проаналізованим ансамблевим твором; *аргументує* індивідуальне бачення образно-ідейного наповнення ансамблевого твору і способи його музичного втілення, вміє його *співвіднести* з поглядами інших учасників ансамблю, *критично оцінює* набутий попередньо досвід розгляду ансамблевого твору; *знає й використовує* доцільні формули вдосконалення власного писемного мовлення; *розкриває* образно-ідейний зміст, специфіку його втілення засобами музичної мови та його актуальність для сучасного і майбутнього слухача в ансамблевих творах; *характеризує* музичне втілення образно-ідейного змісту, розвиток музичного матеріалу, тематизм ансамблевого твору засобами музичної мови; *виявляє* специфіку виразовості ансамблевої музики у порівнянні з виразовістю інших жанрових видів музичного мистецтва; *вміє співвідносити* твори одного ансамблевого жанру, жанрового виду, створені в різні історичні періоди, в різних національних культурах тощо; *висловлює власне розуміння* ансамблевої музики, доцільності використання тих чи інших засобів виразності у музичному творі, роботи з голосоведенням, тематизмом; *застосовує* всі види і форми фіксації власних спостережень за ансамблевими творами, жанрами, видами; *будує* шкалу, діаграму, укладає і заповнює таблицю за ознаками музичної мови ансамблевого жанру, схему музичного розвитку, форми ансамблевого твору; *складає складний план опису* драматургії музичного розвитку ансамблевого твору, короткі повідомлення про композиторів; *добирає і систематизує описи* визначених ансамблевих творів, жанрів, видів; *створює і розгадує* ребуси, кросворди, шифрограми на тему ансамблевих жанрів, довідок про історичні періоди, національні культури, біографічної інформації про композиторів, здобутої особисто, *створює* графічні, схематичні, хореографічні, літературні та драматичні ілюстрації до ансамблевих творів, презентації на тему ансамблевого жанру, виду, композитора, певного історичного періоду; *стежить* за музичним текстом, голосом, тематичним розвитком ансамблевого твору; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і спо-

	соби творення художньо-образного змісту, за допомогою вчителя — частини, тематичні утворення тощо; *показує* їх у нотах; під керівництвом вчителя та самостійно *визначає* жанр нескладного ансамблевого твору, його жанрові ознаки, засоби музичної виразовості, складові елементи ансамблевого твору; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного ансамблевого жанру; *описує* форму, її розділи та елементи в ансамблевому творі; *розрізняє* музичні тексти (уривки циклічних творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів музичної виразовості, музичного розвитку, будови, форми, визначає їх жанрову належність, належність до певного виду жанрів; *класифікує* ансамблеві твори за жанровими ознаками; *переносить* раніше набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі навчальних творів та *аналізує* ансамблеві твори (визначає кількість тактів, частин, розділів, партії, їх співвідношення, тематичні утворення та їх проведення у розробкових та репризних розділах форми); *поділяє* музичний текст у межах сонатної форми, драматургічну композицію на експозицію, розробку, репризу, кульмінацію, коду; *створює елементарні* власні ансамблеві композиції з наданих вчителем компонентів, тематичні утворення, розділяє даний музичний матеріал на партії визначеного ансамблевого складу за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *критично оцінює* ансамблеві композиції, запропоновані вчителем та зразки власного авторства, однокласників, *виявляє* об’єктивність, толерантність і тактовність в оцінці; *обґрунтовує вживання* норм композиції, засвоєних при вивченні жанрів інструментальної п’єси, поліфонічної та циклічної музики; *складає* простий план розгортання ансамблевого твору, його драматургічної композиції та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого ансамблевого твору, прагнучи досягнути змістової та композиційної єдності в межах жанрової визначеності; *редагує* навчальні зразки ансамблевих жанрів, запропоновані вчителем; *добирає* засоби музичної виразовості, тематичні утворення, способи розвитку музичного матеріалу, відповідні ідейно-образній меті й жанровій ситуації, запропонованої вчителем; *обґрунтовує* вживання того чи іншого музично-виразового та композиційного арсеналу при виконанні практичних завдань; *самостійно утворює* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного ансамблевого жанру (фрагмент, зведений у клавір, не більше періоду); *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, тематичні утворення, які розкривають задекларoване в сюжеті, образі емоційне забарвлення й виразність; *аргументує* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів, тематичних утворень у власній музичній композиції.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів для 6 класу (на кінець навчального року)

Організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- визначати мету власної пізнавальної діяльності, планувати діяльність для досягнення мети і реалізувати визначений план;
- обирати необхідні засоби для навчання;
- наводити приклади обладнання для вивчення “музичної літератури”;
- прагнути успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Спеціалізовані мовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- визначати мову як основний засіб спілкування, формування думки й пізнання, знати вимоги до мовлення, основні правила спілкування, найпоширеніші етикетні формули;
- усвідомлювати потребу в спілкуванні, знанні правил спілкування та умінні дотримуватися їх, аналізувати й здійснювати внутрішній самоконтроль за дотриманням правил спілкування, застосовувати їх на практиці;
- визначати мету спілкування, адресата мовлення, осмислювати ситуацію спілкування, її складники;

- робити висновки щодо необхідності виявляти у спілкуванні делікатність, тактовність, уміти уникати конфліктів та домовлятися, додержуватися таких правил етики як правдивість, дотримання прав людини; усвідомлювати наслідки, що можуть бути спричинені непорозуміннями між людьми, обґрунтовувати необхідність їх уникання;
- аргументовано і грамотно висловлювати свою думку, обґрунтовувати необхідність знання української мови та вміння висловлюватися чітко, точно, грамотно;
- володіти всіма видами і типами мовленнєвої діяльності й знати типи мовлення — розповідь, опис, роздум, оцінка (предмета, явища), складати речення з урахуванням мети й ситуації спілкування, на основі набутих навичок та знань складати музикознавчий текст (опис, розповідь, роздум за типом мовлення) на навчальні теми, дотримуючись змістової та композиційної єдності;
- готувати повідомлення як доповнення до навчальної теми; характеризувати в усному й писемному мовленні улюблені музичні твори — взірці різних жанрів, аргументуючи власний вибір;
- використовувати доцільно й правильно музикознавчі терміни в усному й писемному мовленні, розуміти сферу їх вживання, помічати й виправляти термінологічні помилки, користуватися словником для побудови визначень основних музикознавчих термінів у межах навчальної програми;
- ілюструвати проблеми заявленого образного змісту на прикладі твору, жанру, дискутувати про них, пояснювати логіку розвитку музичних подій твору заявленого жанру;
- використовувати у мовленні розповідь, опис, роздум для переказування історії жанру та вербалізації образного змісту музичного твору, здійснювати вибірковий переказ тексту, змісту музичного зразка, користуючись визначеним типом мовлення за колективно побудованим складним чи власним простим планом, тлумачити його;
- будувати діалоги на визначені теми й відповідно до запропонованої ситуації, доцільно використовуючи відповідну музикознавчу термінологію та доречно вживаючи вирази для характеристики музичних явищ і творів;
- усвідомлювати потребу уважного й поважливого ставлення до співрозмовника, визнавати право кожного мати й вільно висловлювати власну думку; цінувати співрозмовника, виявляти до нього увагу та повагу;
- розпізнавати маніпулятивне спілкування й оцінювати його як небезпечне й небажане; обґрунтовувати необхідність протистояння маніпулятивним впливам; прогнозувати можливі наслідки маніпулятивного впливу, допомагати іншим у протидії маніпулятивним впливам.

Загальні й спеціалізовані інформаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- знати основні види засобів масової загальної та музичної інформації, усвідомлювати призначення друкованих, аудіальних, медійних, віртуальних джерел інформації;
- пригадувати раніше вивчені відомості, сприймати й опрацьовувати інформацію, подану в різних формах (текстовій і графічних: схеми, таблиці та ін.), класифікувати й систематизувати їх, заносити дані у таблиці й діаграми;
- сприймати й опрацьовувати музичну інформацію, подану в різних формах (аудіо, відеоформат, нотопис і графіка: схеми, таблиці та ін.);
- користуватися довідковою літературою та іншими інформаційними ресурсами, термінологічними і тлумачними словниками, словником слів іншомовного походження, формувати власний музичний ґлосарій;
- розширювати власний термінологічний словник, шляхом здобутої інформації формувати індивідуальне бачення музичного явища жанру чи твору, графічно узагальнювати здобуту інформацію;

- здобувати інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснювати бібліографічний пошук, працювати з текстами вивчених типів, стилів і жанрів;
- аналізувати отриману інформацію (прочитану чи почуту), узагальнювати, систематизувати, зіставляти, інтерпретувати її, добирати й використовувати інформацію, необхідну для досягнення навчальної та комунікативної мети, узагальнювати і моделювати поняття, закономірності, правила на основі отриманої інформації;
- визначати необхідність додаткової інформації, шукати її в мережі Інтернету та інших джерелах, здобувати інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), знати й розуміти критерії визначення якісної та корисної інформації;
- аналізувати музичні, вербальні й позамузичні поняття, явища, закономірності, порівнювати, систематизувати, узагальнювати їх;
- виділяти головне з-поміж другорядного;
- знати і розрізняти поняття, музичні тексти за належністю до різних видів та форм музичної творчості;
- знати напам’ять фрагменти зразків вивчених музичних творів, розрізняти їх на слух, на письмі тощо;
- наводити приклади подібного музичного вислову з власного виконавського репертуару;
- знаходити репродукції картин, віршів, що можуть бути ілюстрацією явища музичної культури, жанру чи образного змісту музичного твору.

Етико-естетичні й оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- розуміти роль навчання впродовж життя і музичної освіченості для власного зростання як музиканта-професіонала;
- цінувати композиторський та виконавський досвід старших поколінь;
- помічати красу в музичних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей;
- прагнути керувати своїми емоціями, критично оцінювати власні вчинки і рівень знань;
- формувати активну життєву позицію;
- усвідомлювати значення української музики в контексті світової музичної творчості, її роль як засобу формування ціннісної позиції щодо патріотизму, любові до Батьківщини, української природи, почуття гордості за свою країну тощо;
- міркувати, критично мислити, аналізувати моральні дилеми, виходячи з досвіду власного життя, давати їм власну оцінку, оцінювати вчинки та життєві ситуації, описувати викликані ними власні почуття;
- висловлювати судження про роль музики, музичного жанру і твору як вияву людської життєтворчості;
- розуміти, інтерпретувати й оцінювати образний зміст музичних творів вивчених жанрів, логічно обґрунтовувати висловлені думки й оцінки;
- порівнювати художню творчість з іншими видами діяльності людини, зіставляти, виявляти й оцінюювати специфіку взірців одного жанру в різних видах мистецтв;
- обґрунтовувати судження з приводу почутого, співставляти почуте з особистим емоційним досвідом, порівнювати різні інтерпретаційні варіанти музичного твору із власною, виявляти ключові ознаки різних інтерпретаційних варіантів, створювати щоденник власних музичних вражень;
- представляти й аргументувати свою музично-критичну позицію в ток-шоу шкільного ЗМІ, розповідати про свої улюблені музичні твори й мистецькі вподобання, пояснюва-

ти чому саме.

Загальномузичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- знати, що вивчає предмет “Музична література”, що таке музичний жанр, його основні ознаки;
- орієнтуватися, що вивчають такі науки як музикознавство та аналіз музичних форм;
- аргументовано й грамотно висловлювати свою думку про музику, жанр, ознаки жанрових різновидів інструментальної музики (інструментальна п’єса, поліфонічні жанри, циклічні жанри, жанри ансамблевої музики);
- пояснювати функції музики крізь призму жанровості, структурувати музику як форму людської життєтворчості на базі жанрів інструментальної музики в її просторовому і часовому вимірах; вибудовувати на базі здобутих знань власний світ музики як систему за критеріями жанрового визначення;
- формувати власне бачення причинно-наслідкових зв’язків музичних жанрів у системі;
- розуміти специфіку національних ознак жанрів української музики;
- виявляти відкритість до пізнання різних музичних культур через музичні жанри, спостерігати явища загальносвітової музичної спадщини, досліджувати їхні подібні й відмінні ознаки в українській музиці та музиці інших народів світу;
- знати ознаки жанру на рівні виразовості, побутового призначення та вторинних художніх форм;
- засвоїти поняття абстрактного змісту музичного твору, проблемність його втілення, визначати структуру жанру як музичну форму, способи її розвитку (співставлення, контраст, конфлікт), усвідомлювати самодостатність неприуроченого музичного жанру як мистецького явища;
- визначати спільні й відмінні ознаки у різних жанрових групах, виявляти шляхом порівняння та аналогій нові якості похідних музичних жанрів, систематизувати, визначати причинно-наслідкові зв’язки, зіставляти окремі поняття, явища мов різних мистецтв на основі жанрової ідентичності;
- сприймати, аналізувати, оцінювати музичний твір у часі слухання, виконання і творення музики, вдосконалювати вміння свідомого емпіричного аналізу музичного твору, формувати елементарні музично-теоретичні навички аналізу;
- використовувати досвід емпіричної конкретизації, розвивати вміння елементарної теоретичної конкретизації;
- диференціювати логічну та емоційну складову музичного твору, порівнювати схематичний орієнтир та його мистецьке втілення, створювати власні нескладні словесні та схематичні форми фіксації музичного явища;
- співставляти власні рефлексії з образно-емоційним змістом музичного твору, визначати провідні способи його втілення, виявляти спільні ознаки, простежувати еволюцію жанру, аналізувати сутність явищ, створювати їх нескладні логічні схеми;
- робити власні нескладні теоретичні та практичні узагальнення й висновки на основі порівняння музичних творів певного жанру, використовувати засвоєні вміння при досліджені творів одного жанрового виду із власного виконавського репертуару;
- володіти засобами вокального та інструментального (фаховий інструмент, фортепіано) виконавства.

Творчі компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- ініціювати різні типи занять, переосмислювати здобуті знання шляхом співпраці, дискусії, вміти знаходити вихід із конфліктної ситуації тощо;
- помічати й формулювати проблему в процесі навчання, робити припущення щодо спо-

собу розв’язання певної проблеми;
- усвідомлювати структуру предмета вивчення, добирати аргументи для його доведення (у нескладних випадках);
- застосовувати здобуті знання, уміння, навички й досвід у нових навчальних та життєвих ситуаціях;
- простежувати різні шляхи розвитку музичної культури, пояснювати їх логіку, конструювати власні шляхи розвитку академічного музичного мистецтва, прогнозувати можливі наслідки діяльності сучасної людини у музичному вимірі культурного буття;
- уявляти словесно описані предмети і явища, образний зміст музики, прогнозувати образний зміст музичного твору відповідно до особливостей заявленого жанру;
- створювати власне висловлення, есе, нескладний твір-роздум, створювати і розгадувати вербальні ребуси, кросворди, шифрограми, власні дидактичні ігри, розв’язувати пізнавальні задачі;
- будувати композиції відповідно до жанрової ідентичності виразовими засобами музики та інших видів мистецтв, аргументувати використання специфічної обраної музичної мови, оцінювати успішність власних результатів крізь призму своєї ідентичності;
- створювати власне музичне висловлювання, твори-ілюстрації, просторові ілюстрації, комікси, спираючись на досвід і почуття, використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби, моделювати виражальні ознаки жанру та їхні музичні закономірності.

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- осмислювати важливість збереження музичної творчості різних історичних періодів та етнографічних одиниць у природньому середовищі її побутування;
- обґрунтовувати необхідність збереження та відновлення музичних творів різних жанрів як пам’яток світової та національної культури;
- розрізняти форми збереження музики, серед графічних – клавір, партитура, партія, розуміти обмежені можливості графічної фіксації музичних явищ, на письмі, вирізняти прості форми, співвідносити в ансамблевій музиці партії різних інструментів;
- шукати музичні твори і жанри, створені представниками різних народів, пояснювати їхні відмінності;
- фіксувати власні спостереження за допомогою нотопису, таблиць, схем, інтелект-карт.

7 КЛАС
Зміст навчального матеріалу

Кількість годин — 68 год, з них резервні — 4 год.
На тиждень — 2 год.

№ теми	Зміст навчального матеріалу/ Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів
1.	**<u>ЕСТРАДНО-КОНЦЕРТНІ ЖАНРИ</u>** Витоки принципу концертування в музиці, видові ознаки концертності, етимологія жанру концерту, його різновиди за складом виконавців і композиційними рисами; походження й особливості жанру **кончерто-ґроссо; концерт для соло інструменту з оркестром**, його різновиди, образно-змістові та композиційні ознаки, сольний концерт у творчості різних композиторів; інші види концертної музики — **концертіно**;

Робота з нотним текстом:

Кончерто-ґроссо А. Кореллі (на вибір); Клавірний концерт Д. Бортнянського, Клавірний концерт f-mol Й. С. Баха, Скрипковий концерт А. Вівальді (на вибір);

Музичне аудіювання:

Кончерті-ґроссі Й. С. Баха, А. Вівальді, Г. Ф. Генделя, А. Кореллі, Дж. Тореллі (на вибір), “Ебеновий концерт” І. Стравинського; Концерт для голосу з оркестром М. Жербіна, Концерт на українські теми для фортепіано з оркестром В. Задерацького, Концерт для арфи з оркестром А. Кос-Анатольського, “Легкий концерт” для фортепіано з оркестром М. Сільванського, “Юнацький концерт” для фортепіано № 1 М. Скорика, Концерти для соло інструментів з оркестром Й. С. Баха (на вибір), Фортепіанний концерт № 1 C-dur Л. ван Бетговена, Концерт для соло інструменту з оркестром К. М. Вебер (на вибір), Концерт для скрипки з оркестром Г. Венявського (на вибір), Концерт для соло інструменту з оркестром А. Вівальді (на вибір), Концерт для соло інструментів з оркестром Г. Ф. Генделя (на вибір), Концерти для соло інструментів з оркестром В. А. Моцарта (на вибір), Концерт для скрипки з оркестром Н. Паганіні (на вибір), Концерт для фортепіано з оркестром G-dur М. Равеля, Концерт для скрипки з оркестром D-dur П. Чайковського, Концерт для фортепіано з оркестром e-moll Ф. Шопена; “Романтичне концертіно” для гобоя з оркестром Л. Колодуба, Концертіно для камерного оркестру І. Карабиця, Концертіно для флейти і скрипки Є. Станковича, Концертіно для кларнету з оркестром Es-dur К. М. Вебера, Концертіно для труби з оркестром C-dur М. Гайдна, Концертіно з циклу “Пори року” Д. Мійо (на вибір), Концертіно для фортепіано і камерного ансамблю Л. Яначека.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів

Змістове коло теми. Учень/учениця: *визначає* концертність у музиці як засіб передачі ідейно-образного змісту в музичному мистецтві, основним виразником якого є змагання партій виконавців у композиції одного мистецького твору, причини появи естрадно-концертної музики як сфери мистецтва, що виходить із принципів буття людських культур на рівні філософського узагальнення – від явищ змагання у природі, співіснування між людьми, концертних співу та музики до їх видів у традиційній культурі, церковній та світській музиці; *пояснює* значення видів естрадно-концертної музики як форми організації музичного твору, естрадно-концертних жанрів як форми музичної творчості, образно-ідейний зміст кончерто ґроссо, концерту для соло інструменту з оркестром, концерту для кількох соло інструментів з оркестром, концерту для оркестру, концерту для соло голосу з оркестром, концертіно для розвитку уяви, асоціативного, емоційного та логічного мислення, інтелектуального збагачення внутрішнього світу людини, формування навичок співдії у суспільстві, розуміння змагання як її форми та можливостей вирішувати конфлікт; *розрізняє поняття* “естрада”, “концертування”, “концертність”, “кончерто-ґроссо”, “concertino”, “ripieno”, “концерт” як форму виконавської діяльності та музичний жанр, “концерт для соло інструменту з оркестром”, “соло”, “тутті”, “концерт для кількох соло інструментів з оркестром”, “концерт для оркестру”, “концерт для соло голосу з оркестром”, “концертіно”; *висловлює судження* щодо функцій музичного мистецтва у сучасному житті суспільства, актуальності естрадно-концертної музики, ідейно-художнього змісту естрадно-концертних жанрів, особливостей втілення сюжетів і образів, їх символічного значення відповідними засобами музичної мови та тематизму, принципів побудови “концертуючої” фактури, які є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *переносить* раніше засвоєні знання та вміння в нову ситуацію для визначення понять естрада, концерт, концертування, концертність, кончерто-ґроссо, concertino, ripieno, концерт як форму виконавської діяльності та музичний жанр, концерт для соло інструменту з оркестром, соло, тутті, концерт для кількох соло інструментів з оркестром, концерт для оркестру, концерт для соло голосу з оркестром, концертіно, специфіки втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *усвідомлює будову* музикознавства як науки, що вивчає естрадно-концертні жанри як музичний твір, творчість композиторів, засоби та способи виразовості, засади співвідношення партій, частин у формо-

	творенні та принципи розвитку музичного матеріалу; *висловлює* власні судження про складові понять естрадно-концертних жанрів, витоки принципу концертування в музиці, видові ознаки концертності, етимологію жанру концерту, його різновидів за складом виконавців і композиційними рисами, походження й особливості жанру кончерто-ґроссо, концерту для соло інструменту з оркестром, його різновидів, образно-змістових та композиційних ознак, сольного концерту у творчості різних композиторів, інших видів концертної музики — концертіно; *розуміє* й *пояснює* специфіку естрадно-концертних жанрів, значення й роль тематики жанрів, причини їх появи, вплив вокальних, танцювальних, поліфонічних, циклічних та ансамблевих жанрів, природничих і суспільствознавчих знань, природничих, гуманітарних та суспільствознавчих наук на їх появу, історичне значення появи естрадно-концертних жанрів для розвитку музичного мистецтва, мету створення композиторами естрадно-концертних жанрів, складність та особливість процесу інтелектуальної творчості, філософського узагальнення, розуміння значення форм людського співіснування для буття людини у суспільстві, місце в ньому уяви і фантазії митця, *знає* основну сферу їх вживання як спеціальної музики для слухання; *визначає* жанрові ознаки естрадно-концертних творів, *способи* їх побутування у добу формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *розуміє й усвідомлює* роль естрадно-концертної музики у культурному просторі природного середовища музичного виконавства та у сучасному суспільстві, цінність естрадно-концертної музики для духовно наснаженого, емоційно багатого розвитку особистості, її інтелекту, розвитку її мислення, навичок спілкування та формування відповідних суспільних стосунків; *систематизує* естрадно-концертні твори за жанровими ознаками, *укладає* їх у систему за жанровими особливостями; *систематизує* естрадно-концертні жанри за їх ознаками; *розкриває* закономірності використання різних елементів музичної мови, побудови тканини музичного твору, розгортання тематичного матеріалу в естрадно-концертному творі як ознак жанровості в естрадно-концертній музиці; *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені митцями у творах естрадно-концертних жанрів; *зіставляє* специфіку розгортання теми в різних жанрах естрадно-концертної музики, музичному та інших видах мистецтва; *виокремлює і з'ясовує* роль засобів виразовості, принципів формотворення та викладу тематичного матеріалу в різних естрадно-концертних творах; *визначає* музичні ознаки естрадно-концертного жанру; *порівнює* різні естрадно-концертні твори в межах одного жанру; *знає і виявляє* характерні ознаки жанру на прикладі різних творів одного жанру; *порівнює* естрадно-концертні твори одного жанру на рівні засобів виразовості, способів музичного розгортання, викладу тематичного матеріалу, функцій партій у фактурі цілого, форми, що створені представниками різних національних культур; *визначає* внесок українських композиторів у розвиток вивченого естрадно-концертного жанру; *знає та розуміє* значення основних термінів розділу; *розуміє* складність і особливість процесу творчості, місце в ньому логічного мислення, інтелекту, уяви й фантазії митця, розуміння особливостей співіснування учасників у естрадно-концертному творі, засад співіснування як провідного способу викладу образно-ідейного змісту естрадно-концертної музики, зміст творів, їх образи, настрої, з'ясовуючи роль музично-виразових засобів, специфічні ознаки; *висловлює* судження про функції естрадно-концертного жанру, його місце в житті людини, суспільства, власні думки й оцінки, спричинені естрадно-концертними творами, судження про зв'язок прослуханого із власними життєвими спостереженнями; *виявляє* початкові вміння розрізнення художньої вартості естрадно-концертної музики; *усвідомлює необхідність* збереження академічної естрадно-концертної виконавської культури, поетапність її осягнення та відновлення як повноцінної частини буття української сучасної культури*;* помічає й формулює проблеми сучасного культурного буття естрадно-концертної музики в процесі навчання і життєтворчості, *робить припущення* щодо способу розв'язання проблем, що існують у сучасному українському культурному просторі. **Музичне аудіювання. Учень/учениця:** *естетично та інтелектуально насолоджується* пізнанням музичної естрадно-концертної культури; *емоційно сприймає, осмислює та висловлює враження* від прослуханих естрадно-концертних творів, *помічає й цінує красу* естрадно-концертної музики; *використовує* набуті знання при прослуховуванні й

	аналізі естрадно-концертного твору; *висловлює* власні думки й оцінки, спричинені естрадно-концертними творами; *сприймає, аналізує та оцінює* прослухані твори естрадно-концертних жанрів; *критично мислить, формулює тезу, добирає* аргументи на її підтвердження або спростування, *самостійно робить висновки* стосовно образно-ідейного змісту та його музичного втілення при описі естрадно-концертного твору; *простежує* динаміку розвитку ідейно-образного змісту естрадно-концертного твору, *фіксує* схематично розвиток музичного матеріалу; *розкриває* особливості музичного відтворення сюжетів та образів; *створює* елементарний музикознавчий текст, використовуючи відповідну музичну термінологію для характеристики естрадно-концертного твору; *запам'ятовує* характерні ознаки музичної характеристики естрадно-концертного твору, що стають жанровими визначниками естрадно-концертної музики; *визначає* на слух жанрові ознаки та індивідуальні особливості прослуханого естрадно-концертного твору; *характеризує* музичну мову естрадно-концертного твору, його будову, способи співвідношення партій, розвитку тематизму, специфіку фактури і форму, *виявляє* у них ключові риси, національний і загально-культурний музичний зміст; *уявляє* музично описані явища, фантазує на основі сприйнятого, *схвалює* вираження емоцій, почуттів, станів через майстерне використання відповідної палітри музично-виразових засобів у конкретному творі; вербально, музично, графічно *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені композитором у конкретному твору; *має власний погляд* на дискутовану проблему, зазначену прослуханим естрадно-концертним твором; *переказує* ідейно-образний зміст прослуханого естрадно-концертного твору, музикознавчий текст — характеристику твору за схематично зафіксованим розбором; *складає* самостійно складний план образно-ідейного змісту ансамблевого твору, його драматургії, композиційного (розкладення на частини) плану; *наводить приклади* естрадно-концертних творів відповідних жанрів; *складає* перелік прослуханих естрадно-концертних творів, короткі повідомлення про їх творців, таблиці, схеми, конспекти, інтелектуальні карти на основі власних спостережень та вражень за простим планом, поданим вчителем; *добирає* висловлювання відомих музикантів до теми розділу; *інтерпретує* можливі варіанти укладення партій естрадно-концертного твору, можливих варіантів музичного прочитання образно-ідейного змісту, визначеного жанром, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту в межах жанрової одиниці, можливі наслідки побутування усталених жанрів страдно-концертних жанрів у сучасних умовах; *моделює* поняття, явища, закономірності розвитку естрадно-концертних жанрів. **Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця:** *використовує* всі види і типи мовленнєвої діяльності для опису естрадно-концертного твору; *користується* набутим термінологічним словником, довідковою музикознавчою літературою з метою вдосконалення власного професійного мовлення; *використовує правильно* музичну термінологію, необхідну для опису естрадно-концертних творів; *дає визначення* поняттям "естрада", "концертування", "концертність", "кончерто-ґроссо", "concertino", "ripieno", "концерт" як форма виконавської діяльності та музичний жанр, "концерт для соло інструменту з оркестром", "соло", "тутті", "концерт для кількох соло інструментів з оркестром", "концерт для оркестру", "концерт для соло голосу з оркестром", "концертіно"; *пояснює* визначення основних понять та принципів естрадно-концертних жанрів у музиці, їх етимологію, різновиди; *здобуває* інформацію про естрадно-концертну музику, історичні епохи, композиторів – творців естрадно-концертних опусів, виконавців-солістів з різноманітних джерел, *здійснює* бібліографічний пошук, *працює* з музикознавчою та художньою літературою для самостійних завдань; *систематизує* готову музичну і музикознавчу інформацію про естрадно-концертні жанри; *характеризує та порівнює* музичні твори одного концертного жанру, інтерпретації одного твору, доречно використовуючи відповідні словесні форми, музикознавчі терміни; *аналізує* роль художніх засобів у естрадно-концертному творі, причини відмінностей між творами в межах одного естрадно-концертного жанру; *розуміє* закономірності використання специфічного арсеналу музичної виразовості в естрадно-концертному творі, творах одного естрадно-концертного жанру, естрадно-концертних жанрів; *визначає* головні і другорядні чинники передачі образно-

	ідейного змісту естрадно-концертного твору, творів одного жанру, різних жанрів; *відрізняє* різні жанри естрадно-концертної музики, їх жанрові, стилістичні та культурні особливості на рівні засобів музичної виразовості, тематизму, музичного розвитку та форми; *розуміє* та *пояснює* мету створення, значення творів естрадно-концертних жанрів, умови існування в сучасному звукопросторі та активну експлуатацію принципів концертування у сучасних естрадно-масових видах мистецтва; *сприймає, аналізує, оцінює* здобуті відомості й добирає та використовує ті з них, які необхідні для досягнення комунікативної мети в естрадно-концертних жанрах, із сучасним слухачем, вчиться виявляти в нього інтерес до естрадно-концертної музики; *усвідомлює необхідність* збереження та відновлення естрадно-концертної композиторської спадщини та *робить висновки* щодо необхідності її буття як обов'язкової складової сучасної культури; *класифікує* естрадно-концертну музику за ознаками жанру; критично *оцінює* естрадно-концертний твір, інтелектуальне та емоційне багатство музичних способів втілення образно-ідейного змісту, сюжету; *цікавиться та пишається* внеском українських композиторів у розвиток естрадно-концертних жанрів; *створює письмово* есе-рефлексію на тему прослуханого естрадно-концертного твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* правила естрадно-концертної виконавської культури; *використовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному концертному музичному виконанні; *емоційно сприймає, критично оцінює* концертний твір при виконанні за власною участю, виконанні однокласників; *інтерпретує* основні тематичні утворення концертних творів; *вміє співвідносити* твори з власного репертуару з відповідними естрадно-концертними жанрами; *виконує* зразки концертних жанрів із власного виконавського репертуару; *співставляє* власну інтерпретацію з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* правильно музичні та музикознавчі терміни, мовний, музичний та музикознавчий текст; *знаходить* невідомі з попереднього досвіду форми запису естрадно-концертного твору (партитура); *уміє визначити* внесок естрадно-концертних творів у розвиток та становлення музичної культури, *розпізнати і показати* характерну музичну мову, основні теми, розділи, частини естрадно-концертних жанрів, *простежити* розвиток тематичного матеріалу, *співвідносити* жанри; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу), стилістичні огріхи у письмових роботах та усному спілкуванні; *вміє осмислити і коментувати* власні почуття, викликані проаналізованим естрадно-концертним твором; *має* свій погляд на образно-ідейне наповнення естрадно-концертного твору і способи його музичного втілення, *вміє* його *співвіднести* з поглядами інших учасників виконання, *критично оцінює* набутий попередньо досвід розгляду естрадно-концертного твору; *знає й використовує* доцільні формули вдосконалення власного писемного вербального і музичного мовлення; *розкриває* особливості відтворення сюжетів та образів засобами музичної мови та його актуальність для сучасного і майбутнього слухача в естрадно-концертних творах; *характеризує* ключові риси музичного втілення образно-ідейного змісту, розвиток музичного матеріалу, тематизм естрадно-концертного твору засобами музичної мови, *виявляє* у них ключові риси, національний і загальнолюдський зміст; *виявляє* специфіку виразовості естрадно-концертної музики у порівнянні з виразовістю інших жанрових видів музичного мистецтва; *вміє співвідносити* твори одного естрадно-концертного жанру, жанрового виду, створені у різні історичні періоди, в різних національних культурах тощо, *пишається* внеском українців у світову музичну культуру; *висловлює власні думки й оцінки* естрадно-концертної музики, доцільності використання тих чи інших засобів виразності у музичному творі, роботи з тематизмом; *застосовує* всі види і форми фіксації власних спостережень за естрадно-концертними творами, жанрами, видами; *будує* шкалу, діаграму, укладає і заповнює таблицю за ознаками музичної мови, схему музичного розвитку, музичної форми твору; *складає складний план опису* драматургії музичного розвитку естрадно-концертного твору, короткі повідомлення про композиторів, видатних солістів; *добирає і систематизує описи* визначених естрадно-концертних творів, жанрів; *створює* графічні, схематичні, хореографічні, літературні та драматичні ілюстрації до естрадно-концертних творів, презентації на тему естрадно-

	концертного жанру, композитора, певного історичного періоду; *стежить* за музичним текстом, партією, оркестровою групою, тематичним розвитком естрадно-концертного твору; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту, за допомогою вчителя — частини, тематичні утворення тощо, *показує* їх у нотах; під керівництвом вчителя та самостійно *визначає* жанр естрадно-концертного твору, його жанрові ознаки, засоби музичної виразовості, складові елементи фактури твору; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного естрадно-концертного жанру; *описує* форму, її розділи та елементи; *розрізняє* музичні тексти (уривки творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів музичної виразовості, музичного розвитку, будови, форми, визначає їх жанрову належність, належність до певного виду жанрів; *класифікує* естрадно-концертні твори за жанровими ознаками; *переносить* раніше засвоєні вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі навчальних творів та *аналізує* естрадно-концертні твори (визначає кількість тактів, частин, розділів, партії, їх співвідношення, тематичні утворення та їх проведення у різних розділах форми); *поділяє* музичний текст у межах сонатної форми, драматургічну композицію на експозицію, розробку, репризу, кульмінацію, коду; *створює елементарні* власні естрадно-концертні композиції з наданих вчителем компонентів, тематичні утворення, розділяє поданий музичний матеріал на партії визначеного естрадно-концертного складу за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *критично оцінює* естрадно-концертні композиції, запропоновані вчителем та зразки власного авторства, однокласників, *виявляє* об'єктивність, толерантність і тактовність в оцінці; *обґрунтовує вживання* норм композиції, засвоєних при попередньому вивченні жанрів; *складає* простий план розгортання естрадно-концертного твору, його драматургічної композиції та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого естрадно-концертного твору, прагнучи досягнути змістової та композиційної єдності в межах жанрової визначеності; *редагує* навчальні зразки естрадно-концертних жанрів, запропоновані вчителем; *добирає та обґрунтовує* вживання того чи іншого музично-виразового й композиційного арсеналу при виконанні практичних завдань; *самостійно утворює* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного естрадно-концертного жанру (фрагмент, зведений у клавір, не більше періоду); *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, тематичні утворення, які розкривають задекларовані в сюжеті, образі емоційне забарвлення й виразність; *аргументує* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів, тематичних утворень у власній музичній композиції.
2.	**<u>ЖАНРИ СИМФОНІЧНОЇ МУЗИКИ</u>** Етимологія поняття "симфонія", симфонізм, симфонічне мислення та їхні видові ознаки, жанрові різновиди симфонічної музики; **Увертюра:** ґенеза жанру увертюри, типи увертюри в оперній музиці, увертюра як жанр програмної оркестрової музики: **Симфонія:** походження жанру симфонії, принципи сонатно-симфонічного циклу, різновиди симфонії у композиторській творчості, **симфонієта**; **Інші види симфонічних жанрів:** симфонічна поема, симфонічна картина, симфонічна сюїта, симфонічна фантазія тощо; **<u>Робота з нотним текстом:</u>** Різдвяна увертюра "Колядниця" ("Новорічна увертюра") С. Людкевича; "Українська симфонія" Е. Ванжури; **<u>Музичне аудіювання:</u>** "Різдвяна увертюра" В. Безкоровайного, "Тріумфальна увертюра" І. Карабиця, Увертюра "Свобода" М. Кузана, "Увертюра на 4 українські теми" Б. Лятошинського, "Римський карнавал" Г. Берліоза, Увертюра Л. ван Бетговена (на вибір), Увертюра А. Дворжака (на вибір), Увертюра Ф. Мендельсона (на вибір), Увертюра К. Сен-Санса (на вибір), оперні увертюри різних композиторів (на вибір); Симфонія М. Березовського, "Концертуюча симфонія" Д. Бортнянського, Симфонія

	(на вибір) М. Вербицького, Симфонія Р. Сімовича (на вибір), Симфонієта Є. Станковича, “Дитяча симфонія” (“Симфонія іграшок”) Й. Гайдна (Л. Моцарта), “Пасторальна симфонія” № 6 F-dur Л. ван Бетговена, “Весняна симфонія” (І ч.) Р. Шумана, Симфонія № 2 (фінал) П. Чайковського, “Класична симфонія” (фрагменти) С. Прокоф’єва, “Проста симфонія” Б. Бріттена; Симфонічна поема “Петро Конашевич-Сагайдачний” М. Вериківського, Симфонічна поема “Карнавал” Р. Сімовича, Симфонічна поема “Ангел” Ф. Якименка, Симфонічна поема (на вибір) А. Дворжака, Симфонічна поема “Фінляндія” Я. Сібеліуса, “Тіль Улєншпіґель” Р. Штрауса; “Гуцульські картинки” Л. Колодуба, “Баба-Яга” А. Лядова, “Кікімора” А. Лядова, “Садко” М. Римський-Корсакова, “Фонтани Рима” О. Респігі; Симфонічна сюїта “Веснянки” М. Вериківського, Симфонічна сюїта “Козак Голота” П. Козицького (фрагменти), “Тарас Шевченко” Б. Лятошинського, “Моцартіана” П. Чайковського, “Шехеразада” М. Римський-Корсакова, Сюїта для фортепіано з окрестром “Ночі в садах Іспанії” М. де Фалья; Фантазія “Український козак-шумка”для оркестру М. Лисенка, Симфонічна фантазія-увертюра “Веснянки” (за мотивами Лисенкових і галицьких веснянок) С. Людкевича, “Ніч на Лисій горі” М. Мусорського, Симфонічна фантазія П. Чайковського (на вибір). ***<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</u>*** **Змістове коло теми. Учень/учениця:** *визначає* симфонізм у музиці як метод музичної композиції, зумовлений мисленням, характером і драматургією віддзеркалення дійсності в музичному мистецтві у композиції одного мистецького твору, причини появи симфонічної музики як сфери мистецтва, що виходить із буття на рівень філософського узагальнення – від природніх явищ, їх осмислення людиною до їх видів у світській музиці; *пояснює* значення видів симфонічної музики як форми організації музичного твору, симфонічних жанрів як форми музичної творчості, образно-ідейний зміст увертюри, симфонії, симфонієти, симфонічної поеми, симфонічної картини, симфонічної фантазії, симфонічної сюїти для розвитку уяви, асоціативного, емоційного та логічного мислення, інтелектуального збагачення внутрішнього світу людини, розуміння багатогранності життя в усіх його проявах; *розрізняє поняття* “симфонія”, “симфонізм”, “симфонічне мислення”, “увертюра”, “увертюра в оперній музиці”, “програмна оркестрова музика”, “симфонія”, “принципи сонатно-симфонічного циклу”, “симфонієта”, “симфонічна поема”, “симфонічна картина”, “симфонічна сюїта”, “симфонічна фантазія” тощо; *висловлює судження* щодо функцій музичного мистецтва у сучасному житті суспільства, актуальності симфонічної музики, ідейно-художнього змісту симфонічних жанрів, особливостей втілення сюжетів і образів, їх символічного значення відповідними засобами музичної мови та тематизму, які є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *переносить* раніше засвоєні знання та вміння в нову ситуацію для визначення понять симфонія, симфонізм, симфонічне мислення, увертюра, увертюра в оперній музиці, програмна оркестрова музика, симфонія, принципи сонатно-симфонічного циклу, симфонієта, симфонічна поема, симфонічна картина, симфонічна сюїта, симфонічна фантазія, специфіки втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *усвідомлює будову* музикознавства як науки, що вивчає симфонічні жанри як музичний твір, творчість композиторів, засоби та способи виразовості, засади співдії тематичних утворень, партій, частин у формотворенні та принципи розвитку музичного матеріалу; *висловлює* власні судження про складові понять “симфонія”, “симфонізм”, “симфонічне мислення” та їхні видові ознаки, жанрові різновиди симфонічної музики, увертюра, ґенеза жанру увертюри, типи увертюри в оперній музиці, увертюра як жанр програмної оркестрової музики, симфонія, походження жанру симфонії, принципи сонатно-симфонічного циклу, різновиди симфонії у композиторській творчості, симфонієта, симфонічна поема, симфонічна картина, симфонічна сюїта, симфонічна фантазія; *розуміє* й *пояснює* специфіку симфонічних жанрів, значення й роль тематики жанрів, причини їх появи, вплив філософських наук, вокальних, танцювальних, поліфонічних, циклічних, ансамблевих та естрадно-концертних жанрів, життя та інших видів мистецтва на їх появу, історичне значення появи симфонічних жанрів для розвитку музичного мистецтва, мету створення композиторами сим-

	фонічних жанрів, складність і особливість процесу інтелектуальної творчості, філософського узагальнення, розуміння буття, місце в ньому уяви і фантазії митця, *знає* основну сферу їх вживання як спеціальної музики для слухання, що спонукає до роздумів; *визначає* жанрові ознаки симфонічних творів, *способи* їх побутування у добу формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *розуміє й усвідомлює* роль симфонічної музики у культурному просторі природного середовища музичного виконавства та у сучасному суспільстві, цінність симфонічної музики для духовно наснаженого, емоційно багатого розвитку особистості, її інтелекту, розвитку її мислення та розуміння буття; *систематизує* симфонічні твори за жанровими ознаками, *укладає* їх у систему за жанровими особливостями; *систематизує* симфонічні жанри за їх ознаками; *розкриває* закономірності використання різних елементів музичної мови, побудови тканини музичного твору, розгортання тематичного матеріалу у симфонічному творі як ознак жанровості у симфонічній музиці; *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені митцями у творах симфонічних жанрів; *зіставляє* специфіку розгортання тематизму в різних жанрах симфонічної музики, музичному та інших видах мистецтва; *виокремлює і з'ясовує* роль засобів виразовості, принципів формотворення та викладу тематичного матеріалу в різних симфонічних творах; *визначає* музичні ознаки симфонічного жанру; *порівнює* різні симфонічні твори в межах одного жанру; *знає і виявляє* характерні ознаки жанру на прикладі різних творів одного жанру, жанрового виду; *порівнює* симфонічні твори одного жанру, жанрового виду на рівні засобів виразовості, способів музичного розгортання, викладу і розвитку тематичного матеріалу, форми, що створені представниками різних національних культур; *визначає* внесок українських композиторів у розвиток вивченого симфонічного жанру; *знає та розуміє* значення основних термінів розділу; *розуміє* складність і особливість процесу творчості, місце в ньому логічного мислення, інтелекту, емоцій, уяви й фантазії митця, розуміння особливостей розгортання музичного матеріалу у симфонічному творі, засад провідного способу викладу образно-ідейного змісту симфонічної музики, зміст творів, їх образи, настрої, з'ясовуючи роль музично-виразових засобів, їх специфічні ознаки; *висловлює* судження про функції симфонічного жанру, його місце в житті людини, суспільства, власні думки й оцінки, спричинені симфонічними творами, судження про зв'язок прослуханого із власними життєвими спостереженнями; *виявляє* початкові вміння розрізнення художньої вартості симфонічної музики; *усвідомлює необхідність* збереження симфонічної виконавської культури, поетапність її осягнення та відновлення як повноцінної частини буття української сучасної культури*;* помічає й формулює проблеми сучасного культурного буття симфонічної музики в процесі навчання і життєтворчості; *робить припущення* щодо способу розв'язання проблем, що існують в сучасному українському культурному просторі. **Музичне аудіювання. Учень/учениця:** *естетично та інтелектуально насолоджується* пізнанням симфонічної музики; *емоційно сприймає, осмислює та висловлює враження* від прослуханих симфонічних творів, *помічає й цінує красу* симфонічної музики; *використовує* набуті знання при прослуховуванні й аналізі симфонічного твору; *висловлює* власні думки й оцінки, спричинені симфонічними творами; *сприймає, аналізує та оцінює* прослухані твори симфонічних жанрів; *критично мислить, формулює тезу, добирає* аргументи на її підтвердження або спростування, *самостійно робить висновки* стосовно образно-ідейного змісту та його музичного втілення при описі симфонічного твору; *простежує* динаміку розвитку ідейно-образного змісту симфонічного твору, *фіксує* схематично розвиток музичного матеріалу; *розкриває* особливості музичного відтворення сюжетів та образів програмних симфонічних творів; *створює* елементарний музикознавчий текст, використовуючи відповідну музичну термінологію для характеристики симфонічного твору; *запам'ятовує* характерні ознаки музичної характеристики симфонічного

	твору, що стають жанровими визначниками симфонічної музики; *визначає* на слух жанрові ознаки та індивідуальні особливості прослуханого симфонічного твору; *характеризує* музичну мову симфонічного твору, його будову, розвиток тематизму, специфіку фактури і форму, *виявляє* у них ключові риси, національний і загально-культурний музичний зміст; *уявляє* музично описані явища, фантазує на основі сприйнятого, *схвалює* вираження емоцій, почуттів, станів через майстерне використання відповідної палітри музично-виразових засобів у конкретному симфонічному творі; вербально, музично, графічно *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені композитором у конкретному симфонічному творі, його частині, розділі форми, тематичному утворенні; *має власний погляд* на дискутовану проблему, задекларовану прослуханим симфонічним твором; *переказує* ідейно-образний зміст прослуханого симфонічного твору, музикознавчий текст — характеристику твору за схематично зафіксованим розбором; *складає* самостійно складний план образно-ідейного змісту симфонічного твору, його драматургії, композиційного (розкладення на частини) плану; *наводить приклади* симфонічних творів відповідних жанрів; *складає* перелік прослуханих симфонічних творів, короткі повідомлення про їх творців, таблиці, схеми, конспекти, інтелектуальні карти на основі власних спостережень та вражень за простим планом самостійно, складним планом, поданим вчителем; *добирає* висловлювання відомих музикантів до теми розділу; *інтерпретує* можливі варіанти укладення партій симфонічного твору, можливі варіанти музичного прочитання образно-ідейного змісту, визначеного жанром, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту в межах жанрової одиниці, можливі наслідки побутування усталених жанрів симфонічних жанрів у сучасних умовах; *моделює* поняття, явища, закономірності розвитку симфонічних жанрів. **Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця:** *використовує* всі види і типи мовленнєвої діяльності для опису симфонічного твору; *користується* набутим термінологічним словником, довідковою музикознавчою літературою з метою вдосконалення власного професійного мовлення; *використовує правильно* музичну термінологію, необхідну для опису симфонічних творів; *дає визначення* поняттям “симфонія”, “симфонізм”, “симфонічне мислення”, “увертюра”, “увертюра в оперній музиці”, “програмна оркестрова музика”, “симфонія”, “принципи сонатно-симфонічного циклу”, “симфонієта”, “симфонічна поема”, “симфонічна картина”, “симфонічна сюїта”, “симфонічна фантазія”; *пояснює* визначення основних понять та принципів симфонічних жанрів у музиці, їх етимологію, різновиди; *здобуває* інформацію про симфонічну музику, історичні епохи, композиторів – творців симфонічних опусів, видатних диригентів із різноманітних джерел, *здійснює* бібліографічний пошук, *працює* з музикознавчою та художньою літературою для самостійних завдань; *систематизує* готову навчальну музичну і музикознавчу інформацію про симфонічні жанри; *характеризує та порівнює* музичні твори одного симфонічного жанру, симфонічні жанри, інтерпретації одного твору, доречно використовуючи відповідні словесні форми, музикознавчі терміни; *аналізує* роль художніх засобів у симфонічному творі, причини відмінностей між творами в межах одного симфонічного жанру; *розуміє* закономірності використання специфічного арсеналу музичної виразовості у симфонічному творі, творах одного симфонічного жанру, симфонічних жанрів; *визначає* головні і другорядні чинники передачі образно-ідейного змісту симфонічного твору, творів одного жанру, різних жанрів симфонічної музики; *відрізняє* різні жанри симфонічної музики, їх жанрові, стилістичні та культурні особливості на рівні засобів музичної виразовості, тематизму, музичного розвитку та форми; *розуміє* та *пояснює* мету створення, значення творів симфонічних жанрів, умови існування в сучасному звукопросторі та активну експлуатацію принципів симфонізму у сучасних видах розважального мистецтва; *сприймає, аналізує, оцінює* здобуті відомості й добирає та використовує

	ті з них, які необхідні для досягнення комунікативної мети у симфонічних жанрах, із сучасним слухачем, вчиться виявляти в нього інтерес до симфонічної музики; *усвідомлює необхідність* збереження та відновлення симфонічної композиторської спадщини та *робить висновки* щодо необхідності її буття як обов'язкової складової сучасної культури; *класифікує* симфонічну музику за ознаками жанру; критично *оцінює* симфонічний твір, інтелектуальне та емоційне багатство музичних способів втілення образно-ідейного змісту, сюжету; *цікавиться та пишається* внеском українських композиторів у розвиток симфонічних жанрів; *створює письмово* есе-рефлексію на тему прослуханого симфонічного твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* правила оркестрової виконавської культури; *використовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному музичному виконанні провідного тематизму визначених симфонічних творів (на фортепіано); *емоційно сприймає, критично оцінює* фрагменти симфонічного твору при виконанні за власною участю, виконанні однокласників; *інтерпретує* основні тематичні утворення симфонічних творів на фортепіано; *співставляє* власну інтерпретацію з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* правильно музичні та музикознавчі терміни, мовний, музичний та музикознавчий текст; *знаходить* невідомі з попереднього досвіду форми запису симфонічного твору (клавір, партитура); *уміє визначити* внесок симфонічних творів у розвиток та становлення музичної культури, *розпізнати і показати* характерну музичну мову, основні теми, розділи, частини симфонічних жанрів, *простежити* розвиток тематичного матеріалу, *співвідносити* жанри; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу), стилістичні огріхи у письмових роботах та усному спілкуванні; *вміє осмислити і коментувати* власні почуття, викликані проаналізованим симфонічним твором; *має* власний погляд на образно-ідейне наповнення симфонічного твору і способи його музичного втілення, *вміє* його *співвіднести* з поглядами інших учасників навчання, *критично оцінює* набутий попередньо досвід розгляду симфонічного твору; *знає й використовує* доцільні формули вдосконалення власного писемного вербального і музичного мовлення; *розкриває* особливості відтворення сюжетів та образів засобами музичної мови та його актуальність для сучасного і майбутнього слухача у симфонічних творах; *характеризує* ключові риси музичного втілення образно-ідейного змісту, розвиток музичного матеріалу, тематизм симфонічного твору засоби музичної мови, *виявляє* у них ключові риси, національний і загальнолюдський зміст; *виявляє* специфіку виразовості симфонічної музики у порівнянні з виразовістю інших жанрових видів музичного мистецтва; *вміє співвідносити* твори одного симфонічного жанру, жанрового виду, створені у різні історичні періоди, в різних національних культурах тощо, *пишається* внеском українців у світову музичну культуру; *висловлює власні думки й оцінки* симфонічної музики, доцільності використання тих чи інших засобів виразності у музичному творі, роботи з тематизмом; *застосовує* всі види і форми фіксації власних спостережень за симфонічними творами, жанрами, видами оркестрової музики; *будує* шкалу, діаграму, укладає і заповнює таблицю за ознаками музичної мови, схему музичного розвитку, музичної форми твору; *складає складний план опису* драматургії музичного розвитку симфонічного твору, короткі повідомлення про композиторів, видатних солістів; *добирає і систематизує описи* визначених симфонічних творів, жанрів; *створює* графічні, схематичні, хореографічні, літературні та драматичні ілюстрації до симфонічних творів, презентації на тему симфонічного жанру, композитора, певного історичного періоду; *стежить* за музичним текстом, тематичним розвитком симфонічного твору; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту, за допомогою вчителя — частини, тематичні утворення тощо; *показує* їх у нотах; під керівництвом вчителя та самостійно *визначає*

	жанр симфонічного твору, його жанрові ознаки, засоби музичної виразовості, складові елементи фактури твору; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного симфонічного жанру; *описує* форму, її розділи та елементи; *розрізняє* музичні тексти (уривки творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів музичної виразовості, музичного розвитку, будови, форми, визначає їх жанрову належність, належність до певного виду жанрів; *класифікує* симфонічні твори за жанровими ознаками; *переносить* раніше засвоєні вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі навчальних творів та *аналізує* симфонічні твори (визначає кількість тактів, частин, розділів, тематичні утворення та їх проведення у різних розділах форми); *поділяє* музичний текст у межах сонатної форми, драматургічну композицію на експозицію, розробку, репризу, кульмінацію, коду; *створює елементарні* власні симфонічні композиції з наданих вчителем компонентів, тематичні утворення, розділяє поданий музичний матеріал на партії визначеного оркестрового складу за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *критично оцінює* симфонічні композиції, запропоновані вчителем та зразки власного авторства, однокласників, *виявляє* об'єктивність, толерантність і тактовність в оцінці; *обґрунтовує вживання* норм композиції, засвоєних при попередньому вивченні жанрів; *складає* простий план розгортання симфонічного твору, його драматургічної композиції та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого симфонічного твору, прагнучи досягнути змістової та композиційної єдності в межах жанрової визначеності; *редагує* навчальні зразки симфонічних жанрів, запропоновані вчителем; *добирає та обґрунтовує* вживання того чи іншого музично-виразового та композиційного арсеналу при виконанні практичних завдань; *самостійно утворює* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного симфонічного жанру (фрагмент, зведений у клавір, не більше періоду); *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, тематичні утворення, які розкривають задекларовне в сюжеті, образі емоційне забарвлення й виразність; *аргументує* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів, тематичних утворень у власній музичній композиції.
3.	**<u>ХОРОВІ ТА ВОКАЛЬНО-СИМФОНІЧНІ ЖАНРИ</u>** **Традиційні жанри і форми християнської культової музики:** гимн, псалом, духовна пісня; тропар, канон, кондак, акафіст; хорал, секвенція, органум, кондукт; всенічна, літургія, панахида; меса, реквієм, пасіони; **Паралітургічні жанри:** кант, партесний концерт, хоровий концерт, мотет, мадригал, ораторія, кантата; **Світські хорові жанри:** хорова поема; **<u>Робота з нотним текстом:</u>** "Боже, великий єдиний" М. Лисенка, "Тебе, Бога, хвалим" для двох хорів C-dur Д. Бортнянського, пісні з "Почаївського Богогласника" (на вибір), ; "Отче наш" a-moll М. Вербицького, "Служба Божа" в обр. С. Людкевича, Літургії та Всенічні обичного наспіву (на вибір), частини Літургій та піснеспіви М. Березовського, А. Веделя, М. Вербицького, М. Леонтовича, К. Стеценка, О. Кошиця, П. Демуцького, П. Гончарова (на вибір); Релігійні канти (на вибір); партесні концерти (на вибір); хоровий концерт № 3 "Господи, силою Твоєю" або № 25 "Не умолчим никогда, Богородице" Д. Бортнянського; "Ізраїль в Єгипті" Г. Ф. Генделя; Кантата "Б'ють пороги" М. Лисенка на сл. Т. Шевченка, кантата Й. С. Бах (на вибір); **<u>Музичне аудіювання:</u>** "Te Deum" Й. Гайдна, А. Дворжака, В. А. Моцарта, Г. Персела (фрагменти — на вибір), "Ave Maria" Дж. Палестріни, "Отче наш" М. Березовського, К. Стеценка (інше — на вибір), фрагменти "Маґніфікату" А. Вівальді, Дж. Ґабрієллі, Г. Дюфаї, К. Монтеверді (на вибір), "Stabat Mater" Дж. Перґолєзі, органуми і кондукти Леоніна, Перотина (на вибір); фрагменти Всенічної А. Веделя, К. Стеценка (на вибір), фрагменти літургії М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя, М. Вербицького, О. Кошиця, М. Леонтовича, К. Сте-

	ценка, (на вибір), фрагменти Панахиди пам’яті М. Лисенка К. Стеценка; Коронаційна меса (фрагменти) Л. ван Бетговена, фрагменти мес Й. Гайдна (на вибір), Меса № 1 В. А. Моцарта, “Меси Папи Марчело” Дж. Палестріни (на вибір); фрагменти Реквієму Дж. Верді, В. А. Моцарта, Й. Окегема (на вибір), фрагменти Пасіонів Й. С. Баха, О. Лассо (на вибір); Обробки кантів українських композиторів (на вибір), партесні концерти (на вибір); хорові концерти М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя (на вибір), концерт “Камо пойду от лиця Твоєго, Господи”М. Лисенка, Хоровий концерт Є. Станковича (на вибір); мотети Г. де Машо, Г. Дюфаї, Й. Окегема, Я. Обрехта, Ж. Депре, О. Лассо (на вибір), мадриґали Дж. Палестріни (на вибір); ораторія “І нарекоша ім’я Київ” на тексти літописів (фрагменти) Л. Дичко, Ораторія “Іду. Накликую. Взиваю” на тексти митрополита Андрея Шептицького (фрагменти) В. Камінський, ораторія Дж. Каррісімі (на вибір); кантата “У неділеньку святую” К. Стеценка, дитяча кантата “Сонячне коло” Л. Дичко, кантата-поема “Гамалія” на сл. Т. Шевченка М. Скорика, Камерна кантата № 3 на сл. П. Тичини О. Киви; “Заповіт” М. Лисенка, “Ой, нема, нема ні вітру, ні хвилі” (з “Гамалії”) М. Лисенка, “Рано-вранці новобранці” К. Стеценка, поема “Снігу, ой снігу якого” з циклу “Щороку” на сл. О. Олеся Л. Ревуцького. ***<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</u>*** **Змістове коло теми. Учень/учениця:** *визначає* хоровий спів як найдавніший тип буття музичної культури, покликаний бути засобом особливого спілкування, з особливим слухачем у історично віддалених епохах, передавати колективне віддзеркалення дійсності в музиці у композиції одного мистецького твору, причини появи хорової та вокально-симфонічної музики як сфери мистецтва, що виходить з буття на рівень духовного узагальнення – від природніх явищ, потреб людини, людського суспільства до їх видів у світській музиці; *пояснює* значення видів хорової та вокально-симфонічної музики як форми організації музичного твору, хорових та вокально-симфонічних жанрів як форми музичної творчості, образно-ідейний зміст традиційних форм та традиційних жанрів культової музики християнства як провідної релігії європейської культури — гимну, псалому, духовної пісні, акафісту, канону, кондака, хоралу, секвенції, органуму, кондукту, всенічної, літургії, панахиди, меси, реквієму, пасіонів, паралітургічних жанрів – канту, партесного концерту, хорового концерту, мотету, мадригалу, ораторії, кантати, світського жанру – хорової поеми для розвитку уяви, асоціативного, емоційного та логічного мислення, інтелектуального та духовного збагачення внутрішнього світу людини, розуміння багатогранності життя у всіх його проявах; *розрізняє поняття* “хор”, “оркестр”, “солісти”, “хорова музика”, “вокально-симфонічна музика”, “культова музика”, “літургія”, “богослуження”, “всенічна”, “Служба Божа”, “меса”, “панахида”, “реквієм”, “пасіони”, “богослужбовий спів”, “антифон”, “респонсор”, “бурдон”, “ісон”, “гимн” “псалом”, “духовна пісня”, “хорал”, “тропар”, “ірмос”, “кондак”, “канон”, “акафіст”, “хорал”, “секвенція”, “органум”, “кондукт”, “паралітургічна музика”, “кант”, “мотет”, мадригал”, “партесний концерт”, “кантата”, “хоровий концерт”, “ораторія”, “світська музика”, “хорова поема” тощо; *висловлює судження* щодо функцій музичного мистецтва у сучасному житті суспільства, актуальності хорової та вокально-симфонічної музики, ідейно-художнього змісту хорових та вокально-симфонічних жанрів, особливостей втілення сюжетів та образів, їх символічного значення відповідними засобами музичної мови і тематизму, які є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *переносить* раніше засвоєні знання та вміння в нову ситуацію для визначення понять хор, оркестр, солісти, хорова музика, вокально-симфонічна музика, культова музика, богослуження, всенічна, літургія, Служба Божа, меса, панахида, реквієм, пасіони, богослужбовий спів, антифон, респонсор, бурдон, ісон, гимн, псалом, духовна пісня, хорал, тропар, ірмос, кондак, канон, акафіст, хорал, секвенція, органум, кондукт, паралітургічна музика, кант, мотет, мадригал, партесний концерт, кантата, хоровий концерт, ораторія, світська музика, хорова поема, специфіки втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *усвідомлює будову* музикознавства як науки, що вивчає хорові та вокально-симфонічні жанри як музичний твір, культову музичну творчість та творчість композиторів, засоби та

способи виразовості, засади співдії вокальних партій у фактурі, частин у формотворенні та специфічні принципи розвитку музичного матеріалу; *висловлює* власні судження про складові понять “хорова музика”, “культова музика”, “вокально-симфонічна музика” та їхні видові ознаки, жанрові різновиди хорової та вокально-симфонічної музики, традиційні жанри і форми християнської культової музики, гимн, псалом, духовну пісню; тропар, канон, кондак, акафіст; хорал, секвенцію, органум, кондукт; всенічну, літургію, панахиду; месу, реквієм, пасіони, паралітургічні жанри, кант, партесний концерт, хоровий концерт, мотет, мадригал, ораторію, кантату, світські хорові жанри, хорову поему; *розуміє* й *пояснює* специфіку хорових та вокально-симфонічних жанрів, значення і роль тематики жанрів, причини їх появи, вплив релігійності, життя на їхню появу, формування в межах культу інших видів мистецтва, історичне значення появи хорових та вокально-симфонічних жанрів для розвитку музичного мистецтва, мету створення хорових та вокально-симфонічних жанрів, складність і особливість процесу інтелектуальної творчості, богослівського узагальнення, розуміння духовного буття, *знає* основну сферу їх вживання як спеціальної музики для виконання певних культових дій та слухання, що спонукає до духовних роздумів; *визначає* жанрові ознаки хорових та вокально-симфонічних творів, *способи* їх побутування у добу формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *розуміє й усвідомлює* роль хорової та вокально-симфонічної музики у культурному просторі природного середовища та у сучасному суспільстві, цінність хорової та вокально-симфонічної музики для духовно наснаженого, емоційно багатого розвитку особистості, її інтелекту, розвитку її мислення та розуміння буття; *систематизує* хорові та вокально-симфонічні твори за жанровими ознаками, *укладає* їх у систему за жанровими особливостями; *систематизує* хорові та вокально-симфонічні жанри за їхніми ознаками; *розкриває* закономірності використання певних елементів музичної мови, побудови тканини музичного твору, тематичного розгортання у хоровому та вокально-симфонічному творі як ознак жанровості у хоровій та вокально-симфонічній музиці; *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені митцями у творах хорових та вокально-симфонічних жанрів; *зіставляє* специфіку розгортання тематизму в різних жанрах хорової та вокально-симфонічної музики, музичному та інших видах мистецтва; *виокремлює і з’ясовує* роль засобів виразовості, принципів формотворення та викладу в різних хорових та вокально-симфонічних творах; *визначає* музичні ознаки хорового та вокально-симфонічного жанру; *порівнює* різні хорові та вокально-симфонічні твори в межах одного жанру; *знає і виявляє* характерні ознаки жанру на прикладі різних творів одного жанру, жанрового виду; *порівнює* хорові та вокально-симфонічні твори одного жанру, жанрового виду на рівні засобів виразовості, способів музичного розгортання, викладу і розвитку тематичного матеріалу, форми, що створені представниками різних національних культур; *визначає* внесок українських композиторів у розвиток вивченого хорового та вокально-симфонічного жанру; *знає та розуміє* значення основних термінів розділу; *розуміє* складність і особливість процесу творчості, місце в ньому логічного мислення, інтелекту, емоцій, уяви й фантазії митця, розуміння особливостей розгортання музичного матеріалу у хоровому та вокально-симфонічному творі, засад провідного способу викладу образно-ідейного змісту хорової та вокально-симфонічної музики, зміст творів, їх образи, настрої, з’ясовуючи роль музично-виразових засобів, їх специфічні ознаки; *висловлює* судження про функції хорового та вокально-симфонічного жанру, його місце в житті людини, суспільства, власні думки й оцінки, спричинені хоровими та вокально-симфонічними творами, судження про зв’язок прослуханого із власними життєвими спостереженнями; *виявляє* початкові вміння розрізнення художньої вартості хорової та вокально-симфонічної музики; *усвідомлює необхідність* збереження хорової та вокально-симфонічної виконавської культури, поетапність її осягнення та відновлення як повноцінної частини буття української сучасної культури*;* помічає й формулює проблеми сучасного культурного буття хорової та вокально-симфонічної музики в процесі навчання і життєтворчості, *робить припущення* щодо способу розв’язання проблем, що існують в сучасному українському культурному просторі.

Музичне аудіювання. Учень/учениця: *естетично та інтелектуально насолоджується* пізнанням хорової та вокально-симфонічної музики; *емоційно сприймає, осмислює*

	та висловлює враження від прослуханих хорових та вокально-симфонічних творів, *помічає й цінує красу* хорової та вокально-симфонічної музики; *використовує* набуті знання при прослуховуванні й аналізі хорового та вокально-симфонічного твору; *висловлює* власні думки й оцінки, спричинені хоровими та вокально-симфонічними творами; *сприймає, аналізує та оцінює* прослухані твори хорових і вокально-симфонічних жанрів; *критично мислить, формулює тезу, добирає* аргументи на її підтвердження або спростування, *самостійно робить висновки* стосовно образно-ідейного змісту та його музичного втілення при описі хорового та вокально-симфонічного твору; *простежує і визначає* тип динаміки розвитку ідейно-образного змісту хорового та вокально-симфонічного твору, *фіксує* схематично розвиток музичного матеріалу; *розкриває* особливості музичного відтворення сюжетів та образів хорових та вокально-симфонічних творів; *створює* елементарний музикознавчий текст, використовуючи відповідну музичну термінологію для характеристики хорового та вокально-симфонічного твору; *запам'ятовує* характерні ознаки музичної характеристики хорового та вокально-симфонічного твору, що стають жанровими визначниками хорової та вокально-симфонічної музики; *визначає* на слух жанрові ознаки та індивідуальні особливості прослуханого хорового та вокально-симфонічного твору; *характеризує* музичну мову хорового та вокально-симфонічного твору, його будову, специфіку фактури і форму, *виявляє* у них ключові риси, національний і загально-культурний музичний зміст; *уявляє* музично описані явища, фантазує на основі сприйнятого, *схвалює* вираження емоцій, почуттів, станів через майстерне використання відповідної палітри музично-виразових засобів у конкретному хоровому та вокально-симфонічному творі; вербально, музично, графічно *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені у конкретному хоровому та вокально-симфонічному творі, його частині, розділі форми, тематичному утворенні; *має власний погляд* на дискутовану проблему, задекларовану прослуханим хоровим чи вокально-симфонічним твором; *переказує* ідейно-образний зміст прослуханого хорового та вокально-симфонічного твору, літературний текст – основу словесної канви твору, музикознавчий текст — характеристику твору за схематично зафіксованим розбором; *складає* самостійно складний план образно-ідейного змісту хорового та вокально-симфонічного твору, його драматургії, композиційного (розкладення на частини) плану; *наводить приклади* хорових та вокально-симфонічних творів відповідних жанрів; *складає* перелік прослуханих хорових та вокально-симфонічних творів, короткі повідомлення про їх творців, творців літературних текстів, що стали вербальною основою музичних творів, таблиці, схеми, конспекти, інтелектуальні карти на основі власних спостережень та вражень за простим планом самостійно, складним планом, поданим вчителем; *добирає* висловлювання відомих музикантів до теми розділу; *інтерпретує* можливі варіанти укладення партій хорового та вокально-симфонічного твору, можливих варіантів музичного прочитання образно-ідейного змісту, визначеного жанром, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту в межах жанрової одиниці, можливі наслідки побутування усталених жанрів хорових та вокально-симфонічних жанрів у сучасних умовах; *моделює* поняття, явища, закономірності розвитку хорових та вокально-симфонічних жанрів. **Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця:** *використовує* всі види і типи мовленнєвої діяльності для опису хорового та вокально-симфонічного твору; *користується* набутим термінологічним словником, довідковою музикознавчою літературою з метою вдосконалення власного професійного мовлення; *використовує правильно* музичну термінологію, необхідну для опису хорових та вокально-симфонічних творів; *дає визначення* поняттям "хор", "оркестр", "солісти", "хорова музика", "вокально-симфонічна музика", "культова музика", "літургія", "богослуження", "всенічна", "Служба Божа", "меса", "панахида", "реквієм", "пасіони", "богослужбовий спів", "антифон", "респонсор", "бурдон", "ісон", "гимн" "псалом", "духовна пісня", "тропар", "ірмос", "кондак", "канон", "акафіст", "хорал", "секвенція", "органум", "кондукт", "паралітургічна музика", "кант", "мотет", мадригал", "партесний концерт", "кантата", "хоровий концерт", "ораторія", "світська музика" "хорова поема" тощо; *пояснює* визначення основних понять та принципів хорових та вокально-симфонічних жанрів у музиці, їх етимологію, різ-

	новиди; *здобуває* інформацію про хорову та вокально-симфонічну музику, історичні епохи, композиторів – творців хорових та вокально-симфонічних опусів, видатних хорових диригентів з різноманітних джерел, *здійснює* бібліографічний пошук, *працює* з музикознавчою та художньою літературою для самостійних завдань; *систематизує* готову навчальну музичну і музикознавчу інформацію про хорові та вокально-симфонічні жанри; *характеризує та порівнює* музичні твори одного хорового або вокально-симфонічного жанру, виду, інтерпретації одного твору, доречно використовуючи відповідні словесні форми, музикознавчі терміни; *аналізує* роль художніх засобів у хоровому та вокально-симфонічному творі, причини відмінностей між творами в межах одного хорового або вокально-симфонічного жанру; *розуміє* закономірності використання специфічного арсеналу музичної виразовості у хоровому та вокально-симфонічному творі, творах одного жанру, жанрового виду; *визначає* головні і другорядні чинники передачі образно-ідейного змісту хорового або вокально-симфонічного твору, творів одного жанру, різних жанрів хорової та вокально-симфонічної музики; *відрізняє* різні жанри хорової та вокально-симфонічної музики, їх жанрові, стилістичні та культурні особливості на рівні засобів музичної виразовості, тематизму, музичного розвитку та форми; *розуміє* та *пояснює* мету створення, значення творів хорових та вокально-симфонічних жанрів, умови існування в сучасному звукопросторі та активної експлуатації принципів колективного виконання у сучасному житті; *сприймає*, *аналізує*, *оцінює* здобуті відомості й добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення комунікативної мети у хорових та вокально-симфонічних жанрах, з диригентом, іншими виконавцями, із сучасним слухачем, вчиться виявляти в нього інтерес до хорової та вокально-симфонічної музики; *усвідомлює необхідність* збереження та відновлення хорової та вокально-симфонічної творчої спадщини та *робить висновки* щодо необхідності її буття як обов'язкової складової сучасної культури; *класифікує* хорову та вокально-симфонічну музику за ознаками жанру; критично *оцінює* хоровий або вокально-симфонічний твір, інтелектуальне та емоційне багатство музичних способів втілення образно-ідейного змісту, сюжету; *цікавиться та пишається* внеском українських композиторів у розвиток хорових та вокально-симфонічних жанрів; *створює письмово* есе-рефлексію на тему прослуханого хорового або вокально-симфонічного твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* правила хорової виконавської культури; в*икористовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному музичному виконанні провідного тематизму визначених хорових та вокально-симфонічних творів (голосом, на фортепіано); *емоційно сприймає*, *критично оцінює* фрагменти хорового та вокально-симфонічного твору при виконанні за власною участю, виконанні однокласників; *інтерпретує* основні тематичні утворення хорових та вокально-симфонічних творів на фортепіано; *співставляє* власну інтерпретацію з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* правильно музичні та музикознавчі терміни, мовний, музичний та музикознавчий текст; *знаходить* невідомі з попереднього досвіду форми запису хорового та вокально-симфонічного твору (клавір, партитура); *уміє визначити* внесок хорових та вокально-симфонічних творів у розвиток та становлення музичної культури, *розпізнати і показати* характерну музичну мову, основні теми, розділи, частини хорових та вокально-симфонічних жанрів, *простежити* розвиток тематичного матеріалу, *співвідносити* жанри; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу), стилістичні огріхи у письмових роботах та усному спілкуванні; *вміє осмислити і коментувати* власні почуття, викликані проаналізованим хоровим чи вокально-симфонічним твором; *має* власний погляд на образно-ідейне наповнення хорового чи вокально-симфонічного твору і способи його музичного втілення, *вміє* його *співвіднести* з поглядами інших учасників навчання, *критично оцінює* набутий попередньо досвід розгляду хорового та вокально-симфонічного твору; *знає й використовує* доцільні формули вдосконалення власного писемного вербального і музичного мовлення; *розкриває* особливості відтворення сюжетів та образів засобами музичної мови та його актуальність для сучасного і майбутнього слухача у хорових та вокально-симфонічних творах; *характеризує* ключові риси

	музичного втілення образно-ідейного змісту, розвиток музичного матеріалу, тематизм хорового та вокально-симфонічного твору засобами музичної мови, *виявляє* у них ключові риси, національний і загальнолюдський зміст; *виявляє* специфіку виразовості хорової та вокально-симфонічної музики у порівнянні з виразовістю інших жанрових видів музичного мистецтва; *вміє співвідносити* твори одного хорового чи вокально-симфонічного жанру, жанрового виду, створені у різні історичні періоди, в ріхних національних культурах тощо; *пишається* внеском українців у світову музичну культуру; *висловлює власні думки й оцінки* хорової та вокально-симфонічної музики, доцільності використання тих чи інших засобів виразності у музичному творі, роботи з тематизмом; *застосовує* всі види і форми фіксації власних спостережень за хоровими та вокально-симфонічними творами, жанрами, видами хорової та вокально-симфонічної музики; *будує* шкалу, діаграму, укладає і заповнює таблицю за ознаками музичної мови, схему музичного розвитку, музичної форми твору; *складає складний план опису* драматургії музичного розвитку хорового або вокально-симфонічного твору, короткі повідомлення про композиторів, видатних хорових диригентів; *добирає і систематизує описи* визначених хорових або вокально-симфонічних творів, жанрів; *створює* графічні, схематичні, хореографічні, літературні та драматичні ілюстрації до хорових та вокально-симфонічних творів, презентації на тему хорового або вокально-симфонічного жанру, композитора, певного історичного періоду; *стежить* за музичним текстом, тематичним розвитком хорового або вокально-симфонічного твору; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту, за допомогою вчителя — частини, тематичні утворення тощо; *показує* їх у нотах; під керівництвом вчителя та самостійно *визначає* жанр хорового або вокально-симфонічного твору, його жанрові ознаки, засоби музичної виразовості, складові елементи фактури твору; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного хорового або вокально-симфонічного жанру; *описує* форму, її розділи та елементи; *розрізняє* музичні тексти (уривки творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів музичної виразовості, музичного розвитку, будови, форми, визначає їх жанрову належність, належність до певного виду жанрів; *класифікує* хорові та вокально-симфонічні твори за жанровими ознаками; *переносить* раніше засвоєні вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації при самостійному розборі навчальних творів та *аналізує* хорові та вокально-симфонічні твори (визначає кількість тактів (якщо є), частин, розділів, тематичні утворення та їх проведення у різних розділах форми); *поділяє* музичний текст, драматургічну композицію за принципами характерного для жанру типу формотворення; *створює елементарні* власні хорові та вокально-симфонічні композиції з наданих вчителем компонентів, тематичні утворення, розділяє поданий музичний матеріал на партії визначеного хорового та вокально-оркестрового складу за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *критично оцінює* хорові та вокально-симфонічні композиції, запропоновані вчителем та зразки власного авторства, однокласників, *виявляє* об’єктивність, толерантність і тактовність в оцінці; *обґрунтовує вживання* норм композиції, засвоєних при попередньому вивченні жанрів; *складає* простий план розгортання хорового або вокально-симфонічного твору, його драматургічної композиції та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого хорового або вокально-симфонічного твору, прагнучи досягнути змістової та композиційної єдності в межах жанрової визначеності; *редагує* навчальні зразки хорових та вокально-симфонічних жанрів, запропоновані вчителем: *добирає та обґрунтовує* вживання того чи іншого музично-виразового і композиційного арсеналу при виконанні практичних завдань; *самостійно утворює* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного хорового та вокально-симфонічного жанру (фрагмент, зведений у клавір, не більше періоду); *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, тематичні утворення, які розкривають задекларoване в сюжеті, образі емоційне забарвлення й виразність; *аргументує* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів, тематичних утворень у власній музичній композиції.
4.	**<u>СИНТЕТИЧНІ ЖАНРИ; МУЗИКА В ТЕАТРІ; ОПЕРА; БАЛЕТ</u>** Синтетичні жанри в музиці: функції, типи жанрів, видові ознаки; фольклорні та релі-

	гійні витоки театру, **літургічна драма**, **шкільна драма**, **вертеп**; музика у драматичному театрі — **музика до драми** та її особливості; **Опера:** етимологія жанру, складові та композиційні частини оперного спектаклю, поняття оперної драматургії, різновиди опери у композиторській творчості, готування дитячого музичного чи оперного спектаклю; **Балет:** витоки жанру балету, композиція і драматургія класичного балет, балет у творчості композиторів; **Кіномузика.** **<u>Робота з нотним текстом:</u>** “Дві чародійки” Олени Пчілки (інше — на вибір), “Івасик-Телесик” М. Кропивницького; “Пан-Коцький” або “Зима і Весна” М. Лисенка; **<u>Музичне аудіювання:</u>** фрагменти п’єс “Москаль-чарівник” І. Котляревського, “По щучому велінню” М. Кропивницького, “Купала на Йвана” С. Писаревського, “Про що тирса шелестіла” С. Черкасенка—К. Стеценка, комедії У. Шекспіра “Сон в літню ніч” з муз. Ф. Мендельсона; фрагменти середньовічних літургічних драм (“Verses pascales de tres Maries”, “Sponsus”, “Versus de pelegrino”, “Ordo Virtutum” Г. фон Бінґен); фрагменти вертепу; дитячі опери В. Безкоровайного, В. Витвицького, М. Гайворонського, К. Стеценка, С. Туркевич-Лукіянович, фрагменти опер різних композиторів; дитячий балет “Весна” С. Туркевич-Лукіянович, “Лебедине озеро” П. Чайковського, “Спляча красуня” П. Чайковського, “Жізель” А. Адана, “Попелюшка” С. Прокоф’єва (фрагменти); “Легенда про княгиню Ольгу” (муз. Є. Станковича, 1984), “Захар Беркут” (муз. В. Губи, 1971). ***<u>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</u>*** **Змістове коло теми. Учень/учениця:** *визначає* синтетичність як найдавніший тип буття мистецтва, покликаний бути засобом особливого спілкування, з особливим слухачем у історично віддалених епохах, передавати художнє віддзеркалення багатогранної дійсності у композиції одного мистецького твору, причини появи сценічної музики як сфери мистецтва, що виходить з буття на рівень загальнолюдського узагальнення – від природніх явищ, потреб людини, життя людини та суспільства до їх видів у сценічній музиці; *пояснює значення* видів сценічної музики як форми організації музичного твору, синтетичних жанрів та форми музичної творчості як їх елементу, образно-ідейний зміст форм та малих жанрів музики в синтетичних жанрах, їх функцій, типів жанрів, видових ознак, фольклорних та релігійних витоках театру, літургійній драмі, шкільній драмі, вертепі, ролі музики в драматичному театрі та її особливостях, етимологію опери, композиційних складових оперного спектаклю, оперної драматургії, різновидах опери у композиторській творчості, витоках жанру балету, композиції і драматургії класичного балету, особливостях модерного балету та сценічного танцю, балету у творчості композиторів, кіномузиці для розвитку уяви, асоціативного, емоційного та логічного мислення, інтелектуального, емоційного та духовного збагачення внутрішнього світу людини, розуміння багатогранності життя у всіх його проявах; *розрізняє поняття* “сцена”, “сценічність”, “театр”, “роль”, “сюжет”, “дія”, “акт”, “опера”, “балет”, “синтез”, “синкретизм”, “симбіоз”, “театралізоване дійство”, “весілля”, “похорон”, “Коза”, “Маланка”, “літургійна драма”, “шкільна драма”, “вертеп”, “драма”, “трагедія”, “комедія” “трагікомедія”, “драматургія”, “режисер”, “актор”, “маріонетка”, “оперний театр”, “лібрето”, “речитатив”, “арія”, “ансамбль”, “хор”, “увертюра”, “інтермедія”, “опера-серія”, “баладна опера”, “лірична трагедія”, “опера-балет”, “опера-буффа”, “зінґшпіль”, “bel canto”, “кантилена”, “акоманьято”, “секко”, “номерна структура”, “оркестровий номер”, “сцена”, “моно-

	лог”, “пролог”, “велика опера”, “оперета”, “музична драма”, “водевіль”, “мюзикл”, “рок-опера”, “балет”, “пантоміма”, “балерина”. “балерун”, “хореограф”, “балетмейстер”, “класичний балет”, “романтичний балет”, “неокласичний балет”, “сучасний балет”, “кіно”, “фільм”, “сценарій”, “сценарист”, “монтаж” тощо; *висловлює судження* щодо функцій синтетичного мистецтва у сучасному житті суспільства, актуальності сценічної музики, ідейно-художнього змісту сценічних жанрів, особливостей втілення сюжетів і образів, їх символічного значення відповідними засобами музичної мови та тематизму, які є сталими ознаками жанровості на рівні музичної виразовості; *переносить* раніше засвоєні знання та вміння в нову ситуацію для визначення понять сцена, сценічність, театр, роль, сюжет, дія, акт, опера, балет, синтез, синкретизм, симбіоз, театралізоване дійство, весілля, похорон, Коза, Маланка, літургійна драма, шкільна драма, вертеп, драма, трагедія, комедія, трагікомедія, драматургія, режисер, актор, маріонетка, оперний театр, лібрето, речитатив, арія, ансамбль, хор, увертюра, інтермедія, опера-серія, баладна опера, лірична трагедія, опера-балет, опера-буффа, зінґшпіль, bel canto, кантилена, акоманьято, секко, номерна структура, оркестровий номер, сцена, монолог, пролог, велика опера, оперета, музична драма, водевіль, мюзикл, рок-опера, балет, пантоміма, балерина, балерун, хореограф, балетмейстер, класичний балет, романтичний балет, неокласичний балет, сучасний балет, специфіки втілення образності засобами музичної мови, ознак жанрової визначеності; *усвідомлює будову* музикознавства як науки, що вивчає синтетичні жанри як музичний твір, сценічну музичну творчість композиторів, засоби та способи виразовості, засади співдії вокальних партій у фактурі, музики та сценічної дії, частин, різних видів мистецтва у формотворенні та специфічні принципи розвитку музичного матеріалу; *висловлює* власні судження про складові понять “синтетичні жанри”, “сценічна музика” та їхні видові ознаки, жанрові різновиди сценічної музики, традиційні жанри і форми театральної музики, сцена, сценічність, театр, роль, сюжет, дія, акт, опера, балет, синтез, синкретизм, симбіоз, театралізоване дійство, весілля, похорон, Коза, Маланка, літургійна драма, шкільна драма, вертеп, драма, трагедія, комедія, трагікомедія, драматургія, режисер, актор, маріонетка, оперний театр, лібрето, речитатив, арія, ансамбль, хор, увертюра, інтермедія, опера-серія, баладна опера, лірична трагедія, опера-балет, опера-буффа, зінґшпіль, bel canto, кантилена, акоманьято, секко, номерна структура, оркестровий номер, сцена, монолог, пролог, велика опера, оперета, музична драма, водевіль, мюзикл, рок-опера, балет, пантоміма, балерина, балерун, хореограф, балетмейстер, класичний балет, романтичний балет, неокласичний балет, сучасний балет; *розуміє* й *пояснює* специфіку синтетичних жанрів, значення й роль тематики жанрів, причини їх появи, вплив життя на їх появу, формування в межах культу інших видів мистецтва, історичне значення появи синтетичних жанрів для розвитку музичного мистецтва, мету створення синтетичних жанрів, складність і особливість процесу інтелектуальної творчості, філософського узагальнення, розуміння багатомірності проявів буття, *знає* основну сферу їх вживання як спеціальної музики для посилення враження глядача та слухання, що спонукає до роздумів та сприяє отриманню катарсису; *визначає* жанрові ознаки синтетичних творів, *способи* їх побутування у добу формування, розквіту та на сучасному історичному етапі; *розуміє й усвідомлює* роль сценічної музики у культурному просторі природного середовища та у сучасному суспільстві, цінність сценічної музики для духовно наснаженого, емоційно багатого розвитку особистості, її інтелекту, розвитку її мислення та розуміння буття; *систематизує* синтетичні твори за жанровими ознаками, *укладає* їх у систему за жанровими особливостями; *систематизує* синтетичні жанри за їх ознаками; *розкриває* закономірності використання певних елементів музичної мови, побудови тканини музичного твору, тематичного розгортання у синтетичному творі як ознак жанровості у сценічній музиці; *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені митцями у творах синтетичних жанрів; *зіставляє* специфіку розгортання тематизму в різних жанрах сценічної музики, в

	контексті інших видів мистецтва; *виокремлює і з'ясовує* роль засобів виразовості, принципів формотворення та викладу в різних сценічних творах; *визначає* музичні ознаки синтетичного жанру; *порівнює* різні сценічні твори в межах одного жанру; *знає і виявляє* характерні ознаки жанру на прикладі різних творів одного жанру, жанрового виду, сценічної музики; *порівнює* сценічні твори одного жанру, жанрового виду на рівні засобів виразовості, способів музичного розгортання, викладу і розвитку тематичного матеріалу, форми, що створені представниками різних національних культур; *визначає* внесок українських композиторів у розвиток вивченого синтетичного жанру; *знає та розуміє* значення основних термінів розділу; *розуміє* складність і особливість процесу творчості, місце в ньому логічного мислення, інтелекту, емоцій, уяви й фантазії митця, розуміння особливостей розгортання музичного матеріалу у сценічному творі, засад провідного способу викладу образно-ідейного змісту сценічної музики, зміст творів, їх образи, настрої, з'ясовуючи роль музично-виразових засобів, їх специфічні ознаки; *висловлює* судження про функції синтетичного жанру, його місце в житті людини, суспільства, власні думки й оцінки, спричинені сценічними творами, судження про зв'язок прослуханого із власними життєвими спостереженнями; *виявляє* початкові вміння розрізнення художньої вартості сценічної музики; *усвідомлює необхідність* збереження театральної музичної, оперної та балетної виконавської культури, поетапність її осягнення та відновлення як повноцінної частини буття української сучасної культури*;* помічає й формулює проблеми сучасного культурного буття сценічної музики в процесі навчання і життєтворчості, *робить припущення* щодо способу розв'язання проблем, що існують у сучасному українському культурному просторі. **Музичне аудіювання. Учень/учениця:** *естетично та інтелектуально насолоджується* пізнанням сценічної музики; *емоційно сприймає, осмислює та висловлює враження* від прослуханих сценічних творів, *помічає й цінує красу* сценічної музики; *використовує* набуті знання при прослуховуванні й аналізі сценічного твору; *висловлює* власні думки й оцінки, спричинені сценічними творами; *сприймає, аналізує та оцінює* прослухані твори синтетичних жанрів; *критично мислить, формулює тезу, добирає* аргументи на її підтвердження або спростування, *самостійно робить висновки* стосовно образно-ідейного змісту та його музичного втілення при описі сценічного твору; *простежує і визначає* тип динаміки розвитку ідейно-образного змісту сценічного твору, *фіксує* схематично розвиток музичного матеріалу; *розкриває* особливості музичного відтворення сюжетів та образів сценічних творів; *створює* елементарний музикознавчий текст, використовуючи відповідну музичну термінологію для характеристики сценічного твору; *запам'ятовує* характерні ознаки музичної характеристики сценічного твору, що стають жанровими визначниками сценічної музики; *визначає* на слух жанрові ознаки та індивідуальні особливості прослуханого сценічного твору; *характеризує* музичну мову сценічного твору, його будову, специфіку фактури і форму, *виявляє* у них ключові риси, національний і загально-культурний музичний зміст; *уявляє* музично описані явища, фантазує на основі сприйнятого, *схвалює* вираження емоцій, почуттів, станів через майстерне використання відповідної палітри музично-виразових засобів у конкретному сценічному творі; вербально, музично, графічно *інтерпретує* ідеї, досвід та почуття, виражені у конкретному сценічному творі, його частині, розділі форми, тематичному утворенні; *має власний погляд* на дискутовану проблему, задекларовану сприйнятим сценічним твором; *переказує* ідейно-образний зміст сприйнятого сценічного твору, літературний текст – основу словесної канви твору, музикознавчий текст — характеристику твору за схематично зафіксованим розбором; *складає* самостійно складний план образно-ідейного змісту сценічного твору, його драматургії, композиційного (розкладення на частини) плану; *наводить приклади* сценічних творів відповідних жанрів; *складає* перелік сприйнятих сценіч-

	них творів, короткі повідомлення про їх творців, творців літературних текстів, що стали вербальною основою музичних творів, лібретистів, драматургів, сценаристів, таблиці, схеми, конспекти, інтелектуальні карти на основі власних спостережень та вражень за простим планом самостійно, складним планом, поданим вчителем; *добирає* висловлювання відомих музикантів, музикознавців, театрознаців, кінокритиків до теми розділу; *інтерпретує* можливі варіанти укладення партій сценічного твору, можливі варіанти музичного прочитання образно-ідейного змісту, визначеного жанром, можливі наслідки використання тих чи інших засобів та способів музичної виразовості для втілення образно-ідейного змісту в межах жанрової одиниці, можливі наслідки побутування усталених синтетичних жанрів у сучасних умовах; *моделює* поняття, явища, закономірності розвитку синтетичних жанрів. **Характеристика музичного твору на рівні жанровості. Учень/учениця:** *використовує* всі види і типи мовленнєвої діяльності для опису сценічного твору; *користується* набутим термінологічним словником, довідковою музикознавчою та театрознавчою літературою з метою вдосконалення власного професійного мовлення; *використовує правильно* музичну термінологію, необхідну для опису сценічних творів; *дає визначення* поняттям “сцена”, “сценічність”, “театр”, “роль”, “сюжет”, “дія”, “акт”, “опера”, “балет”, “синтез”, “синкретизм”, “симбіоз”, “театралізоване дійство”, “весілля”, “похорон”, “Коза”, “Маланка”, “літургійна драма”, “шкільна драма”, “вертеп”, “драма”, “трагедія”, “комедія” “трагікомедія”, “драматургія”, “режисер”, “актор”, “маріонетка”, “оперний театр”, “лібрето”, “речитатив”, “арія”, “ансамбль”, “хор”, “увертюра”, “інтермедія”, “опера-серія”, “баладна опера”, “лірична трагедія”, “опера-балет”, “опера-буффа”, “зінґшпіль”, “bel canto”, “кантилена”, “акоманьято”, “секко”, “номерна структура”, “оркестровий номер”, “сцена”, “монолог”, “пролог”, “велика опера”, “оперета”, “музична драма”, “воедвіль”, “мюзикл”, “рок-опера”, “балет”, “пантоміма”, “балерина”. “балерун”, “хореограф”, “балетмейстер”, “класичний балет”, “романтичний балет”, “неокласичний балет”, “сучасний балет”, “кіно”, “фільм”, “сценарій”, “сценарист”, “монтаж” тощо; *пояснює* визначення основних понять та принципів синтетичних жанрів у музиці, їх етимологію, різновиди; *здобуває* інформацію з різноманітних джерел про сценічну музику, історичні епохи, композиторів – творців сценічних опусів, видатних диригентів, співаків, танцівників, акторів, *здійснює* бібліографічний пошук, *працює* з музикознавчою та художньою літературою для самостійних завдань; *систематизує* готову навчальну музичну і музикознавчу інформацію про синтетичні жанри; *характеризує та порівнює* музичні твори одного сценічного жанру, виду, інтерпретації одного твору, доречно використовуючи відповідні словесні форми, музикознавчі терміни; *аналізує* роль художніх засобів у сценічному творі, причини відмінностей між творами в межах одного синтетичного жанру, виду жанрів; *розуміє* закономірності використання специфічного арсеналу музичної виразовості у сценічному творі, творах одного жанру, жанрового виду; *визначає* головні та другорядні чинники передачі образно-ідейного змісту сценічного твору, творів одного жанру, різних жанрів сценічної музики; *відрізняє* різні жанри сценічної музики, їх жанрові, стилістичні та культурні особливості на рівні засобів музичної виразовості, тематизму, музичного розвитку та форми; *розуміє* та *пояснює* мету створення, значення творів синтетичних жанрів, умови існування в сучасному звукопросторі та активної експлуатації принципів синтетичного мистецтва у сучасному житті; *сприймає, аналізує, оцінює* здобуті відомості, добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення комунікативної мети у синтетичних жанрах, з диригентом, режисером, між виконавцями, зі сучасним слухачем, вчиться виявляти в нього інтерес до сценічної музики; *усвідомлює необхідність* збереження та відновлення сценічної творчої спадщини та *робить висновки* щодо необхідності її буття як обов’язкової складової сучасної культури; *класифікує* сценічну

	музику за ознаками жанру; критично *оцінює* сценічний твір, інтелектуальне та емоційне багатство музичних способів втілення образно-ідейного змісту, сюжету; *цікавиться та пишається* внеском українських композиторів у розвиток синтетичних жанрів; *створює письмово* есе-рефлексію на тему прослуханого сценічного твору. **Виконання музичного твору. Учень/учениця:** *знає* правила хорової, оркестрової та сценічної виконавської культури; в*икористовує* виражальні властивості засобів музичної мови у власному музичному виконанні провідного тематизму визначених сценічних творів (голосом, на фортепіано, при постановці визначених фрагментів); *емоційно сприймає, критично оцінює* фрагменти сценічного твору при виконанні за власною участю, виконанні однокласників; *інтерпретує* основні тематичні утворення сценічних творів на фортепіано; *співставляє* власну інтерпретацію з іншими. **Робота з нотним текстом, творчі та письмові завдання. Учень/учениця:** *записує* правильно музичні та музикознавчі терміни, мовний, музичний та музикознавчий текст; *знаходить* невідомі з попереднього досвіду форми запису сценічного твору (клавір, партитура); *уміє визначити* внесок сценічних творів у розвиток та становлення культури, *розпізнати і показати* характерну музичну мову, основні теми, розділи, частини синтетичних жанрів, *простежити* розвиток тематичного матеріалу, *співвідносити* жанри; *помічає й виправляє* власні помилки, помилки однокласника (у межах вивченого матеріалу), стилістичні огріхи у письмових роботах та усному спілкуванні; *вміє осмислити і коментувати* власні почуття, викликані проаналізованим сценічним твором; *має* власний погляд на образно-ідейне наповнення сценічного твору і способи його музичного втілення, *вміє* його *співвіднести* з поглядами інших учасників навчання, *критично оцінює* набутий попередньо досвід розгляду сценічного твору; *знає й використовує* доцільні формули вдосконалення власного писемного вербального і музичного мовлення; *розкриває* особливості відтворення сюжетів та образів засобами музичної мови та його актуальність для сучасного і майбутнього слухача у сценічних творах; *характеризує* ключові риси музичного втілення образно-ідейного змісту, розвиток музичного матеріалу, тематизм сценічного твору засобами музичної мови, *виявляє* у них ключові риси, національний і загальнолюдський зміст; *виявляє* специфіку виразовості сценічної музики у порівнянні з виразовістю інших жанрових видів музичного мистецтва; *вміє співвідносити* твори одного синтетичного жанру, жанрового виду, створені у різних історичних періодах, національних культурах тощо, *пишається* внеском українців у світову музичну культуру; *висловлює власні думки і оцінки* сценічної музики, доцільності використання тих чи інших засобів виразності у музичному творі, роботи з тематизмом; з*астосовує* всі види і форми фіксації власних спостережень за сценічними творами, жанрами, видами сценічної музики; *будує* шкалу, діаграму, укладає і заповнює таблицю за ознаками музичної мови, схему музичного розвитку, музичної форми твору; *складає складний план опису* драматургії музичного розвитку сценічного твору, короткі повідомлення про композиторів, драматургів, лібретистів, постановників, диригентів, акторів, співаків, хореографів, танцівників; *добирає і систематизує описи* визначених сценічних творів, синтетичних жанрів; *створює* графічні, схематичні, хореографічні, літературні та драматичні ілюстрації до сценічних творів, презентації на тему синтетичного жанру, композитора, певного історичного періоду; *стежить* за музичним текстом, тематичним розвитком сценічного твору; *знаходить* у нотному тексті провідні засоби і способи творення художньо-образного змісту, за допомогою вчителя — частини, тематичні утворення тощо; *показує* їх у нотах; під керівництвом вчителя та самостійно *визначає* жанр сценічного твору, його жанрові ознаки, засоби музичної виразовості, складові елементи синтетичного твору; *бере участь* у визначенні спільних ознак відомих музичних зразків одного синтетичного жанру; *описує* форму, її розділи та елементи; *розрізняє* музичні тексти (уривки творів, невеликі за обсягом твори) за типами засобів музичної виразовості, музичного розвитку, будови, форми, визначає їх жанрову належність, належність до певного виду жанрів; *класифікує* сценічні твори за жанровими ознаками; *переносить* раніше засвоєні вміння й навички елементів аналізу й інтерпретації при самостійному розборі навчальних творів та *аналізує* сценічні твори (визначає склад учасників, кількість тактів, частин, розділів, тема-

	тичні утворення та їх проведення у різних розділах форми); *поділяє* музичний текст, драматургічну композицію за принципами характерного для жанру типу формотворення; *створює елементарні* власні сценічні композиції з наданих вчителем компонентів, тематичні утворення, розділяє поданий музичний матеріал на партії визначеного виконавського складу за заданими вчителем жанровими орієнтирами; *критично оцінює* сценічні композиції, запропоновані вчителем та зразки власного авторства, однокласників, *виявляє* об'єктивність, толерантність і тактовність в оцінці; *обґрунтовує вживання* норм композиції, засвоєних при попередньому вивченні жанрів; *складає* простий план розгортання сценічного твору, його драматургічної композиції та музичної форми (схематично); *складає* музичний зразок невеликого сценічного твору, прагнучи досягнути змістової та композиційної єдності в межах жанрової визначеності; *редагує* навчальні зразки синтетичних жанрів, запропоновані вчителем; *добирає та обґрунтовує* вживання того чи іншого музично-виразового й композиційного арсеналу при виконанні практичних завдань; *самостійно утворює* музичне висловлення з урахуванням образно-ідейної тематики визначеного синтетичного жанру (фрагмент, зведений у клавір, не більше періоду); *використовує* ті чи інші види елементів музичної мови, тематичні утворення, які розкривають задекларoване в сюжеті, образі емоційне забарвлення й виразність; *аргументує* доцільність використання тих чи інших типів виразових засобів, тематичних утворень у власній музичній композиції.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів для 7 класу (на кінець навчального року)

Організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати й визначати мету власної пізнавальної і життєтворчої діяльності;
- планувати діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи, реалізувати визначений план;
- обирати необхідні засоби для навчання;
- усвідомлювати переваги спільної діяльності для досягнення мети;
- наводити приклади обладнання для вивчення "музичної літератури";
- оцінювати рівень власних навчальних досягнень, проміжні й кінцеві результати діяльності, робити відповідні корективи;
- прагнути безупинно розвиватися й успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Спеціалізовані мовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- визначати мову як основний засіб спілкування, формування думки й пізнання;
- усвідомлювати потребу в спілкуванні, знанні основних вимог до мовлення, правил спілкування та умінні дотримуватися їх, аналізувати й здійснювати внутрішній самоконтроль за дотриманням правил спілкування, застосовувати їх на практиці;
- розуміти мету і ситуацію спілкування, її складники, визначати адресата мовлення;
- робити висновки щодо необхідності виявляти у спілкуванні делікатність, тактовність, уміти уникати конфліктів та домовлятися, дотримуватися таких правил етики, як правдивість, дотримання прав людини; усвідомлювати наслідки, що можуть бути спричинені непорозуміннями між людьми, обґрунтовувати необхідність їх уникання;
- аргументовано й грамотно висловлювати свою думку, обґрунтовувати необхідність знання української мови та вміння висловлюватися чітко, точно, грамотно;
- володіти всіма видами і типами мовленнєвої діяльності й знати типи мовлення, складати власне коротке висловлення (простого змісту) з урахуванням мети й ситуації спілкування, на основі набутих навичок та знань;

- будувати музикознавчий текст (опис, розповідь, роздум за типом мовлення) на навчальні теми, додержуючи змістової та композиційної єдності;
- готувати повідомлення як доповнення до навчальної теми;
- складати план до характеристики музичного жанру і твору, характеризувати в усному й писемному мовленні улюблені музичні твори — взірці різних жанрів, аргументуючи власний вибір;
- знати і доцільно використовувати музикознавчі терміни в усному й писемному мовленні, пояснювати особливості їх вживання, помічати й виправляти термінологічні помилки;
- знаходити й тексті невідомі музикознавчі терміни та користуватися словником для побудови визначень;
- ілюструвати проблеми заявленого образного змісту на прикладі твору, жанру, дискутувати про них, пояснювати логіку розвитку музичних подій твору заявленого жанру і роль у ньому художньо-виразових засобів;
- використовувати у мовленні повідомлення, розповідь, опис, роздум для переказування історії жанру та вербалізації образного змісту музичного твору, здійснювати вибірковий переказ тексту, змісту музичного зразка, користуючись визначеним типом мовлення за колективно побудованим складним чи власним простим планом, тлумачити його;
- будувати діалоги на визначені теми й відповідно до запропонованої ситуації, доцільно використовуючи відповідну музикознавчу термінологію та доречно вживаючи вирази для характеристики музичних явищ і творів;
- усвідомлювати потребу уважного й поважливого ставлення до співрозмовника, визнавати право кожного мати й вільно висловлювати власну думку; цінувати співрозмовника, виявляти до нього увагу та повагу;
- розпізнавати маніпулятивне спілкування й оцінювати його як небезпечне й небажане; обґрунтовувати необхідність протистояння маніпулятивним впливам; прогнозувати можливі наслідки маніпулятивного впливу, допомагати іншим у протидії маніпулятивним впливам.

Загальні й спеціалізовані інформаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- знати призначення друкованих, аудіальних, медійних, віртуальних джерел інформації, використовувати їх для власної навчально-пізнавальної діяльності, усвідомлювати корисність інтернет-ресурсів для здобування нових знань і пошукової діяльності;
- пригадувати раніше вивчені відомості, сприймати й опрацьовувати інформацію, подану в різних текстових, графічних, аудыальних формах, класифікувати й систематизувати їх, заносити дані у таблиці й діаграми;
- узагальнювати музичну інформацію, подану в різних формах (аудіо, відеоформат, нотопис і графіка: схеми, таблиці та ін.), критично оцінювати її;
- користуватися довідковою літературою та іншими інформаційними ресурсами, термінологічними і тлумачними словниками, словником слів іншомовного походження, продовжувати формувати власний музичний ґлосарій;
- розширювати і вдосконалювати власний термінологічний словник, шляхом здобутої інформації формувати індивідуальне бачення музичного явища жанру чи твору, графічно узагальнювати здобуту інформацію;
- здобувати інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснювати бібліографічний пошук, працювати з текстами вивчених типів, стилів і жанрів;
- аналізувати отриману інформацію (прочитану чи почуту), узагальнювати, систематизувати, зіставляти, інтерпретувати, оцінювати її, добирати й використовувати інформа-

цію, необхідну для досягнення навчальної та комунікативної мети, узагальнювати і моделювати поняття, закономірності, правила на основі отриманої інформації;

- визначати необхідність додаткової інформації, шукати її в мережі Інтернету та інших джерелах, здобувати інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), знати й розуміти критерії визначення якісної та корисної інформації;
- аналізувати музичні, вербальні й позамузичні поняття, явища, закономірності, порівнювати, систематизувати, узагальнювати їх, виділяти головне з-поміж другорядного;
- вчитися кодувати й відчитувати музичну інформацію у вигляді таблиць, схем, опорних конспектів, графіків, розвивати вміння виділяти головне у складних музичних текстах;
- застосовувати орієнтуючі схеми, моделі, правила, прийоми порівняння для оволодіння навчальною інформацією стосовно узагальнення суттєвих ознак та нескладних порівняльних характеристик у масштабних музичних жанрах;
- знати і розрізняти поняття, музичні тексти за належністю до різних видів та форм музичної творчості;
- знати напам’ять фрагменти зразків вивчених музичних творів, розрізняти їх на слух, на письмі тощо;
- наводити приклади подібного музичного вислову з власного виконавського репертуару;
- знаходити репродукції картин, віршів, що можуть бути ілюстрацією явища музичної культури, жанру чи образного змісту музичного твору.

Етико-естетичні й оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- розуміти роль навчання впродовж життя і музичної освіченості для власного зростання як музиканта-професіонала, з повагою ставитися до людських захоплень і творчості;
- цінувати композиторський та виконавський досвід старших поколінь;
- помічати красу в музичних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей;
- прагнути керувати своїми емоціями, критично оцінювати власні вчинки і рівень знань;
- поважати соціальну активність, патріотизм, відповідальність, громадянську гідність, формувати активну життєву позицію;
- цікавитися й пишатися внеском українців у світову музичну культуру, ставитися до української музики як до національної цінності й усвідомлювати її роль у формуванні патріотизму;
- міркувати, критично мислити, аналізувати моральні дилеми, виходячи з досвіду власного життя, висловлювати власну судження про них, оцінювати вчинки та життєві ситуації, описувати викликані ними власні почуття;
- висловлювати судження про роль музики, музичного жанру і твору як вияву людської життєтворчості;
- розуміти, інтерпретувати й оцінювати образний зміст музичних творів вивчених жанрів, дискутувати і логічно обґрунтовувати висловлені думки й оцінки, порівнювати свої погляди з поглядами й оцінками інших;
- зіставляти специфіку розкриття теми в різних видах мистецтв, порівнювати художню творчість з іншими видами діяльності людини, проводити паралелі між образним змістом творів і життям;
- обґрунтовувати судження з приводу почутого, співставляти почуте з особистим емоційним досвідом, порівнювати різні інтерпретаційні варіанти музичного твору із власною, виявляти ключові ознаки різних інтерпретаційних варіантів, створювати щоден-

ник власних музичних вражень;

- мислити критично, формулювати тезу й добирати аргументи на її підтвердження або спростування, самостійно робити висновки, мати власний погляд на дискутовану проблему;
- представляти й аргументувати свою музично-критичну позицію в ток-шоу шкільного ЗМІ, розповідати про свої улюблені музичні твори й мистецькі вподобання, пояснювати чому саме.

Загальномузичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- знати, що вивчає предмет “Музична література”, що таке музичний жанр, його основні ознаки;
- орієнтуватися, що вивчають такі науки як музикознавство та аналіз музичних форм;
- структурувати музичні твори як явища музичного мистецтва в його просторовому і часовому вимірах;
- розуміти специфіку національних ознак жанрів в українській музиці;
- виявляти відкритість до пізнання різних музичних культур через музичні жанри, спостерігати явища загальносвітової музичної спадщини, досліджувати їхні подібні й відмінні ознаки в українському та світовому музичному мистецтві;
- аргументовано й грамотно висловлювати свою думку про музику, жанр, ознаки симфонічних і синтетичних жанрів;
- засвоювати структуру логічного визначення музичного жанру, знайомитися з прикладами через пояснення, оцінку, опис, вживати абсолютні та порівняльні оцінки;
- вміти обрати необхідні прийоми та методи роботи для вербальної конкретизації музичного твору;
- розвивати поняття абстрактного і конкретного, оволодівати вмінням теоретичної конкретизації, вчитися реконструювати на рівні плану, схеми, моделі різні за складністю та обсягом музичні конструкції;
- розкривати особливості музичного жанру з різних точок зору, простежувати його еволюцію, виявляти нові видові форми, бачити нові функції та структуру музичного твору;
- сприймати, аналізувати, оцінювати музичний твір у часі слухання, виконання і творення музики, вдосконалювати вміння свідомого емпіричного аналізу музичного твору;
- опановувати вмінням музичного морфологічного і функціонального аналізу на рівні симфонічних та систетичних жанрів;
- робити власні нескладні теоретичні та практичні узагальнення й висновки на основі певного алгоритму музичного жанру, використовувати засвоєні вміння при досліджені творів одного жанрового виду на основі власного слухового позашкільного досвіду;
- оформлювати результати отриманих знань у різних формах (опис, конспект, звіт, схематично-формульні записи);
- засвоювати, застосовувати та вдосконалювати здобуті знання про музичні жанри та загальномузичні навички в індивідуальній, груповій та колективній діяльності;
- володіти засобами вокального та інструментального (фаховий інструмент, фортепіано) виконавства.

Творчі компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- ініціювати різні типи занять, переосмислювати здобуті знання шляхом співпраці, дискусії, вміти знаходити вихід із конфліктної ситуації тощо;
- помічати й формулювати проблему в процесі навчання, робити припущення щодо способу розв’язання певної проблеми;

- розуміти структуру предмета вивчення, добирати аргументи для його доведення;
- усвідомлювати важливість креативності у власній та колективній діяльності;
- простежувати різні шляхи розвитку музичної культури, пояснювати їх логіку, конструювати власні шляхи розвитку академічного музичного мистецтва, прогнозувати можливі наслідки діяльності сучасної людини у музичному вимірі культурного буття;
- вдосконалювати досвід розуміння образно-ідейного змісту та вміння висловлювати обґрунтовану власну думку, самостійно будувати план розв'язання поставлених фабулою проблем, вчитися переформульовувати проблему, здійснювати облік альтернатив сюжетного розвитку, формулювати аналогічні, ставити питання, виходячи з набутого навчального та особистого емоційного досвіду;
- здійснювати внутрішньо-предметне перенесення знань і способів дій при вивченні синтетичних жанрів, застосовувати їх в інших видах навчально-пізнавальної та практичної діяльності;
- відповідати на запитання творчого характеру, закріплювати досвід визначення в дидактичних іграх, словниково-логічних вправах;
- розв'язувати пізнавальні задачі в 2-3 ходи, знайомитися зі зразками доведення в проблемному викладі навчального матеріалу (індуктивно-дедуктивний, за аналогією, зі способами спростування, від протилежного);
- будувати композиції відповідно до жанрової ідентичності виразовими засобами музики та інших видів мистецтв, аргументувати використання специфічної обраної музичної мови, оцінювати успішність власних результатів крізь призму своєї ідентичності;
- створювати власне музичне висловлювання, твори-ілюстрації, просторові ілюстрації, комікси, спираючись на досвід і почуття, використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби, моделювати узагальнений тип музичного жанру як правило-орієнтир на основі роботи в групі, колективі без участі вчителя.

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- осмислювати важливість збереження музичної творчості різних історичних періодів та етнографічних одиниць у природньому середовищі її побутування;
- обґрунтовувати необхідність збереження та відновлення музичних творів різних жанрів як пам'яток світової та національної культури;
- розрізняти форми збереження музики, серед графічних – клавір, партитура, партія, розуміти обмежені можливості графічної фіксації музичних явищ, на письмі, вирізняти прості форми, співвідносити в партії різних вокальних голосів та музичних інструментів у партитурі та в клавірному викладі;
- шукати музичні твори і жанри, створені представниками різних народів, пояснювати їхні відмінності;
- фіксувати власні спостереження за допомогою нотопису, таблиць, схем, інтелект-карт.

Програма з предметів

УКРАЇНСЬКЕ І СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

основна і старша школа

(12 років, 8—12 клас)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

І. Мета й завдання курсів Українського та Світового музичного мистецтва

Курси Українського та Світового музичного мистецтва є систематичними і спеціалізованими курсами основної та старшої школи, які слугують вихованню майбутніх професійних музикантів, їхнього мистецького світогляду, ціннісних орієнтирів, базових науково-теоретичних знань із музичного мистецтва.

1.1 Мета курсів Українського та Світового музичного мистецтва виховати національно свідомого громадянина України, розвивати творчі особистості, ключові й предметні компетентності майбутнього професійного музиканта, формувати мистецький світогляд, естетичні смаки, спеціальні здібності, професійні навички володіння різновидами і засобами музичного мистецтва з урахуванням освітніх потреб та намірів щодо вибору подальшого життєвого шляху .

1.2 Основній меті підпорядковані **завдання** навчальних курсів “Українське та Світове музичне мистецтво”:

1. Виховати вміння свідомо слухати і розуміти музику, необхідні для майбутньої професійної діяльності;
2. Сприяти набуттю учнями базових — інформаційних, категоріальних, понятійних знань із музичного мистецтва, відтак створити умови для здобуття вищого щабля професійної мистецької освіти;
3. Виховувати спеціальні уміння і навички оцінювати й аналізувати творчість видатних постатей композиторів, музичні явища і твори, викладати й аргументувати власні враження про них;
4. Виробити вміння творчо застосовувати музично-теоретичні та музично-історичні знання у власній майбутній професійній діяльності;
5. Пізнавати і вивчати українське музичне мистецтво в усіх його історико-стильових, жанрових та індивідуально-творчих виявах у національному та світовому мистецьких контекстах;
6. Розвивати творчі та комунікативні здібності учнів, їхнє вміння самостійно і критично мислити, аргументувати власну думку;
7. Виховувати високий рівень мистецької культури, розвивати естетичний смак і вміння вирізняти визначні явища музичного мистецтва;
8. Сприяти розвитку національної свідомості, поваги до української культури та розуміння її належності до світової спадщини;
9. Формувати гуманістичний світогляд, патріотизм і толерантність, розвивати духовний світ, утверджувати загальнолюдські морально-етичні орієнтири й цінності.

1.3 Програма навчальних курсів “Українське та Світового музичне мистецтво” забезпечує реалізацію **міжпредметних компетентностей,** які сприятимуть розвитку особистості та її повноцінній професійній реалізації в сучасному житті, в таких напрямках:

1. *Загально-культурна* — здатність аналізувати й оцінювати досягнення музичної творчості в контексті світової та національної спадщини;

2. *Інформаційна* — здатність орієнтуватися в багатстві музично-мистецьких явищ, постатей і подій, самостійно здобувати знання, користуватися сучасними інформаційними технологіями;

3. *Функціональна* — здатність використовувати здобуті теоретичні знання й навички у власній виконавській і творчій діяльності, зіставляти різні мистецькі явища;

4. *Мотиваційна* — здатність до розвитку творчих здібностей і самостійного мислення.

Комплексним показником засвоєння учнями змісту навчальних курсів "Українського та Світового музичного мистецтва" є набуття ними **предметних мистецьких компетентностей:**

1. *Хронологічна-просторова*— орієнтування у хронологічній послідовності розвитку музичних явищ і мистецьких постатей та їх національно-територіальному походженні;

2. *Мистецько-естетична* — орієнтування у стильових явищах музичного мистецтва;

3. *Логічна* — визначення теоретичних понять для аналізу музичних творів і застосування цих теоретичних та аналітичних понять у власній виконавській діяльності;

4. *Аксіологічна* — оцінювання музичної композиторської спадщини і музичних явищ у контексті світової та національної мистецької творчості.

Загальний результат програми Українського та Світового музичного мистецтва стосується:

- **учня** — особистості майбутнього професійного музиканта з розвиненим світоглядом, здатного реалізувати себе у дорослому житті;
- **учителя** — передбачене підвищення фахових вимог;
- **музичного мистецтва —** зростання престижу української музики.

II. Характеристика змісту та структури курсу

Програма складається з пояснювальної записки, змісту навчального матеріалу, структурованого за темами **у двох самостійних навчальних предметах "Українське музичного мистецва" та "Світове музичного мистецтва",** які викладаються паралельно впродовж основних та старших класів середніх спеціалізованих музичних шкіл-інтернатів (музичних коледжів), переліку очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів і рекомендованої бібліографії аудіо-, відео-записів, нотних колекцій, літератури (додатки 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3 в кінці видання). Кожен із навчальних предметів подано у двох варіантах: п'ятирічний для виконавських відділів (8—12 класів при 12-річній школі чи для 7—11 класу[20] на перехідний етап при 11-річній школі) та чотирирічний для відділів теорії музики (9—12 класи 12-річної школи чи 8—11 класи на перехідний етап 11-річної школи, відповідно)[21].

2.1 Концептуальні й методичні принципи побудови програми

У побудові програми використано історико-хронологічний принцип, який є основним засобом логічного структурування програми, а також елементи проблемно-жанрового та національно-еволюційного принципів упорядкування матеріалу. Це дозволяє розширити зміст програми, впровадити опанування історико-стильової термінології розвитку музичного мистецтва, разом із тим — зберегти засади вивчення видатних музичних творів та індивідуальної

20 Вказівки на спосіб застосування програми при 11-річній освіті у пояснювальній записці подано для того, щоб уможливити її впровадження на перехідний період. Тематичний зміст і кількість годин при тому збігаються, однак орієнтовні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів потребуватимуть від педагогів деякої корекції, за необхідності — спрощення, зважаючи на вік учнів.

21 В музичних коледжах кількість годин регулюється відповідними навчальними планами.

творчості композиторів, поступово впроваджувати і засвоювати впродовж усього курсу основну музичну термінологію і поняття. Відбір змістового матеріалу ґрунтується на таких принципах:

1. Введення низки оглядових тем, які розширюють хронологічні рамки програми і висвітлюють розвиток музичного мистецтва від найдавнішого періоду до сучасності, покликане виробити в учня розуміння цілісності й безперервності процесу розвитку в музичному мистецтві, особистих ціннісних орієнтирів учня, допомогти засвоїти основні мистецько-стильові поняття і створити підґрунтя для опанування основного матеріалу — цілісної індивідуальної творчості композиторів різних епох;

2. Виділення найсуттєвішого у програмі дозволяє локалізувати процес навчання на найвідоміших постаттях і жанрових явищах музичного мистецтва, які мали вплив на розвиток мистецтва цілого людства;

3. Міжпредметна і міждисциплінарна інтеґрація, покликана сформувати в учня цілісне уявлення про духовну культуру людства, рівно ж — сприяти комплексному розвитку музичних здібностей та навичок практичного і творчого застосовування основних теоретичних понять зі суміжних музично-теоретичних дисциплін;

4. Викладання навчальних предметів “Українське та Світове музичне мистецтво” паралельними курсами в кожному класі (аналогічно до навчальних викладів літератури чи історії в школі) буде мати позитивний вплив на використання засади міждисциплінарної інтеґрації, глибше засвоєння учнями музично-стильових явищ, жанрів та індивідуальних творчих постатей музичного мистецтва у світовому та національному вимірах, виразніше окреслення національної своєрідності української музики, а також дозволить уникати повторень і дублювань матеріалу.

5. Висвітлення зв’язків і взаємодій між українським та світовим музичним мистецтвом сприятиме усвідомленню цінності національного музичного мистецтва, глибшому пізнанню його специфіки в порівнянні зі світовими музичними здобутками.

2.2 Українське музичне мистецтво

Курс “Українське музичне мистецтво” охоплює на виконавських відділах 204 год. Упродовж 5 років, щотижнево — 1 год. (8—11 класи, чи в 12-річній школі, відповідно, 7—10 класи), 2 год. (12 клас чи у 11-річній школі — 11 клас); на відділах теорії музики — 270 год., щотижнево — 1,5 год. (9 клас; в 11-річній школі, відповідно, 8 клас — можливий варіант розподілу годин — 1 год. на I семестр, 2 год. на II семестр), 2 год (10—121 клас, в 121-річній школі, відповідно, 9 —11 класи) .

Варіант А (виконавські відділення)

Пропонований розподіл годин

12-річна школа	11-річна школа	Річна кількість годин
8 клас	**7 клас**	**34 год**
9 клас	**8 клас**	**34 год**
10 клас	**9 клас**	**34 год**
11 клас	**10 клас**	**34 год**
12 клас	**11 клас**	**68 год**

Пропонований розподіл тематичного матеріалу

12-р. школа/	Тематичні розділи

11-р. школа	
8 клас/ 7 клас	1. Джерела української музичної культури. 2. Українське музичне Середньовіччя. 3. Музичне мистецтво ранньоновітнього часу (XIV—XVI ст.)
9 клас/ 8 клас	1. Українське музичне мистецтво XVII — першої половини XVIII ст. Бароко в музиці. 2. Українська пісенна творчість доби бароко. 3. Музика у шкільному театрі. 4. Партесний стиль в українській музиці. Микола Дилецький.
10 клас/ 9 клас	1. Класицизм в українській музиці. Максим Березовський, Артем Ведель. Дмитро Бортнянський. 2. Українське музичне мистецтво XIX ст. Романтизм. 3. Український музичний театр XIX ст. Іван Котляревський. Петро Ніщинський. Семен Гулак-Артемовський. 4. Перемишльська композиторська школа. Михайло Вербицький.
11 клас/ 10 клас	1. Українська інструментальна й симфонічна музика XIX ст. Михайло Колачевський. 2. Творчість Миколи Лисенка. 3. Українська музична творчість Галичини другої половини XIX — початку XX ст.
12 клас/ 11 клас	1. Тенденції української музики початку XX ст. Микола Леонтович. Олександр Кошиць. Кирило Стеценко. Яків Степовий. Федір Якименко. 2. Українська галицька музична культура першої половини XX ст. Філарет Колесса. Станіслав Людкевич. Василь Барвінський. 3. Творчість композиторів — членів Союзу українських професійних музик у Львові: Нестор Нижанківський, Василь Витвицький, Зиновій Лисько, Микола Колесса, Борис Кудрик, Стефанія Туркевич-Лукіянович. 4. Українська музика в умовах радянського тоталітарного режиму. Левко Ревуцький. Віктор Косенко. Борис Лятошинський. Розвиток опери XX ст. 5. Українська музична культура другої половини XX ст. Аванґард і неоаванґард. Нова фольклорна хвиля. 6. Українська музика на межі XX—XXI ст.

Варіант Б (відділ теорії музики)

Пропонований розподіл годин

12-річна школа	11-річна школа	Річна кількість годин
9 клас	**8 клас**	**54 год**
10 клас	**9 клас**	**72 год**
11 клас	**10 клас**	**72 год**
12 клас	**11 клас**	**72 год**

Пропонований розподіл тематичного матеріалу

12-р. школа/ 11-р. школа	Тематичні розділи
9 клас/ 8 клас	1. Джерела української музичної культури. 2. Українське музичне Середньовіччя. 3. Музичне мистецтво ранньоновітнього часу (XIV—XVI ст.) 4. Українське музичне мистецтво XVII — першої половини XVIII ст. Бароко в

	музиці. 5. Українська пісенна творчість доби бароко. 6. Музика у шкільному театрі.
10 клас/ 9 клас	1. Партесний стиль в українській музиці. Микола Дилецький 2. Класицизм в українській музиці. Максим Березовський, Артем Ведель. Дмитро Бортнянський. 3. Українське музичне мистецтво XIX ст. Романтизм. 4. Український музичний театр XIX ст. Іван Котляревський. Петро Ніщинський. Семен Гулак-Артемовський. 5. Перемишльська композиторська школа. Михайло Вербицький. 6. Українська інструментальна й симфонічна музика XIX ст. Михайло Колачевський.
11 клас / 10 клас	1. Творчість Миколи Лисенка. 2. Українська музична творчість Галичини другої половини XIX — початку XX ст. 3. Тенденції української музики початку XX ст. Микола Леонтович. Олександр Кошиць. Кирило Стеценко. Яків Степовий. Федір Якименко.
12 клас/ 11 клас	1. Українська галицька музична культура першої половини XX ст. Філарет Колесса. Станіслав Людкевич. Василь Барвінський. 2. Творчість композиторів — членів Союзу українських професійних музик у Львові: Нестор Нижанківський, Василь Витвицький, Зиновій Лисько, Микола Колесса, Борис Кудрик, Стефанія Туркевич-Лукіянович. 3. Українська музика в умовах радянського тоталітарного режиму. Левко Ревуцький. Віктор Косенко. Борис Лятошинський. Розвиток опери XX ст. 4. Українська музична культура другої половини XX ст. Аванґард і неоаванґард. Нова фольклорна хвиля. 5. Українська музика на межі XX—XXI ст.

Основні нововведення в програмі:

1. Запропоновано вивчення архаїчних періодів розвитку українського музичного мистецтва, особливості яких розкриває, передовсім, *календарно-обрядовий, родинно-обрядовий фольклор, національний музичний епос*. Розуміння жанрових та музично-виразових ознак фольклору не лише відкриє давність, багатство й неперервність традиції української музики, але дозволить краще розуміти специфіку національної композиторської школи та сучасні явища творчості.

2. Введено оглядові теми розвитку і своєрідності стилів українського музичного мистецтві (*Ренесанс, бароко, класицизм, романтизм* тощо), які висвітлюють українську музику як невід'ємну частину загальноєвропейських мистецьких процесів.

3. Додано твори і творчі портрети низки композиторів, зокрема й замовчуваних у радянський період представників української діаспори, серед них твори автора державного гімну *М. Вербицького*, композитора й диригента, діяльність якого дала поштовх до світової популярності обробки "Щедрик" М. Леонтовича, *О. Кошиця, Ф. Якименка, М. Вериківського, П. Козицького, В. Барвінського, Н. Нижанківського, С. Туркевич-Лукіянович* та ін.

4. Розширено й урізноманітнено вивчення творчості багатьох інших українських композиторів (від композицій партесного стилю і до творів сучасних митців), зокрема за рахунок впродвадження у програму результатів наукових студій українського музикознавства останніх десятиліть.

5. В музиці XIX—XX ст. акцентовано лінію української музичної Шевченкіани як дуже вагому частину української музичної спадщини — від "Заповіту" М. Вербицького й до композицій В. Сильвестрова, зокрема окремо виділено унікальний за своїм значенням та обсягом жанрів цикл М. Лисенка "Музика до "Кобзаря" Тараса Шевченка".

2.3 Світове музичне мистецтво

Курс “Світове музичне мистецтво” охоплює на виконавських відділах 408 год. впродовж 5 років, щотижнево — 2 год. (8—10 класи, у 11-річній школі — це, відповідно, 7—9 класи), 3 год. (11—12 класи, у 11-річній школі — це, відповідно, 10—11 класи), на відділах теорії музики — 576 год., щотижнево — 4 год. впродовж 4 років.

Варіант А (виконавські відділення)

Пропонований розподіл годин

12-річна школа	11-річна школа	Річна кількість годин
8 клас	**7 клас**	**68 год**
9 клас	**8 клас**	**68 год**
10 клас	**9 клас**	**68 год**
11 клас	**10 клас**	**102 год**
12 клас	**11 клас**	**102 год**

Пропонований розподіл тематичного матеріалу

12-р. школа/ 11-р. школа	Тематичні розділи
8 клас/ 7 клас	1. Вступ. Джерела музичної культури. Музика найдавніших етапів розвитку людського суспільства. 2. Музична культура давніх цивілізацій. Музична культура Близького Сходу. 3. Музична культура Далекого Сходу. 4. Античність — вищий етап розвитку музики давнього світу. Музика давньої Греції та Рима. 5. Музична культура Середньовіччя. Музична культура Візантії. 6. Музичне мистецтво західноєвропейського Середньовіччя. 7. Музична культура XIV—XVI ст. Ренесанс в музиці. Франко-фламандська композиторська школа. 8. Високий і пізній Ренесанс в музиці. Орландо Лассо. Джованні П’єрлуїджі да Палестріна.
9 клас/ 8 клас	1. Зародження опери в Італії. Творчість. Клаудіо Монтеверді. 2. Музична культура XVII — першої половини XVIII ст. Бароко. 3. Розвиток барокової опери. 4. Барокові вокально-інструментальні жанри. 5. Органна музика бароко. 6. Клавірні школи кінця XVI — першої половини XVIII ст. 7. Ансамблева й оркестрова музика бароко. Скрипкові школи. 8. Творчість Георга Фрідріха Генделя. 9. Творчість Йоганна Себастьяна Баха.
10 клас/ 9 клас	1. Просвітництво. Класицизм. Розвиток опери у XVIII ст. Крістоф Віллібальд Глюк. 2. Класичні інструментальні жанри XVIII ст. Йозеф Гайдн. 3. Творчість Вольфганга Амадея Моцарта. 4. Творчість Людвіґа ван Бетговена. 5. Музична культура XIX ст. Романтизм.

	6. Розвиток опери першої половини XIX ст. 7. Ранній романтизм в музиці. Франц Шуберт. Фелікс Мендельсон.
11 клас/ 10 клас	1. Творчість композиторів — представників зрілого романтизму: Ніколо Паганіні, Роберт Шуман, Гектор Берліоз. 2. Польська музична культура Романтизму. Фрідерік Шопен. Станіслав Монюшко. 3. Угорська музична культура Романтизму. Творчість Ференца Ліста. 4. Російська композиторська школа 60—70-х рр. XIX ст. Модест Мусоргський. 5. Пізній Романтизм. Творчість Ріхарда Ваґнера, Джузеппе Верді, Йоганеса Брамса. 6. Творчість Петра Чайковського. 7. Національні композиторські школи другої половини XIX ст. Шарль Гуно, Жорж Бізе, Бедржих Сметана, Антонін Дворжак, Едвард Ґріґ, Ян Сібеліус.
12 клас/ 11 клас	1. Веризм в опері на межі XIX—XX ст. Джакомо Пуччіні. 2. Імпресіонізм та символізм у французькій музиці. Клод Дебюсі. Моріс Равель. 3. Російська музична культура межі XIX—XX ст. Російський символізм в музиці. Сергій Рахманінов. Олександр Скрябін. 4. Мистецькі напрямки кінця XIX — першої половини XX ст. Сецесія. Антон Брукнер, Кароль Шимановський, Ріхард Штраус, Ґустав Малєр. 5. Експресіонізм в музичному мистецтві. Нововіденська школа. 6. Нео-стильові тенденції в музиці XX ст. Ігор Стравинський, Пауль Гіндеміт, Бела Барток, Бенджамін Бріттен. 7. Діяльність французької групи “Шести”. Артур Онеґґер, Даріус Мійо, Франсіс Пулєнк. 8. Музична творчість в умовах тоталітаризму середини XX ст. Карл Орф, Сергій Прокоф’єв, Дмитро Шостакович. 9. Американська музична культура XX ст. Чарльз Айвз. Джордж Ґершвін. Джордж Крамб. Джон Кейдж. Еліот Картер. 10. Аванґард і неоаванґард в музиці XX ст. Нові композиторські техніки. Постмодерністичні тенденції сучасної музики.

Варіант Б (відділ теорії музики)

Пропонований розподіл годин

12-річна школа	**11-річна школа**	**Річна кількість годин**
9 клас	**8 клас**	**144 год**
10 клас	**9 клас**	**144 год**
11 клас	**10 клас**	**144 год**
12 клас	**11 клас**	**144 год**

Пропонований розподіл тематичного матеріалу

12-р. школа/ 11-р. школа	**Тематичні розділи**
9 клас/ 8 клас	1. Вступ. Джерела музичної культури. Музика найдавніших етапів розвитку людського суспільства. 2. Музична культура давніх цивілізацій. Музична культура Близького Сходу. 3. Музична культура Далекого Сходу. 4. Античність — вищий етап розвитку музики давнього світу. Музика давньої

	Греції та Рима. 5. Музична культура Середньовіччя. Музична культура Візантії. 6. Музичне мистецтво західноєвропейського Середньовіччя. 7. Музична культура XIV—XVI ст. Ренесанс в музиці. Франко-фламандська композиторська школа. 8. Високий і пізній Ренесанс в музиці. Орландо Лассо. Джованні П’єрлуїджі да Палестріна. 9. Зародження опери в Італії. Творчість Клаудіо Монтеверді. 10. Музична культура XVII — першої половини XVIII ст. Бароко. 11. Розвиток барокової опери. 12. Барокові вокально-інструментальні жанри. 13. Органна музика бароко. 14. Клавірні школи кінця XVI — першої половини XVIII ст. 15. Ансамблева й оркестрова музика бароко. Скрипкові школи.
10 клас/ 9 клас	1. Творчість Георга Фрідріха Генделя. 2. Творчість Йоганна Себастьяна Баха. 3. Просвітництво. Класицизм. Розвиток опери у XVIII ст. Крістоф Віллібальд Глюк. 4. Класичні інструментальні жанри XVIII ст. Йозеф Гайдн. 5. Творчість Вольфганга Амадея Моцарта. 6. Творчість Людвіґа ван Бетговена. 7. Музична культура XIX ст. Романтизм. 8. Розвиток опери першої половини XIX ст. 9. Ранній романтизм в музиці. Франц Шуберт. Фелікс Мендельсон.
11 клас / 10 клас	1. Творчість композиторів — представників зрілого романтизму: Ніколо Паганіні, Роберт Шуман, Гектор Берліоз. 2. Польська музична культура Романтизму. Фрідерік Шопен. Станіслав Монюшко. 3. Угорська музична культура Романтизму. Творчість Ференца Ліста. 4. Російська композиторська школа 60—70-х рр. XIX ст. Модест Мусоргський. 5. Пізній Романтизм. Творчість Ріхарда Ваґнера, Джузеппе Верді, Йоганеса Брамса. 6. Творчість Петра Чайковського. 7. Національні композиторські школи другої половини XIX ст. Шарль Гуно, Жорж Бізе, Бедржих Сметана, Антонін Дворжак, Едвард Ґріґ, Ян Сібеліус.
12 клас/ 11 клас	1. Веризм в опері на межі XIX—XX ст. Джакомо Пуччіні. 2. Імпресіонізм та символізм у французькій музиці. Клод Дебюсі. Моріс Равель. 3. Російська музична культура межі XIX — XX ст. Російський символізм в музиці. Сергій Рахманінов. Олександр Скрябін. 4. Мистецькі напрямки кінця XIX — першої половини XX ст. Сецесія. Антон Брукнер, Кароль Шимановський, Ріхард Штраус, Ґустав Малєр. 5. Експресіонізм в музичному мистецтві. Нововіденська школа. 6. Нео-стильові тенденції в музиці XX ст. Ігор Стравинський, Пауль Гіндеміт, Бела Барток, Бенджамін Бріттен. 7. Діяльність французької групи “Шести”. Артур Онеґґер, Даріус Мійо, Франсіс Пулєнк. 8. Музична творчість в умовах тоталітаризму середини XX ст. Карл Орф, Сергій Прокоф’єв, Дмитро Шостакович. 9. Американська музична культура XX ст. Чарльз Айвз. Джордж Ґершвін. Джордж Крамб. Джон Кейдж. Еліот Картер. 10. Аванґард і неоаванґард в музиці XX ст. Нові композиторські техніки. Постмодерністичні тенденції сучасної музики.

Основні нововведення в програмі:

1. Введення у програму вивчення вагомих постатей і музичних творів упродовж розвитку великих музично-історичних епох від найдавніших періодів до сучасності викликане інтегративними тенденціями навчання і необхідністю ознайомлення із найвидатнішими світовими музичними явищами, на тлі яких розвивалася українська музична творчість. Це дозволить сформувати в учнів комплексні уявлення про розвиток музики на всіх етапах, поглиблюючи їхні професійні вміння та знання з інших гуманітарних предметів, вибудовуючи чітку історичну перспективу розвитку світової та національної музики.

2. Подано низку оглядових тем щодо стилів і напрямків світового музичного мистецтва давнини і сучасності, які покликані допомогти осягнути найвидатніші музичні явища, простежити взаємодію музики з іншими різновидами мистецтв, сприяти кращому орієнтуванню майбутніх музикантів-виконавців у розмаїтості музичного світу та пошуку власного мистецького шляху.

3. Підкреслено україноцентричну лінію музичного мистецтва, тобто виокремлено тенденції, явища, постаті й твори світової музичної спадщини, які мали вагомий резонанс чи широкі контакти в українській культурі або, навпаки, натхненні українською традицією (наприклад, *симфонічна поема "Мазепа" Ф. Ліста, Симфонія № 2 "Українська" П. Чайковського*)— від тематичних розділів *Античності* та *Музичної культури Візантії*, що вплинула на формування української музичної традиції Середньовіччя, і до пов'язаних з Україною постатей *К. Шимановського, К. Пендерецького* та ін.

4. Урізноманітнено за рахунок варіативного компоненту вивчення музики XVII—XIX ст., зважаючи потребу враховувати індивудуальні зацікавлення й спеціалізацію учнів.

5. Суттєво переосмислено і доповнено вивчення музики XX ст. Тематичні розділи *Музична творчість в умовах тоталітаризму середини XX ст., Американська музична культура XX ст., Аванґард і неоаванґард в музиці XX ст.* тощо не лише розширять мистецький світогляд учнів, але можуть стати основою для цікавих дискусій про минуле й майбутнє музичної творчості.

III. Особливості організації навчального процесу

Основною формою проведення занять є урок, який обов'язково повинен містити викладення нових знань, музичні ілюстрації з допомогою мультімедійних засобів чи на інструменті з нот і моніторинг засвоєння знань. Рекомендовані *типи уроків:*

1. Урок засвоєння нових знань — урок пізнавального типу варто проводити при первинному ознайомленні учнів із новим розділом чи темою, наприклад, стилістичним етапом розвитку музичного мистецтва, національною композиторською школою, творчим портретом композитора. Тут доцільне поєдання словесних (розповідь, лекція, бесіда тощо) та наочно-ілюстративних методів (мультімедійні засоби).

2. Урок засвоєння та застосування умінь доречний при викладенні основного матеріалу щодо розвитку певного музичного жанру в ту чи іншу епоху або певних сфер творчості композитора, вагомих його творів, включає також практичну роботу із нотним і мультімедійним матеріалом. Використання поряд із традиційними лекціями та аналітичними практикумами з окремими музичними творами, елементів презентації, навчальної конференції, прес-конференції та інших *інтерактивних технологій*, матеріали для яких готують самі учні, урізноманітнить уроки та поглибить знання учнями конкретних напрямів музичної творчості (важливо при тому враховувати спеціалізацію учнів).

3. Проблемний урок та *урок творчості* — ставить, передовсім, розвивальну мету і спрямований на зміцнення вмінь та навичок аналізу музичних творів, опанування конкретними музичними жанрами й формами на прикладі творчості найвидатніших митців, яка може проводитися у найрізноманітніших формах колективної, індивідуальної, парної чи мікрогру-

пової роботи через дискусії, диспути, прийоми моделювання музичних явищ, музичної імпровізації тощо.

З цією ж метою доречно використосувати *4. інтерактивні уроки* та *5. ціннісно-смислові уроки*, які допоможуть учням краще зрозуміти суть творчості окремих митців, драматургійні задуми найкращих їхніх композицій, особливо великих жанрів і монументальних музичних концепцій — опер, симфоній, ораторій.

6. Урок закріплення знань, умінь та навичок та

7. Урок систематизації й узагальнення знань слід використовувати як підсумок теми чи розділу.

8. Уроки контролю та корекції знань проводиться в кінці теми, розділу, семестру, року.

9. Комбінований урок — поєднує ознаки різних типів уроку.

10. Синтетичний урок— урок, який, ознайомлюючи учнів із ґенеральним мистецьким стилем певної епохи, тісно інтегрує музику, літературу, образотворче мистецтво, театр, кіно.

На різних етапах засвоєння матеріалу варто застосовувати й нестандартні типи уроків: *урок-дослідження, урок-подорож, урок-екскурсія, урок відкритих думок, урок-круглий стіл, урок-інтерв'ю* тощо.

3.1 Організація обліку успішності та проведення навчального контролю

Впродовж навчального року доцільно поєднувати різні *види контролю знань: попередній* — повторення матеріалу попередніх розділів або знань жанрового курсу музичної літератури, *поточний* — біжучий контроль знань щоуроку, *тематичний* — контроль знань, умінь та навичок учнів у кінці розділів чи тем, *підсумковий*, тобто в кінці року — його доцільно проводити щорічно у вигляді заліків чи екзамену, поєднуючи письмові та усні форми опитування. На уроках слід суміщати *зовнішній контроль* (контроль учителя, який коректує засвоєні знання, уміння та навички учнів), *взаємний контроль* (самі учні коректують знання, уміння й навички своїх однокласників) та *самоконтроль*.

Методи контролю знань на уроках:

1. Усний контроль — індивідуальне опитування — розгорнуті відповіді на питання, які супроводжуються ілюстрацією відповідного музичного матеріалу, *фронтальне опитування, діалоги-дискусії в парах або невеликих групах, інтерактивні методи,* модератором яких виступає учитель.

2. Письмовий контроль — тестування (питання передбачають обрання вірної відповіді із кількох варіантів) й *анкетування* (питання передбачають короткі самостійні відповіді) — покликані визначити знання конкретних фактів, понять, термінології, вивченого музичного матеріалу зі слуху чи за поданими нотними фрагментами; *реферати* — формують навички самостійної пошукової роботи, *творчі есе* — письмове викладення фактів у поєднанні із самостійною аргументацією та осмисленнями музичного матеріалу.

3. Музичний практикум — індивідуальна, парна або колективна аналітична робота над музичними творами (аудіо, відео та з нотами), при якій учні в конкретній ситуації та щодо конкретної творчої постаті композитора застосовують попередньо набуті знання, уміння і навички аналізу жанрів, форм, музично-виразових засобів тощо.

Для учнів на відділах *теорії музики* слід акцентувати увагу на таких методах:

-*індивідуальне опитування* або *опитування (співбесіда) у парах;*

-*письмове анкетування;*

-*"музична вікторина"* (впізнавання фрагментів вивчених творів на слух);

-*реферати;*

-*творчі есе*, в тому числі на матеріалі власних вражень від маловідомого твору вивченого композитора;

-*індивідуальний музично-аналітичний практикум.*

Щорічний підсумковий контроль доцільно проводити лише після повного вичитання річних навчальних годин у формі *заліку* чи *екзамену*. Пропоновані форми *проведення екзамену* чи *заліку*:

-*Письмове тестування* чи *анкетування* (саме цю форму краще використовувати в основній школі на початках вивчення курсів Українського та Світового музичного мистецтва) на виконавських відділах і на відділах теорії музики;

-*Усне індивідуальне опитування*, яке супроводжується ілюстрацією відповідного музичного матеріалу (на виконавських відділах — останні два роки навчання в школі, на відділах теорії музики — щорічно);

-*"Музична вікторина"* — учень повинен вказати автора твору, фрагмент якого прозвучав, назву композиції та її розділ чи тему (щорічно). Із переліку творів для "*музичної вікторини*" учитель обирає 12 фрагментів.

IV. Рекомендації щодо користування програмою

Програму викладено у формі таблиці, яка включає формулювання розділу чи теми із пропонованою деталізацією її змісту, музичним матеріалом та відповідними практичними завданнями (музичний практикум), кількістю годин на вивчення розділу чи теми та очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів у кожній темі й підсумкових щодо кожного року навчання (річні очікувані результати мають два варіанти — для 12-річної і для 11-річної освіти). У програмі відсутній жорсткий поурочний план, відтак створено умови для творчої роботи вчителя, гнучкого розподілу тематичного матеріалу, певної варіативності щодо змісту й послідовного вивчення матеріалу в межах теми. Вчитель має можливість самостійно визначати назву теми і зміст конкретних уроків, перелік ілюстративного матеріалу та практичних вправ, а також може змінювати кількість навчальних годин на вивчення окремих розділів, тем, зважаючи на спеціальність учнів у межах **30 %**. Все це дозволить вчителю краще враховувати індивідуальні здібності учнів — майбутніх професійних музикантів-інструменталістів чи музикознавців та обирати оптимальні методи й форми навчання.

Музичний матеріал у більшості тем ділиться на обов'язковий та варіативний, призначений для музичного аудіювання — сприймання музики, слухання й аналізу музичних творів із допомогою нот. Досить висока міра варіативності музичного матеріалу (в деяких темах автори програми пропонують спиратися лише на варіативний принцип) обумовлена принципом особистісно-зорієнтованого навчання. Кожен викладач може сформувати власне бачення тематичного матеріалу, враховуючи зацікавлення, смаки й спеціалізацію учнів. У програмі "Українське музичне мистецтво" варіативність ще й дозволяє краще означити місцеві музичні традиції шляхом глибшого вивчення тих чи інших постатей, діяльність яких відіграла вагому роль у формуванні місцевої композиторської школи.

Для *обов'язкової* частини відібрано кращі й репрезентативні взірці музичної спадщини українських та світових композиторів різних епох і стилів.

Спираючись на *варіативний* музичний матеріал, викладач може:

- розширювати і доповнювати характеристику творчих портретів композиторів;
- замінювати вивчення окремих обов'язкових музичних творів, зважаючи на мистецькі зацікавлення учнів;
- пропонувати учням матеріал для самостійної аналітичної та пошукової роботи у формах, наприклад, реферату, композиційного аналізу чи викладу власних вражень в есе;
- варіативність пропонується і за умови наявності у творчості композитора значної кількості композицій одного жанру (як-от, сонати чи різноманітних інструментальних, камерно-вокальних, хорових мініатюр).

Практичні заняття (музичний пактикум) є дуже важливою частиною занять з музичного мистецтва, адже таким чином учні мають змогу глибше пізнавати творчість кожного з композиторів та опановувати навички самостійної роботи з музичними творами на слух з

аудіо- та відео-рядом і в нотах. Для майбутніх музикантів-виконавців це стане важливим щаблем на шляху вироблення їхнього власного мистецького “Я”. Форми і способи проведення практичних занять можуть бути найрізноманітніші, зміст тематичного матеріалу й особистості учнів у кожному випадку підкажуть викладачеві оптимальний варіант. Пропонуються так орієнтовні напрямки практичних занять:

- аналітична робота з відео-, аудіо- та нотним матеріалом, яка допоможе засвоїти композиційно-структурні, жанрові, драматургійні особливості відомих музичних творів, відтак, індивідуальні стильові прийоми кожного з композиторів;
- індивідуальна чи колективна пошукова робота, яка базується на міжпредметних й міждисциплінарних паралелях (з українською та зарубіжною літературою, історією, образотворчими мистецтвами);
- індивідуальна, мікрогрупова чи колективна пошукова робота, яка додатково висвітлює українське музичне мистецтво у світовому контексті;
- пошукова й аналітична робота із творами чи ділянками творчості певних композиторів, які додатково поглиблюють знання з фаху;
- пошуки й зіставлення варіантів інтерпретацій відомих творів (особливо корисно для майбутніх виконавців-інструменталістів, наприклад, порівнювати звучання композицій XVI —XVIII ст. на автентичних і сучасних інструментах).

Допоміжні бібліографічні покажчики розраховані допомогти вчителю зорієнтуватися в багатстві аудіо- та відео-матеріалу й літератури. Зважаючи на значні труднощі з укомплектуванням бібліотек і фонотек спеціалізованих музичних шкіл-інтернатів та музичних коледжів упродовж останніх двох десятиліть, у покажчиках частково подані поклики на ресурси інтернету. Заради зручності користування, бібліографія аудіо- та відео-записів, нотних колекцій і допоміжної літератури поділена на кілька груп. В “Українському музичному мистецтві” (покажчик 3.1, 3.2, 3.3) таких груп — 4 *(Від найдавніших часів до середини XVIII ст.; Класицизм; Романтизм; XX ст.)*, у “Світовому музичному мистецтві” (покажчики 4.1, 4.2, 4.3) таких груп — 5 (*Від найдавніших часів до Ренесансу; Бароко; Класицизм; Романтизм; XX ст.*). У кожній групі покажчика рекомендованої літератури і веб-сайтів (3.3, 4.3) видання подано за таким принципом: *видання українською мовою, видання іноземними мовами кириличним шрифтом, видання іноземними мовами латинським шрифтом*.

Покажчик *аудіо- та відео-колекцій і виконавців* містить, передовсім, інформацію про сторінки інтернету, веб-сайти та знайдені іменні сторінки на *youtube* зі значними колекціями записів музики різних епох та композиторів, в тому числі записів із відповідними нотними колекціями, а також імена музикантів та мистецьких колективів, які спеціалізуються на виконанні музики тих чи інших стильових епох (окремі з них мають власні сайти із демонстраційними записами або, принаймні, дискографією). У відповідному покажчику до “Українського музичного мистецтва” додатково вказано аудіо-записи творів українських композиторів на CD. Це дозволить краще зорієнтуватися у величезних аудіо- та відео-ресурсах та сприятиме дальшій творчій роботі вчителя, зрештою — й учнів.

Покажчик *нотних колекцій* для “Світового музичного мистецтва” містить, головно, відповідні інтернет-сторінки, які доповнять ресурси шкільних бібліотек. Для “Українського музичного мистецтва” подано, передовсім, перелік багатотомових зібрань творів українських композиторів, а також основні видання музичних композицій, як правило тих, що увійшли до навчальної програми, надруковані після 1945 р., а також деякі знайдені інтернет-ресурси.

З бібліографії *літератури та веб-сайтів* (українською, російською, англійською, польською мовами тощо) викладач може рекомендувати окремі матеріали для учнів. Це стосується не лише книг, але, зокрема, й веб-сайтів знаменитих світових композиторів, які містять тексти, а також різноманітні ілюстрації, колекції автографів, записів тощо.

8 КЛАС (12 років) / 7 КЛАС (11 років)

Зміст навчального матеріалу

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО:

Кількість годин — 34 год., на тиждень — 1 год.
Резервний час — 2 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
14 год.	*Називає* етапи розвитку української музичної культури в давнину, факти, які стосуються мізинської, трипільської, скіфо-сарматської культури, давні музичні інструменти, знайдені на теренах України, складові українських календарних та родинних обрядів. *Стисло характеризує* особливості розвитку музики на кожному з етапів, основні музичні жанри та відомий інструментарій. *Дає визначення термінів* “архаїка“, музичний артефакт”, “синкретизм”, “усна традиція”, “ангемитоніка”. “ковзний лад”, “звукологема”, “корпоромузика”. *Характеризує жанри* календарно-обрядового і родинно-обрядового фольклору та їхні музично-стильові ознаки. *Встановлює* елементи давньої культури в українських фольклорних жанрах дитячого і пастушого фольклору, жанрах землеробського календаря, родинно-обрядового фольклору. *Зіставляє* музично-виразові ознаки різних жанрів українського фольклору. *Аналізує* метро-ритмічну і ладо-інтонаційну структуру фольклорних взірців, *зображає її схематично*. *Добирає музичні ілюстрації* до фольклорних жанрів. *Ілюструє власні судження* фрагментами музики. *Розрізняє на слух* фольклорні жанри та їхні ознаки, звучання архаїчних та фольклорних музичних інструментів.	**ДЖЕРЕЛА УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.** Етапи розвитку музичної культури українських земель в давнину. **Музичне буття на українських землях доби палеоліту**: джерела музики як форми людської життєтворчості (звукологеми, корпоромузика, освоєння природніх матеріалів як форм музичного знаряддя, танець), що збереглися в традиційній музиці українців. Спроби реконструкції музичного мислення людей палеоліту українськими вченими на основі археологічних знахідок музичних інструментів (Мізинський оркестр, флейти Молодово тощо). Жанри українського фольклору, які можна віднести до палеоліту. **Релікти мезолітичного мислення в музичному фольклорі українців.** Музичний інструментарій, нові форми музичного мислення, вабцева музична культура та її залишки у дитячому та пастушому фольклорі. **Музика в житті неолітичних племен.** Неолітична революція та кардинальна зміна світогляду людських спільнот. Співіснування кількох культур на українських теренах. Музичний інструментарій мисливців та збирачів лісової смуги. Культура Трипілля, формування землеробського календаря та музична жанрова система. Формування родинно-обрядового циклу (жанри ініціаційного характеру, весілля). Музичний інструментарій. Зародження пастушого обрядового циклу (Лівобережна Україна), розвиток інструментальної гри в пастушому середовищі, музичні жанри пастушої обрядовості (Полісся, Карпати). **Музичне життя населення України скіфо-сарматської доби.** Співіснування кількох типів культури на українських землях та їх взаємозв’язки і взаємовпливи на рівні музичного життя: - поява роду епіки у музиці населення лісостепу, нова сюжетика обрядового фольклору, зародження епічних жанрів; - музичний інструментарій скіфосарматських поховань та його присутність у традиційному музикуванні українців;

		- музичне життя Античного Причорномор'я як середовище взаємодії місцевої музичної культури з традиціями музичних культур стародавніх цивілізацій Близького Сходу та Середземноморського басейну. Поділ музичної культури на сфери побуту: народна, світська (придворна та військова), культова. <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> Взірці українського фольклору різних регіонів України — фольклорні примітиви, колискові, колядки, щедрівки, веснянки, гаївки, русальні, купальські, обжинкові, весільні ладкання, інструментальна гра та голосіння поховальної обрядовості, інструментальна музика пастушого середовища. Обрядові дійства колядування, "Маланка", "коза", весільні обряди з використанням специфічних інструментів (бунчук — нащадок скіфського навершя). Найдавніші збережені танцювальні жанри (коломийка, колядницькі танці тощо). Реконструкції давньогрецьких культових танців, зразків античної вокальної музики. Інструментальна гра в обрядових дійствах, до танцю, до слухання. Реконструкції звучання Мізинського оркестру, скіфської арфи, музичних інструментів античності, зображення та рештки яких віднайдено на теренах України (кіфара, авлос, ліра, арфа, труби). <u>*Практичні заняття:*</u> Часокількісна і ладова будови взірців українського обрядового фольклору, український традиційний музичний інструментарій.
9 год.	*Називає* основні факти розвитку української культури та музики в добу Середньовіччя, мистецькі і музичні пам'ятки анто-склавинської доби, періоду Київської (Русі-України) та Галицько-Волинської держави, літописних музикантів, осередки розвитку церковної музики, музичні інструменти, зображені на фресках Софіївського собору. *Дає визначення термінів* "обичний спів", "восьмигласий спів", "демественний спів", "кулизьмяна нотація", "кондакарна нотація". *Встановлює* факти про етапи розвитку української церковної музики Середньовіччя. *Пояснює* тематично-сюжетні й жанрові особливості українського фольклору в добу Середньовіччя. *Характеризує жанри:* "билина" ("старина"), "літургія", "пісні-хвали". *Коментує* прослухані взірці музики.	**УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ**. Три періоди українського Середньовіччя: - **Музика анто-склавинської доби** (раннє Середньовіччя). Формування сучасних музичних діалектів українського фольклору як нащадків музичного буття давніх князівств, об'єднаних у військовий союз. Жанрова система фольклору, нова сюжетика, взаємодія з музичною культурою Північно-Західної Європи (готи) та азійською (гуни). Поява християнства у Північному Причорномор'ї, становлення обичного співу, взаємодія з великими осередками християнської Церкви. - **Музичне мистецтво у добу Київської держави (Русі-України)**: ранній язичницький період (культова музика, збережена в обрядовому фольклорі, інструментарій, типи співу, види музики, жанри), акумульований в народній творчості. Християнська музична культура після офіційного хрещення Київської Русі — музика княжого двору (інститут скоморства — зображення музичного інструментарію на фресках Софіївського собору, дружинна творчість — билинний епос, ратна

	Порівнює українські церковні наспіви та середньовічні церковні наспіви східно-візантійської та західно-європейської традицій. *Розрізняє на слух* ознаки та збережені взірці жанрів і музичних явищ української музики Середньовіччя.	музика — віднайдені музичні інструменти (роги, сурми); культова християнська музика — взаємодія різних музичних традицій християнства та обичного співу, типи і форми церковного співу, жанр Літургії, автори перших українських принагідних богослужень (Стефан, Григорій), музична освіта, книги, форми і зразки українських середньовічних нотацій. **Висока середньовічна культура Галицько-Волинського Королівства** та його музичне життя. Співіснування двох релігійних світоглядів та формування двовір'я (календарно-обрядові пісні з християнським змістом), розвиток власної традиції християнського співу, формування наспівів, співочі школи ("Луцина чадь"), видатні співаки-доместики (Митуса), світська музика (галицький цикл билин, "слави" князю, ратна музика, міська культура — співіснування традицій різних народних та релігійних культур в музичному житті міст). Валашська музична культура як джерело формування епічної традиції українського фольклору (дударі), усталення типового музичного складу "троїстої музики", виникнення лірики у жанрах календарного циклу (веснянки, купальські). <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> Обряди колядування гуцулів, бойків, весільний обрядовий цикл, "троїста музика" (брати Прилипчани), веснянки з княжою тематикою, ініціаційні обряди та їх музика, записи билин, звучання реконструйованих середньовічних інструментів, церковні монодичні наспіви. <u>*Практичні заняття:*</u> Розповіді про музикантів і музику в літописах і "Слові о полку Ігоревім", Боян, Митуса. Характерні українські богослуження.
9 год.	*Знає і пам'ятає* ознаки Ренесансу в музиці. *Називає* основні факти розитку української музичної культури XIV—XVI ст., основні осередки розвитку української музики. *Дає визначення термінів* "київська квадратна нотація", "хомонія", "напів", "гимнографія", "Ірмолой", "табулатура", "невольничий плач", "дума", "історична пісня", "лірика", "музичний цех", "кобзар". *Характеризує* витоки й особливості Ренесансу в українській культурі, стан, функції та різновиди музики в тогочасній українській освіті (в Острозькій академії, братських школах), різновиди	**МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО РАННЬОНОВІТНЬОГО ЧАСУ (XIV—XVI СТ.)** **Ренесанс та гуманізм в українській музичній культурі**. Перехід до нового типу багатоголосся. Нотолінійна система запису (київська квадратна нота). Універсальна півча книга — Ірмолой. Поява явища наспівів етнічного (болгарський, сербський, грецький) та регіонального (київський, острозький, волинський, львівський тощо) визначення. Спів Києво-Печерської лаври (Лаврське багатоголосся). Явище хомонії. **Музика в українському шкільництві** — система музичної освіти. Острозька академія, братства, Львівське Успенське братство — видатні центри музичного шкільництва. Музика в системі освіти. **Світська музика.** Музика в маєтках князів та вельмож, українські музиканти при дворі польсь-

	українських церковних напівів етнічного та регіонального визначення. *Аналізує* музично-виразові засоби в церковних напівах різних типів на прикладі напівів з “Ірмолоя”. *Аналізує* особливості багатоголосного співу Києво-Печерської лаври. *Висловлює судження* про витоки й ознаки багатоголосого співу в українській музиці Ренесансу. *Коментує* прослухані музичні твори. *Називає і характеризує* жанри українського фольклору доби Ренесансу. *Добирає інформацію* до історії кобзарства в Україні. *Встановлює* стильові ознаки невольничих плачів, козацьких дум та історичних пісень. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Розрізняє на слух* найважливіші взірці української музики доби Ренесансу.	ких королів (Творчий спадок А. Длуґоґрая — Войташка). Музичні цехи та репертуар цехових музикантів. Військова музика. Загальноєвропейська практика запису світської музики — табулатури та їх українська складова (танці). **Доба розквіту українського музичного фольклору**: обрядова творчість, явище кобзарства, невольничі плачі, історичні пісні та думи, козацькі пісні, становлення лірики. <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> Піснеспіви з Ірмологіонів, зразки наспівів, лаврське багатоголосся. М. Скорик “Три фантазії для лютні з Львівської табулятури XVI ст. (розшифрування і транскрипція), А. Длугоґрай (лютнева табулатура – Ляйпціг, 1619 р.). Марші, вівати, “на добридень”, ритуальна музика капел “троїстої музики”, танці — українські (гопак, метелиця, горлиця, зуб санжарівка, третяк, гайдук, козачок, журавель, програмні танці — шевчук, козак голяр) та західноєвропейські (падуана, ґальярда, пасамецо, сальтарело), інструментальні переклади віланел, мадригалів, шансон, імпровізаційні п’єси, фантазії. Похідні марші, сигнальна музика. Невольничі плачі — “Плач невольників в турецькій неволі”, “Невольники на каторзі”, “Втеча трьох братів з Азова”, “Про самарських братів”. Думи “Про отамана Матяша”, “Про Івана Богуславця”, “Про Марусю Богуславку”, “Про Самійла Кішку”, “Про Олексія Поповича”, “Про Федора Безродного”. Історичні пісні “В Царьграді на базарі”,”Дунаю, Дунаю, чого смутен течеш”, “Про Коваленка”, “Пісня про Байду”, “Ой на горі да женці жнуть”, “Зажурилась Україна”. Козацькі пісні “Гомін мати”, “Зелений дубочок”, “Ох і повій, повій буйний вітре”. Обрядові “А вже весна”, “Вербовая дощечка”, “Малая нічка петрівочка”. <u>*Практичні заняття:*</u> *С*тильові ознаки напівів із “Ірмолоя”, невольничих плачів.

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 68 год, з них резервні — 4 год.
На тиждень — 2 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
7 год.	*Називає* етапи розвитку первісної музики, основні види, форми й ознаки розвитку музики кожного з етапів. *Висловлює судження* щодо похо-	**ВСТУП. ДЖЕРЕЛА МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ. МУЗИКА НАЙДАВНІШИХ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.** Походження музики. Музика як невід’ємна частина світу і життєдіяльності первісної людини. Науки, що

	дження музики, функцій музики в давньому суспільстві. *Дає визначення термінів* “архаїка”, “синкретизм”, “усна традиція”, “музичний артефакт” “ангемитоніка”, “ковзний лад”, “гетерофонія”, “канон”. *Характеризує ознаки* первісних музичних жанрів. *Добирає приклади* давніх музичних інструментів за класифікацією Е. Горнбостеля — К. Закса. *Порівнює* фольклор різних етносів, спираючись на аудіо- та відеовзірці. *Розрізняє на слух* ознаки музичних музичні артефакти і жанри давніх епох та різних макрорегіонів світу.	вивчають музику первісної людини. Ознаки первісної музики. **Палеоліт.** Функціональність музики. Найдавніші музичні жанри та їх особливості. Архаїчні звукоряди. Музичні інструменти палеоліту. **Мезоліт.** Музика як складова частина розвинених племінних обрядів. **Неоліт.** Музика землеробів і скотарів. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Дж. Крамб “Вічні голоси дітей” (ч. II “Хлопчик шукає свій голос”), взірці автентичного фольклору різних етносів <u>*Практичні заняття*</u> Класифікація музичних інструментів Е. Горнбостеля — К. Закса.
6 год.	*Називає* давні цивілізації Близького Сходу, етапи розвитку музичної культури кожної з цивілізацій, найзначніші явища музичного мистецтва — авторів музичних творів, музичні жанри, інструменти. *Дає визначення термінів* “містерія”, “гимн”, “псалом”, “антифонний”, “респонсорний”. *Добирає приклади* міфів, легенд, біблійних переказів про музику. *Порівнює, висловлює судження* про роль і значення в культурі народної, релігійної та світської музики, щодо звучання музичних інструментів одного виду, але різного етнічного походження. *Розрізняє на слух* основні ознаки музичних явищ музичних культур Близького Сходу.	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ. МУЗИЧНА КУЛЬТУРА БЛИЗЬКОГО СХОДУ** Функції музики в суспільстві. Три сфери музичної культури — народна, релігійна і світська. Міфи і легенди про музику. **Давній Єгипет:** етапи розвитку музичної культури, обрядовість, містерії. **Шумер, Вавилон***:* перші нотні записи музики, інструментарій, оркестри. **Давня Палестина***:* музика і “Біблія”, Книга Псалмів, музика у храмі, типи і форми співу. <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> Варіанти розшифрування хурритського гимну, наспіви псалмів у версії Сюзанни Гаїк-Вентури, синагогальний спів, звучання реконструйованих музичних інструментів Шумеру, Вавилону, Єгипту, Палестини. <u>*Практичні заняття:*</u> Біблійні сюжети в музичному мистецтві.
7 год.	*Називає* давні цивілізації Далекого Сходу, етапи розвитку музичної культури кожної з цивілізацій, найзначніші явища музичного мистецтва — авторів музичних творів, музичні жанри, інструменти. *Дає визначення термінів* “рага”, “пентатоніка”. *Добирає приклади* міфів, легенд і переказів про музику. Аудо- та відео- взірці музики Індії, Китаю, Японії *Характеризує та зіставляє* звукові та ладові системи народів Далекого Сходу. *Розрізняє на слух* ознаки музичних	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ДАЛЕКОГО СХОДУ** **Давня Індія:** храмова і придворна музика, раги, звукова система, музичний інструментарій. **Давній Китай:** Конфуцій і музика, символіка музично-виразових засобів, пентатоніка, музичні інструменти. Музика **Давньої Японії**. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Раги у виконанні Раві Шанкари, ансамбль за участю Раві Ганкари та Єгуді Менухіна, народні оркестри й ансамблі Індії, Китаю, Малайзії, Японії. <u>*Практичні заняття*</u> Музика й музиканти в міфах Індії та Китаю.

	явищ музичних культур Далекого Сходу.	
8 год	*Називає* етапи розвитку музики Античності. *Характеризує* основні мистецькі музичні явища кожного з етапів розвитку античної культури *Дає визначення термінів* “класика”, “музика”, “хор”, “лірика”, “тетрахорд”, “театр”, “оркестр” (спираючись на їхнє значення в період Античності), *порівнює* античне і сучасне значення цих термінів. *Визначає і розрізняє* ознаки давньогрецьких жанрів обрядової сфери, епосу, хорової лірики і театру. *Приводить приклади* термінів теорії музики, які мають давньогрецьке походження. *Виявляє* сюжети давньогрецьких міфів у відомих музичних творах наступних періодів. *Висловлює судження* про звучання збережених взірців давньогрецької музики та музичні інструменти. *Розрізняє на слух* релікти музичного мистецтва Античності.	**АНТИЧНІСТЬ — ВИЩИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ МУЗИКИ ДАВНЬОГО СВІТУ. МУЗИКА ДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА РИМА.** Етапи розвитку музичної культури Давньої Греції. Музичні жанри: обрядові жанри, епос, жанри хорової лірики, театральні жанри. Інструменталізм. Музика у міфології. Музичний етос. Піфагор і музика. Музична система і теорія. Музика у Давньому Римі. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Варіанти розшифрувань давньогрецької музики: пеан, дельфійський гимн, ода Сейкілоса, стасима з трагедії “Орестея” Еврипіда; звучання реконструйованих музичних інструментів. <u>*Практичні заняття*</u> Давньогрецька міфологія в музичній творчості композиторів.
9 год.	*Називає* етапи та осередки розвитку музичної культури Середньовіччя, середньовічні мистецькі стилі, творців жанрів і форм візантійської музики. *Наводить приклади* визначних мистецьких пам’яток Візантії. *Характеризує і розрізняє* ознаки жанрів псалом, гимн, духовна пісня, літургія. *Дає визначення термінів* “псалмодія”, “восьмиглассся”. *Порівнює і коментує* особливості місцевих різновидів східнохристиянського церковного співу. *Розрізняє на слух* ознаки різновидів східнохристиянського церковного співу.	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ. МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ВІЗАНТІЇ** Етапи розвитку середньовічної культури. Музичні жанри ранньохристиянської церкви. Регіональні різновиди церковного співу. Музика у творах Отців Церкви. Творці жанрів і форм візантійської музики. Жанр літургії. Види і форми церковного співу. Музика при імператорському дворі. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Взірці східнохристиянських богослужбових наспівів: західно-сирійський, вірменський, коптський, візантійсько-грецький, грузинський, болгарський. <u>*Практичні заняття*</u> Візантійський церковний спів та Україна.
9 год.	*Називає* визначні явища й постаті музичної культури західноєвропейського Середньовіччя. *Розрізняє* ознаки стилів в музиці— романського стилю, ґотики, Ars Antiqua, Ars Nova. *Дає визначення термінів* “модальний лад”, “монодія”, “органум”, “контрапункт”, “поліфонія”, “го-	**МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ** Християнський церковний спів західної традиції. Григоріанський наспів та його ознаки. Меса як музичний жанр. Стиль ґотик в музиці. Ранні форми поліфонії. Ars Antiqua. Композиторська школа собору Notre-Dame у Парижі: Леонін, Перотин Великий. Рицарська культура Середньовіччя: світські жанри. Ars Nova — пізній ґотик в музиці:

	кет”. *Характеризує* особливості музичних жанрів — меса, секвенція, літургійна драма, мотет, шансон, балада. *Аналізує* музично-виразові особливості взірців григоріанського наспіву та середньовічного органуму. *Порівнює і коментує* особливості місцевих різновидів західнохристиянського церковного співу. *Розрізняє на слух* ознаки різновидів західнохристиянського церковного співу, церковних та світських наспівів, основних середньовічних музичних жанрів.	Гійом де Машо, Франческо Ландіні. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Взірці церковних наспівів західної традиції: староримський, амброзіанський, мозарабський, григоріанський; секвенції “Dies irae”, “Stabat Mater”, фрагменти творів Леоніна і Перотина, “Le Roman de Fauvel”, взірці пісень трубадурів, труверів, міннезінґерів,Cantiques Діві Марії; “Missa Notre-Dame”, шансон Г. де Машо, мотети Ф. Де Вітрі, балати Ф. Ландіні. <u>*Практичні заняття*</u> Стилістичні особливості григоріанського наспіву та ранніх органумів.
10 год.	*Називає* ознаки Ренесансу в мистецтві Західної Європи та видатних його представників. *Добирає* взірці ренесансних пам’яток у різних видах мистецтв. *Характеризує* етапи розвитку франко-фламандської школи, її представників та провідні жанри їхньої музичної творчості. *Висловлює судження* про внесок франко-фламандських митців у музичне мистецтво. *Коментує* аудіо- та відео- взірці творчості франко-фламандських композиторів. *Дає визначення термінів* “лінеарна поліфонія”, “імітація”, “імітаційна поліфонія”. *Розкриває суть* основних прийомів імітаційного розвитку теми. *Наводить приклади* техніки імітаційної поліфонії. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори франко-фламандських композиторів, ознаки франко-фламандської поліфонії Ренесансу.	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XIV—XVI СТ. РЕНЕСАНС В МУЗИЦІ. ФРАНКО-ФЛАМАНДСЬКА КОМПОЗИТОРСЬКА ШКОЛА** Риси Ренесансу в мистецтві Європи. Формування національних композиторських шкіл. Етапи розвитку франко-фламандської школи. Засади поліфонії строгого стилю. Творчість Г. Дюфаї, Я. Обрехта, Й. Окегема, Ж. Депре. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: Г. Дюфаї мотети“Nuper rosarum flores” “Ave Regina caelorum”; Я. Обрехт мотет “Salve Regina”; Й. Окегем 36-голосий мотет “Deo gratias”, Реквієм; Ж. Депре мотет “Оплакування Окегема” (Nymphes des bois) *Варіативний:* фрагменти мес, мотетів, шансон Дж. Данстейбла, Ж. Беншуа, Г. Дюфаї, Я. Обрехта, Й. Окегема, Ж. Депре <u>*Практичні заняття*</u> Імітаційна поліфонія. Прийоми імітаційного розвитку теми.
8 год.	*Називає* представників національних композиторських шкіл й жанри Високого та Пізнього Ренесансу в музиці, *Розрізняє* ознаки жанрів — мадриґал, поліфонічна шансон, lied, прапара танців сюїти. *Встановлює* етапи розвитку італійського мадриґалу, його творців та визначні твори. *Дає визначення термінів* “класична вокальна поліфонія” (“поліфонія	**ВИСОКИЙ І ПІЗНІЙ РЕНЕСАНС В МУЗИЦІ** Творчий портрет **Орландо Лассо***:* творча спадщина, звукопис у шансон і мадриґалах. Італійський мадриґал. Французька шансон у творчості К. Жанекена. Німецька lied у творчості Г. Ізаака. Інструментальна музика: танці. Триденський собор і музика. Римська папська капела. **Джовані П’єрлуїджі да Палестріна** — найвищий розквіт духовної ренесансної музики, stile osservato, творчий портрет, меси, мадриґали. <u>*Музичний матеріал*</u>

	строгого стилю”), “музичний звукопис”. *Характеризує* творчий шлях і творчу спадщину О. Лассо, Дж. Палестріни. *Порівнює* риси поліфонічних пісенних жанрів Ренесансу. *Коментує* аудіо- та відео- взірці творчості композиторів. *Розрізняє на слух* ознаки світських музичних жанрів різних національних культур Ренесансу (мадриґал, шансон, лід), вивчені твори К. Жанекена, Г. Ізаака, О. Лассо, Дж. Палестріни	*Обов’язковий*: О. Лассо, поліфонічні пісні “O la, o che bon eccho!” (“Луна”) , “La nuict froide et sombre” (“Ніч темна і похмура”) , цикл мадриґалів “Lagrime di San Pietro” (“Сльози святого Петра”) ; Я. Аркадельт “Il bianco e dolce cigno” (“Білий і ніжний лебідь”) ; Л. Маренціо “Solo et pensoso” (“В задумі, сам”) ; К. Жанекен “Співи птахів”; Г. Ізаак “Інсбрук, я змушений тебе покинути”; Дж. Палестріна “Stabat Mater”. *Варіативний:* мотети О. Лассо; мадриґали Л. Маренціо, Дж. ді Веноза, К. Мантеверді; шансон К. Жанекена; “Меси Папи Марчело”; мадриґали “Virgine Stanze” Дж. Палестріни; твори у виконанні ансамблю давньої музики К. Чечені, танцювальні сюїти. <u>*Практичні заняття*</u> Прийоми звукопису в музиці Пізнього Ренесансу.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів на кінець навчального року

Організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати й визначати мотив і мету власної пізнавальної й життєтворчої діяльності, ставити цілі самоосвітнього зростання;
- планувати діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи;
- здійснювати визначений план, оцінювати проміжні й кінцеві результати, робити відповідні корективи;
- формувати з допомогою вчителя індивідуальний музично-аудіальний (слухацький) маршрут;
- визначати труднощі в навчанні й корегувати індивідуальний навчальний план;
- володіти різними способами саморефлексії та самоконтролю.

Спеціалізовані мовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- оцінювати й осмислювати ситуацію спілкування;
- розвивати і збагачувати музично-термінологічний словник, продовжувати вести особистий музичний ґлосарій;
- знати й пояснювати використання вивчених музичних термінів, вірно користуватися ними в усному і писемному мовленні;
- складати конспект науково-навчального тексту;
- формулювати висловлювання на музичні теми за складеним планом, використовуючи логічні аргументи і приклади з різних інформаційних джерел;
- коротко реферувати і критично оцінювати прочитану літературу з навчальної теми;
- складати роздум, есе про роль музичного мистецтва в культурі різних епох за навчальним матеріалом;
- виявляти прагнення добирати адекватні змістові вислови для характеристики музичних творів і явищ;
- вести короткі дискусії на музичні теми відповідно до навчального матеріалу, аргументуючи власну позицію (1-2 аргументи);
- володіти правилами коректної дискусії, критично і толерантно оцінювати співрозмов-

ника, поважати позицію опонента.

Загальні й спеціалізовані інформаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати необхідність використання різних джерел інформації для навчальної діяльності, для нескладної самостійної проектної роботи, для отримання нових знань;
- здобувати інформацію з різноманітних джерел (спеціальної, довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо);
- здійснювати бібліографічний пошук, працювати з текстами на музичні теми засвоєних типів, стилів і жанрів мовлення;
- узагальнювати інформацію, отриману з навчального матеріалу (музичного, вербального, позамузичного) і з позашкільної діяльності;
- систематизувати, зіставляти, інтерпретувати готову інформацію;
- виділяти головну (суттєву) інформацію з-поміж другорядної;
- застосовувати прийоми порівняння (компаративістики) для оволодіння навчальною інформацією, використовуючи для цього різні джерела музичного та позамузичного походження;
- критично оцінювати подану інформацію;
- кодувати і відчитувати музичну інформацію у вигляді таблиць, схем, графіків, опорних конспектів, виділяти головне в різних музичних текстах, в класній і домашній роботі;
- реконструювати різну за джерелами, складністю, обсягом інформацію і будувати зв’язну розповідь за планом, схемою, моделлю;
- вчитися порівнювати способи викладу інформації вчителем, учнями, товаришами, усвідомлювати й оцінювати прийоми роботи;

Етико-естетичні й оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- помічати й цінувати красу в музичних явищах, у творах мистецтва, явищах природи, вчинках людей і результатах їхньої діяльності;
- критично оцінювати відповідність своїх вчинків до загальнолюдських моральних норм, усувати помічені невідповідності;
- виявляти здатність поставити себе на місце іншої людини;
- творити добро словом і ділом;
- ставитися до української музики як до суспільної, національної й історичної цінності українців, усвідомлювати місце українського музичного мистецтва у світовому контексті, його значення як засобу формування ціннісної позиції щодо патріотизму та любові до історії й культури Української держави;
- цінувати відкритість до пізнання культур різних народів через музичне мистецтво;
- осмислювати роль музики як способу комунікації та збереження історико-культурної традиції народу, пояснювати значення музичного мистецтва в історико-культурному та суспільному житті українського та інших народів світу;
- поступово формувати поняття виховного ідеалу в музичному мистецтві минулого, записувати й коментувати висловлювання відомих музикантів і композиторів про музичне мистецтво.

Загальномузичні та музично-аналітичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати, що вивчають предмети “Українське музичне мистецтво” та “Світове музичне мистецтво”, пояснювати відмінності між ними, розуміти, що музичне мистецтво і музичний твір є, відповідно, предметом та об’єктом вказаних навчальних предметів;
- орієнтуватися, що вивчають такі розділи музикознавчої науки як музикознавство (в

історичному і теоретичному вимірах), музична археологія, етномузикологія, історія музичної культури, аналіз музичних форм, органологія;

- вибудовувати власний світ музики як систему за критеріями розвитку музичного мистецтва в історичній проекції;
- формувати бачення причинно-наслідкових зв'язків у наступності музично-культурних епох, у відмінності геокультурних зон і їхніх традицій;
- засвоювати структуру логічного визначення суттєвих ознак музичної культури, епохи, формуючих стилю через пояснення, оцінку, опис, використовувати абсолютні та порівняльні оцінки музичних явищ;
- структурувати музичні твори як явища музичного мистецтва в його часовій і просторовій проекції;
- розрізняти, визначати й аргументувати музичні тексти (музичні твори, явища) щодо їхньої належності до епох, видів і жанрів музичного мистецтва відповідно до навчального матеріалу;
- знати принципи та особливості опису музичного твору конкретного виду і жанру;
- визначати складові будови музичного твору;
- володіти різними стратегіями слухання та аудіювання музичного твору (з нотним текстом і без нотного тексту);
- оцінювати виражально-смислові можливості елементів музичної мови в межах навчальної програми;
- застосовувати схеми-орієнтири, моделі, правила, прийоми порівняння стосовно узагальнення суттєвих ознак та нескладні порівняльні характеристики окремих явищ різних музичних культур;
- використовувати у класній і домашній роботі правила-орієнтири, складати план узагальнення, характеристику, таблицю за двома ознаками на встановлення міжпредметних зв'язків;
- вміти здійснювати нескладні теоретичні узагальнення на основі навчального музичного матеріалу, узагальнюючих схем-орієнтирів, графіків, моделей;
- аналізувати музичні, вербальні й позамузичні поняття, явища, закономірності, порівнювати, узагальнювати, конкретизувати їх, робити висновки на основі навчальних спостережень;
- удосконалювати вміння і навички емпіричної конкретизації (практичне музичне застосування набутих знань), оволодівати вмінням теоретичної конкретизації, також за допомогою міжпредметних зв'язків (враховуючи індивідуальні якості учня);
- продовжувати формування елементарного музично-теоретичного аналізу різних за видовими ознаками музичних одиниць, встановлювати взаємозв'язки, тренуватися в умінні вилучати головне з музичного тексту та осмислювати необхідну для укладення логічної побудови інформацію;
- здійснювати емпіричне двофазне узагальнення за заданим алгоритмом;
- удосконалювати вміння морфологічного та функціонального аналізу музичних явищ;
- виконувати певне порівняння на основі узагальнених суттєвих ознак, створювати нескладні порівняльні характеристики одновидових музичних явищ у різних геокультурних зонах, епохах тощо (вербальні форми);
- удосконалювати досвід індуктивно-дедуктивного доведення і доведення за аналогією (за допомогою загального положення — тези, прямої і непрямої аргументації та способами спростування — наведення контраргументів, методу виключення).

Творчі компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- переносити раніше засвоєні навички й компетенції "Слухання музики" та "Музичної

літератури” в нову ситуацію;

- здійснювати внутрішньо-предметне перенесення знань і способів дій при вивченні музичних культур, епох, застосовувати їх в інших видах навчально-пізнавальної та практичної діяльності;
- помічати й формулювати проблеми в процесі навчання й життєтворчості, робити припущення щодо способу розв’язання певної проблеми, добирати аргументи для його доведення, спростовувати хибні припущення й твердження;
- удосконалювати досвід розуміння запропонованого навчального матеріалу, розкривати предмет із різних точок зору, вбачаючи нові функції та структуру музичних об’єктів;
- уявляти образний зміст прослуханого музичного твору, фантазувати на основі сприйнятого, прогнозувати можливі варіанти подальшого розвитку;
- моделювати музичні, вербальні й позамузичні поняття, явища, закономірності;
- використовувати у власних нескладних музичних побудовах суттєві ознаки музики відповідних епох, видів, жанрів, форм, аргументуючи свій вибір;
- створювати самостійні нескладні мистецькі проекти і презентації на основі використання різноманітних сучасних інформаційних джерел відповідно до навчального матеріалу та додатково- з огляду на особисті зацікавлення).

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- осмислювати важливість збереження музичної творчості різних історичних періодів та етнографічних одиниць у природньому середовищі її побутування; моделювати можливості її буття у сучасному культурному просторі;
- обґрунтовувати необхідність збереження традиційних і реконструкції віддалених історичних музичних культур, відновлення звучання музичних артефактів;
- розуміти цінність збереження і відродження музичної спадщини українців;
- розрізняти форми збереження музики — рукопис, табулатура, партитура, партія, цифрові носії, розуміти обмежені можливості графічної фіксації музичних явищ, на письмі;
- орієнтуватися у багатстві й різноманітності графічних та аудіовізуальних (реконструйованих) форм фіксації музичних творів;
- знаходити різні форми запису музичних творів і жанрів, створених представниками українського та інших народів у давні епохи, пояснювати їхні відмінності;
- фіксувати власні спостереження за допомогою нотопису, таблиць, схем, інтелект-карт, щоденника музичних вражень, синопсису.

9 КЛАС (12 років) / 8 КЛАС (11 років)

Зміст навчального матеріалу

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 34 год., на тиждень — 1 год.
Резервний час — 2 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
4 год.	*Знає і пам’ятає* ознаки бароко в музиці. *Називає* факти розвитку української музичної культури в період бароко,	**УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО XVII — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТ. БАРОКО В МУЗИЦІ** Козацьке бароко як своєрідний національний ва-

	представників бароко в різних видах мистецтв, видатних діячів та гетьманів, які підтримували розвиток мистецтва, жанрові різновиди музики та приклади творів у цих жанрах, українських композиторів доби бароко та їхні визначні твори, розповсюджені музичні інструменти. *Дає визначення термінів* “козацьке бароко”, “козацький епос”. *Характеризує* ознаки бароко в українській музиці. *Порівнює* особливості бароко в українській та західноєвропейській музиці, зокрема зіставляє види музичних жанрів та їхні композиційні ознаки. *Наводить приклади* творів, які приписують Марусі Чурай, Семену Климовському, Івану Мазепі; *відтворює їх*. *Добирає інформацією* про відомих постатей в українській музиці бароко. *Розрізняє на слух* найважливіші взірці музичного мистецтва українського бароко, ознаки головних музичних жанрів.	ріант стилю. Києво-Могилянська академія як осередок розвитку музичного мистецтва. Розквіт жанрів козацького епосу, пісенної лірики у піснях Марусі Чурай і Семена Климовського та церковної партесної музики. Гетьманські оркестри, інструментальна музика. <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> “За світ встали козаченьки”, “Пісня про Почаївську Божу Матір”, “Ой біда, біда, чаєчці небозі”, “Їхав козак за Дунай”.
12 год.	*Дає визначення жанрів* “романс”, “псальма”, “дума”, “кант”, “духовна пісня”, *аналізує і зіставляє* їхні музично-виразові ознаки. *Ілюструє приклади* кожного з жанрів: “романс”, “псальма”, “дума”, “кант”, “духовна пісня”. *Самостійно добирає приклади* жанрів “романсу”, “псальми”, “думи”, “канту”, “духовної пісні”, користуючись поданою літературою та мультімедійними ресурсами інтернету. *Характеризує* особливості багатоголосся (триголосся) кантового типу на прикладах конкретних творів. *Наводить приклади пісенних творів* Д. Туптала, Є. Славинецького, Т. Щербацького, Ф. Прокоповича. *Аналізує* думи і псальми у записах українських фольклористів (М. Лисенка, Ф. Колесси. П. Демуцького), *зіставляє* ознаки дум різних хронологічних пластів. *Пояснює* особливості інструменталізму в думах (кобза) та псальмах (ліра). *Добирає інформацію* про кобзарів та лірників. *Висловлює власні судження* про про-	**УКРАЇНСЬКА ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ ДОБИ БАРОКО** Розквіт пісенної лірики та романсу. Жанр лірницької псальми. Козацький епос доби бароко: думи періоду Хмельниччини, морально-повчальні думи. Духовна пісня, її тематично-змістові групи. Пісні із “Богогласника”. Духовні та світські канти, особливості кантового багатоголосся. Канти у творчості Дмитра Туптала, Єпифанія Славинецького, Тимофія Щербацького, Феофана Прокоповича. <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> “Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці”, “Сивий, голубочку”, “Ах, Українейко”, “О, розкошная Венеро”, “Щиголь тугу має”, “Ішов козак з України”, “Ой, ти, дячку, вчений”; Ісусе мій, прелюбезний”, “Мати милосердна! Ти єси отрада”, “О горе мні, грішному, сущу”, “Кант про Миколая” Д. Туптала; “Що я кому виноват, за що погибаю” Т. Щербацького; “Радуйся, радость твою воспіваю” Є. Славинецького; “Кто кріпко на Бога уповає” Ф. Прокоповича; “Сирітка”; думи “Про козака Голоту”, “Хмельницький і Барабаш”, “Удова і три сини” “Вселенная веселися”, “Небо і земля нині торжествують”, “Нова радість стала, як на небі хмара”, “Шедшиє три царі”, “Не плач, Рахиле”.

	слухані та вивчені твори, ілюструючи їх. *Розрізняє на слух* ознаки українських пісенних жанрів бароко, основні взірці кожного з жанрів.	*Практичні заняття:* Стильові ознаки дум у записах М. Лисенка і Ф. Колесси. Псальми у записах Порфирія Демуцького.
4 год.	*Називає* жанри українського шкільного театру бароко. *Визначає* і *коментує* барокові риси шкільної драми та її тематичних різновидів, інтермедії, *коментує* роль в них музичного чинника, визначає використовувані в них музичні жанри. *Аналізує* музичну витоки й музичну структуру вертепу, ілюструючи власні судження фрагментами його музики. *Наводить приклади* збережених творів у жанрах шкільної драми, інтермедії, вертепу. *Розрізняє на слух* основні музичні номери Сокирнянського вертепу.	**МУЗИКА У ШКІЛЬНОМУ ТЕАТРІ** Жанри українського шкільного театру: декламація, драма, інтермедія як музично-драматичні спектакті, барокові ознаки, роль музики в шкільному театрі. Вертеп, музична структура вертепу. *Музичний матеріал (варіативний):* Музика Сокирнянського вертепу Г. П. Галагана
12 год.	*Дає визначення термінів* “партеса”, “партесний”, “концерт”, “мотет”, “концертове багатоголосся”, “постійне багатоголосся”, “мусикія”. *Називає* представників партесного стилю в українській музиці, їхні збережені твори, місця зберігання колекцій партесних творів, взірці партесних творів у жанрах концерту і мотету. *Встановлює різницю* між жанрами партесного концерту і партесного мотету. *Аналізує* ознаки партесного стилю на прикладі окремих творів, особливості їх форми, фактури, ладо-гармонічної мови тощо. *Розуміє і пояснює* причини вивезення українських музикантів на територію Росії та їхню роль у розповсюджені там партесного стилю. *Знаходить* інформацію про життєвий шлях М. Дилецького. *Знає* походження та особливості музичного жанру *канон.* *Розглядає* риси композиції “Воскресенського канону” та партесних концертів М. Дилецького. *Коментує* прослухані твори. *Розрізняє на слух* основні взірці партесного стилю у творчості М. Дилецького, С. Пекалицького та ін., ознаки партесного стилю.	**ПАРТЕСНИЙ СТИЛЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ** Партесний спів, його витоки й ознаки, концертування, колекції партесних творів, осередки плекання партесного співу. Жанри партесного концерту і мотету. Анонімні композиції. Творчість С. Пекалицького, І. Домарацького, В. Титіва. Творчий портрет М. Дилецького. Зміст і структура “Граматики мусикійської”. Хорова творчість. *Музичний матеріал* *Обов’язковий:* “Плачу і ридаю”, “Вік мій скончавается”; “Херувимська” С. Пекалицького, “Воскресенський канон” М. Дилецького *Варіативний:* аноніми — “Помишляю день страшний” , “Оле, оле, окаянная душе” , “Приближается душе конець” , “Се лежу, возлюбленії братіє” , “Сліпий родивийся” ; “Іже образу Твоєму”, “Вошол єси во церков” М. Дилецького; “О Тебі, отче Романе” І. Домарацького; “Веселитеся праведниі” В. Титіва. *Практичні заняття:* Стильові ознаки партесних концертів. Вивезення українських музикантів в Росію.

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 68, з них резервні — 4 год.
На тиждень — 2 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
4 год.	*Називає* членів Флорентійської камерати та перші взірці жанру опери, основні факти життєвого шляху К. Монтевеверді. *Дає визначення термінів* “dramma per musica”, “музична драма”, “пастораль”, “драматичний мадриґал”, “Stile Rapresentativo”, “оперна драматургія”, “стиль concitato” *Характеризує* етапи творчості К. Монтеверді. *Порівнює* сюжет давньогрецького міфу про Орфея та зміст опери К. Монтеверді. *Добирає музичні ілюстрації* до характеристики творчості флорентійських композиторів і К. Монтеверді. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори Дж. Каччіні, К. Монтеверді, ознаки оперного стилю Флорентійської камерати та К. Монтеверді.	**ЗАРОДЖЕННЯ ОПЕРИ В ІТАЛІЇ** Діяльність Флорентійської камерати. Перші опери Я. Пері та Дж. Качіні. Stile Rapresentativo. **К. Монтеверді:** творчий шлях, оперна творчість, опера “Орфей”. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> *Обов’язковий:* Дж. Каччіні, фрагменти опери “Еврідіка”, К. Монтеверді, опера “Орфей”. *Варіативний:* К. Монтеверді “Плач Аріадни”, фрагменти опери “Коронація Попеї”, мадриґали.
2 год.	*Називає* представників бароко в різних видах мистецтв. *Дає визначення термінів* “бароко”, “тонально-функційна система”, “вільна поліфонія”, “basso-continuo”, “музична риторика”. *Розрізняє* закономірності барокового стилю. *Добирає приклади* мистецької творчості періоду бароко. *Висловлює власні судження* про мистецькі твори бароко. *Розрізняє на слух* ознаки музики барокового стилю.	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XVII — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТ. БАРОКО** Ознаки бароко в мистецтві. Закономірності стилю. Символіка музичного мистецтва — риторичні фігури. Поява і розвиток нових музичних жанрів: опера, вокально-інструментальні жанри, бароковий інструменталізм. Особливості поліфонічного мислення. Тонально-функційна система. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Г. Аллеґрі “Miserere”, Дж. Каччіні “Ave Maria”, Й. Пахельбель “Канон”, Т. Альбіноні “Adagio”.
4 год.	*Називає* барокові оперні школи та їхніх представників, прикладі творів композиторів різних оперних шкіл. *Дає визначення термінів* “opera-seria”, “лірична драма”, “опера-балет”, “зінґшпіль”, “форма da capo”, “афект”, “речитатив”, “увертюра”, “bel canto”. *Характеризує* основні барокові оперні жанри. *Розкриває зміст* опери “Дідона і Еней”	**РОЗВИТОК БАРОКОВОЇ ОПЕРИ** Опера в Італії: Рим, Венеція, Неаполь. Жанр opera-seria у творчості А. Скарлатті. Оперна творчість А. Вівальді. Французька барокова опера. Творчість Ж. Б. Люллі. Джерела англійської опера. Опера “Дідона і Еней” Г. Персела. Німецька барокова опера в театрі Гамбургу. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Оперні арії А. Честі, П. Каваллі, А. Страделла, А. Скарлатті, А. Вівальді, Ф. Провенцале, Ф. Ко-

	Г. Персела. *Аналізує та ілюструє* прийоми афектів в оперних аріях. *Порівнює* закономірності оперних жанрів різних барокових шкіл. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені взірці барокових оперних арій, ознаки оперних афектів у вокальній музиці.	полла, Ж. Б, Люллі, Ж. Ф. Рамо, Р. Кайзера, Г. Ф. Генделя, сцени з опери “Дідона і Еней” Г. Персела. <u>*Практичні заняття*</u> Теорія афектів. Прийоми афектів у барокових оперних аріях.
2 год.	*Називає* барокові вокально-інструментальні жанри та основні приклади музичних творів у цих жанрах. *Дає визначення термінів* “кантата”, “ораторія”, “пасіони”. *Характеризує і порівнює закономірності* композиції та драматургії вокально-інструментальних жанрів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори.	**БАРОКОВІ ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ЖАНРИ** Витоки жанрів кантати, ораторії, пасіонів. Італійська камерна кантата. Монументальний хоровий стиль в Італії. **Г. Шютц** — найвидатніший представник раннього барокового ораторійного стилю в Німеччині. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Кантати Дж. Каріссімі, А. Вівальді “Gloria”, Дж. Пеґолєзі “Stabat Mater”, “Magnificat” К. Монтеверді, фрагменти ораторій Г. Шютца.
4 год.	*Називає* типи органу, різновиди органних жанрів, барокові органні школи та їхніх представників. *Дає визначення термінів* “інтонація”, “прелюдія”, “фантазія”, “токата”, “річеркар”, “хоральна прелюдія”, “поліфонічний цикл”. *Характеризує органну творчість* італійських та німецьких композиторів, спадщину Дж. Фрескобальді, Д. Букстехуде. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори, ознаки барокових органних жанрів.	**ОРГАННА МУЗИКА БАРОКО** Типи барокових органних жанрів, їх композиційні особливості. Італійська органна школа. Творчість Дж. Фрескобальді. Німецькі органісти. Творчість Д. Букстехуде. <u>*Музичний матеріалів (варіативний)*</u> Органні твори Д. Ґабрієллі, Дж. Фрескобальді, Я. Свелінка, Г. Бема, Й. Пахельбеля, Й. Райнекена, Д. Букстехуде. <u>*Практичні заняття:*</u> Композиційні та стилістичні особливості жанрів — річеркар, прелюдія, хоральна прелюдія, токата, фантазія.
8 год.	*Називає* основні клавірні школи та їхніх представників. *Порівнює* особливості будови клавішних інструментів. *Дає визначення термінів* “варіації”, “рококо”, “сюїта”, “партіта”, “ordre”, “рондо”, “соната”, “програмова музика”. *Характеризує і виявляє особливості* клавірної творчості англійських, французьких, німецьких та італійських композиторів. *Встановлює закономірності* форми варіацій, сюїти, рондо, старовинної сонатної форми. *Ілюструє* власні судження про творчість клавірних композиторів та їхні твори фрагментами музики.	**КЛАВІРНІ ШКОЛИ КІНЦЯ XVI — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТ.** Різновиди клавіру в бароковій музиці. Творчість англійських верджиналістів. Збірники верджинальних варіацій і танців. Стиль рококо у французьких клавесиністів: танцювальні сюїти та ordre, програмові п’єси. Характеристика клавірної творчості **Ф. Куперена.** Формування клавірної сонати у творчості італійського композитора **Д, Скарлатті.** Німецька клавірна школа. “Біблійні сонати” Й. Кунау. Клавірні сюїти Й. Пахельбеля. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> П’єси для верджиналу У. Берда, О. Гіббонса, Ж. Фарнебі, Дж. Булл; п’єси французьких клавесиністів Ф. Куперена, Ж. Рамо, Л.-К. Дакена; клавірні сонати Д. Скарлатті, клавірні сюїти

	Коментує прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори, ознаки основних клавірних жанрів.	Й. Пахельбеля, “Біблійні сонати” Й. Кунау. <u>*Практичні заняття*</u> Форма варіацій у композиціях англійських верджиналістів. Куплетне рондо у творчості французьких клавесиністів. Старовинна сонатна форма у клавірних творах Д. Скарлатті.
10 год.	*Називає* італійські скрипкові школи та їхніх представників. *Порівнює* барокові струнно-смичкові інструменти. *Дає визначення термінів* “ансамбль”, “камерна музика”, “тріо-соната”, “концертування”, “концерт”, “basso-continuo”. *Зіставляє* закономірності драматургії “церковної” (da chiesa) і “камерної” (da camera) сонати, concerto-grosso, концерту для соло інструменту з оркестром, концерту-симфонії. *Характеризує* творчість А. Кореллі, А. Вівальді, Дж. Тартіні. *Наводить приклади* творів італійських композиторів у жанрах ансамблевої сонати, тріо-сонати, concerto-grosso, концерту для соло інструменту з оркестром, концерту-симфонії. *Добирає музичні ілюстрації* творчості А. Кореллі, А. Вівальді, Дж. Тартіні та ін. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* ознаки основних ансамблевих та оркестрових жанрів бароко, вивчені музичні твори А. Кореллі, А. Вівальді, Дж. Тартіні.	**АНСАМБЛЕВА Й ОРКЕСТРОВА МУЗИКА БАРОКО. СКРИПКОВІ ШКОЛИ** Різновиди й роль струнно-смичкових інструментів у бароковій музиці. Італійські скрипкові композиторські школи. Тріо-соната та її види. Ансамблева соната. Концертування. Закономірності жанрів concerto-grosso і концерту для інструменту соло з оркестром. Творчий портрет **А. Кореллі.** Творчий портрет **А. Вівальді**: огляд жанрів вокальної, оперної та інструментальної музики, концерти для різних інструментів з оркестром, цикл концертів “Пори року”. Творчий портрет **Дж. Тартіні**. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: Кореллі А. Concerto-grosso op.6 № 8 “Fatto per la notte di Natale”, Вівальді А. “Пори року”, Тартіні Дж. Соната “Покинута Дідона” *Варіативний:* тріо-сонати й concerti-grossi А. Кореллі, концерти для різних інструментів з оркестром А. Вівальді, концерти й concerti-grossi П. Локателлі, концерти Б. Марчелло. <u>*Практичні заняття*</u> Порівняння композиційних ознак sonata da camera і sonata da chiesa, concerto-grosso і концерту для соло інструменту з оркестром.
10 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Г. Ф. Генделя, приклади його творів у різних жанрах. *Характеризує* оперну, ораторійну та інструментальну творчість Г. Ф. Генделя та *ілюструє їх музичними прикладами*. *Розкриває зміст* біблійних сюжетів, до яких звертається Г. Ф. Гендель. *Порівнює сюжет* біблійного оригіналу та версію лібретто однієї з ораторій композитора. *Встановлює* закономірності жанру ораторії на прикладі композицій Г. Ф. Генделя. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори. Г. Ф. Генделя.	**ТВОРЧІСТЬ ГЕОРГА ФРІДРІХА ГЕНДЕЛЯ** Життєвий і творчий шлях. Риси монументального барокового стилю в музиці. Жанрові напрямки творчості. Закономірності ораторійної творчості. Різновиди ораторій. Ораторія “Самсон”. Інструментальна музика: органні концерти, клавірні сюїти, сонати, concerti-grossi, пленерні твори. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* ораторія “Самсон”, клавірна сюїта g-moll vol. 1 № 7. *Варіативний:* фрагменти ораторій “Месія”, “Ізраїль в Єгипті”; органні концерти, “Музика на воді”, “Музика феєрверку”; concerti-grossi. <u>*Практичні заняття*</u> Композиція жанру ораторії у творчості Г. Ф. Генделя, інструментальні барокові данри у

		творчості Г. Ф. Генделя.
20 год.	*Добирає інформацію* про різні етапи життєвого і творчого шляху Й. С. Баха. *Характеризує* основні жанрові напрямки творчості Й. С. Баха та *ілюструє їх музичними прикладами.* *Виявляє* ознаки бароко у творчості Й. С. Баха. *Дає визначення елементів будови фуги:* “фуга”, “тема”, “контрапункт”, “retrogradus”, “inversus”, “stretta”, “інтермедія”, “кодетта”. *Схематично зображає* будову фуги. *Встановлює закономірності жанру і форми* у “Високій месі” h-moll; хоральних прелюдій “Органної книжечки”, клавірних сюїт, прелюдій і фуг у “ДТК” (на прикладі одного з творів у відповідних циклах); “Італійського концерту”. *Висловлює судження* про прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори Й. С. Баха.	**ТВОРЧІСТЬ ЙОГАНА СЕБАСТЬЯНА БАХА** Життєвий і творчий шлях. Творчість Й. С. Баха — кульмінація високого бароко. Християнсько-етична концепція творчості. Вокально-інструментальні жанри: кантати, “Висока меса” h-moll, Пасіони за Матвеєм. Органна творчість: цикли хоральних прелюдій, поліфонічні цикли. Форма фуги у творчості Й. С. Баха. Клавірна творчість: огляд жанрів, сюїти, зміст і структура “Добре темперованого клавіру”. Концерти. Оркестрова музика. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* Пасіони за Матвеєм, “Висока меса” h-moll, “Органна книжечка”, 1 т. “Добре темперованого клавіру”, “Італійський концерт”. *Варіативний:* кантати, органні поліфонічні цикли, клавірні сюїти, “Бранденбурзькі концерти”, концерт для 2-х скрипок з оркестром, сонати і партіти для скрипки соло, “Мистецтво фуги”. <u>*Практичні заняття*</u> Композиція танцювальної сюїти на прикладі однієї з “Французьких сюїт”. Зміст і драматургія “Добре темперованого клавіру”. Форма фуги у творчості Й. С. Баха.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів на кінець навчального року

Організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- визначати мотив і мету власної пізнавальної й життєтворчої діяльності;
- планувати діяльність для досягнення мети за допомогою дібраних методів і прийомів, розподіляючи її на етапи;
- оцінювати проміжні й кінцеві результати пізнавальної діяльності, робити відповідні корективи;
- формувати з допомогою вчителя індивідуальний музично-аудіальний (слухацький) маршрут;
- визначати труднощі в навчанні й корегувати індивідуальний навчальний план;
- володіти різними способами саморефлексії та самоконтролю.

Спеціалізовані мовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати роль мовленнєвих і комунікативних умінь для майбутньої професійної кар’єри в музичному мистецтві;
- характеризувати ситуацію спілкування, розпізнавати маніпулятивні впливи, уникати небажаних або небезпечних співрозмовників;
- виявляти у спілкуванні толерантність до поглядів і суджень співрозмовників, знати правила коректної дискусії, критично і толерантно оцінювати співрозмовника, поважати позицію опонента;
- розвивати і збагачувати музично-термінологічний словник, користуватися набутими

вміннями для побудови системи музичних понять і музичного ґлосарію;
- знати й пояснювати використання вивчених музичних термінів, вірно користуюсь ними в усному і писемному мовленні;
- обговорювати питання розвитку українського і світового музичного мистецтва, творчість його представників;
- добирати адекватні змістові вислови для характеристики музичних творів і явищ;
- вести діалоги і дискусії відповідно до ситуації та мети спілкування на музичні теми;
- реферувати і критично оцінювати прочитану літературу з навчальної теми;
- створювати самостійні реферативні повідомлення, невеликі есе, роздуми, презентації на основі використання різноманітних сучасних інформаційних джерел;

Загальні й спеціалізовані інформаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- здобувати інформацію з різноманітних джерел (спеціалізованої, довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо), здійснювати бібліографічний пошук, працювати з текстами на музичну тематику різних типів;
- сприймати, аналізувати, оцінювати прочитану, почуту інформацію, добирати і використовувати з неї ті відомості, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети;
- продовжувати використовувати нові інформаційні технології для узагальнення музичної та вербальної інформації, отриманої в класній та домашній роботі;
- удосконалювати вміння аналізувати навчальну інформацію музичного, вербального й аудіовідуального характеру (емпіричного і теоретичного рівня) в класній і домашній роботі, в позакласній роботі пізнавального характеру;
- розвивати вміння узагальнювати інформацію різного типу (музичну, вербальну, позамузичну), включаючи види проблемного узагальнення;
- самостійно складати правило-орієнтир прийомів розумової діяльності: проблемне узагальнення інформації, результати дискусії, інтелектуальної гри;
- розвивати вміння виділяти суттєве і головне в музичному творів та у вербальному тексті за критерієм мети — з якої точки зору головне, самостійно розробляти складні плани, тези, конспекти, використовуючи різні критерії;
- робити висновки на основі навчальних спостережень;
- застосовувати різні види порівнянь, використовуючи метод єдиної подібності і єдиної відмінності, всебічно порівнювати навчальну інформацію музичного, вебрального та позамузичного характеру в класній, домашній, позакласній діяльності.

Етико-естетичні й оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- помічати й цінувати красу в музичних явищах, у творах мистецтва, явищах природи, вчинках людей і результатах їхньої діяльності;
- усвідомлювати роль морально-етичних норм, бути готовим і здатним застосовувати їх стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, вдома, у суспільно корисній діяльності;
- критично оцінювати відповідність своїх вчинків до загальнолюдських моральних норм, усувавати помічені невідповідності до цих норм, прагнути ставити себе на місце іншої людини;
- усвідомлювати суспільну й особисту потребу в музичному мистецтві, проекціювати образно-художній та аксіологічний зміст музичних творів на життєві ситуації;
- сприймати українське музичне мистецтво як засіб формування ціннісної позиції щодо України, громадянського патріотизму, поваги до її історії, культури, історичних і мистецьких пам’яток;

- цінувати відкритість до пізнання культур різних народів через музичне мистецтво;
- осмислювати роль музики як способу комунікації та збереження історико-культурної традиції народу, пояснювати значення музичного мистецтва в історико-культурному та суспільному житті українського та інших народів світу;
- продовжувати формувати поняття виховного ідеалу в музичному мистецтві минулого, записувати, коментувати й оцінювати висловлювання відомих музикантів і композиторів про музичне мистецтво.

Загальномузичні та музично-аналітичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати, що вивчають предмети “Українське музичне мистецтво” та “Світове музичне мистецтво”, пояснювати відмінності між ними, розуміти, що музичне мистецтво і музичний твір є, відповідно, предметом та об’єктом вказаних навчальних предметів;
- вибудовувати власний світ музики як систему за критеріями розвитку музичного мистецтва в історичній проекції;
- формувати бачення причинно-наслідкових зв’язків у наступності музично-культурних епох, в етапах становлення музично-стильових періодів;
- засвоювати структуру логічного визначення суттєвих ознак музичної культури, епохи, формуючих стилю, індивідуального композиторського почерку, жанрових пріоритетів, характерних ознак музичної мови, видової характеристики музичних явищ через пояснення, оцінку, опис, у вигляді повідомлення, оповідання, звіту, використовувати абсолютні та порівняльні оцінки музичних явищ, фаховий термінологічно-словниковий запас;
- аналізувати музичні, вербальні й позамузичні поняття, явища, закономірності, порівнювати, узагальнювати, конкретизувати їх, користуватися для побудови визначень та їх оцінки різними джерелами і засобами навчальної інформації;
- аналізувати й оцінювати визначення музичних явищ вчителем, товаришем, у підручнику;
- розвивати й широко застосовувати вміння емпіричної і теоретичної конкретизації, в тому числі за допомогою міжпредметних зв’язків;
- досліджувати загальні положення, тенденції, норми музичних явищ, порівнювати їх з явищами і процесами мистецького сьогодення;
- розшифровувати та аргументувати власноруч знайдені характерні ознаки та риси музичних явищ, конкретизуючи та узагальнюючи їх;
- тренуватися у вмінні емпіричного, морфологічного і функційного аналізу в класній і домашній роботі різного характеру, визначати одновидові поняття у різних навчальних предметах (музичних, міжвидових, суміжних мистецтв);
- формувати оволодіння цілісним аналізом в єдності змісту і форми у мистецьких музичних творах, ознайомитися з прийомами проблемного аналізу музичної інформації на прикладі пояснення вчителя;
- знаходити міжпредметні зв’язки в навчальному завданні, параграфі, темі, узагальнювати пізнавальну, суспільну та інші види музичної діяльності осіб, груп, колективів;
- аналізувати міжпредметні зв’язки, результати пізнавальної діяльності за опорним конспектом, даною логічною схемою, моделлю, трансформувати готові способи аналізу музичного стилю, жанру, твору в заданих параметрах;
- засвоювати поняття структура, система, музичний код, знак;
- виконувати певні порівняння на основі узагальнених суттєвих ознак, створювати порівняльні характеристики одновидових та міжвидових музичних явищ, жанрів і форм, композиторських почерків;

- вчитися порівнювати декілька навчальних тем, музичних явищ, тенденцій, закономірностей, взаємозв'язків, оволодівати методом аналогії, створювати моделі порівняння, робити висновки з порівняння, давати оцінку.

Творчі компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- уявляти словесно описані предмети і явища, образний зміст прослуханого музичного твору, фантазувати на основі сприйнятого;
- усвідомлювати будову предмета вивчення;
- використовувати різні види доведення і спростування у розв'язанні пізнавальних, практичних і творчих завдань, у роздумах, дискусія, звітах, рефератах за самостійно прослуханими музичними творами, відвіданими концертами, музичними акціями, екскурсіями тощо;
- усвідомлено оволодіти сутністю, структурою і правилом-орієнтиром доведення;
- помічати і формулювати проблеми в процесі навчання й життєтворчості, прогнозувати можливі варіанти подальшого розвитку певних явищ;
- формувати досвід розуміння та оцінки запропонованих проблемних ситуацій в музичному мистецтві, вчитися розглядати музичне явище з різних точок зору, бачити цілісну структуру і нові функції музичного об'єкту;
- робити припущення щодо способу розв'язання певної проблеми, добирати аргументи для його доведення, спростовувати хибні припущення й твердження;
- самостійно будувати гіпотези і плани розв'язання пізнавальних задач або відповідей на питання евристичного характеру, вибирати і будувати альтернативи при вирізненні проблем, формулювати аналогічні проблеми;
- переносити здобуті знання і опановані способи діяльності на вирішення проблем внутрішньопредметного і міжпредметного характеру, в домашню та іншу позакласну роботу пізнавального, практичного і творчого характеру;
- вводити засвоєні прийоми в єдину систему загальнонавчальних умінь і навичок;
- моделювати музичні, вербальні й позамузичні поняття, явища, закономірності;
- використовувати у власних нескладних музичних побудовах суттєві ознаки музики відповідних епох, стилів, форм, аргументуючи свій вибір, робити спроби художньо-емоційної імпровізації в обраній техніці, стилістиці, характері в межах навчального матеріалу;
- створювати власні мистецькі проекти і презентації на основі використання різноманітних сучасних інформаційних джерел відповідно до навчального матеріалу та додатково (з огляду на індивідуальні зацікавлення).

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- осмислювати важливість збереження музичної творчості різних історичних періодів та етнографічних одиниць у природньому середовищі її побутування; моделювати можливості її буття у сучасному культурному просторі;
- обґрунтовувати необхідність збереження та відновлення музичних творів як пам'яток культури різних народів та епох;
- орієнтуватися в особливостях історичного виконавства;
- розуміти цінність збереження і відродження музичної спадщини українців;
- розрізняти форми збереження музики — автограф, рукопис, уртекст, партитура, партія, клавір, цифрові носії, розуміти обмежені можливості графічної фіксації музичних явищ на письмі;
- знаходити різні форми запису музичних творів і жанрів, створених представниками українського та інших народів у минулому, пояснювати їхні відмінності;

- фіксувати власні спостереження за допомогою нотопису, таблиць, схем, інтелект-карт, щоденника музичних вражень, синопсису.

10 КЛАС (12 років) / 9 КЛАС (11 років)

Зміст навчального матеріалу

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 34 год., на тиждень — 1 год.
Резервний час — 2 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
14 год.	*Знає і пам'ятає* ознаки класицизму в музиці. *Називає* основні факти розвитку української музичної культури періоду класицизму, представників класицизму в різних видах мистецтв, основні різновиди музичних жанрів та взірці творів у цих жанрах, українських композиторів доби класицизму, основні факти життєвого шляху Г. Сковороди, М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського. *Розкриває* риси класицизму в українській музиці. *Зіставляє* особливості класицизму в музичних культурах країн Західної Європи та в українській культурі. *Добирає інформацію* про діяльність українських музикантів у російських імперії за межами території України та в Італії. *Дає визначення жанрів* "хоровий концерт", "опера", "симфонія", "соната", "інструментальний концерт", "пісня-романс", "кант". *Наводить приклади творів* у перерахованих жанрах. *Встановлює* нові жанри в українській музиці класицизму. *Характеризує* особливості музичної творчості, зокрема, хорової музики Г. Сковороди, М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського. *Аналізує* композиційні й драматургійні особливості хорових концертів на прикладі творів М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського. *Схематично зображає* структуру фуги в аналізованих хорових концертах.	**КЛАСИЦИЗМ В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ** Осередки розвитку української музики в другій половині XVIII ст. — Києво-Могилянська академія, Глухівська школа, гетьманські капели, капела собору св. Юра у Львові; українські музиканти за межами України — Петербурзька придворна капела, Італія; розвиток музичних жанрів — хоровий концерт, опера, пісня-романс, кант, інструментальні жанри; Музична творчість **Г. Сковороди** — музична освіта Г. Сковороди, духовні твори, пісні зі зб. "Сад божественних пісень". **Максим Березовський:** Життєвий і творчий шлях, стиль хорової музики, хоровий концерт "Не отвержи мене", фрагменти опери "Демофонт", скрипкова соната. **Артем Ведель:** Життєвий і творчий шлях, стиль хорової творчості, хорові концерти "На ріках Вавилонських", "Доколе, Господи". **Дмитро Бортнянський:** Життєвий і творчий шлях, ознаки класицизму, огляд жанрів творчості. Стиль хорових концертів — "Господи, силою Твоєю", "Вознесу Тя, Боже мой", "Скажи ми, Господи, кончину мою". Інструментальна музика, клавірні сонати, "Концертуюча симфонія". Огляд оперної творчості <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> А. Рачинський, хорові концерти; І. Хандошко, скрипкові сонати Г. Сковорода — Херувимська, "Ангели, знижайтеся", "Ой, ти, птичко жовтобоко", "Стоїть явір над водою", "Всякому городу"; М. Березовський — хоровий концерт "Не отвержи мене", скрипкова соната, арії з опери "Демофонт"; А. Ведель — Херувимська, хорові концерти "На ріках Вавилонських", "Доколе, Господи", "Услиши, Господи, глас мой"; Д. Бортнянський — одно- і дво-хорові концерти, клавірні сонати,

	Ілюструє власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* ознаки музичної творчості класицизму, вивчені музичні твори Г. Сковороди, М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського, риси музичної творчості перерахованих композиторів.	"Концертуюча симфонія", клавірний концерт, фрагменти опери "Алкід". *Практичні заняття* "Почаївський Богогласник". Особливості драматургії хорових концертів у творчості М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського.
2 год.	*Знає і пам'ятає* ознаки романтизму в музиці. *Називає* основні факти розвитку української музичної культури в XIX ст., етапи розвитку українського романтизму, представників романтизму в різних видах мистецтв, відомих українських композиторів XIX ст. *Розрізняє* факти й ознаки діяльності харківських, київських та українсько-галицьких романтиків. *Добирає інформацію* до тема "Тарас Шевченко і музика". *Аналізує* стильові ознаки українського літературного романсу XIX ст. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Називає* українських поетів, чиї вірші стали народними піснями. *Розрізняє на слух* основні взірці українського літературного романсу та народні пісні на сл. Т. Шевченка.	**УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО XIX СТ. РОМАНТИЗМ*** Витоки й етапи українського романтизму: харківський, київський, українсько-галицький романтизм. Розквіт літературного романсу, його стилістичні особливості. Народні пісні на поезії Т. Шевченка. Д. Крижанівський. Г. Гладкий. Старогалицький романс. *Музичний матеріал (варіативний)* народні романси в обробках М. Лисенка ("Ой, не світи, місяченьку", "Ой, глибокий колодязю, золоті ключі", "Ой не стелися, хрещатий барвінку", інші), "Де, ти бродиш, моя доле", "Ой, я нещасний, що маю діяти", "Ой, і зрада, карі очі, зрада" С. Писаревського, "Скажи мені правду, мій добрий козаче" О. Афанасьєва-Чужбинського, "Ні, мамо, не можна, нелюба любить" Є. Гребінки, "Чорнії брови, карії очі" К. Думитрашка, романси В. Забіли, "Взяв би я бандуру", "Дивлюсь я на небо" М. Петренка, "Повій, вітре, на Вкраїну" С. Руданського, "Ніч яка місячна" М. Старицького, "Стоїть гора високая" Л. Глібова, Т. Шевченка (Г. Гладкий — "Заповіт", Д. Крижанівський — "Реве та стогне Дніпр широкий"), старогалицькі пісні ("Як ніч мя покриє", "Пою коні при Дунаю", "Там, де Чорногора угрів край витає"). *Практичні заняття* Українська поезія XIX ст. і стильові риси українського романсу.
10 год.	*Називає* основні факти розвитку українського музичного театру в XIX ст., його представників, жанри театральної музики, найвідоміші твори. *Характеризує ознаки жанрів* "співогра", "водевіль", "опера" в українській музиці XIX ст. *Висловлює судження* щодо заборони українських театральних вистав у Російській імперії. *Розкриває* роль та особливості музики в "Наталці Полтавці" І. Котляревського.	**УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ТЕАТР XIX СТ.** Жанри українського музичного театру — співогра, водевіль, опера. Музика у театральних творах І. Котляревського. Діяльність "театру корифеїв" і музика. Вечорниці" П. Ніщинського з драми "Назар Стодоля" Т. Шевченка. Українська опери доби романтизму. "Катерина" М. Аркаса. Оперна творчість П. Сокальського. **С. Гулак-Артемовський:** життєвий і творчий шлях, сценічна діяльність, опера "Запорожець за Дунаєм". *Музичний матеріал (обов'язковий)*

	Стисло характеризує театральну творчість І. Котляревського, М. Кропивницького, П. Ніщинського, М. Аркаса, П. Сокальського, С. Гулака-Артемовського. *Простежує* особливості оепрної драматургії в опері “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори І. Котляревського, П. Ніщинського, С. Гулака-Артемовського.	“Наталка Полтавка” І. Котляревського у редакції М. Лисенка, “Вечорниці” П. Ніщинського, “Катерина” М. Аркаса (фрагменти). С. Гулак-Артемовський, опера “Запорожець за Дунаєм”, романс “Стоїть явір над водою”, “Українське весілля” (фрагменти). <u>*Практичні заняття*</u> Жанрові ознаки й драматургія опери “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського.
6 год.	*Називає* основні факти розвитку української музичної культури Галичини у XIX ст., осередки плекання музики, головні музичні жанри, українських композиторів із Перемишля та їхні важливі твори. *Встановлює* роль музичної творчості Д. Бортнянського та чеських композиторів у формування перемишльської школи. *Визначає* стильові й жанрові особливості перемишльської композиторської школи. *Характеризує* творчість М. Вербицького та І. Лаврівського. *Аналізує* стильові джерела й особливості перемиської школи на прикладі творів М. Вербицького (“Ангел вопіяше”, “Заповіт”, “Ще не вмерла Україна”, одна зі симфоній) та І. Лаврівського. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені твори М. Вербицького, І. Лаврівського, ознаки музичної творчості перерахованих композиторів.	**ПЕРЕМИШЛЬСЬКА КОМПОЗИТОРСЬКА ШКОЛА, МИХАЙЛО ВЕРБИЦЬКИЙ** Стан галицько-української музичної культури у першій половині XIX ст. Діяльність катедрального хору собору св. Іоана Хрестителя. Культ музики Д. Бортнянського у Галичині. Основні музичні жанри. **М. Вербицький:** життєвий і творчий шлях. Хорова творчість — Літургія, поема “Заповіт” на сл. Т. Шевченка. Музика для театру — співогра “Верховинці”, “Підгір’яни”. Симфонічна творчість. “Школа гри на гітарі”. **І. Лаврівський:** творчий портрет, хорові твори. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> М. Вербицький — Літургія, хорова поема “Заповіт”, хори — “Поклін” на сл. Ю. Федьковича, “Жовнірський цикл на сл. І. Гушалевича”, “Ще не вмерла Україна, музика до “Верховинців” (“Верховино, світку ти наш”, “Гей, браття опришки”), фрагменти співогри “Підгір’яни”, симфонії A-dur (№ 7), d-moll (№ 1) І. Лаврівський — “Річенька”, “Осінь”, “Козак до Торбана”, “Услиши, Господи”. <u>*Практичні заняття*</u> Хори і хорові квартети українських композиторів у збірках “Боян” і “Кобзар”.

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 68 год, з них резервні — 4 год.
На тиждень — 2 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
4 год.	*Називає* представників класицизму в різних видах мистецтв, класичні музичні жанри, представників опери XVIII ст. та їхні основні твори, основ-	**ПРОСВІТНИЦТВО. КЛАСИЦИЗМ. РОЗВИТОК ОПЕРИ У XVIII СТ. КРІСТОФ ВІЛЛІБАЛЬД ГЛЮК.** Епоха Просвітництва в європейській музичній

	ні факти біографії К. В. Глюка. *Дає визначення термінів* “Просвітництво”, “класицизм”, “оперна драматургія”, “opera-buffa”, “opera comique”, “зінґшпіль”. *Розкриває зміст* античних міфів у творчості К. В. Глюка. *Характеризує* етапи оперної творчості К. В. Глюка та оперні жанри. *Встановлює* принципи композиції та драматургії реформаторських опер К. В. Глюка на прикладі одного з його творів. *Ілюструє* власні судження музичним матеріалом. *Розрізняє на слух* ознаки класицизму в музичній творчості, вивчені твори К. В. Глюка.	культури. Закономірності стилю класицизм. Комедійно-побутові оперні жанри: opera-buffa, opera comique, зінґшпіль. Оперна творчість Дж. Б. Перґолезі, Д. Чімароза. **К. В. Глюк**: життєвий і творчий шлях. Етапи оперної творчості. Закономірності оперної реформи. “Орфей” — перша реформаторська опера К. В. Глюка, втілення в опері закономірностей класицизму. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* опера “Орфей” К. В. Глюка *Варіативний:* фрагменти опер “Служниця-пані” Дж. Б. Перґолезі, “Таємний шлюб” Д. Чімарози, увертюра до опери “Альцеста” К. В, Глюка, фрагменти опери “Іфігенія в Тавриді” К. В. Глюка <u>*Практичні заняття*</u> Античні сюжети в оперній творчості К. В. Глюка
8 год.	*Називає* інструментальні жанри XVIII ст., італійських, французьких, австрійських, німецьких композиторів XVIII ст. та приклади їхніх творів, основні факти життєвого і творчосго шляху Й. Гайдна, найважливіші його твори. *Добирає приклади* сонатно-симфонічних творів різних композиторів XVIII ст., взірці композицій Й. Гайдна у різних жанрах. *Дає визначення термінів* “симфонізм”, “сонатно-симфонічний цикл”, “сонатна форма”. *Характеризує* різновиди і структуру класичного сонатно-симфонічного циклу — симфонію, сонату, концерт, квартет тощо, етапи й жанри творчості Й. Гайдна. *Схематично зображає* структуру сонатно-симфонічного циклу і сонатної форми. *Встановлює* структуру класичного оркестру у творчості Й. Гайдна. *Порівнює* ознаки симфоній Й. Гайдна на різних етапах його творчості. *Аналізує* принципи класичного симфонізму на прикладі однієї з “Лондонських симфоній” Й. Гайдна. *Ілюструє* власні судження фрагментами музики композитора. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори Й. Гайдна, ознаки творчості композитора.	**КЛАСИЧНІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ЖАНРИ XVIII СТ. ЙОЗЕФ ГАЙДН** Розвиток інструменталізму у XVIII ст. Жанри сонатно-симфонічного циклу у творчості італійських, французьких, австрійських, німецьких композиторів. Мангаймська композиторська школа. Структура сонатно-симфонічного циклу. Сонатна форма. **Й. Гайдн** — представник віденського класицизму: життєвий і творчий шлях. Закономірності стилю Й. Гайдна. Огляд симфонічної творчості. Ознаки симфонічного мислення. Цикл “Лондонські симфонії”. Клавірна музика: сонати. Камерно-інструментальна музика: струнні квартети. Вокально-інструментальна творчість: ораторії. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: симфонії № 103, 104, “Сім слів Христа на хресті” *Варіативний:* симфонії, сонати, концерти, квартети Дж. Б. Саммартіні, К. Ріхтера, Я. Стаміца, Ф. Е. Баха, Ф. Ж. Госсека; симфонії Й. Гайдна — “Прощальна” (№ 45), “Роксолана” (№ 63), клавірні сонати, струнні квартети ор.76, фрагменти мес та ораторій (“Пори року”, “Створення світу”). <u>*Практичні заняття*</u> Структура і драматургія сонатно-симфонічного циклу в симфоніях і клавірних сонатах Й. Гайдна.

12 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху В. А. Моцарта. *Добирає приклади* творів В. А. Моцарта у різних жанрах. *Характеризує* закономірності стилю, особливості оперної, симфонічної, клавірної творчості митця. *Розкриває зміст* опер В. А. Моцарта. *Аналізує* принципи класичного симфонізму на прикладі однієї зі симфоній В. А. Моцарта. *Встановлює* особливості оперної драматургії на прикладі однієї з опер, сонатно-симфонічного циклу на прикладі сонат і концертів композитора, принципи сонатної форми на прикладі творів. *Ілюструє* власні судження фрагментами музики композитора. *Порівнює* ознаки симфонічної творчості Й. Гайдна і В. А. Моцарта. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* ознаки музичної творчості та вивчені твори В. А. Моцарта.	**ТВОРЧІСТЬ ВОЛЬФГАНГА АМАДЕЯ МОЦАРТА** **В. А. Моцарт:** життєвий і творчий шлях. Закономірності та принципи стилю. Ознаки музичної мови. Огляд оперної творчості. Особливості драматургії зрілих опери В. А. Моцарта на прикладі однієї з опер: “Весілля Фігаро”, “Дон Жуан”, “Чарівна флейта”. Принципи симфонічної творчості. Огляд симфонії. Три останні симфонії (1788) — вершина симфонізму композитора. Клавірна творчість: сонати. Концерти для соло інструменту з оркестром. Реквієм — вершина духовної музики композитора. *Музичний матеріал* *Обов’язковий*: опера “Весілля Фігаро”, симфонія № 40, фантазія і соната c-moll, концерт для фортепіано з оркестром d-moll, Реквієм. *Варіативний*: опер “Дон Жуан”, фрагменти опер “Мітрідат — цар Понтійський”, “Чарівна флейта”, симфонії “Празька” (№ 38), № 39, “Юпітер” (№ 41), клавірні сонати, “Eine Klaine Nacht Music” (“Маленька нічна серенада”), фрагменти концертів. *Практичні заняття* Структура і драматургія сонатно-симфонічного циклу в симфоніях і клавірних сонатах В. А. Моцарта. Закономірності класичної оперної драматургії на прикладі однієї з опер В. А. Моцарта.
12 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Л. Бетговена. *Добирає приклади* творів Л. Бетговена у різних жанрах. *Розрізняє* стилістичні етапи творчості Л. Бетговена та основні ознаки кожного з них. *Добирає інформацію*, яка стосується теми “Бетговен і Україна” *Характеризує* особливості сонатно-симфонічних жанрів у Л. Бетговена — симфонії, сонати, концерту, струнного квартету на прикладі його творів. *Порівнює* закономірності симфонічної творчості Й. Гайдна, В. А. Моцарта й Л. Бетговена. *Зіставляє* особливості фортепіанних сонат раннього, зрілого та пізнього етапів творчості. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* ознаки музичної творчості та вивчені твори Л. Бетговена.	**ТВОРЧІСТЬ ЛЮДВІҐА ВАН БЕТГОВЕНА** **Л. Бетговен:** життєвий і творчий шлях. Огляд жанрів. Етапи розвитку творчості і стилю. Закономірності музичної мови. Симфонічна творчість — вершина класицизму. Програмні симфонічні увертюри. Увертюра “Еґмонт”. Принципи симфонізму на прикладі симфоній № №3, 5, 9. Фортепіанна творчість: еволюція стилю фортепіанних сонат. Концерти для інструментів з оркестром. Жанри камерно-інструментальної музики. “Урочиста меса”. *Музичний матеріал:* *Обов’язковий*: увертюра “Еґмонт”, симфонія № 5, 9, фортепіанні сонати № 8, 14, 21, скрипковий концерт. *Варіативний:* симфонії №3, 6 та ін., фортепіанні сонати, фортепіанні концерти, варіації на українські теми зі зб. “24 пісні різних народів” струнні квартети ор. 59 (присвячені А. Розумовському), фрагменти опери “Фіделіо”, фрагменти “Урочистої меси”. *Практичні заняття* Структура і драматургія сонатно-симфонічного

		циклу в симфоніях і сонатах Л. Бетговена. Л. Бетговен та Україна.
2 год.	*Називає* етапи романтизму, найважливіших представників роматизму в різних видах мистецтв, національні композиторські школи та їхніх представників. *Дає визначення термінів* “романтизм”, “романтичний”. *Розрізняє* образно-тематичні напрями роматизму. *Характеризує* різновиди музичних жанрів у творчості романтизму. *Порівнює* стилістичні засади класицизму та романтизму. *Розрізняє на слух* (на загальному елементарному рівні) ознаки романтизму в музиці.	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XIX СТ. РОМАНТИЗМ.** Епоха Романтизму в європейській музиці. Ознаки романтизму в різних видах мистецтв. Етапи й тематичні напрями мистецтва Романтизму. Національні композиторські школи. Жанрова система музичного мистецтва Романтизму. Музично-виразові засоби. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> “La campanella” (концерт для скрипки з оркестром № 2) Н. Паганіні, “Мрії любові” Ф. Ліста, романси різних композиторів.
14 год.	*Називає* національні оперні школи першої половини XIX ст., їхніх представників та головні твори. *Характеризує* оперну творчість Дж. Россіні, В. Белліні, Ґ. Доніцетті, Дж. Мейєрбера, К. М. Вебера, М. Глінки. *Розкриває основний зміст* оперних сюжетів — “Севільського цирульника”, “Вільгельма Теля” Дж. Россіні, “Норми” В. Белліні, “Любовного напою” Ґ. Доніцетті, “Гугенотів” Дж. Мейєрбера, “Фрайшютца” К.-М. Вебера, “Івана Сусаніна” М. Глінки. *Аналізує* композицію та драматургію вказаних опер композиторів Дж. Россіні, В. Белліні, Ґ. Доніцетті, Дж. Мейєрбера, К. М. Вебера, М. Глінки. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Порівнює* ознаки опери різних національних шкіл. *Розрізняє на слух* ознаки музичної творчості Дж. Россіні, В. Белліні, Ґ. Доніцетті, К.-М. Вебера, Дж. Мейєрбера,, М. Глінки, вивчені їхні музичні твори.	**РОЗВИТОК ОПЕРИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ.** Італійська опера першої половини XIX ст. Творчість **Джоакіно Россіні** — опери “Севільський цирульник”, “Вільгельм Тель”; **Вінченцо Белліні** — опера “Норма”; **Ґаетано Доніцетті** — опери “Любовний напій”, “Дон Паскуале”. Німецька романтична опера. Творчість **Карла-Марії Вебера**: огляд жанрів, опера “Фрайшютц”. Французька романтична опера. Творчість **Джакомо Мейєрбера** — опера “Гугеноти”. Стан російської музичної культури у першій половині XIX ст. **М. Глінка** — родоначальник російської композиторської школи. Оперна творчість М. Глінки, опера “Іван Сусанін”. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Фрагменти опер “Севільський цирульник”, “Вільгельм Тель” Дж. Россіні, “Норма” В. Белліні, “Любовний напій”, “Лючія де Лямермур”, “Дон Паскуале”Ґ. Доніцетті, “Фрайшютц” К. М. Вебера, “Гугеноти” Дж. Мейєрбера, М. Глінка: опера “Іван Сусанін”. <u>*Практичні заняття*</u> Національні жанрові різновиди опери першої половини XIX ст. та їхні особливості. Теми й образи поезії у творчості М. Глінки й О. Даргомижського. М. Глінка і С. Гулак-Артемовський.
12 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Ф. Шуберта і Ф. Мендельсона. *Встановлює* ознаки раннього романтизму в музичній творчості. *Дає визначення термінів* “лірико-пі-	**РАННІЙ РОМАТИЗМ В МУЗИЦІ. ФРАНЦ ШУБЕРТ. ФЕЛІКС МЕНДЕЛЬСОН.** **Ф. Шуберт:** життєвий і творчий шлях. Жанрова палітра творчості. Ознаки лірико-пісенного стилю. Камерно-вокальна творчість: пісні на тексти Й. Ґете, вокальні цикли “Прекрасна млинарка”,

	сенний стиль”, “пісенний симфонізм”. *Характеризує* камерно-вокальну творчість Ф. Шуберта, симфонічну творчість Ф. Шуберта і Ф. Мендельсона. *Аналізує* композиційні принципи пісень та вокальних циклів, “Незакінченої симфонії” Ф. Шуберта, концерту для скрипки з оркестром e-moll Ф. Мендельсона. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Порівнює* особливості драматургії “Незакінченої симфонії” Ф. Шуберта і класичних симфонізм. *Розрізняє на слух* вивчені композиції Ф. Шуберта та Ф. Мендельсона, ознаки творчості цих композиторів.	“Зимовий шлях”. Інструментальна творчість. Огляд симфоній. “Незакінчена симфонія”. **Ф. Мендельсон:** життєвий і творчий шлях, музично-громадська діяльність. Ознаки романтизму в композиторській творчості. Інструментальна творчість: “Пісні без слів” для фортепіано, концерт для скрипки з оркестром e-moll, програмова симфонічна музика — увертюри, симфонії. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: Ф. Шуберт — “Ave, Maria”, Ґретхен за прялкою”, балада “Лісовий цар”, “Серенада” зі збірника “Лебедина пісня”, вокальний цикл “Прекрасна млинарка”, “Шарманщик” із вокального циклу “Зимовий шлях”, “Незакінчена симфонія”; Ф. Мендельсон — концерт для скрипки з оркестром e-moll, увертюра “Сон в літню ніч”. *Варіативний:* Ф. Шуберт — пісні, вокальний цикл “Зимовий шлях”, струнний квартет “Смерть і дівчина”, квінтет “Форель”, музичні моменти; Ф. Мендельсон — музика до комедії У. Шекспіра “Сон в літню ніч”, пісні без слів, фрагменти “Італійської симфонії”, “Реформаційної симфонії”. <u>*Практичні заняття*</u> Риси лірико-пісенного стилю на прикладі одного з творів Ф. Шуберта і Ф. Мендельсона.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів на кінець навчального року

Організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- організовувати свою діяльність (мотивувати, ставити цілі, планувати, прогнозувати, контролювати, здійснювати рефлексію, коригувати);
- організовувати й планувати навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;
- продовжувати формувати з допомогою вчителя індивідуальний музично-аудіальний (слухацький) маршрут;
- розвивати досвід роботи в парі і в групі;
- демонструвати на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності, брати на себе відповідальність у процесі діяльності;
- налагоджувати контакт зі слухачем (слухачами), моделювати аудиторію.

Спеціалізовані мовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- аналізувати різні ситуації мовлення у спеціалізованій сфері, виділяти учасників спілкування, визначати їхні наміри;
- практично засвоювати морально-етичні й психологічні принципи спілкування і співпраці, висловлювати міркування й пропозиції щодо гармонізації спілкування;

- демонструвати інтерес до нових музичних термінів та активність у збагаченні й укладанні власного термінологічного словника;
- виявляти й усувати порушення у вживанні музичних термінів;
- оцінювати власне й чуже мовлення з позиції точного, доречного й правильного використання музичних термінів, усвідомлювати важливість цього для сучасного компетентного музиканта;
- виражати засобами мови адекватні почуття і враження від прослуханого і прочитаного, від результатів власної музично-творчої діяльності;
- готувати текст виступу на музичні теми;
- висловлювати результати конкретизації в розгорненій системі суджень (твір, оповідання, есе, роздум, звіт про спостереження, доповідь, дискусія);
- ставити різноманітні запитання до теми, виступу, звіту, есе, доповіді тощо;
- володіти полемічними прийомами, добирати аргументи на підтвердження чи спростування певної тези чи позиції, виявляти слабкі і сильні аргументи.

Загальні й спеціалізовані інформаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати важливість умінь систематизувати, зіставляти, аналізувати, узагальнювати й використовувати інформацію, яка міститься в навчальній і музикознавчій літературі, нотованих виданнях, спеціалізованих словниках, довідниках, ресурсах мережі Інтернет;
- володіти ефективними прийомами пошуку необхідної інформації в навчальній і музикознавчій літературі, нотованих виданнях, спеціалізованих словниках, довідниках, ресурсах мережі Інтернет, зіставляти й аналізувати її;
- усвідомлювати важливість потреби пошуку додаткової інформації для розв’язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності, користуватися у разі потреби різними джерелами інформації щодо музичного мистецтва і композиторської творчості, в тому числі мультімедійними джерелами, виділяти необхідну інформацію;
- висловлювати своє ставлення до знайденої інформації, припущення про достовірність наявної інформації щодо музичного мистецтва і композиторської творчості;
- виявляти недостовірність отриманої інформації щодо музичного мистецтва і композиторської творчості, прогалини в інформації й заповнювати їх;
- використовувати знайдену інформацію для пояснень та аргументації у різних навчальних і практичних ситуаціях, ситуаціях моделювання й проектування;
- використовувати принцип згортання інформації про музичні явища за допомогою правила-орієнтира, схеми, алгоритмів, тез, опорних конспектів;
- продовжувати використовувати нові інформаційні технології для узагальнення музичної та вербальної інформації, отриманої в класній та домашній роботі.

Етико-естетичні й оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- помічати й цінувати красу в музичних явищах, у творах мистецтва, явищах природи, вчинках людей і результатах їхньої діяльності;
- критично оцінювати відповідність своїх вчинків до загальнолюдських моральних норм, усувати помічені невідповідності, виявляти здатність поставити себе на місце іншої людини;
- сприймати українське музичне мистецтво як засіб формування ціннісної позиції щодо України, громадянського патріотизму, поваги до її історії, культури, історичних і мистецьких пам’яток, демонструвати любов і повагу, гордість за багатство і красу українського музичного мистецтва;
- усвідомлювати суспільну й особисту потребу в музичному мистецтві, проекціювати

образно-художній та аксіологічний зміст музичних творів на життєві ситуації, виявляти в музичних творах та обґрунтовувати особистісні й загальнолюдські цінності, висловлювати власне розуміння цінностей;

- осмислювати роль музики як способу комунікації та збереження історико-культурної традиції народу, пояснювати значення музичного мистецтва в історико-культурному та суспільному житті українського та інших народів світу;
- уболівати за результати своєї роботи, відчувати задоволення від доброї власної музичної та музично-творчої діяльності;
- цінувати відкритість до пізнання культур різних народів через музичне мистецтво, толерантно ставитися до культурних надбань інших народів.

Загальномузичні та музично-аналітичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати, що вивчають предмети “Українське музичне мистецтво” та “Світове музичне мистецтво”, пояснювати відмінності між ними, розуміти, що музичне мистецтво і музичний твір є, відповідно, предметом та об’єктом вказаних навчальних предметів;
- вибудовувати власний світ музики як систему за критеріями розвитку музичного мистецтва в історичній проекції;
- формувати бачення причинно-наслідкових зв’язків у наступності музично-культурних епох, в етапах становлення музично-стильових періодів;
- виробляти вміння узагальнювати дані, отримані на основі системно-структурного підходу й порівняння складних об’єктів — музичної культури, епохи, формуючих стилю, індивідуального композиторського почерку, жанрових пріоритетів, характерних ознак музичної мови;
- продовжувати застосовувати вміння будувати емпіричне і логічне визначення музичних явищ, дедуктивно ознайомитися зі сутністю і структурою деяких видів наукових визначень;
- аналізувати й оцінювати визначення музичних явищ, складати схеми і правила визначень, опрацьовувати власний музичний ґлосарій;
- застосовувати вміння будувати емпіричні й теоретичні, в т. ч. ґенетичні визначення при засвоєнні різноманітної інформації, аналізі навчальної і творчої продукції;
- широко застосовувати вміння емпіричного і теоретичного узагальнення музичної, вербальної, позамузичної інформації, формуючи навички узагальнення діалектичного типу;
- здійснювати теоретичне двофазне узагальнення за алгоритмом, узагальнювати матеріал декількох навчальних тем, тенденцій, закономірностей, зв’язків музичних явищ в історичній проекції при виконанні проблемних завдань порівняльно-систематизуючого характеру;
- аналізувати музичні, вербальні й позамузичні поняття, явища, закономірності, порівнювати, узагальнювати, конкретизувати їх, робити висновки на основі навчальних спостережень;
- широко застосовувати сформовані вміння емпіричного, теоретичного, морфологічного, функціонального аналізу в класній, домашній, в позакласній роботі різного характеру;
- розпочати формування умінь та навичків структурно-семантичного аналізу і синтезу;
- тренуватися в аналізі навчальної інформації міжтематичного і міжпредметного характеру, простежувати міжпредметні зв’язки й уміння;
- вдосконалювати аналіз проблемного викладу, пізнавальних задач, хід дидактичної гри;
- змінювати задані алгоритми аналізу в зв’язку з особивістю музичної інформації, що

вивчається, застосовувати засвоєні види аналізу в творчій діяльності (в класній і позакласній роботі);

- вдосконалювати вміння аналізувати навчально-пізнавальну діяльність вчителя, товаришів і власну за самостійно побудованими логічними схемами, критеріями;
- формувати вміння структурного порівняння і методів системно-структурного аналізу музичних явищ за допомогою понять “структура”, “система”, “вихідна інформаційна одиниця”, “параметри порівняння”;
- самостійно розробляти складні плани, тези, конспекти, використовуючи різні критерії;
- складати системно-структурні характеристики музичних об’єктів і явищ, виконувати завдання порівняльно-узагальнюючого характеру;
- розвивати вміння порівнювати декілька навчальних тем, музичних явищ, тенденцій, закономірностей, взаємозв’язків, оволодівати методом аналогії, створювати моделі порівняння, робити висновки з порівняння, давати оцінку;
- продовжувати вчитися порівнювати способи діяльності композиторів (творчі методи, стилістичні прийоми, алгоритми композиторських почерків);
- порівнювати творчу, пізнавальну, практичну, суспільну діяльність осіб, груп, колективів у сфері музичної культури.

Творчі компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- уявляти словесно описані предмети і явища, образний зміст прослуханих музичних творів, фантазувати на основі сприйнятого, прогнозувати можливі варіанти подальшого розвитку певних явищ;
- ініціювати обговорення прослуханих у навчальній та позашкільній діяльності музичних творів;
- планувати і проеціювати застосування здобутих знань, набутих умінь і навичок у позанавчальних музично-творчих ситуаціях;
- створювати електронну продукцію для популяризації творчості улюблених композиторів і музичних творів;
- виконувати завдання проблемно-узагальнюючого характеру, встановлювати міжпредметні зв’язки у процесі дискусії, інтелектуальної гри, підсумків конкурсу, концерту, телепередачі, спектаклю;
- фіксувати узагальнення в зручній та економній формі, використовувати прийоми мисленнєвого моделювання;
- демонструвати готовність до критичного мислення, висловлювати власну думку, виявляти жвавий інтерес до дискусійних питань;
- висловлювати критичне ставлення до опрацьованого дидактичного матеріалу;
- застосовувати відомі процедури творчої діяльності для розуміння проблем і проблемних ситуацій, удосконалювати всі процедури, необхідні для вирішення проблем;
- використовувати прийоми проблемного викладу, вміти включатися в евристичну бесіду, розв’язувати різні пізнавальні задачі, виконувати навчальні та самостійні дослідження, пошукові музично-творчі завдання;
- формулювати гіпотезу, обґрунтовувати її, доводити і перевіряти на основі спостережень, дослідів, аналізу різноманітної музичної, вербальної, позамузичної інформації;
- використовувати різні види доведення і спростування, освоювати досвід проблемного доведення і спростування дедуктивним методом, знайомитися з новими способами спростування (доведення протилежної тези, спростування результатів);
- вміти відстоювати свою тезу, наводити ґрунтовні аргументи, робити висновки, спростовувати аргументацію в дискусіях, вміти знайти необхідну й достатню аргументацію при вирішенні пізнавальних і творчих задач у самостійних спостереженнях, дос-

лідженнях, музично-творчій діяльності;

- конкретизувати набуті знання і вміння у власних музично-творчих експериментах, а також графічно, схематично;
- використовувати у власних нескладних музичних побудовах суттєві ознаки відповідних епох, стилів, форм, аргументуючи свій вибір, робити спроби художньо-емоційної імпровізації в обраній техніці, стилістиці, характері в межах навчального матеріалу;
- створювати власні мистецькі проекти і презентації на основі використання різноманітних сучасних інформаційних джерел відповідно до навчального матеріалу та додатково (з огляду на індивідуальні зацікавлення).

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- осмислювати важливість збереження музичної творчості різних історичних періодів та етнографічних одиниць у природньому середовищі її побутування; моделювати можливості її буття у сучасному культурному просторі;
- обґрунтовувати необхідність збереження та відновлення музичних культур та мистецтва українського та інших народів світу;
- розуміти цінність збереження і розвитку музичної спадщини українців;
- знати і розрізняти форми збереження музики — автограф, рукопис, уртекст, друковане нотне видання, партитура, партія, клавір, цифрові носії, розуміти обмежені можливості графічної фіксації музичних явищ, на письмі;
- знаходити різні форми запису музичних творів і жанрів, створені представниками українського та інших народів різних епох та стилів, пояснювати їхні відмінності;
- зберігати необхідні музичні та нотні видання, цінну музично-мистецьку інформацію на персональному комп’ютері, у домашній бібліотеці;
- фіксувати власні спостереження за допомогою нотопису, таблиць, схем, інтелект-карт, щоденника музичних вражень, синопсису.

11 КЛАС (12 років) / 10 КЛАС (11 років)

Зміст навчального матеріалу

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 34 год., на тиждень — 1 год.
Резервний час — 2 год.

Кількість год.	***Очікуван результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
5 год.	*Називає* осередки плекання інструментальної музики в Україні, жанри української інструментальної музики кінця XVII — XIX ст. та їх взірці у творчості різних композиторів. *Стисло характеризує* музичну творчістьТ. Безуглого, Й. Витвицького, О. Лизогуба, І. Лизогуба, В. Пащенка, Т. Шпаковського, Е. Ванжури, М. Колачевського, В. Сокальського. *Знає* ознаки класичного сонатно-симфонічного циклу, особливості жанру	**УКРАЇНСЬКА ІНСТРУМЕНТАЛЬНА Й СИМФОНІЧНА МУЗИКА XIX СТ.*** Розвиток українських інструментальної музики у кінці XVIII—XIX ст.: побутове та концертне виконавство, основні жанри. Фортепіанна і камерно-інструментальна творчість Т. Безуглого, Й. Витвицького, О. Лизогуба, І. Лизогуба, В. Пащенка, Т. Шпаковського. “Українська симфонія” Е. Ванжури. Симфонія g-moll невідомого автора. Камерно-інструментальні твори Й. Витвицького, О. Лизогуба. **М. Колачевський**: життєвий і творчий шлях.

	симфонії в романтичній музиці. *Аналізує й зіставляє* драматургійні й композиційні риси симфоній невідомого автора. Е. Ванжури, М. Колачевського, М. Сокальського. *Встановлює* українські жанрово-інтонаційні джерела симфоній перерахованих композиторів. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки української інструментальної музики XIX ст., вивчені твори Й. Витвицького, О. Лизогуба, Е. Ванжури, М. Колачевського, В. Сокальського.	"Українська симфонія". Симфонія g-moll В. Сокальського. <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов'язковий:* віолончельна соната І. Лизогуба, "Українська симфонія" М. Колачевського *Варіативний:* фортепіанні варіації О. Лизогуба і Й. Витвицького, Полонез "На смерть Т. Шевченка" В. Пащенка, фортепіанні твори Т. Шпаковського і Т. Безуглого. "Українська симфонія" Е. Ванжури, симфонія g-moll невідомого автора, симфонії та інструментальні твори В. Сокальського. <u>*Практичні заняття*</u> Композиція і драматургія української романтичної симфонії в "Українській симфонії" М. Колачевського.
22 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху М. Лисенка, напрями його діяльності та здобутки у різних сферах творчості, українських композиторів — учнів М. Лисенка. *Характеризує* хорову, камерно-вокальну, театральну, фортепіанну та інструментальну творчість М. Лисенка. *Встановлює* національні та пізньоромантичні джерела стилю М. Лисенка. *Визначає* зміст і напрямки фольклористичної діяльності, типи і принципи опрацювання народних пісень у творчості М. Лисенка. *Аналізує* зміст і композиційну структуру "Музики до "Кобзаря" Т. Шевченка", взірці творів циклу у різних жанрах особливості оперної драматургії на прикладі опер "Різдвяна ніч", "Тараса Бульба" (ін.), риси піанізму на прикладі різних фортепіанних жанрів. *Простежує* особливості "музичного прочитання" М. Лисенком поезії Т. Шевченка та інших українських поетів. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості М. Лисенка, вивчені музичні твори композитора.	**ТВОРЧІСТЬ МИКОЛИ ЛИСЕНКА** М. Лисенко: життєвий і творчий шлях. Музично-громадська, фольклористична й педагогічна діяльність. Джерела і витоки стилю. Записи й обробки українських народних пісень. Цикл "Музика до "Кобзаря" Тараса Шевченка": зміст і структура серій, тематичні цикли (музика до "Гайдамаків", поема "Гамалія", цикл "В Казематі"), "Заповіт" — перший твір циклу, особливості кантат, хорів, солоспівів. Камерно-вокальна творчість: солоспіви на слова українських поетів. Духовна музика (гимн "Боже, великий, єдиний"). Оперна творчість: традиції й особливості театральної музики, опери "Різдвяна ніч", "Тарас Бульба", "Енеїда", "Ноктюрн". Камерно-вокальна й хорова творчість. Фортепіанна музика. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий:* "Музика до "Кобзаря" Тараса Шевченка" — "Заповіт", кантати "Б'ють пороги", "Радуйся, ниво", солоспіви "Ой, одна", "Гетьмани", "Ой, Дніпре, мій Дніпре", "Садок вишневий", "Мені однаково", "Боже великий єдиний", "Камо пойду от лиця Твого", опери "Різдвяна ніч", "Тарас Бульба", хор з опери "Утоплена" "Туман хвилями лягає", "Українська сюїта", "Українська рапсодія № 2: думка-шумка", елегія fis-moll *Варіативний*: обробки народний пісень, хори і солоспіви з "Музики до "Кобзаря" Тараса Шевченка", солоспіви на тексти Г. Гайне, І. Франка, Лесі Українки, О. Олеся, фрагменти опер "Енеїда", "Ноктюрн", фортепіанні твори. <u>*Практичні заняття*</u> Музичні традиції козацької доби і творчість М. Лисенка.

5 год.	*Називає* основні факти розвитку музичної культури Галичини кінця XIX — початку XX ст, осередки розвитку української музики, првідні музичні жанри, імена відомих композиторів та їхні твори. *Простежує* традиції перемишльської школи, ознаки романтизму і сентименталізму в музиці українських галицьких композиторів вказаного часу. *Встановлює факти* впливу М. Лисенка та діяльність і творчість українських галицьких композиторів. *Характеризує* музичну творчість С. Воробкевича, В. Матюка, А. Вахнянина, О. Нижанківського, Д. Січинського. *Визначає* роль діяльності цих митців у розвитку української музики, музичної освіти та виконавства. *Аналізує* стильові ознаки творчості композиторів на прикладі їхніх творів (солоспівів В. Матюка, О. Нижанківського, Д. Січинського; їхніх хорових творів, кантати "Лічу в неволі" Д, Січинського). *Стисло характеризує* композицію і драматургію першої української опери в Галичині "Купало" А. Вахнянина. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Висловлює судження* щодо питання популяризації окремих творів цих композиторів як народних пісень. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості українських галицьких композиторів другої половини XIX ст., вивчені твори С. Воробкевича, В. Матюка, О. Нижанківського, А. Вахнянина, Д. Січинського.	**УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА ТВОРЧІСТЬ ГАЛИЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX — ПОЧАТКУ XX СТ.*** Музична культура Галичини другої половини XIX — початку XX ст.: полінаціональні традиції (Ф. К. Моцарт, Й. Рукгабер, К. Мікулі). Розвиток стилю і жанрів перемишльської композиторської школи. М. Лисенко й Галичина. Хорове товариство "Боян". **С. Воробкевич**: життєвий шлях, музична творчість. Хори на власні поезії на т. Т. Шевченка **В. Матюк:** життєвий і творчий шлях, камерно-вокальна творчість — солоспіви, хори та хорові пісні. **А. Вахнянин:** Життєвий шлях, музично-громадська діяльність. Театральна і хорова творчість. Опера "Купало" **О. Нижанківський:** життєвий шлях, музично-громадська діяльність. Камерно-вокальна і хорова творчість. **Д. Січинський**: життєвий і творчий шлях. Хорова і камерно-вокальна творчість. Твори на слова Т. Шевченка. Кантата "Лічу в неволі". <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> С. Воробкевич — хори "Заграй ми, цигане старий", "Там, де Ятрань круто в'ється", "Мово рідна", "Над Прутом у лузі", "Огні горять", "Минають дні", "Три шляхи"; В. Матюк — солоспіви "Родимий краю" з драми "Капрал Тимко", "Веснівка", хори "Крилець", "Не згасайте ясні зорі"; А. Вахнянин — "Хор норманів" з музики до трагедії "Ярополк", фрагменти опери "Купало"; О. Нижанківський — хори "Гуляли", "Царю небесний", солоспіви "Минули літа молоді", "Не видавай мене заміж", "О, не забудь"; Д. Січинський — кантата "Лічу в неволі", пісні "Не пора", "Чом, чом, чом, земле моя", солоспіви "Не співайте мені сеї пісні", "Як почуєш вночі", "І золотої, й дорогої", "Із сліз моїх". <u>*Практичні заняття*</u> Стилістичні ознаки солоспіву у творчості В. Матюка, О. Нижанківського і Д. Січинського.

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 102 год., з них резервні — 6 год.
На тиждень — 3 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
16 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Н. Паганіні, Р. Шума-	**ТВОРЧІСТЬ КОМПОЗИТОРІВ — ПРЕДСТАВНИКІВ ЗРІЛОГО РОМАНТИЗМУ:**

	на, Г. Берліоза. *Виявляє* ознаки зрілого роматизму в музичному мистецтві. *Дає визначення термінів* “портретно-мозаїчна драматургія”, “сюжето-театральний симфонізм”, “романтичний концертно-віртуозний стиль”. *Характеризує* особливості скрипкової творчості Н. Паганіні, фортепіанної і камерно-вокальної творчості Р. Шумана, симфонічної творчості Г. Берліоза. *Аналізує* ознаки сюїти та мікро-варіаційну техніку “Карнавалу” Р. Шумана, втілення поезії Г. Гайне у циклі “Любов поета” Р. Шумана, принципи сюжетно-театрального симфонізму у “Фантастичній симфонії” Г. Берліоза. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Н. Паганіні, Г. Берліоза, Р. Шумана, їхні вивчені музичні твори.	**НІКОЛО ПАГАНІНІ, РОБЕРТ ШУМАН, ГЕКТОР БЕРЛІОЗ.** **Н. Паганіні:** життєвий і творчий шлях. Віртуозне концертне виконавство. Витоки романтичного стилю. Скрипкові каприси та концерти. **Р. Шуман:** життєвий і творчий шлях, музично-критична діяльність. Зміст та образи композиторської творчості, нові риси музичної мови. Програмові фортепіанні цикли та сюїти, принципи портретно-мозаїчної драматургії в циклі “Карнавал”. Камерно-вокальна творчість: лірико-психологічні образи циклу “Любов поета”. **Г. Берліоз** — представник французького романтизму, життєвий і творчий шлях. Симфонічна творчість: принципи програмного симфонізму, огляд симфоній, “Фантастична симфонія”. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: Р. Шуман — фортепіанний цикл “Карнавал”, вокальний цикл “Любов поета”; Г. Берліоз — “Фантастична симфонія”. *Варіативний*: Н. Паганіні — каприси, фрагменти скрипкових концертів; Р. Шуман — “Дитячі сцени”, “Симфонічні етюди”, фрагменти симфоній; Г. Берліоз — фрагменти симфонії “Гарольд і Італії”, “Траурно-тріумфальної симфонії”. <u>*Практичні заняття*</u> Особливості втілення програми на прикладі вибраних творів Р. Шумана та Г. Берліоза.
10 год.	*Називає* представників польської культури XIX ст., основні факти життєвого і творчого шляху Ф. Шопена і С. Монюшка. *Встановлює* національні витоки творчості Ф. Шопена і С. Монюшка. *Виявляє* факти взаємозв’язків польських музикантів та України. *Дає визначення термінів* “романтичний пісенний піанізм”. *Характеризує* фортепіанні жанри у творчості Ф. Шопена, оперну творчість С. Монюшка. *Аналізує* композицію і драматургію вибраних мазурок, циклу “24 прелюдії”, балада № 1 g-moll Ф. Шопена. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості польських композиторів доби романтизму, зокрема творчості Ф. Шопена, вивчені твори С. Монюшка і	**ПОЛЬСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА РОМАНТИЗМУ. ФРІДЕРІК ШОПЕН. СТАНІСЛАВ МОНЮШКО.** Огляд польського музичного мистецтва XIX ст. **Ф. Шопен:** життєвий і творчий шлях, принципи романтичного пісенного піанізму. Фортепіанна творчість: національні джерела творчості в мазурках і полонезах, цикл “24 прелюдії”, вальси, ноктюрни, етюди, балади. Сонатно-симфонічні композиції (сонати, концерти). **С. Монюшко:** життєвий і творчий шлях, польська романтична опера, опера “Галька”. <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов’язковий*: Ф. Шопен — цикл “24 прелюдії”, балада № 1 g-moll, соната № 2 b-moll *Варіативний:* Ф. Шопен — мазурки, полонези, вальси, етюди, концерт e-moll для фортепіано з оркестром, віолончельна соната; С. Монюшко — фрагменти опер. <u>*Практичні заняття*</u> Польський романтизм і Україна.

	Ф. Шопена.	
10 год.	*Називає* основні факти життєвого шляху Ф. Ліста. *Дає визначення термінів:* “романтичний концертно-віртуозний піанізм”, “вербункош”, “рапсодія”, “симфонічна поема”. *Добирає інформацію* до тем “Ф. Ліст і Україна”, “Музично-громадська діяльність Ф. Ліста для угорської культури”. *Характеризує* еволюцію творчості і стилю Ф. Ліста на кожному етапі, жанрові напрями творчості. *Аналізує* особливості програмового мислення Ф. Ліста на прикладі його фортепіанних та симфонічних творів (етюдів, циклу “Роки паломництва”, симфонічних поем). *Встановлює* національні особливості рапсодій *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Ф. Ліста та вивчені музичні твори.	**УГОРСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА РОМАНТИЗМУ. ТВОРЧІСТЬ ФЕРЕНЦА ЛІСТА** **Ф. Ліст:** життєвий і творчий шлях, діяльність Ф. Ліста у контексті угорської музичної культури. Національні витоки творчості. Етапи творчості та стилю. Фортепіанна творчість: романтичний концертно-віртуозний піанізм. Огляд фортепіанних жанрів: транскрипції, рапсодії, етюди. Цикл “Роки паломництва”. Сонати і концерти. Симфонічна творчість: симфонічні поеми, “Мазепа”, “Прелюди”. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* фортепіанний цикл “Роки паломництва”, симфонічні поеми “Мазепа”, “Прелюди” *Варіативний:* транскрипції, рапсодії, парафрази, етюди, соната, фортепіанні концерти. <u>*Практичні заняття:*</u> Ф. Ліст і Україна.
10 год.	*Називає* важливі події в розвитку російського музичного мистецтва середини XIX ст., членів групи “Могуча кучка”, факти їхнього життєвого шляху, основні музичні твори. *Характеризує* ознаки епічної драматургії в музичних творах О. Бородіна, особливості стилю та музичної мови М. Мусоргського, риси оперної творчості М. Римського-Корсакова. *Розкриває зміст і драматургійні особливості* музично-психологічних драм М. Мусоргського. *Аналізує* прийоми психологічного реалізму в музичній мові пісень та у характеристиці головних героїв опери “Борис Годунов” М. Мусоргського, музично-виразові засоби у творах О. Бородіна. *Зіставляє та порівнює* особливості оперної творчості О. Бородіна, М. Мусоргського, М. Римського-Корсакова *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів . *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки російської музики другої половини XIX ст., творчості російських компози-	**РОСІЙСЬКА КОМПОЗИТОРСЬКА ШКОЛА 60—70-Х РР. XIX СТ. МОДЕСТ МУСОРГСЬКИЙ.** Стан музичної культури Росії середини XIX ст. Діяльність та головні ідеї групи “Могуча кучка”. Огляд творчості композиторів. Творчий портрет **О. Бородіна.** Риси епічної драматургії на прикладі творів різних жанрів. Особливості оперної творчості **М. Римського-Корсакова**, симфонічна сюїта “Шехеразада”. **М. Мусоргський:** життєвий і творчий шлях. Риси реалізму в музиці. Композиція і драматургія психологічної драми на прикладі опери “Борис Годунов”. Камерно-вокальна творчість. Фортепіанний цикл “Картинки з виставки”. Українська тематика у творчості. <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов’язковий*: фрагменти опери “Князь Ігор” О. Бородіна, опера “Борис Годунов” М. Мусоргського, симфонічна сюїта “Шехеразада” *Варіативний*: фантазія “Ісламей” М. Балакірєва, пісні, фрагменти “Богатирської симфонії” О. Бородіна, пісні та вокальні цикли, цикл “Картинки з виставки” М. Мусоргського, фрагменти опер М. Римського-Корсакова. <u>*Практичні заняття*</u>

	торів — членів “Могучої кучки”, вивчені музичні твори М. Мусоргського, О. Бородіна, М. Римського-Корсакова.	М. Гоголь у творчості російських композиторів. Казкові мотиви в операх.
20 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Р. Ваґнера, Дж. Верді, Й. Брамса, їхні основні твори. *Встановлює* національні та пізньоромантичні витоки творчості Р. Ваґнера, Дж. Верді, Й. Брамса. *Розкриває зміст* сюжетів основних опер Р. Ваґнера і Дж. Верді. *Характеризує* етапи оперної творчості Р. Ваґнера та Дж. Верді, прийоми оперної драматургії на прикладах основних опер Р. Ваґнера і Дж. Верді, риси симфонічного мислення Й. Брамса на прикладі однієї зі симфоній. *Порівнює* ознаки психологічної драми у творчості Р. Ваґнера і Дж. Верді. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музики пізнього романтизму, творчості Р. Ваґнера, Дж. Верді, Й. Брамса та їхні вивчені музичні твори.	**ПІЗНІЙ РОМАНТИЗМ. ТВОРЧІСТЬ РІХАРДА ВАҐНЕРА, ДЖУЗЕППЕ ВЕРДІ, ЙОГАНЕСА БРАМСА** **Р. Ваґнер:** життєвий і творчий шлях. Принципи реформування опери. Характеристика опер: “Тангойзер”, “Лоенґрін”, особливості пізніх опер. **Дж. Верді:** життєвий і творчий шлях. Етапи оперної творчості. Національні традиції оперної творчості. Психологічні драми Дж. Верді: “Ріґолетто”, “Травіата”, “Аїда”. Реквієм. **Й. Брамс:** життєвий і творчий шлях. Пізньоромантичні й неокласичні тенденції творчості. Симфонічна творчість: джерела симфонізму, особливості драматургії симфонії № 4. Жанри камерно-інструментальної і фортепіанної творчості. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* увертюра до опери “Тангойзер”, опера “Лоенґрін” Р. Ваґнера; опери “Ріґолетто”, “Аїда” Дж. Верді; симфонія № 4 Й. Брамса, інтермеццо ор. 119. *Варіативний:* фрагменти опер “Трістан і Ізольда”, “Перстень нібелунгів”, “Нюрнберзькі майстерзінґери” Р. Ваґнера; опера “Травіата”, фрагменти опер “Набуко”, “Отелло”, “Фальстаф”, Реквієму Дж. Верді; симфонія № 3, варіації на тему Генделя, угорські танці, кларнетові сонати й квінтет Й. Брамса. <u>*Практичні заняття*</u> Пізньоромантична опера: особливості сюжетів та витоки драматургії.
16 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху П. Чайковського, основні жанри і твори. *Встановлює* факти українського походження й українські зв’язки у біографії П. Чайковського, українські витоки музичної мови композитора. *Розкриває* пізньоромантичні джерела стилю П. Чайковського. *Зіставляє* творчість російських композиторів з “Могучої кучки” та П. Чайковського. *Характеризує* симфонічне мислення, ознаки театральної драматургії П. Чайковського на прикладі його творів, теми й образи камерно-вокальної му-	**ТВОРЧІСТЬ ПЕТРА ЧАЙКОВСЬКОГО** **П. Чайковський:** життєвий і творчий шлях. Ознаки пізнього романтиму у творчості. Українські витоки стилю П. Чайковського. Симфонічна творчість: джерела й ознаки симфонізму, програмова оркестрова музика. Ранні симфонії: “Українська”. “Велика тріада” симфоній: симфонія № 6. Театральна творчість: огляд балетів та опер. Сюжети О. Пушкіна в оперній творчості П. Чайковського: “Євгеній Онєгін”, “Пікова Дама”. Камерно-вокальна музика. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: увертюра-фантазія “Ромео і Джульєта”, симфонія № 6, опера “Євгеній Онєгін” *Варіативний:* “Українська симфонія” № 2, сим-

	зики. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості П. Чайковського та його вивчені музичні твори.	фонії № 4, 5, “Франческа да Ріміні”, “Манфред”, фортепіанний концерт № 1, опера “Пікова Дама”, фрагменти балетів, романси. <u>*Практичні заняття*</u> П. Чайковський і Україна.
14 год.	*Називає* представників французької, та чеської композиторських шкіл і представників музичних культур країн Скандинавії в другій половині XIX ст., їхні основні твори, національні музичні жанри. *Встановлює* національні джерела творчості Ш. Гуно, Ж. Бізе, Б. Сметани, А. Дворжака, Е. Ґріґа, Я. Сібеліуса. Характеризує національні особливості музичної мови композиторів. *Характеризує* особливості жанру ліричної опери, її представників. *Аналізує* ознаки композиції та драматургії опери “Фауст” Ш. Гуно, “Кармен” Ж. Бізе, симфонічну творчість Б. Сметани та А. Дворжака на прикладі їхніх творів, фортепіанну творчість Е. Ґріґа на прикладі фортепіанного концерту. *Ілюструє власні судження* фаргментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки французької, чеської, норвезької музики доби романтизму, риси творчості Ж. Бізе, Ш. Гуно, Б. Сметани, А. Дворжака, Е. Ґріґа та вивчені музичні твори цих композиторів.	**НАЦІОНАЛЬНІ КОМПОЗИТОРСЬКІ ШКОЛИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ.** **Французька** музична культура другої половини XIX ст. Лірична опера. Творчий портрет **Ш. Гуно.** Опера “Фауст”. Творчий портрет **Ж. Бізе.** Опера “Кармен”. **Чеська** музична культура другої половини XIX ст. Творчий портрет **Б. Сметани.** Симфонічний цикл “Моя Батьківщина”. Творчий портрет **А. Дворжака.** Інструментальна творчість. Симфонія № 9 “З Нового Світу”. “Слов’янські танці”. Музична культура країн **Скандинавії** XIX ст. Творчий портрет **Е. Ґріґ.** Огляд фортепіанної творчості. Фортепіанний концерт a-moll. Оркестрові сюїти з музики до драми Г. Ібсена “Пер Ґюнт”. Творчий портрет **Я. Сібеліуса.** <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: Опера “Фауст” Ш. Гуно, опера “Кармен” Ж. Бізе, симфонічна поема “Втлава” Б. Сметани, симфонія № 9 “З Нового Світу” А. Дворжака, фортепіанний концерт a-moll Е. Ґріґа. *Варіативний*: “Ave Maria” Й. С. Бах-Ш. Гуно, фрагменти оркестрової сюїти “Арлезіанка” Ж. Бізе, “Карнавал тварин”, концерти К. Сен-Санса, твори Ґ. Форе, С. Франка, симфонічні поеми, фрагменти опери “Продана наречена” Б. Сметани, віолончельний концерт, “Слов’янські танці” А. Дворжака, скрипкові твори Я. Сібеліуса. <u>*Практичні заняття*</u> Чеська музика і творчість українських композиторів Галичини.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів на кінець навчального року

Організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- організовувати власну діяльність (мотивувати, ставити цілі, планувати, прогнозувати, контролювати, здійснювати рефлексію, коригувати її);
- організовувати й планувати навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;
- демонструвати на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час діяльності в парі і групі, бажання долати

труднощі в роботі;

- усвідомлювати необхідність продовження мистецької освіти та самоосвіти, безперервного удосконалення спеціалізованих музичних знань і вмінь;
- формувати з допомогою вчителя індивідуальний музично-аудіальний (слухацький) маршрут;
- визначати труднощі в навчанні й корегувати індивідуальний навчальний план;
- володіти різними способами саморефлексії та самоконтролю.

Спеціалізовані мовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- сприймати спілкування як цінність, усвідомлювати значення ефективного спілкування, виявляти ціннісне ставлення до співрозмовника, відчувати стан співрозмовника, виявляти емпатію;
- перевіряти результати мовленнєвої діяльності (корегувати усне мовлення у процесі говоріння, враховуючи реакцію слухача);
- брати активну участь у проведенні діалогів, бесіди, дискусій, дебатів на музичні теми;
- самостійно визначати тему і зміст діалогу, доцільно добирати переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі із власного життєвого досвіду, змінювати свою думку в разі незаперечних аргументів іншого;
- доречно використовувати різні види мовлення для потреб спеціалізації;
- правильно і доречно використовувати спеціальну музичну термінологію та лексику, усвідомлювати важливість вірного використання спеціальної термінології;
- демонструвати інтерес до нових музичних термінів, активність у збагаченні й укладанні власного музично-термінологічного словника;
- складати план, тези, готувати конспект статті на музичні теми, усвідомлювати різницю між ними;
- писати реферат, повідомлення, есе, твір-мініатюру, роздум-спростування, творчу роботу, використовуючи спеціальну музичну термінологію;
- розповідати про прослухані у позакласних ситуаціях музичні твори, критично оцінювати й коментувати їх щодо власної життєтворчості та з метою популяриризації в різних соціальних середовищах — в родині, в колі друзів та в інших сферах спілкування.

Загальні й спеціалізовані інформаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати важливість потреби пошуку інформації для розв’язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;
- володіти ефективними прийомами пошуку необхідної інформації в різних музичних і музикознавчих джерелах, словниках, довідниках, мережі Інтернет, зіставляти й аналізувати її;
- проводити бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; систематизувати інформацію з різних джерел, у т. ч. довідкових (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо), мультімедійних джерел;
- опановувати різні способи узагальнення, систематизування інформації;
- застосовувати усі засвоєні методи узагальнення і систематизації різної за джерелом, обсягом, характером, складністю інформації про музичне мистецтво, продовжувати навчатися складніших способів узагальнення (діалектичного, системно-структурного);
- висловлювати своє ставлення до знайденої інформації, припущення про достовірність цієї інформації;
- користуватися всіма різновидами читання наукової, довідкової літератури на музичні та мистецькі теми, оцінювати прочитане;

- реферувати науковий текст на музичні теми, складати план наукової статті, лекційного викладу.

Етико-естетичні й оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- критично оцінювати відповідність своїх вчинків до загальнолюдських моральних норм, усувати помічені невідповідності, виявляти здатність поставити себе на місце іншої людини;
- усвідомлювати власні обов'язки як майбутнього професійного музиканта — представника України й української культури;
- розуміти взаємозалежність стану музичної культури та розвитку, функціонування суспільства;
- цінувати українську музику як чинник національної ідентичності, висловлювати зацікавлення її розвитком, захоплюватися багатством, адекватно оцінювати ситуацію в музичному просторі України;
- знати й аналізувати вислови про музичне мистецтво видатних композиторів і музикантів;
- оцінювати музичні явища і твори стосовно гармонізації психоемоційного стану, музичний текст з огляду на його зміст, форму, задум і композиційне оформлення, його образно-художній зміст щодо національних, соціальних, етичних, духовних цінностей та власної життєтворчості;
- вдосконалювати оцінні судження за заданими критеріями, вчитися встановлювати такі критерії самостійно.

Загальномузичні та музично-аналітичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати, що вивчають предмети "Українське музичне мистецтво" та "Світове музичне мистецтво", пояснювати відмінності між ними, розуміти, що музичне мистецтво і музичний твір є, відповідно, предметом та об'єктом вказаних навчальних предметів;
- вибудовувати власний світ музики як систему за критеріями розвитку музичного мистецтва в історичній проекції;
- формувати бачення причинно-наслідкових зв'язків у наступності музично-культурних епох, в етапах становлення музично-стильових періодів;
- характеризувати ознаки самобутності української музики, наводити приклади спільного та відмінного в українському музичному мистецтві та музиці інших народів;
- користуватися в навчанні окремими методами наукового пізнання, застосовуючи їх для засвоєння, практичного використання й узагальнення знань, оцінки подій і явищ;
- складати лінійні класифікації видів, жанрів, форм, стилів музичного мистецтва тощо;
- виправляти задані неправильні положення, класифікаційні та генетичні визначення, переводити реальне визначення в номінальне;
- користуватися різними видами музичного аудіювання, визначати сутність і структуру, типові ознаки музичної, аудіовізуальної та іншої інформації, власне ставлення до образно-художнього змісту сприйнятого, формулювати висновки щодо нього;
- застосовувати вміння будувати емпіричне і теоретичне визначення при засвоєнні, застосуванні й узагальненні різноманітної навчальної інформації класного і позакласного характеру;
- вміти виділяти головне в різній за обсягом, характером і призначенням інформації, переносити головне на різні види діяльності (навчальну, творчу, трудову, суспільну); фіксувати головне в різних знакових (в т. ч. нотних) та образних формах, фіксувати узагальнення в зручній, економній, оптимальній формі;

- вдосконалювати вміння аналізувати музичну, вербальну, позамузичну інформацію міжпредметного характеру, виділяти й аналізувати міжпредметні зв'язки музичного явища, розуміючи залежність результатів від мети і точки зору, визначаючи при тому інтегративну якість системи;
- широко й усвідомлено застосовувати сформовані у попередніх класах види емпіричного, теоретичного, структурно-системного аналізу, залежно від мети й характеру навчальних завдань, переносити сформовані уміння аналізу з одного виду діяльності на інший, користуватися ними в творчих, конструктивних, репродуктивних задачах;
- продовжувати вчитися порівнювати способи діяльності композиторів (творчі методи, стилістичні прийоми, алгоритми композиторських почерків);
- порівнювати творчу, пізнавальну, практичну, суспільну діяльність осіб, груп, колективів у сфері музичної культури;
- застосовувати відомі моделі порівняння, вчитися складати аналогічні, робити на їх основі теоретичні та практичні висновки;
- активно використовувати в різних видах діяльності всі види і форми порівняння (паралельне, послідовне, відтерміноване, часткове, повне, емпіричне, теоретичне);
- вчитися виконувати історико-генетичні порівняння музичних явищ;
- складати системно-структурні характеристики музичних об'єктів і явищ, виконувати завдання порівняльно-узагальнюючого характеру;
- робити теоретичні й практичні висновки з порівняння, закінчуючи його узагальненням, застосовувати їх у власній творчій діяльності.

Творчі (креативні) компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- широко переносити вміння узагальнювати на інші види діяльності (практичну, організаторську, суспільну, творчу та ін.), узагальнювати методи і прийоми інтелектуальної та практичної діяльності;
- виконувати завдання проблемно-узагальнюючого характеру, встановлювати міжпредметні зв'язки в різній навчальній інформації;
- продовжувати застосовувати відомі процедури творчої діяльності для розуміння проблем і проблемних ситуацій, удосконалювати всі процедури, необхідні для вирішення проблем;
- розв'язувати складні пізнавальні задачі, виконувати завдання проблемно-конкретизуючого характеру, розшифровувати міжпредметні зв'язки, опановувати мисленнєвий експеримент на основі набутих теоретичних знань;
- активно використовувати різні види доведення і спростування (за допомогою контрприкладів, контробразів, прийомів синектики) у розв'язанні пізнавальних, практичних і творчих завдань, у роздумах, дискусія, звітах, рефератах за самостійно прослуханими музичними творами, відвіданими концертами, музичними акціями, екскурсіями тощо;
- ініціювати обговорення складних або суперечливих питань із теми;
- вміти відстоювати свою тезу, наводити ґрунтовні аргументи, робити висновки, спростовувати аргументацію в дискусіях, знаходити необхідну й достатю аргументацію при вирішенні пізнавальних і творчих задач у самостійних спостереженнях, дослідженнях, музично-творчій діяльності, проблемно викладати матеріал;
- здійснювати пошукове дослідження за допомогою друкованих та електронних джерел інформації, готувати коротке повідомлення за його результатами;
- застосовувати методи системно-структурного аналізу, порівняння та узагальнення, декомпозиції, висловлювати результати конкретизації в розгорненій системі суджень (твір, оповідання, есе, роздум, звіт про спостереження, доповідь, дискусія), графічно,

схематично, у власних музично-творчих експериментах,;

- брати участь у мистецьких дослідницьких і творчих проектах, в евристичних бесідах, презентаціях, лекціях, концертах, проводити їх у молодших класах;
- використовувати прийоми мисленнєвого моделювання, моделювати у власних імпровізаційно-композиторських ескізах, спробах, творах суттєві ознаки музики відповідних епох, стилів, форм, аргументуючи свій вибір.

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- осмислювати важливість збереження музичної творчості різних історичних періодів та етнографічних одиниць у природньому середовищі її побутування; моделювати можливості її буття у сучасному культурному просторі;
- обґрунтовувати необхідність збереження та відновлення українського музичного мистецтва та музики інших народів світу;
- розуміти цінність збереження і відродження музичної спадщини українців;
- розрізняти форми збереження музики — автограф, рукопис, друковане нотне видання, партитура, партія, клавір, цифрові носії, розуміти обмежені можливості графічної фіксації музичних явищ, на письмі;
- орієнтуватися у багатстві й різноманітності графічних форм фіксації музичних творів;
- знаходити різні форми запису музичних творів і жанрів, створені представниками українського та інших народів різних епох та стилів, пояснювати їхні відмінності;
- зберігати необхідні музичні та нотні видання, цінну музично-мистецьку інформацію на персональному комп’ютері, у домашній бібліотеці, формувати особисту музичну бібліотеку;
- фіксувати власні спостереження за допомогою нотопису, таблиць, схем, інтелект-карт, щоденника музичних вражень, синопсису.

12 КЛАС (12 років) / 11 КЛАС (11 років)

Зміст навчального матеріалу

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 68 год., на тиждень — 2 год.
Резервний час — 4 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
15 год.	*Називає* основні факти розвитку української музики на початку ХХ ст., українських композиторів, факти їхнього життєвого шляху, взірці творів у різних жанрах. *Висловлює судження* щодо долі українських музикантів у період національно-визвольних змагань 1914 — 1921 рр. *Знає* ознаки мистецьких напрямків початку ХХ ст. (імпресіонізму, символізму, експресіонізм, неоромантизму тощо) та *визначає* їхні особливості в українській музиці.	**ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ ПОЧАТКУ ХХ СТ. МИКОЛА ЛЕОНТОВИЧ. ОЛЕКСАНДР КОШИЦЬ. КИРИЛО СТЕЦЕНКО. ЯКІВ СТЕПОВИЙ. ФЕДІР ЯКИМЕНКО.** Напрямки й тенценції розвитку української музики початку ХХ ст. Традиції М. Лисенка, Вплив нових мистецьких течій. **М. Леонтович:** життєвий і творчий шлях, музично-педагогічна діяльність. Українська народна пісня і стиль М. Леонтовича. Духовна музика, Літургія — одна з вершин української духовної музики. Різновиди хорових обробок українських пісень. Хори на слова українських поетів. “На Русалчин Великдень” — взірець жанру фольк-

	Характеризує творчість М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка, Я. Степового, Ф. Якименка, простежує витоки музичного стилю цих композиторів. *Аналізує* музично-виразові особливості хорових обробко народних пісень у творчості М. Леонтовича й О. Кошиця, стильові ознаки хорової та камерно-вокальної музики М. Леонтовича, К. Стеценка і Я. Степового, особливості інструментальних жанрів у творчості Я. Степового і Ф. Якименка на прикладі окремих творів. *Стисло* характеризує жанрові ознаки опери "На Русалчин Великдень" М. Леонтовича й "Іфігенія в Тавриді" К. Стеценка. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка, Я. Степового, Ф. Якименка та їхні вивчені музичні твори	опери. **О. Кошиць:** життєвий шлях, концертно-диригентська діяльність, "Українська Республіканська Капела". Хорова творчість: обробки українських народних пісень і духовні твори. **К. Стеценко:** життєвий і творчий шлях. Джерела музичного стилю. Хорова творчість: жанри духовної музики — Літургія для 6-голосого хору, кантати і хори. Камерно-вокальна творчість: солоспіви. Театральна музика: риси монодрами в опері "Іфігенія в Тавриді". **Я. Степовий:** життєвий і творчий шлях. Камерно-вокальні і фортепіанні мініатюри у творчості. Вокальні цикли: "Барвінки". Фортепіанні композиції: особливості фортепіанної творчості, "Прелюд пам'яті Т. Шевченка". **Ф. Якименко:** життєвий і творчий шлях. Риси імпресіонізму та символізму. Інструментальна музика. <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов'язковий:* М. Леонтович — "Сніжок", "Козака несуть", "Дударик", "Щедрик", "Ой, з-за гори кам'яної", "Пряля", "Ой, зійшла зоря" "Прелюдія", фрагменти Літургії, опера "На Русалчин Великдень"; К. Стеценко — фрагменти Літургія для 6-голосого хору, кантата "Шевченкові", солоспіви "Плавай, плавай, лебедонько", "Вечірня пісня", "Цар Горох", фрагменти опери "Іфігенія в Тавриді"; Я. Степовий — цикл "Барвінки", Прелюд пам'яті Т. Шевченка; Ф. Якименко — поема-ноктюрн "Ангел". *Варіативний*: М. Леонтович — хорові обробки й хори, О. Кошиць — хорові обробки, "Богородичні догмати", фрагменти Літургії; К. Стеценко — хори і солоспіви, Я. Степовий — вокальний цикл "Пісні настрою", фортепіанні прелюди; Ф. Якименко — фортепіанні і скрипкові твори. <u>*Практичні заняття*</u> Композиційні й музично-виразові особливості хорових обробок українських народних пісень у творчості композиторів початку XX ст. (М. Леонтович, О. Кошиць). Образи української поезії в камерно-вокальних творах К. Стеценка і Я. Степового.
12 год.	*Називає* основні факти розвитку української галицької музичної культури першої половини XX ст., мистецькі напрямки й течії, факти життєвого і творчого шлях Ф. Колесси, С. Людкевича, В. Барвінського, напрямки їхньої діяльності, вагомі музичні твори в різних жанрах. *Стисло характеризує* діяльність у	**УКРАЇНСЬКА ГАЛИЦЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ. ФІЛАРЕТ КОЛЕССА. СТАНІСЛАВ ЛЮДКЕВИЧ. ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ.** Тенденції розвитку української музики Галичини першої половини XX ст. **Ф. Колесса:** життєвий і творчий шлях, фольклористична діяльність. Хорова творчість: обробки українських народних пісень.

	сфері фольклористики Ф. Колесси та її вплив на його музичну творчість, музикознавчу і педагогічні діяльність С. Людкевича і В. Барвінського. *Визначає і простежує* ознаки різних стилів і напрямів початку ХХ ст. у творчості С. Людкевича і В. Барвінського (посторомантизм, неоромантизм, імпресіонізм, символізм, неостилі) на прикладі окремих відомих творів. *Порівнює* особливості творчості С. Людкевича і В. Барвінського. *Аналізує* особливості композиції і драматургії кантати-симфонії "Кавказ", камерно-вокальних творів С. Людкевича, фортепіанних і камерно-вокальних творів В. Барвінського, ознаки його піанізму. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості та вивчені музичні твори Ф. Колесси, С. Людкевича і В. Барвінського	**С. Людкевич:** життєвий і творчий шлях. Музикознавча, фольклористична і педагогічна спадщина. Українські традиції та ознаки постромантизму в музиці. Вокально-симфонічна творчість: кантата-симфонія "Кавказ". Камерно-вокальна музика: стилістичні риси солоспівів. Симфонічна та інструментальна музика. **В. Барвінський:** життєвий і творчий шлях, діяльність як директора Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка і консерваторії у Львові, музичні твори написані у концтаборі. Стилістичний і жанровий портрет творчості. Фортепіанна музика: огляд жанрів, ознаки піанізму, цикли та сюїти, цикл прелюдій. Фортепіанний концерт. Камерно-вокальна творчість: обробки народних пісень для голосу і фортепіано, солоспіви та камерно-вокальні поеми. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий*: С. Людкевич — кантата-симфонія "Кавказ", хор "Гагілка", солоспіви "Черемоше, брате мій", "За байраком байрак", "Спи, дитинко, моя", "Одна пісня голосненька"; В. Барвінський — цикл фортепіанних прелюдій, "Українська сюїта", фортепіанний концерт, солоспіви — "Ноктюрн", "Сонет", "Псалом Давида", "Пісня Пісень". *Варіативний:* Ф. Колесса — в'язанки українських народних пісень ("Вулиця", "Обжинки", "Гагілки"); С. Людкевич — кантата "Заповіт", хори "Сонце заходить", "Ішов жовняр з войни", симфонічна поема "Веснянки", "Стрілецька рапсодія", "Чабарашки", фортепіанна елегія, фортепіанний концерт; В. Барвінський — цикл "Любов", соната для фортепіано, твори для віолончелі, обробки народних пісень для хору і для голосу з фортепіано. <u>*Практичні заняття*</u> Втілення поезії Т. Шевченка в музиці С. Людкевича на прикладі кантати-симфонії "Кавказ". Композиційні особливості циклу прелюдій В. Барвінського.
6 год.	*Називає* українських музикантів і композиторів — членів Союзу Українських Професійних Музик у Львові (СУПроМ-у), напрмяки діяльності в контексті розвитку української музичної культури. *Стисло характеризує* життєвий і творчих шлях, основні здобутки творчої спадщини Н. Нижанківського, В. Витвицького, З. Лиська, М. Колесси, Б. Кудрика, С. Туркевич-Лукіянович. *Знає* ознаки стилів ХХ ст. неофолькло-	**ТВОРЧІСТЬ КОМПОЗИТОРІВ — ЧЛЕНІВ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІЙНИХ МУЗИК У ЛЬВОВІ: НЕСТОР НИЖАНКІВСЬКИЙ, ВАСИЛЬ ВИТВИЦЬКИЙ, ЗИНОВІЙ ЛИСЬКО, МИКОЛА КОЛЕССА, БОРИС КУДРИК, СТЕФАНІЯ ТУРКЕВИЧ-ЛУКІЯНОВИЧ*.** Напрями діяльність та естетичні принципи Союзу українських професійних музик у Львові, "Празька школа" в українській музиці. Творчі портрети В. Витвицького, Б. Кудрика, З. Лиська, А. Рудницького, С. Туркевич-Лукіянович.

	ризму, сецесії, неостилів. *Визначає* національні риси й вплив різних тенденцій світового музичного мистецтва ХХ ст. (неофольклоризму, сецесії, неостилів) на композиторську творчість Н. Нижанківського і М. Колесси на прикладі творів. *Аналізує* переосмислення гуцульського фольклору в музиці Н. Нижанківського і М. Колесси на прикладі їхніх фортепіанних творів. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості та вивчені музичні твори Н. Нижанківського, М. Колесси.	**Н. Нижанківський:** життєвий і творчий шлях. Стилістичні ознаки творчості (сецесія, необароко, переосмислення фольклору, вплив "стрілецької музи"). Фортепіанна і камерно-інструментальна творчість. Солоспіви. **М. Колесса**: життєвий і творчий шлях. Ознаки стилю, риси неофольклоризму. Цикли обробок українських народних пісень для хору. Фортепіанна творчість. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Н. Нижанківський — фортепіанна сюїта "Листи до Неї", Вальс, прелюдія і фуга на тему коломийки, фуга ВАСН, тріо для фортепіано, скрипки і віолончелі, солоспіви "Жита", "Засумуй, трембіто"; В. Витвицький — квартети і тріо; З. Лисько — фортепіанне тріо "Ченчик", симфонічна поема "Тризна", Б. Кудрик — фогртепіанні твори, С. Туркевич-Лукіянович — інструментальні твори; М. Колесса — фортепіанний цикл "Дрібнички", "Коломийки", сюїта "Пасакалія. Скерцо. Фуга", обробки народних пісень. <u>*Практичні заняття*</u> Гуцульський фольклор у музичній творчості Н. Нижанківського і М. Колесси.
16 год.	*Називає* основні факти й особливості розвитку української музики в середині ХХ ст., відомих музикантів і композиторів, факти життєвого і творчого шляху М. Вериківського, П. Козицького, Ю. Мейтуса, Л. Ревуцького, В. Косенка, Б. Лятошинського, взірці їхніх творів у різних жанрах. *Встановлює* вплив тоталітарного режиму на розвиток музичного мистецтва й композиторської творчості, ознаки ідеологічної коньюктури в тогочасній українській музиці. *Характеризує* жанрові сфери творчості М. Вериківського, П. Козицького, Ю. Мейтуса, Л. Ревуцького, В. Косенка, Б. Лятошинського. *Добирає факти* щодо теми "Творчість Т. Шевченка в українській музиці середини ХХ ст." *Визначає* риси неофольклоризму на прикладах різних творів Л. Ревуцького (передовсім, в обробках народних пісень), ознаки символізму та експресіонізму у творчості Б. Лятошинського, символізму та неостилів на прикладах фортепіанних композицій В. Косенка. *Стисло характеризує* умови розвитку жанру української опери в ХХ ст., про-	**УКРАЇНСЬКА МУЗИКА В УМОВАХ РАДЯНСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ. ЛЕВКО РЕВУЦЬКИЙ. ВІКТОР КОСЕНКО. БОРИС ЛЯТОШИНСЬКИЙ. РОЗВИТОК ОПЕРИ ХХ СТ.** Музична культура України в середині ХХ ст. Нові мистецькі напрямки і течії. Вплив тоталітаризму та ідеологічного тиску на розвиток музичного мистецтва і композиторську творчість. **М. Вериківський:** творчий портрет. Музична Шевченкіана. Ораторія "Дума про дівку-бранку Марусю Богуславку". **П. Козицький:** творчий портрет. Інструментальна та хорова творчість. **Л. Ревуцький**: життєвий і творчий шлях. Музична творчість Л. Ревуцького у контексті вітаїзму. Обробки українських народних пісень: "Галицькі пісні". Вокально-хорова творчість: кантата-поема "Хустина". Інструментальна творчість: Симфонія № 2; віолончельна балада, фортепіанні прелюди. **В. Косенко:** життєвий і творчий шлях. Ознаки символізму та неостилів у музиці В. Косенка. Фортепіанна творчість: "11 етюдів у формі старовинних танців". Камерно-інструментальна музика: "Класичне тріо". Оперна творчість **Ю. Мейтуса.** **Б. Лятошинський:** життєвий і творчий шлях. Риси експресіонізму. Т. Шевченко у творчості

	відні її жанрові різновиди та цікаві взірці творів. *Аналізує* джерела й риси симфонічної творчості Л. Ревуцького й Б. Лятошинського на прикладі симфоній. *Висловлює власні судження* про причини створення редакцій цих симфоній. *Аналізує* витоки й особливості піанізму В. Косенка на прикладі циклу “11 етюдів у формі старовинних танців”. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості та вивчені композиції М. Вериківського, П. Козицького, В. Косенка, Л. Ревуцького, Б. Лятошинського.	Б. Лятошинського: хорові твори. Симфонічна музика: особливості філософсько-концептуального симфонізму, огляд симфоній, програмові симфонічні твори. Симфонія № 3. Камерно-інструментальні та фортепіанні твори. Театральна і кіномузика. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* М. Вериківський — ораторія “Дума про дівку-бранку Марусю Богуславку”; П. Козицький — “Колядниця”, “Ой, у полі”; Л. Ревуцький — цикл “Галицькі пісні”, обробка стрілецької пісні “Чуєш, брате мій”, кантата-поема “Хустина”, віолончельна балада, симфонія № 2; В. Косенко — фортепіанний цикл “11 етюдів у формі старовинних танців”, “Класичне тріо”; Б. Лятошинський — хор “Тече вода в синє море”, симфонія № 3, опера “Золотий обруч” (фрагменти). *Варіативний:* М. Вериківський — фрагменти опер і театральних творів на сюжети Т. Шевченка; П. Козицький — симфонічні твори, обробки народних пісень для хору; Л. Ревуцький — фортепіанні прелюди, хори на слова Т. Шевченка “Ой, чого ти почорніло”, “На ріках круг Вавилона”, “Заповіт”, фортепіанний концерт; В. Косенко — фортепіанний концерт, поеми-легенди для фортепіано, романси; Ю. Мейтус — опера “Украдене щастя” (фрагменти); Б. Лятошинський — хори на сл. Т. Шевченка і М. Рильського, “Український квінтет”, фортепіанні прелюди, фортепіанний цикл “Відображення”, симфонічна балада “Ґражина”. <u>*Практичні заняття*</u> Поезія Т. Шевченка в музичних творах українських композиторів середини ХХ ст. Риси композиції і драматургії у симфоніях Л. Ревуцького та Л. Лятошинського.
11 год.	*Знає* ознаки аванґарду і неоаванґарду в музичному мистецтві; *пояснює* особливості композиторських технік аванґарду і неоаванґарду. *Називає* основні факти розвитку української музики в другій половині ХХ ст., мистецькі напрямки, імена відомих композиторів, факти життєвого шляху та їхні головні твори. *Встановлює* особливості музичних жанрів у композиторській творчості другої половини ХХ ст. *Визначає* риси “нової фольклорної хвилі” в українській музиці, її представників та основні композиції. *Характеризує* стилістичні портрети	**УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. АВАНҐАРД І НЕОАВАНҐАРД. НОВА ФОЛЬКЛОРНА ХВИЛЯ*.** Тенденції розвитку української музики в другій половині ХХ ст. Музичне мистецтво і “шестидесятники”. Ознаки “нової фольклорної хвилі”. Вплив аванґарду і неоаванґарду на творчість українських композиторів. Група “київський аванґард”. Розвиток музичних жанрів. Огляд творчості українських композиторів. **Мирослав Скорик:** життєвий і творчий шлях, стилістичні етапи творчості. Особливості неофольклорних тенденцій. Музика до фільму “Тіні забутих предків” (фрагменти). Інструментальна творчість: концерти і партіти. “Карпатський концерт”. Віолончельний концерт № 1. Огляд фор-

	творчості М. Скорика, Л. Дичко, В. Губаренка, Л. Грабовського, В. Сильвестрова, Є. Станковича. *Висловлює судження* про значення діяльності “шестидесятників” для розвитку українського музичного мистецтва. *Аналізує* особливості інструментальних концертів М. Скорика на прикладі “Карпатського концерту” і концерту для віолончелі з оркестром № 1, симфонічного мислення й ознаки симфоній В. Сильвестрова і Є. Станковича, театральну музику В. Губаренка, кантати Л. Дичко, камерних творів Л. Грабовського на прикладі відомих взірців творів. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних композицій. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки української музики другої половини XX ст., визначальні риси творчості М. Скорика, Л. Дичко, Л. Грабовського, В. Губаренка, В. Сильвестрова, Є. Станковича та їхні вивчені музичні твори.	тепіанної творчості. **Леся Дичко:** життєвий і творчий шлях. Вокально-симфонічна та хорова творчість. Кантати. **Віталій Губаренко:** життєвий і творчий шлях. Театральна творчість. Моноопера “Листи кохання”. **Валентин Сильвестров:** життєвий і творчий шлях. Інструментальна і симфонічна музика: особливості симфонізму. Симфонія № 5. Вокально-симфонічна творчість: симфонія-диптих “Отче наш — Заповіт”. **Леонід Грабовський:** життєвий і творчий шлях. Огляд творчості в різних жанрах. **Євген Станкович:** життєвий і творчий шлях. Симфонічна творчість: різновиди симфоній, камерна симфонія № 3. Чорнобильська тема у творчості Є. Станковича. Театральна музика: фольк-опера “Коли цвіте папороть” (фрагменти). <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов’язковий:* М. Скорик — фрагменти музики з “Тіней забутих предків”, “Карпатський концерт”, Віолончельний концерт № 1; Л. Дичко — кантата “Червона калина”; В. Губаренко — моноопера “Листи кохання” (фрагменти); В. Сильвестров — симфонія № 5, симфонія-диптих “Отче наш — Заповіт”; Л. Грабовський — “Симфонічні фрески”; Є.Станкович — Камерна симфонія № 3, опера “Коли цвіте папороть” (фрагменти). *Варіативний:* І. Карабиць — “Сад божественних пісень”; В. Бібік — симфонічна поема “Плач і молитва”, фрагменти симфонічних творів; О. Кива — камерні кантати; М. Скорик — партіти, прелюдії і фуги для фортепіано, цикл “Три весільні пісні”; Л. Дичко — кантата “Пори року”, камерно-інструментальні твори, фрагменти літургійної музики; В. Сильвестров — фортепіанні твори; Л. Грабовський — цикл “Пастелі” на сл. П. Тичини, кантата на сл. Г. Сковороди “Temnere Mortem”; Є. Станкович — фрагменти симфоній та камерно-інструментальної музики, хорові концерти.
4 год.	*Називає* сучасних українських композиторів, їхні знакові композиції. *Висловлює власні судження* щодо стану української музики на межі XX — XXI ст. та напрями її розвитку. *Стисло характеризує* творчі портрети сучасних українських композиторів В. Камінського, Ю. Ланюка, О. Козаренка, Ю. Щетинського, О. Щербакова, Б. Фроляк, Г. Гаврилець чи інших (на вибір). *Коментує* прослухані музичні твори.	**УКРАЇНСЬКА МУЗИКА НА МЕЖІ XX—XXI СТ.*** Стан української музики на межі XX—XXI ст. Панорамний огляд ідей і творчості українських композиторів. Творчі портрети **В. Камінського, Ю. Ланюка, О. Козаренка, Ю. Щетинського, О. Щербакова, Б. Фроляк, Г. Гаврилець** та інших (на вибір). <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> В. Камінський — ораторії “Україна. Хресна дорога”, “Іду. Накликую. Взиваю”; Ю. Ланюк – камерна музика для 21 інструменту, “Щедрик”,

	Розрізняє на слух суттєві ознаки творчості сучасних українських композиторів	“Скарга терну”; О. Козаренко — “Страсті Господа нашого, Ісуса Христа”, Літургія; Ю. Щетинського, О. Щербакова, Б. Фроляк, Г. Гаврилець та інших на вибір.

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин —102, з них резервні — 6 год.
На тиждень — 3 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
7 год.	*Називає* представників веризму та їхні основні твори, основні факти життєвого і творчого шляху Дж. Пуччіні. *Дає визначення терміну* “веризм”, “натуралізм”. *Встановлює* типові сюжети й основні ознаки веристської опери. *Характеризує* етапи оперної творчості Дж. Пуччіні. *Аналізує* ознаки драматургії однієї з опер Дж. Пуччіні. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Добирає* факти до історії творчих стосунків С. Крушельницької і Дж. Пуччіні. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки веристської опери, вивзначальні риси творчості Дж. Пуччіні та його вивчені музичні твори	**ВЕРИЗМ В ОПЕРІ НА МЕЖІ XIX—XX СТ. ДЖАКОМО ПУЧЧІНІ** Веризм в італійській музиці. Драматургійні ознаки веристської опери: Р. Леонковало “Паяци”, П. Масканьї “Сільська честь”. **Дж. Пуччіні**: Життєвий і творчий шлях. Етапи оперної творчості. Риси оперної драматургії на прикладі опер “Богема”, “Тоска”. Сценічна історія, композиція й стилістичні риси опери “Чіо-Чіо-Сан”. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Фрагменти опер Р. Леонковало і П. Масканьї. Опери “Богема”, “Тоска”, “Чіо-Чіо-Сан” Дж. Пуччіні. <u>*Практичні заняття:*</u> С. Крушельницька в італійській опері. Дж. Пуччіні і С. Крушельницька
9 год.	*Називає* представників французького імпресіонізму та символізму, основні факти життєвого і творчого шляху К. Дебюсі та М. Равеля, їхні важливі твори у різних жанрах. *Дає визначення термінів* “імпресіонізм”, “символізм”, “фонізм”, “стрічковий паралелізм”. *Встановлює* вплив імпресіонізму та символізму на музичне мистецтво, риси цих напрямів в музиці К. Дебюсі, вплив різних мистецьких напрямів на творчість М. Равеля. *Характеризує* фортепіанну і симфонічну творчість К. Дебюсі, особливсоті піанізму К. Дебюсі, інструментальну і театральну творчість М. Равеля. *Аналізує* стилістичні риси фортепіанного циклу “24 прелюдії” К. Дебюсі, композицію “Болєро” М. Равеля. *Ілюструє* власні судження фрагмента-	**ІМПРЕСІОНІЗМ ТА СИМВОЛІЗМ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МУЗИЦІ. КЛОД ДЕБЮСІ. МОРІС РАВЕЛЬ** Риси імпресіонізму та символізму в різних видах мистецтв. **К. Дебюсі:** життєвий і творчий шлях, музична творчість К. Дебюсі і французька поезія символізму. Фортепіанна музика: особливості піанізму, програмові цикли та сюїти, цикл “24 прелюдії”. Симфонічна творчість: прелюдія до “Післяполуденного відпочинку фавна”, симфонічні цикли. **М. Равель:** життєвий і творчий шлях. Стилістичний портрет творчості. Фортепіанна музика: павана на смерть інфанти. Сонатина, програмові цикли. Фортепіанний концерт для лівої руки. Симфонічна творчість: “Болєро”. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: цикл “24 прелюдії” для фортепіано, прелюдія до “Післяполуденного відпочинку

	ми музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музики К. Дебюсі, М. Равеля та їхні вивчені музичні твори.	фавна” К. Дебюсі; Павана на смерть інфанти, фортепіанний концерт для лівої руки, “Болєро” М. Равеля *Варіативний*: сюїта “Дитячий куток”, “Море”, “Ноктюрни”, фрагменти опери “Пелеас і Мелізанда” К. Дебюсі; фрагменти балетів та опер, цикл “Благородні і сентиментальні вальси”, сонатина, сюїта “Нічний Гаспар” М. Равеля. <u>*Практичні заняття*</u> Нові риси музичної мови К. Дебюсі на прикладі фортепіанних прелюдій
8 год.	*Називає* представників російської культури “срібного віку” в різних видах мистецтвах, російських композиторів межі XIX — XX ст., їхні важливі твори, основні факти життєвого і творчого шляху С. Рахманінова та О. Скрябіна. *Дає визначення термінів* “символізм”, “синестезія”, “прометеївський акорд”, “кругові лади”. *Встановлює* риси символізму у творчості С. Рахманінова й О. Скрябіна. *Характеризує* духовно-хорову, фортепіанну, симфонічну творчість С. Рахманінова, особливості піанізму С. Рахманінова, фортепіанну і симфонічну творчість О. Скрябіна. *Аналізує* композицію і драматургія фортепіанних концертів С. Рахманінова на прикладі одного з них, риси музичної мови О. Скрябіна на прикладі одного з творів. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* визначальні риси російської музики межі XIX—XX ст., суттєві ознаки творчості С. Рахманінова, О. Скрябіна та вивчені музичні твори.	**РОСІЙСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА МЕЖІ XIX — XX СТ. РОСІЙСЬКИЙ СИМВОЛІЗМ В МУЗИЦІ. СЕРГІЙ РАХМАНІНОВ. ОЛЕКСАНДР СКРЯБІН** Тенденції творчості російських композиторів кінця XIX ст: А. Лядов, О. Глазунов, С. Танєєв, П. Чесноков. **С. Рахманінов**: життєвий і творчий шлях. Витоки творчості і стилю. Духовна музика: Всенічна. Симфонічна творчість: симфонічна картина “Острів мертвих”. Фортепіанна музика: концертна діяльність, особливості піанізму С. Рахманінова, огляд фортепіанних жанрів — прелюдії, етюди-картини. Фортепіанний концерт № 2. **О. Скрябін**: життєвий і творчий шлях. Нові риси музичної мови. Фортепіанна творчість: прелюдії, фортепіанний концерт. Огляд симфонічної творчості. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: С. Рахманінов — Всенічна, симфонічна поема “Острів мертвих”, фортепіанний концерт № 2; О. Скрябін — фортепіанні прелюдії ор. 11, фортепіанний концерт. *Варіативний*: симфонічні поеми А. Лядова, фрагменти кантати С. Танєєва, С. Рахманінов — фортепіанні прелюдії та етюди-картини, Рапсодія на тему Паганіні, варіації на тему Кореллі; О. Скрябін — фортепіанні прелюдії та поеми, фрагменти поеми “Прометей”. <u>*Практичні заняття*</u> Прелюдії для фортепіано С. Рахманінова і О. Скрябіна: витоки та особливості стилю і піанізму.
8 год.	*Називає* мистецькі напрямки кінця XIX — першої половини XX ст., їхніх основних представників у музиці, основні факти життєвого і творчого шляху А. Брукнера, К. Шимановського, Р. Штрауса, Ґ. Малєра, їхні вагомі твори.	**МИСТЕЦЬКІ НАПРЯМКИ КІНЦЯ XIX — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ. СЕЦЕСІЯ** Розмаїття стилістичних тенденції, напрямів і течій в музиці XX ст. Ознаки сецесії в музичній творчості. **А. Брукнер:** творчий портрет, огляд симфоній **К. Шимановський:** творчий портрет, інстру-

	Дає визначення термінів: “еклектика”, “сецесія“, “емансипація дисонансу”. *Встановлює* стилістичні джерела творчості А. Брукнера, К. Шимановського, Р. Штрауса, Ґ. Малєра *Характеризує* симфонічну та інструментальну творчість А. Брукнера, К. Шимановського, Р. Штрауса, Ґ. Малєра. *Добирає факти* до тем “Кароль Шимановський і Україна”, “Ріхард Штраус і Соломія Крушельницька”. *Зіставляє* драматургійні риси симфонічних поем Ф. Ліста і Р. Штрауса. *Аналізує* джерела й ознаки програмового симфонізму Р. Штрауса на прикладі однієї з його симфонічний поем. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості А. Брукнера, К. Шимановського, Ґ. Малєра, Р. Штрауса та їхні вивчені музичні твори.	ментальна музика, К. Шимановський та України, фортепіанні та камерно-інструментальні цикли. **Р. Штраус:** творчий портрет. Симфонічна музика: огляд симфонічних поем, особливості програмового симфонізму, симфонічна поема “Тіль Улєншпіґель”. Оперна творчість: риси експресіонізму в опері “Саломе”. Р. Штраус і С. Крушельницька. **Ґ. Малєр:** творчий портрет, огляд симфоній та вокальних циклів. Симфонія № 1. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> фрагменти симфоній А. Брукнера; К. Шимановський — цикли “Міфи”, “Метопи”, “Маски”; Р. Штраус — симфонічні поеми “Тіль Улєншпіґель”, “Так говорив Заратуштра”, фрагменти опери “Саломе”; фрагменти симфоній Ґ. Малєра № 1, 4.
4 год.	*Називає* представників експресіонізму в різних видах мистецтв, основні факти життєвого і творчого шляху нововіденських композиторів, їхні вагомі твори. *Дає визначення термінів:* “атональність”, “додекафонія”, “пуантилізм”, “серійність”, “sprechstimme”. *Встановлює* риси експресіонізму в драмах А. Шенберґа й А. Берґа. *Аналізує* техніки “додекафонія”, “пуантилізм”, “серійність” на прикладі фортепіанних творів нововіденських композиторів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки стилю експресіонізм у музиці, риси творчості нововіденських композиторів.	**ЕКСПРЕСІОНІЗМ В МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ. НОВОВІДЕНСЬКА ШКОЛА.** Ознаки експресіонізму в різних видах мистецтв. Нові риси музичної мови. Творчість композиторів нововіденської школи. **А. Шенберґ:** етапи розвитку творчості й стилю. Інструментальна музика. Драма “Врятований з Варшави”. **А. Берґ:** характеристика творчості, опера “Воццек”, скрипковий концерт. **А. Веберн:** характеристика творчості. Інструментальні та вокальні твори. Кантата “Світло очей”. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> А. Шенберґ — секстет “Просвітлена ніч”, цикли фортепіанних п’єс, драма “Врятований з Варшави”; А. Берґ — фрагменти опери “Воццек”, скрипковий концерт; А. Веберн — кантата “світло очей”, цикли інструментальних творів. <u>*Практичні заняття*</u> Нові композиційні техніки у творчості нововіденських композиторів.
16 год.	*Називає* представників неостилів у різних видах мистецтв, основні факти життєвого і творчого шляху І. Стравинського, П. Гіндеміта, Б. Бартока, Б. Бріттена, їхні вагомі твори. *Встановлює ознаки* різних стилістичних напрямів у творчості І. Стравинсь-	**НЕО-СТИЛЬОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В МУЗИЦІ XX СТ.** Нео-стилі як одна з головних тенденцій мистецтва XX ст. Переосмислення в музиці спадщини різних стильових епох. Неокласицизм у творчості Ф. Бузоні. **Ігор Стравинський:** життєвий і творчий шлях,

	кого, П. Гіндеміта, Б. Бартока, Б. Бріттена. *Характеризує* етапи розвитку творчості вказаних композиторів. *Пояснює* особливості тональної системи П. Гіндеміта та структуру циклу “Ludus tonalis”. *Аналізує* витоки і риси неофольклоризму в музиці Б. Бартока. *Добирає інформацію* до тем “Українські витоки творчості І. Стравинського”, “Б. Барток і Україна”. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості та вивчені твори І. Стравинського, П. Гіндеміта, Б. Бартока, Б. Бріттена.	українське походження. Етапи творчості й стилю. Історико-культурні епохи в музичній творчості (Трипілля, Античність, Середньовіччя, Ренесанс, бароко, класицизм, романтизм). Театральна творчість: балети, “Весна священна”. Інструментальна творчість: “Симфонія псаломів”, “Ебеновий концерт”. **Пауль Гіндеміт:** етапи творчості й стилю, необароко в музиці П. Гіндеміта. Інструментальна й симфонічна музика: “Камерні симфонії”. Тональна система П. Гіндеміта: фортепіанний цикл “Ludus tonalis”. **Бела Барток:** життєвий шлях, стилістичні етапи творчості. Неофольклоризм у творчості Б. Бартока. Фортепіанна музика: “Allegro barbaro”, цикл “Мікрокосмос”. Інструментальна творчість: концерти, “Музика для струнних ударних і челести”. **Бенджамін Бріттен:** творчий портрет, театральна й хорова музика: “Воєнний реквієм”. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> І. Стравинський — балет “Весна священна”, “Симфонія псаломів”, “Ебеновий концерт”, фрагменти пізніх хорових творів; П. Гіндеміт — “Камерні музики”, цикл “Ludus tonalis”, симфонія “Гармонія світу”; Б. Барток — цикл “Мікрокосмос”, “Allegro barbaro”, фортепіанні збірники народних пісень і танців, Концерт для оркестру, “Музика для струнних ударних і челести”; Б. Бріттен: кероли, “Воєнний реквієм”, фрагменти опер. <u>*Практичні заняття*</u> Педагогічна і фольклористична діяльність Б. Бартока. Б. Барток і Ф. Колесса.
8 год.	*Називає* ознаки урбанізму в музиці, французьких композиторів групи “Шести”, основні факти життєвого і творчого шляху А. Онеґґера, Д. Мійо, Ф. Пулєнка, їхні відомі твори. *Дає визначення терміну* “моноопера”. *Встановлює* риси різних напрямів творчості французьких композиторів групи “Шести”. *Характеризує* симфонічну творчість А. Онеґґера, інструментальну творчість Ф. Пулєнка, театральну та інструментальну творчість Д. Мійо. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості та вивчені твори А. Онеґґера, Ф. Пулєнка, Д. Мійо.	**ДІЯЛЬНІСТЬ ФРАНЦУЗЬКОЇ ГРУПИ “ШЕСТИ”.** Урбанізм в музичному мистецтві. Творча діяльність групи “Шести”. **А. Онеґґер:** жанровий і стилістичний портрет творчості. Оркестрова музика: “Три симфонічні рухи”, огляд симфоній. **Ф. Пулєнк**: творчий портрет. Моноопера “Людський голос”. Інструментальна музика: фортепіанний цикл “Прогулянки”. **Д. Мійо:** творчий портрет. Огляд жанрів театральної та інструментальної творчості. “Провансальська сюїта”. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> А. Онеґґер — “Pasific—231”, “Регбі”, “Симфонія з трубою ad libitum”, “Літургічна симфонія”; Ф. Пулєнк — моноопера “Людський голос”, фортепіанний цикл “Прогулянки”, “Негритянська

		рапсодія”; Д. Мійо — “Провансальська сюїта”, “Французька сюїта”, фрагменти опер і балетів.
16 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху К. Орфа, С. Прокоф’єва, Д. Шостаковича. *Добирає інформацію* до характеристики становища музикантів в умовах тоталітарних режимів ХХ ст. *Коментує* вплив тоталітаризму на розвиток музичного мистецтва й композиторську творчість, прослухані музичні твори. *Розкриває* зміст терміну “соціалістичний реалізм” і його вплив на російське музичне мистецтво радянського періоду. *Встановлює* ознаки мистецьких напрямів ХХ ст. у творчості К. Орфа, С. Прокоф’єва, Д. Шостаковича. *Характеризує* вокально-інструментальну творчість К. Орфа, симфонічну і театральну творчість С. Прокоф’єва, симфонічну творчість Д. Шостаковича. *Аналізує* й порівнює принципи симфонізму С. Прокоф’єва та Д. Шостаковича на прикладі їхніх творів. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості і вивчені твори К. Орфа, С. Прокоф’єва, Д. Шостаковича.	**МУЗИЧНА ТВОРЧІСТЬ В УМОВАХ ТОТАЛІТАРИЗМУ СЕРЕДИНИ ХХ СТ.** Стан розвитку музичного мистецтва в середині ХХ ст. Композитор і тоталітаризм. **Карл Орф:** творчий портрет, кантата “Carmina Burana”. **Сергій Прокоф’єв:** творчий портрет, стилістична еволюція творчості. Фортепіанна музика: “Миттєвості”, “Сарказми”. Симфонічна творчість: симфонія № 1. Характеристика театральної творчості: балети. **Дмитро Шостакович:** творчий портрет, огляд жанрів, риси стилю. Філософська концепція симфонізму: симфонія № 7, пізні симфонії. Фортепіанна творчість: “24 прелюдії і фуги”. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> К. Орф — кантата “Carmina Burana”; С. Прокоф’єв — “Класична симфонія”, симфонія № 7, фрагменти балету “Ромео і Джульєта”, фортепіанні цикли “Миттєвості”, “Сарказми”, фортепіанні сонати; Д. Шостакович — симфонія № 7, фрагменти симфонії № 14, прелюдії і фуги для фортепіано, фрагменти опери “Катерина Ізмайлова”. <u>*Практичні заняття*</u> Музична творчість як документ тоталітарної системи.
10 год.	*Називає* американських композиторів ХХ ст., основні тенденції американської музики ХХ ст., їхні відомі твори, основні факти життєвого і творчого шляху Дж. Ґершвіна. *Характеризує* творчі портрети американських композиторів ХХ ст. *Дає визначення термінів* “кластер”, “струнне піаніно”, “препароване фортепіано”, “електронна музика”, “графічна нотація”. *Встановлює* полінаціональні впливи на творчість американських композиторів ХХ ст. *Коментує* прослухані музиці твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості та вивчені твори американських композиторів.	**АМЕРИКАНСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ХХ СТ. ЧАРЛЬЗ АЙВЗ. ДЖОРДЖ ҐЕРШВІН. ДЖОРДЖ КРАМБ. ДЖОН КЕЙДЖ. ЕЛІОТ КАРТЕР** Напрями й тенденції розвитку американської музики у ХХ ст. Полінаціональні джерела музичної творчості. Експериментализм в музиці. **Дж. Ґершвін**: творчий портрет, “Рапсодія в стилі блюз”, опера “Порґі і Бесс”. Вплив української музики на творчість Дж. Ґершвіна. Характеристика творчості **Ч. Айвза, Дж. Кейджа, Дж. Крамба, Е. Картера**. Музично-композиційні експерименти. Розширення можливостей музичних інструментів. Графічна нотація. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Дж. Ґершвін — “Рапсодія в стилі блюз”, фрагменти опери “Порґі і Бесс”; інструментальні твори Ч. Айвза та Е. Картера; Дж. Крамб — “Вічні голоси дітей”, “Голос кита”, Дж. Кейдж — інструментальні твори, електронні композиції.
10 год.	*Називає* аванґардні та неоаванґардні течії й тенденції в мистецтві ХХ ст., їхніх преставників у різних видах мис-	**АВАНҐАРД І НЕОАВАНҐАРД В МУЗИЦІ ХХ СТ. НОВІ КОМПОЗИТОРСЬКІ ТЕХНІКИ. ПОСТМОДЕРНІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУ-**

	тецтв, представників аванґарду в музиці різних європейських країн, приклади їхні композицій. *Дає визначення термінів* “сонористика”, “шумова музика”, “конкретна музика”, “алеаторика”, “серіалізм”, “стохастика”, “колаж”, “геппенінґ”, “інструментальних театр”, “мінімалізм”, “полістилістика”, “нова простота”. *Характеризує* творчість О. Месіана, К. Пендерецького, А. Шнітке. *Коментує* прослухані музичні твори. *Висловлює* судження про стан музичної творчості на межі ХХ—ХХІ ст. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музики аванґарду та вивчені музичні твори.	**ЧАСНОЇ МУЗИКИ.** Шляхи розвитку світової музики в другій половині ХХ ст. Авангард. Неоавангард. Французька музика — творчі портрети Олів’є Мессіана, Едґара Вареза, П’єра Булєза. Німецька музика — характеристика творчості Карлгайнц Штокгаузен. Польська музика — творчі портрети Кшиштофа Пендерецького, Вітольда Лютославського, Анджея Нікодемовича. Грецька музика — характеристика творчості Яніса Ксенакіса. Угорська музика — характеристика творчості Дьордя Ліґеті. Російська музика — творчі портрети Альфреда Шнітке, Родіона Щедріна, Софья Губайдуліна. Грузинська музика — творчість Ґія Канчеллі. Естонська музика — творчість Арво Пярт. Проблеми музичної творчості межі ХХ—ХХІ ст. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> О. Мессіан — “20 поглядів на дитятко Ісуса”, “Квартет на кінець часу”, “Співи птахів”; П. Булєз — “Молоток без майстра”, “Структури”; Е. Варез — “Іонізація”, “Пустелі”; К. Штокгаузен — “Гимни”, “Осіння музика”; В. Лютославський — фортепіанний концерт, “Венеційські ігри”; К. Пендерецький — “Трен за жертвами Хіросіми”, “Пасіони за Лукою”, “Stabat mater”, фрагменти симфоній; А. Нікодемович — духовні твори; Я. Ксенакіс — “Метастазіс”; Дж. Ліґеті — камерно-інструментальна музика, концерти; А. Шнітке — “Варіації на один акорд”, “Concerto grosso” № 1, альтовий концерт; Р. Щедрін – “Кармен-сюїта”, “Жартівливі частівки”, С. Губайдуліна – твори на вибір; Ґ. Канчеллі – фрагменти симфонічних творів; А. Пярт – хорові та інструментальні твори.

Орієнтовний перелік очікуваних результатів навчальної діяльності учнів на кінець навчального року

Організаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- організовувати власну діяльність (мотивувати, ставити цілі, планувати, прогнозувати, контролювати, здійснювати рефлексію, коригувати її);
- організовувати й планувати навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;
- демонструвати на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час діяльності в парі і групі, бажання долати труднощі в роботі;
- усвідомлювати необхідність продовження мистецької освіти та самоосвіти, безперервного удосконалення спеціалізованих музичних знань і вмінь;
- продовжувати формувати з допомогою вчителя індивідуальний музично-аудіальний (слухацький) маршрут;

- визначати труднощі в навчанні й корегувати індивідуальний навчальний план;
- володіти різними способами саморефлексії та самоконтрою;
- ініціювати проведення та виступати в ролі організатора невеликих мистецьких акцій, квестів, проектів, міні-концертів тощо.

Спеціалізовані мовленнєві компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- сприймати спілкування як цінність, усвідомлювати значення ефективного спілкування, проявляти ціннісне ставлення до співрозмовників;
- доречно використовувати різні види мовлення для потреб спеціалізації;
- використовувати засоби мовного вираження думки (інформації), мовні норми й правила та відповідну професійну музичну термінологію;
- користуватися словниками, довідковою літературою та електронними ресурсами для перевірки та вдосконалення власного рівня засвоєння професійної лексики і музичної термінології, демонструвати інтерес до нових музичних термінів та активність у збагаченні власного музично-термінологічного словника;
- аналізувати усні і письмові тексти з погляду вірного вживання музичної термінології;
- відчувати відповідальність за власний рівень мовленнєвої культури;
- демонструвати готовність до написання текстів на музичні теми і здатність до публічного виступу, самостійно визначати тему і зміст виступу, діалогу, дискусії, доцільно добирати переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі із власного життєвого досвіду, змінювати свою думку в разі незаперечних аргументів іншого;
- готувати усні і письмові повідомлення, проводити різноманітну дослідницьку роботу, писати розгорнуті відповіді, тези, складати хронологічні та жанрово-видові таблиці творчості композиторів;
- брати участь у доповідях, диспутах, дискусіях, семінарах, конференціях, вміти відстоювати свою тезу, наводити ґрунтовні аргументи, робити висновки, спростовувати аргументацію, ставити запитання;
- розповідати про прослухані у позакласних ситуаціях музичні твори, критично оцінювати й коментувати їх щодо власної життєтворчості та з метою популярирзації в різних соціальних середовищах — в родині, в колі друзів та в інших сферах спілкування.

Загальні й спеціалізовані інформаційні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати необхідність використання різних джерел інформації для навчальної діяльності, для нескладної самостійної проектної діяльності, для здобуття нових знань;
- володіти ефективними прийомами пошуку необхідної інформації в різних музичних і музикознавчих джерелах, словниках, довідниках, мережі Інтернет, зіставляти й аналізувати її;
- проводити бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, систематизувати інформацію з різних джерел, у т. ч. довідкових (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо), мультімедійних джерел;
- узагальнювати інформацію, отриману з навчального матеріалу (музичного, вербального, позамузичного) і в позашкільній діяльності;
- систематизувати, зіставляти, інтерпретувати готову інформацію, виділяти головне в різній за обсягом, характером і призначенням інформації, переносити головне на різні види діяльності (навчальну, творчу, трудову, суспільну), фіксувати головне в різних знакових (в т. ч. нотних) та образних формах;
- застосовувати усі опановані методи узагальнення і систематизації різної за джерелом, обсягом, характером, складністю інформації про музичне мистецтво, продовжувати

навчатися складніших способів узагальнення (діалектичного, системно-структурного);
- виконувати завдання проблемно-узагальнюючого характеру, встановлювати міжпредметні зв'язки в різній навчальній інформації;
- користуватися вміннями виділяти головне в загальній системі знань;
- застосовувати прийоми порівняння для оволодіння навчальною інформацією, використовуючи для цього різні джерела музичного та позамузичного походження;
- критично оцінювати подану інформацію, висловлювати своє ставлення до знайденої інформації;
- кодувати і відчитувати музичну інформацію у вигляді таблиць, схем, графіків, опорних конспектів, виділяти головне в різних музичних текстах, в класній і домашній роботі;
- реконструювати різну за джерелами, складністю, обсягом інформацію і будувати за планом зв'язну розповідь за планом, схемою, моделлю;
- порівнювати способи викладу інформації вчителем, однокласниками та різні прийоми роботи;
- застосовувати здобуті навички в діапазоні музичної діяльності та інших загальножиттєвих сферах.

Етико-естетичні й оцінні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- помічати й цінувати красу в музичних явищах, у творах мистецтва, явищах природи, у вчинках людей і результатах їхньої діяльності, критично оцінювати відповідність власних вчинків щодо загальнолюдських моральних норм, усувати помічені невідповідності;
- демонструвати упевненість у власних переконаннях і цінностях;
- розвивати власний мистецький світогляд і смак, усвідомлювати власні обов'язки як майбутнього професійного музиканта — представника України й української культури;
- розуміти взаємозалежність стану музичної культури та розвитку, функціонування суспільства, зацікавлюватися дискусійними мистецькими питаннями сучасності;;
- цінувати українську музику як чинник національної ідентичності, висловлювати зацікавлення її розвитком, захоплюватися багатством, адекватно оцінювати ситуацію в музичному просторі України;
- знати й аналізувати вислови про музичне мистецтво видатних композиторів і музикантів;
- оцінювати музичні явища і твори стосовно гармонізації психоемоційного стану, музичний текст з огляду на його зміст, форму, задум і композиційне оформлення, його образно-художній зміст щодо національних, соціальних, етичних, духовних цінностей та власної життєтворчості;
- розвивати вміння висловлювати оцінні судження за заданими критеріями, вчитися встановлювати такі критерії самостійно.

Загальномузичні та музично-аналітичні компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- усвідомлювати, що вивчають предмети "Українське музичне мистецтво" та "Світове музичне мистецтво", пояснювати відмінності між ними, розуміти, що музичне мистецтво і музичний твір є, відповідно, предметом та об'єктом вказаних навчальних предметів;
- вибудовувати власний світ музики як систему за критеріями розвитку музичного мистецтва в історичній проекції;
- формувати бачення причинно-наслідкових зв'язків у наступності музично-культурних епох, в етапах становлення музично-стильових періодів;

- характеризувати ознаки самобутності української музики, наводити приклади спільного та відмінного в українському музичному мистецтві та музиці інших народів;
- розширювати свої уявлення про національну специфіку музично-мистецької картини світу, взаємозв'язок музичного мистецтва і культури;
- виявляти особливості українського музичного мистецтва на фоні інших у міжкультурній комунікації, з'ясовувати місце української музики у світі;
- розуміти знаковий і символічний характер музичної мови, усвідомлювати динамічний характер музичної мови, взаємозалежність музики і суспільства, роль музики у мистецькому самовираженні особистості;
- продовжувати користуватися в навчанні окремими методами наукового пізнання, застосовувати принципи теорії пізнання в навчанні;
- розвивати вміння складати лінійні класифікації видів, жанрів, форм, стилів, напрямів, течій, тенденцій музичного мистецтва тощо; виправляти задані неправильні положення, класифікаційні та генетичні визначення, переводити реальне визначення в номінальне;
- вдосконалювати вміння будувати емпіричне і теоретичне визначення при засвоєнні, застосуванні й узагальненні різноманітної навчальної інформації класного і позакласного характеру;
- вдосконалювати і творчо застосовувати сформовані вміння конкретизовувати для дослідження, розшифровувати й аргументувати власноруч знайдені характерні ознаки та риси музичних явищ у різноманітних формах інформації;
- застосовувати складні методи конкретизації — сходження від абстрактного до конкретного і навпаки, системно-структурного аналізу, порівняння та узагальнення, декомпозиції, висловлювати результати конкретизації в розгорненій системі суджень (твір, оповідання, есе, роздум, звіт про спостереження, доповідь, дискусія), графічно, схематично, у власних музично-творчих експериментах;
- аналізувати музичні, вербальні й позамузичні поняття, явища, закономірності, порівнювати, систематизувати, узагальнювати, конкретизувати їх, робити висновки на основі спостережень, фіксувати узагальнення в зручній, економній, оптимальній формі, використовувати прийоми мисленнєвого моделювання;
- самостійно аналізувати дані (музичний твір, стиль, композиторський почерк тощо), складати опорні конспекти-моделі виділення головного, тези, складні плани, схеми, графіки, розробляли правила-орієнтири виділення головного;
- широко й усвідомлено застосовувати сформовані у попередніх класах види емпіричного, теоретичного, структурно-системного аналізу, залежно від мети й характеру навчальних завдань, переносити сформовані уміння аналізу з одного виду діяльність на інший, користуватися ними в творчих, конструктивних, репродуктивних задачах;
- аналізувати хід дискусії, утримувати в полі зору основну тему, в ділових, інтелектуальних, творчих іграх, використовуючи нові інформаційні технології;
- розв'язувати складні пізнавальні задачі, виконувати завдання проблемно-конкретизуючого характеру, розшифровувати міжпредметні зв'язки в різних знакових системах, подані в будь-якій знаковій формі;
- творчо застосовувати сформовані за роки навчання різні види і форми порівнянь; виконувати проблемні завдання компаративно-узагальнюючого характеру, за допомогою методу системно-структурного підходу, здійснювати історико-генетичне порівняння;
- виконувати пізнавальні завдання різного ступеня складності, в основі яких лежить порівняння, в т. ч. міжпредметні, продовжувати порівнювати творчу, пізнавальну, практичну, суспільну діяльність осіб, груп, колективів у сфері музичної культури, творчо застосовувати основні правила і моделі порівняння, вчитися самостійно

фіксувати результати порівняння в різній знаковій формі;
- робити теоретичні й практичні висновки з порівняння, закінчуючи його узагальненням, застосовувати їх у власній творчій діяльності.

Творчі компетенції. ***Учень (учениця) вміє***

- визначати мету й цілі засвоєння навчального матеріалу, пов'язувати вивчене з теми із практичною діяльністю, планувати і проеціювати застосування здобутих знань, набутих умінь і навичок у позанавчальних музично-творчих ситуаціях, проводить рефлексію власної творчої діяльності, за потреби корегувати її;
- широко переносити вміння узагальнювати на інші види діяльності (практичну, організаторську, суспільну, творчу та ін.), узагальнювати методи і прийоми інтелектуальної та практичної діяльності;
- ініціювати спілкування, обмін інформацією з однокласниками, практикувати різні способи моделювання навчальних ситуацій, обговорювати складні або суперечливі питання з теми;
- уявляти словесно описані предмети та явища, образний зміст прослуханого музичного твору, фантазувати на основі сприйнятого, прогнозувати можливі варіанти подальшого розвитку певних явищ;
- висловлювати критичне ставлення до опрацьованого дидактичного матеріалу;
- активно використовувати різні види доведення (пряме і непряме, індуктивне і дедуктивне, за аналогією, проблемне, синектетичні) і спростування (за допомогою контрприкладів, контробразів, прийомів синектики) у розв'язанні пізнавальних, практичних і творчих завдань, у роздумах, дискусія, звітах, рефератах, за самостійно прослуханими музичними творами, відвіданими концертами, музичними акціями, екскурсіями тощо;
- вміти знайти необхідну й достатню аргументацію при вирішенні пізнавальних і творчих задач у самостійних спостереженнях, дослідженнях, музично-творчій діяльності;
- розрізняти лояльні і некоректні прийоми евристики;
- вміти проблемно викладати матеріал, розв'язувати різні пізнавальні навчальні задачі, виконувати навчальні дослідницькі і творчі завдання, брати участь в евристичних бесідах, презентаціях, лекціях, концертах, проводити її в молодших класах;
- розвивати вміння застосовувати прийоми і методи наукового пізнання для засвоєння, застосування й узагальнення знань, оцінки подій і явищ;
- використовувати прийоми мисленнєвого моделювання, моделювати у власних імпровізаційно-композиторських ескізах, спробах, творах суттєві ознаки музики відповідних епох, стилів, форм, аргументуючи свій вибір;
- ввести сформовані мислительні уміння і навички навчання і самоосвіти в загальну систему загальнонавчальних умінь (систематизувати перелік умінь, критично оцінювати будь-яку інформацію на основі засвоєних умінь і навичок, користуватися прийомами взаєморецензування, взаємонавчання, навчання молодших та ін.).

Компетенції збереження музики. ***Учень (учениця) вміє***

- осмислювати важливість збереження і розвитку сучасної музичної культури в усіх її напрямках та різновидах;
- обґрунтовувати необхідність збереження та відновлення традиції українського музичного мистецтва та музики інших народів світу;
- розуміти цінність відродження і збагачення музичної спадщини українців;
- розрізняти форми збереження музики — автограф, рукопис, друковане нотне видання, партитура, партія, клавір, цифрові носії, розуміти обмежені можливості графічної фік-

сації музичних явищ, на письмі;

- орієнтуватися у багатстві й різноманітності графічних і аудіо-цифрових форм фіксації музичних творів;
- знаходити різні форми запису музичних творів і жанрів, створені представниками українського та інших народів, пояснювати відмінності;
- зберігати необхідні музичні та нотні видання, цінну музично-мистецьку інформацію на персональному комп’ютері, у домашній бібліотеці;
- фіксувати власні спостереження за допомогою нотопису, таблиць, схем, інтелект-карт, щоденника музичних вражень, синопсису;
- усвідомлювати себе носієм музичної культури у національному і загальнолюдському вимірах; активізувати власну творчу діяльність к різних сферах музичного мистецтва — академічній, фольклорній, популяреній музиці тощо.

Зміст навчального матеріалу
варіант для відділів теорії музики
9 КЛАС (12 років) /8 КЛАС (11 років)

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 54 год., на тиждень — 1,5 год.
Резервний час — 3 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів Учень/Учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
16 год.	*Називає* етапи розвитку української музичної культури в давнину, факти, які стосуються мізинської, трипільської культури, скіфо-сарматського періоду та музики античних колоній, давні музичні інструменти, знайдені на теренах України, складові українських календарних та родинних обрядів. *Зіставляє* особливості розвитку музичного мистецтва вказаних етапів давнини. *Дає визначення термінів* “культура”, “музична культура”, “архаїка“, музичний артефакт”, “синкретизм”, “усна традиція”, “ангемитоніка”. “ковзний лад”, “звукологема”, “корпоромузика”. *Характеризує жанри* дитячого, календарно-обрядового, пастушого, родинно-обрядового фольклору, *порівнює* їхні музично-виразові ознаки. *Встановлює* елементи первісної музики в українських фольклорних жанрах. *Аналізує* метро-ритмічну і ладо-інтонаційну структуру фольклорних взірців різних жанрів. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Добирає музичні ілюстрації* до фольклорних жанрів. *Визначає на слух* фольклорні музичні жанри, аргументуючи власну позицію. *Коментує* прослухані музичні взірці. *Порівнює* факти розвитку музики у давнину на теренах України та в інших частинах світу.	**ДЖЕРЕЛА УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.** Етапи розвитку музичної культури українських земель в давнину. **Музичне буття на українських землях доби палеоліту**: джерела музики як форми людської життєтворчості (звукологеми, корпоромузика, освоєння природніх матеріалів як форм музичного знаряддя, танець), що збереглися в традиційній музиці українців. Спроби реконструкції музичного мислення людей палеоліту українськими вченими на основі археологічних знахідок музичних інструментів (Мізинський оркестр, флейти Молодово тощо). Жанри українського фольклору, які можна віднести до палеоліту. **Релікти мезолітичного мислення в музичному фольклорі українців.** Музичний інструментарій, нові форми музичного мислення, вабцева музична культура та її залишки у дитячому та пастушому фольклорі. **Музика в житті неолітичних племен.** Неолітична революція та кардинальна зміна світогляду людських спільнот. Співіснування кількох культур на українських теренах. Музичний інструментарій мисливців та збирачів лісової смуги. Культура Трипілля, формування землеробського календаря та музична жанрова система. Формування родинно-обрядового циклу (жанри ініціаційного характеру, весілля). Музичний інструментарій. Зародження пастушого обрядового циклу (Лівобережна Україна), розвиток інструментальної гри в пастушому середовищі, музичні жанри пастушої обрядовості (Полісся, Карпати). **Музичне життя населення України скіфо-сарматської доби.** Співіснування кількох типів культури на українських землях та їх взаємозв’язки і взаємовпливи на рівні музичного життя: - поява роду епіки у музиці населення лісостепу, нова сюжетика обрядового фольклору, зародження епічних жанрів; - музичний інструментарій скіфосарматських похо-

	Висловлює судження про звучання реконструйованих музичних інструментів. *Розрізняє на слух* суттєві музично-виразові ознаки, які свідчать про давність музичних жанрів та явищ різних епох і регіонів України, фольклорні жанри, вивчені музичні взірці жанрів, реліктові звучання давні музичних інструментів.	вань та його присутність у традиційному музикуванні українців; - музичне життя Античного Причорномор'я як середовище взаємодії місцевої музичної культури з традиціями музичних культур стародавніх цивілізацій Близького Сходу та Середземноморського басейну. Поділ музичної культури на сфери побуту: народна, світська (придворна та військова), культова. <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> Взірці українського фольклору різних регіонів України — фольклорні примітиви, колискові, колядки, щедрівки, веснянки, гаївки, русальні, купальські, обжинкові, весільні ладкання, інструментальна гра та голосіння поховальної обрядовості, інструментальна музика пастушого середовища. Обрядові дійства колядування, "Маланка", "коза", весільні обряди з використанням специфічних інструментів (бунчук — нащадок скіфського навершя). Найдавніші збережені танцювальні жанри (коломийка, колядницькі танці тощо). Реконструкції давньогрецьких культових танців, зразків античної вокальної музики. Інструментальна гра в обрядових дійствах, до танцю, до слухання. Реконструкції звучання Мізинського оркестру, скіфської арфи, музичних інструментів античності, зображення та рештки яких віднайдено на теренах України (кіфара, авлос, ліра, арфа, труби). <u>*Практичні заняття:*</u> Часокількісна і ладова будови взірців українського обрядового фольклору, український традиційний музичний інструментарій. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Музично-археологічні пам'ятки.
10 год.	*Називає* основні факти розвитку української культури та музики в добу Середньовіччя, мистецькі і музичні пам'ятки анто-склавинської доби, періоду Київської (Русі-України) та Галицько-Волинської держави, літописних музикантів, осередки розвитку церковної музики, музичні інструменти, зображені на фресках Софіївського собору, пам'ятки в різних видах мистецтв. *Дає визначення термінів* "обичний спів", "восьмигласий спів", "демественний спів", "кулизьмяна нотація", "кондакарна нотація", "скоморохи", "троїста музики"; *коментує і пояснює* їхнє походження. *Розрізняє* елементи середньовічної християнської та княжої культури у	**УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ**. Три періоди українського Середньовіччя: - **Музика анто-склавинської доби** (раннє Середньовіччя). Формування сучасних музичних діалектів українського фольклору як нащадків музичного буття давніх князівств, об'єднаних у військовий союз. Жанрова система фольклору, нова сюжетика, взаємодія з музичною культурою Північно-Західної Європи (готи) та азійською (гуни). Поява християнства у Північному Причорномор'ї, становлення обичного співу, взаємодія з великими осередками християнської Церкви. - **Музичне мистецтво у добу Київської держави (Русі-України)**: ранній язичницький період (культова музика, збережена в обрядовому фольклорі, інструментарій, типи співу, види музики, жанри), акумульований в народній творчості. Християнська музична культура після офіційного хрещення Київської Русі — музика княжого двору (інститут ско-

	фольклорних жанрах. *Встановлює* факти про витоки й етапи розвитку української церковної музики Середньовіччя. *Характеризує жанри:* “билина” (“старина”), “літургія”, “пісні-хвали”. *Аналізує* тематичні групи билин, музичну будову літургії. *Коментує* прослухані взірці музики. *Порівнює* українські церковні наспіви та середньовічні церковні наспіви східно-візантійської та західноєвропейської традицій. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки української церковної музик Середньовіччя, головних музичних жанрів, вивчені музичні взірці.	мороства — зображення музичного інструментарію на фресках Софіївського собору, дружинна творчість — билинний епос, ратна музика — віднайдені музичні інструменти (роги, сурми); культова християнська музика — взаємодія різних музичних традицій християнства та обичного співу, типи і форми церковного співу, жанр Літургії, автори перших українських принагідних богослужень (Стефан, Григорій), музична освіта, книги, форми і зразки українських середньовічних нотацій. **Висока середньовічна культура Галицько-Волинського Королівства** та його музичне життя. Співіснування двох релігійних світоглядів та формування двовір’я (календарно-обрядові пісні з християнським змістом), розвиток власної традиції християнського співу, формування наспівів, співочі школи (“Луцина чадь”), видатні співаки-доместики (Митуса), світська музика (галицький цикл билин, “слави” князю, ратна музика, міська культура — співіснування традицій різних народних та релігійних культур в музичному житті міст). Валашська музична культура як джерело формування епічної традиції українського фольклору (дударі), усталення типового музичного складу “троїстої музики”, виникнення лірики у жанрах календарного циклу (веснянки, купальські). <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> Обряди колядування гуцулів, бойків, весільний обрядовий цикл, “троїста музика” (брати Прилипчани), веснянки з княжою тематикою, ініціаційні обряди та їх музика, записи билин, звучання реконструйованих середньовічних інструментів, церковні монодичні наспіви. <u>*Практичні заняття:*</u> Розповіді про музикантів і музику в літописах і “Слові о полку Ігоревім”, Боян, Митуса. Характерні українські богослуження; записи гуцульських обрядів і пісень у В. Шухевича. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Архітектура та образотворче мистецтво українського Середньовіччя.
11 год.	*Знає і пам’ятає* ознаки Ренесансу в музиці. *Порівнює ознаки* музичного мистецтва Ренесансу в Україні та країнах Західної Європи *Називає* основні факти розитку української музичної культури XIV — XVI ст., основні осередки розвитку української музики. *Дає визначення термінів* “гимнографія”, “напів”, “Ірмологіон” (“Ірмо-	**МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО РАННЬОНОВІТНЬОГО ЧАСУ (XIV-XVI СТ.).** **Ренесанс та гуманізм в українській музичній культурі**. Перехід до нового типу багатоголосся. Нотолінійна система запису (київська квадратна нота). Універсальна півча книга — Ірмолой. Поява явища наспівів етнічного (болгарський, сербський, грецький) та регіонального (київський, острозький, волинський, львівський тощо) визначення. Спів Києво-Печерської лаври (Лаврське багатоголосся). Явище хомонії.

	лой”), “табулатура”, “київська нотація”, “епос”, “думний лад”, “кобзарство”, “табулатура”, “музичні цехи”, “лірика”. *Аналізує музичні жанри:* “невольничий плач”, “історична пісня” *Характеризує* витоки й особливості Ренесансу в українській культурі, стан, функції та різновиди музики в тогочасній українській освіті (в Острозькій академії, братських школах), різновиди українських церковних напівів. *Аналізує* музично-виразові засоби в церковних напівах різних типів, ознаки багатоголосся Києво-Печерської лаври.. *Коментує* прослухані музичні твори. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Висловлює судження* про витоки й ознаки багатоголосого співу в українській музиці Ренесансу. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки основних українських музичних жанрів Ренесансу, вивчені музичні твори.	**Музика в українському шкільництві** — система музичної освіти. Острозька академія, братства, Львівське Успенське братство — видатні центри музичного шкільництва. Музика в системі освіти. **Світська музика.** Музика в маєтках князів та вельмож, українські музиканти при дворі польських королів (Творчий спадок А. Длуґоґрая — Войташка). Музичні цехи та репертуар цехових музикантів. Військова музика. Загальноєвропейська практика запису світської музики — табулатури та їх українська складова (танці). **Доба розквіту українського музичного фольклору**: обрядова творчість, явище кобзарства, невольничі плачі, історичні пісні та думи, козацькі пісні, становлення лірики. <u>*Музичний матеріал (варіативний):*</u> Піснеспіви з Ірмологіонів, зразки наспівів, лаврське багатоголосся. М. Скорик “Три фантазії для лютні з Львівської табулятури XVI ст. (розшифрування і транскрипція), А. Длугограй (лютнева табулатура – Ляйпціг, 1619 р.). Марші, вівати, “на добридень”, ритуальна музика капел “троїстої музики”, танці — українські (гопак, метелиця, горлиця, зуб санжарівка, третяк, гайдук, козачок, журавель, програмні танці — шевчук, козак голяр) та західноєвропейські (падуана, ґальярда, пасамецо, сальтарело), інструментальні переклади віланел, мадригалів, шансон, імпровізаційні п’єси, фантазії. Похідні марші, сигнальна музика. Невольничі плачі — “Плач невольників в турецькій неволі”, “Невольники на каторзі”, “Про козака Голоту”, “Втеча трьох братів з Азова”, “Про самарських братів”. Думи “Про отамана Матяша”, “Про Івана Богуславця”, “Про Марусю Богуславку”, “Про Самійла Кішку”, “Про Олексія Поповича”, “про Федора Безродного”. Історичні пісні “В Царьграді на базарі”,”Дунаю, Дунаю, чого смутен течеш”, “про Коваленка”, “Пісня про Байду”, “Ой на горі да женці жнуть”, “Зажурилась Україна”. Козацькі пісні “Гомін мати”, “Зелений дубочок”, “Ох і повій, повій буйний вітре”. Обрядові “А вже весна”, “Вербовая дощечка”, “Малая нічка петрівочка”. <u>*Практичні заняття:*</u> *С*тильові ознаки напівів із “Ірмолоя”; стильові ознаки невольничих плачів та історичних пісень. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Мистецтво Ренесансу у Львові.
2 год.	*Знає і пам’ятає* ознаки бароко в музиці. *Порівнює риси* українського і західноєвропейського бароко в музиці. *Називає* факти розвитку української музичної культури в період бароко,	**УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО XVII — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТ. БАРОКО В МУЗИЦІ** Козацьке бароко як своєрідний національний варіант стилю. Ознаки бароко в українській музичній культурі. Осередки розвитку музичного мистецтва.

	представників бароко в різних видах мистецтв, видатних діячів та гетьманів, які підтримували розвиток мистецтва, жанрові різновиди музики та приклади творів у цих жанрах, українських композиторів доби бароко та їхні визначні твори, розповсюджені музичні інструменти. *Дає визначення термінів* “козацьке бароко”, “козацький епос”. *Характеризує* ознаки бароко в українській музиці. *Добирає інформацію* про українських митців доби бароко. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки козацького бароко в музиці, вивчені музичні твори.	Києво-Могилянська академія як музичний мистецький центр, хоровий спів та інструментальна музика в Києво-Могилянській академії. Розквіт музичних жанрів: партесний спів, козацький епос, балади, пісенна лірика у творах Марусі Чурай і Семена Климовського. Інструментальна музика, гетьманські оркестри. <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов’язковий:* “За світ встали козаченьки”, “Пісня про Почаївську Божу Матір”, “Ой біда, біда, чаєчці небозі”, “Їхав козак за Дунай” у різних обробках. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Мистецтво і література українського козацького бароко.
9 год.	*Дає визначення жанрів* “романс”, “псальма”, “дума”, “кант”, “духовна пісня”, *аналізує і зіставляє* їхні музично-виразові ознаки. *Ілюструє приклади* кожного з жанрів: “романс”, “псальма”, “дума”, “кант”, “духовна пісня”. *Самостійно добирає приклади* жанрів “романсу”, “псальми”, “думи”, “канту”, “духовної пісні”, користуючись поданою літературою та мультімедійними ресурсами інтернету. *Характеризує* особливості багатоголосся (триголосся) кантового типу на прикладах конкретних творів. *Наводить приклади пісенних творів* Д. Туптала, Є. Славинецького, Т. Щербацького, Ф. Прокоповича. *Аналізує* думи і псальми у записах українських фольклористів (М. Лисенка, Ф. Колесси, П. Демуцького), *зіставляє* ознаки дум різних хронологічних пластів. *Пояснює* особливості інструменталізму в думах (кобза) та псальмах (ліра). *Добирає інформацію* про кобзарів та лірників. *Висловлює власні судження* про прослухані та вивчені твори, ілюструючи їх. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки українських пісенних жанрів бароко, вивчені музичні твори.	**УКРАЇНСЬКА ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ ДОБИ БАРОКО.** Розквіт пісенної лірики та романсу. Жанр лірницької псальми. Козацький епос доби бароко: думи періоду Хмельниччини, морально-повчальні думи; жанр балади. Духовна пісня, її тематично-змістові групи. Пісні із “Богогласника”. Духовні та світські канти, особливості кантового багатоголосся. Канти у творчості Дмитра Туптала, Єпифанія Славинецького, Тимофія Щербацького, Феофана Прокоповича. <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов’язковий:* “Гей, не дивуйте”, “Розлилися круті бережечки”; “У Києві на ринку” (в записі Т. Шевченка), “Журба за журбою”; “Ой, ти, дячку, вчений”;“О горе мні, грішному, сущу” Д. Туптала; “Що я кому виноват, за що погибаю” Т. Щербацького; “Радуйся, радость твою воспіваю” Є. Славинецького; “Сирітка”; думи “Про козака Голоту”, “Удова і три сини”. *Варіативний:* “Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці”, “У містечку Богуславку”, “Сивий, голубочку”, “Ах, Українейко”, “О, розкошная Венеро”, “Щиголь тугу має”, “Ішов козак з України”; Ісусе мій, прелюбезний”, “Мати милосердна! Ти єси отрада”, “Кант про Миколая” Д. Туптала; “Кто кріпко на Бога уповає” Ф. Прокоповича; дума “Хмельницький і Барабаш”, “Вселенная веселися”, “Небо і земля нині торжествують”, “Нова радість стала, як на небі хмара”, “Шедшиє три царі”, “Не плач, Рахиле”. <u>*Практичні заняття:*</u> Стильові ознаки дум у записах М. Лисенка і Ф. Колесси. Псальми у записах П. Демуцького.

		Міжпредметні зв'язки: Поезія українського бароко: Іван Величковський, "Перло многоцінноє" К. Транквіліона-Ставровецького.
3 год.	*Називає* жанри українського шкільного театру бароко. *Пояснює* витоки й походження українського шкільного театру та його жанрових різновидів *Визначає* і *коментує* барокові риси шкільної драми та її тематичних різновидів, інтермедії. *Коментує* роль у шкільному театрі музичного чинника, визначає використовувані в них музичні жанри. *Аналізує* музичну витоки й музичну структуру вертепу, ілюструючи власні судження фрагментами його музики. *Наводить приклади* збережених творів у жанрах шкільної драми, інтермедії, вертепу. *Розрізняє на слух* музичні взірці із Сокирнянського вертепу.	**МУЗИКА У ШКІЛЬНОМУ ТЕАТРІ.** Жанри українського шкільного театру: декламація, драма та її різновиди, інтермедія як музично-драматичні спектакті, барокові ознаки українського шкільного театру, роль музики в шкільному театрі, музичні жанри в шкільній драмі та інтермедії. Автори шкільних драм та інтермедій. Вертеп, образно-змістова й музична структура вертепу. *Музичний матеріал (обов'язковий):* Музика Сокирнянського вертепу Г. П. Галагана. *Міжпредметні зв'язки:* Драми М. Довгалевського, Ф. Прокоповича ("Володимир")

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 144, з них резервні — 8 год.
На тиждень — 4 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів Учень/Учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
10 год.	*Називає* етапи розвитку первісної музики, основні види, форми й ознаки розвитку музики кожного з етапів, основні концепції походження музики, науки, які вивчають музику первісного світу. *Висловлює власні судження* щодо походження музики, функцій музики в давньому суспільстві. *Встановлює особливості* музикування народів Центральної та Південної Африки, Південної та Північної Америки, Австралії та Океанії. *Дає визначення термінів* "архаїка", "синкретизм", "усна традиція", "музичний артефакт" "ангемитоніка", "ковзний лад", "гетерофонія", "канон", "бурдон". *Характеризує ознаки* первісних музичних жанрів.	**ВСТУП. ДЖЕРЕЛА МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ. МУЗИКА НАЙДАВНІШИХ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.** Походження музики. Музика як невід'ємна частина світу і життєдіяльності первісної людини. Науки, що вивчають музику первісної людини. Ознаки первісної музики. **Палеоліт.** Функціональність музики. Найдавніші музичні жанри та їх особливості: музики та обряд. Архаїчні звукоряди. Музичні інструменти палеоліту. **Мезоліт.** Музика як складова частина розвинених племінних обрядів. Різновиди музичних інструментів мезоліту. **Неоліт.** Музика землеробів і скотарів. *Музичний матеріал (варіативний)* Дж. Крамб "Вічні голоси дітей" (ч. II "Хлопчик шукає свій голос"), взірці автентичного фольклору різних етносів, звучання реконструйованих музичних інструментів.

	Зіставляє ознаки первісної музики і фольклору. *Добирає приклади* давніх музичних інструментів за класифікацією Е. Горнбостеля — К. Закса. *Порівнює* фольклор різних етносів, спираючись на аудіо- та відеовзірці. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музичних культур різних частин світу та найдавніших етапів їхнього розвитку, спираючись на знайомі і прослухані взірці, звучання реліктових (реставрованих) музичних інструментів,	*Практичні заняття* Класифікація музичних інструментів Е. Горнбостеля — К. Закса. *Міжпредметні зв'язки* Мистецькі пам'ятки палеоліту, мезоліту й неоліту. Археологія та музика.
8 год.	*Називає* давні цивілізації Близького Сходу, етапи розвитку музичної культури кожної з цивілізацій, найзначніші явища музичного мистецтва — авторів музичних творів, музичні жанри, інструменти. *Дає визначення термінів* "містерія", "гимн", "псалом", "антифонний спів", "респонсорний спів". *Добирає приклади* міфів, легенд, біблійних переказів про музику, ілюструє ними функції музики у цих цивілізаціях. *Встановлює інформацію* про музику в житті єгипетського фараона Ехнатона, ізраїльських царів Давида і Соломона. *Порівнює, висловлює судження* про роль і значення в культурі народної, релігійної та світської музики, щодо звучання музичних інструментів одного виду, але різного етнічного походження. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музичних культур Близького Сходу, спираючись на прослухані і вивчені взірці.	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ. МУЗИЧНА КУЛЬТУРА БЛИЗЬКОГО СХОДУ** Функції музики в суспільстві. Три сфери музичної культури — народна, релігійна і світська, їхні особливості та функції в музичній культурі. Міфи та легенди про музику. Музика в системі первісної філософії та науки. **Давній Єгипет:** етапи розвитку музичної культури, обрядовість, різновиди й ознаки жанру містерії, гимни, єгипетські музичні інструменти. **Шумер, Вавилон***:* типи музикантів і музичного виконавства, перші нотні записи музики, інструментарій, оркестри. **Давня Палестина***:* етапи розвитку музичного мистецтва Палестини/Ізраїлю, музика в "Біблії", функції музики, Книга Псалмів, музика у храмі, типи і форми співу. *Музичний матеріал (варіативний):* Варіанти розшифрування хурритського гимну, наспіви псалмів у версії Сюзанни Гаїк-Вентури, синагогальний спів, звучання реконструйованих музичних інструментів Шумеру, Вавилону, Єгипту, Палестини. *Практичні заняття:* Біблійні сюжети в музичному мистецтві. *Міжпредметні зв'язки* Музика і музиканти у пам'ятках образотворчого мистецтва і літератури.
8 год	*Називає* давні цивілізації Далекого Сходу, етапи розвитку музичної культури кожної з цивілізацій, найзначніші явища і пам'ятки музичного мистецтва — авторів музичних творів, музичні жанри, інструменти. *Дає визначення термінів* "рага", "раса", "штруті", "мікротони", сва-	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ДАЛЕКОГО СХОДУ** **Давня Індія:** етапи розвитку індійської музики, витоки музичної традиції, різновиди храмової та придворної музики, поняття раса і раги, індійська звукова і ладова система, музичний інструментарій. **Давній Китай:** етапи розвитку китайської музики, державна опіка станом музичного мистецтва в давньому Китаї, Конфуцій і музика, символіка музично-виразових засобів, музично-звукова система — пен-

	ра”, “пентатоніка”. *Стисло характеризує* ознаки індійського ведійського співу, раги, китайських пісень, музики в японському театрі. *Зіставляє* звукові ладові системи Індії, Китаю, Японії *Добирає приклади* міфів, легенд і переказів про музику, аудо- та відео- взірці музики Індії, Китаю, Японії. *Характеризує та зіставляє* звукові та ладові системи народів Далекого Сходу. *Розрізняєх на слух* суттєві ознаки музичних культур далекого Сходу, спираючись на прослухані взірці.	татоніка, групи і типи музичних інструментів. **Давня Японії**: особливості розвитку японської музики, різновиди і форми музики, звукова і ладова система, музичний інструментарій. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Раги у виконанні Раві Шанкари, ансамбль за участю Раві Шанкари та Єгуді Менухіна, народні оркестри й ансамблі Індії, Китаю, Малайзії, Японії. <u>*Практичні заняття*</u> Музика й музиканти в міфах Індії та Китаю. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Література й образотворче мистецтво Індії, Китаю, Японії.
11 год.	*Називає* етапи розвитку музики Античності. *Характеризує* основні мистецькі музичні явища кожного з етапів розвитку античної культури, основні мистецькі ордери — *дорійський, іонійський, корінфський*. *Дає визначення термінів* “класика”, “музика”, “хор”, “лірика”, “тетрахорд”, “театр”, “оркестр” (спираючись на їхнє значення в період Античності). *Характеризує ознаки* давньогрецьких жанрів обрядової сфери, епосу, хорової лірики і театру — *пеан, дифирамб, епічна поема, елегія, ода, ном, епіталама, трагедія, комедія, драма.* *Розрізняє* типи давньогрецьких музикантів — *аеди, рапсоди, кіфароди, авлети*. *Наводить приклади* термінів теорії музики, які мають давньогрецьке походження. *Будує від різних звуків* давньогрецькі тетрахорди й лади. *Виявляє* і *знає* сюжети давньогрецьких міфів у відомих музичних творах наступних періодів. *Висловлює судження* про звучання збережених взірців давньогрецької музики та музичні інструменти. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки античної музики та вивчені взірці.	**АНТИЧНІСТЬ — ВИЩИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ МУЗИКИ ДАВНЬОГО СВІТУ. МУЗИКА ДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА РИМА.** Етапи розвитку музичної культури Давньої Греції. Музика давньогрецьких полісів Спарти й Афін. Музичні мистецькі змагання в Греції. Музичні жанри: обрядові жанри, епос, жанри хорової лірики, театральні жанри. Творча спадщина Гомера, Сапфо, Есхіла, Софокла, Еврипіда. Інструменталізм. Музика у міфології. Музичний етос. Піфагор і музика. Музична система і теорія: система звукорядів, давньогрецькі лади, метроритм. Музика у Давньому Римі. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Варіанти розшифрувань давньогрецької музики: пеан, дельфійський гимн, ода Сейкілоса, стасима з трагедії “Орестея” Еврипіда; звучання реконструйованих музичних інструментів. <u>*Практичні заняття*</u> Давньогрецька міфологія в музичній творчості композиторів. Давньогрецька термінологія в сучасній теорії музики. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Давньогрецьке мистецтво — канони, мистецькі ордери, найвизначніші пам’ятки
12 год.	*Називає* етапи та осередки розвитку музичної культури Середньовіччя, середньовічні мистецькі стилі,	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ. МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ВІЗАНТІЇ** Етапи розвитку середньовічної культури. Витоки цер-

	творців жанрів і форм візантійської музики. *Встановлює* етнічні музично-інтонаційні різновиди східно-християнського церковного співу та особливості виконання. *Наводить приклади* визначних мистецьких пам'яток Візантії. *Визначає* ознаки жанрів псалом, гимн, духовна пісня, літургія. *Характеризує* музичну структуру жанру літургії. *Дає визначення термінів* "псалмодія", "мелоди", "гимнографія", "гимнографи", "восьмиглассся", "монодія", "ісон". *Порівнює і коментує* особливості звучання місцевих різновидів східнохристиянського церковного співу. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки церковної музики східнохристиянської традиції, спираючись на прослухані взірці.	ковної музики Середньовіччя. Музичні жанри ранньохристиянської церкви. Регіональні різновиди церковного співу. Музика у творах Отців Церкви. Творці жанрів і форм візантійської музики — Іоанн Золотоустий, Василій Великий, Григорій Богослов, Єфрем Сирін, Андрій Критський. Іоанн Дамаскін, Роман Солодкопівець, Іоанна Кукузеля. Жанр літургії, його особливості та різновиди. Види і форми церковного співу. Візантійський наспів та його ознаки. Музична нотація. Музика при імператорському дворі. Інструменталізм. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Взірці східнохристиянських богослужбових наспівів: західно-сирійський, вірменський, коптський, візантійсько-грецький, грузинський, болгарський. <u>*Практичні заняття*</u> Візантійський церковний спів та Україна. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Візантійський стиль архітектури й іконопису.
12 год.	*Називає* визначні явища й постаті музичної культури західноєвропейського Середньовіччя. *Розрізняє* ознаки стилів в музиці — романського стилю, ґотики, Ars Antiqua, Ars Nova, ознаки італійської та французької музики Ars Nova. *Дає визначення термінів* "модальний лад", "монодія", "cantus planus", "органум", "контрапункт", "поліфонія", "cantus firmus", "гокет", "невми", "ізоритмія", "ізоритмічний мотет". *Характеризує* особливості музичних жанрів — меса, реквієм, секвенція, літургійна драма, кондукт, мотет, шансон, балада. *Стисло характеризує* творчість Леоніна, Перотина, Гійома де Машо, Франческо Ландіні. *Знає* особливості нотолінійного запису Ґвідо Д'Ареццо. *Аналізує* музично-виразові особливості взірців григоріанського наспіву та середньовічного органуму. *Добирає взірці* різних типів григоріанського наспів та органуму та *висловлює судження* про них. *Ілюструє* фрагменти середньовіч-	**МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ** Християнський церковний спів західної традиції. Григоріанський наспів та його ознаки. Форми григоріанського співу: тропи, секвенції. Меса як музичний жанр. Стиль ґотик в музиці. Ранні форми поліфонії, органум та його різновиди. Ґвідо Д'Ареццо і значення його діяльності для розвитку музичного мистецтва. Ars Antiqua. Композиторська школа собору Notre-Dame у Парижі: Леонін, Перотин Великий; жанри і форми — мотет, гокет, кондукт. Рицарська культура Середньовіччя, творчість трубадурів, труверів, міннезінґерів: світські пісенні жанри. Ars Nova — пізній ґотик в музиці: Гійом де Машо, Франческо Ландіні. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Взірці церковних наспівів західної традиції: староримський, амброзіанський, мозарабський, григоріанський; секвенції "Dies irae", "Stabat Mater", фрагменти творів Леоніна і Перотина, взірці пісень трубадурів, труверів, міннезінґерів,Cantiques Діві Марії, "Roman de Favel"; "Missa Notre-Dame", шансон Г. де Машо, мотети Ф. де Вітрі, балати Ф. Ландіні. <u>*Практичні заняття*</u> Стилістичні особливості григоріанського наспіву та ранніх органумів: аналітичні і практичні вправи. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Романський стиль і ґотик у західноєвропейському

	них типів співу та музичних жанрів. *Порівнює і коментує* особливості місцевих різновидів західнохристиянського церковного співу. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки церковної музики західнохристиянської традиції, риси окремих середньовічних музичних жанрів та вивчені взірці.	мистецтві.
12 год.	*Називає* ознаки Ренесансу в мистецтві Західної Європи та видатних його представників. *Добирає* взірці ренесансних пам'яток у різних видах мистецтв. *Характеризує* етапи розвитку франко-фламандської школи, її представників та провідні жанри їхньої музичної творчості. *Стисло характеризує* творчі портрети Г. Дюфаї, Я. Обрехта, Й. Окегема, Ж. Депре. *Висловлює судження* про внесок франко-фламандських митців у музичне мистецтво. *Коментує* аудіо- та відео- взірці творчості франко-фламандських композиторів. *Дає визначення термінів* "cantus firmus", "лінеарна поліфонія", "імітація", "імітаційна поліфонія", "inversus", "retrogradus", "техніка пародії". *Розкриває суть* основних прийомів імітаційного розвитку теми та *схематично зображає їх*. *Наводить приклади* техніки імітаційної поліфонії. *Добирає* музичні взірці творчості франко-фламандських митців та *коментує їх*. *Ілюструє власні судження* фрагментами музики. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки ренесансної музики, творчості представників франко-фламандської школи, вивчені музичні твори Г. Дюфаї, Я. Обрехта, Й. Окегема, Ж. Депре.	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XIV—XVI СТ. РЕНЕСАНС В МУЗИЦІ. ФРАНКО-ФЛАМАНДСЬКА КОМПОЗИТОРСЬКА ШКОЛА** Витоки й етапи Ренсансу. Риси Ренесансу в різних видах мистецтв. Формування національних композиторських шкіл. Розвиток музичних жанрів. Етапи розвитку франко-фламандської школи. Засади класичної вокальної поліфонії (поліфонії строгого стилю), техніка імітаційної поліфонії. **Г. Дюфаї**: творчий портрет, огляд жанрів. **Я. Обрехта:** творчий портрет, огляд жанрів. **Й. Окегема**: творчий портрет, огляд жанрів, фуга у вокально-хоровій музиці. **Ж. Депре**: творчий портрет, огляд жанрів. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий*: Г. Дюфаї мотети "Nuper rosarum flores" "Ave Regina caelorum", "Ave maris stella "; Я. Обрехт мотет "Salve Regina", меса "Sub tuum praesidium "; Й. Окегем 36-голосий мотет "Deo gratias", Реквієм; Ж. Депре — мотет "Оплакування Окегема" (Nymphes des bois), фротола "El grillo i buon cantore ". *Варіативний:* фрагменти мес, мотетів, шансон Дж. Данстейбла, Ж. Беншуа, Г. Дюфаї, Я. Обрехта, Й. Окегема, Ж. Депре. <u>*Практичні заняття*</u> Імітаційна поліфонія. Прийоми імітаційного розвитку теми: аналітичні і практичні вправи. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Теми і образи ренесансного живопису.
12 год.	*Називає* представників національних композиторських шкіл й жанри Високого та Пізнього Ренесансу в музиці, *Розрізняє* ознаки жанрів — мадри-	**ВИСОКИЙ І ПІЗНІЙ РЕНЕСАНС В МУЗИЦІ** **Орландо Лассо***:* життєвий і творчий шлях, універсалізм творчої спадщини, ознаки Пізнього Ренесансу в музичній творчості, прийоми звукопису в шансон і мадриґалах.

	ґал, поліфонічна шансон, lied, лютеранський хорал, пра-пара танців сюїти. *Встановлює* етапи розвитку італійського мадриґалу, його творців та визначні твори. *Стисло характеризує* творчі портрети Я. Аркадельта, Л. Маренціо, Дж. ді Веноза, К. Жанекена, Г. Ізаака. *Дає визначення термінів* “класична вокальна поліфонія” (“поліфонія строгого стилю”), “музичний звукопис”. *Характеризує* творчий шлях і творчу спадщину О. Лассо, Дж. Палестріни. *Порівнює* риси поліфонічних пісенних жанрів Ренесансу. *Коментує* аудіо- та відео- взірці творчості композиторів. *Добирає* взірці різних музичних жанрів у творчості О. Лассо, Дж. Палестріни та ін. *Ілюструє власні судження* фрагментами музики. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки головних ренесансних музичних жанрів (мадриґал, шансон, лід та ін.), творчості О. Лассо, Дж. Палестріни, Л. Маренціо, Дж. ді Венози. К. Жанекена, Г. Ізаака та їхні вивчені музичні твори.	Огляд музичної творчості різних європейських композиторських шкіл XVI ст. **Італійський мадриґал:** етапи розвитку мадриґалу, образний зміст, особливості фактури й музичної мови, огляд творчості італійських композиторів — Я. Аркадельта, Л. Маренціо, Дж. ді Веноза. **Французька шансон**: огляд творчості К. Жанекена, прийоми музичного звукопису в шансон. **Німецька lied:** огляд творчості Г. Ізаака; лютеранський хорал. **Інструментальна музика**: ренесансні типи музичних інструментів, зародження інструментальних жанрів, танці. Триденський собор і музика. Римська папська капела. **Джовані П’єрлуїджі да Палестріна** — найвищий розквіт духовної ренесансної музики, stile obsservato, життєвий шлях, творчий портрет, меси, мадриґали. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: О. Лассо — поліфонічні пісні “O la, o che bon eccho!” (“Луна”) , “La nuict froide et sombre” (“Ніч темна і похмура”) , цикл мадриґалів “Lagrime di San Pietro” (“Сльози святого Петра”); Я. Аркадельт — “Il bianco e dolce cigno” (“Білий і ніжний лебідь”) ; Л. Маренціо — “Solo et pensoso” (“В задумі, сам”); К. Жанекен — “Співи птахів”, Дж. ді Веноза — “Tristis est anima mea ” зі зб. “Страстні респонсорії”, мадриґал “O tenebroso giorno ”; Г. Ізаак “Інсбрук, я змушений тебе покинути”; Дж. Палестріна “Stabat Mater”. *Варіативний:* мотети О. Лассо; мадриґали Л. Маренціо, Дж. ді Веноза, К. Мантеверді; шансон К. Жанекена; “Меси Папи Марчело”; мадриґали “Virgine Stanze” Дж. Палестріни; твори у виконанні ансамблю давньої музики К. Чечені, танцювальні сюїти, твори А. та Дж. Ґабрієллі. <u>*Практичні заняття*</u> Прийоми звукопису в музиці Пізнього Ренесансу. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Поезія Ф. Петрарки в музиці.
7 год.	*Називає* членів Флорентійської камерати та перші взірці жанру опери, основні факти життєвого шляху К. Мотвеверді. *Дає визначення термінів* “dramma per musica”, “музична драма”, “пастораль”, “драматичний мадриґал”, “Stile Rapresentativo”, “оперна драматургія”, “стиль concitato” *Характеризує* етапи творчості К. Монтеверді. *Порівнює* сюжет давньогрецького міфу про Орфея та зміст опери	**ЗАРОДЖЕННЯ ОПЕРИ В ІТАЛІЇ** Витоки й джерела жанру опери. Діяльність Флорентійської камерати. Перші оперні вистави. Творчість Я. Пері та Дж. Качіні. Stile Rapresentativo. **К. Монтеверді:** життєвий і творчий шлях, стиль concitato. Збірники мадриґалів: драматичний мадриґал “Поєдинок Танкреда і Клорінди”. Опера в Мантуї. Огляд оперної творчості. Жанрові риси опери “Орфей”. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* Дж. Каччіні, фрагменти опери “Евріді-ка”, “Ave Maria”, К. Монтеверді — опера “Орфей”,

	К. Монтеверді. *Добирає музичні ілюстрації* до характеристики творчості флорентійських композиторів і К. Монтеверді та *коментує їх*. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки ранніх опер флорентійської композиторської школи Я. Пері, Дж. Каччіні, творчості К. Монтеверді, їхні вивчені музичні твори.	“Плач Аріадни”. *Варіативний:* К. Монтеверді — фрагменти опери “Коронація Попеї”, мадриґали, драматичний мадриґал “Поєдинок Танкреда і Клорінди”, фрагменти духовних творів.
2 год.	*Називає* представників бароко в різних видах мистецтв. *Дає визначення термінів* “бароко”, “тонально-функційна система”, “вільна поліфонія”, “basso-continuo”, “музична риторика”. *Встановлює* закономірності барокового стилю в різних видах мистецтв і музиці. *Добирає приклади* мистецької творчості періоду бароко. *Висловлює власні судження* про мистецькі твори бароко. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки барокової музики, спираючись на власних досвід.	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XVII — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТ. БАРОКО** Ознаки бароко в мистецтві. Закономірності стилю. Символіка музичного мистецтва — риторичні фігури. Поява і розвиток нових музичних жанрів: опера, вокально-інструментальні жанри, бароковий інструменталізм. Особливості поліфонічного мислення. Формування тонально-функційної системи. Особливості бароко в різних національних композиторських школах. *Музичний матеріал (варіативний)* Г. Аллеґрі “Miserere”, Дж. Каччіні “Ave Maria”, Й. Пахельбель “Канон”, Т. Альбіноні “Adagio”. *Міжпредметні зв’язки* Теми й образи барокового мистецтва.
9 год.	*Називає* барокові оперні школи та їхніх представників, приклади творів композиторів різних оперних шкіл. *Дає визначення термінів* “opera-seria”, “лірична трагедія”, “опера-балет”, “зінґшпіль”, “форма da capo”, “афект”, “арія”, “номерний принцип структури”, “речитатив”, “увертюра”, “симфонія”, “bel canto”. *Характеризує* основні барокові оперні жанри — алегорична опера, opera-seria, лірична трагедія, опера-балет, зінґшпіль. *Стисло характеризує* оперну творчість А. Скарлатті, А. Вівальді, Ж. Б. Люллі, Г. Персела. *Розкриває зміст* опери “Дідона і Еней” Г. Персела. *Аналізує та ілюструє* прийоми афектів в оперних аріях. *Порівнює* закономірності оперних жанрів різних барокових шкіл.	**РОЗВИТОК БАРОКОВОЇ ОПЕРИ** Розвиток опера в Італії. Рим: ознаки алегоричної релігійної опери. Венеція: історико-легендарні сюжети в опері, оперні твори А. Честі і П. Каваллі. Неаполь: закономірності жанру opera-seria, стиль bel canto, творчість А. Скарлатті. Оперна творчість А. Вівальді. Французька барокова опера. Творчість Ж. Б. Люллі та Ж. Ф. Рамо. Джерела англійської опера. Театральна спадщина Г. Персела: опера “Дідона і Еней”. Німецька барокова опера в театрі Гамбургу, творчість Р. Кайзера. *Музичний матеріал (варіативний)* Оперні арії А. Честі, П. Каваллі, А. Страделла, А. Скарлатті, А. Вівальді, Ф. Провенцале, Ф. Коппола, Ж. Б, Люллі, Ж. Ф. Рамо, Р. Кайзера, Г. Ф. Генделя, опера “Дідона і Еней” Г. Персела в редакції Б. Бріттена. *Практичні заняття* Теорія афектів. Прийоми афектів у барокових оперних аріях. *Міжпредметні зв’язки*

	Коментує прослухані музичні твори. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музики барокових опер, афектів на прикладі оперних арій бароко, вивчені музичні твори А. Скарлатті, А. Вівальді, Ж. Б. Люллі, Г. Персела.	Жанри драматичного театру в мистецтві бароко.
4 год.	*Називає* барокові вокально-інструментальні жанри та основні приклади музичних творів у цих жанрах. *Дає визначення термінів* “кантата”, “ораторія”, “пасіони”. *Характеризує і порівнює закономірності* композиції та драматургії різних вокально-інструментальних жанрів. *Встановлює ознаки* концертуючого стилю у вокально-інструментальній музиці. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки барокової вокально-інструментальної музики та вивчені твори.	**БАРОКОВІ ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ЖАНРИ** Витоки жанрів кантати, ораторії, пасіонів. Італійська камерна кантата. Огляд творчості **Дж. Каріссімі**. Монументальний хоровий стиль в Італії. **Г. Шютц** — найвидатніший представник раннього барокового ораторійного стилю в Німеччині, огляд жанрів творчості. *Музичний матеріал (варіативний)* Кантати Дж. Каріссімі, А. Вівальді “Gloria”, Дж. Перґолєзі “Stabat Mater”, “Magnificat” К. Монтеверді, фрагменти ораторій Г. Шютца.
5 год.	*Називає* типи органу, різновиди органних жанрів, барокові органні школи та їхніх представників. *Стисло характеризує й порівнює* ознаки жанрів “інтонація”, “канцона”, “прелюдія”, “фантазія”, “токата”, “річеркар”, “хоральна прелюдія”, “поліфонічний цикл”. *Характеризує органну творчість* італійських та німецьких композиторів, творчу спадщину Дж. Фрескобальді, Г. Бема, Й. Пахельбеля, Й. Райнекена, Д. Букстехуде. *Коментує* прослухані музичні твори. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Розрізняє на слух* суттєві риси барокової органної музики, вивчені твори італійських та німецьких композиторів.	**ОРГАННА МУЗИКА БАРОКО** Джерела барокової органної музики: орган у творчості венеційських композиторів кінця XVI ст. Типи барокових органних жанрів, їх композиційні особливості: жанри за вокальними моделями й імпровізаційні жанри. Італійська органна школа: творчість Дж. Фрескобальді. Німецькі органісти: творчість Г. Бема, Й. Пахельбеля, Й. Райнекена, Д. Букстехуде, жанр хоральної прелюдії для органу. *Музичний матеріалів (варіативний)* Органні твори Д. Ґабрієллі, Дж. Фрескобальді, Я. Свелінка, Г. Бема, Й. Пахельбеля, Й. Райнекена, Д. Букстехуде. *Практичні заняття:* Композиційні та стилістичні особливості жанрів — річеркар, прелюдія, хоральна прелюдія, токата, фантазія. *Міжпредметні зв’язки* Мистецтво Венеції кінця XVI ст. Мистецтво бароко у Німеччині.
12 год.	*Називає* основні клавірні школи та їхніх представників. *Порівнює* особливості будови кла-	**КЛАВІРНІ ШКОЛИ КІНЦЯ XVI — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТ.** Різновиди клавіру в бароковій музиці, походження

	вішних інструментів. *Дає визначення термінів* “рококо”, “клавір”, “клавесин”, “клавікорд”. *Встановлює ознаки жанрів* — “варіації”, “сюїта”, “партіта”, “ordre”, “рондо”, “соната”, “програмова п’єса”. *Характеризує і виявляє особливості* клавірної творчості англійських, французьких, німецьких та італійських композиторів. *Добирає інформацію* до творчих портретів композиторів У. Берда, Ф. Куперена, Ж. Ф. Рамо, Д. Скарлатті, Й. Кунау. *Встановлює закономірності* форми варіацій, сюїти, рондо, старовинної сонатної форми; *схематично зображає ці форми*. *Ілюструє* власні судження про творчість клавірних композиторів та їхні твори фрагментами музичних композицій. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки барокової клавірної музики, вивчені музичні твори англійських, французьких, німецьких та італійських композиторів.	клавірних жанрів. **Англійська верджинальна школа**: збірники верджинальних композицій, ознаки жанрів — варіації, fancy, танці й танцювальні сюїти. **Школа французьких клавесиністів**: стиль рококо у французькій музиці, особливості французької танцювальної сюїти та ordre, програмові п’єси, форма рондо. Характеристика клавірної творчості **Ф. Куперена** і **Ж. Ф. Рамо.** **Італійська клавірна школа:** огляд творчості **Д. Скарлатті**, особливості клавірної сонати, старовинна фонатна форма**.** **Німецька клавірна школа:** “Біблійні сонати” Й. Кунау. Клавірні сюїти Й. Пахельбеля. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> П’єси для верджиналу У. Берда, О. Гіббонса, Ж. Фарнебі, Дж. Булла; п’єси французьких клавесиністів Ф. Куперена, Ж. Рамо, Л.-К. Дакена; клавірні сонати Д. Скарлатті, клавірні сюїти Й. Пахельбеля, “Біблійні сонати” Й. Кунау. <u>*Практичні заняття*</u> Форма варіацій у композиціях англійських верджиналістів. Куплетне рондо у творчості французьких клавесиністів. Старовинна сонатна форма у клавірних творах Д. Скарлатті. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Стиль рококо в образотворчому мистецтві.
12 год.	*Називає* італійські скрипкові школи та їхніх представників, італійських скрипкових майстрів. *Порівнює* особливості барокових струнно-смичковихі інструментів. *Дає визначення термінів* “ансамбль”, “камерна музика”, “концертування”, “basso-continuo”. *Стисло характеризує жанри* ансамблевої сонати, тріо-сонати, concerto-grosso, концерту для соло інструменту з оркестром. *Зіставляє* закономірності драматургії “церковної” (da chiesa) і “камерної” (da camera) сонати, concerto-grosso, концерту для соло інструменту з оркестром, концерту-симфонії. *Характеризує* творчість А. Кореллі, А. Вівальді, Дж. Тартіні. *Наводить приклади* творів італійських композиторів у жанрах ансамблевої сонати, тріо-сонати, concerto-grosso, концерту для соло	**АНСАМБЛЕВА Й ОРКЕСТРОВА МУЗИКА БАРОКО. СКРИПКОВІ ШКОЛИ** Різновиди й роль струнно-смичкових інструментів у бароковій музиці. Італійські скрипкові композиторські школи: Мантуя, Болонія, Венеція, Рим. Тріо-соната та її види, церковна й світська (камерна) соната. Ансамблева соната. Концертні жанри: закономірності concerto-grosso і концерту для інструменту соло з оркестром. **А. Кореллі:** життєвий і творчий шлях, жанри інструментальної музики**.** **А. Вівальді**: життєвий і творчий шлях, риси пізнього бароко в музиці композитора, огляд жанрів вокальної, оперної та інструментальної творчості, концерти для різних інструментів з оркестром, цикл концертів “Пори року”. Творчий портрет **Дж. Тартіні**. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: Кореллі А. Concerto-grosso op.6 № 8 “Fatto per la notte di Natale”, Вівальді А. “Пори року”, Тартіні Дж. Соната “Покинута Дідона”. *Варіативний:* скрипкові твори Б. Маріні, Дж. Леґренці, Дж. Віталі, Дж. Тореллі, Дж. Тартіні, тріо-со-

	інструменту з оркестром, концерту-симфонії. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки барокової камерно-інструментальної й оркестрової музики, творчості Дж. Кореллі, А. Вівальді, Дж. Тартіні та їхні вивчені музичні твори.	нати й concerti-grossi А. Кореллі, концерти для різних інструментів з оркестром А. Вівальді, концерти й concerti-grossi П. Локателлі, концерти Б. Марчелло. <u>*Практичні заняття*</u> Порівняння композиційних ознак sonata da camera і sonata da chiesa, concerto-grosso і концерту для соло інструменту з оркестром. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Мистецтво італійського бароко.

10 КЛАС (12 років) /9 КЛАС (11 років)

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 72 год., на тиждень — 2 год.
Резервний час — 6 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/Учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
8 год.	*Дає визначення термінів* "партеса", "партесний", "концерт", "мотет", "концертове багатоголосся", "постійне багатоголосся", "мусикія". *Називає* представників партесного стилю в українській музиці, їхні збережені твори, місця зберігання колекцій партесних творів, взірці партесних творів у жанрах концерту і мотету. *Зіставляє* ознаки жанрів партесного концерту і партесного мотету. *Аналізує* ознаки партесного стилю на прикладі окремих творів, особливості їх форми, фактури, ладо-гармонічної мови тощо. *Розуміє і пояснює* причини вивезення українських музикантів на територію Росії та їхню роль у розповсюджені там партесного стилю. *Знаходить* інформацію про життєвий шлях М. Дилецького, І.Домарацького, С. Пекалицького, В. Титіва. *Знає* походження та особливості музичного жанру *канон.* Знає походження й ознаки жанру канону *Аналізує* структуру "Воскресенського канону" та партесних концертів М. Дилецького. *Висловлює судження* про ознаки ко-	**ПАРТЕСНИЙ СТИЛЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ** Партесний спів, його витоки й ознаки, концертування, колекції партесних творів, осередки плекання партесного співу. Жанри партесного стилю: ознаки концерту і мотету. Анонімні композиції. Творчість С. Пекалицького, І. Домарацького, В. Титіва. Творчий портрет М. Дилецького. Зміст і структура "Граматики мусикійської". Хорова творчість. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий:* "Плачу і ридаю", "Вік мій скончавается"; "Херувимська" С. Пекалицького, "Воскресенський канон", "Вошел єси во церков" М. Дилецького; *Варіативний:* аноніми — "Помишляю день страшний" , "Оле, оле, окаянная душе" , "Приближается душе конець", "Се лежу, возлюбленії братіє", "Сліпий родивийся"; "Іже образу Твоєму" М. Дилецького; "О Тебі, отче Романе" І. Домарацького; "Веселитеся праведниі" В. Титіва (або інші). <u>*Практичні заняття:*</u> Стильові ознаки партесних концертів. Вивезення українських музикантів в Росію. <u>*Міжпредметні зв'язки:*</u> Архітектура козацьких барокових соборів.

	зацького бароко у партесній музиці. *Коментує* прослухані твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки партесного стилю в музиці й вивчені музичні твори М. Дилецького, С. Пекалицького, взірці анонімних партесних концертів.	
22 год.	*Знає і пам'ятає* ознаки класицизму в музиці. *Порівнює* риси бароко і класицизму в українській музиці. *Називає* основні факти розвитку української музичної культури періоду класицизму, представників класицизму в різних видах мистецтв, основні різновиди музичних жанрів та взірці творів у цих жанрах, українських композиторів доби класицизму, основні факти життєвого шляху Г. Сковороди, М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського. *Розкриває* риси класицизму в українській музиці. *Зіставляє* особливості класицизму в музичних культурах країн Західної Європи та в українській культурі. *Добирає інформацію* про діяльність українських музикантів у Російській імперії за межами території України та в Італії, *пояснює* ці факти. *Дає визначення жанрів* "хоровий концерт", "опера", "симфонія", "соната", "інструментальний концерт", "пісня-романс", "кант". *Наводить приклади творів* у перерахованих жанрах *Встановлює* ознаки нових жанрів в українській музиці класицизму, передовсім композиційні риси хорового концерту. *Зіставляє риси* партесного і хорового концерту. *Висловлює судження* про ознаки класицизму в українській музичній творчості. *Характеризує* особливості музичної творчості, зокрема, хорової музики Г. Сковороди, М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського. *Аналізує* композиційні й драматургійні особливості хорових концертів на прикладі творів М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського, інструментальні твори М. Бере-	**КЛАСИЦИЗМ В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ** Особливості класицизму в українській музиці. Осередки розвитку української музики в другій половині XVIII ст.: Києво-Могилянська академія, Глухівська школа, гетьманські капели, капела собору св. Юра у Львові; доля українських музикантів за межами України — Петербурзька придворна капела, Італія; розвиток музичних жанрів — хоровий концерт, опера, пісня-романс, кант, інструментальні жанри. Музична творчість **Г. Сковороди** — музична освіта Г. Сковороди, духовні твори, пісні зі зб. "Сад божественних пісень". **Максим Березовський: ж**иттєвий і творчий шлях, стиль хорової музики, цикл причасних, хоровий концерт "Не отвержи мене", фрагменти опери "Демофонт", скрипкова соната. **Артем Ведель:** життєвий і творчий шлях, стиль хорової творчості, особливості композиції і драматургії хорових концертів, "На ріках Вавилонських", "Доколе, Господи", фрагменти Літургії — Херувимська. **Дмитро Бортнянський:** життєвий і творчий шлях, ознаки класицизму, огляд жанрів творчості. Стиль хорових концертів: огляд двохорових концертів, концерт "Тебе, Бога, хвалим", 35 4-голосих концертів — "Господи, силою Твоєю" (№ 3), "Вознесу Тя, Боже мой" (№ 16), "Возведох очі мої" (№ 24), "Скажи ми, Господи, кончину мою" (№ 32), "Вскую прискорбна єси" (№ 33). Інструментальна музика, клавірні сонати, "Концертуюча симфонія". Огляд жанрів оперної творчості. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий:* Г. Сковорода — Херувимська, М. Березовський — хоровий концерт "Не отвержи мене", скрипкова соната, А. Ведель — хоровий концерт "Доколе, Господи", Херувимська; Д. Бортнянський — "Господи, силою Твоєю" (№ 3), "Вознесу Тя, Боже мой" (№ 16), "Скажи ми, Господи, кончину мою" (№ 32), клавірна сонтата C-dur, "Концертуюча симфонія". *Варіативний:* А. Рачинський — хорові концерти; І. Хандошко — скрипкові сонати, Г. Сковорода — "Ангели, знижайтеся", "Ой, ти, птичко жовтобоко", "Стоїть явір над водою", "Всякому городу"; М. Березовський — Літургія, цикл причасних, арії з

	зовського та Д. Бортнянського. *Схематично зображає* композиційні структури, передовсім особливості форми фуги в аналізованих хорових концертах. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки класицизму в українській музиці, творчості Г. Сковороди, М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського, їхні вивчені музичні твори.	опери “Демофонт”; А. Ведель — хорові концерти “На ріках Вавилонських”, “Услиши, Господи, глас мой”; Д. Бортнянський — одно- і дво-хорові концерти, клавірні сонати, клавірний концерт, фрагменти опери “Алкід”. <u>*Практичні заняття*</u> “Почаївський Богогласник”. Особливості драматургії хорових концертів у творчості М. Березовського, А. Веделя, Д. Бортнянського. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Класицизм в Україні: архітектура гетьманських столичних міст.
4 год.	*Знає і пам’ятає* ознаки романтизму в музиці. *Зіставляє ознаки* романтизму в українській та західноєвропейській музиці. *Називає* основні факти розвитку української музичної культури в XIX ст., представників романтизму в різних видах мистецтв, відомих українських композиторів XIX ст., українських поетів, чиї вірші стали народними піснями та їхня твори. *Розрізняє* факти й ознаки діяльності харківських, київських та українсько-галицьких романтиків. *Стисло характеризує* етапи розвитку українського романтизму. *Добирає інформацію* до теми “Тарас Шевченко і музика” та *висловлює судження* про зібрані факти. *Аналізує* стильові ознаки українського літературного романсу XIX ст. на прикладі окремих взірців. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* ознаки романтизму в українській музиці та вивчені взірці українського літературного романсу.	**УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО XIX СТ. РОМАНТИЗМ*** Витоки й етапи українського романтизму: харківський, київський, українсько-галицький романтизм, творчість визначних представників романтичного мистецтва. Розквіт літературного романсу, його музично-стилістичні особливості. Народні пісні та романси на поезії Т. Шевченка. Пісенна творчість Д. Крижанівського та Г. Гладкого. Жанрові різновиди та особливості старогалицького романсу. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> народні романси в обробках М. Лисенка (“Ой, не світи, місяченьку”, “Ой, глибокий колодязю, золоті ключі”, “Ой не стелися, хрещатий барвінку”, інші), “Де, ти бродиш, моя доле”, “Ой, я нещасний, що маю діяти”, “Ой, і зрада, карі очі, зрада” С. Писаревського, “Скажи мені правду, мій добрий козаче” О. Афанасьєва-Чужбинського, “Ні, мамо, не можна, нелюба любить” Є. Гребінки, “Чорнії брови, карії очі” К. Думитрашка, романси В. Забіли, “Взяв би я бандуру”, “Дивлюсь я на небо” М. Петренка, “Повій, вітре, на Вкраїну” С. Руданського, “Ніч яка місячна” М. Старицького, “Стоїть гора високая” Л. Глібова, Т. Шевченка (Г. Гладкий — “Заповіт”, Д. Крижанківський — “Реве та стогне Дніпр широкий”), старогалицькі пісні (“Як ніч мя покриє”, “Пою коні при Дунаю”, “Там, де Чорногора угрів край витає”). <u>*Практичні заняття*</u> Музично-стильові риси українського романсу XIX ст. та його вплив на композиторську творчість. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Зміст та образи української поезії доби романтизму.
12 год.	*Називає* основні факти розвитку українського музичного театру в XIX ст., його представників, жанри театральної музики, найвідоміші	**УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ТЕАТР XIX СТ.** Витоки й жанри українського музичного театру XIX ст. — співогра, водевіль, оперета, опера. Музика у театральних творах І. Котляревського. Діяль-

	твори. *Характеризує ознаки жанрів* “співогра”, “водевіль”, “оперета”, “опера” в українській музиці XIX ст. *Висловлює судження* щодо умов розвитку театру в Російській імперії. *Стисло характеризує* театральну творчіть І. Котляревського, М. Кропивницького, П. Ніщинського, М. Аркаса, П. Сокальського, С. Гулака-Артемовського. *Розкриває* роль та особливості музики в “Наталці Полтавці” І. Котляревського. *Простежує* особливості оперної драматургії в опері “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського, “Вечорницях” П. Ніщинського, “Катерині” М. Аркаса. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості С. Гулака-Артемовського, вивчені музичні твори І. Котляревського, С. Гулака-Артемовського, М. Аркаса, П. Ніщинського,	ність “театру корифеїв“ і музика: музика у творчосты М. Кропивницького. Вечорниці” П. Ніщинського з драми “Назар Стодоля” Т. Шевченка. Українська опери доби романтизму. “Катерина” М. Аркаса. Оперна творчість П. Сокальського. **С. Гулак-Артемовський:** життєвий і творчий шлях, сценічна діяльність, опера “Запорожець за Дунаєм”. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* “Наталка Полтавка” І. Котляревського у редакції М. Лисенка, “Вечорниці” П. Ніщинського, “Катерина” М. Аркаса, С. Гулак-Артемовський — опера “Запорожець за Дунаєм”, романс “Стоїть явір над водою”, “Українське весілля” (фрагменти). *Варіативний:* фрагменти “Москаля-чарівника” І. Котляревського, романси М. Кропивницького, фрагменти опер П. Сокальського. <u>*Практичні заняття*</u> Жанрові ознаки й драматургія “Наталки-Полтавки” І. Котляревського в музичній редакції М. Лисенка, сцени “Вечорниці” П. Ніщинського, опери “Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Українська драматургія XIX ст.: “театр корифеїв”.
10 год.	*Називає* основні факти розвитку української музичної культури Галичини у XIX ст., осередки плекання музики, головні музичні жанри, українських композиторів із Перемишля та їхні важливі твори. *Встановлює* роль музичної творчості Д. Бортнянського та чеських композиторів у формування перемишльської школи. *Висловлює власні судження* щодо вагомої ролі духовенства в українській галицькій музиці XIX ст. *Визначає* стильові й жанрові особливості перемишльської композиторської школи, риси роматизму в творчості М. Вербицького та І. Лаврівського. *Характеризує* творчість М. Вербицького та І. Лаврівського. *Аналізує* стильові джерела й особливості перемиської школи на прикладі творів М. Вербицького (“Ангел вопіяше”, “Заповіт”, “Ще не вмерла Україна”, “Верховинці”, однієї зі	**ПЕРЕМИШЛЬСЬКА КОМПОЗИТОРСЬКА ШКОЛА. МИХАЙЛО ВЕРБИЦЬКИЙ** Стан галицько-української музичної культури у першій половині XIX ст. Українське культурне відродження в Перемишлі та Львові. Діяльність катедрального хору та музичної школи собору св. Іоана Хрестителя в Перемишлі. Культ музики Д. Бортнянського у Галичині. Основні музичні жанри. Стилістичні джерела творчості перемишльських композиторів. **М. Вербицький:** життєвий і творчий шлях. Риси раннього романтизму в музиці композитора. Хорова творчість: духовні та світські хори на слова українських поетів, Літургія, поема “Заповіт” на сл. Т. Шевченка. Музика для театру: співогра “Верховинці”, “Підгір’яни”. Симфонічна творчість: огляд симфоній. “Школа гри на гітарі”. **І. Лаврівський:** творчий портрет, духовні та світські хорові твори.. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* М. Вербицький — Літургія, хорова поема “Заповіт”, “Ще не вмерла Україна”, музика до “Верховинців” (“Верховино, світку ти наш”, “Гей, браття опришки”), симфонії A-dur (№ 7)

	симфоній) та І. Лаврівського. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки перемишльської композиторської школи, творчості М. Вербицького та вивчені твори М. Вербицького, І. Лаврівського.	*Варіативний:* хори — “Поклін” на сл. Ю. Федьковича, хори на слова І. Гушалевича і В. Шашкевича, фрагменти співогри “Підгір’яни”, фрагменти симфоній; І. Лаврівський — “Річенька”, “Осінь”, “Козак до Торбана”, “Услиши, Господи”. <u>*Практичні заняття*</u> Хори і хорові квартети українських композиторів у збірках “Боян” і “Кобзар”. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Творчість поетів групи “Руська трійця”: М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький.
10 год.	*Називає* осередки плекання інструментальної музики в Україні, жанри української інструментальної музики кінця XVII — XIX ст. та їх взірці у творчості різних композиторів. *Стисло характеризує* музичну творчість Т. Безуглого, Й. Витвицького, О. Лизогуба, І. Лизогуба, В. Пащенка, Е. Ванжури, Т. Шпаковського, М. Колачевського, В. Сокальського. *Знає* ознаки класичного сонатно-симфонічного циклу, особливості жанру симфонії в романтичній музиці. *Аналізує й зіставляє* драматургійні й композиційні риси симфоній невідомого автора, Е. Ванжури, М. Колачевського, М. Сокальського, камерно-інструментальні композиції Т. Безуглого, Й. Витвицького, О. Лизогуба, І. Лизогуба, В. Пащенка, Т. Шпаковського. *Встановлює* українські жанрово-інтонаційні джерела симфоній М. Колачевського, В Сокальського, визначає риси романтизму в них. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори.	**УКРАЇНСЬКА ІНСТРУМЕНТАЛЬНА Й СИМФОНІЧНА МУЗИКА XIX СТ.*** Розвиток українських інструментальної музики у кінці XVIII—XIX ст.: побутове та концертне виконавство, основні жанри. Творчі портрети Т. Безуглого, Й. Витвицького, О. Лизогуба, І. Лизогуба, В. Пащенка, Т. Шпаковського. Симфонічна творчість Е. Ванжури: “Українська симфонія”. Симфонія g-moll невідомого автора. **М. Колачевський**: життєвий і творчий шлях, огляд жанрів творчості. “Українська симфонія”. **В. Сокальський:** творчий портрет. Симфонія g-moll. <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов’язковий:* віолончельна соната І. Лизогуба, “Українська симфонія” М. Колачевського, “Українська симфонія” Е. Ванжури, симфонія g-moll невідомого автора, симфонія g-moll В. Сокальського. *Варіативний:* фортепіанні та камерно-інструментальні композиції Й. Витвицького, І. Лизогуба, О. Лизогуба, В. Сокальського, Полонез “На смерть Т. Шевченка” В. Пащенка, фортепіанні твори Т. Шпаковського і Т. Безуглого. <u>*Практичні заняття*</u> Композиція і драматургія української романтичної симфонії в “Українській симфонії” М. Колачевського.

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 144, з них резервні — 8 год.
На тиждень — 4 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/Учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
12 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Г. Ф. Генделя, приклади його творів у різних жанрах. *Визначає* витоки й ознаки барокового стилю у творчості Г. Ф. Генделя. *Характеризує* оперну, ораторійну та інструментальну творчість Г. Ф. Генделя. *Зіставляє* риси інструментальних жанрів — сонати й концерту італійських композиторів (А. Корелллі) і Г. Ф. Генделя. *Розкриває зміст* біблійних сюжетів, до яких звертається Г. Ф. Гендель. *Порівнює сюжет* біблійного оригіналу та версію лібретто однієї з ораторій композитора, *висловлює судження* про образний зміст ораторій композитора. *Встановлює* закономірності жанру ораторії на прикладі композицій Г. Ф. Генделя. *Коментує* прослухані музичні твори. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Г. Ф. Генделя і вивчені музичні твори.	**ТВОРЧІСТЬ ГЕОРГА ФРІДРІХА ГЕНДЕЛЯ** Життєвий і творчий шлях. Риси монументального барокового стилю в музиці. Полінаціональні джерела творчості. Жанрові напрямки творчості. Оперний та ораторійний етапи творчості. Огляд опер. Закономірності ораторійної творчості: джерела сюжетів, жанрові різновиди ораторій. Ораторія “Самсон”. Інструментальна музика: органні концерти, клавірні сюїти, сонати, concerti-grossi, пленерні жанри. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* ораторія “Самсон”, ораторія “Месія” (фрагменти), клавірна сюїта g-moll vol. 1 № 7, concerti-grossi op.6. *Варіативний:* фрагменти ораторій “Ізраїль в Єгипті” та ін.; органні концерти, “Музика на воді”, “Музика феєрверку”; інструментальні сонати. <u>*Практичні заняття:*</u> Композиція й драматургія жанру ораторії на прикладі одного із творів Г. Ф. Генделя. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Англійський театр XVII—XVIII ст.
26 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Й. С. Баха. *Висловлює судження* про забуття та відродження музики Й. С. Баха. *Характеризує* основні жанрові напрямки творчості Й. С. Баха. *Виявляє* ознаки бароко у творчості Й. С. Баха. *Дає визначення елементів будови фуги:* “фуга”, “тема”, “контрапункт”, “retrogradus”, “inversus”, “stretta”, “інтермедія”, “кодетта”. *Схематично зображає* будову фуги на прикладі композицій із “ДТК”.	**ТВОРЧІСТЬ ЙОГАНА СЕБАСТЬЯНА БАХА** Життєвий і творчий шлях, етапи творчості. Творчість Й. С. Баха — кульмінація високого бароко. Християнсько-етична концепція творчості. Традиції німецької музики у творчості Й. С. Баха. Вокально-інструментальні жанри: кантати, “Висока меса” h-moll, Пасіони за Матвеєм. Органна творчість: цикли хоральних прелюдій, поліфонічні цикли. Клавірна творчість: огляд жанрів, сюїти, зміст і структура “Добре темперованого клавіру”: концепція Б. Яворського. Форма фуги у творчості Й. С. Баха. “Мистецтво фуги” — вершина поліфонічної майстерності композитора. Концерти: “Італійський концерт” для клавіру соло, концерти для інструменту з оркестром. Оркестрова музика: “Бранденбурзькі концерти”.

	Встановлює закономірності жанру і форми у “Пасіонах за Матвеєм”, “Високій месі” h-moll; хоральних прелюдій “Органної книжечки”, танцювальних клавірних сюїт, прелюдій і фуг у “ДТК” (на прикладі одного з творів у відповідних циклах); “Італійського концерту”, “Бранденбурзьких концертів”. *Коментує* прослухані музичні твори. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Порівнює* ознаки бароко у творчості Г. Ф. Генделя і Й. С. Баха, *висловлює судження* про риси бароко в їхній творчості.. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Й. С. Баха та вивчені музичні твори.	*<u>Музичний матеріал</u>* *Обов’язковий:* Пасіони за Матвеєм, “Висока меса” h-moll, “Органна книжечка”, “Французькі сюїти” для клавіру, цикл “Добре темперований клавір”, “Італійський концерт”, цикл “Бранденбурзькі концерти”. *Варіативний:* кантати, органні поліфонічні цикли, клавірні сюїти, “Ґольдберґ-варіації”, Хроматична фантазія і фуга d-moll, інвенції, інструментальні концерти, сонати і партіти для скрипки соло, “Мистецтво фуги”. *<u>Практичні заняття</u>* Композиція танцювальної сюїти на прикладі однієї з “Французьких сюїт”. Старовинна двочастинна форма у клавірних композиціях. Зміст і драматургія “Добре темперованого клавіру”. Форма фуги у творчості Й. С. Баха. *<u>Міжпредметні зв’язки</u>* Стиль бароко в німецькому мистецтві.
8 год.	*Називає* представників класицизму в різних видах мистецтв, класичні музичні жанри, представників опери XVIII ст. та їхні основні твори, основні факти біографії К. В. Глюка. *Вивсловлює судження* про ознаки класицизму в мистецтві. *Дає визначення термінів* “Просвітництво”, “класицизм”, “сентименталізм”, “галант”, “Sturm und Drang” (“штюрмерівство”), “оперна драматургія”, “opera-buffa”, “opera comique”, “зінґшпіль”. *Розкриває* зміст і трансформації античних міфів у творчості К. В. Глюка. *Характеризує* етапи оперної творчості К. В. Глюка та оперні жанри. *Встановлює* принципи композиції та драматургії реформаторських опер К. В. Глюка на прикладі одного з його творів. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Зіставляє* риси жанру опери-seria та реформаторських опер К. В. Глюка. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки класицизму в музиці, в музичній творчості К. В. Глюка, вивчені музичні твори митця.	**ПРОСВІТНИЦТВО. КЛАСИЦИЗМ. РОЗВИТОК ОПЕРИ У XVIII СТ. КРІСТОФ ВІЛЛІБАЛЬД ГЛЮК.** Епоха Просвітництва в європейській музичній культури. Стилістичне розмаїття другої половини XVIII ст.: класицизм, сентименталізм, галант. Закономірності стилю класицизм. Ознаки класицизму в різних видах мистецтв. Розвиток опери другої половини XVIII ст.: стан опери-seria та діяльність П. Метастазіо. Комедійно-побутові оперні жанри: opera-buffa, opera comique, зінґшпіль. Оперна творчість Дж. Б. Перґолезі, Д. Чімароза. **К. В. Глюк**: життєвий і творчий шлях. Етапи оперної творчості. Закономірності оперної реформи. “Орфей” — перша реформаторська опера К. В. Глюка, втілення в опері закономірностей класицизму. *<u>Музичний матеріал</u>* *Обов’язковий:* опера “Орфей” К. В. Глюка, увертюра до опери “Альцеста”. *Варіативний:* фрагменти опер “Служниця-пані” Дж. Б. Перґолезі, “Таємний шлюб” Д. Чімарози, фрагменти опери “Іфігенія в Тавриді” К. В. Глюка. *<u>Практичні заняття</u>* Композиція і драматургія реформаторських опер К. В. Глюка на прикладі опери “Орфей”. *<u>Міжпредметні зв’язки</u>* Література й мистецтво доби Просвітництва.
12 год.	*Називає* інструментальні жанри	**КЛАСИЧНІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ЖАНРИ XVIII**

	XVIII ст., італійських (Дж. Саммартіні), французьких (Ф. Госсека), австрійських, німецьких композиторів XVIII ст. та приклади їхніх творів, основні факти життєвого і творчого шляху Й. Гайдна, найважливіші його твори. *Розрізняє* ознаки мангайського симфонізму. *Добирає приклади* сонатно-симфонічних творів різних композиторів XVIII ст., взірці композицій Й. Гайдна у різних жанрах. *Дає визначення термінів* “симфонізм”, “сонатно-симфонічний цикл”, “сонатна форма”. *Характеризує* витоки, різновиди й особливості структури класичного сонатно-симфонічного циклу — симфонію, сонату, концерт, квартет тощо, етапи й жанри творчості Й. Гайдна. *Схематично зображає* структуру сонатно-симфонічного циклу і сонатної форми на прикладах творів. *Встановлює* структуру класичного оркестру у творчості Й. Гайдна. *Стисло характеризує і порівнює* ознаки симфоній Й. Гайдна на різних етапах його творчості. *Визначає* риси картинно-жанрового симфонізму. *Аналізує* принципи класичного симфонізму на прикладі однієї з “Лондонських симфоній” Й. Гайдна, його клавірних сонат, *висловлює власні судження* про ці твори.. *Зіставляє* риси ораторій Г. Ф. Генделя і Й. Гайдна. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Й. Гайдна та вивчені музичні твори.	**СТ. ЙОЗЕФ ГАЙДН** Розвиток інструменталізму у XVIII ст. Жанри сонатно-симфонічного циклу у творчості італійських, французьких, австрійських, німецьких композиторів. Мангаймська композиторська школа: творчість К. Ріхтера і Я. Стаміца. Творчість синів Й. С. Баха. Структура сонатно-симфонічного циклу в жанрі симфонії, сонати, струнного квартету і концерту. Сонатна форма. **Й. Гайдн** — представник віденського класицизму: життєвий і творчий шлях. Закономірності стилю Й. Гайдна. Етапи розвитку симфонічної творчості: ознаки симфонічного мислення, еволюція симфонічного циклу, картинно-жанровий симфонізм. Цикл “Лондонські симфонії”: історія створення, ознаки класичної симфонії у творчості композитора. Клавірна музика: сонати. Камерно-інструментальна музика: струнні квартети. Вокально-інструментальна творчість: ораторії, ораторія “Пори року”. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: симфонії №№ 45 “Прощальна”, 103, 104, “Сім слів Христа на хресті” *Варіативний:* симфонії, сонати, концерти, квартети Дж. Б. Саммартіні, К. Ріхтера, Я. Стаміца, Ф. Е. Баха, Ф. Ж. Госсека; симфонії Й. Гайдна “Роксолана” (№ 63) й інші, клавірні сонати, струнні квартети ор. 76, фрагменти мес та ораторій (“Пори року”, “Створення світу”). <u>*Практичні заняття*</u> Структура і драматургія сонатно-симфонічного циклу в симфоніях і клавірних сонатах Й. Гайдна. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Родинний палац і мистецька колекція Естергазі в Угорщині.
20 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху В. А. Моцарта, *висловлює судження* про них. *Добирає приклади* творів В. А. Моцарта у різних жанрах. *Характеризує* закономірності стилю, особливості оперної, симфо-	**ТВОРЧІСТЬ ВОЛЬФГАНГА АМАДЕЯ МОЦАРТА** **В. А. Моцарт:** життєвий і творчий шлях. Закономірності та принципи стилю. Ознаки музичної мови. Огляд оперної творчості: жанрові різновиди опери у творчості композитора, особливості драматургії зрілих опер В. А. Моцарта; жанрові риси опери-buffa у

	нічної, клавірної, вокально-інструментальної творчості митця. *Розкриває зміст* опер В. А. Моцарта *Аналізує* принципи класичного симфонізму на прикладі однієї зі симфоній В. А. Моцарта, *схематично зображає форму*. *Встановлює* особливості оперної драматургії на прикладі однієї з опер, сонатно-симфонічного циклу на прикладі сонат і концертів композитора, принципи сонатної форми на прикладі творів. *Ілюструє* власні судження фрагментами музики композитора. *Порівнює* ознаки симфонічної творчості Й. Гайдна і В. А. Моцарта, риси оперної творчості К. В. Глюка і В. А. Моцарта. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості В. А. Моцарта та вивчені музичні твори.	"Весіллі Фігаро", dramma-giocosa в опері "Дон Жуан", зінґшпілю в "Чарівній флейті". Принципи симфонічної творчості: огляд симфоній. Три останні симфонії (1788) — вершина симфонізму композитора. Клавірна творчість: сонати, фантазії. Концерти для соло інструменту з оркестром. Реквієм — вершина духовної музики композитора. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий*: опери "Весілля Фігаро" і "Дон Жуан", симфоні № 40, 41, сонати a-moll, A-dur, фантазія і соната c-moll, концерт для фортепіано з оркестром d-moll, Реквієм. *Варіативний*: фрагменти опер "Мітрідат — цар Понтійський", "Так чинять всі", "Чарівна флейта", симфонії "Празька" (№ 38), № 39, клавірні сонати і фантазії, "Eine Klaine Nacht Music" ("Маленька нічна серенада"), фрагменти концертів. <u>*Практичні заняття*</u> Структура і драматургія сонатно-симфонічного циклу в симфоніях і клавірних сонатах В. А. Моцарта. Закономірності класичної оперної драматургії на прикладі однієї з опер В. А. Моцарта. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Архітектура Зальцбурга. П. Бомарше, комедія "Божевільний день, або Одруження Фігаро".
22 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Л. Бетговена, *висловлює судження* про них. *Добирає приклади* творів Л. Бетговена у різних жанрах. *Розрізняє і стисло характеризує* стилістичні етапи творчості Л. Бетговена та основні ознаки кожного з них. *Добирає інформацію*, яка стосується теми "Бетговен і Україна". *Характеризує* особливості композиції і драматургії сонатно-симфонічних жанрів у Л. Бетговена — симфонії, сонати, концерту, струнного квартету на прикладі його творів. *Порівнює* закономірності симфонічної творчості Й. Гайдна, В. А. Моцарта й Л. Бетговена. *Зіставляє* особливості фортепіанних сонат раннього, зрілого та пізнього етапів творчості. *Визначає* особливості піанізму композитора. *Аналізує* принципи сонатної форми в симфоніях, увертюрах і форте-	**ТВОРЧІСТЬ ЛЮДВІҐА ВАН БЕТГОВЕНА** **Л. Бетговен:** життєвий і творчий шлях. Огляд жанрів. Етапи розвитку творчості і стилю. Закономірності музичної мови. Симфонічна творчість — вершина класицизму: конфліктний симфонізм, програмові симфонічні увертюри, увертюра "Еґмонт". Принципи симфонізму на прикладі симфоній № №3, 5, 6, 9. Фортепіанна творчість: еволюція стилю фортепіанних сонат. Концерти для інструментів з оркестром. Жанри камерно-інструментальної музики: скрипкові сонати, струнні квартети. Опера "Фіделіо". "Урочиста меса". <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов'язковий*: увертюра "Еґмонт", симфонія № 3, 5, 9, фортепіанні сонати № 1, 8, 14, 17, 21, 23, скрипковий концерт. *Варіативний:* фрагменти симфонії, фортепіанні сонати різних етапів, багателі, фортепіанні концерти, варіації на українські теми зі зб. "24 пісні різних народів" струнні квартети ор. 59 (присвячені А. Розумовському), фрагменти опери "Фіделіо", фрагменти "Урочистої меси". <u>*Практичні заняття*</u> Структура і драматургія сонатно-симфонічного циклу в симфоніях і сонатах Л. Бетговена. Л. Бетговен та

	піанних сонатах Л. Бетговена, *висловлє судження* про образний зміст творів. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Л. Бетговена та вивчені музичні твори.	Україна. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Ф. Шиллер, ода "До Радості", Й. В. Ґете, трагедія "Еґмонт".
2 год.	*Називає* етапи романтизму, найважливіших представників романтизму в різних видах мистецтв, національні композиторські школи та їхніх представників. *Встановлює* ознаки романтизму в різних видах мистецтв. *Дає визначення термінів* "романтизм", "романтичний". *Розрізняє* образно-тематичні напрями романтизму, ознаки раннього, зрілого й пізнього романтизму. *Характеризує* різновиди музичних жанрів у творчості романтизму та визначає їхні особливості. *Порівнює* стилістичні засади класицизму та романтизму. *Висловлює судження* про ознаки романтизму в мистецтві.	**МУЗИЧНА КУЛЬТУРА XIX СТ. РОМАНТИЗМ.** Епоха Романтизму в європейській музиці. Ознаки романтизму в різних видах мистецтв. Етапи й тематичні напрями мистецтва Романтизму. Національні композиторські школи. Жанрова система музичного мистецтва Романтизму. Музично-виразові засоби. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> "La campanella" (концерт для скрипки з оркестром № 2) Н. Паганіні, "Мрії любові" Ф. Ліста, романси різних композиторів. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Література й мистецтво романтизму.
18 год.	*Називає* національні оперні школи першої половини XIX ст., їхніх представників та головні твори, факти життєвого шляху Дж. Россіні, К. М. Вебера, М. Глінки. *Характеризує* оперну творчість Дж. Россіні, В. Белліні, Ґ. Доніцетті, Дж. Мейєрбера, К. М. Вебера, М. Глінки. *Розкриває і коментує основний зміст* оперних сюжетів — "Севільського цирульника", "Вільгельма Теля" Дж. Россіні, "Норми" В. Белліні, "Любовного напою" Ґ. Доніцетті, "Гугенотів" Дж. Мейєрбера, "Фрайшютца" К.-М. Вебера, "Івана Сусаніна" М. Глінки. *Аналізує* жанрові особливості, композицію та драматургію вказаних опер композиторів Дж. Россіні, В. Белліні, Ґ. Доніцетті, Дж. Мейєрбера, К. М. Вебера, М. Глінки. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Порівнює* ознаки опер та оперні	**РОЗВИТОК ОПЕРИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ.** Італійська опера першої половини XIX ст. Творчість **Джоакіно Россіні:** життєвий і творчий шлях, оперна творчість, опери "Севільський цирульник", "Вільгельм Тель". **Вінченцо Белліні:** творчий портрет, опера "Норма". **Ґаетано Доніцетті:** творчий портрет, опери "Любовний напій", "Дон Паскуале". Німецька романтична опера. **Карл-Марія Вебер**: життєвий і творчий шлях, огляд жанрів, опера "Фрайшютц". Французька романтична опера. **Джакомо Мейєрбер:** творчий портрет, опера "Гугеноти". Стан російської музичної культури у першій половині XIX ст. **М. Глінка:** родоначальник російської композиторської школи, життєвий і творчий шлях, огляд жанрів. Оперна творчість М. Глінки, жанрові особливості опери "Іван Сусанін". <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий:* опера "Севільський цирульник" Дж. Россіні, опера "Фрайшютц" К.-М. Вебера. *Варіативний:* фрагменти опер "Вільгельм Тель" Дж. Россіні, "Норма" В. Белліні, "Любовний напій",

	жанри різних національних шкіл. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві риси ранньоромантичної опери на прикладі творчості Дж. Россіні, В. Белліні, Ґ. Доніцетті, Дж. Мейєрбера, К. М. Вебера, М. Глінки та їхні вивчені музичні твори.	“Дон Паскуале” Ґ. Доніцетті, “Евріанта” К. М. Вебера, “Гугеноти” Дж. Мейєрбера, “Іван Сусанін” М. Глінки. <u>*Практичні заняття*</u> Національні жанрові різновиди опери першої половини XIX ст. та їхні особливості. М. Глінка і С. Гулак-Артемовський. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> П. Бомарше, комедія “Севільський цирульник”, Ф. Шиллер, драма “Вільгельм Тель”. Поезія О. Пушкіна й М. Лермонтова в музиці.
16 год	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Ф. Шуберта і Ф. Мендельсона, *висловлює судження* про цікаві факти їхнього життєпису. *Встановлює* ознаки раннього романтизму в музичній творчості. *Дає визначення термінів* “лірико-пісенний стиль”, “пісенний симфонізм”. *Характеризує* камерно-вокальну творчість Ф. Шуберта, фортепіанну й симфонічну творчість Ф. Шуберта і Ф. Мендельсона. *Аналізує* композиційні принципи пісень та вокальних циклів, “Незакінченої симфонії” Ф. Шуберта, концерту для скрипки з оркестром e-moll, увертюри “Сон в літню ніч” Ф. Мендельсона, *коментує* їхній образний і музичний зміст. *Встановлює* ознаки нових романтичних жанрів у фортепіанній музиці Ф. Шуберта і Ф. Мендельсона. *Порівнює* особливості драматургії “Незакінченої симфонії” Ф. Шуберта і класичних симфонізм. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Ф. Шуберта, Ф. Мендельсона, вивчені музичні твори композиторів.	**РАННІЙ РОМАТИЗМ В МУЗИЦІ. ФРАНЦ ШУБЕРТ. ФЕЛІКС МЕНДЕЛЬСОН.** **Ф. Шуберт:** життєвий і творчий шлях. Жанрова палітра творчості. Ознаки лірико-пісенного стилю. Камерно-вокальна творчість: пісні на тексти Й. В. Ґете, вокальні цикли “Прекрасна млинарка”, “Зимовий шлях”, останні пісні у збірнику “Лебедина пісня”. Симфонічна творчість: огляд симфоній, риси пісенного симфонізму, “Незакінчена симфонія”. Фортепіанні жанри. **Ф. Мендельсон:** життєвий і творчий шлях, музично-громадська діяльність. Ознаки романтизму в композиторській творчості. Жанри фортепіанної музики: цикл “Пісні без слів”. Симфонічна творчість: концерти, концерт для скрипки з оркестром e-moll, програмова симфонічна музика — увертюри, симфонії. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: Ф. Шуберт — “Ave, Maria”, Ґретхен за прялкою”, балада “Лісовий цар”, “Серенада” зі збірника “Лебедина пісня”, вокальний цикл “Прекрасна млинарка”, вокальний цикл “Зимовий шлях”, “Незакінчена симфонія”, музичні моменти; Ф. Мендельсон — концерт для скрипки з оркестром e-moll, увертюра “Сон в літню ніч”. *Варіативний:* Ф. Шуберт — пісні, фортепіанні сонати, фрагменти симфонії C-dur, струнний квартет “Смерть і дівчина”, квінтет “Форель”, фрагменти мес; Ф. Мендельсон — музика до комедії У. Шекспіра “Сон в літню ніч”, пісні без слів, фрагменти “Італійської симфонії”, “Реформаційної симфонії”. <u>*Практичні заняття*</u> Жанрові різновиди пісень Ф. Шуберта. Риси лірико-пісенного стилю на прикладі одного з творів Ф. Шуберта і Ф. Мендельсона. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Поезія Й. В. Ґете.

11 КЛАС (12 років) /10 КЛАС (11 років)

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 72 год., на тиждень — 2 год.
Резервний час — 6 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/Учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
30 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху М. Лисенка, напрями його громадської діяльності та здобутки у різних сферах творчості, українських композиторів — учнів М. Лисенка. *Висловлює судження* про вплив М. Лисенка на українську музику другої половини XIX — початку XX ст. *Характеризує* хорову, камерно-вокальну, театральну, фортепіанну та інструментальну творчість М. Лисенка. *Встановлює* національні та пізньоромантичні джерела стилю М. Лисенка. *Визначає* зміст і напрямки фольклористичної діяльності, типи і принципи опрацювання народних пісень у творчості М. Лисенка. *Аналізує* зміст і композиційну структуру “Музики до “Кобзаря” Т. Шевченка”, взірці творів циклу в різних жанрах, особливості оперної драматургії на прикладі опер “Різдвяна ніч”, “Тараса Бульба”, “Ноктюрн”, риси піанізму на прикладі різних фортепіанних жанрів. *Простежує* особливості “музичного прочитання” М. Лисенком поезії Т. Шевченка та інших українських поетів. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості М. Лисенка і вивчені музичні твори.	**ТВОРЧІСТЬ МИКОЛИ ЛИСЕНКА** М. Лисенко: життєвий і творчий шлях. Музично-громадська, фольклористична й педагогічна діяльність. Джерела і витоки стилю: вплив музичного мистецтва козацької доби а поетичної творчості Т. Шевченка на формування стилю композитора. Записи й обробки українських народних пісень: тематичні групи, жанрові різновиди, принципи опрацювання фольклору. Цикл “Музика до “Кобзаря” Тараса Шевченка”: зміст і структура серій, тематичні цикли (музика до “Гайдамаків”, поема “Гамалія”, цикл “В Казематі”), “Заповіт” — перший твір циклу, особливості кантат, хорів і солоспівів. Камерно-вокальна творчість: солоспіви на слова українських поетів. Духовна музика (гимн “Боже, великий, єдиний”). Оперна творчість: традиції й особливості театральної музики, опери “Різдвяна ніч”, “Тарас Бульба”, “Енеїда”, “Ноктюрн”. Фортепіанна музика. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* “Музика до “Кобзаря” Тараса Шевченка” — “Заповіт”, кантати “Б’ють пороги”, “Радуйся, ниво”, солоспіви “Ой, одна”, “Гетьмани”, “Ой, Дніпре, мій Дніпре”, “Садок вишневий”, “Мені однаково”, цикли солоспівів на поезії Г. Гайне та І. Франка, “Боже великий єдиний”, “Камо пойду от лиця Твого”, опери “Різдвяна ніч”, “Тарас Бульба”,“Ноктюрн”, хор з опери “Утоплена” “Туман хвилями лягає”, “Українська сюїта”, “Українська рапсодія № 2: думка-шумка”, елегія fis-moll *Варіативний*: обробкий народний пісень, хори і солоспіви з “Музики до “Кобзаря” Тараса Шевченка”, солоспіви на тексти Лесі Українки, О. Олеся та ін., фрагменти опер, зокрема “Енеїда”, фортепіанні твори. <u>*Практичні заняття*</u> Музичні традиції козацької доби і творчість М. Лисенка. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Поетична творчість Т. Шевченка.
10 год.	*Називає* основні факти розвитку музичної культури Галичини кінця XIX — початку XX ст, осередки роз-	**УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА ТВОРЧІСТЬ ГАЛИЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX — ПОЧАТКУ XX СТ.***

	витку української музики й основні музичні установи, провідні музичні жанри, видатних музикантів, основні факти життєвого шляху С. Воробкевича, В. Матюка, А. Вахнянина, О. Нижанківського, Д. Січинського. *Простежує* традиції перемишльської школи, ознаки романтизму і сентименталізму в музиці українських галицьких композиторів вказаного часу. *Встановлює факти* впливу М. Лисенка на діяльність і творчість українських галицьких композиторів. *Визначає* роль діяльності цих митців у розвитку української музики, музичної освіти та виконавства. *Характеризує* хорову, камерно-вокальну й театральну творчість С. Воробкевича, В. Матюка, А. Вахнянина, О. Нижанківського, Д. Січинського. *Аналізує* стильові ознаки творчості композиторів на прикладі їхніх творів (солоспівів В. Матюка, О. Нижанківського, Д. Січинського; їхніх хорових творів, кантати “Лічу в неволі” Д, Січинського). *Стисло характеризує* композицію і драматургію першої української опери в Галичині “Купало” А. Вахнянина. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Висловлює судження* щодо питання популяризації окремих творів цих композиторів як народних пісень. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості українських композиторів Галичини другої половини XIX ст. і вивчені музичні твори.	Музична культура Галичини другої половини XIX — початку XX ст.: полінаціональні традиції (Ф. К. Моцарт, Й. Рукгабер, К. Мікулі). Розвиток стилю і жанрів перемишльської композиторської школи. М. Лисенко й Галичина. Хорове товариство “Боян” і значення його діяльності. Утворення Вищого музичного інституту ім. Миколи Лисенка. **С. Воробкевич**: життєвий шлях, музична творчість. Хори на власні поезії на вірші Т. Шевченка **В. Матюк:** життєвий і творчий шлях, камерно-вокальна творчість — солоспіви, хори та хорові пісні. **А. Вахнянин:** Життєвий шлях, музично-громадська діяльність. Театральна і хорова творчість. Опера “Купало”. **О. Нижанківський:** життєвий шлях, музично-громадська діяльність. Камерно-вокальна і хорова творчість. **Д. Січинський**: життєвий і творчий шлях. Хорова і камерно-вокальна творчість. Твори на слова Т. Шевченка. Кантата “Лічу в неволі”. *<u>Музичний матеріал:</u>* *Обов’язковий*: С. Воробкевич — хори на сл. Т. Шевченка “Огні горять”, “Минають дні”, “Три шляхи”, В. Матюк — солоспів “Веснівка”, А. Вахнянин — опера “Купало”, О. Нижанківський — солоспіви “Минули літа молоді”, “Не видавай мене заміж”, “О, не забудь”Д. Січинський — кантата “Лічу в неволі”, солоспіви “Не співайте мені сеї пісні”, “Як почуєш вночі”, “І золотої, й дорогої”, “Із сліз моїх” *Варіативний:* С. Воробкевич — хори “Заграй ми, цигане старий”, “Там, де Ятрань круто в’ється”, “Мово рідна”, “Над Прутом у лузі”; В. Матюк — солоспів “Родимий краю” з драми “Капрал Тимко”, хори “Крилець”, “Не згасайте ясні зорі”, духовні хори; А Вахнянин — “Хор норманів” з музики до трагедії “Ярополк”, хори і солоспіви; О. Нижанківський — хори “Гуляли”, “Царю небесний”; Д. Січинський — пісні “Не пора”, “Чом, чом, чом, земле моя”. *<u>Практичні заняття</u>* Стилістичні ознаки солоспіву у творчості В. Матюка, О. Нижанківського і Д. Січинського. *<u>Міжпредметні зв’язки</u>* Українська поезія та живопис Галичини другої половини XIX ст.
26 год.	*Називає* основні факти розвитку української музики на початку XX ст., українських композиторів, факти їхнього життєвого шляху, взірці творів у різних жанрах. *Висловлює судження* щодо долі українських музикантів у період національно-визвольних змагань 1914 —	**ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ ПОЧАТКУ XX СТ. МИКОЛА ЛЕОНТОВИЧ. ОЛЕКСАНДР КОШИЦЬ. КИРИЛО СТЕЦЕНКО. ЯКІВ СТЕПОВИЙ. ФЕДІР ЯКИМЕНКО.** Напрямки й тенценції розвитку української музики початку XX ст. Традиції М. Лисенка. Вплив нових мистецьких течій. **М. Леонтович:** життєвий і творчий шлях, музично-

	1921 рр. *Характеризує* ознаки мистецьких напрямків початку ХХ ст. (імпресіонізму, символізму, експресіонізм, неоромантизму тощо) та *визначає* їхні особливості в українській музиці. *Характеризує* творчість М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка, Я. Степового, Ф. Якименка в різних жанрових сферах, простежує витоки музичного стилю цих композиторів. *Аналізує* музично-виразові особливості хорових обробок народних пісень у творчості М. Леонтовича й О. Кошиця, жанрів духовної музики М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка, стильові ознаки хорової та камерно-вокальної музики М. Леонтовича, К. Стеценка і Я. Степового, особливості інструментальних жанрів у творчості Я. Степового і Ф. Якименка на прикладі окремих творів, жанрові ознаки фольк-опери "На Русалчин Великдень" М. Леонтовича й "монодрами Іфігенія в Тавриді" К. Стеценка. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка, Я. Степового, Ф. Якименка та вивчені їхні музичні твори.	педагогічна діяльність. Українська народна пісня і стиль М. Леонтовича. Духовна музика, Літургія — одна з вершин української духовної музики. Різновиди хорових обробок українських пісень. Хори на слова українських поетів. "На Русалчин Великдень" — взірець жанру фольк-опери. **О. Кошиць:** життєвий шлях, концертно-диригентська діяльність, "Українська Республіканська Капела". Хорова творчість: обробки українських народних пісень і духовні твори. **К. Стеценко:** життєвий і творчий шлях. Джерела музичного стилю. Хорова творчість: жанри духовної музики — Літургія для 6-голосого хору, кантати і хори. Камерно-вокальна творчість: солоспіви. Театральна музика: риси монодрами в опері "Іфігенія в Тавриді". **Я. Степовий:** життєвий і творчий шлях. Камерно-вокальні і фортепіанні мініатюри у творчості. Вокальні цикли: "Барвінки". Фортепіанні композиції: особливості фортепіанної творчості, "Прелюд пам'яті Т. Шевченка". **Ф. Якименко:** життєвий і творчий шлях. Риси імпресіонізму та символізму. Інструментальна музика. *<u>Музичний матеріал:</u>* *Обов'язковий:* М. Леонтович — "Сніжок", "Козака несуть", "Дударик", "Щедрик", "Женчичок-бренчичок", "Зайчик", "за городом качки пливуть", "Ой, з-за гори кам'яної", "Пряля", "Ой, зійшла зоря", "Легенда", "Смерть", "Прелюдія", фрагменти Літургії, опера "На Русалчин Великдень"; О. Кошиць — Літургія № 3, "Ой, ходить сон" за фортепіанною колисковою В. Барвінського, обробки історичних пісень; К. Стеценко — фрагменти Літургії для 6-голосого хору, кантата "Шевченкові", солоспіви "Плавай, плавай, лебедонько", "Вечірня пісня", "Цар Горох", фрагменти опери "Іфігенія в Тавриді"; Я. Степовий - цикли "Барвінки" та "Пісні настрою", Прелюд пам'яті Т. Шевченка; Ф. Якименко — поема-ноктюрн "Ангел". *Варіативний*: М. Леонтович — хорові обробки й хори, О. Кошиць — хорові обробки, "Богородичні догмати", фрагменти Літургії; К. Стеценко — фрагменти Панахиди в пам'ять М. Лисенка, Літургії для народного хору, хори і солоспіви, Я. Степовий — солоспіви і фортепіанні прелюди; Ф. Якименко — фортепіанні і скрипкові твори. *<u>Практичні заняття</u>* Композиційні й музично-виразові особливості хорових обробок українських народних пісень у творчості композиторів початку ХХ ст. (М. Леонтович, О. Кошиць). Образи української поезії в камерно-вокальних творах К. Стеценка і Я. Степового.

		Міжпредметні зв'язки Поезія О. Олеся; живопис О. Мурашка.

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 144, з них резервні — 8 год.
на тиждень — 4 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/Учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
18 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Н. Паганіні, Р. Шумана, Г. Берліоза; *коментує* факти життєпису композиторів *Виявляє* ознаки зрілого роматизму в музичному мистецтві. *Встановлює* індивідуальні джерела й риси стилю Н. Паганіні, Р. Шумана, Г. Берліоза. *Дає визначення термінів* "портретно-мозаїчна драматургія", "сюжетно-театральний симфонізм", "романтичний концертно-віртуозний стиль". *Характеризує* особливості скрипкової творчості Н. Паганіні, фортепіанної і камерно-вокальної творчості Р. Шумана, симфонічної творчості Г. Берліоза. *Аналізує* ознаки сюїти та мікро-варіаційну техніку "Карнавалу", особливості сюїти в "Дитячих сценах" Р. Шумана, втілення поезії Г. Гайне у циклі "Любов поета" Р. Шумана, принципи сюжетно-театрального симфонізму у "Фантастичній симфонії" Г. Берліоза; *висловлює судження* щодо образного й музичного змісту творів. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Н. Паганіні, Г. Берліоза й Р. Шумана, вивчені їхні музичні твори.	**ТВОРЧІСТЬ КОМПОЗИТОРІВ — ПРЕДСТАВНИКІВ ЗРІЛОГО РОМАНТИЗМУ: НІКОЛО ПАГАНІНІ, РОБЕРТ ШУМАН, ГЕКТОР БЕРЛІОЗ.** **Н. Паганіні:** життєвий і творчий шлях. Віртуозне концертне виконавство. Витоки романтичного стилю. Скрипкові каприси та концерти. **Р. Шуман:** життєвий і творчий шлях, музично-критична діяльність. Зміст та образи композиторської творчості, нові риси музичної мови. Програмові фортепіанні цикли та сюїти, принципи портретно-мозаїчної драматургії в циклі "Карнавал", "Симфонічні етюди", "Дитячі сцени". Камерно-вокальна творчість: лірико-психологічні образи циклу "Любов поета". Інструментальна творчість: огляд симфоній. **Г. Берліоз** — представник французького романтизму, життєвий і творчий шлях. Симфонічна творчість: принципи програмного симфонізму, огляд симфоній, "Фантастична симфонія". *Музичний матеріал* *Обов'язковий*: Р. Шуман — фортепіанний цикл "Карнавал", "Дитячі сцени", вокальний цикл "Любов поета"; Г. Берліоз — "Фантастична симфонія". *Варіативний*: Н. Паганіні — каприси, фрагменти скрипкових концертів; Р. Шуман — фортепіанні сюїти, "Симфонічні етюди", фрагменти симфоній; Г. Берліоз — фрагменти симфонії "Ґарольд і Італії", "Траурно-тріумфальної симфонії". *Практичні заняття* Особливості втілення програми на прикладі вибраних творів Р. Шумана та Г. Берліоза. Модифікації сонатно-симфонічного циклу у творах Г. Берліоза. *Міжпредметні зв'язки* Дж. Ґ. Байрон, поема "Паломництво Чайльда Ґарольда". Г. Гайне, "Ліричне інтермеццо".
17 год.	*Називає* представників польської культури XIX ст., основні факти життєвого і творчого шляху Ф. Шопена і С. Монюшка; *коментує* ці факти. *Встановлює* національні витоки	**ПОЛЬСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА РОМАНТИЗМУ. ФРІДЕРІК ШОПЕН. СТАНІСЛАВ МОНЮШКО.** Огляд польського музичного мистецтва XIX ст. **Ф. Шопен:** життєвий і творчий шлях, принципи романтичного пісенного піанізму. Фортепіанна твор-

	творчості Ф. Шопена і С. Монюшка. *Виявляє* факти взаємозв'язків польських музикантів та України; *висловлює судження* про них. *Дає визначення термінів* "романтичний пісенний піанізм". *Характеризує* фортепіанні жанри у творчості Ф. Шопена, оперну творчість С. Монюшка. *Визначає* національні й роматичні витоки музичної мови Ф. Шопена. *Аналізує* композицію і драматургію вибраних мазурок, полонезів, ноктюрнів, циклу "24 прелюдії", циклу етюдів, балада № 1 g-moll Ф. Шопена, сонати № 2 b-moll. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки польської музики романтизму, риси творчості Ф. Шопена й С. Монюшка, вивічені музичні твори.	чість: національні джерела творчості в мазурках і полонезах, цикл "24 прелюдії", вальси, ноктюрни, етюди, балади. Сонатно-симфонічні композиції (сонати, концерти). Камерно-вокальна творчість. **С. Монюшко:** життєвий і творчий шлях, огляд жанрів, польська романтична опера, опера "Галька". <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов'язковий*: Ф. Шопен — цикл "24 прелюдії", цикл "24 етюди", балада № 1 g-moll, соната № 2 b-moll *Варіативний:* Ф. Шопен — мазурки, полонези, вальси, концерт e-moll для фортепіано з оркестром, віолончельна соната, пісні; С. Монюшко — фрагменти опер. <u>*Практичні заняття*</u> Польський романтизм і Україна. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> А. Міцкевич, поеми "Світезянка", "Конрад Валленрод".
14 год.	*Називає* основні факти життєвого шляху Ф. Ліста, *коментує їх*. *Дає визначення термінів:* "романтичний концертно-віртуозний піанізм", "вербункош", "рапсодія", "симфонічна поема". *Добирає інформацію* до тем "Ф. Ліст і Україна", "Музично-громадська діяльність Ф. Ліста для угорської культури". *Характеризує* еволюцію творчості і стилю Ф. Ліста на кожному етапі, жанрові напрями творчості. *Аналізує* особливості програмового мислення Ф. Ліста на прикладі його фортепіанних та симфонічних творів (етюдів, циклу "Роки паломництва", симфонічних поем), *висловлює судження* про образний і музичний зміст творів. *Стисло характеризує* особливості жанрів транскрипції і парафрази, рапсодії, симфонічної поеми. *Встановлює* національні особливості рапсодій. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори.	**УГОРСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА РОМАНТИЗМУ. ТВОРЧІСТЬ ФЕРЕНЦА ЛІСТА** **Ф. Ліст:** життєвий і творчий шлях, діяльність Ф. Ліста у контексті угорської музичної культури. Національні витоки творчості, "вербункош". Етапи творчості та стилю, стилістичні новації пізнього етапу творчості. Фортепіанна творчість: романтичний концертно-віртуозний піанізм. Огляд фортепіанних жанрів: транскрипції, рапсодії, етюди. Цикл "Роки паломництва". Сонати і концерти. Симфонічна творчість: симфонічні поеми, "Мазепа", "Прелюди". <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий:* фортепіанний цикл "Роки паломництва", фортепіанна соната h-moll, симфонічні поеми "Мазепа", "Прелюди" *Варіативний:* транскрипції, рапсодії, парафрази, етюди, фортепіанні концерти, "Мефісто-вальси", фрагменти симфонічних поем і симфоній. <u>*Практичні заняття:*</u> Ф. Ліст і Україна. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Й. В. Ґете, поема "Фауст".

	Розрізняє на слух суттєві риси музичної творчості Ф. Ліста і вивчені музичні твори.	
16 год	*Називає* важливі події в розвитку російського музичного мистецтва середини XIX ст., членів групи “Могуча кучка”, естетичні ідеї “Могучої кучки” і *коментує їх*, факти життєвого і творчого шляху представників цієї групи, їхні основні музичні твори. *Характеризує* ознаки епічної драматургії в музичних творах О. Бородіна, особливості стилю та музичної мови М. Мусоргського, риси оперної творчості М. Римського-Корсакова на прикладі творів. *Розкриває* зміст, драматургійні особливості, жанрові джерела музично-психологічної драми М. Мусоргського в опері “Борис Годунов”. *Аналізує* прийоми психологічного реалізму в музичній мові пісень та у характеристиці головних героїв опери “Борис Годунов” М. Мусоргського, музично-виразові засоби у творах О. Бородіна. *Зіставляє та порівнює* особливості оперної творчості О. Бородіна, М. Мусоргського, М. Римського-Корсакова. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів . *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки російської музики 60-70-х рр. XIX ст., риси музичної творчості О. Бородіна, М. Мусоргського, М. Римського-Корсакова, їхні основні музичні твори.	**РОСІЙСЬКА КОМПОЗИТОРСЬКА ШКОЛА 60 —70-Х РР. XIX СТ. МОДЕСТ МУСОРГСЬКИЙ.** Стан музичної культури Росії середини XIX ст. Діяльність та головні ідеї групи “Могуча кучка”. Огляд творчості композиторів. **О. Бородін:** життєвий і творчий шлях, огляд жанрів. Риси епічної драматургії на прикладі творів різних жанрів. Опера “Князь Ігор”. **М. Римський-Корсаков:** життєвий і творчий шлях, особливості оперної творчості, симфонічна сюїта “Шехеразада”. **М. Мусоргський:** життєвий і творчий шлях. Риси реалізму в музиці. Композиція і драматургія психологічної драми на прикладі опери “Борис Годунов”. Камерно-вокальна творчість: жанрові різновиди пісень, вокальні цикли. Фортепіанний цикл “Картинки з виставки”. Українська тематика у творчості. <u>*Музичний матеріал:*</u> *Обов’язковий*: фрагменти опери “Князь Ігор” О. Бородіна, опера “Борис Годунов” М. Мусоргського, симфонічна сюїта “Шехеразада” *Варіативний*: фантазія “Ісламей” М. Балакірєва, пісні, фрагменти “Богатирської симфонії” О. Бородіна, пісні та вокальні цикли, цикл “Картинки з виставки” М. Мусоргського, фрагменти опер М. Римського-Корсакова (“Снігуронька”, “Царева наречена”). <u>*Практичні заняття*</u> М. Гоголь у творчості російських композиторів. Казкові мотиви в операх. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Творчість художників “Товариства пересувних виставок”.
30 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху Р. Ваґнера, Дж. Верді, Й. Брамса, їхні основні твори. *Встановлює* національні та пізньоромантичні витоки творчості Р. Ваґнера, Дж. Верді, Й. Брамса. *Розкриває зміст* сюжетів основних опер Р. Ваґнера і Дж. Верді та *висловлює судження* про них. *Характеризує* етапи оперної творчості Р. Ваґнера та Дж. Верді, при-	**ПІЗНІЙ РОМАНТИЗМ. ТВОРЧІСТЬ РІХАРДА ВАҐНЕРА, ДЖУЗЕППЕ ВЕРДІ, ЙОГАНЕСА БРАМСА** **Р. Ваґнер:** життєвий і творчий шлях. Етапи оперної творчості. Принципи реформування опери. Характеристика опер: “Тангойзер”, “Лоенґрін”, особливості пізніх опер. **Дж. Верді:** життєвий і творчий шлях. Етапи оперної творчості. Національні традиції оперної творчості. Психологічні драми Дж. Верді: “Ріґолетто”, “Травіата”, “Аїда”, особливості пізніх опер. Реквієм. **Й. Брамс:** життєвий і творчий шлях. Пізньороман-

	йоми оперної драматургії на прикладах основних опер Р. Ваґнера і Дж. Верді, риси симфонічного мислення Й. Брамса на прикладі однієї зі симфоній, особливості камерного стилю в пізній творчості Й. Брамса. *Порівнює* ознаки музичної психологічної драми у творчості Р. Ваґнера, Дж. Верді, М. Мусоргського. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музичної творчості Р. Ваґнера, Дж. Верді, Й. Брамса, їхні вивчені музичні твори.	тичні й неокласичні тенденції творчості. Симфонічна творчість: джерела симфонізму, особливості драматургії симфонії № 4. Жанри камерно-інструментальної і фортепіанної творчості: капріччіо, інтермеццо. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий:* увертюра до опери "Тангойзер", опера "Лоенґрін" Р. Ваґнера; опери "Ріґолетто", "Травіата" "Аїда" Дж. Верді; симфонія № 4 Й. Брамса, інтермеццо ор. 119. *Варіативний:* фрагменти опер "Трістан і Ізольда", "Перстень нібелунгів", "Нюрнберзькі майстерзінґери" Р. Ваґнера; фрагменти опер "Набуко", "Отелло", "Фальстаф", Реквієму Дж. Верді; симфонія № 3, варіації на тему Генделя, угорські танці, кларнетові сонати й квінтет Й. Брамса. <u>*Практичні заняття*</u> Пізньоромантична опера: особливості сюжетів та витоки драматургії. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Драми В. Гюґо ("Король забавляється") і О. Дюма ("Дама з камеліями).
24 год	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху П. Чайковського, основні жанри і твори. *Встановлює* факти українського походження й українські зв'язки у біографії П. Чайковського, українські витоки музичної мови композитора. *Розкриває* пізньоромантичні джерела стилю П. Чайковського. *Зіставляє* творчість російських композиторів з "Могучої кучки" та П. Чайковського, оперну творчість П. Чайковського та Дж. Верді. *Характеризує* симфонічне мислення, ознаки театральної драматургії П. Чайковського на прикладі його творів, теми й образи камерно-вокальної музики, *коментує* їхній образний та музичний зміст. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух*суттєві ознаки творчості П. Чайковського та вивчені музичні твори.	**ТВОРЧІСТЬ ПЕТРА ЧАЙКОВСЬКОГО** **П. Чайковський:** життєвий і творчий шлях. Ознаки пізнього романтиму у творчості. Українські витоки стилю П. Чайковського. Симфонічна творчість: джерела й ознаки симфонізму, програмова оркестрова музика, увертюра-фантазія "Ромео і Джульєта". Ранні симфонії: "Українська". "Велика тріада" симфоній: симфонії № 4, 6. Театральна творчість: огляд балетів та опер. Сюжети О. Пушкіна в оперній творчості П. Чайковського: "Євгеній Онєгін", "Пікова Дама". Камерно-вокальна музика. Фортепіанна творчість: фортепіанний концерт № 1. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий*: увертюра-фантазія "Ромео і Джульєта", симфонія № 2, 4, 6, опера "Євгеній Онєгін", "Пікова Дама", фортепіанний концерт № 1 *Варіативний:* симфонічна фантазія "Франческа да Ріміні", програмова симфонія "Манфред", фрагменти опер і балетів, романси, фрагменти Літургії. <u>*Практичні заняття*</u> П. Чайковський та Україна. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> О. Пушкін, поема "Євгеній Онєгін", повість "Пікова Дама"; У. Шекспір, "Ромео і Джульєта".
17 год.	*Називає* представників французької, та чеської композиторських шкіл і представників музичних	**НАЦІОНАЛЬНІ КОМПОЗИТОРСЬКІ ШКОЛИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ.** **Французька музична культура** другої половини

	культур країн Скандинавії в другій половині XIX ст., їхні основні твори, національні музичні жанри, основні факти життєвого і творчого шляху Ш. Гуно, Ж. Бізе, Б. Сметани, А. Дворжака, Е. Ґріґа. *Встановлює* національні джерела творчості Ш. Гуно, Ж. Бізе, Б. Сметани, А. Дворжака, Е. Ґріґа, Я. Сібеліуса, *характеризує* національні особливості музичної мови композиторів. *Дає визначення жанрів* “полька”, “фуріант”, “халінг”, “спрінґданс”. *Характеризує* особливості жанру ліричної опери, її представників. *Аналізує* ознаки композиції та драматургії опери “Фауст” Ш. Гуно, “Кармен” Ж. Бізе, симфонічну творчість Б. Сметани та А. Дворжака на прикладі їхніх творів, фортепіанну творчість Е. Ґріґа на прикладі фортепіанного концерту та оркестрової сюїти “Пер Ґюнт”. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки фарнцузької, чеської, норвезької музики Романтизму, риси творчості Ж. Бізе, Ш. Гуно, Б. Сметани, А. Дворжака, Е. Ґріґа, вивчені музичні твори.	XIX ст.Огляд творчості французьких композиторів К. Сен-Санса, С. Франка, Ґ. Форе. Особливості жанру ліричної опери. Творчий портрет **Ш. Гуно:** Опера “Фауст”. **Ж. Бізе:** життєвий і творчий шлях, опера “Кармен”. **Чеська музична культура** другої половини XIX ст., джерела національного стилю. **Б. Сметани**: життєвий і творчий шлях, витоки стилю, огляд симфонічної та оперної музики. Симфонічний цикл “Моя Батьківщина”. **А. Дворжака:** життєвий і творчий шлях, витоки стилю, риси пізнього романтизму, інструментальна творчіст, симфонія № 9 “З Нового Світу”. “Слов’янські танці”. **Музична культура країн Скандинавії** XIX ст. **Е. Ґріґ**: життєвий і творчий шлях, витоки стилю. Огляд фортепіанної творчості: фортепіанний концерт a-moll. Оркестрові сюїти з музики до драми Г. Ібсена “Пер Ґюнт”. Творчий портрет **Я. Сібеліуса.** <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: Опера “Фауст” Ш. Гуно, опера “Кармен” Ж. Бізе, симфонічна поема “Влтава” Б. Сметани, симфонія № 9 “З Нового Світу” А. Дворжака, фортепіанний концерт a-moll, симфонічна сюїта “Пер Ґюнт” № 1 Е. Ґріґа. *Варіативний*: “Ave Maria” Й. С. Бах-Ш. Гуно, фрагменти оркестрової сюїти “Арлезіанка” Ж. Бізе, “Карнавал тварин”, концерти К. Сен-Санса, твори Ґ. Форе, С. Франка, симфонічні поеми, фрагменти опери “Продана наречена” Б. Сметани, віолончельний концерт, “Слов’янські танці” А. Дворжака, скрипкові твори Я. Сібеліуса. <u>*Практичні заняття*</u> Чеська музика і творчість українських композиторів Галичини. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> П. Меріме, новела “Кармен”; творчість Г. Ібсена.

12 КЛАС (12 років) /11 КЛАС (11 років)

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 72 год., на тиждень — 2 год.
Резервний час — 6 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/Учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
19 год.	*Називає* основні факти розвитку української галицької музичної культури першої половини XX ст., мистецькі напрямки й течії, факти життєвого і творчого шлях Ф. Колесси,	**УКРАЇНСЬКА ГАЛИЦЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ. ФІЛАРЕТ КОЛЕССА. СТАНІСЛАВ ЛЮДКЕВИЧ. ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ.** Стилістичні тенденції розвитку української музики

	С. Людкевича, В. Барвінського, напрямки їхньої діяльності, вагомі музичні твори в різних жанрах, *висловлює судження* факти життєпису цих композиторів.. *Стисло характеризує* діяльність у сфері фольклористики Ф. Колесси та її вплив на його музичну творчість, музикознавчу й педагогічну діяльність С. Людкевича і В. Барвінського, етапи й головні жанрові сфери творчості композиторів. *Визначає і простежує* ознаки різних стилів і напрямів початку ХХ ст. у творчості С. Людкевича і В. Барвінського (посторомантизм, неоромантизм, імпресіонізм, символізм, неостилі) на прикладі окремих відомих творів. *Порівнює* особливості творчості С. Людкевича і В. Барвінського. *Аналізує* особливості композиції і драматургії кантати-симфонії "Кавказ", хорових і камерно-вокальних творів С. Людкевича, фортепіанних і камерно-вокальних творів В. Барвінського, ознаки його піанізму. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Ф. Колесси, С. Людкевича, В. Барвінського, вивчені музичні твори.	Галичини першої половини ХХ ст., розвиток нових музичних жанрів. **Ф. Колесса:** життєвий і творчий шлях, фольклористична діяльність, вплив М. Лисенка на композиторську творчість. Хорова творчість: обробки українських народних пісень. **С. Людкевич:** життєвий і творчий шлях. Музикознавча, фольклористична і педагогічна спадщина. Українські традиції та ознаки постромантизму в музиці. Вокально-симфонічна творчість: кантата-симфонія "Кавказ". Камерно-вокальна музика: стилістичні риси солоспівів. Симфонічна та інструментальна музика: "Стрілецька рапсодія", симфонічна фантазія-увертюра "Веснянки". Жанри фортепіанної творчості **В. Барвінський:** життєвий і творчий шлях, діяльність як директора Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка і консерваторії у Львові, музичні твори написані у концтаборі. Стилістичний і жанровий портрет творчості. Фортепіанна музика: огляд жанрів, ознаки піанізму, цикли та сюїти, цикл прелюдій. Фортепіанний концерт. Камерно-вокальна творчість: обробки народних пісень для голосу і фортепіано, солоспіви та камерно-вокальні поеми. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий*: С. Людкевич — кантата-симфонія "Кавказ", хор "Гагілка", солоспіви "Сирітка", "Черемоше, брате мій", "За байраком байрак", "Спи, дитинко, моя", "Одна пісня голосненька", "Стрілецька рапсодія", симфонічна увертюра-фантазія "Веснянки"; В. Барвінський — цикл фортепіанних прелюдій, "Українська сюїта", соната Fis-dur, фортепіанний концерт, солоспіви — "Ноктюрн", "Сонет", "Псалом Давида", "Пісня Пісень". *Варіативний:* Ф. Колесса — в'язанки українських народних пісень ("Вулиця", "Обжинки", "Гагілки"); С. Людкевич — кантата "Заповіт", хори "Сонце заходить", "Ішов жовняр з войни", "Косар", композиції за творами І. Франка, "Чорна рілля ізорана", "Чабарашки", "Голосіння для скрипки і фортепіано", фортепіанна елегія, фортепіанний концерт; В. Барвінський — цикл "Любов", "Шість мініатюр на українські народні теми", твори для віолончелі, обробки народних пісень для хору і для голосу з фортепіано. <u>*Практичні заняття*</u> Втілення поезії Т. Шевченка в музиці С. Людкевича на прикладі кантати-симфонії "Кавказ". Композиційні особливості циклу прелюдій та фортепіанних сюїт В. Барвінського. <u>*Міжпредметні зв'язки*</u> Поезія І. Франка. Поети групи "Молода Муза".

7 год.	*Називає* українських музикантів і композиторів — членів Союзу Українських Професійних Музик у Львові (СУПроМ-у), напрямки діяльності товариства в контексті розвитку української музичної культури. *Характеризує* життєвий і творчий шлях, основні здобутки творчої спадщини Н. Нижанківського, В. Витвицького, З. Лиська, М. Колесси, Б. Кудрика, С. Туркевич-Лукіянович, *коментує* основні факти. *Знає* ознаки стилів ХХ ст. неофольклоризму, сецесії, неостилів. *Визначає* і *пояснює* національні риси й вплив різних тенденцій світового музичного мистецтва ХХ ст. (неофольклоризму, сецесії, неостилів) на композиторську творчість Н. Нижанківського і М. Колесси на прикладі творів. *Аналізує* основні фортепіанні твори Н. Нижанківського та М. Колесси. тріо для скрипки, віолончелі і фортепіано Н. Нижанківського. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Н. Нижанківського, М. Колесси, вивчені твори композиторів-СУПроМ-івців.	**ТВОРЧІСТЬ КОМПОЗИТОРІВ — ЧЛЕНІВ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІЙНИХ МУЗИК У ЛЬВОВІ: НЕСТОР НИЖАНКІВСЬКИЙ, ВАСИЛЬ ВИТВИЦЬКИЙ, ЗИНОВІЙ ЛИСЬКО, МИКОЛА КОЛЕССА, БОРИС КУДРИК, СТЕФАНІЯ ТУРКЕВИЧ-ЛУКІЯНОВИЧ.*** Напрями діяльність та естетичні принципи Союзу українських професійних музик у Львові. “Празька школа” в українській музиці. Творчі портрети В. Витвицького, Б. Кудрика, З. Лиська, А. Рудницького, С. Туркевич-Лукіянович. **Н. Нижанківський:** життєвий і творчий шлях. Стилістичні ознаки творчості (сецесія, необароко, переосмислення фольклору, вплив “стрілецької музи”). Фортепіанна творчість: особливості піанізму, огляд жанрів. Камерно-інструментальна творчість: тріо для скрипки, віолончелі та фортепіано. Солоспіви. **М. Колесса**: життєвий і творчий шлях. Ознаки стилю, риси неофольклоризму. Цикли обробок українських народних пісень для хору. Фортепіанна творчість. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* Н. Нижанківський — фортепіанна сюїта “Листи до Неї”, Вальс, прелюдія і фуга на тему коломийки, фуга ВАСН, тріо для фортепіано, скрипки і віолончелі, солоспіви “Жита”, “Засумуй, трембіто”; М. Колесса — фортепіанний цикл “Дрібнички”, “Коломийки”, сюїта “Пасакалія. Скерцо. Фуга”. *Варіативний:* В. Витвицький — квартети і тріо; З. Лисько — фортепіанне тріо “Ченчик”, симфонічна поема “Тризна”, соната, Б. Кудрик — фортепіанні твори, С. Туркевич-Лукіянович — інструментальні твори; М. Колесса — обробки народних пісень. <u>*Практичні заняття*</u> Гуцульський фольклор у музичній творчості Н. Нижанківського і М. Колесси. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Творчість українських літературних і мистецьких товариств у Львові. О. Новаківський.
25 год.	*Називає* основні факти й особливості розвитку української музики в середині ХХ ст., відомих музикантів і композиторів, факти життєвого і творчого шляху М. Вериківського, П. Козицького, Ю. Мейтуса, Л. Ревуцького, В. Косенка, Б. Лятошинського, взірці їхніх творів у різних жанрах. *Встановлює* факти і *висловлює* су-	**УКРАЇНСЬКА МУЗИКА В УМОВАХ РАДЯНСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ. ЛЕВКО РЕВУЦЬКИЙ. ВІКТОР КОСЕНКО. БОРИС ЛЯТОШИНСЬКИЙ. РОЗВИТОК ОПЕРИ ХХ СТ.** Музична культура України в середині ХХ ст. Нові мистецькі напрямки і течії. Вплив тоталітаризму та ідеологічного тиску на розвиток музичного мистецтва і композиторську творчість. **М. Вериківський:** життєвий і творчий шлях. Музична Шевченкіана. Ораторія “Дума про дівку-

	дження про вплив тоталітарного режиму на розвиток музичного мистецтва й композиторської творчості, ознаки ідеологічної коньюктури в тогочасній українській музиці. *Висловлює власні судження* щодо проблем розвитку українського музичного мистецтва в середині ХХ ст. *Характеризує* жанрові сфери творчості М. Вериківського, П. Козицького, Ю. Мейтуса, Л. Ревуцького, В. Косенка, Б. Лятошинського. *Добирає факти* щодо теми "Творчість Т. Шевченка в українській музиці середини ХХ ст." *Визначає* риси неофольклоризму на прикладах різних творів Л. Ревуцького (передовсім, в обробках народних пісень), ознаки символізму та експресіонізму у творчості Б. Лятошинського, символізму та неостилів на прикладах фортепіанних композицій В. Косенка. *Стисло характеризує* умови розвитку жанру української опери в ХХ ст., провідні її жанрові різновиди та цікаві взірці творів у різних композиторів. *Аналізує* джерела й риси симфонічної творчості Л. Ревуцького й Б. Лятошинського на прикладі їхніх симфонічних творів. *Висловлює власні судження* про причини створення редакцій цих симфоній. *Аналізує* витоки й особливості піанізму В. Косенка на прикладі циклу "11 етюдів у формі старовинних танців", методи опрацювання народних пісень у творчості П. Козицького і Л. Ревуцького, ознаки оперної драматургії Ю. Мейтуса. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості М. Вериківського, П. Козицького, Ю. Мейтуса, Л. Ревуцького, В. Косенка, Б. Лятошинського, вивчені музичні твори.	бранку Марусю Богуславку". **П. Козицький:** життєвий і творчий шлях. Інструментальна та хорова творчість. **Л. Ревуцький**: життєвий і творчий шлях. Музична творчість Л. Ревуцького у контексті вітаїзму. Обробки українських народних пісень: "Галицькі пісні". Вокально-хорова творчість: кантата-поема "Хустина", "На ріках круг Вавилона". Інструментальна творчість: Симфонія № 2; віолончельна балада, фортепіанні прелюди. **В. Косенко:** життєвий і творчий шлях. Ознаки символізму та неостилів у музиці В. Косенка. Фортепіанна творчість: "11 етюдів у формі старовинних танців". Камерно-інструментальна музика: "Класичне тріо". Солоспіви. Ю. Мейтус: творчий портрет. Оперна творчість. Опера "Украдене щастя". **Б. Лятошинський:** життєвий і творчий шлях. Риси експресіонізму. Т. Шевченко у творчості Б. Лятошинського. Хорова і камерно-вокальна творчість. Симфонічна музика: особливості філософсько-концептуального симфонізму, огляд симфоній, програмові симфонічні твори. Симфонія № 3, симфонічна балада "Ґражина". Камерно-інструментальні та фортепіанні твори. Театральна і кіно-музика: опера "Золотий обруч". <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов'язковий:* М. Вериківський — ораторія "дума про дівку-бранку Марусю Богуславку"; П. Козицький — "Колядниця", "Ой, у полі"; Л. Ревуцький — цикл "Галицькі пісні", обробка стрілецької пісні "Чуєш, брате мій", кантата-поема "Хустина", "На ріках круг Вавилона", віолончельна балада, симфонія № 2; В. Косенко — фортепіанний цикл "11 етюдів у формі старовинних танців", "Класичне тріо"; Ю. Мейтус — опера "Украдене щастя" (фрагменти); Б. Лятошинський — хор "Тече вода в синє море", симфонія № 3,симфонічна балада "Ґражина", "Український квінтет", опера "Золотий обруч". *Варіативний:* М. Вериківський — фрагменти опер і театральних творів на сюжети Т. Шевченка; П. Козицький — симфонічні твори, обробки народних пісень для хору; Л. Ревуцький — фортепіанні прелюди, хори на слова Т. Шевченка "Ой, чого ти почорніло", "Заповіт", прелюди для фортепіано, фортепіанний концерт; В. Косенко — фортепіанний концерт, поеми-легенди для фортепіано, солоспіви; Б. Лятошинський — хори на сл. Т. Шевченка і М. Рильського, фортепіанні прелюди, фортепіанний цикл "Відображення", сонати для фортепіано. <u>*Практичні заняття*</u> Поезія Т. Шевченка в музичних творах українських композиторів середини ХХ ст. Риси композиції і

		драматургії у симфоніях Л. Ревуцького та Л. Лятошинського. *<u>Міжпредметні зв'язки</u>* "Розстріляне відродження" в літературі.
11 год.	*Знає* ознаки аванґарду і неоаванґарду в музичному мистецтві; *пояснює* особливості композиторських технік аванґарду і неоаванґарду, своєрідність перевтілення аванґарду й неоаванґарду в українській музиці другої половини ХХ ст. *Називає* основні факти розвитку української музики в другій половині ХХ ст., мистецькі напрямки, імена відомих композиторів, факти життєвого шляху та їхні головні твори. *Встановлює* особливості музичних жанрів у композиторській творчості другої половини ХХ ст. *Визначає* риси "нової фольклорної хвилі" в українській музиці, її представників та основні композиції. *Характеризує* стилістичні портрети творчості М. Скорика, Л. Дичко, В. Губаренка, Л. Грабовського, В. Сильвестрова, Є. Станковича. *Висловлює судження* про значення діяльності "шестидесятників" для розвитку українського музичного мистецтва. *Аналізує* особливості інструментальних концертів М. Скорика на прикладі "Карпатського концерту" і концерту для віолончелі з оркестром № 1, симфонічного мислення й ознаки симфоній В. Сильвестрова і Є. Станковича, театральну музику В. Губаренка, кантати Л. Дичко, камерні твори Л. Грабовського на прикладі відомих взірців творів. *Ілюструє власні судження* фраментами музичних композицій. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості М. Скорика, Л. Дичко, В. Губаренка, Л. Грабовського, В. Сильвестрова, Є. Станковича, вивчені музичні твори.	**УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. АВАНҐАРД І НЕОАВАНҐАРД. НОВА ФОЛЬКЛОРНА ХВИЛЯ*.** Тенденції розвитку української музики в другій половині ХХ ст. Музичне мистецтво і "шестидесятники". Ознаки "нової фольклорної хвилі". Вплив аванґарду і неоаванґарду на творчість українських композиторів. Група "київський аванґард". Нові тенденції в розвиток музичних жанрів. Огляд творчості українських композиторів. **Мирослав Скорик:** життєвий і творчий шлях, стилістичні етапи творчості. Особливості неофольклорних тенденцій. Музика до фільму "Тіні забутих предків" (фрагменти) і "гуцульський триптих". Інструментальна творчість: концерти і партіти. "Карпатський концерт". Віолончельний концерт № 1. Огляд фортепіанної творчості. Камерно-вокальна творчість. Опера "Мойсей" (фрагменти). **Леся Дичко:** життєвий і творчий шлях. Вокально-симфонічна та хорова творчість. Кантати. **Віталій Губаренко:** життєвий і творчий шлях. Театральна творчість. Моноопера "Листи кохання". **Валентин Сильвестров:** життєвий і творчий шлях. Інструментальна і симфонічна музика: особливості симфонізму. Симфонія № 5. Вокально-симфонічна творчість: симфонія-диптих "Отче-наш — Заповіт". Камерно-інструментальна музика. **Леонід Грабовський:** життєвий і творчий шлях. Огляд творчості в різних жанрах. **Євген Станкович:** життєвий і творчий шлях. Симфонічна творчість: різновиди симфоній, камерна симфонія № 3. Чорнобильська тема у творчості Є. Станковича. Театральна музика: фольк-опера "Коли цвіте папороть" (фрагменти). Хорова творчість. *<u>Музичний матеріал:</u>* *Обов'язковий:* М. Скорик — фрагменти музики з "Тіней забутих предків", "гуцульський триптих", "Карпатський концерт", Віолончельний концерт № 1, прелюдії і фуги для фортепіано, "Три весільні пісні"; Л. Дичко — кантати "Червона калина", "Пори року"; В. Губаренко — моноопера "Листи кохання"; В. Сильвестров — симфонія № 5, симфонія-диптих "Отче наш — Заповіт"; Л. Грабовський — "Симфонічні фрески"; Є.Станкович — Камерна симфонія № 3, опера "Коли цвіте папороть" (фрагменти). *Варіативний:* І. Карабиць — "Сад божественних пісень"; В. Бібік — симфонічна поема "Плач і

		молитва”, фрагменти симфонічних творів; О. Кива — камерні кантати; М. Скорик — партіти, фрагменти концертів для різних інструментів, пісні; Л. Дичко — кантата “Сонячне коло”, камерно-інструментальні твори, фрагменти літургійної музики; В. Сильвестров — фортепіанні твори; Л. Грабовський — цикл “Пастелі” на сл. П. Тичини, кантата на сл. Г. Сковороди “Temnere Mortem”; Є. Станкович — фрагменти симфоній та камерно-інструментальної музики, хорові концерти. *Міжпредметні зв’язки* Літературна творчість і живопис “шестидесятників”.
4 год.	*Називає* сучасних українських композиторів, їхні знакові композиції. *Висловлює власні судження* щодо стану української музики на межі XX —XXI ст. та напрями її розвитку. *Стисло характеризує* творчі портрети сучасних українських композиторів В. Камінського, Ю. Ланюка, О. Козаренка, Ю. Щетинського, О. Щербакова, Б. Фроляк, Г. Гаврилець чи інших (на вибір). *Коментує* прослухані музичні твори.	**УКРАЇНСЬКА МУЗИКА НА МЕЖІ XX—XXI СТ.*** Стан української музики на межі XX—XXI ст. Панорамний огляд ідей і творчості українських композиторів. Творчі портрети **В. Камінського, Ю. Ланюка, О. Козаренка, Ю. Щетинського, О. Щербакова, Б. Фроляк, Г. Гаврилець** та інших (на вибір). *Музичний матеріал (варіативний)* В. Камінський — ораторії “Україна. Хресна дорога”, “Іду. Накликую. Взиваю”; Ю. Ланюк – камерна музика для 21 інструменту, “Щедрик”, “Скарга терну”; О. Козаренко — “Страсті Господа нашого, Ісуса Христа”, Літургія; Ю. Щетинського, О. Щербакова, Б. Фроляк, Г. Гаврилець та інших на вибір. *Міжпредметні зв’язки* Тенденції сучасної української літератури та мистецтва.

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Кількість годин — 144, з них резервні — 8 год.
на тиждень — 4 год.

Кількість год.	***Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів. Учень/Учениця:***	***Зміст навчального матеріалу***
12 год.	*Називає* представників веризму та їхні основні твори, основні факти життєвого і творчого шляху Дж. Пуччіні. *Дає визначення терміну* “веризм”, “натуралізм”. *Встановлює* типові сюжети й основні ознаки веристської опери. *Характеризує* етапи оперної творчості Дж. Пуччіні. *Аналізує* ознаки драматургії однієї з опер Дж. Пуччіні. *Ілюструє* власні судження фраг-	**ВЕРИЗМ В ОПЕРІ НА МЕЖІ XIX—XX СТ. ДЖАКОМО ПУЧЧІНІ** Веризм в італійській музиці. Особливості сюжетів, композиції та драматургійні ознаки веристської опери: Р. Леонковало “Паяци”, П. Масканьї “Сільська честь”. **Дж. Пуччіні**: Життєвий і творчий шлях. Етапи оперної творчості. Риси оперної драматургії на прикладі опер “Богема” і “Тоска”. Сценічна історія, композиція й стилістичні риси опери “Чіо-Чіо-Сан”. *Музичний матеріал* *Обов’язковий:* Дж. Пуччіні, опера “Чіо-Чіо-Сан”

	ментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Добирає* факти до історії творчих стосунків С. Крушельницької і Дж. Пуччіні, *коментує їх*. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості Дж. Пуччіні та вивчені музичні твори.	*Варіативний:* фрагменти опер Р. Леонковало і П. Масканьї. Опери “Богема”, “Тоска” Дж. Пуччіні. <u>*Практичні заняття:*</u> С. Крушельницька в італійській опері. Дж. Пуччіні і С. Крушельницька. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Новели Дж. Верґа.
16 год.	*Називає* представників французького імпресіонізму та символізму, основні факти життєвого і творого шляху К. Дебюсі та М. Равеля, їхні важливі твори у різних жанрах. *Дає визначення термінів* “імпресіонізм”, “символізм”, “фонізм”, “стрічковий паралелізм”. *Встановлює* вплив імпресіонізму та символізму на музичне мистецтво, риси цих напрямів у музиці К. Дебюсі, вплив різних мистецьких напрямів на творчість М. Равеля. *Визначає* вплив національних традицій на творчість К. Дебюсі та М. Равеля. *Характеризує* фортепіанну і симфонічну творчість К. Дебюсі, особливості піанізму К. Дебюсі, фортепіанну, симфонічну і театральну творчість М. Равеля, *коментує* образний і музичний зміст творів. *Аналізує* стилістичні риси фортепіанного циклу “24 прелюдії” К. Дебюсі, композицію “Болєро” М. Равеля. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки французького імпресіонізму та символізму в музиці, риси творчості К. Дебюсі, М. Равеля, вивчені музичні твори.	**ІМПРЕСІОНІЗМ ТА СИМВОЛІЗМ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МУЗИЦІ. КЛОД ДЕБЮСІ. МОРІС РАВЕЛЬ** Риси імпресіонізму та символізму в різних видах мистецтв. **К. Дебюсі:** життєвий і творчий шлях, музична творчість К. Дебюсі і французька поезія символізму. Стилістичні та національні витоки творчості. Фортепіанна музика: особливості піанізму, програмові цикли та сюїти, цикл “24 прелюдії”. Симфонічна творчість: прелюдія до “Післяполуденного відпочинку фавна”, симфонічні цикли. **М. Равель:** життєвий і творчий шлях. Стилістичний портрет творчості: ознаки імпресіонізму, символізму, неокласицизму, експресіонізму. Фортепіанна музика: Павана на смерть інфанти, сонатина, програмові цикли. Фортепіанний концерт для лівої руки. Симфонічна творчість: “Болєро”. Театральна музика. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: цикл “24 прелюдії” для фортепіано, прелюдія до “Післяполуденного відпочинку фавна” К. Дебюсі; Павана на смерть інфанти, фортепіанний концерт для лівої руки, “Болєро” М. Равеля *Варіативний*: сюїта “Дитячий куток”, “Море”, “Ноктюрни”, фрагменти опери “Пелеас і Мелізанда” К. Дебюсі; фрагменти балетів та опер, цикл “Благородні і сентиментальні вальси”, сонатина, сюїта “Нічний Гаспар” М. Равеля. <u>*Практичні заняття*</u> Нові риси музичної мови у фортепіанних композиціях К. Дебюсі і М. Равеля. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Французький імпресіоністичний живопис. Поезія П. Верлена, С. Маларме та ін.
14 год.	*Називає* представників російської культури “срібного віку” в різних видах мистецтвах, провідні теми російського мистецтва межі століть, російських композиторів межі XIX-XX ст., їхні важливі твори, основні факти життєвого і творчого шляху С. Рахманінова та О. Скрябіна.	**РОСІЙСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА МЕЖІ XIX—XX СТ. РОСІЙСЬКИЙ СИМВОЛІЗМ В МУЗИЦІ. СЕРГІЙ РАХМАНІНОВ. ОЛЕКСАНДР СКРЯБІН** Тенденції творчості російських композиторів кінця XIX ст: творчі портрети А. Лядова, О. Глазунова, С. Танєєва, духовна творчість російських композиторів.

	Дає визначення термінів “символізм”, “синестезія”, “прометеївський акорд”, “кругові лади”. *Встановлює* риси символізму у творчості С. Рахманінова й О. Скрябіна. *Характеризує* духовно-хорову, фортепіанну, симфонічну, камерно-вокальну творчість С. Рахманінова, особливості піанізму С. Рахманінова, фортепіанну і симфонічну творчість О. Скрябіна. *Аналізує* композицію і драматургію фортепіанних концертів С. Рахманінова на прикладі одного з них, риси музичної мови О. Скрябіна на прикладі одного з творів. *Стисло характеризує, порівнює і пояснює* особливості індивідуального стилю та музичної мови С. Рахманінова й О. Скрябіна. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості С. Рахманінова. О. Скрябіна, вивчені їхні музичні твори.	**С. Рахманінов**: життєвий і творчий шлях. Витоки творчості і стилю. Духовна музика: Всенічна. Симфонічна творчість: симфонічна картина “Острів мертвих”. Фортепіанна музика: концертна діяльність, особливості піанізму С. Рахманінова, огляд фортепіанних жанрів — прелюдії, етюди-картини. Фортепіанний концерт № 2, 3. **О. Скрябін**: життєвий і творчий шлях. Нові риси музичної мови. Фортепіанна творчість: прелюдії, фортепіанний концерт. Огляд симфонічної творчості: симфонія № 3 “Le Divin Poème”. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий*: С. Рахманінов — Всенічна, симфонічна поема “Острів мертвих”, фортепіанний концерт № 2, 3; О. Скрябін — фортепіанні прелюдії ор. 11, фортепіанний концерт, симфонія № 3 “Le Divin Poème”. *Варіативний*: симфонічні поеми А. Лядова, фрагменти кантати С. Танєєва, С. Рахманінов — фортепіанні прелюдії та етюди-картини, Рапсодія на тему Паганіні, варіації на тему Кореллі, “Симфонічні танці”, романси; О. Скрябін — фортепіанні прелюдії та поеми, фрагменти поеми “Прометей”. <u>*Практичні заняття*</u> Прелюдії для фортепіано С. Рахманінова і О. Скрябіна: витоки та особливості стилю і піанізму. Особливості драматургії фортепіанних концертів С. Рахманінова. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Символізм в російській поезії межі XIX—XX ст.
10 год.	*Називає* мистецькі напрямки кінця XIX — першої половини XX ст., *висловлює судження* про їхні особливості, *називає* їхніх основних представників у музиці, основні факти життєвого і творчого шляху А. Брукнера, К. Шимановського, Р. Штрауса, Ґ. Малєра, їхні вагомі твори. *Дає визначення термінів:* “еклектика”, “сецесія“, “емансипація дисонансу”. *Встановлює* стилістичні джерела творчості А. Брукнера, К. Шимановського, Р. Штрауса, Ґ. Малєра. *Характеризує* симфонічну та інструментальну творчість А. Брукнера, К. Шимановського, Р. Штрауса, Ґ. Малєра, тенденції оперної творчості Р. Штрауса. *Добирає факти* до тем “Кароль Шимановський і Україна”, “Ріхард	**МИСТЕЦЬКІ НАПРЯМКИ КІНЦЯ XIX — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ. СЕЦЕСІЯ.** Розмаїття стилістичних тенденції, напрямів і течій в музиці XX ст. Ознаки сецесії в музичній творчості. **А. Брукнер:** творчий портрет, огляд симфоній **К. Шимановський:** творчий портрет, інструментальна музика, К. Шимановський та Україна, фортепіанні та камерно-інструментальні цикли. **Р. Штраус:** життєвий і творчий шлях, огляд жанрів творчості. Симфонічна музика: огляд симфонічних поем, особливості програмового симфонізму, симфонічна поема “Тіль Улєншпіґель”. Оперна творчість: риси експресіонізму в опері “Саломе”. Р. Штраус і С. Крушельницька. **Ґ. Малєр:** творчий портрет, огляд симфоній та вокальних циклів. Симфонія № 1. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> *Обов’язковий:* Р. Штраус, симфонічна поема “Тіль Улєншпіґель”, симфонія № 1 Ґ. Малєра. *Варіативний*: фрагменти симфоній А. Брукнера; К. Шимановський — цикли “Міфи”, “Метопи”,

	Штраус і Соломія Крушельницька”. *Зіставляє* драматургійні риси симфонічних поем Ф. Ліста і Р. Штрауса. *Аналізує* джерела й ознаки програмового симфонізму, особливості композиції симфонічних поем Р. Штрауса на прикладі одного з творів. *Ілюструє* власні судження фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості А. Брукнера, К. Шимановського, Р. Штрауса, Ґ. Малєра, їхні вивчені музичні твори.	“Маски”; фрагменти симфонічних поем і симфоній Р. Штрауса “Так говорив Заратуштра”, “Дон Жуан”, фрагменти опери “Саломе”; фрагменти симфоній та вокальних циклів Ґ. Малєра. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Шарль де Костер, “Легенда про Тіля Улєншпіґеля”.
6 год.	*Називає* представників експресіонізму в різних видах мистецтв, основні факти життєвого і творчого шляху нововіденських композиторів, їхні вагомі твори. *Висловлює судженн* щодо мистецтва експресіонізму. *Характеризує* ознаки експресіонізму в музиці та в музичній драмі. *Розрізняє* значення терміну експресіонізм як методу творчості та як стилістичного напрямку ХХ ст. *Дає визначення термінів:* “атональність”, “додекафонія”, “пуантилізм”, “серійність”, “sprechstimme”. *Встановлює* риси експресіонізму в драмах А. Шенберґа й А. Берґа. *Аналізує* техніки “додекафонія”, “пуантилізм”, “серійність” на прикладі фортепіанних творів нововіденських композиторів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музичної творчості експресіонізму ХХ ст. та нововіденських композиторів.	**ЕКСПРЕСІОНІЗМ В МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ. НОВОВІДЕНСЬКА ШКОЛА.** Значення треміну експресіонізм. Ознаки експресіонізму в різних видах мистецтв. Нові риси музичної мови. Предтечі експресіонізму в музиці. Творчість композиторів нововіденської школи. **А. Шенберґ:** життєвий і творчий шлях, етапи розвитку творчості й стилю, пошуки нових технік композиції. Інструментальна музика. Драма “Врятований з Варшави”. **А. Берґ:** життєвий шлях, характеристика творчості, опера “Воццек”, скрипковий концерт. **А. Веберн:** життєвий шлях, характеристика творчості. Інструментальні та вокальні твори. Кантата “Світло очей”. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> А. Шенберґ — секстет “Просвітлена ніч”, цикли фортепіанних п’єс, драма “Врятований з Варшави”; А. Берґ — фрагменти опери “Воццек”, скрипковий концерт; А. Веберн — кантата “світло очей”, цикли інструментальних творів. <u>*Практичні заняття*</u> Нові композиційні техніки у творчості нововіденських композиторів. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Експресіоністичний живопис ХХ ст.
20 год.	*Називає* представників нео-стилів у різних видах мистецтв, основні факти життєвого і творчого шляху І. Стравинського, П. Гіндеміта, Б. Бартока, Б. Бріттена, їхні вагомі твори. *Встановлює ознаки* різних стилістичних напрямів у творчості І. Стра-	**НЕО-СТИЛЬОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В МУЗИЦІ ХХ СТ.** Нео-стилі як одна з головних тенденцій мистецтва ХХ ст. Переосмислення в музиці спадщини різних стильових епох. Неокласицизм та його різновиди. Неокласицизм у творчості Ф. Бузоні. **Ігор Стравинський:** життєвий і творчий шлях, українське походження. Етапи творчості й стилю. Особливості музиячної мови. Історико-культурні

	винського, П. Гіндеміта, Б. Бартока, Б. Бріттена. *Характеризує* етапи розвитку творчості вказаних композиторів. *Пояснює* особливості тональної системи П. Гіндеміта та структуру циклу “Ludus tonalis”. *Зіставляє* поліфонічний цикл у “ДТК” Й. С. Баха та “Ludus tonalis” П. Гіндеміта. *Аналізує* витоки і риси неофольклоризму в музиці Б. Бартока, новаторські риси драматургії балетів І. Стравинського на прикладі “Весни священної”. *Добирає інформацію* до тем “Українські витоки творчості І. Стравинського”, “Б. Барток і Україна”, *коментує* зібрану інформацію. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки творчості І. Стравинського, П. Гіндеміта, Б. Бартока, Б. Бріттена, вивчені їхні музичні твори.	епохи в музичній творчості (Трипілля, Античність, Середньовіччя, Ренесанс, бароко, класицизм, романтизм). Театральна творчість: огляд балетів, “Весна священна”. Інструментальна творчість: “Симфонія псаломів”, “Ебеновий концерт”. **Пауль Гіндеміт:** етапи творчості й стилю, необароко в музиці П. Гіндеміта. Інструментальна й симфонічна музика: “Камерні музики”. Тональна система П. Гіндеміта: фортепіанний цикл “Ludus tonalis”. **Бела Барток:** життєвий шлях, стилістичні етапи творчості. Неофольклоризм у творчості Б. Бартока. Фортепіанна музика: “Allegro barbaro”, цикл “Мікрокосмос”. Інструментальна творчість: концерти, “Музика для струнних ударних і челести”. **Бенджамін Бріттен:** творчий портрет, театральна й хорова музика: “Воєнний реквієм”. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* І. Стравинський — балет “Весна священна”, П. Гіндеміт — цикл “Ludus tonalis”, Б. Барток — “Музика для струних ударних і челести”, Б. Бріттен — “Воєнний реквієм”. *Варіативний:* І. Стравинський — балет “Петрушка”, “Симфонія псаломів”, “Ебеновий концерт”, фрагменти пізніх хорових творів; П. Гіндеміт— “Камерні музики”, симфонія “Гармонія світу”; Б. Барток — цикл “Мікрокосмос”, “Allegro barbaro”, фортепіанні збірники народних пісень і танців, Концерт для оркестру; Б. Бріттен: кероли, фрагменти опер. <u>*Практичні заняття*</u> Педагогічна і фольклористична діяльність Б. Бартока. Б. Барток і Ф. Колесса. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Тенденції розвитку театру ХХ ст.
10 год.	*Називає* ознаки урбанізму та примітивізму в музиці, французьких композиторів групи “Шести”, основні факти життєвого і творчого шляху А. Онеґґера, Д. Мійо, Ф. Пулєнка, їхні відомі твори. *Висловлює власні судження* про вплив урбанізму на музичну творчість ХХ ст. *Дає визначення терміну* “моноопера”. *Встановлює* риси різних напрямів творчості французьких композиторів групи “Шести”. *Характеризує* симфонічну творчість А. Онеґґера, інструментальну творчість Ф. Пулєнка, театральну та інструментальну творчість Д. Мійо.	**ДІЯЛЬНІСТЬ ФРАНЦУЗЬКОЇ ГРУПИ “ШЕСТИ”.** Урбанізм в музичному мистецтві: головні естетичні ідеї. Творча діяльність групи “Шести”. Творчий портрет Е. Саті. **А. Онеґґер:** життєвий і творчий шлях, жанровий і стилістичний портрет творчості. Оркестрова музика: “Три симфонічні рухи”, огляд симфоній. **Ф. Пулєнк**: життєвий і творчий шлях, жанровий і стилістичний портрет творчості. Моноопера “Людський голос”. Інструментальна музика: фортепіанний цикл “Прогулянки”. **Д. Мійо:** творчий портрет. Огляд жанрів театральної та інструментальної творчості. “Провансальська сюїта”. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> А. Онеґґер — “Pasific—231”, “Регбі”, “Симфонія з

	Аналізує особливості композиції “Pasific—231”, принципи симфонічного циклу в А. Онеґґера. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музичної творчості А. Онеґґера, Д. Мійо, Ф. Пулєнка, вивчені музичні твори.	трубою ad libitum”, “Літургічна симфонія”; Ф. Пулєнк — моноопера “Людський голос”, фортепіанний цикл “Прогулянки”, “Негритянська рапсодія”; Д. Мійо — “Провансальська сюїта”, “Французька сюїта”, фрагменти опер і балетів. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Літературна творчість Ж. Кокто.
20 год.	*Називає* основні факти життєвого і творчого шляху К. Орфа, С. Прокоф’єва, Д. Шостаковича. *Добирає інформацію* до характеристики становища музикантів в умовах тоталітарних режимів ХХ ст. *Коментує* вплив тоталітаризму на розвиток музичного мистецтва й композиторську творчість, прослухані музичні твори. *Розкриває* зміст терміну “соціалістичний реалізм” і його вплив на російське музичне мистецтво радянського періоду. *Встановлює* ознаки мистецьких напрямів ХХ ст. у творчості К. Орфа, С. Прокоф’єва, Д. Шостаковича. *Характеризує* вокально-інструментальну творчість К. Орфа, симфонічну і театральну творчість С. Прокоф’єва, симфонічну творчість Д. Шостаковича. *Аналізує* й порівнює принципи симфонізму С. Прокоф’єва та Д. Шостаковича на прикладі їхніх творів. *Розкриває* новаторські риси драматургії балетів С. Прокоф’єва на прикладі “Ромео і Джульєти”. *Ілюструє власні судження* фрагментами музичних творів. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* суттєві ознаки музичної творчості К. Орфа, С. Прокоф’єва, Д. Шостаковича, вивчені їхні музичні твори.	**МУЗИЧНА ТВОРЧІСТЬ В УМОВАХ ТОТАЛІТАРИЗМУ СЕРЕДИНИ ХХ СТ.** Стан розвитку музичного мистецтва в середині ХХ ст. Композитор і тоталітаризм. **Карл Орф:** творчий портрет, кантата “Carmina Burana”. **Сергій Прокоф’єв:** життєвий і творчий шлях, огляд жанрів, стилістична еволюція творчості. Фортепіанна музика: “Миттєвості”, “Сарказми”. Симфонічна творчість: симфонія № 1, 7. Характеристика театральної творчості: жанрові різновиди балетів та опер, балет “Ромео і Джельєтта”. **Дмитро Шостакович:** життєвий і творчий шлях, огляд жанрів, стилістичні витоки творчості, риси експресіонізму та необароко. Філософська концепція симфонізму: симфонія № 7, пізні симфонії. Фортепіанна творчість: “24 прелюдії і фуги”. Театральна творчість: опера “Катерина Ізмайлова”. <u>*Музичний матеріал*</u> *Обов’язковий:* К. Орф — кантата “Carmina Burana”; С. Прокоф’єв — “Класична симфонія”, балет “Ромео і Джульєта”; Д. Шостакович — симфонія № 7. *Варіативний:* С. Прокоф’єв — симфонія № 7, фрагменти балетів, фортепіанні цикли “Миттєвості”, “Сарказми”, фортепіанні сонати; Д. Шостакович — фрагменти симфонії № 14, прелюдії і фуги для фортепіано, фрагменти опери “Катерина Ізмайлова”. <u>*Практичні заняття*</u> Музична творчість як документ тоталітарної системи. <u>*Міжпредметні зв’язки:*</u> Література й мистецтво у період сталінських репресій.
10 год.	*Називає* американських композиторів ХХ ст., основні тенденції американської музики ХХ ст., їхні відомі твори, основні факти життєвого і творчого шляху Дж. Ґершвіна. *Характеризує* творчі портрети аме-	**АМЕРИКАНСЬКА МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ХХ СТ. ЧАРЛЬЗ АЙВЗ. ДЖОРДЖ ҐЕРШВІН. ДЖОРДЖ КРАМБ. ДЖОН КЕЙДЖ. ЕЛІОТ КАРТЕР** Напрями й тенденції розвитку американської музики у ХХ ст. Полінаціональні джерела музичної твор-

	риканських композиторів ХХ ст. *Дає визначення термінів* “кластер”, “струнне піаніно”, “препароване фортепіано”, “електронна музика”, “графічна нотація”. *Встановлює* полінаціональні впливи на творчість американських композиторів ХХ ст. *Коментує* прослухані музичні твори. *Розрізняє на слух* вивчені музичні втори американських кмопозиторів.	чості. Експериментализм в музиці. **Дж. Ґершвін**: життєвий і творчий шлях, огляд жанрів, “Рапсодія в стилі блюз”, опера “Порґі і Бесс”. Вплив української музики на творчість Дж. Ґершвіна. Характеристика творчості **Ч. Айвза, Дж. Кейджа, Дж. Крамба, Е. Картера.** Музично-композиційні експерименти. Розширення можливостей музичних інструментів. Графічна нотація. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> Дж. Ґершвін — “Рапсодія в стилі блюз”, фрагменти опери “Порґі і Бесс”; інструментальні твори Ч. Айвза та Е. Картера; Дж. Крамб — “Вічні голоси дітей”, “Голос кита”, Дж. Кейдж — інструментальні твори, електронні композиції. <u>*Міжпредметні зв’язки*</u> Американська література й мистецтво ХХ ст.
18 год.	*Називає* аванґардні та неоаванґардні течії й тенденції в мистецтві ХХ ст., їхніх преставників у різних видах мистецтв, представників аванґарду в музиці різних європейських країн, приклади їхні композицій. *Дає визначення термінів* “сонористика”, “шумова музика”, “конкретна музика”, “алеаторика”, “серіалізм”, “стохастика”, “колаж”, “геппенінґ”, “інструментальних театр” “мінімалізм”, “полістилістика”, “нова простота”. *Встановлює ці техніки композиції* у прослуханих музичних творах і *висловлює судження* про ці твори. *Характеризує* творчість О. Месіана, К. Пендерецького, А. Шнітке. *Коментує* прослухані музичні твори. *Висловлює* судження про стан музичної творчості на межі ХХ—ХХІ ст. *Розрізняє на слух* вивчені музичні твори.	**АВАНҐАРД І НЕОАВАНҐАРД В МУЗИЦІ ХХ СТ. НОВІ КОМПОЗИТОРСЬКІ ТЕХНІКИ. ПОСТМОДЕРНІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ МУЗИКИ.** Шляхи розвитку світової музики в другій половині ХХ ст. Авангард. Неоавангард. Французька музика — творчі портрети Олів’є Мессіана, Едґара Вареза, П’єра Булєза. Німецька музика — характеристика творчості Карлгайнц Штокгаузен. Польська музика — творчі портрети Кшиштофа Пендерецького, Вітольда Лютославського, Анджея Нікодемовича. Грецька музика — характеристика творчості Яніса Ксенакіса. Угорська музика — характеристика творчості Дьордя Ліґеті. Російська музика — творчі портрети Альфреда Шнітке, Родіона Щедріна, Софья Губайдуліна. Грузинська музика — творчість Ґія Канчеллі. Естонська музика — творчість Арво Пярт. Проблеми музичної творчості на межі ХХ—ХХІ ст. <u>*Музичний матеріал (варіативний)*</u> О. Мессіан — “20 поглядів на дитятко Ісуса”, “Квартет на кінець часу”, “Співи птахів”; П. Булєз — “Молоток без майстра”, “Структури”; Е. Варез — “Іонізація”, “Пустелі”; К. Штокгаузен — “Гимни”, “Осіння музика”; В. Лютославський — фортепіанний концерт, “Венеційські ігри”; К. Пендерецький — “Трен за жертвами Хіросіми”, “Пасіони за Лукою”, “Stabat Mater”, фрагменти симфоній; А. Нікодемович — духовні твори; Я. Ксенакіс — “Метастазіс”; Дж. Ліґеті — камерно-інструментальна музика, концерти; А. Шнітке — “Варіації на один акорд”, “Concerto grosso” № 1, альтовий концерт; Р. Щедрін – “Кармен-сюїта”, “Жартівливі частівки”,

		С. Губайдуліна – твори на вибір; Ґ. Канчеллі – фрагменти симфонічних творів; А. Пярт – хорові та інструментальні твори. *Міжпредметні зв'язки* Аванґардні течії мистецтва та літератури.

ДОПОМІЖНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ

1.1 Покажчик літератури до предмету Слухання музики

1. Антонова В. В. Музичні ігри, танці і вправи. — Київ: Освіта, 1981. — 152 с.
2. Батицький М. В. Музична мозаїка: муз.-дидакт. ігри. — Київ: Музична Україна, 1990. — 80 с.: іл.
3. Батицький М. В. Як ти знаєш музику: музично-дидактичні ігри. — Київ: Музична Україна, 1988. — 43 с.
4. Бережна Т. М. Збірник “Музичні оповідки” (ІІІ частина). — Донецьк: Донецький педагогічний коледж, 2008. — 117 с .
5. Болгарський А. Слухання музики у дошкільному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. для студ. пед. коледжів та муз.-пед. ф-тів вищ. навч. закл., муз. кер. ДНЗ / А. Г. Болгарський, Т. В. Горобець, В. А. Шкоба. — Луцьк: Твердиня, 2010. — 180 с.
6. Використання музичних іграшок-іструментів у роботі з молодшими школярами: метод. поради / Уклад. О. С. Аліксійчук; Кам’янець-Подільський держ. ун-т. — Кам’янець-Подільський: ІВВ Кам’янець-Подільського держ. Ун-ту, 2005. — 31 с.: ноти.
7. Вовк М. Методика музичного виховання молодших школярів: навч. посіб. для викладачів і студ. вищ. навч. закл. та вчителів музики шк. різного типу / Прикарпат. нац. Ун-т ім. Василя Стефаника. — Івано-Франківськ, 2007. — 263 с.
8. Вовк М. В. Розвиток музично-виконавської діяльності молодших школярів: (на матеріалі використання ударно-ритміч. та звуковисот. інструментарію): [навч. посіб. для викладачів навч. закл. та вчителів музики шк. рі зного типу] / Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. — Івано-Франківськ: ЦІТ, 2007. — 95 с.
9. Граємо в шумовому оркестрі: навч. посіб. для муз. шк. (муз. від-ня почат. спеціаліз. мистец. навч. закл.) / [уклад.: Ж. В. Борисевич та ін.]; М-во культури і туризму України, Держ. метод. центр навч. закл. культури і мистецтв України. — [Партитура]. — Вінниця: Нова кн., 2012. — 287 с.
10. Дієзи в ключі!: оповідання про музику. — Київ: Музична Україна, 1969. — 319 с.
11. Ігри у навчально-виховному процесі молодших школярів: навч.-метод. посіб. / Упоряд. Л. Р. Шпачук, І. А. Кравцова; Криворізький держ. педагогічний ун-т. — Кривий Ріг: КДПУ, 2001. — 112 с.
12. Ігрові форми розвитку музичних здібностей учнів молодшого віку на уроці сольфеджіо / Упр. культури і туризму Харк. обл. держ. адмін., Обл. навч.-метод. центр підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів; [уклад.] Кочарян М. В. — Харків: ОНМЦ, 2009. — 35 с.
13. Лобач О. Музично-дидактичні ігри в початковій школі. — Київ: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. — 101, [1] с.
14. Лобова О. В. Музика. — Київ: Школяр, 2004. — 143 с.
15. Лобова О. Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія та практика: монографія. — Суми: Мрія, 2010. — 516 с.
16. Мар’євич Н. Музичні ігри в початковій школі: [метод. Посіб.] — Вінниця; Бар: Балюк І. Б., 2011. — 117 с.: іл.
17. Музична школа: нотне видання для викладачів і учнів музичних шкіл. Режим доступу: http://musics.net.ua/
18. Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі: Збірник методичних матеріалів / Упор. І. А. Романюк. — Тернопіль: Мандрівець, 2008. — 104 с.
19. Музичний керівник: щоміс. спеціаліз. журн./ Голов. ред. Т. Кулішко. — Київ: Міжнар. центр фінанс.-економіч. розвитку — Україна, 2011, — 2012, № 9. — 47 с.
20. Музичні ігри як засіб творчого розвитку дітей дошкільного віку: Методичний посіб-

ник / Укл. А. Г. Курчивенко. — Київ, 2006.
21. Печерська Е. Уроки музики в початкових класах. — Київ: Либідь, 2001. — 271 с.
22. Розвивальні ігри в початковій школі. 1—4 класи: [зб. матеріалів] / [Упоряд. І. В. Васильченко]. — Київ: Шкільний світ, 2011. — 111 с.
23. Розвиток творчих здібностей дітей: метод. рек. для викл. ДМШ / Любов Віталіївна Карпенко (уклад.). — Суми: Університетська книга, 2000. — 56 с.
24. Розен В. Музично-естетичне виховання молодших школярів у процесі слухання музики: метод. рек./ Ніжинський держ. педагогічний ун-т ім. Миколи Гоголя. — Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2002. — 22 с.
25. Садовенко С. Ти, малий, скажи малому... Музична логоритміка. — Київ: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. —125 с.
26. Сиротенко Г. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. — Харків: Видав. Гр. “Основа”, 2003. — 80 с.
27. Слухання музики в загальноосвітній школі: метод. реком. для студ. муз.-пед. фак. вищ. навч. закладів, учителів музики / ІСДО; укл. Н. М. Зелінська. — Київ: [б.в.], 1996. — 70 с.
28. Смага А. С. До, ре, мі...: сольфеджіо у віршах і малюнках: для дітей дошк. та мол. шк. віку. Ч. 2 / худож.: Р. Бесп’ятов, Г. Філатов; [ред. Н. В. Петішкіна]. — Київ: Музична Україна, 1986. —88 с.
29. Смоляк О. С. Українське народознавство. 1 клас: Посібник для вчителів / ред. Л. І. Гудована.– 2-ге вид.– Тернопіль: Підручники і посібники, 1997.– 64 с.
30. Сольфеджіо та музична грамота: метод. посіб. / Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв; авт.-уклад. М. П. Коваль. — Київ: ДАКККіМ, 2003. — 38 с.
31. Стеценко К. Г. Українська пісня в народній школі // Кирило Стеценко. Спогади. Листи. Матеріали. — Київ: Музична Україна, 1981. — С. 300—304.
32. Сухомлинський В. Ми слухаемо музику природи. // Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. — Київ: Школа, 1987. — С. 60—68.
33. Трофимченко І. Є. Розвиток музичних здібностей дітей молодшого дошкільного віку за методом "Виховання талантів" Сініті Судзукі : теорет.-практ. дослідж — Сімферополь: Доля, 2010. — 75 с.
34. Українське Дошкілля. Підручник для провідниць українських дитячих садків. — Львів: Накладом Головної Управи Рідної Школи (Львів, Сикстуська Ч. 46). З друк. вид. С-ки “Діло”/ Ред. Л. Ясінчук. Опрац.: Д-р П. Біланюк, Д-р Осип Філяс, Ярослав Кузьмів, Марія Козловська, Григорій Терлецький, Августин Домбровський. — 294 с., XXXVIII
35. Холевінська Я. Психологічні засади розвитку творчої особистості на уроках слухання музики. // Молодь і ринок. — Дрогобич, 2017. — Ч. 3(146). — С. 127—131.
36. Шип С. Як передати словами зміст музики? //Мистецтво та Освіта. — 2001, №2. — С. 8 –12.
37. Гульянц Е. Детям о музыке. — Москва: Аквариум, 1996. — 388 с.
38. Жак-Далькроз Э. Ритм. — Москва: Классика-XXI, 2002. — 248 с.
39. Карпунина С. В. Экспериментальная программа по предмету “Слушание музыки”. — Белгород, 2010. — 33 с.
40. Кленов А. Там, где музыка живет. — Москва: Педагогика, 1985. — 152 с.
41. Мальцев С. О. О психологии музыкальной импровизации. — Москва: Музыка, 1991 — 88 с.
42. Радынова О. П. Слушаем музыку. — Москва, 2009. — 38 с.
43. Царева Н. А. Предмет “Слушание музыки” в ДМШ и ДШИ: Программа, методические рекомендации, поурочные планы / Н. А. Царева, Е. Б. Лисянская, О. А. Марек. — Москва: “Пресс–соло”, 1998. — 109 с.

44. Царева Н. А. Слушание музыки. Методическое пособие. — Москва: РОСМЭН, 2002. — 93 с.

1.2 Рекомендовані нотні видання для Слухання музики

1. Альбом юного піаніста: пед. репертуар муз. шк., муз. відділення почат. спеціаліз. мистец. навч. закладу (шк. естетич. виховання) / упоряд.: О. А. Колесник, С. О. Лещук — Вид. 2-е. — Вінниця: НОВА КНИГА, 2010. — 108 с.
2. Барська З. М. Сольфеджіо на основі української народної пісні: хрестоматія. — Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2008. — 160с.
3. Барвінський В. Вибрані фортепіанні твори для дітей / Упор. О. Смоляк. — Тернопіль: Лілея, 1998. — 32 с.
4. Барвінський В. Колядки і щедрівки для фортепіано зі словесним текстом / Упоряд. О. Смоляк. — Тернопіль: Збруч, 1997. — 24 с.; Тернопіль: Астон, 2003. — 24 с.
5. Барвінський В. 6 мініатюр на теми українських народних пісень. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Miniaturen_%C3%BCber_ukrainische_Volkslieder_%28Barvinski,_Vassili%29
6. Барвінський В. Українські народні пісня для фортепіано зі словесним текстом./ Підгот. Р. Савицький, О. Смоляк. — Тернопіль: Астон. — 34 с.
7. Барвінський В. Фортепіанні п’єси для дітей. —Тернопіль: Лілея, 1996. — 22 с.
8. Барвінський В. Твори: для фортепіано / упоряд. С. С. Павлишин. — Київ: Муз. Україна, 1988. — 160 с.
9. Барнич Я. Дитячі твори для фортепіано / Ред.-упор. Л. Філоненко. — Дрогобич: Коло, 2007. — 36 с.
10. Безкоровайний В. При ялинці: Збірка колядок для фортепіано / Упор., ред. та передм. Т. Воробкевич. — Львів: ЛДМА ім. М. Лисенка, 2006. —14 с.
11. Безкоровайний В. Червона Шапочка: Казка-оперета для дітей на 3 дії / Лібр. Л. Полтави. — Донецьк: Сх. вид. дім, 2004. — 18 с.
12. Бетховен Л. Альбом для детей из фортепианных пьес Л. Бетховена: К 200-летию со дня рождения. — Ленинград: Музыка, 1970. — 86 с.
13. Бетговен Л. Весело. Сумно. (Багатель), ор. 54. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Bagatelle_in_C_minor%2C_WoO_54_%28Beethoven%2C_Ludwig_van%29
14. Бетховен Л. Рондо-каприччио: Для фортепиано: Соч. 129. — Ленинград: Музгиз, 1951. — 12 с. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Rondo_a_capriccio%2C_Op.129_%28Beethoven%2C_Ludwig_van%29
15. “Благослови мати весну зустрічати!”./ Упор. З. Бервецький. — Дрогобич: Відродження, 1991. — 41 с.
16. Борткевич С. З мого дитинства. Твори для фортепіано. — Київ: Мелосвіт, 2010. — 28 с.
17. Борткевич С. Маленький мандрівник. Твори для фортепіано. — Київ: Мелосвіт, 2010. — 20 с.
18. Борткевич С. Музичні картинки за казками Г. К. Андерсена. Твори для фортепіано. — Київ: Мелосвіт, 2014. — 36 с.
19. Ведмедеря М. Веселі нотки: пісні для дітей дошк. та мол. шк. віку / М. О. Ведмедеря, Л. Куліш-Зіньків. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. — 64 с.
20. Верховинець В. Весняночка: ігри для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. — Київ: Музична Україна, 1971. — 152 с.; Київ: Музична Україна, 1989. — 343 с.
21. Веселі нотки: [збірник музичних творів для молодшого шкільного віку, містить музичні твори для слухання музики, музичні ігри] / Укл. С. М. Шевченко. — Харків: Ранок,

2010. — 96 с.
22. Вилла-Лобос Э. Пьесы для фортепиано. Вып. 1. Мир ребенка: Куклы: 1-я сюита; Зверьки: 2-я сюита / Предисл. В. Малинникова. — Москва: Музыка, 1972. — 114 с. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/A_prole_do_beb%C3%AA_No.1,_W140_%28Villa-Lobos,_Heitor%29; http://imslp.org/wiki/A_prole_do_beb%C3%AA_No.2,_W180_%28Villa-Lobos,_Heitor%29
23. Витвицький В. Українські народні пісні: В обр. для фп. на 4 р. — Торонто: Укр. Муз. Фестиваль, 1974. — Вип. 2. — 13 с.
24. Гайворонський М. Співаник для дітей дошкільного та шкільного віку. — Київ: Музична Україна, 1993. — 126, [1] с.
25. Гнатюк М. Бджілка: дит. мюзикл на одну дію та три епізоди: [для солістів, хору в супр. фп. / авт.] сл. Микола Гнатюк ; [авт.] муз. В. Тиможинський, В. Чепелюк. —Луцьк: Твердиня, 2007. — 55 с.
26. Граємо і співаємо. / Упор. П. Серотюка. — Тернопіль: Богдан, 2014. — 40 с.
27. Гречанинов А. Детский альбом: для фортепиано. — Киев: Музфонд УССР, 1949. — 11 с.; Москва, 1993. — 11 с.
28. Гречанинов А. Птичка. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Bird_%28Grechaninov,_Aleksandr%29
29. Григ Э. Лирические пьесы. Ор. 12, 38, 43: Для фортепиано. — Москва: Музыка, 1985. — 48 с. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Lyric_Pieces,_Op.12_%28Grieg,_Edvard%29; http://imslp.org/wiki/Lyric_Pieces,_Op.38_%28Grieg,_Edvard%29; http://imslp.org/wiki/Lyric_Pieces,_Op.43_%28Grieg,_Edvard%29; http://imslp.org/wiki/Lyric_Pieces,_Op.47_%28Grieg,_Edvard%29
30. Дебюсси К. Детский уголок: для фортепиано. — Москва: Музыка, 1989. — 40 с. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Children's_Corner_%28Debussy,_Claude%29
31. “Дзига”: Укр. дит. і молод. нар. ігри /Комп. П. Г. Черемського; Уклад.: В. І. Семеренський, П. Г. Черемський. — Харків: Друк, 1999. — 528 с.
32. Дичко Л. Сніжинки: пісні для малят / сл. М. Лисича. — Київ: Муз. Україна, 1970. — 32 с.
33. Дударик: [кращі укр. нар. пісеньки / упоряд., аранжув., запис муз.] В. Г. Карманний. — Харків: Ранок, 2012. — 62, [1] с.
34. Жовнерчук С. Зірковий крок. 35 практичних завдань. Сольфеджіо: навч. посіб. для дітей мол. шк. віку / С. Жовнерчук, Ю. Богатирьова. — Київ: Колофон, 2011. — 126 с.: ноти.
35. Кабалевский Д. Тридцать детских пьес для фортепиано: Педагогический репертуар детской музыкальной школы. — Москва: Музыка, 1965. — 64 с.
36. Карпенко Є. Про відважного Барвінка і коника-Дзвоника: дит. опера: за казкою Б. Чалого та П. Глазового; лібрето Г. Приходько. — Суми: Мрія, 2009. — 72 с.
37. Келіна Н. Музично-театралізовані ігри: Хитра киця / Н. Л. Келіна, Л. В. Овчаренко. — Харків: Скорпіон, 2005. — 64 с.
38. Кириліна І. Вінок з барвінку: пісні для дітей. — Київ: Музична Україна, 2016. — 124, [2] с.
39. Колесса М. Вибрані фортепіанні твори / ред.-упоряд. К. М. Колесса-Гелітович, авт. вступ. ст. Т. Гнатів. — Київ: Музична Україна, 1984. — 71 с.
40. Колесса Ф. Шкільний Співаник. З педагогічної спадщини композитора. — Київ: Музична Україна, 1991. — 224 с.; 2-е вид. — Київ: Музична Україна, 1993. — 223 с.
41. Колискові пісні: зб. пісень для дітей дошкільного та мол. шк. віку. — Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2011. — 95 с.
42. Колодуб Ж. Альбом для дітей: Фортеп. п’єси. — Київ: Муз. Україна, 1983. — 44 с.
43. Колодуб Ж. Музична абетка: Зб. пісень для дітей дошк. і мол. шк. в. /Сл. нар.; худож.

Л. Г. Гончарова. — Київ: Муз. Україна, 1991. — 71 с.
44. Коляди і щедрівки: Для фортепіяну. / Укл. М. Барабаш. — Торонто: Український Музичний Фестиваль, 1975. — 35 с.
45. Кос-Анатольський А. П'єси для фортепіано. / Упор Т. Воробкевич. — Львів, 2009. — 24 с.
46. Косенко В. 24 дитячі п'єси: для фортепіано. — Київ: Музфонд СРСР, Укр. республ. Філія, 1958. — 60 с.; Київ, 1962. — 56 с. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/24_Children's_Pieces,_Op.25_%28Kosenko,_Viktor%29
47. Косенко В. 4 дитячих п'єси: Для фортепіано. —Київ: Музфонд СРСР, укр. республ. Філія, 1951. — 7 с. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/4_Children's_Pieces_%28Kosenko,_Viktor%29
48. Кравців О. С. Ой у вишневому садочку: Укр. нар. пісні у лег. викладенні для ф-но. — Київ: Муз. Україна, 2000. — 24 с.; вид. 2. — Київ, 2006. — 27 с.
49. Купчинський Р. Г. Ми йдемо в бій: повний зб. пісень Романа Купчинського: [для голосу без супроводу] / записав, упоряд. і зредагував І. Соневицький. — Львів: ЗУКЦ, 2012. — 139 с.
50. Леонтович М. Сольфеджіо: Початковий курс на 1 і 2 голоси. — Київ: Міністерство Народньої Освіти. Музичний відділ, 1918. — 52 с.
51. Леонтович М. Практичний курс навчання співу у середніх школах України: (з педагогічної спадщини композитора) / Упоряд. Л. О. Іванова. — Київ: Музична Україна, 1989. — 134 с.: ноти
52. Лисенко М. Педагогічна збірка п'єс-пісень для фортепіяна [Ноти]. Вип. 1. Початкові вправи-пісні / уложила Мар'яна Лисенко, проф. Музично-Драм. Інституту ім. М. В. Лисенко; гармонізаційний супровід скомпонував Остап Лисенко; [передмова М. М. Лисенко]. — [Харків]: Державне видавництво України, друк. 1930. — 28 с.: іл.
53. Лисенко М. Педагогічна збірка п'єс-пісень для фортепіяна. Вип. 2. Маленькі п'єси-пісні для тих, що починають / Уложила Мар'яна Лисенко, проф. Музично-Драм. Інституту ім. М. В. Лисенко. — [Харків]: Державне видавництво України, друк. 1930. — 44 с.: іл.
54. Лисенко М. Дитячі опери. / Музична редакція М. І. Вериківського; літературна редакція М. Т. Рильського. Клавіри. — Київ: Мистецтво, 1954. — 228 с. (М. Лисенко: Зібрання творів в 20 томах; т. 9): опера "Коза-дереза". Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Koza-dereza%28Lysenko,_Mykola%29
55. Лисенко М. Збірка народних пісень. В хоровому розкладі, пристосованих для учнів молодшого і підстаршого віку у школах народних / ред. Н. В. Петішкіна. — Київ: Муз. Україна, 1994. — 96 с.
56. Лисенко М. Молодощі: Збірка танків та веснянок. Збірка народних пісень в хоровому розкладі. — Київ: Муз. Україна, 1990. — 143 с.
57. Лисько З. Фортепіанні мініатюри на українські народні теми. — Львів, 2005. — 11 с.
58. Ліст Ф. Різдвяна ялинка: цикл із 12 п'єс для фортепіано. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Weihnachtsbaum%2C_S.186_%28Liszt%2C_Franz%29
59. Людкевич С. 21 українська народна пісня для фортепяно. — Львів, 1928.
60. Майкапар С. Бирюльки: Маленькие пьесы для фортепиано. — Москва: Музыка, 1984. — 32 с.
61. Майкапар С. Миниатюры. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Miniatures,_Op.33_%28Maykapar,_Samuil%29
62. Моя Україна: Українські пісні для малих дітей / Обробка для фортепіано М. Кравців-Барабаш. — Львів: "Вільна Україна", [б. р.]. —Книжка І. —32 с.
63. Моя Україна: Українські пісні для малих дітей / Обробка для фортепіано М. Кравців-Барабаш. — Львів: "Вільна Україна", [б. р.]. — Книжка ІІ. — 32 с.

64. Моя Україна: Українські пісні для малих дітей / Обробка для фортепіано М. Кравців-Барабаш. — Львів: “Вільна Україна”, [б. р.]. — Книжка III. — 32 с.
65. Музика. Хрестоматія. 2 клас. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. — 38 с.; 3 клас. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. — 48 с.; 4 клас. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. — 48 с.
66. Музичне мистецтво. Хрестоматія. Семестр I / Упорядники Л. О. Хлєбнікова, Л. О. Дорогань, Н. І. Міщенко, Т. О. Наземнова — Харків, 2012. — 160 с.
67. Музична хрестоматія. 3 кл. / Упоряд.: Гумінська О. О., Опанасець І. С. — Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2011. — 40 с.; 2 клас. — 28 с.; 4 клас. — 44 с.
68. Музичний керівник: щомісячний спеціалізований журнал. — Київ, 2012, № 12 — 62 с.
69. Музичний світанок: навчальний посібник гри на фортепіано./ Упор. Г. Заславець — Київ, 2011. — 72 с.
70. Нижанківський Н. Фортепіанні твори для молоді / [Упор. О. Смоляк, Л. Корній]. — Тернопіль: Лілея, 1996. — 28 с.: “Гавот ляльки”. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Dancing_Dolls_%28Nizhankovsky,_Nestor%29; “Марш горобчиків”. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Vorobyskov_March_%28Nizhankovsky,_Nestor%29; “Івасьо грає на чельо”. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Piano_Piece_in_C_minor_%28Nizhankovsky,_Nestor%29; “Староукраїнська пісня”. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Piano_Piece_in_E_minor_%28Nizhankovsky,_Nestor%29; “Коломийка”. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Kolomyjka_in_D_minor_%28Nizhankovsky,_Nestor%29
71. Нова радість стала: Українські колядки у легкому викладенні для ф-но Ольги Кравців. — Київ: Музична Україна, 2005. — 12 с.
72. Новосад Р. Сопілка: співаник для дітей. — Варшава; Львів: Гердан, 1991. — 31 с.: ноти
73. Олійник Ю. Український фортепіанний альбом (для наймолодших) / Упор. О. Олійник. — YVO Productions, USA, 1995. — 19 р.
74. Олійник Ю. Українські колядки. Фортепіанний альбом для початківців / Упор. О. Олійник. — YVO Productions, USA, 1996. — 23 р.
75. Павленко Т. Сольфеджіо на основі українських народних пісень: навч. посіб. для почат. спеціал. навч. закл. системи М-ва культури і мистецтв України. 2-ге вид. — Київ: Музична Україна, 2006. — 112 с.; 3-е вид. — Київ: Музична Україна, 2011. — 111 с.; 4-те вид. — Київ: Музична Україна, 2014. — 112 с.; Київ: Музична Україна, 2015. — 110 с.
76. Паронова В. Пори року: зб. пісень для дітей дошкільного і мол. шкільного віку. — Ч. 2. (весна, літо) / В. І. Паронова, Н. М. Шевченко, В. П. Дем’янчук. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2006. — 88 с.
77. Паронова В. Пори року: зб. пісень для дітей дошкільного та мол. шкільного віку. Ч. 1. (осінь, зима) / В. І. Паронова, Н. М. Шевченко, В. П. Дем’янчук. Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2012. — 96 с.
78. Перлини української фортепіанної музики: 3—4 клас. — Київ, 2014. — 80 с.
79. Перлини української фортепіанної музики: 5—7 клас. — Київ, 2016. — 80 с.
80. Печенюк М. А., Леонтієв П. П. Дзвінкі голоси: Муз. хрестоматія: Пісен. матеріал. 1—2-о кл. Для шк. різ. типу навчання: [Навч.-метод. посіб.]. — Тернопіль: АСТОН, 1999. — 116 с.
81. Пісні для дітей: Вип. 1 / Оброб. Я. Степового; Упорядкув. О. Красовської. — Київ: Мелосвіт; Ніжин: Аспект-Поліграф, 2003. — 20 с .
82. Пісні для учнів початкових класів: збірник / Упоряд. О. Г. Раввінов; ред. К. О. Саваст-ру. — Київ: Музична Україна, 1967. — 280 с.
83. Пісні для учнів 1-3 класів: збірник / Упоряд. Л. А. Греков; ред. Н. О. Цвєткова. — Київ: Музична Україна, 1968. — 240 с.

84. Пісні для учнів 1-3 класів / упоряд. Л. Греков. — Київ: Музична Україна, 1979. — 232 с.
85. Подвала В. Створюймо музику! 1-2 класи: вправи для розвитку творчих навичок в учнів дитячих музичних шкіл, музичних студій та шкіл мистецтв. — Київ: Музична Україна, 1990. —64 с.
86. Подвала В. Створюймо музику! 3-4 класи: вправи для розвитку творчих навичок в учнів дитячих музичних шкіл, музичних студій та шкіл мистецтв. — Київ: Музична Україна, 1990. — 125 с.
87. Прокофьев С. Детская музыка. Двенадцать легких пьес для фортепиано. — Москва: Советский композитор, 1987. — 30 с. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Music_for_Children,_Op.65_%28Prokofiev,_Sergey%29
88. Пчілка Олена Український дитячий театр. / Упор. Л. Мірошніченко. — Київ: Веселка, 2015. — 440 с.
89. Ревуцький Л. Сонечко: 20 українських народних пісень: для голосу або дитячого хору в супроводі фортепіано. — Київ: Музфонд СРСР українська республіканська філія, 1950. — 34 с.
90. Рокочі В. П. Очима дитини: фортепіан. твори для дітей та юнацтва. Зошит 1. Світ природи (13 п'єс). Зошит 2. Світ почуттів (12 п'єс). — Київ: ВІП, 2007. — 61, [2] с.
91. Ракочі В. О. Очима дитини : фп. п’єси для дітей та юнацтва. Зошит 3: Світ снів: (12 п'єс). Зошит 4: Світ довкола: (13 п'єс). — Київ: ВІП, 2008. — 85, [2] с.
92. Савицький Р. Український фортепіанний альбом для початківців / Підгот. до вид. Р. Савицький, мол. та О. Смоляк. — Тернопіль: Астон, 1999. — 20 с.
93. Сасько Г. Мозаїка. Цикл дитячих п'єс для фортепіано. — Київ: Гроно, 2004. — 50 с.
94. Сільванський М. Їжачок і соловейко: Муз. казка для ф-но, флейти та віолончелі за сюжетом Ю. Ярмиша. — Київ: Муз. Україна, 1979. — 36 с.
95. Сільванський М. Пригоди барона Мюнхаузена. 10 музичних малюнків для фортепіано. — Київ: Муз. Україна, 1969. — 39 с.
96. Скорик М. З дитячого альбому. // Скорик М. Твори для фортепіано. — Львів: Сполом, 2008. — С. 5—16.
97. Смаглій Г. Сольфеджіо: [підручник для 1-4-х класів початкових спец. мистецьких навч. закладів України]. — Ч. 1. — Харків: Фактор, 2003. — 79 с.
98. Соневицький І. Веснянки-гаївки. Українські пісні для фортепіяну. Вип. ІІ. Весна. — Ню-Йорк: У світі, 1952. — 12 с.
99. Соневицький І. Мініятюри (народні та пластові пісні). Українські пісні для фортепіяна. — Вип. ІІІ. Літо. — Jersey City: Svoboda, 1955. — 23 с.
100. Співаночки для дітей /Ред.-упоряд. М. Кравців-Барабаш. — Торонто: Укр. муз. фест., 1973. — 48 с.
101. Старий рояль: збірник популярних п’єс для фортепіано. / Упор. О. Красовська. — Вип. 1. — Київ: Мелосвіт, 2004. — 26 с.; Вип. 2. — Київ: Мелосвіт, 2004. — 28 с.; Вип. 3. — Київ: Мелосвіт, 2005. — 28 с.; Вип. 4. — Київ: Мелосвіт, 2006. — 28 с.; Вип. 5. — Київ: Мелосвіт, 2007. — 24 с.; Вип. 7. — Київ: Мелосвіт, 2008. — 28 с.; Вип. 8. — Київ: Мелосвіт, 2014. — 28 с.; Вип. 9. — Київ: Мелосвіт, 2008. — 28; с. Вип. 10. — Київ: Мелосвіт, 2008. — 28 с.; Вип. 11. — Київ: Мелосвіт, 2009. — 28 с.; Вип. 12. — Київ: Мелосвіт, 2010. — 28 с.; Вип. 13. — Київ: Мелосвіт, 2011. — 28 с.;
102. Степаненко М. Дитячий альбом: Для фортепіано. — Київ: Муз. Україна, 1987. — 72 с.; Київ: Муз. Україна, 2002. — 84 с.
103. Степаненко М. Дитячий зошит: Для фортепіано. — Київ: Муз. Україна, 1980. — 28 с.
104. Степовий Я. Кобзарь: Пісні для дітей на слова Т. Шевченка: [Для співу з

фп.]. — Київ: Губсоюз, [1922]. — 19 с.: іл.
105. Степовий Я. Пісні для дітей. — Вип. 1. — Київ: Мелосвіт; Ніжин: Аспект-Поліграф, 2003. — 20 с.
106. Степовий Я. Проліски: для дітей дошкільного віку: [Збірник пісень для співу з фп.]. Випуск I. — Київ: Дніпросоюз, [1921] (7-я Советская типография). —16 с.: іл.; випуск II. — Київ: Губсоюз, [1922]. — 38 с.; Випуск III. — Київ: Губсоюз, [1922]. — 27 с.: іл.; вип. 1—3. Київ: Муз. Україна, 1983. — 112 с.
107. Стеценко К. Дитячі опери. / Муз. ред. А. О. Коломійця; літ. ред. П. Г. Тичини. — Київ: Мистецтво, 1964. —259 с.
108. Стеценко К. Луна: Збірник пісень для сім'ї і школи: (На 1 і 2 голоси в супроводі фп. і мішаний хор a capella). [2-е вид., доповнене]. — Київ: Л. Ідзіковський, 1918. — 37 с.
109. Стеценко К. Шкільний співанник. Ч. 1. Пісні на один голос: Додаток до "Початкового курсу навчання дітей нотного співу" (методико-дидактичні замітки). — Київ: Т-во "Вернигора", 1918. — 19 с.
110. Стеценко К. Шкільний співанник: Збірка пісень в легкій розкладці для шкільних хорів [без супр.]: М. Лисенка, О. Кошиця, М. Леонтовича, Й. [Я.] Степового і К. Стеценка. — Київ; Ляйпціґ: Українська Накладня [склад видання], [1920—1923]. — 46 с.
111. Столітній трамвай-чарівник: збірка пісень на сл. М. Людкевич. — Львів: Сполом, 2015. — 40 с.
112. Суховерська О. Рухливі забави та ігри з мелодіями й примовками. — Львів: Свічадо, 2007. — 122 с.
113. Тамберґ Э. Детский альбом. — Ленинград: Музыка, 1969. — 38 стр.
114. Туркевич С. Цикл п'єс для дітей / Фортепіанні твори / Упор. С. Павлишин. — Львів, 2005. — С. 97—112.
115. Українське Дошкілля: Пісні, ігри, танці, вірші й загадки: Для дітей дошк. віку. — 2 вид. — Київ: Музична Україна, 1991. — 142 с.
116. Українська фортепіанна музика: педагогічний репертуар для дітей та юнацтва: навчальний посібник. [Частина 1] / Укладачі та автори методичних рекомендацій: О. П. Рудницька, Т. М. Завадська, О. С. Козачук. — Київ, 2000. — 168 с.: іл.; Київ: Музична Україна, 2004. — 181 с.: іл.
117. Українська фортепіанна музика: педагогічний репертуар для дітей та юнацтва: навчальний посібник. Ч. 2 / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; [упоряд.: Т. М. Завадська, О. С. Козачук]. — Київ: Музична Україна, 2006. — 164 с.
118. Українська фортепіанна музика: педагогічний репертуар для дітей та юнацтва: навчальний посібник для студ. серед. та вищ. муз.-пед. навч. закладів. Ч. 3 / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; [упоряд.: Т. М. Завадська, О. С. Козачук]. — Київ: Музична Україна, 2010. — 182 с.
119. Філіпенко А. Співають малюки. Вип. 7. — 2-е вид. — Київ: Музична Україна, 1981. — 36 с.
120. Фільц Б. Фортепіанні твори для дітей / [Упор., вст. ст. О. Німилович]. — Дрогобич: Посвіт, 2011. — 28 с.
121. Фоменко М. Моя веселка. П'ять легких п'єс для фортепіано на українські теми. — Львів, 2006. — 16 с.
122. Фортепіанні твори українських композиторів для молоді / Зібрала Т. Богданська. Частина перша. — Тернопіль: Астон, 2000. — 90 с.; Частина друга. — Тернопіль: Астон, 2000. — 85 с.
123. Хочу грати на роялі. Упорядники М. Гриднева, М. Храпачева. — Київ: Лавро.

2016. — 200 с.
124. Христя грає на фортепіяні: Моя Україна. Книжка IV. / Опрацювала М. Кравців-Барабаш. — Торонто: Український Музичний Фестиваль, 1985. — 28 с.
125. Чайковський П. Дитячий альбом. — Київ: Музична Україна, 2007. — 40 с. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Children's_Album,_Op.39_%28Tchaikovsky,_Pyotr%29
126. Шостакович Д. Танцы кукол: Семь пьес для фортепиано. — Москва: Музгиз, 1959. — 24 с.
127. Шостакович Д. Избранные детские пьесы: Для фортепиано. — Москва: Советский композитор, 1979. — 48 с.
128. Шукайло Л. Пьесы и ансамбли для фортепиано: [Для учащихся начал. специализир. учеб. заведений; Для ф-п.; 2 ф-п.]. — Харков: Фактор, 2006. — 63 с
129. Шукайло Л. Цирк: Сюїта для ф-но. — Київ: Муз. Україна, 1988. — 18 с.
130. Шуман Р. Альбом для молоді: для фп.: Твір 68. — Київ: Музфонд СРСР, 1955. — 59 с.; Альбом для юношества: Для фортепиано. — Москва: Музыка, 1974. — 72 с. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Album_f%C3%BCr_die_Jugend,_Op.68%28Schumann,_Robert%29
131. Яковчук О. Дикі звірі Канади. — Toronto: видавництво “Ukrainian Music Festival”, 2004.
132. Ярославенко Я. (1880—1958). Коляди для фортеп'яно: [з надпис. текстом] — Львів: Свічадо, 2011. — 15, [1] с.
133. Bartok B. Mikrokosmos, sz. 107. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Mikrokosmos,_Sz.107_%28Bart%C3%B3k,_B%C3%A9la%29
134. Markiewiczówna W. Kolorowe obrazki na fortepian, cz. 1. — Wydawca: PWM, 1973. — 16 s.; cz. 1. — Wydawca: PWM, 1973. — 16 s.

1.3 Рекомендовані відео-матеріали для Слухання музики

1. “Арабеска” G-dur для фортепіано К. Дебюсі: мультфільм, Польща, 1994. https://youtu.be/X_kit4LIm5M
2. “Багряна квіточка”, 1952, муз. М. Будашкіна. https://youtu.be/YmBe65Vtaxg
3. “Балерина”: мультфільм, Франція-Канада, 2016. https://youtu.be/xr3HsHMV39k
4. “Баранці”: мультфільм, сл. і муз. Г. Чубач, Україна, 2015. https://youtu.be/cpnGMj-dQug
5. “Барбі і 12 танцюючих принцес”: мультфільм, США, 2006 https://youtu.be/F_rZmCTdSpg
6. “Барбі і Лускунчик” (Barbie in the Nutcracke): мультфільм, муз. П. Чайковського, США 2001. https://youtu.be/ytDaqzW5x0s
7. “Бембі”. Walt Disney, Велика Британія, 1942. https://youtu.be/pvKRfIn-YIk
8. “Гноми і гірський король”: мультфільм, муз. Е. Ґріґа, Росія, 1993. https://youtu.be/6wswnxA5o7M
9. “Грицеві писанки”: мультфільм за мотивами казки О. Олеся, муз. Л. Етінгера, Україна, 1995. https://youtu.be/bIGbRkoeyb4
10. “День Святого Миколая”: пісня-мультфільм, Л. Бебешко. https://youtu.be/RjOcZkzrd6g
11. “Дівчинка та Зайці”: мультфільм, муз. І. Грачева, 1985. https://youtu.be/HGhzKSj7oO8
12. “Дощику, дощику, припусти”: мультфільм, муз. І. Карабиця, 1982. https://youtu.be/V9EdVP4CVaM
13. “Золоторогий олень”: мультфільм, муз. В. Гомоляки, 1979. https://youtu.be/d5D_Wbgzs20
14. “Змагання позитивного і негативного героя” (The Duel) з вистави “Стовпи вогню (Feet of Flames)” М. Флетлі. https://youtu.be/g2PC_7JwbA0
15. “Івасик-Телесик”: мультфільм, муз. Ю. Шевченка, 1989. https://youtu.be/8xnkfXAyNdo
16. Імпровізація на весняні заклички (фрагмент з концерту Зразкового дитячого хору

“Радуниця”). https://www.youtube.com/watch?v=lWFIJbvFUz0
17. “Історія іграшок (Toy story)”: фрагменти мультфільму, муз. Р. Ньюмена, 1995, 1999, 2010, США. *https://youtu.be/1guCjulfnZI*
18. “Історія про дівчинку, яка наступила на хліб”: мультфільм, муз. Ю. Шевченка, 1986. https://youtu.be/bjKP9TTzTkY
19. “Казка про Жадібність”: мультфільм, муз. Г. Сасько, 1976. https://youtu.be/UXKqXVFSaIQ
20. “Колискова”, співає Н. Матвієнко: мультфільм, муз. Б. Янівського 1984. https://youtu.be/hJSVXmHSvjI
21. “Колискові світу”: збірник анімаційних фільмів.
22. “Котик і півник”, муз. Ю. Шевченка, Україна, 1991. https://youtu.be/6KoIWlxiMrs
23. “Котячий дует” (Duo de chats) Дж. Россіні. https://youtu.be/CdStfIdTQEE
24. “Красуня і Чудовисько”: мультфільм У. Діснея, США, 1991.
25. “Кривенька качечка”, муз. Ю. Шевченка, Україна, 1992. https://youtu.be/h0WIdfgxjJc
26. “Літачок Ліп”: мультфільм, муз. А. Спаринського, Україна, 2000. https://youtu.be/5NsDfebDnhs
27. “Лускунчик”, муз. П. Чайковського, 1973. https://youtu.be/Y9o5KN7zqLU
28. “Лускунчик”: балет на льоду у виконанні цирку Чинизеллі.. https://youtu.be/jmhNNf6hYt8
29. Ляльковий вертеп майстерні “Мистецький простір”. https://youtu.be/CA9pevowhV4
30. “Маленька пташка” Е. Ґріґа. https://youtu.be/VTkmrzJUWXk; https://youtu.be/6t0hyMb4b88
31. “Малинове варення”: пісня (Левко Дурко). https://youtu.be/WuI3FBvQnlw
32. “Маруся Богуславка”: анімаційний фільм, муз. Л. Колодуба, 1966. https://youtu.be/5DVWia04ELI
33. Мирон Блощицак “Людина-оркестр. https://youtu.be/0HB3pzUgAYA; https://youtu.be/8MAfMtxrGzg
34. “Моя країна — Україна”, серія 4 “Трипілля”: мультфільм за сценарієм С. Лірника, Україна, 2009. https://youtu.be/6L3gw-imBZk
35. “Музичні малюнки”: мультфільм, муз. А. Коломійця за мотивами циклу Л. Ревуцького “Сонечко”, 1968. *https://youtu.be/22_tcHy-AW0*
36. “Натюрморт”: мультфільм, муз. В. А. Моцарта: соната № 5 C-dur для флейти і клавесину, Польща, 1992. https://youtu.be/fu6tyogkeyc
37. “Нікудишко”: мультфільм, муз. М. Скорика, 1977. https://youtu.be/Amb9xQEPNHw
38. “Пані Метелиця”: аудіо-казка. https://youtu.be/s52Iq8jBgrc
39. “Подарунок”: мультфільм, муз. М. Скорика, 1968. https://youtu.be/7DJ5vdM_EmM
40. “Попелюшка”, мультфільм-мюзікл. https://youtu.be/eb9Mxq25Nzo
41. “Пригоди козака Енея”, муз. М. Скорика, 1968. https://youtu.be/Q_jNc7Z_NLQ
42. “Про всіх на світі”: мультфільм, муз. О. Осадчого, 1984. https://youtu.be/rLh_92IJRdg
43. Прокоф’єв С. Симфонічна казка “Петрик і вовк”. https://youtu.be/9ueGfjBKbiE?list=PL9q_Gi6so_kUVwpnlWDmKthH60xAmZAB5; https://youtu.be/Ot7m9i70JDg
44. “Різвяна казка”: мультфільм за мотивами казки Марка Черемшини, муз. І. Карабиця, Україна, 1993. https://youtu.be/60kxO_tHnck; https://youtu.be/kNEhaBPG8Go
45. “Рождество”: мультфільм (за мотивами класичної музики Й. С. Баха, Л. ван Бетговена), Росія, 1997. https://youtu.be/sJfbqZ1qrQU
46. “Рукавичка”: аудіо-казка. https://youtu.be/KqDwe6Xp5lA
47. “Садок вишневий коло хати”: мультфільм, Україна, 2013. https://youtu.be/E0jnBCkMEuM
48. “Святвечір”, “Водохреща” з циклу “Різдвяна казка”, Україна, 2012. https://youtu.be/VtgD18NHVSc; https://youtu.be/DblyA9a_hzE
49. “Свято”: мультфільм за картинами М. Приймаченко, укр. нар. муз., Росія, 2002.

https://youtu.be/fo9ekGsxfM0
50. “Слава і процвітання України”: пісочна анімація Дарії Тим, Україна, 2014. https://youtu..be/PFyDSMCPuEA
51. “Снігуронька”, муз. М. Римського-Корсакова, 1952. https://youtu.be/w2TYDCSsKsI
52. “Сонячний живопис Говарда Беренса” на музику Е. Колтазар “Secrets Of My Heart” для фо-но з оркестром. https://youtu.be/7awLS73wtLE
53. “Сонячний коровай”: мультфільм, муз. Б.-Ю. Янівського, 1981. https://youtu.be/A4Mlw81A_UA
54. “Спляча красуня”: мультфільм У. Діснея за мотивами балету П. Чайковського, 1959. https://youtu.be/dyydwvzv-Wo
55. “Турецький марш”: мультфільм, муз. В. А. Моцарта, Польща, 1983. https://youtu.be/M_2naJAAPb4
56. “Українські народні казки” (“Солом’яний бичок”, “Колобок”, “Колосок”, “Котик і півник”, “Коза-Дереза”), муз. М. Чемберджі, Україна. https://youtu.be/YytL2dZP5so
57. “Хлопчик з вуздечкою”: мультфільм, муз. І. Карабиця, 1974. https://youtu.be/A894WpASBYE
58. “Ходить гарбуз по городу”: мультфільм, муз. О. Киви, 1979. https://youtu.be/4g_0iuPR0VY
59. Художній свист. https://www.youtube.com/watch?v=zYdtMjY9EcQ
60. Чайковський П. Дитячий альбом: анімаційний фільм, 1976. https://youtu.be/tsvJdWc1Sus
61. “Чарівна флейта”: збірник мультфільмів за творами класичної музики, Польща, 2008.
62. “Черепаха Аха”: мультфільм, сл. і муз. Г. Чубач, Україна, 2013. https://youtu.be/7tdvrQiQroM
63. “Чи то пір’я з подушок”: пісня з відео, 2015. https://youtu.be/_ycCx-PHres
64. “Чому у ялинки колючі голочки”: мультфільм, муз. В. Губи, 1973. https://youtu.be/GoVIQLPvlvU
65. “Чудасія”: небилиця за мотивами віршів С. Руданського, муз. В. Гуцала, 1987. https://youtu.be/KXDkAudLu6E
66. “Щедрик”: мультфільм, муз. обр. О. Скрипки, Україна, 2011. https://youtu.be/6uKbK1CPwSs
67. “Як їжачок шубку міняв”: анімаційний фільм, муз. М. Скорика, 1970. https://youtu.be/jJLT8mw4TWk
68. “Як козаки куліш варили”, 1967, муз. М. Скорика. https://youtu.be/11UWn8AtImA?list=PLTW0wJg3EjVctwYZs2lwjXe2YJdl4RGmZ
69. “Як козаки інопланетян зустрічали”: мультфільм, муз. В. Губи, 1987. https://youtu.be/_S1vYPjhVBE
70. “Як козаки сіль купували”: мультфільм, муз. В. Губи, 1975. https://youtu.be/GUfjuNIPLlY?list=PLTW0wJg3EjVctwYZs2lwjXe2YJdl4RGmZ
71. “Як козаки у футбол грали”, 1970, муз. Б. Буєвського. https://youtu.be/m35p8kH3yT4?list=PLZgjiJu_A_Xi4MBmxhziR-EcoPOBPYwVl
72. “Як песик і кошеня підлогу мили”, муз. М. Скорика, 1977. https://youtu.be/1MuASJGzDLc
73. Barbie and The Diamond Castle: мультфільм, США, 2008. https://youtu.be/9Njn6xbFxdA
74. Barbie In The Pink Shoes (Барбі: Балерина в рожевих пуантах): мультфільм, США, 2013. https://youtu.be/pBORzx9Tnb8
75. Disney’s fantasia, 1940.
76. Disney’s fantasia, 2000.
77. “Exsultate Jubilate Alleluja” В. А. Моцарта: мультфільм, Польща, 1991. https://youtu.be/YqNTDVO1l_o

78. Kyiv Ethno Trio. https://www.youtube.com/channel/UC69FOyJP_erXfAA4zUvRRIQ
79. Musical Instruments / Kids Learning Videos. https://youtu.be/eetAWZTvOQ0
80. Orchestral Musical Instruments Sounds №1, №2 for Children (Оркестрові музичні інструменти для дітей). https://youtu.be/awIVJUD7C5c; https://youtu.be/nCVzcu3TCW4
81. Silly Symphony. Walt Disney: Farmyard Symphony. https://youtu.be/IceBRRSnjrg
82. Silly Symphony. Walt Disney: Flower and treas https://youtu.be/5BqM8nU7-b8
83. Silly Symphony. Walt Disney: Music land. https://youtu.be/dihJ1w48Jh0;
84. "The Lonely Goatherd", маріонеткова вистава, фрагмент мюзіклу "Звуки музики" — "The Sound of Music", США, 1965. https://youtu.be/bBQBKyFcz8E
85. Vivaldi A. Four season: animation.

1.4 Етномузикологічні матеріали

1. Воропай О. Звичаї нашого обряду. Етнографічний нарис. Т. 1. — Київ: Мале видавниче підприємство "Оберіг", 1991. — 449 с.
2. Гарасимчук Р. Народні танці українців Карпат: у 2 кн. / НАН України, Ін-т народознавства. — Кн. 1: Гуцульські танці / авт. вступ. ст.: Роман Кирчів, Степан Павлів; наук. ред. Роман Кирчів. — Львів, 2008. — 607 с.: іл.; Кн. 2: Бойківські і лемківські танці / авт. вступ. ст.: Роман Кирчів, Степан Павлів; наук. ред. Роман Кирчів. — Львів, 2008. — 607 с.: іл. + ноти.
3. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. — Київ: Наукова думка, 1967. — 242 с.
4. Гуменюк Українські народні танці. — Київ, 1962. — 360 с.
5. Дитячий фольклор. Колискові пісні та забавлянки. / Гол. ред. О. І. Дей, упор. Г. Довженюк, К. Луганська. — Київ: Наукова думка, 1984. —471 с.
6. Дитячі пісні та речитативи / Упор.: Г. В. Довженюк, К. М. Луганська — Київ: Наук. Думка, 1991. — 448 с.
7. Електронний архів українського фольклору. Режим доступу: https://folklore-archive.org.ua/
8. Єфремова Л. О. Народні пісні Житомирщини (з колекцій збирачів фольклору) / Упорядкув. та вступна стаття Л. О. Єфремової; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ: Наук. Думка, 2012. — 723 с.
9. Жеплинський Б. Коротка історія кобзарства в Україні. — Львів: Край, 2000. — 195 с.
10. Закарпатські пісні та коломийки / упоряд. М. М. Кречко, П. В. Лінтур. — Ужгород: Карпати, 1965. — 351 с.
11. Іваницький А. Обрядовий музичний фольклор Середньої Наддніпрянщини. Жанрово-регіональна антологія. / ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. — Вінниця, 2015. — 536 с. нот.
12. Ігрові веснянки. Упоряд., передмова і примітки Людмили Єфремової. За редакцією Миколи Дмитренка. — Київ: Видавець Микола Дмитренко, 2005. — 208 с (Серія "Народна творчість". Кн. 7).
13. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Народознавча та мистецька спадщина. Режим доступу: http://www.etnolog.org.ua/index.phpoption=com_content&task=view&id=1879&Itemid=450
14. Інструментальна музика: Українська народна творчість / Упор. А. І. Гуменюк. — Київ: Наукова думка, 1972. — 485 с.: ноти.
15. Коваль-Фучило І. М. Голосіння / упоряд. І. Коваль-Фучило; [наук. ред. Л. Іваннікова]; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ, 2012. — 792 с.+ компакт-диск.
16. Ковальчук В. П. Народна музика Рівненського Полісся: обряд. пісні [без супр.] / Віктор Ковальчук; Львів. нац. муз. акад. ім. Миколи Лисенка [та ін.]. — Рівне: Волин.

обереги, 2008. — 186 с.
17. Колесса Ф. Мелодії українських народних дум. — Київ: Наукова думка, 1969. — 595 с.
18. Лабораторія фольклористичних досліджень. Електронна навчальна бібліотека української фольклористики. Режим доступу: http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/proekty/elektronna-navchalna-biblioteka-ukrajinskoji-folklorystyky/
19. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість: Підручник. — Київ: Знання-Прес, 2001. — 591 с.
20. Лисенко М. В. Народні музичні інструменти на Україні. — Київ: Мистецтво, 1955. — 62 с.
21. Мацієвский І. Жанрові угрупування в українській традиційній інструментальній музиці. — Львів: ПНДЛМЕ ВМІ, 2000. — 26 с.
22. Нагачевський А. Побутові танці канадських українців. — Київ: Родовід, 2001. — 190 с.
23. Народні пісні Полтавщини (з колекцій збирачів фольклору) / упоряд. та вступ. статті Л. О. Єфремової; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ: Логос, 2016. — 720 с.
24. Народні пісні Хмельниччини (з колекцій збирачів фольклору). / Упорядкув. та вступні статті М. К. Дмитренка, Л. О. Єфремової; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. — Київ: Наук. Думка, 2014. — 722 с.: ноти,
25. Народні пісні Чернігівщини (з колекцій збирачів фольклору). / Упор. та вступні статті Л. О. Єфремової; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ: Логос, 2015. — 752 с.
26. Обрядовий музичний фольклор Волині та Західного Полісся: жанрово-регіональна антологія / відп. ред. Г. А. Скрипник; уклад. та вступ. ст. А. І. Іваницького; Національна академія наук України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Вінниця: Нова Книга, 2017. — 464 с.; ноти.
27. Обрядові пісні Слобожанщини (Сумський регіон). / Упор. В. В. Дубравіна. — Суми, 2005. — 446 с.; іл.
28. Регіонально-жанрова антологія українського музичного фольклору. Том І. Обрядовий музичний фольклор Середньої Наддніпрянщини / упоряд., вступ. стаття А. І. Іваницького; голов. ред. Г. А. Скрипник. ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. — Київ, 2016. — 364 с.: нот.
29. Пісні з родин і хрестин. (збірник-реконструкція із теоретичною розвідкою, коментарями, моделями ритмоструктури, покажчиками). / Упоряд. А. І. Іваницький; [відп. ред. Г. А. Скрипник]. — Вінниця: Нова Книга, 2013. — 456 с.: ноти.
30. Смоляк О. Весняна обрядовість Західного Поділля в контексті української культури. Монографія. — Ч. 1. — Тернопіль: Астон, 2004. — 296 с.; Ч. 2 (Нотний додаток). — Тернопіль: Астон, 2001. — 392 с.
31. Смоляк О. Український дитячий музичний фольклор: Підручник-хрестоматія для викладачів та учнів. — Тернопіль: Лілея, 1998. — Вип. І. -— 80 с.
32. Сосенко К. Різдво-Коляда і Щедрий вечір: Культурологічна оповідь. — Київ: Український письменник, 1994. — 286 с.
33. Танцювальні пісні / АН УРСР, Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т.Рильського; упоряд. О. І. Дей [та ін.]; голова редкол. О. І. Дей. — Київ: Наукова думка, 1970. — 802 с.
34. Українські народні танці / упоряд., вступ. ст. та примітки А. І. Гуменюк; ред. П. П. Вірський. — Київ: Наукова думка, 1969. — 615 с.: схеми, ноти.
35. Українська народна творчість. Весілля: у 2 кн./ Гол. ред. О. І Дей, упор. М. М. Шубравської, нотний матеріал О. А. Правдюка. — Київ: Наукова думка, 1970. — Кн. 1. — 452 с.; Кн. 2. — 479 с.

36. Українська народна творчість. Ігри та пісні. Весняно-літня поезія трудового року. / Ред. М. Т. Рильський, упор. О. І. Дей, А. І. Гуменюк. — Київ, 1963. — 671 с.
37. Українська народна творчість. Колядки та щедрівки. Зимова обрядова поезія трудового року./ Ред. М. Т. Рильський, упор. О. І. Дей, А. І. Гуменюк. — Київ: Видавництво "Наукова думка", 1965. — 804 с.
38. Українська народна творчість. Пісні літературного походження. / Гол. ред. О. І. Дей, упор. В. Г, Бойко. А. Ф. Омельченко. — Київ: Наукова думка, 1978. — 494 с.
39. Українське народне багатоголоссся. Збірник пісень. / Ред. М. Гордійчука. — Київ: Державне видавництво "Мистецтво", 1963. — 537 с.
40. Український обрядовий фольклор західних земель: Регіональна музична антологія. / Уклав Іваницький А. — Вінниця: Нова Книга, 2012. — 624 с. : ноти.
41. Українські народні пісні. Пісенники. Режим доступу: http://proridne.com/content/%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8/
42. Українські народні думи. / [Упоряд.: С. Грица (керівник проекту), А.Іваницький, А. Філатова, Д. Щириця; відп. ред. Г. А. Скрипник]; НАНУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. — Київ, 2007. — 824 с, іл. 16 с.
43. Українські народні думи: У 5 т. — Т. 1. Думи раннього козацького періоду / [упоряд.: М. К. Дмитренко, Г. В. Довженок (тексти), С. Й. Грица (мелодії); передмови: М. К. Дмитренка, С. Й. Грици; статті, коментарі, примітки Г. В. Довженок, А. Ю. Ясенчук, Т. М. Шевчук, О. І. Шалак, Н. М. Пазяк, І. І. Кімакович; за заг. ред. М. К. Дмитренка, С. Й. Грици; відп. ред. Г. А. Скрипник]. — Київ: ІМФЕ НАН України, 2009. — 856 с.
44. Українські народні романси. / Упор., перед. і прим. Л. Ященка. — Київ, 1961. — 411 с.
45. Хай М. Музика Бойківщини. — Київ: Родовід, 2002. — 303с., іл., ноти.
46. Хай М. Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція): 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ; Дрогобич, 2011. — 559 с.
47. Хай М. Українська інструментальна музика усної традиції. – Київ; Дрогобич: Коло, 2011. — 467 с.
48. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу. — Харків: репринт., 2002. — 288 с., іл.; Харків, 2013. — 512 с., іл.
49. Черкаський Л. М. Українські народні музичні інструменти. — Київ: Техніка, 2003. — 264 с.
50. Шостак В. А. Народні музичні інструменти Закарпаття: Каталог виставки / Автор-упор. В. А. Шостак. — Ужгород: Міська друкарня, 1995. — 28 с.
51. Яремко Б. І. Народні музичні інструменти // Гуцульщина. — Київ: Наукова думка, 1987. — С. 346—353.

2.1 Енциклопедії, словники, довідники

1. Бурбан М. Українські хори та диригенти. Монографія. – Дрогобич, 2007. – 672 с.
2. Давидов М. А. Виконавське музикознавство: енцикл. Довід. / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. — Луцьк, 2010. — 399 с.
3. Єнтіс Л. С. Мистецтво від А до Я: словник / М-во культури і мистецтв України, КНУКіМ. Миколаїв. філіал. — Миколаїв: Атол, 2002. — 185 с.
4. Залеський О. Мала українська музична енциклопедія. — Мюнхен, 1971. — 125 с. Режим доступу: http://diasporiana.org.ua/mistetstvo/2176-zaleskiy-o-mala-ukrayinska-muzichna-entsiklopediya/
5. Корінний М. М. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури / М. М. Корінний, Г. Г. Потапов, В. Ф. Шевченко. — Київ: Україна, 2000. — 182 с.
6. Лисенко І. М. Словник співаків України / ред. Л. Мокрицька, Т. Качалова. — Київ: Ра-

да, Вид-во М. П. Коць, 1997. — 354 с.: іл.
7. Лисько З. Музичний словник. — Стрий: вид. Музичного товариства ім. Лисенка, філія в Стрию, 1933. — 165 с.
8. Лисько З. Музичний словник. — Київ: Музична Україна, 1994. — 165 с.
9. Майстри української радянської сцени: довідник. — Київ: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1962. —319 с.
10. Медведик П. Діячі української музичної культури (Матеріали до біо-бібліографічного словника). // Записки НТШ. – Львів, 1993. – Т. 226. Праці Музикознавчої комісії. – С. 370–455.
11. Медведик П. Діячі української музичної культури (Матеріали до біо-бібліографічного словника). // Записки НТШ. – Львів, 1996. – Т. 232. Праці Музикознавчої комісії. – С. 464–558.
12. Мистецтво України: біогр. Довід. / за ред. А. В. Кудрицького. — Київ: Українська енциклопедія, 1997. — 697 с.
13. Музичний словник. / Музична абетка. Режим доступу: http://muzabetka.com.ua/music-slovnyk.html
14. Муха А. Композитори світу в їх зв'язках з Україною. Довідник. — Київ, 2000. — 88 с.
15. Муха А. І. Композитори України та української діаспори: довідник. — Київ: Музична Україна, 2004. — 352 с.
16. Павлюченко С. О. Музиканту-любителю: короткий словник-довідник. — Київ: Мистецтво, 1965. — 187 с.
17. Лєбєдєв В. К. Словник-довідник з інструментознавства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. — Вінниця: Нова Книга, 2010. — 160 с., іл.
18. Словник-довідник музичних термінів за книгами Ю. Є. Юцевича. Режим доступу: http://term.in.ua/
19. Словник іноземних музичних термінів та виразів: посібник для вищих навч. закладів культури і мистецив I–IV рівнів акредитації / ред.-упоряд. В. В. Павленко. — Вінниця: Нова книга, 2005. — 384 с.
20. Словник музичних термінів. Режим доступу: http://bibliograph.com.ua/slovar-muzika/index.htm
21. Словник музичної термінології / Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. [Відтворення видання 1930 року]. — Київ: Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. — 111 с. (зі словникової спадщини; Вип. 7).
22. Україна: історія музики. // Українська Загальна Енциклопедія. –Львів; Станіславів; Коломия, 1933–1935. – Т. 3. – С. 497–507.
23. Українська музична енциклопедія. Т. 1: А—Д / Гол. редкол. Г. Скрипник; Національна Академія Наук України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — Київ: Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2006. — 680 с.: ил.; Т. 2: Е—К. — Київ: Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008. — 664 с.: фото; Т. 3: Л—М. — Київ: Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2011. — 628 с.: фото; Т. 4: Н—О. — Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ, 2016. — 554 с.
24. Юцевич Ю. Є. Музика. Словник–довідник. — Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2003. — 352 с.; вид. 2-ге, переробл. і доп. — Тернопіль: Навчальна книга—Богдан, 2009. — 352 с.
25. Музыкальная энциклопедия: в 6 т. / Гл. ред. Ю. В. Келдыш. — Москва: Советская энциклопедия, Советский композитор, 1973—1982: Т. 1. А—Гонг. — Москва, 1973. — 1072 стр.; Т. 2. Гондольера—Корсов. — Москва, 1974. — 960 стр.; Т. 3. Корто—Октоль. — Москва, 1976. — 1104 стр.; Т. 4. Окунев—Симович. — Москва, 1978. —

976 стр.; Т. 5. Симон—*Хейлер*. — Москва, 1981. — 1056 стр.; Т. 6. Хейнце—Яшугин. — Москва, 1982. — 1008 стр.
26. Baker's Biographikal Dictionary of Musicians. Revised by Slonimsky N. – New York: G. Schirmer, 1984. – 2577 p.
27. Reiss J. W. Mała encyclopedia muzyki. – Warszawa: PaństwoweWydawnictwo Naukowe, 1960. – 922 s.
28. Thompson O. The international Cyclopedia of music and musicians. Edited by Nicolas Slonimsky. Seventh Edition. – New York: Dodd, mead & Co, 1956. – 2394 s.

2.2 Покажчик літератури до предмету Музична література

1. Андрєєва О. Ф. Ударні інструменти сучасного симфонічного оркестру: довідник. — Київ: Музична Україна, 1985. — 72 с.
2. Барсова І. Книга про оркестр: пер. з рос. 2. вид. — Київ: Музична Україна, 1988. — 160 с.: іл., ноти.
3. Бодак Я. Зарубіжна музична література: посібник для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання). — Вінниця: Нова книга, 2012. — 256 с.: іл..
4. Боровик М. Музичні форми та жанри / АН УРСР. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1962. — 61 с.
5. Будний В., Клим Г., Кобрин Н., Назар Л., Шевчук С. Жанр прелюдії в інструментальній музиці. / Методичний посібник для вчителів музики./ Ред. та упор. Л. Назар – Львів, 2006 – 38 с.
6. Букрєєва Г. Цікава музика. Музично-дидактичні ігри. 5—8 класи: навч. посіб. для учнів основної школи. — Тернопіль: Навч. книга-Богдан, 2003. — 103 с.: іл.
7. Булат Т. Український романс: [монографія]; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавста, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. — Київ: Наукова думка, 1979. — 320 с.
8. Вербицька І. В. Принципи типології жанру реквієму. // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: Зб. наук. пр. – Вип.17. – Харків: ХДУМ ім. І.П. Котляревського, 2006. – С. 223—232.
9. Волкова Л. Українське фортепіанне тріо: питання виникнення, еволюції жанру, новітніх технологій, виконавства / навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. культури і мистец.; Донец. держ. муз. акад. ім. С. С. Прокоф'єва. — Донецьк: Цифрова типографія, 2013. — 97 с.
10. Герасимова-Персидська Н. Хоровий концерт на Україні в XVII—XVIII ст./ Передм. Д. С. Лихачов. — Київ: Музична Україна, 1978. — 182 с., [4] арк. іл.
11. Гужва О. Симфонія як зустріч свідомостей: [монографія]. — Київ: Кафедра, 2012. — 191 с.
12. Гукова В. Зошит-посібник з української та зарубіжної музичних літератур. http://www.gukova.in.ua/index_2.htm l
13. Гукова В. Світова музична література. Перший рік навчання. Навчальний посібник для ДМШ. — Київ: Мелосвіт, 2006. — 172 с.
14. Гулеско І. І. Музично-художня типологія реквієму в європейському культурному контексті: Монографія. — Харків: ХДАК, 2001. — 140 с.
15. Довгань Л. Український романс. Життя і спів: історія, методологія, матеріали: монографія / Одеська держ. музична академія ім. А. В. Нежданової. — Одеса: Астропринт, 2009. — 232 с.: ноти.
16. Жайворонок Н. Б. Музичне виконавство як явище культури // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Зб. наук праць. Вип XV. — Київ: Міленіум, 2005. — С. 221—227.
17. Загайкевич М. П. Драматургія балету. — Київ: Наук. Думка, 1978. — 258 с.

18. Загайкевич М. П. Українська балетна музика. — Київ: Наук. Думка, 1969. — 230 с., ноти
19. Іванова І., Куколь Г., Черкашина М. Історія опери: Західна Європа XVII—XIX століття. Навчальний посібник. — Київ: Заповіт, 1998. — 384 с.
20. Іванченко В. Українська симфонія XX століття: чинники та носії змісту: дослідження / Донецька держ. консерваторія ім. С. С. Прокоф'єва. — Донецьк: Оріяна, 2002. — 276 с.
21. Ігнатченко Г. І. Про взаємозвязок фактурного розвитку і форми. // Українське музикознавство. — Київ: Музична Україна, 1981. — Вип. 15. — С. 131–141.
22. Кияновська Л. Оновлення принципів програмності в музиці XX століття. // Українська музика. Традиції та сучасність. Збірка статей. — Львів, 1993. — С. 37—56.
23. Клековкін О. Містерія у генезі театральних форм і сценічних жанрів: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів мистецтв і культури / Київський держ. ін-т театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого. — Київ, 2001. — 256 с.
24. Кобрин Н., Назар Л., Шевчук С., Холевінська Я. Інструментальна музика: Частина 1. Жанри вокального походження / Методичний посібник. – Львів, 2009 – 56 с.
25. Лисько З. Підручник з музики. ЛННБ ім. В. Стефаника, від. рук., ф. 9 (Колекція окремих надходжень), № 1007. — 376 арк.
26. Мацієвський І. Інструменталізм та вокальна музика. // Ігри й співголосся. Контонація: музикологічні розвідки. — Тернопіль: Астон, 2002. — С. 12—31.
27. Музична література в тестових завданнях та кросвордах. 1 рік навчання: дидактичний матеріал для дитячих музичних шкіл / Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв; уклад. О. М. Романенко. — Київ, 2001. — 54 с.: іл.
28. Майбурова К. Музичні жанри. — Київ, 1959. — 47 с.
29. Муха А. Принцип програмності в музиці. — Київ, 1966. — 176 с.
30. Муха А. Симфонічний оркестр і його інструменти. — Київ: Муз. Україна, 1967. — 52 с.
31. Палійчук І. Український концерт для мідних духових інструментів другої половини XX століття: теорія та історія жанру: навч. посіб. для студентів ВНЗ / ДВНЗ "Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника". — Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2013. — 179 с.
32. Пархоменко Л. Українська хорова п'єса: Типологія, тематизм, композиція. — Київ: Музична Україна, 1979. — 286 с.
33. Повзун Л. Історія камерних інструментально-ансамблевих жанрів: навч. посіб. до курсу "Методика викладання камерного ансамблю" /Одес. нац. муз. акад. ім. А. В. Нежданової, Каф. камер. ансамблю та квартету. — Одеса: Астропринт, 2013. — 207 с.
34. Покулита І. К. Соціальні виміри жанру в мистецтві // Наукові записки. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. – Вип.. 9. – Київ: Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. – 2001. – С. 88—94.
35. Рябуха Н. Українська фортепіанна мініатюра як об'єкт виконавської інтерпретації: навч. посіб. / Харк. держ. акад. культури. — Харків: Бровін О. В., 2010. — 258 с.: ноти.
36. Стеценко В. Джерела скрипкового концерту. — Київ: Музична Україна, 1980. — 80 с.
37. Терещенко А. Українська радянська кантата і ораторія (1945—1974). — Київ, 1975. — 176 с.
38. Фільц Б. Хорові обробки українських народних пісень. — Київ, 1965. — 135 с.
39. Фрайт. О. В. Особливості втілення принципу програмності в українській фортепіанній музиці. Автореферат дис... канд. мистецтвознавства. 17.00.03. / НАН України. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. М. Т. Рильського. — Київ, 2000. — 18 с.
40. Швачко Т. Світова музична література: навч. посіб. для дит. муз. шк., шк. мистец. та

серед. хореогр. навч. закл. — Київ: Муз. Україна, 1998. — Вип. 1. — 101 с.
41. Шип С. Музична форма від звуку до стилю: Навч. посіб. — Київ: Заповіт, 1998. — 368 с.
42. Шульц Г. Й. Візантійська літургія: Свідчення віри та значення символів /Пер. з нім. – Львів: Свічадо, 2002. – 240 с.
43. Якуб'як Я. Аналіз музичних творів (музичні форми). І ч. — Тернопіль: Астон, 1999. — 208 с.
44. Арановский М. Г. Что такое программная музыка? — Москва, 1962. — 119 стр.
45. Балет: энциклопедия / гл. ред. Ю. Н. Григорович. — Москва: Сов. Энциклопедия, 1981. — 623 стр.
46. Баранова Т. Танцевальная музыка эпохи Возрождения // Музыка и хореография современного балета: сб. статей. — Москва, 1982. — Вып. 4. — Стр. 8–35.
47. Барток Б. Народная музыка Венгрии и соседних народов. — Москва: Музыка, 1966. — 79 с.
48. Бейшлаг А. Орнаментика в музыке. — Москва, 1978. — 320 с.
49. Береговський М. Еврейская народная инструментальная музыка. — Москва: Советский композитор, 1987. — 280 с.
50. Булучевский Ю. С. Старинная музыка: словарь-справочник / Ю. С. Булучевский, В. С. Фомин. — Ленинград: Музыка. Ленингр. Отд-ние, 1974. — 144 стр.
51. Ванслов В. В. Изобразительное искусство и музыка. Изд. 2-е, доп. — Ленинград: Художник РСФСР, 1983. — 400 с., илл.
52. Веприк А. Трактовка инструментов оркестра. — Москва: МУЗГИЗ, 1948. — 309 с.
53. Гайдамович Т. Инструментальные ансамбли / ред. Т. В. Попова. — Москва: Музгиз, 1960. — 56 стр.
54. Головинский Г. Рондо. — Москва: Музгиз, 1961. — 62 стр.
55. Горюхина Н. Эволюция сонатной формы. — Київ: Музична Україна, 1973. — 309 с.
56. Гуревич Л. Н. Скрипичные штрихи и аппликатура как средства выразительности. — Ленинград: Музыка, 1988. — 110 с.
57. Добровольская Г. Танец. Пантомима. Балет. — Ленинград, 1975. — 128 стр.
58. Друскин М. Клавирная Музыка Испании, Англии, Нидерландов, Франции, Италии, Германии XVI—XVIII веков. —Ленинград: ГосМузИздат, 1960. — 285 стр.
59. Друскин М. Очерки по истории танцевальной музыки. — Ленинград, 1936. — 205 стр.
60. Ефименко А. Эволюция жанра реквиема в аспекте трактовки темы смерти: монография. — Луцк: Вежа, 2005. — 216 стр.
61. Ефименкова Б. Танцевальные жанры в творчестве замечательных композиторов прошлого и наших дней. — Москва, 1962. — 54 стр.
62. Задерацкий В. Музыкальная форма: В 2 вып. — Москва: Музыка, 1995. — Вып. 1. — 544 с.
63. Зильберквит М. А. Мир музыки: Очерк. — Ленинград: Детская литература, 1988. — 335 стр.
64. Ивко А. Феномен музыкальной целостности в событийном аспекте // Художня цілісність як феномен музичної творчості та виконавства. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. – Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2005. – Вип. 48. – С.57—64.
65. Калинина Г. Ф. Игры на уроках музыкальной литературы. — Вып. 1. — Москва, 2003. — 16 стр.
66. Карлинская-Скудиина Г. Балет / ред. Т. В. Попова. — Москва: Музгиз, 1960. — 64 стр.
67. Конен В. Театр и симфония: роль оперы в формировании классической симфонии / Институт истории искусств министерства культуры СССР. 2-е изд. — Москва: Музыка, 1974. — 376 стр.: ноты.
68. Королева Э. Ранние формы танца. — Кишинев: Штинца, 1997. — 216 стр.

69. Кошмина И. Русская духовная музыка: в 2 кн. — Москва: Владос, 2001. — Кн. 1: История. Стиль. Жанры. — 222 стр.: ноты.
70. Лобанова М. Музыкальный стильт и жанр. История и современность. — Москва: Музыка, 1986. — 528 с.
71. Медушевский В. В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. — Москва: Музыка, 1976. — 254 с.
72. Михайлов М. К. Стиль в музыке: исследование. — Ленинград: Музыка, 1972. — 616 с.
73. Модр А. Музыкальные инструменты. // Пер. с чешского Л. А. Александровой. — Москва: Государственное музыкальное издательство, 1959. — 268 с., ил.
74. Музыкальные жанры / Под ред. Т. Поповой. — Москва, 1968. — 328 стр.
75. Назайкинский Е. Стиль и жанр в музыке. — Москва, 2003. — 248 стр.
76. Назакинский Е. В. Проблемы комплексного изучения музыкального произведения. — Москва: Музыка, 1970. — 276 с.
77. Очеретовская Н. Л. Содержание и форма в музыке. — Ленинград: Музыка, 1985. — 112 стр.
78. Панкратова В. Баллада: музыкальные формы и жанры. — Москва: Госиздат, 1960. — 40 стр.
79. Панкратова В. Малые инструментальные формы. — Москва: Государственное Музыкальное Издательство, 1962. — 70 с.
80. Пасютинская В. Волшебный мир танца. — Москва, 1985. — 221 стр.
81. Покровский Б. А. Беседы об опере: книга для учащихся. — Москва: Просвещение, 1981. — 192 стр.
82. Попова Т. Танцевальные жанры и формы. / Музыкальные жанры. — Москва: Музыка, 1968. — 86 стр.
83. Попова Т. Музыкальные жанры и формы. — Москва: Музгиз, 1954. — Издание 2-е, испр. и доп. — 384 стр.
84. Попова Т. Симфоническая поэма. — 3 изд., перераб. — Москва: Музгиз, 1963. — 32 стр.
85. Попова Т. Увертюра. — 2 изд., пересм. —Москва: Музгиз, 1960. — 27 стр.
86. Протопопов В. Очерки из истории инструментальных форм XVI — начала XIX века: Учебное пособие. — Москва: Музыка, 1979. — 327 стр.
87. Протопопов В. Сонатная форма в западноевропейской музыке 2-й половины XIX века. Берлиоз, Лист, Вагнер, Верди, Франк, Брамс / Московская гос. консерватория им. П. И. Чайковского. —Москва: Музыка, 2002. —134 стр.: нот.
88. Раабен Л. Советский инструментальный концерт. — Ленинград: Музыка, 1967. — 307 с.
89. Розеншильд К. Полифонические формы. Фуга. — Москва: Музгиз, 1960. — 48 стр.
90. Симакова Н. Вокальные жанры эпохи Возрождения: учебное пособие. — Москва, 1985. — 360 стр.
91. Соколов О. В. К проблеме типологии музыкальных жанров. Проблемы музыки XX века. — Горький, 1977. — 200 с.
92. Соколов О. Морфологическая система музыки и ее художественные жанры. — Нижний Новгород, 1994. — 218 стр.
93. Сохор А. Эстетическая природа жанра в музыке. — Москва, 1968. — 117 с.
94. Тараканов М. Е. Инструментальный концерт. — Москва: Музыка, 1986. — 56 стр.
95. Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров. — Москва: Музыка, 1971. — 368 стр.
96. Ткаченко Т. Народный танец. — Москва, 1954. — 683 стр.
97. Холопов Ю. Н. Каденция // Музыкальная энциклопедия. Гл. ред. Ю. В. Келдыш. — Т. 2: Гондольера—Корсов. — Москва: “Советская Энциклопедия”, 1974. — С. 632—

633
98. Холопова В. Н. Мелодика. — Москва: Музыка, 1984. — 86 с.
99. Холопова В. Музыка как вид искусства. — Москва, 2000. — 320 стр.
100. Холопова В. Н. Музыкальный тематизм: Научно-методический очерк. — Москва: Музыка, 1983. — 88 с.
101. Холопова В. Н. Фактура: Очерк. — Москва: Музыка, 1979. — 84 с.
102. Холопова В. Формы музыкальных произведений: учебное пособие. — 2-е изд., стер. — СПб.: “Лань”, 2006. — 496 стр.
103. Хомякова О. Соната. Стилевые характеристики средств музыкального языка: учеб.-метод. пособие для студ. вузов культуры и искусств / Московский гос. ун-т культуры и искусств. — Москва: МГУКИ, 2000. — 104 стр.: ноты.
104. Хохлов Ю. О музыкальной программности. — Москва, 1963. — 146 стр.
105. Хохлов Ю. Советский скрипичний концерт. — Москва: Музгиз, 1956. — 232 с.
106. Цуккерман В. Музыкальные жанры и основы музыкальных форм. — Москва, 1964. — 160 стр.
107. Цуккерман В. А., Мазель Л. А. Анализ музыкальных произведений. — Москва: Музыка, 1967. — 752 с.
108. Чайковский П. О программной музыке: избранные отрывки из писем и статей. — Москва — Ленинград: Государственное музыкальное издательство, 1952. — 112 с.
109. Чернова Т. Драматургия в инструментальной музыке. — Москва: Музыка, 1984. — 116 с.
110. Шорникова М. Музыкальная литература. Музыка, ее формы и жанры: первый год обучения: учебное пособие. — Изд. 8-е. Ростов н/Д: Феникс, 2008. — 188 стр., [16] стр.
111. Школьников Л. О танцах в шутку и всерьез. — Москва, 1975. — 70, [2] стр.: ил.
112. Школьников Л. Рассказы о танцах. — Москва, 1966. — 127 стр.
113. Яворский Б. Клавирные сюиты Й. С. Баха. — Москва, Ленинград, 1947. — 54 стр.
114. Newmann William S. The Sonata in the Baroque Era. — Chapell Hill, 1959. — XVI, 447 p.
115. Schenk E. Die italienische Triosonate. — Koeln, 1955. — 75 s.
116. Schering, A. Geschichte des Instrumentalkonzerts. – Leipzig: Breitkopf, 1927. – 235 s.

2.3 Загально-історичні праці і посібники

1. Бодак Я. Історія західноєвропейської музики від найдавніших часів до XVII століття: Навчальний посібник / Редакційна колегія: Я. Кеньо, З. Лельо, Б. Пиц. – Дрогобич: Коло, 2017. – 280 с.
2. Грінченко М. Історія української музики. — 2. вид. — Нью Йорк: Видання Укр. муз. інституту, 1961. — 192 с.
3. Історія української музики: в 6 т. / Ред. М. Гордійчук та ін. – Київ: Наукова думка, 1989. – Т. 1 [Від найдавніших часів до середини XIX століття]. – 448 с.
4. Історія української музики: в 6 т. / Ред. М. Гордійчук та ін. – Київ: Наукова думка, 1989. – Т. 2 [Друга половина XIX ст.]. – 464 с.
5. Історія української музики: у 6 т. / Редкол.: Г. А. Скрипник (голова) [та ін.]; НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — 2-ге вид., переробл., допов. — Т. 2: XIX століття / [А. І. Азарова та ін.]; редкол. т.: В. В. Кузик (відп. ред.), А. І. Азарова. — 2009. — 798 с. : ноти, іл.

6. Історія української музики: в 6 т. / Ред. М. Гордійчук та ін. – Київ: Наукова думка, 1990. – Т. 3 [кінець XIX – початок XX ст.]. – 424 с.
7. Історія української музики: в 6 т. / Ред. М. Гордійчук та ін. – Київ: Наукова думка, 1992. – Т. 4 [1917—1941]. – 615 с.
8. Історія української музики: в 6 т. / Голова ред. кол. Г. А. Скрипник. — Т. 5: 1941—1958 рр. / М. В. Бєляєва [та ін.]; відп. ред. А. І. Муха. — Київ: [б. в.], 2004. — 504 с.: іл., ноти.
9. Історія української музики: У 7 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, редкол.: Г. А. Скрипник (голова) та ін. — Київ, 2016. — Т. 1. Кн. 1: Від найдавніших часів до XVIII століття. Народна музика / О. В. Богданова, С. Й. Грица, Р. Д. Гусак, Є. В. Єфремов та ін.; Редкол. тому: О. Ю. Шевчук (відп. ред.), Б. М. Фільц (відп. ред.), О. П. Прилепа (відп. секретар), О. М. Летичевська (відп. Секретар). — 440 с.
10. Історія української дожовтневої музики: учбовий посіб. для муз. вузів та ін-тів культури / ред. О. Я. Шреєр-Ткаченко. — Київ: Музична Україна, 1969. — 586 с.: ноти.
11. Кияновська Л. Українська музична культура. Посібник. — Львів : Сполом, 1999 р. — 144 с.
12. Кияновська Л. Українська музична культура: Навчальний посібник. −2-ге вид., доп. — Тернопіль: Астон, 2000. — 184 с.
13. Корній Л. Історія української музики. – Ч. 1. (Від найдавніших часів до середини XVIII ст.). – Київ, Харків, Нью-Йорк: видавництво М. П. Коць, 1996. – 314 с.
14. Корній Л. Історія української музики. Ч. 2. Підручник. Київ–Харків–Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 1998. — 387 с.
15. Корній Л. Сюта Б. Історія української музичної культури. Підручник. — Київ: НМАУ ім.П. Чайковського. 2011 — 715 с.
16. Корній Л. Сюта Б. Українська музична культура: Погляд крізь віки. — Київ: Муз. Україна, 2014 — 590 с.
17. Кудрик Б. Огляд історії української церковної музики. – Львів, 1995. – 128 с.
18. Лісецький С. Історія української музики. Від найдавніших часів до першої чверті XIX століття: навч. посіб. для студентів вищ. муз. навч. закл. — Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. — 147, [1] с.
19. Маценко П. Конспект історії української церковної музики. — Вінніпеґ 1973. —101 с.
20. Рудницький А. Українська Музика: Історично-критичний огляд. – Мюнхен: Дніпрова хвиля, 1963. – 406 с.
21. Семчишин М. Тисяча років української культури. – Київ: АТ “Друга Рука”, МП”Фенікс”, 1993. – 550 с.
22. Українська та зарубіжна музичні літератури. / Бодак Я. А. Соловей Л. М. — Вінниця 2011 — 304 с.
23. Українська музична література від найдавніших часів до початку XIX ст. [посібник] / Авторський колектив під кер. Л. В. Яросевич. — Ч. 1. — Тернопіль: СМП “Астон”, 2000. — 184 с., ноти.
24. Українська музична література: Музичне мистецтво України XIX ст. [посібник] / Авторський колектив під кер. Л. В. Яросевич. — Ч. 2, кн. 1. — Тернопіль: СМП “Астон”, 2002. — 147 с., ноти.
25. Хомінський Йосиф, Вільковська-Хомінська Кристина. Історія музики, Частина 1 // Українська музика. — Ч. 1(11). — Львів, 2014. — С. 143–148 (Від авторів; Знання про минувшину); Ч. 2(12). — Львів, 2014. — С. 149–157 (Стародавні часи, Археологія і музикологія; Месопотамія; Єгипет); Ч. 3(13). — Львів, 2014. — С. 96–109 (Стародавня Греція); Ч. 4(14). — Львів, 2014. — С. 104–115 (Рим; Ізраїль; Християнська Античність); Ч. 1—2 (15—16). — Львів, 2015. — 216–221 (Середньовіччя, Нова концепція науки і мистецтва; Розвиток римського хоралу; Порушення єдності

християнського світу; Візантія пізніші дослідження, панегіричний характер творчості, організація музичного життя; Літургійні книги; Тропарі; Гимнічна поезія; Нотація); Ч. 3(17). — Львів, 2015. — С. (...); Ч. 4(18). — Львів, 2015. — С. (...); Ч. 1 (19). – Львів, 2016 – С. 100–108 (Світська музика, трубадури і трувери; Розвиток хоралу, секвенції і релігійної пісні у Польщі; Початки багатоголосся; Школа Сан Марціал); Ч. 2(20). – Львів, 2016. – С. 96–100 (Музика в період готики; Школа Нотр-Дам); Ч.3(21). – Львів, 2016. – С. 94–98 (Ars Antiqua); Ч.4(22). – Львів, 2016. – С. 120–127 (На зламі епох; Ars Nova; Французька лірика)

26. Chomiński J., Wilkowska-Chomińska K., Historia muzyki, cz. 1. — Kraków 1989. — 340 s.
27. Chomiński Józef, Wilkowska-Chomińska Krystyna: Historia Muzyki, cz.II, PWM, Kraków 1990. — 374 str.
28. Hickok R. Exploring Music. – Copyright 1993 by Wm. C. Brown Communication, Inc. — 563 p.
29. Reiss J. W. Mala historia muzyki. – Krakow: PWM, 1987. – 255 str.
30. Sachs C. Historia instrumentow muzycznych / Przeloz. z angel S/ Oledzki. — Krakow: Polskie wydawnictwo muzyczne, 1989. – 492 str.
31. Stolba M. The Development of Western Music. – Copyright 1994 by Wm. C. Brown Communication, Inc. — 734 p.
32. Willoughby D. The World of Music. Third edition. – Copyright 1996 by McGraw-Hill Companies. Inc. — 385 p.

3.1 Українська музика. Рекомендовані колекції аудіо- та відео- записи музичних творів, виконавці

Від найдавнішого періоду до середини XVIII ст.

1. Ансамбль давньої музики Костянтина Чечені і Ніна Матвієнко: https://www.youtube.com/watch?v=tGuMXs6TxaM
2. Аудіозаписи кобзарів і лірників з приватного архіву Філарета Колесси. CD. 2014
3. 12-голосні партесні концерти: A cappella Leopolis, CD.
4. Дилецький М. Духовні твори: Камерний хор “Київ”, 2 CD
5. Електронний архів українського фольклору. Режим доступу: http://folklore-archive.org.ua/
6. Канти: A cappella Leopolis, CD.
7. Київський кобзарський цех: https://www.youtube.com/user/kkceh
8. Музика часів Королівства Руського, королівства Польського та Великого Князівства Литовського XIV—XVII: ансамбль старовинної музики “Львівські менестреллі”.CD.
9. Українська барокова пісня і музика. Режим доступу: http://www.orpheusandlyra.com/Mazepa.html
10. Українське бароко. Інструментальна та вокальна музика. CD
11. Фольклорні автентичні записи на: http://folklore-archive.org.ua/
12. Фольклорні автентичні записи на CD зі серії “Етнічна музика України”
13. “Хорея козацька”, гурт (ансамбль давньої музики).
14. “A cappella Leopolis”: ансамбль давньої музики.

Друга половина XVIII ст. Класицизм

1. Артемій Ведель. Духовні твори. Камерний хор “Київ”. 5 CD.
2. Ведель Артем Лук’янович. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCnxBAggcanAw_6tJLYrrc7w/videos
3. Медіа-книга українського співу на сайті “Наша парафія” (збірка нот та аудіозаписів

української музики). Режим доступу: http://www.parafia.org.ua/mediateka/
4. Українська фортепіанна музика XVIII—XIX ст. М. Степаненко. CD
5. Українське бароко. Інструментальна та вокальна музика. CD
6. Шедеври українського хорового бароко. Камерний хор “Київ”. CD
7. Berezovsky M. Secular music. Режим доступу: https://youtu.be/_uR-lrp5prE
8. Berezovsky M. The Ukrainian Sacred Music of the 18th Century. Режим доступу: https://youtu.be/9Fv9N2INXoQ
9. D. Bortnyansky. The USSR Ministry Of Culture Chamber Choir, Valeri Polyansky — Concertos For Choir. 5 CD; Режим доступу: https://youtu.be/5A6ZPjJa—8; https://youtu.be/FO6X9l5p0c0; https://youtu.be/eJmtJWeHN_U; https://youtu.be/s6H2HuUqcaM; https://youtu.be/JUPkNr2TBLA?list=PL23F07A5C5DA5811A; https://youtu.be/ktcOoQ4I6rY?list=PL23F07A5C5DA5811A; https://youtu.be/LzG9CBDIwA?list=PL23F07A5C5DA5811A; https://youtu.be/KDou7S5QOoclist=PL23F07A5C5DA5811A; https://youtu.be/LCKSkLAo6V4?list=PL23F07A5C5DA5811A; https://youtu.be/z681pw4Z3ts?list=PL23F 07A5C5DA5811A
10. Ivan Khandoshkin: 3 Violin Sonatas, Op. 3 / 6 Russian Songs. CD

Музична культура XIX ст. Романтизм

1. Вербицький М. “Віднайдені манускрипти перших українських симфоній”. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=NzcoMfabP7U
2. Вербицький М. “Відкриття забутих сторінок”. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=XTNcfXLWAN8
3. Вербицький М. Вокальна лірика та гітарні твори: Ольга Попович, Лєшек Сушицкі. CD
4. Вербицький М. Духовні твори. Камерний хор “Київ”. CD
5. Вербицький М. Пісня для чоловічих квартетів: Вокальний ансамбль “КАЛОФΩNIA”. CD
6. Медіа-книга українського співу на сайті “Наша парафія” (збірка нот та аудіозаписів української музики). Режим доступу: http://www.parafia.org.ua/mediateka/
7. Микола Віталійович Лисенко. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCOotr0hqhq9IKIXzAa0mZ6w/videos
8. Українська фортепіанна музика XVIII—XIX ст. М. Степаненко. CD
9. Украинская опера: Н. Аркас. CD
10. Українські народні пісні: Анатолій Солов’яненко. CD
11. Українські народні пісні: Іван Козловський. 2 CD.
12. Ukrainian Art Song Project: CD-записи і відкрита бібліотека нот українських солоспівів (М. Лисенко, К. Стеценко, Я. Степовий, Д. Січинський, О. Нижанківський, Я. Лопатинський, С. Людкевич, В. Барвінський, С. Туркевич-Лукіянович, Н. Нижанківський, М. Лопатинський). Режим доступу: http://www.ukrainianartsong.ca/

Музична культура XX ст.

1. Антологія сучасної української музики: Б. Півненко і Національний ансамбль солістів “Київська камерата”: серія CD
2. Вериківський М. Ораторія “Думка про дівку-бранку Марусю Богуславку”. Режим доступу: http://www.ukma.edu.ua/index.php/resursi/kulturno-mistetski-tsentr/89-about-us/177-verukivsky-dyma
3. Витвицький В. Камерно-інструментальна музика. CD
4. Євген Станкович: офіційний сайт. Режим доступу: http://stankovych.org.ua/ua
5. Карабиць Іван: офіційний сайт. Режим доступу: http://www.karabits.com/

6. Колесса М. Вибране. 3 CD
7. Колесса М.: 100-річчю присвячується. CD
8. Леонтович М. Духовні хорові твори. Камерний хор “Київ”. CD; Хор української музики “Відродження”. CD
9. Людкевич С: Присвячується 125-й річниці від дня народження. CD
10. Медіа-книга українського співу на сайті “Наша парафія” (збірка нот та аудіозаписів української музики). Режим доступу: http://www.parafia.org.ua/mediateka/
11. Національний симфонічний оркестр України: Симфонії № 1—4 Б. Лятошинського. Режим доступу: http://www.nsou.com.ua/audio.html
12. Скорик М. Фортепіанна музика. CD
13. Станкович Є. Хорові твори. Камерний хор “Київ”. 2 CD
14. Шевченківські кантати: хорова капела “Почайна”. CD
15. Шедеври хорового мистецтва. Диригує П. Муравський. CD
16. Ukrainian Art Song Project: CD-записи і відкрита бібліотека нот українських солоспівів (М. Лисенко, К. Стеценко, Я. Степовий, Д. Січинський, О. Нижанківський, Я. Лопатинський, С. Людкевич, В. Барвінський, С. Туркевич-Лукіянович, Н. Нижанківський, М. Лопатинський). Режим доступу: http://www.ukrainianartsong.ca/

3.2 Українська музика. Рекомендовані нотні видання та колекції

Від найдавнішого періоду до середини XVIII ст.[22]

1. Вибрані співи богослужб Октоїха і Мінеї: Вечірня і Утреня /Ред. М. Дещиця. – Львів: Свічадо, 1997. – 128 с.
2. Демуцький П. Ліра та її мотиви. — Харків: видавець Савчук О. О., 2012. — 310 с., 39 іл.
3. Дилецький М. Хорові твори : Партитура / [Упор., ред., вступ. ст. та комент. Н. О. Герасимової-Персидської]. — К. : Музична Україна, 1981. — 153 с.
4. Како не имам плакатися // Музыка. Время. Пространство. — Київ: Дух і літера, 2012. — С. 362–378.
5. Квітка Климент. Українські народні мелодії // Квітка К. Зібрання праць: Прижиттєві публікації (1902–1941) / Ініціатор та керівник проекту Богдан Луканюк; редактор Ліна Добрянська. Львів, 2010. Електронне перевидання: https://sites.google.com/site/zpkkvitky/home
6. Колесса Ф. Мелодії українських народних дум. — Київ: Наукова думка, 1969. — 595 с. Електронний варіант: http://www.etnolog.org.ua/index.phpoption=com_content&task=view&id=1799
7. Колесса Філярет. Українська усна словесність (Загальний огляд і вибір творів). Львів: Накладом фонду “Учітеся, брати мої”, 1938 Електронний варіант: http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/proekty/elektronna-navchalna-biblioteka-ukrajinskoji-folklorystyky/
8. Корній Л. П. Болгарський наспів з рукописних нотолінійних ірмолоїв України кінця XVI—XVII ст. / Л. П. Корній, Л. А. Дубровіна; передм. П. С. Соханя; відп. ред. О. С. Онищенко; упорядкування, розшифровка, підготовка нотних матеріалів до видання, покажчики Л. П. Корній; кодикологічне дослідження та археографічний опис нотолінійних Ірмолоїв Л. А. Дубровіної; редакція словесних текстів піснеспівів болгарського наспіву Г. П. Півторака; НАН України; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського; Інститут рукопису; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Мін-во культури і мистецтв України; Національна

22 Нотовані видання з українського фольклору подано у покажчику 1.4.

музична академія України ім. П. І. Чайковського. – Київ, 1998. – 321 с. – (З історії музичної спадщини України). Електронний варіант: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_mi/cgiirbis_64.exe
9. Партесний концерт: Матеріали з історії української музики : Партитура / [Упор. і автор вступн. ст. Н. О. Герасимова-Персидська]. — Київ: Музична Україна, 1976. — 231 с.
10. Партесні концерти XVII–XVIII ст. з київської колекції / [упорядкування, розшифровка, зведення в партитуру, наукова редакція, вступн. ст. та комент. Н. О. Герасимової-Персидської]. — Київ: Музична Україна, 2006. — 340 с.
11. Сліпий родивийся // Хрестоматія української дожовтневої музики / [Упорядкування та коментарі О. Я. Шреєр-Ткаченко]. — Київ: Музична Україна, 1974. — Ч. 1. — С. 86—100.
12. Український кант 17—18 ст./ Упорядник Лариса Івченко. — Київ, Музична Україна, 1990. — 179 с.
13. Українські народні думи./ Від упорядників, вступне слово і коментарі С. Грици. — Київ, 2007. — 824 с., іл. 16 с. Електронний варіант: http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1786
14. Українські народні думи. У 5 т. Т. 1. Думи раннього козацького періоду / [Упоряд.: М. К. Дмитренко, Г. В. Довженок (тексти), С. Й. Грица (мелодії); передмови: М. К. Дмитренка, С. Й. Грици; статті, коментарі, примітки Г. В. Довженок, А. Ю. Ясенчук, Т. М. Шевчук, О. І. Шалак, Н. М. Пазяк, І. І. Кімакович; за заг. ред. М. К. Дмитренка, С. Й. Грици ; відп. ред. Г. А. Скрипник]. — Київ: ІМФЕ НАН України, 2009. — 856 с. Електронний варіант: http://chtyvo.org.ua/authors/Hrytsa_Sofiia/Ukrainski__narodni_dumy_T_1_Dumy_rannoho_kozatskoho_periodu/
15. Українські партесні мотети початку XVIII століття: з Югославських зібрань : Партитура / [ред.-упор., вступн. ст. Н. О. Герасимова-Персидська]. — Київ: Музична Україна, 1991. — 453 с.
16. Херувимська пісня України та її діаспори: Антологія / видання парафії Св. Архистратига Михаїла (К., Пирогів) / Упоряд.: Ганна Куземська, Дмитро Редчук; муз. ред.: Оксана Ярмак. - Київ: Софія, 2010. — 516 с.
17. Цалай-Якименко О. Духовні співи давньої України. Антологія. — Київ: Музична Україна, 2000. — 219 с.

Друга половина XVIII ст. Класицизм

1. Березовський М. Арії з опери “Демофонт”. Партитура, клавір. / Заг. Ред. В. Бєляєва, М. Юрченка. — Київ, 1988. — 88 с.
2. Березовський М. Літургія: святого Іоанна Златоустого: [для мішаного хору a capella], [муз. ред. М. М. Гобдича; транслiт. укр. мовою церковнослов’янського тексту А. В. Кутасевича]. — [Партитура]. — Київ: Камерний хор “Київ”, 2000. — 19 с. : іл. — (Хорова бібліотека камерного хору “Київ”)
3. Березовський М. Соната для скрипки і чембало. / Публ., розш. та ред. М. Степаненка. — Київ, 1983. — 51 с., партія чембало (8 с.).
4. Березовський М. Хорові духовні твори: [для чотирьохголосного хору SATB] / Перед. М. С. Юрченко. — Київ: Український фонд духовної музики, 1995 (Центр музичної інформації спілки композиторів України). — 114 с.
5. Бортнянський Д. Алкід. / Заг. ред М. Берденникова. — Київ, 1985. — 256 с.
6. Бортнянський, Д. Вокальні твори. — Київ: Музична Україна, 1976. — 72 с.
7. Бортнянский Д. Квинтет. / Редакция В. Доброхотова. — Москва, 1990. — 1 партит. (63 с.), 4 парт. (40 с. разд. паг.)
8. Бортнянський Д. Концерт: для чембало і струн. орк. — Партит./ Оркестр. та каденція

М. Б. Степаненко. - К.иїв: Муз. Україна, 1990. — 40 с. + 5 парт. (40 с.)
9. Бортнянський Д. Концертна симфонія для семи інструментів. Партитура та голоси. / Підготовка до друку С. Я. Фільштейн. — Київ, 1978. — 56 с.
10. Бортнянський Д. Сокіл: Опера, клавір. / Лібр. Ф. Г. Лаферм'єра, перекл., літ. рід. і післямова М. Стріхи, передм. Г. Ганзбурга, упор. А. Бондаренко. — Київ, Дрогобич: видавець Святослав Сурма. 2012. – 218 с.
11. Ведель А. Божественна Літургія святого Іоанна Золотоустого та 12 духовних хорових концертів/ Ред. В. Колесник; Укр. муз. т-во Альберти, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. — 1-ше повне вид. збереж. авт. рукописн. спадщини. — Київ; Едмонтон; Торонто: Українське музичне товариство Альберти, 2000. — 384 с. — (Шедеври української класичної хорової музики).
12. Ведель А. Духовні твори : [для хору без супр.] / упоряд.: М. Гобдич, Т. Гусарчук; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. — Київ: Полігр. центр "Геопринт", 2007. — 452 с.
13. Нотна бібліотека капели Дударик. Режим доступу: http://www.library.dudaryk.ua/ua/index
14. Херувимська пісня України та її діаспори: Антологія / видання парафії Св. Архистратига Михаїла (К., Пирогів) / Упоряд.: Ганна Куземська, Дмитро Редчук; муз. ред.: Оксана Ярмак. — Київ: Софія, 2010. — 516 с.

Музична культура XIX ст. Романтизм

1. Аркас М. Катерина. Опера на 3 дії. Клавір. — Київ, 1963. — 224 с.
2. Аркас М. Катерина.Опера: текст і клавір : рецензії, листування / Віктор Жадько. — Київ: Жадько В. О., 2008 (Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2017). Електронна бібліотека "Культура України": http://elib.nplu.org/view.html?&id=3336
3. Ванжура Е. Три симфонії на слов'янські теми для симфонічного оркестру. Клавір. — Київ, 1983. — 63 с.
4. Вербицький М. Верховинці. // Готель "Під Провидінням". Репертуар українського театру в Перемишлі 1848—1849 рр. / Вступ та упор. В. Пилипович. — Перемишль, 2004. — С. 277—451.
5. Вербицький М. Вибрані твори. / Упор. Й. Созанський, О. Івасюк, передм. Л. Назар. — Чернівці: Букрек, 2015. — 336 с.
6. Вербицький М. Духовні твори: [для мішаного хору a capella] / [муз. ред. М. Гобдича]. — [Партитура]. — Київ: Камерний хор "Київ", 2004. — 67 с.
7. Вербицький М. Літургія для чоловічого хору. / Упор. В. Пилипович, Ю. Ясіновський. — Перемишль, 2015. — 126 с.
8. Вербицький М. Пісні для чоловічих квартетів. / Вступ та упор. А. Поточна, Я. Вуйцик. — Перемишль, 2008. — 88 с.
9. Калачевський М. Українська симфонія. Партитура. — Київ, 1974. — 231 с.
10. Лизогуб О. П'єси: для ф-но: Репертуар дит. муз. шкіл / Ред.-упоряд. та авт. передмови: М. Б. Степаненко. — Київ: Муз. Україна, 1991. — 48 с.
11. Лисенко М. В. Кантати для хору та симфонічного оркестру / [упорядкув., передм. М. Лисенко]. — Партитура. — Київ: Муз. Україна, 2012. — 174 с.
12. Лисенко М. Солоспіви у 2 т. — Т. 1. Вокальні твори на тести Т. Шевченка. — Київ, 1991. — 304 с.; Т. 2. Вокальні твори на тексти різних поетів. — Київ, 1991. — 271 с.
13. Лисенко М. Зібрання творів у 20 т. — Т. 1. Музика до "Кобзаря" Т. Г. Шевченка. Кантати для солістів, хору й симфонічного оркестру. Клавіри. — Київ, 1953. — 108 с.; Т. 2. Музика до "Кобзаря" Т. Г. Шевченка. Хори та вокальні ансамблі. —Київ, 1950. — 108 с.; Т. 3. Музика до "Кобзаря" Т. Г. Шевченка. Вокальні твори для голосу з ф-но. — Київ, 1952. — 192 с.; Т. 4. Різдвяна ніч. — Київ, 1953. — 385 с.; Т. 5. "Утоплена". Ліри-

ко-фантастична опера на 3 дії. Клавір. — Київ, 1956. — 254 с.; Т. 6. “Тарас Бульба”. Історична опера на 5 дій, 7 картин. — Київ, 1957. — 460 с.; Т. 7. “Енеїда”. Опера на 3 дії. — Київ. 1955. — 260 с.; Т. 8. Театральна музика. — Київ, 1959. — 398 с.; Т. 9. Дитячі опери. — Київ. 1954. — 229 с.; Т. 10. Вокальні твори на тексти різних авторів. Хори та вокальні ансамблі. — Київ, 1951. — 92 с.; Т. 11. Вокальні твори на тексти різних авторів. Солоспіви у супроводі фортепіано. — Київ, 1952. — 123 с.; Т. 12. Камерно-інструментальні твори. — Київ, 1950. — 196 с.; Т. 13. Твори для фортепіано. — Київ, 1952. — 295 с.; Т. 14. Твори для фортепіано. — Київ, 1952. — 155 с.; Т. 15. Українські народні пісні для хору. — Київ, 1956. — 278 с.; Т. 16. Українські народні пісні. — Київ, 1955. — 124 с.; Т. 17. Українські народні пісні для голосу з фортепіано. — Київ, 1954. — 164 с.; Т. 18. Українські народні пісні для голосу з фортепіано. — Київ, 1953. — 226 с.; Т. 19. Українські народні пісні. — Київ, 1958. — 164 с.; Т. 20. Українські обрядові пісні. — Київ, 1956. — 160 с.

14. Медіа-книга українського співу на сайті “Наша парафія” (збірка нот та аудіозаписів української музики). Режим доступу: http://www.parafia.org.ua/mediateka/
15. Народні пісні на слова Т. Шевченка / Упор., вст. ст. та прим. О. А. Правдюка; Під ред. В. Ф. Таловиря. — Київ: Музична Україна, 1981. — 150 с.
16. Ніщинський П. Вечорниці. Музика до драми Т. Шевченка “Назар Стодоля”. — Київ, 1988. — 56 с.
17. Нотна бібліотека капели Дударик. Режим доступу: http://www.library.dudaryk.ua/ua/index
18. Пісенна Шевченкіана: [до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка]: [спів у супроводі ф-но та без супроводу] / [Упор. О. М. Івасюк; авт. передм. С. В. Майданська]. — Чернівці: Букрек, 2013. — 318 с.
19. Пісні літературного походження./ Упор. В. Г. Бойко. А. Ф. Омельченко. — Київ: Наукова думка, 1978. — 495 с.
20. Січинський Д. (1865—1909). Фортепіанні твори / [ред.-упоряд., авт. вступ. ст. О. Німилович]; Дрогобиц. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка, Наук.-культурол. т-во "Бойківщина".— Дрогобич (Львів обл.) : Посвіт, 2007. — 51, [1] с.
21. Сокальський В. Симфонія соль-мінор. Партитура і клавір. — Київ, 1967. — 272 с.
22. Українські народні романси / упорядкування, передмова та примітки Леопольда Ященка. – Київ: Видавництво Академії наук Української РСР, 1961. – 412 с., нот.
23. Шевченко Т. Пісенний Кобзар. Хорова Шевченкіана. — Т. 1: Твори a cappella. / Упор. П. Муравський, вст. ст. О. Шокала, перед. І. Павленка. — Київ, 2014. — 240 с.
24. Ukrainian Art Song Project: CD-записи і відкрита бібліотека нот українських солоспівів (М. Лисенко, К. Стеценко, Я. Степовий, Д. Січинський, О. Нижанківський, Я. Лопатинський, С. Людкевич, В. Барвінський, С. Туркевич-Лукіянович, Н. Нижанківський, М. Лопатинський). Режим доступу: http://www.ukrainianartsong.ca/

Музична культура XX ст.

1. Великий Співанник “Червоної Калини”: збірник пісень стрілецьких, історичних (козацьких), побутових, обрядових, жартівливих в опрацьованні для хорів – мішаного, мужеського й жіночого a capella. / Ред. З. Лисько. – Львів: Вид. Кооператива “Червона Калина”, 1937 – 319 с.
2. Витвицький В. Струнний квартет / Муз. ред. О. Когут; Передм. Л. Лехника; Львів. Муз. Акад. ім. М. Лисенка. — Л.: Б. в., 2002. — 67 с
3. Гаврилець Г. О. Засвічу свічу: твори для хору. — Київ: Муз. Україна, 2012. — 278, [1] с.
4. Дичко Л. Камерні кантати: для хору без супроводу. — Київ: Музична Україна, 1977. — 78 с.

5. Дичко Л. Літургії: хорові твори. — Київ: Музична Україна, 2004. — 529 с. — (Бібліотека Шевченківського комітету)
6. Карабиць Іван: офіційний сайт. Режим доступу: http://www.karabits.com/
7. Колесса М.Ф. Хорові твори: [Збірник] / Муз. ред. Н.А. Величко; Передм. Н. Величко; Худож. оформ. І. В. Кривошея. — Київ: Муз. Україна, 2005. — 157, [3] с.
8. Кива О. П. Твори для голосу та камерного оркестру: у 3 зошитах. Зошит 1. Українська музика XVI—XVII століть: сюїта; Камерна симфонія : для голосу та камер. оркестру на вірші Тараса Шевченка — Партитура. — Київ: Муз. Україна, 2007. — 122, [1] с.
9. Косенко В. Зібрання творів у 10 т./ Ред. А. Коломійця. — Т. 1 Фортепіанні твори. — Київ, 1970. — 204 с.; Т. 2 Твори для фортепіано. — Київ, 1970. — 251 с.; Т. 3. Пісні і романси. — Київ, 1971. — 188 с.; Т. 4. Камерно-інструментальні твори. — Київ, 1971. — 155 с.; Т. 5. Камерно-інструментальні твори. — Київ, 1971.; Т. 6. Твори для симфонічного оркестру. — Київ, 1972. — 156 с.; Т. 7. Симфонічна поема (“Молдавська”). — Київ, 1972. — 202 с.; Т. 8. Концерт для фортепіано з оркестром. Клавір. — Київ, 1973. — 123 с.; Т. 9. Концерт для скрипки з оркестром. Клавір. — Київ, 1973. — 71, 20 с.; Т. 10. Хори, вокальні ансамблі, пісня для дітей. — Київ, 1973. — 119/8/ с.
10. Кошиць О. Релігійні твори. / Упор. З. Лисько. — Нью-Йорк, 1970. — 736 с.
11. Кошиць О. Українські народні пісні для мішаного хору. / Упор. та ред. О. Міньківського. — Київ, 1965. — 117 с.
12. Леонтович М. На русалчин Великдень. Опера на 1 дію. Лібрето М. Леонтовича за казкою Б. Грінченка. / Літ. редакція А. Бобиря, муз. редакція для солістів, хору та симфонічного оркестру М. Скорика — Київ: Музична Україна, 1980. — 117 с.
13. Леонтович М. Хорові твори. // Упорядкування, загальна редакція, вступна стаття та примітки В. Кузик. Пам'яті Я. Юрмаса та М. Гордійчука. — Київ, “Музична Україна”. — 2005. — 376 с.
14. Людкевич С. Літургія. – Львів: Свічадо, 2003. – 74 с.
15. Лятошинський Б. Золотий обруч. Опера на 3 дії, 8 картин. Клавір. — Київ, 1973. — 251 с.
16. Лятошинський Б. Повне зібрання творів у 24 т. — Т. 1. Симфонічні поеми. — Київ, 1986. — 165 с.; Т. 2. Симфонічні поеми. — Київ, 1986. — 192 с.; Т. 3. Симфонічні сюїти. Партитура. — Київ, 1987. — 343 с.; Т. 4. Симфонічні сюїти. Партитура. — Київ, 1987. — 200 с.; Т. 5., Ч. 1. Камерні ансамблі. — Київ, 1988. — 239 с.; Т. 5., Ч. 2. Камерні ансамблі. -— Київ, 1988. — 135 с.; Т. 6. Камерно-інструментальні твори. — Київ, 1989. — 319 с.; Т. 7. Симфонічні твори. Партитури. — Київ, 1990. —- 303 с.; Т. 9. Симфонія № 2. — Київ, 1991. — 192 с.
17. Лятошинський Б. Симфонія № 3. Партитура. — Київ, 1984. — 255 с.; Переклад для фортепіано в 4 р. — Київ, 1977. — 112 с.
18. Медіа-книга українського співу на сайті “Наша парафія” (збірка нот та аудіозаписів української музики). Режим доступу: http://www.parafia.org.ua/mediateka/
19. Ноти українських композиторів. Web-сайт. Режим доступу: http://ukrnotes.in.ua/
20. Нотна бібліотека капели Дударик. Режим доступу: http://www.library.dudaryk.ua/ua/index
21. Ревуцький Л. Повне зібрання творів: У 11 т. – Т. 1. Симфонічні твори. Партитура. / Упор. Г. Майборода. – Київ, 1981. – 166 с.; Т. 2. Симфонія № 2. Партитура. / Упор. Г. Майборода. – Київ, 1981. – 223 с.; Т. 3. Концерт № 2 для фортепіано з оркестром. Партитура. – Київ, 1982. – 215 с.; Т. 4. Вокально-симфонічні твори. Партитура. / Упор. В. Кирейко. – Київ, 1982. – 157 с.; Т. 5. Твори для фортепіано та камерно-інструментальних ансамблів. / Упор. О. Андреєв, А. Коломієць. – Київ, 1983. – 167 с.; Т. 6. Вокальні твори в супроводі фортепіано. / Упор. В. Кирейко. – Київ, 1983. – 183 с.;

Т. 7. Хорові твори а капелла і з супроводом. / Упор. В. Кирейко. – Київ, 1984. – 255 с.; Т. 8. Пісні для дітей та обробки народних пісень для хору а капелла і з супроводом. / Упор. М. Дремлюга, А. Коломієць. – Київ, 1985. – 231 с.; Т. 9. Концерт № 2 для фортепіано з оркестром. Клавір. / Упор. О. Андреєв. – Київ, 1984. – 127 с.; Т. 10. Симфонічні твори. Переклад автора для фортепіано в 4 руки. / Упор. М. Дремлюга. – Київ, 1985. – 159 с.

22. Скорик М. Камерно-інструментальні твори: у 2 зошитах. — Зошит 1: Твори для фортепіано. — Київ, 2012. — 154 с.; Зошит 2: Твори для скрипки і фортепіано. — Київ, 2012. — 106 с. : ноти + 32 с. дод.
23. Станкович Є. Ф. Камерні симфонії в трьох зошитах: Зошит 1 (перша, шоста, восьма): Партитура / Вступ. ст. Г. Є. Луніної; За ред. В. О. Матюхіна. — Київ: Муз. Україна, 2002. — 210, [2] с. ; Зошит 2 (друга, третя, четверта): Партитура / Вступ. ст. Г. Є. Луніної; За ред. В. О. Матюхіна. — Київ: Муз. Україна, 2002. — 217, [3] с.; Зошит 3 (п'ята, сьома, дев'ята): Партитура / Вступ. ст. Г. Є. Луніної; За ред. В. О. Матюхіна. — Київ: Муз. Україна, 2002. — 159, [1] с
24. Степовий Я. С. (1883—1921). Вокальні твори для голосу в супроводі фортепіано: навч. репертуар. посіб. / [упоряд. Дерда І. М.]; Чернівец. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. — Чернівці : Рута, 2007. — 90, [1] с.
25. Степовий Я. Зібрання творів у 3 т. — Т. 1. Інструментальні твори. — Київ, 1964. — 168 с.; Т. 2. Солоспіви та вокальні ансамблі. — Київ, 1965. — 252 с.; Т. 3. Хори. — Київ, 1965. — 226 с.
26. Стеценко К. Духовні твори / Редактор-упорядник Гобдич М. М. — Київ: Фенікс, 2013. — 404 с.
27. Стеценко К. Зібрання творів у 5 т. — Т. 1. Ч. 1. Хорові твори. — Київ. 1963. — 220 с.; Т. 1. Ч. 2. Хорові твори. — Київ. 1963. — 145 с.; Т. 2. Солоспіви й ансамблі. — Київ, 1963. — 181 с.; Т. 3. Дитячі опери. — Київ, 1964. — 260 с.; Т. 4. Театральна музика. — Київ, 1965. — 272 с.; Т. 5. Театральна музика. — Київ. 1966. — 211 с.
28. Стеценко К. Кантати і хори / [Упоряд. М. С. Юрченко; перед. Л. О. Пархоменко]. — Київ: Музична Україна, 2008. — 322 с.
29. Стеценко К. Хорові духовні твори [Ноти]: для чотирьохголосного хору SATB / [Партитура]. — Київ: Український фонд духовної музики, 1997 (Видавництво “Гроно”). — 126 с.
30. Українська фортепіанна музика: навчальний посібник. Ч. 1 / [упоряд. О. С. Економова, Л. І. Гаркуша]. — Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2011. — 104 с.
31. Хорові твори на вірші Тараса Шевченка / Укл. А. Г. Любченко. — Київ: Музична Україна, 1989. — 88, [4] с.
32. Хорові твори українських композиторів на слова Тараса Григоровича Шевченка: [міш., муж. та жіноч. хори а capella та з супр. фп.] / [ред. Ф. Надененко]. — Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1961. — 166 с.: іл.
33. Хоткевич Г. М.. Бандура та її репертуар / заг. ред., комент. та передм. В. Мішалова; Фундація українознав. студій в Австралії. — Харків: Фонд нац.-культур. ініціатив ім. Г. Хоткевича; Торонто: [б. в.], 2009. — 265, [2] с.
34. Хрестоматія фортепіанних творів українських композиторів: друга частина. — Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. — 342, [2] с.
35. Шевченко Т. Пісенний Кобзар. Хорова Шевченкіана. — Т. 1: Твори a cappella. / Упор. П. Муравський, вст. ст. О. Шокала, перед. І. Павленка. — Київ, 2014. — 240 с.
36. Шевченко Т. Пісенний Кобзар. Хорова Шевченкіана. — Т. 2: Твори a cappella. / Упор. П. Муравський, вст. ст. О. Шокала. — Київ, 2015. — 240 с.
37. Шевченко Т. Пісенний Кобзар. Хорова Шевченкіана. — Т. 2: Твори a cappella. / Упор. П. Муравський, вст. ст. О. Шокала. — Київ, 2016. — 280 с.

38. Ukrainian Art Song Project: CD-записи і відкрита бібліотека нот українських солоспівів (М. Лисенко, К. Стеценко, Я. Степовий, Д. Січинський, О. Нижанківський, Я. Лопатинський, С. Людкевич, В. Барвінський, С. Туркевич-Лукіянович, Н. Нижанківський, М. Лопатинський). Режим доступу: http://www.ukrainianartsong.ca/

3.3 Українська музика. Рекомендована основна література та веб-ресурси для вчителя

Від найдавнішого періоду до середини XVIII ст.

1. Антонович М. Musica sacra: збірник статей з історії української церковної музики. — Львів: Інст. українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1997. — 261 с. (Серія: Історія української музики)
2. Грица С. Й. Мелос української народної епіки. — Київ: Наукова думка, 1979. — 248 с.
3. Дилецький М. Граматика Мусікійська. Граматика музикальна: факсімільне видання. / Публ., комент., вступ. ст. О. Цалай Якименко. — Київ, 1970. — С. XCIV+111.
4. Електронна навчальна бібліотека української фольклористики. Web сайт. Режим доступу: http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/proekty/elektronna-navchalna-biblioteka-ukrajinskoji-folklorystyky/
5. Іванов В. Ф. Співацька школа в Україні X—XVII ст. — Київ: Вища школа, 1992. — 247 с.
6. Ізборник. Web сайт. Режим доступу: http://litopys.org.ua/
7. Ісаєвич Я. Братства й українська музична культура XVI–XVIII століть. // KALOΘΩNIA. Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії. – Ч. 1. До 70-ліття Олександри Цалай-Якименко. – Львів: видавництво Львівської богословської академії, 2002. – С. 8–18.
8. Історія української культури: у 5 т. / НАН України; редкол.: Б. Є. Патон [та ін.]. — Київ: Наук. Думка, 2001. — Т. 1: Історія культури давнього населення України / Ю. С. Асеев, В. Д. Баран, І. А. Баранов [та ін.]; редкол. тому: П. П. Толочко [та ін.]. — Київ, 2001. — 1134 с.; Розділ 9 [Київська Русь] Електронний варіант: http://litopys.org.ua/ istkult/ikult.htm
9. Історія української культури. У 5 томах. — Том 2: Українська культура XIII — першої половини XVII століть. — Київ, 2001. Електронний варіант: http://litopys.org.ua/istkult2/ ikult2.htm
10. Історія української культури: У 5 томах. Т. 3: Українська культура другої половини XVII—XVIII століть / Б.Є. Патон (голов.ред.), В.А. Смолій (ред.) — Київ: Наук. думка, 2003. — 1246 с.
11. Кашуба М. Проблема Ренесансу в українській духовній культурі // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Том CCXXVIII. Праці Історико-філософської секції. — Львів, 1994. — С. 357—371. Електронний варіант: http://chtyvo.org.ua/authors/ Kashuba/Problema_Renesansu_v_ukrainskii_dukhovnii__kulturi/
12. Кіндратюк Б. Нариси музичного мистецтва Галицько-Волинського князівства. – Львів, Івано-Франківськ, 2001. – 144 с.
13. Колесса Ф. Музикознавчі праці.— Київ: Наукова думка, 1970. — 592 с.
14. Корній Л. Українська шкільна драма і духовна музика XVII — першої половини XVIII ст. — Київ: Інститут археографії НАН України, 1993. — 185 с.
15. Котченко А. Пізньопалеолітичні витвори мистецтва. Чернігівщини. Скульптура, графіка та живопис. // Сіверянський літопис: всеукр. іст.-краєзнав. просвіт. журн. / Черніг. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Всеукр. тов. “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Нац. акад. наук України, Ін-т Укр. архіол. та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. — Ч. 6. — Чернігів, 2008. — С. 63–69.
16. Крвавич Д. П., Овсійчук В. А., Черепанова С. О. Українське мистецтво: Навч. посіб.: У

3 ч. / Передм. проф. С. Павлюка. – Львів: Світ, 2003. – Ч. 1. – 256 с. + 16 вкл. іл.
17. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість: Підручник. – Київ: Знання-Прес, 2001. – 591 с.
18. Лисенко М. В. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень, виконуваних кобзарем Вересаєм. — Київ: Мистецтво, 1955. — 87 с.
19. Мазепа Л., Мазепа Т. Шлях до Музичної Академії у Львові: у 2 т. –Львів: Сполом, 2003. – Т. 1. – С. 16—39.
20. Маценко П. Нариси з історії української церковної музики. – Київ: Музична Україна, 1994. – 152 с.
21. Маценко П. Українські канти. — Вінніпеґ: Волинь, 1981. — 22 с.
22. Мацієвський І. Ігри й співоголосся. Контонація. Музикологічні розвідки. — Тернопіль: “Астон”, 2002. — 172 с.
23. Мацієвський І. Музичні інструменти гуцулів. — Вінниця: Нова Книга, 2012. — 464 с, ноти, іл.
24. Медведик Ю. Історія української музики: духовнопісенна (кантова) творчість XVII—XVIII ст.: [посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. — Дрогобич: [б. и.], 2011. — 131 с.: іл.
25. Музика та дія в традиційному фольклорі. / Упоряд. В. Коваль, Б. Янівський ; ред. кол. І. Мацієвський [та ін.] ; Львівська держ. музична академія ім. М.Лисенка. Проблемна науково-дослідна лабораторія музичної етнології. — Львів, 2001. — 116 с.
26. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І.Чайковського. 2001, Вип. 15: Православна монодія: її богословська, літургична та естетична сутність: До 2000-ліття християнської доби / Упор. О. Шевчук. — Київ: НМАУ, 2001. — 195 с.
27. Олійник О. До питання реконструкції музичного інструментарію доби палеоліту—бронзи з території України. // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: зб. наук. пр.: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. Ун-ту. — Вип. 20. — Т. 1. — Рівне, 2014. — С. 5—11. Електронний варіант: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64. exe
28. Павло Маценко: музикант, композитор і громадський діяч. Збірник на пошану 90-ліття народин. – Торонто, 1992. – 242 с.
29. Партесна музика — дослідження українських рукописів. Web-сайт. Режим доступу: http://partesy-kyiv.blogspot.com/
30. Рєзанов, В. Драма українська. 1. Старовинний театр український. — У Київі: З друк. Укр. акад. наук, 1925. Вип. 1: Вступ. Сценічні вистави у Галичині; Вип. 3: Шкільні дійства великоднього циклу. Додатки; Вип. 4: Шкільні дійства різдвяного циклу; Вип. 5: Драматизовані легенди агіографічні; Вип. 6: Драми-моралітети; Режим доступу: http://elib.nplu.org/collection.html?id=98
31. Рудчук Ю. Духова музика в Україні (XVII—XIX ст.): Історико-музикознавче дослідження: Монографія. — Київ: ДАККіМ, 2006. — 228 с.
32. Степаненко М. Музично-історичні етюди. — Київ: Гроно, 2012.– 160 с.+ 16 с. іл.
33. Стешко Ф. Перші українські церковно-музичні твори (Тези виступу). // Український науковий з’їзд у Празі. – [Прага], 1934. – С. 142.
34. Тоцька І. Музики на малюваннях Софії Київської. // Пам’ятки України. — 1995. — № 1. — С. 45—53.
35. Українське барокко. Матеріали І конгресу Міжнародної асоціації україністів (Київ, 27 серпня — 3 вересня 1990 р.) Відповідальний редактор доктор філологічних наук Олекса Мишанич. — Київ, 1993. — 260 с. Електронний варіант: http://uartlib.org/allbooks/istoriya-ukrayinskogo-mistetstva/ukrayinske-barokko-materiali-1-o-kongresu-mizhnarodnoyi-asotsiatsiyi-ukrayinistiv/
36. Українське барокко та європейський контекст./ Відпов. ред. Федорук О. К. — Київ: Наукова Думка, 1991. — 256 с. Електронний варіант: http://uartlib.org/allbooks/istoriya-

ukrayinskogo-mistetstva/o-k-fedoruk-ukrayinske-barokko-ta-yevropeyskiy-kontekst/
37. Цалай-Якименко О. Давній Львів і оновлення української музики. / О. Цалай-Якименко. // KALOΘΩNIA. Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії. – Ч. 1. До 70-ліття Олександри Цалай-Якименко. – Львів: видавництво Львівської богословської академії, 2002. – С. 227–239.
38. Цалай-Якименко О. Київська школа музики XVII століття / Наукове товариство імені Шевченка. Українознавча бібліотека НТШ. Число 16. / О. Цалай-Якименко. – Київ, Львів, Полтава, 2002. – 488 с.
39. Ясиновський Ю. Візантійська гимнографія і церковна монодія в українській рецепції ранньомодерного часу / ред. Крістіян Ганнік, Ярослав Ісаєвич [Історія української музики: Дослідження, 18 / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України]. Львів 2011. — 468 с.
40. Ясіновський Ю. Львівське Успенське братство та українська музика. // Успенське братство і його роль в українському національно-культурному відродженні. – Львів, 1996. – С. 60–67.
41. Ясіновський Ю. Музика давнього Львова. // Музична україністика: сучасний вимір. – Вип. 4. Міжвідомчий збірник статей на пошану доктора мистецтвознавства, професора Марії Загайкевич. – Київ: УМФЕ ім. М. Рильського, 2009. – С. 83–91.
42. Ясіновський Ю. Музична культура Галицько-Волинського князівства. // Musica Galiciana. – Жешув, 1999. – Т. 3. – С. 11–22.
43. Герасимова-Персидская Н. Партесный концерт в истории музыкальной культуры. — Москва: Музыка, 1983. — 288 с.
44. Герасимова-Персидская Н. Музыка. Время. Пространство. — Київ: Дух і літера, 2012. — 408 с.
45. Гнездилов А. Скифская арфа: от реконструкции к созданию нового концертного инструмента. // Вопросы инструментоведения: Сборник рефератов. — Санкт-Петербург: РИИИ, 2000. — Вып. 4. — С. 95—96.
46. Гошовский В. У истоков древней музыки славян. – Москва, 1971. – 304 с.
47. Дилецкий Н. Идея граматики мусикийской, 1679. / Публ., пер., иссл. и комент. В. Протопопова. — Серия: Памятники русского музыкального искусства. — Вып. 7. — Москва, 1979. — 639 стр.
48. Квитка К. В. Избранные труды в двух томах. Т. 1. — Москва: Советский композитор, 1971. — 384 с.; Т. 2. — Москва: Советский композитор, 1973. — 424 с.
49. Олейник О. Сарматская арфа из Ольвии. // Вопросы инструментоведения: Сборник рефератов. — Санкт-Петербург: РИИИ, 2000. — Вып. 4. — С. 91—94.
50. Успенский Н. Д. Древнерусское певческое искусство. – Москва: Советский композитор, 1971. – 623 с.

Друга половина XVIII ст. Класицизм

1. Вечерський В. Максим Березовський і гетьманський Глухів: до 250-річного ювілею славетного композитора. — Київ, Глухів, 1995. — 32 с.
2. Витвицький В. Максим Березовський: Життя і творчість. — Львів, 1995. — 111 с.
3. Герасимова-Персидська Н. Хоровий концерт на Україні в XVII-XVIII ст./ Передм. Д. С. Лихачов. — Київ: Музична Україна, 1978. — 182 с., [4] арк. іл.
4. Іванов В. Дмитро Бортнянський. — Київ: Музична Україна, 1980. — 144 с., [7] арк. іл
5. Кук В. Артем Лук'янович Ведель (Ведельський): матеріали на допомогу лекторові; Укр. т-во охорони пам'ятників історії та культури. - Київ: [б. в.], 1971. — 24 с.
6. Лісецький С. Класицизм — провідний творчий напрямок в українській музиці другої половини XVIII — початку XIX століття: монографія; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. — Київ: НАКККіМ, 2012. — 390, [12] с.: іл.

7. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 2001, Вип. 11: Постать Артема Веделя в історико-культурному контексті. — Київ: НМАУ, 2001. — 137 с.
8. Олійник Т. Хоровий концерт другої половини XVIII століття. М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель: метод. посіб. для педагогів ДМШ та ДШМ до теми з курсу української муз. л-ри; Управління культури Харківської облдержадміністрації, Харківське обласне об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка. — Харків: Просвіта, 2001. — 29 с.
9. Рудчук Ю. Духова музика в Україні (XVII—XIX ст.): Історико-музикознавче дослідження: Монографія. — Київ: ДАККіМ, 2006. — 228 с.
10. Розповіді про композиторів. / Упор. Я. Якуб’як. Вип. 1. Бах, Гендель, Вівальді, Скарлаті. Березовський, Бортнянський. — Київ, 1994. — 80 с.
11. Соневицький І. Артем Ведель і його музична спадщина; Українська Вільна Академія Наук у США. Музикологічна секція. — Нью-Йорк: [б. в.], 1966. — 177 с.
12. Степаненко М. Музично-історичні етюди. — Київ: Гроно, 2012.– 160 с.+ 16 с. іл.
13. Український музичний архів: документи і матеріали з історії української музичної культури. Вип. 1 / [Упоряд. та заг. ред. М. Степаненка]. — Київ: Центрмузінформ, 1995. — 235 с.
14. Український музичний архів: документи і матеріали з історії української музичної культури. Вип. 2 / [Упоряд. та заг. ред. М. Степаненка]. — Київ: Центрмузінформ, 1999. — 267 с.
15. Шреєр-Ткаченко О. Григорій Сковорода — музикант. — Київ: Музична Україна, 1972. — 94 с.
16. Шуміліна О. Стильова динаміка української духовної музики XVII-XVIII століть: за матер. рукописних колекцій: монографія. – Донецьк, 2012.– 299 с.
17. Вихорева Т. Духовная музыка Д. С. Бортнянского. — Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing, 2012. — 252 с.
18. История полифонии: В 5 вып. – Москва: Музыка, 1987. – Вып. 5: Полифония в русской музыке XVII – начала XX в. – 319 с.
19. Рыцарева М. Г. Духовный концерт в России второй половины XVIII века. — Санкт-Петербург, 2006. — 244 с., с нот.
20. Рыцарева М. Г. Композитор Д. Бортнянский: Жизнь и творчество. — Ленинград: Музыка, 1979. — 256 с.
21. Рыцарева М. Г. Композитор М. С. Березовский: Жизнь и творчество. / Предисл. Ю. Келдыша. — Ленинград, 1983. — 142 с.
22. Рыцарева М. Г. Максим Березовский. Жизнь и Творчество Композитора Издание 2-е, пересмотренное и дополненное. — Санкт-Петербург: Композитор, 2013. — 227 с.

Музична культура XIX ст. Романтизм

1. Архімович Л., Гордійчук М. Микола Лисенко. — Київ, 1992. — 256 с.
2. Булат Т., Філенко Т. Світ Миколи Лисенка. Національна ідентичність, музика і політика України XIX – початку XX століття. – Нью-Йорк, Київ, 2009. — 407 с.
3. Витвицький В. Старогалицька сольна пісня XIX ст. / Упор. В. Пилипович. – Перемишль, 2004. – 156 с. (серія “Перемиська бібліотека”. Т. VI)
4. Віктор Матюк. Біобібліографічний покажчик. / Уклад. І. Л. Бермес. – Дрогобич, 1993. – 118 с.
5. Горак Я. Анатоль Вахнянин і становлення музичного професіоналізму в Галичині (друга половина XIX – початок XX ст.). – Львів: Сполом, 2008. – 232 с.
6. Дух і ревність. Владика Снігурський та інші перемишляни. / Упор. В. Пилипович. –

Перемишль, Львів, 2002. – 498 с.
7. Загайкевич М. Михайло Вербицький: Сторінки життя і творчості. — Львів: Місіонер, 1998. — 145 с.: іл.
8. Загайкевич М. Музичне життя Західної України другої половини XIX ст. – Київ, 1960. – 192 с.
9. Загайкевич М. Українська музична культура. // Історія української культури: в 5 т. – Київ: Наукова думка, 2005. – Т. 4, кн. 2. – С. 207–284.
10. Історія української музики: Музично-педагогічна та творча діяльність провідних композиторів Західної України другої половини XIX — першої половини XX століть: навч. посіб. для студ. серед. спец. навч. закл., вчителів гуманіт. гімназій тощо / авт.-уклад. В. В. Бєлікова; Криворізький держ. педагогічний ун-т. — 2.вид., перероб. й доп. — Київ: МОНУ; Кривий Ріг: КДПУ, 2004. — 124 с.: ноти.
11. Кияновська Л. Галицька музична культура XIX—XX століття: навчальний посібник. – Чернівці: Книги-XXI, 2007. – 424 с.
12. Кияновська Л. Діяльність німецьких, австрійських та чеських музикантів в Галичині у XIX ст. // “Musica Galicijana“,Т. 5. – Жешув (Польща), 2000. – С. 119 – 128.
13. Кияновська Л. Релігійна творчість Михайла Вербицького // “Musica Galicijana“, Т. 1 – Жешув (Польща), 1997 – С. 103 – 111.
14. Кияновська Л. О. Стильова еволюція галицької музичної культури XIX–XX ст. – Тернопіль: Сп. “Астон”, 2000. – 339 с.
15. Колодій Я. Остап Нижанківський. – Львів, [1994]. – 64 с.
16. Корній Л. Історія української музики. — Ч. 3. Підручник. — Київ–Нью-Йорк, 2001. — 478 с.
17. Крусь О. Історія української музики другої половини XIX століття: навч. посіб. / О. П. Крусь; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, Ін-т мистецтва. — Рівне: НУВГП, 2014. 225 с.: іл.
18. Лисько З. Піонери музичного мистецтва Галичини. – Львів, Нью-Йорк, 1994. – 144 с.
19. Лисенко М. В. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень у виконанні кобзаря Вересая. / Ред., передмова і примітки М. Гордійчука. — Київ, 1978. — 95 с.
20. Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. Т. 1 / Упоряд., ред., пер., вступ. ст. і прим. З. Штундер. — Львів, 1999. — 496 с.
21. Ревуцький Д. Микола Лисенко. Повернення першоджерел. // Вступні статті, упорядкування матеріалу, коментарі та іменний покажчик В. Кузик. — Київ, “Музична Україна”. — 2003. — 330 с.
22. Рудчук Ю. Духова музика в Україні (XVII—XIX ст.): Історико-музикознавче дослідження: Монографія. — Київ: ДАККіМ, 2006. — 228 с.
23. Степаненко М. Музично-історичні етюди. — Київ: Гроно, 2012 — 176 с.
24. Український музичний архів: документи і матеріали з історії української музичної культури. Вип. 1 / [Упоряд. та заг. ред. М. Степаненка]. — Київ: Центрмузінформ, 1995. — 235 с.
25. Український музичний архів: документи і матеріали з історії української музичної культури. Вип. 2 / [Упоряд. та заг. ред. М. Степаненка]. — Київ: Центрмузінформ, 1999. — 267 с.
26. Якуб’як Я. Микола Лисенко і Станіслав Людкевич. – Львів, 2003. — 263 с.

Музична культура XX ст.

1. Афоніна О. Сучасна українська музика у вимірах європоцентризму: монографія. — Київ: НАКККіМ, 2012. — 163 с.: іл.
2. Булка Ю. Нестор Нижанківський: життя і творчість. – Львів, Нью-Йорк, 1997. – 59 с.

3. Валентин Сильвестров: сайт, присвячений творчості композитора. Режим доступу: http://silvestrov.at.ua/
4. Василь Барвінський. З музично-письменницької спадщини: Дослідження, публіцистика, листи. / Упор. В. Грабовський. – Дрогобич: Коло, 2004. – 256 с.
5. Василь Барвінський. Статті та матеріали: збірник. / Упор. В. Грабовський. – Дрогобич: Відродження, 2000. – 144 с.
6. Верещагіна О., Холодкова Л. Історія української музики ХХ століття: навч. посіб. — Вид. 2-е, допов. — Тернопіль: Астон, 2010. — 279 с.
7. Витвицький В. За океаном: зб. статей. – Львів, 1996. – 132 с.
8. Витвицький В. Музичними шляхами. Спогади. – [Едмонтон]: Сучасність, 1989. – 215 с.
9. Витвицький В. Музикознавчі праці. Публіцистика. / Упор. Л. Лехник. – Львів, 2003. – 390 с.
10. Головащенко М. Феномен Олександра Кошиця. — Київ: Музична Україна, 2007. — 576 с., [16]арк. іл., ноти.
11. Гордійчук М. Пилип Козицький. — Київ: Музична Україна, 1985. — 64 с.
12. Завальнюк А. Микола Леонтович. Листи. Документи. Духовні твори: до 130-ї річниці від дня народження. — Вид. 2-ге, доопрац. і доп. — Вінниця: Нова книга, 2007. — 272 с., ноти.
13. Євген Станкович: офіційний сайт. Режим доступу: http://stankovych.org.ua/ua
14. Іванченко В. Українська симфонія Українська симфонія ХХ століття: чинники та носії змісту: дослідження. — Донецьк: Оріяна, 2002. — 276 с.
15. Івахова К. Фортепіанна творчість Мирослава Скорика (художньо-дидактичний концепт): монографія. — Хмельницький: Медобори-2006, 2013. — 232 с.
16. Історія української музики: Музично-педагогічна та творча діяльність провідних композиторів Західної України другої половини ХІХ — першої половини ХХ століть: навч. посіб. для студ. серед. спец. навч. закл., вчителів гуманіт. гімназій тощо / авт.-уклад. В. В. Бєлікова; Криворізький держ. педагогічний ун-т. — 2 вид., перероб. й доп. — Київ: МОНУ; Кривий Ріг: КДПУ, 2004. — 124 с.: ноти.
17. Калуцка Н., Пархоменко Л. Олександр Кошиць: Мистецька діяльність у контексті музики ХХ ст. — 2012 р., 416 с., іл.
18. Карабиць Іван: офіційний сайт. Режим доступу: http://www.karabits.com/
19. Кияновська Л. Галицька музична культура ХІХ—ХХ століття: навчальний посібник. – Чернівці: Книги-ХХІ, 2007. – 424 с.
20. Кияновська Л. О. Стильова еволюція галицької музичної культури ХІХ–ХХ ст. – Тернопіль: Сп. “Астон”, 2000. – 339 с.
21. Кияновська Л. Мирослав Скорик: творчість мистця у дзеркалі епохи. Монографія — Львів: Сполом, 1998. — 216 с.
22. Кияновська Л. Мирослав Скорик: людина і митець. — Львів, 2008. — 588, [3] с., [8] арк. фотогр.
23. Кияновська Л. Син сторіччя Микола Колесса. Монографія. — Львів: Вид-во НТШ, 2003. — 378 с.
24. Кобрин Н. Формування митця на тлі воєнної доби: Нестор Нижанківський. // Сучасна українська нація: мова, історія, культура. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції участю 16 березня 2016 року. — Львів, 2016. — С. 258—260.
25. Кобрин Н. Творчість Левка Ревуцького в контексті української музичної культури. Методична розробка. — Львів, 2013. — 78 с.
26. Королюк Н. Корифеї української хорової культури ХХ століття. – Київ: Музична Україна, 1999. – 288 с.
27. Кошиць О. Спогади. / Упоряд., передмова М. Головащенка; післямова М. Слабош-

пицького. — Київ: Рада, 1995. — 387 с.
28. Кошиць О. З піснею через світ: подорож Української республіканської капели /Передмова, упоряд., літ. обробка, заг. ред. М. І. Головащенко. — Київ: Рада, 1998. — 326 с.
29. Кузик В. Лев Миколайович Ревуцький: монографія. – Київ, 2009. – 79 с.
30. Кузик В. Лев Миколайович Ревуцький: [монографія]. – Вид. 2-ге. – Київ, 2011. – 83, [20] с.; іл.
31. Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. – Львів: видавництво М. Коць, 1999. – Т. 1. – 496 с.
32. Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. – Львів: видавництво М. Коць, 2000. – Т. 2. – 816 с.
33. Мирослав Скорик: Зб. статей. — Львів: В-во “СПОЛОМ”, 1999. — 136 с.
34. Музичний світ Бориса Лятошинського: Збірка матеріалів Міжнародної теоретичної конференції, присвяч. 100-річчю від дня народж. композитора /Упор. Маріанна Давидівна Копиця. — Київ: Центрмузінформ, 1995. — 151 с.
35. Назар Л. Стильові виміри творчості Василя Барвінського. Автореферат дис. […] канд. мист. – Львів, 2007. – 19 с.
36. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 2000, Вип.10: Мирослав Скорик: Збірник наукових праць, присвячених 60- річчю від дня народження М. М. Скорика / Упор. М. Копиця. — Київ: НМАУ, 2000. — 147 с.
37. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 2002, Вип. 19, кн. 3: Леся Дичко: грані творчості: Збірка статей / Ред. О. Торба. — Київ: НМАУ, 2002. — 152 с.
38. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 2003, Вип. 32, Кн. 4: Віталій Губаренко: сторінки творчості: Статті, дослідження, спогади / Упор. М. Р. Черкашина-Губаренко. — Київ: НМАУ, 2003. — 208 с.
39. Новакович М. О. Канон українського музичного модернізму: (на прикладі творчості Бориса Лятошинського): монографія. — Луцьк: Твердиня, 2012. — 167 с.: табл.
40. Олійник О. В. Косенко. — Київ: Музична Україна, 1989. — 62 с.
41. Павлишин С. Василь Барвінський. – Київ: Музична Україна, 1990. – 88 с.
42. Павлишин С. Перша українська композиторка: Стефанія Туркевич-Лісовська-Лукіянович. — Львів: БаК, 2004. — 157 с.: фотоіл., ноти
43. Пархоменко Л. Кирило Стеценко. — Київ: Музична Україна, 2009. — 390, [6] с.
44. Савицький Р. (мол.) Творчість Зиновія Лиська: Нотографія – Дискографія – Бібліографія. – Кренфорд, Нью-Джерсі, 1995. – 83 с.
45. Союз Українських Професійних Музик у Львові. Матеріали і документи. – Львів: видавництво “Сполом”, видавництво М. П. Коць, 1997. – 144 с.
46. Старух Т. Музичне мистецтво Львова: становлення фортепіанного виконавства і педагогіка у другій половині 19 – першій третині 20 ст. – Львів, 1997. – 168 с.
47. Сюта Б. Музична творчість 1970—1990-х років: параметри художньої цілісності. Монографія. — Київ: Грамота, 2006. — 256 с.
48. Творчість С. Людкевича: збірник статей. / Упор. М. Загайкевич. – Київ: Музична Україна, 1979. – 208 с.
49. Творчість С. Людкевича: збірник статей ВДМІ ім. М. Лисенка. – Львів, 1995. – Львів, 1995. – 110 с.
50. Шевчук С. Взаємопроникнення церковного та народного начал у Літургії К. Стеценка. // Музична україністика: сучасний вимір: Збірник наукових статей на пошану музикознавця, доктора мистецтвознавства професора Марії Петрівни Загайкевич / Ред.-упор. А. К. Терещенко. — Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2009. — Вип. 4. — С. 69—75.
51. Шевчук С. Символічний сенс змісту Служби Божої християн Сходу на матеріалі

“Літургії св. Іоана Золотоустого” К. Стеценка. // Мистецтвознавчі записки: Зб. наук. праць. — Вип. 9. — Київ: Міленіум, 2006. — С. 30—39.
52. Штундер З. Станіслав Людкевич. Життя і творчість: у 2 т. – Львів, 2005. – Т. 1 (1879–1939. – 636 с.
53. Штундер З. Станіслав Людкевич. Життя і творчість: у 2 т. – Львів, 2009. – Т. 2 (1939–1979. – 360 с.
54. Якуб’як Я. Микола Лисенко і Станіслав Людкевич. – Львів, 2003. — 263 с.
55. Горюхина Н.А. Эволюция сонатной формы. – [изд. 2-е, доп.]. – Киев: Музична Україна, 1973. – 308 с.
56. Копица М. Симфонии Б. Лятошинского: эпоха, коллизии, драматургия. — Киев: Музична Україна, 1990. — 134 с.

4.1 Світова музика. Рекомендовані колекції аудіо- та відео- записи музичних творів, виконавці

Від найдавніших часів до кінця XVI ст.

1. Ансамбль давньої музики К. Чечені: серія CD “Музичні діалоги” (Україна-Польща, “Україна-Франція”, “Україна-Англія”); серія CD “Калейдоскоп давніх мелодій” (кельтська, англійська, німецька, австрійська, нідерландська, єврейська музика XII-XVII ст.).
2. Жіночий вокальний ансамбль “Discantus” (Франція): записи середньовічної музики.
3. Класична індійська музика у виконанні Раві Шанкара (Ravi Shankar). Офіційний веб-сайт “Ravi Shankar Foundation”: http://www.ravishankar.org/
4. Колекція записів на YouTube “Music of the Ancient World”.
5. Серія аудіо-записів музики різних народів на CD “World music library”.
6. Серія аудіо- та відео-записів “UNESCO Collection of Traditional Music of the World”. Режим доступу до каталогу записів: https://web.archive.org/web/20040205190323/http://www.unesco.org/culture/cdmusic/index.shtml
7. African Pygmies. Photo, text and audio recodings by the Italian anthropologist and writer Luis Devin. Режим доступу: http://www.pygmies.org/#introduction
8. Anonymous 4 (США): записи середньовічної музики. Офіційний веб-сайт: http://www.anonymous4.com/
9. Bushman Music of Botswana — Music of the Kalahari Bushmen or San. Режим доступу: http://www.bushmanmusicinitiative.org/
10. Bushmen of the Kalahari. Режим доступу: http://www.arcmusic.co.uk/shop/bushmenofthekalahari-p-661.html
11. Byzantine Music Notation. Режим доступу: http://www.g-culture.org/ioannis/tag/byzantine-music-notation/
12. Byzantine music on the Official Website of the Ecumenical Patriarchate in Constantinople. Режим доступу: http://www.ec-patr.net/en/index.htm
13. Christodoulos Halaris — Music of Ancient Greece. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=6-ByHuavGIQ
14. Clemencic Consort (Австрія): записи середньовічної та ренесансної музики. Відкриті взірці записів є на офіційному веб-сайті. Режим доступу: http://www.clemencic.at/en/frconsorteng.html
15. Deller Consort (ансамбль давньої музики, Великобританія): записи середньовічної та ренесансної музики.
16. Dufay Collective (Великобританія): пісенна і танцювальна музика Середньовіччя. Офіційний веб-сайт: http://www.dufay.com/
17. Early Music Consort of London (ансамбль давньої музики, Великобританія): записи середньовічної та ренесансної музики/

18. Ensemble Clément Janequin (Франція): записи середньовічної та ренесансної музики.
19. Ensemble De Organographia (США): колекція записів музики давнього світу. Інформація про CD на сайті “Phil and Gayle Neuman”: https://philandgayleneuman.com/
20. Ensemble Gilles Binchois (Франція): записи середньовічної та ренесансної музики. Відкритий доступ є на офіційному веб-сайті. Режим доступу: http://gillesbinchois.com/en/
21. Ensemble Organum (ансамбль давньої музики, Франція): записи середньовічної та ренесансної музики. Офіційний веб-сайт: http://www.organum-cirma.fr/
22. Harmonia mundi: каталог звукозаписів. Доступ до окремих записів та інформація є на офійному веб-сайті: http://www.harmoniamundi.com/#!/home
23. Hilliard Ensemble (ансамбль давньої музики, Великобританія): записи середньовічної та ренесансної музики.
24. Hortus Musicus (ансамбль давньої музики, Естонія): записи середньовічної та ренесансної музики.
25. Gagaku: The Court Music of Japan. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=rRM_FNooJHc
26. Gothic Voices (Великобританія): записи середньовічної та ренесансної музики. Офіційний веб-сайт із відкритими демонстраційними записами: http://www.gothicvoices.co.uk/
27. Hespèrion XX, Hespèrion XXI (Швейцарія): записи середньовічної та ренесансної музики, рицарські пісні, танцювальна музика.
28. Huelgas Ensemble (ансамбль давньої музики, Бельгія): записи середньовічної та ренесансної музики. Офіційний веб-сайт: http://www.huelgasensemble.be/
29. Indian instrument. Режим доступу: http://www.indian-instruments.com/stringed_instruments/vichitra_vina.htm
30. Introduction to Musical Instruments — Chinese Musical Instruments. Режим доступу: http://www.lcsd. gov.hk/ce/CulturalService/MusicOffice/intro_music/chinese_eng_text.html
31. Japan Koto Music. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=IQZ67UQkpG8
32. Lithophones.com. Режим доступу: http://www.lithophones.com/index.phpid=7
33. Lyravlos: Centre of Greek musical tradition. Офіційний веб-сайт із демонстраційними аудіо-записами: http://www.lyravlos.gr/en.asp
34. Michael Levy — Composer for Lyre. The incredible survival of the harps and lyres of antiquity in africa today. Режим доступу: http://www.ancientlyre.com/the_incredible survival_of_the_harps__lyres_of_antiquity_in_africa_today/
35. Musica Nova: (ансамбль давньої музики, Франція): записи середньовічної та ренесансної музики.
36. Pygmy music. Режим доступу: http://www.oscarvandillen.com/pygmy-music/
37. Schola Hungarica (Угорщина): записи середньовічної музики — церковних наспівів західної християнської традиції.
38. Tallis Scholars (Великобританія): записи середньовічної та ренесансної музики. Офіційний веб-сайт із демонстраційними фрагментами аудіо-записів: http://www.gimell.com/.
39. The Greek Byzantine Choir (Греція): записи традиційних відантійських наспівів.
40. The International Study Group on Music Archaeology (ISGMA). Режим доступу: http://www.musicarchaeology.org/links/artists?order=field_year_value&sort=desc
41. Umeå Akademiska Kör (Німеччина): записи середньовічної та ренесансної музики. Офіційний веб-сайт із демонстраційними записами: http://www.acc.umu.se/~akadkor/theory/Early-Music-Map.html

XVII — перша половина XVIII ст. Бароко.

1. Ґлен Ґульд. Офіційний веб-сайт: http://www.glenngould.com/
2. Музика Й. С. Баха на сайті Музична абетка. Режим доступу: http://muzabetka.com.ua/fonoteka/bach-html
3. Музика А. Вівальді на сайті Музична абетка. Режим доступу: http://muzabetka.com.ua/fonoteka/vivaldi-html
4. Музика Г. Ф. Генделя на сайті Музична абетка. Режим доступу: http://muzabetka.com.ua/fonoteka/hendel-html
5. Музика Д. Скарлатті на сайті Музична абетка. Режим доступу: http://muzabetka.com.ua/fonoteka/skarlatti-html
6. Bach from the British Library Sound Archive. Режим доступу: http://sounds.bl.uk/Classical-music/Bach
7. Bach-Cantatas.com, by Aryeh Oron. Режим доступу: http://www.bach-cantatas.com/index.htm
8. Canons and Fugues, by Timothy A. Smith. Режим доступу: http://jan.ucc.nau.edu/~tas3/bachindex.html; http://jan.ucc.nau.edu/~tas3/wtc.html
9. Domenico Scarlatti. 538 Piano Sonatas (mp3 files) Режим доступу: http://www.mp3classicalmusic.net/Composers/scarlatti.htm
10. English Baroque Soloists. Офіційний веб-сайт: http://www.monteverdi.co.uk/
11. Free sheet music of Johann Sebastian Bach. Режим доступу: http://cantorion.org/composers/72/Johann-Sebastian-Bach
12. Free typeset sheet music of Handel's works Режим доступу: http://cantorion.org/musicsearch/composer/74/George%20Frideric%20Handel
13. Il Giardino Armonico (ансамбль барокової музики, Італія). Офіційний веб-сайт: http://www.ilgiardinoarmonico.com/
14. Johann Sebastian Bach. Режим доступу: https://musopen.org/composer/johann-sebastian-bach/
15. La Serenissima (ансамбль музики венеційського бароко, Великобританія), Офіційний веб-сайт: http://laserenissima.co.uk/
16. Musica Antiqua Köln (ансамбль барокової музики, Німеччина).
17. Münchener Bach-Chor (Німеччина). Офіційний веб-сайт: http://www.muenchener-bachchor.de/en/choir
18. Piano Society. Free classical recordings. Режим доступу: http://www.pianosociety.com/cms/index.php?section=102
19. Piano sonatas of Domenico Scarlatti for listening and downloading (Czech Radio Project). Режим доступу: http://scarlatti.cz/?language=en
20. Purcell Quartet (ансамбль барокової музики, Великобританія).
21. Rose Consort of Viols (ансамбль англійської барокової музики, Великобританія). Офіційний веб-сайт: http://www.roseconsort.co.uk/
22. The Handel Harpsichord Room – free recordings of harpsichord music of the Baroque era/ Режим доступу: http://www.saladelcembalo.org/archivio.php
23. The complete organ works of Bach performed by James Kibbie on German Baroque organs. Режим доступу: http://www.blockmrecords.org/bach/index.htm
24. The keyboard music of William Byrd including recordings. Режим доступу: http://www.johnsankey.ca/byrd.html
25. “Viva Vivaldi!” — Cecilia Bartoli & "Il Giardino Armonico".

Друга половина XVIII ст. Класицизм.

1. Вольфганг Амадей Моцарт. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCmeFxYk5BSbJGWN9OgTAIhw/videos
2. Людвіг ван Бетговен. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/ UCnsAooIr-

Dsr8zJOCSadQcA/videos
3. Beethoven from the British Library Sound Archive. Режим доступу: http://sounds.bl.uk/Classical-music/Beethoven
4. Complete recording of Joseph Haydns Pianosonatas on a sampled Walther Pianoforte. Режим доступу: http://www.sf-media.12hp.de/index.php/en/?option=com_content&view=category&id=19%3Ahaydn-complete-pianosonatas&Itemid=6&layout=default&lang=en/
5. Complete recording of Joseph Haydns Pianosonatas on a sampled Steinway D. Режим доступу: http://www.sf-media.12hp.de/index.php/en/?option=com_content&view=category&id=18%3Ahaydn-complete-pianosonatas&Itemid=5&layout=default&lang=en/
6. Haydn100&7. Symphonies listed by Hoboken. Режим доступу: http://www.haydn107.com/index.php?id=2&lng=2
7. Haydn Symphonies from the British Library Sound Archive. Режим доступу: http://sounds.bl.uk/Classical-music/Haydn
8. Ludwig van Beethoven (1770-1827). Режим доступу: http://www.classicalarchives.com/composer/Ludwig_van_Beethoven
9. Mozart from the British Library Sound Archive. Режим доступу: http://sounds.bl.uk/Classical-music/Mozart
10. Piano Society. Free classical recordings. Режим доступу: http://www.pianosociety.com/cms/index.php?section=102

XIX ст. Роматизм і національні композиторські школи.

1. Дітріх Фішер-Діскау. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCblnNzaseoL7Djqrw6Rq8Ug/featured
2. Джоакіно Россіні. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCzKATHRxd8LnogmMSmZrfYg
3. Мусоргский: Жизнь и творчество русского композитора. Режим доступу: http://www.mussorgsky.ru/
4. Римский-Корсаков: Жизнь и творчество русского композитора. Режим доступу: http://www.rimskykorsakov.ru/
5. Франц Петер Шуберт. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UC7l3IFSPxafcH_GTj1VWTeg/featured
6. Фридерик Шопен. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCyTnUReB5s38R-ZKlb2wyVg/playlists
7. Free Recordings of many Lieder by Schubert. Режим доступу: http://www.schubertlied.de/index.php/en/
8. Piano Society. Free classical recordings. Режим доступу: http://www.pianosociety.com/cms/index.php?section=102
9. Piano Society. Free classical recordings. Режим доступу: http://www.pianosociety.com/cms/index.php?section=221
10. Wagner Operas. Режим доступу: http://www.wagneroperas.com/

XX ст. Сучасність.

1. Вітольд Лютославський. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UC68OCymE0QutWjb2b9sAYDQ
2. Гуслав Малер. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UC4JndR9Jg60dqinZE45umxw
3. Даріус Мійо. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCsDjZdbLrLv-nHRD0wpyK5Q
4. Джакомо Пуччіні. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCP3E640

nI6rYWYu7ab-U5Xg
5. Дмитро Дмитрович Шостакович. Режим доступу: https://www.youtube.com/results?search_query
6. Клод Дебюссі. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCDBe28OI2PycHdECfoaIWtA
7. Кшиштоф Пендерецький. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCX6RoZPf69cZaUCKkc04Z6Q
8. Моріс Жозеф Равель. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCEWr3HmyDujG9n21iAUAJYQ
9. Олів'є Мессіан. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCTMKWUwp-cuIolf3-yEkWOw
10. Пауль Гіндеміт. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCcuZpFSBWy-zpCrQ_D0ecsw
11. Ріхард Штраус. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCxa1rtpzfnbgV7JxZjqGLxA
12. "Сенар". С. В. Рахманинов. Режим доступу: http://senar.ru/
13. Сергій Васильович Рахманінов. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCfrio4LuWnwiHlOHMG3MK3g/videos
14. Франсіс Пуленк. Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCTosaAsHwA1ey3sFxyOVGIQ
15. MICROCOSMS: A Simplified Approach to Musical Styles of the Twentieth Century by Phillip Magnuson. Режим доступу: http://academic.udayton.edu/PhillipMagnuson/soundpatterns/microcosms/
16. Piano Society. Free classical recordings. Режим доступу: http://www.pianosociety.com/cms/index.php?section=102

4.2 Світова музика. Рекомендовані нотні видання та колекції

Від найдавніших часів до кінця XVI ст.

1. Орландо ді Лассо. Magnum opus musikum. Мотети. — Музична Україна, 2009. — 416 с.
2. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 г.: Нотные примеры. — Москва: Музгиз, 1939. — 322 ст.
3. Пэрриш К., Оул Дж. Образцы музыкальных форм от григорианского хорала до Баха. — Ленинград: Музыка, 1975. — 215 ст.
4. Choral Public Domain Library (ChoralWiki): відкрита колекція нотних видань вокальних та хорових творів. Режим доступу: http://www1.cpdl.org/wiki/index.php/Main_Page
5. Händel, Georg Friedrich. Complete Works Digital Collections Режим доступу: http://www.digitale-sammlungen.de/index.html?c=kurzauswahl&adr=mdz1.bib-bvb.de/~db/ausgaben/uni_ausgabe.html?projekt=1193214396&recherche=ja&ordnung=sig&l=en
6. "Liber Usualis": Григоріанський антифонарій сучасною нотацією. Режим доступу (вільний доступ у pdf): http://www.ccwatershed.org/blog/2013/mar/19/1924-liber-usualis-modern-notation-solesmes/
7. Petrucci Music Library. IMSLP: відкрита колекція нотних видань. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Category:Composers

XVII — перша половина XVIII ст. Бароко.

1. Ливанова, Т. История западноевропейской музыки до 1789 г.: Нотные примеры. — Москва: Музгиз, 1939. — 322 ст.

2. Пэрриш К., Оул Дж. Образцы музыкальных форм от григорианского хорала до Баха. — Ленинград: Музыка, 1975. — 215 ст.
3. Choral Public Domain Library (ChoralWiki): відкрита колекція нотних видань вокальних та хорових творів. Режим доступу: http://www1.cpdl.org/wiki/index.php/Main_Page
4. Free scores by Antonio Vivaldi at Open Music Library. Режим доступу: http://openmusiclibrary.org/person/26447/
5. Free scores by George Frideric Handel in the Open Music Library. Режим доступу: http://openmusiclibrary.org/person/37699/
6. Petrucci Music Library. IMSLP: відкрита колекція нотних видань. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Category:Composers

Друга половина XVIII ст. Класицизм.

1. Ливанова, Т. История западноевропейской музыки до 1789 г.: Нотные примеры. — Москва: Музгиз, 1939. — 322 ст.
2. Beethoven Scores. Режим доступу: http://www.scores4free.com/beethoven/beethoven.html
3. Choral Public Domain Library (ChoralWiki): відкрита колекція нотних видань вокальних та хорових творів. Режим доступу: http://www1.cpdl.org/wiki/index.php/Main_Page
4. Petrucci Music Library. IMSLP: відкрита колекція нотних видань. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Category:Composers
5. www.kreusch-sheet-music.net Sammlung von Beethovens Klaviersonaten
6. www.kreusch-sheet-music.net – Free scores by Haydn

XIX ст. Роматизм і національні композиторські школи.

1. Мусоргский: Жизнь и творчество русского композитора. Режим доступу: http://www.mussorgsky.ru/
2. Мусорский М. П. Режим доступу: http://www.notarhiv.ru/ruskomp/musorgskiy/spisok.html
3. Шуберт Ф. Вільховий король [Текст]: вокальна балада на вірші Й. В. Гете: освітньо-навч. репертуар. посіб / Франц Шуберт; укр. пер. Дмитра Загула; упоряд. доцент І. М. Дерда; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. — Чернівці: Рута, 2011. — 46 с.
4. Chopin Early Editions, a collection of over 400 first and early printed editions of musical compositions by Frédéric Chopin published before 1881. Режим доступу: http://chopin.lib.uchicago.edu/
5. Free scores by Franz Schubert at Open Music Library. Режим доступу: http://openmusiclibrary.org/person/26464/
6. Free scores by Gioachino Rossini at the Open Music Library. Режим доступу: http://openmusiclibrary.org/person/26219/
7. Lieder sheet music. Режим доступу: http://www.dlib.indiana.edu/variations/scores/bhs2046/ index1.html
8. Petrucci Music Library. IMSLP: відкрита колекція нотних видань. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/Category:Composers
9. Choral Public Domain Library (ChoralWiki): відкрита колекція нотних видань вокальних та хорових творів. Режим доступу: http://www1.cpdl.org/wiki/index.php/Main_Page
10. Wagner Operas. Режим доступу: http://www.wagneroperas.com/

XX ст. Сучасність.

1. “Сенар”. С. В. Рахманинов. Режим доступу: http://senar.ru/
2. Petrucci Music Library. IMSLP: відкрита колекція нотних видань. Режим доступу:

http://imslp.org/wiki/Category:Composers
3. Choral Public Domain Library (ChoralWiki): відкрита колекція нотних видань вокальних та хорових творів. Режим доступу: http://www1.cpdl.org/wiki/index.php/Main_Page

4.3 Світова музика. Рекомендована основна література та веб-ресурси для вчителя

Від найдавніших часів до кінця XVI ст.

1. Боруцький С. Т. Культура первісного суспільства. // Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посібн. Вид. 2-ге, перероб. і доп. / За ред. проф. А. Яртися та проф. В. Мельника. — Львів: Світ, 2005. — С. 71—97.
2. Гукова В., Зошит-посібник з української та зарубіжної музичної літератури, основний курс, розділ 1—3: Музична культура від стародавнього світу до епохи бароко. Творчість Генделя і Баха. Українська музика епохи бароко. http://www.gukova.in.ua/index_2.html
3. Епохи історії музики в окремих викладах: навчальний посібник: в 2 т. / Пер. з нім. та ред.-упоряд.: Юрій Семенов. — Одеса: Будівельник, 2003. — Т. 1: Арс-антиква, Арс-нова, Гуманізм, Ренесанс. — 240 с.
4. Жульєва Л. В. (Одеса) Маркова Т. Ю. (Одеса), Кожушко Л. (Львів), Даник Т. В. (Чернівці), Савко А. В. (Чернівці). Музична література. 5 клас, 3 рік навчання. — Київ, 2013. (Давній світ, зародження музичної культури в первісному суспільстві, Музична культура давнього Сходу (Єгипет, Шумеро-Вавилонія, Держави Близького Сходу, давні Китай та Індія), Музична культура Давньої Греції та Рима, Музична культура Середніх віків, Музична культура Відродження, Музична культура бароко). Веб-сайт видання: http://musics.net.ua/perelik-vypuskiv.html
5. Ліндсей Д. Коротка історія культури від доісторичних часів до доби Відродження. – Т. 1. – Київ: Мистецтво, 1995. — 240 с., іл.
6. Ліндсей Д. Коротка історія культури від доісторичних часів до доби Відродження. – Т. 2 — 254 с., іл.
7. Лосев О. Ф. Музична естетика античного світу. – Київ, 1974. – 219 с.
8. Музична естетика західноєвропейського середньовіччя. / Упор. Шестаков В. П. – Київ, 1976. – 262 с.
9. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 1999, Вип. 4: Музика і Біблія: Збірник наукових праць. / Ред. О. Тимошенко. — Київ: НМАУ, 1999. — 248 с.
10. Хомінський Й. Історія гармонії і контрапункту в 2 т. [пер. з пол., вступ. ст. і прим. Л. Грабовського]. — Т. 1 [Первісне багатоголосся. Доба органуму. Поліфонія середньовіччя]. — Київ: Музична Україна, 1975. — 576 с.; Том 2. [Доба відродження]. — Київ: Музична Україна, 1979. — 412 с., ноти.
11. Античная музыкальная эстетика. / Сост. А. Лосев, ред. В. Шестаков. — Москва, 1960. — 330 стр.
12. Браудо Е. М. Всеобщая история музыки. – Т. 1. До конца 16 столетия. – Петербург, 1922. Режим доступу: http://www.open textnn.ru/music/epoch%20/braudo/Bd1.%20Before%20XVI%20 century/
13. Вопросы инструментоведения: Сб. рефератов 4-й Международной инструментоведческой конференции сериала “Благодатовские чтения”. (СПб., 4–7 дек. 2000) / Сост. В. А. Свободов. — СПб.: РИИИ, 2000. — Вып. 4. — 192 с.
14. Герцман Е. Византийское музыкознание. – Ленинград: Музыка, 1988. – 256 с.
15. Герцман Е. В. Музыка Древней Греции и Рима. – Санкт-Петербург: Алетейя, 1995. — 336 с.
16. Герцман Е. В. Пифагорейское музыкознание. Начала древнегреческой науки о музы-

ке. — СПб.: Гуманитарная Академия, 2003. — 384 с.
17. Гивенталь И., Щукина Л. Музыкальная литература. Вып. 1. Г. Ф. Гендель, И. С. Бах. Учебник. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва: Музыка, 1986. — 444 с.
18. Грубер Р. Всеобщая история музыки. — Москва, 1960. — 488 с. [2 вид.]
19. Грубер Р. История музыкальной культуры: С древнейших времен до конца XVI века. ч. 1., кн. 1 [До второй половины XI в.] — Москва, Ленинград 1941. — 595 ст.
20. Грубер Р. История музыкальной культуры: С древнейших времен до конца XVI века. ч. 1., кн. 2. — Москва, Ленинград, 1941. — 514 ст.
21. Грубер Р. История музыкальной культуры: С древнейших времен до конца XVI века. ч. 2, кн. 1 [Италия, Франция и Испания. Середина XV в. — начало XVII в.]. — Ленинград, 1953. — 415 ст.
22. Грубер Р. История музыкальной культуры: С древнейших времен до конца XVI века. ч. 2, кн 2 [Германия XIV—XVI вв., Нидерланды XVI — начала XVII в., Англия вторая половина XVI — начала XVII в. и западнославянские культуры до XVII в.]. — Ленинград, 1959. — 492 ст.
23. Евдокимова Ю. К., Дубравская Т. Н., Протопопов В. В. История полифонии. В 6 вып. — Москва: Вып. 1 [Многоголосие средневековья. X—XIV век],1983 — 461 ст.; Вып. 2-А [Музыка эпохи Возрождения. XV век], 1989 — 419 ст.; Вып. 2-Б [Музыка эпохи Возрождения. XVI век],1996. — 421 с.
24. Зелинский Ф. Ф. Древнегреческая религия. – Л.: СИНТО, 1993. – 128 с.
25. Иванов-Борецкий М. Первобытное музыкальное искусство. — Москва: Музыкальный Сектор, 1929. — 28 с.
26. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года: Учебник. В 2-х т. — Т. 1. По XVIII век. — 2-е изд., перераб. и доп. — Москва: Музыка, 1983. — 696 с.
27. Музыкальная эстетика древнего Востока. / Ред. В. Шестакова. – Москва: Музыка, 1967. – 414 стр.
28. Розеншильд К. К. История зарубежной музыки. Выпуск 1. До середины XVIII века. — 4-е изд. — М.: Музыка, 1978. — 544 с.
29. Симакова Н., Вокальные жанры эпохи Возрождения. — Москва, 1985. — 360 стр.
30. A Guide to Medieval and Renaissance Instruments Режим доступу: http://www.music.iastate.edu/antiqua/instrumt.htm
31. Шестаков В. От этоса к аффекту. История музыкальной эстетики от античности до XVIII в. – Москва: Музыка, 1975. – 351 стр.
32. Burney C. A General Hystory of Music. From Earliest Ages to the Present period (1789) – New-York, [б. р.] — 817 р. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/A_General_History_of_Music_(Burney,_Charles)
33. Byzantine Chant. Режим доступу: http://www.byzantinechant.org/index.html
34. Sachs C. The History of Musical Instruments. Curt Sachs. Режим доступу: https://archive.org/details/the_history_of_musical_instruments_curt_sachs
35. Sachs C. The Rise Of Music In The Ancient World. Режим доступу: https://archive.org/details/TheRiseOfMusicInThe AncientWorld
36. Sachs C. Muzyca w świecie starożytnym. – Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1988. — 376 s.
37. Sachs C. World history of the dance. — Seven Arts, 1952. — 469 p.

XVII — перша половина XVIII ст. Бароко.

1. Гукова В., Зошит-посібник з української та зарубіжної музичної літератури, основний курс, розділ 1—3: Музична культура від стародавнього світу до епохи бароко. Творчість Генделя і Баха. Українська музика епохи бароко. http://www.gukova.in.ua/index_2.html

2. Дідич Г. С. Історія західноєвропейської музики: навч. посіб. / Г. С. Дідич. — Кіровоград: Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка, 2003. — Ч. 1. — 172 с.; Кіровоград: ТОВ “Імекс-ЛТД”, 2005. — Ч. 1. — 225 с.; Ч. 1. — Кіровоград, 2006. — 236 с.: ноти.
3. Епохи історії музики в окремих викладах: навчальний посібник: в 2 т. /пер. з нім. та ред.-упоряд.: Юрій Семенов. — Одеса: Будівельник, 2004. — Т. 2. Бароко; Класика; Романтика; Нова музика. — 240 с.
4. Жульєва Л. В. (Одеса) Маркова Т. Ю. (Одеса), Кожушко Л. (Львів), Даник Т. В. (Чернівці), Савко А. В. (Чернівці). Музична література. 5 клас, 3 рік навчання. — Київ, 2013. (Давній світ, зародження музичної культури в первісному суспільстві, Музична культура давнього Сходу (Єгипет, Шумеро-Вавилонія, Держави Близького Сходу, давні Китай та Індія), Музична культура Давньої Греції та Рима, Музична культура Середніх віків, Музична культура Відродження, Музична культура бароко). Веб-сайт видання: http://musics.net.ua/perelik-vypuskiv.html
5. Поцей Б. Бах – музика і велич / Грабовський В. С. упоряд. — Вінниця, 2016. — 48 с.
6. Розповіді про композиторів. Вип. 1 (1994). Бах, Гендель, Вівальді, Скарлатті, Березовський, Бортнянський /Упор. Я. Якубяк. — Київ: Музична Україна, 1994. — 234 с.
7. Алексеев А. Д. История фортепианного искусства: учебник для студ. муз. вузов . Ч. 1 и 2 / А. Д. Алексеев. — 2-е изд., доп. — Москва: Музыка, 1988. — 415 с.
8. Брянцева В. Жан Филипп Рамо и французский музыкальный театр. — Москва: Музыка, 1981. — 303 с.
9. Брянцева В. Французский клавесинизм. — СПб.: Дмитрий Буланин, 2000. — 378 с.
10. Гивенталь И., Щукина Л. Музыкальная литература. Вып. 1. Г. Ф. Гендель, И. С. Бах. Учебник. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва: Музыка, 1986. — 444 с.
11. Гинзбург Л. История виолончельного искусства. Кн. 1: Виолончельная классика. — Москва: Музгиз, 1950. — 511 с.
12. Гинзбург Л., Григорьев В. История скрипичного искусства: в 3 ч. — Ч. 1. — Москва, 1990. — 157 стр.
13. Друскин М. С. Иоганн Себастьян Бах. — Москва: Музыка, 1982. – 383 стр.
14. Друскин М. С. Собрание сочинений: в 7 т. / ред. сост. Л. Г. Ковнацкая; Рос. ин-т истории искусств; СпбГК. — Т. 1: Клавирная музыка Испании, Англии, Нидерландов, Франции, Италии, Германии XVI—XVIII веков. — СПб: Композитор Санкт-Петербург, 2007. — 752 стр.: ил., нот.
15. Захарова О. Риторика и западноевропейская музыка XVII – первой половины XVIII века: принципы, приемы. – Москва: Музыка, 1983. — 76 стр.
16. Конен В. Английская инструментальная музыка XVII века // О музыке. Проблемы анализа / Сост.Бобровский В. П., Головинский Г. Л. — Москва, 1973. — С. 107—118.
17. Конен В. Клаудио Монтеверди. — Москва: Советский композитор, 1971. — 324 стр.
18. Конен В. Пёрселл и опера. — Москва: Музыка, 1978. — 262 стр.
19. Кузнецов К., Ямпольский И. Арканджело Корелли. — Москва, 1953. — 71 стр.
20. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года: Учебник. В 2-х т. — Т. 1. По XVIII век. — 2-е изд., перераб. и доп. — Москва: Музыка, 1983. — 696 стр.
21. Наливайко Д. С. Искусство: направления, течения, стили. — Монография. — Киев: Мистецтво, 1981. — 288 стр.
22. Наливайко Д. С. Искусство: направления, течения, стили. — Монография. — Киев: Мистецтво, 1985. — 363, [2] стр.
23. Носина В.Б. Символика музыки Баха. – Тамбов, 1993. – 104 стр.
24. Розеншильд К. К. История зарубежной музыки. Выпуск 1. До середины XVIII века. — 4-е изд. — Москва: Музыка, 1978. — 544 стр.
25. Роллан Р. Гендель. — Москва: Музыка, 1984. — 256 стр.

26. Шестаков В. Музыкальная эстетика Западной Европы XVII–XVIII веков. – Москва: Музыка, 1968. – 688 стр.
27. Шестаков В. От этоса к аффекту. История музыкальной эстетики от античности до XVIII в. – Москва: Музыка, 1975. – 351 стр.
28. Яворский Б. Сюиты Баха для клавира. Носина В. О символике "Французских сюит" И. С. Баха. — Москва, 2006. — 156 стр.
29. Bach-Cantatas.com, by Aryeh Oron. Режим доступу: http://www.bach-cantatas.com/index.htm
30. Bach manuscripts — video lectures by Christoph Wolff. Режим доступу: http://athome.harvard.edu/programs/wolff/
31. Bach On Bach, by Peter Bach Jr., international Johann Sebastian Bach Project. Режим доступу: http://www.bachonbach.com/
32. Bukofzer, Manfred F. Music in the Baroque Era: From Monteverdi to Bach. New York: E. W. Norton & Company, Inc., 1947. — 489 p.
33. Burney C. A General Hystory of Music. From Earliest Ages to the Present period (1789) – New-York, [б. р.] — 817 p. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/A_General_History_of_Music_(Burney,_Charles)
34. Hickok R. Exploring Music. – Copyright 1993 by Wm. C. Brown Communication, Inc. — 563 p.
35. Kirkpatrick, Ralph (1953). Domenico Scarlatti. Princeton University Press, 1983. — 491 p.
36. Pincherle M. Vivaldi, genius of the Baroque. — New York, W.W. Norton. — 278 p
37. Schweitzer, Albert (1935). J. S. Bach. Volume 1. New York: Macmillan Publishers. Режим доступу: https://archive.org/details/jsbachvolume1002520mbp
38. Selfridge-Field E. Venetian Instrumental Music from Gabrieli to Vivaldi. – Toronto, 1994. — 411 p.
39. Smither Howard E. A History of the Oratorio: Vol. 1: The Oratorio in the Baroque Era: Italy, Vienna, Paris. — UNC Press Books. — 507 p.
40. Spitta Philipp (1992). Johann Sebastian Bach: His Work and Influence on the Music of Germany, 1685–1750 in three volumes (Volume 1) Translated by Clara Bell and J. A. Fuller Maitland; London: Novello & Co. Режим доступу: https://archive.org/details/johannsebastianb02spituoft
41. Spitta, Philipp (1899a). Johann Sebastian Bach: His Work and Influence on the Music of Germany, 1685–1750 (Volume 2). London: Novello & Co. Режим доступу: https://archive.org/details/johannsebastianb02spituoft
42. Spitta, Philipp (1899b). Johann Sebastian Bach: His Work and Influence on the Music of Germany, 1685–1750 (Volume 3). London: Novello & Co. Режим доступу: https://archive.org/details/johannsebastianb03spituoft
43. Talbot M. Vivaldi. — Krarow, 1988. — 251, [4] s.
44. The J.S. Bach Home Page — JSBach.org, by Jan Hanford. Режим доступу: http://www.jsbach.org/

Друга половина XVIII ст. Класицизм.

1. Батовська О. Хоровий компонент в операх західноєвропейських композиторів XVII—XVIII ст.: навчальний посібник. Харків: Видавництво Бровін О. В., 2010. — 166 с.
2. Дідич Г. С. Історія західноєвропейської музики: навч. посіб. — Кіровоград: Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка, 2003. — Ч. 1. — 172 с.; Кіровоград: ТОВ “Імекс-ЛТД”, 2005. — Ч. 1. — 225 с.; Ч. 1. — Кіровоград, 2006. — 236 с.: ноти.
3. Епохи історії музики в окремих викладах: навчальний посібник: в 2 т. /пер. з нім. та ред.-упоряд.: Юрій Семенов. — Одеса: Будівельник, 2003—2004. — 2 т. — Т. 2. Баро-

ко; Класика; Романтика; Нова музика. — 240 с.
4. Іванова І., Куколь Г., Черкашина М. Історія опери: Західна Європа XVII–XIX століття // За ред. М. Черкашиної. – Київ: Заповіт, 1998. – 384 с.
5. Іванова І., Мізітова А., Некрасова Н. Класична музична література XVII – першої половини XIX ст.: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв I—III рівнів акредитації. – Київ, 2003. — 306 с.
6. Людвіг ван Бетховен. Гайліґенштадський заповіт, переклад В. Білоцерківського. Режим доступу: http://maysterni.com/publication.php?id=102668
7. Музичний світ В.А. Моцарта: шляхи осягнення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 250-річчю від дня народження В.А. Моцарта, 6 — 8 грудня 2006 року / ред. кол. В.М. Шейка ... [та ін.].Харків: ХДАК, 2006. — 133 с.
8. Роллан Р. Життєписи геніїв: з французької переклав Ярема Кравець.Львів: Тріада плюс, 2015. — 195 с.
9. Тачинська Ю. Формування раціональних прийомів гри на фортепіано (на прикладі творчої спадщини Л. Бетховена, Ф. Шопена, С. Прокоф'єва): [навч. посіб.] — Рівне: Волинські обереги, 2012. — 100 с.
10. Аберт Герман. В. А. Моцарт. Часть 1. Кн. 1. 1756—1774. — Москва: Музыка, 1978. — 543, [1] с.: ноти, іл.
11. Аберт Герман. В. А. Моцарт. Часть 1. Кн. 2. 1775—1782. — Москва: Музыка, 1980. — 606, [2] с., ноти
12. Аберт Герман. В. А. Моцарт. Часть 2. Кн. 1. 1783—1787. — Москва: Музыка, 1988. — 495 , [1] с.: ноти.
13. Аберт Герман. В. А. Моцарт. Часть 2. Кн.2. 1787—1791. — 2-е изд. — Москва: Музыка, 1990. – 558, [1] с.: ноти.
14. Альшванг А. Людвиг ван Бетховен: очерк жизни и творчества. — 2. изд., доп. — Москва: Госмузиздат, 1963. — 621 с.
15. Вейс, Дэвид. Возвышенное и земное: Роман о жизни Моцарта и его времени. / пер. с англ. Н. Ветошкина; авт. послесл. И. Бэлза. – Минск: Беларусь, 1986. – 636 с.
16. Гивенталь И., Щукина Л. Музыкальная литература. Вып. 2. К. В. Глюк, Й. Гайдн, В. А. Моцарт. Учебник. — Москва: Музыка, 1984. — 480 с.
17. Конен В. Д. Театр и симфония. — Москва: Музыка, 1975. — 376 с.
18. Кремлев Ю. Йозеф Гайдн. Очерк жизни и творчества. - Москва, 1972. — 318 с.
19. Луцкер П. В., Сусидко И. П. Итальянская опера XVIII века. — Москва, 1998. — Т. 1. Под знаком Аркадии. — 440 с.
20. Левик Б. В. История зарубежной музыки. Вып. 2. — Москва: Музыка, 1974. — 279 с.
21. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года: Учебник. В 2-х т. — Т. 2. XVIII век. — Москва: Музыка, 1982. — 622 с.
22. Луцкер П. В., Сусидко И. П. Итальянская опера XVIII века. — Москва: Классика XXI век, 2004. — Т. 2. Эпоха Метастазио. — 768 с.
23. Наливайко Д. С. Искусство: направления, течения, стили. — Монография. — Киев: Мистецтво, 1981. — 288 с.; Киев: Мистецтво, 1985. — 363, [2] с.
24. Рыцарева С. А. Кристоф Виллибальд Глюк. — Москва: Музыка, 1987. — 181 с.
25. A brief history of the development of the String Quartet up to Beethoven. Режим доступу: http://www.raptusassociation.org/stringprehist_e.html
26. Beethovens Skizzen zu einer Sinfonie. Режим доступу: http://www.gerdprengel.de/symphony.html
27. Burney C. A General Hystory of Music. From Earliest Ages to the Present period (1789) – New-York, [б. р.] — 817 р. Режим доступу: http://imslp.org/wiki/A_General_History_of_Music_(Burney,_Charles)
28. Grout D. J., Williams H. W. A Short History of Opera. — Columbia University Press,

2003. — 1030 р.
29. Musik-Kolleg Beethoven im Austria-Forum. Режим доступу: http://austria-forum.org/af/Wissenssammlungen/Musik_Kolleg/Beethoven
30. Originalhandschrift der 9. Sinfonie (Staatsbibliothek zu Berlin). Режим доступу: http://beethoven.staatsbibliothek-berlin.de/digitale-abbildungen/4-satz/
31. The Beethoven Reference Site. Режим доступу: http://lvbeethoven.co.uk

XIX ст. Роматизм і національні композиторські школи.

1. Василенко В. Характерні риси оперної драматургії П. Чайковського та Г. Майбороди: навч.-метод. посіб. — Донецьк: Юго-Восток, 2006. — 104 с.
2. Верфель Ф. Верді: роман опери / Пер. з нім. П. І. Соколовський. — Київ: Дніпро, 1989. — 480 с.: іл.
3. Дорош М. Ференц Ліст і Кароліна Вітгенштейн: драма великого кохання. — Вінниця: Балюк І. Б., 2011. — 124 с.
4. Іванова І., Куколь Г., Черкашина М. Історія опери: Західна Європа XVII–XIX століття // За ред. М. Черкашиної. – Київ: Заповіт, 1998. – 384 с.
5. Іванова І., Мізітова А., Некрасова Н. Класична музична література XVII – першої половини XIX ст.: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв I—III рівнів акредитації. – Київ, 2003. — 306 с.
6. Івашкевич Я. Шопен. – Київ: Музична Україна, 1989. — 208 с.
7. Кашкадамова Н. Фортепіанне мистецтво Шопена: наук.-метод. Нарис. Вищий держ. музичний ін-т ім. М.Лисенка. — Тернопіль: СМП “Астон”, 2000. — 80 с.: ноти.
8. Леся про Брюса Лі, Махатму Ганді, Жорж Санд, Фридеріка Шопена, Івана Миколайчука / Леся Воронина; художник Наталка Клочкова. — Київ: Грані-Т, 2010. — 125 с.: іл. — (Життя видатних дітей).
9. Майбурова К. Російська музична література: посіб. для серед. муз. шк. та муз. уч-щ. — Київ: Музична Україна, 1971. — Ч. 1. — 344 с.: іл.
10. Майбурова К. Чайковський на Україні: (Розширена стенограма лекції, прочитаної студентам музичних закладів України у січні 1965 р.). — Київ, 1965. — 48 с.
11. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 2000, Вип. 13: Чотири століття опери. Оперні школи XIX—XX ст. / Ред. О. Зінкевич. — Київ: НМАУ, 2000. — 240 с.
12. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: збірник наукових праць / Міністерство мистецтв та культури України, Харківський ін-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. — Вип.12: Гектор Берліоз та світова культура. — Харків, 2003. — 342 с.
13. Роберт Шуман і мистецька молодь: зб. матеріалів / “Харківські асамблеї 1995”, Міжнародний музичний фестиваль; Г. І. Ганзбург (ред.-упоряд.). — Харків, 1995. — 159 с.
14. Спадщина П. І.Чайковського на шляху у XXI століття. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. – Зб. наук. праць. – Вип. 14. – Харків: ХДУМ ім. П. І. Котляревського, 2004.
15. Тарчинська Ю. Формування раціональних прийомів гри на фортепіано (на прикладі творчої спадщини Л. Бетховена, Ф. Шопена, С. Прокоф’єва): [навч. посіб.]; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Ін-т мистец., Муз.-пед. ф-т, Каф. гри на муз. інструментах. — Рівне: Волинські обереги, 2012. — 100 с.
16. Фридерик Шопен: Збірка статей / Ред.-упорядник Я. Якубяк. — Львів: Сполом, 2000. — 400 с.
17. Харківські асамблеї. Міжнародний музичний фестиваль 1993 р. “Шуберт та український романтизм”. Збірка матеріалів / Упор. Г. І. Ганзбург. — Харків, 1993. — 132 с.
18. Черкашина-Губаренко М. Р. Музика і театр на перехресті епох: зб. статей: у 2-х т. —

Київ: Наука, 2002. Т. 1. — 184 с.: портр.; Т. 2. — 206 с.: портр.
19. Черкашина М. Національно-патріотична тема в оперній творчості Россіні. // Українське музикознавство. — Київ, 1981. — Вип. 16. — С. 129—141.
20. Бэлза И. История польской музыкальной культуры в 3 т. — Т. 1. — Москва: Гос. муз. изд-во, 1954. — 333 с.; Т. 2. — Москва: Гос. муз. изд-во, 1957. — 307 с.: ил.; Т. 3: Посвящен Ф. Шопену. — Москва: Музыка 1972. — 234 стр.
21. Бэлза И. История чешской музыкальной культуры в 3 т.— Изд-во Академии наук СССР, 1959. — Т. 1. — 331 с.; Т. 2. — 211 стр.
22. Бэлза И. Фридерик Шопен. — Москва, 1991. — 141 стр., [32] л. ил.
23. Вульфиус П. Франц Шуберт: Монография. — Москва: Музыка, 1983. — 447 стр., ил., нот.
24. Галь Г. Брамс. Вагнер. Верди. Три мастера — три мира :пер. с нем. /[Вступ. ст. И. Ф. Бэлзы; коммент. И. С. Рожновской]. — Москва: Радуга, 1986. — 477, [2] стр.
25. Гофман Э. Т. А. Избранные произведения. [пер.: А. Голембы, Н. Касаткиной; вступ. ст. И. Ф. Бэлзы]. — Москва: Музыка, 1989. — 382 стр.: ноты.
26. Должанский А. Н. Симфоническая музыка Чайковского: Избранные произведения — 2-е изд. — Ленинград: Музыка, 1981. — 208 стр.
27. Друскин М. История зарубежной музыки. — Выпуск 4. — Москва, 1983. — 528 стр.
28. Житомирский Д. Роберт Шуман. Очерк жизни і творчества. — Москва, 1964. — 880 стр.
29. Зенкин К. Фортепианная миниатюра Шопена. — Москва, 1995. — 150 стр.
30. Конен В. История зарубежной музыки. — Выпуск 3. — Москва, 1981. — 534 стр.
31. Левашева О. Е. Эдвард Григ. Жизнь и творчество.– [изд. 2-е]. – Москва: Музыка, 1974. – 624 стр.
32. Мильштейн Я. Ф. Лист: монография: в 2 т. — Т. 1. — Москва, 1956. — 538 стр.
33. Музыка Австрии и Германии XIX века. / Ред. Т. Э. Цытович/ Учеб. пособие – Москва: Музыка, 1975. – Кн. 1. – 511 стр.; Москва: Музыка, 1990. – Кн. 2. – 528 стр.; Москва: Композитор, 2003. — Кн. 3. — 449 стр.
34. Мусоргский: Жизнь и творчество русского композитора. Режим доступу: http://www.mussorgsky.ru/
35. Мысліцелі і асветнікі Беларусі: Энцыклапедычны даведнік. — Мінск: Беларуская Энцыклапедыя, 1995. — С. 487—490.
36. Орлова Е. Очерки о русских композиторах XIX — начала XX века. — Москва, 1982. — 224 стр.
37. Римский-Корсаков: Жизнь и творчество русского композитора. Режим доступу: http://www.rimskykorsakov.ru/
38. Роберт Шуман и перекрестье путей музыки и литературы: сб. науч. тр. / Сост. Г. И. Ганзбург; Институт музыкознания. — Харьков: РА-Каравелла, 1997. — 272 стр.
39. Рощенко (Аверьянова), Е Новая мифология романтизма и музыка: проблемы энциклопедич. анализа музыки; Национальная музыкальная академия Украины им. П. И. Чайковского. — Харьков: ХНУРЕ, 2004. — 286 стр.
40. Соловцова Л. Джузеппе Верди: Жизненный и творческий путь. — Москва: Музгиз, 1957. — 375 стр.
41. Стендаль. Жизнь Россини. — Москва: Аграф, 1999. — 443 стр.
42. Фридерик Шопен. Режим доступу: http://fchopin.ru/
43. Хохлов Ю. Н. Песни Шуберта: Черты стиля. — Москва: Музыка, 1987. — 302 стр., нот.
44. Хохлов Ю. Фортепианные сонаты Франца Шуберта. — Москва: Эдиториал УРСС, 1998. — 525 стр.
45. Хохловкина А. Берлиоз. — Москва, 1960. — 547 стр.

46. Черкашина М. Р. Историческая опера эпохи романтизма. — Київ, 1986. — 182 стр.
47. Böhm Richard. Symbolik und Rhetorik im Liedschaffen von Franz Schubert. — Wien; Köln; Weimar: Böhlau, 2006. — 495 s.
48. Chomiński Józef. Chopin. — Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1978. — 259 s.
49. Christopher John Murray, Encyclopedia of the Romantic Era, 1760-1850, Volume 1 — Taylor & Francis, 2004. — 1336 p.
50. Franz Schubert Museum in Hohenems/Austria. Режим доступу: http://www.schubertiade.at/
51. Fryderyk Chopin. Польський сайт, присвячений Шопенові. Режим доступу: http://www.chopin.pl/
52. The city of Robert Schumann. Режим доступу: http://www.schumannzwickau.de/en/default.asp
53. The Hector Berlioz Website. Режим доступу: http://www.hberlioz.com/
54. Wagner Operas. Режим доступу: http://www.wagneroperas.com/

XX ст. Сучасність.

1. Андросова Д. В. Нариси зарубіжної музики 1950—1990-х років: США, Греція, Польща: навчальний посібник для теоретико-композиторських, виконавських і культурологічних відділень музичних вузів. — Одеса: Астропринт, 2011. — 121 с.
2. Павлишин С. Американська музика. — Львів: БаК, 2007. — 316 с.
3. Павлишин С. Музика двадцятого століття: навч. посіб. для вищ. навч. закл. культури і мистецтв I-IV рівнів акредитації. — Львів: БаК, 2005. — 232 с.
4. Павлишин С. Про деякі тенденції розвитку сучасної зарубіжної музики. — Київ, 1976. — 65 с.
5. Скорик М. Структура і виражальна природа акордики в музиці XX ст. — Київ: Музична Україна, 1983. — 160 с.
6. Акопян Л. Дмитрий Шостакович: Опыт феноменологии творчества. — СПб.: Дмитрий Буланин, 2004. — 474 с.
7. Бэлза И. Александр Николаевич Скрябин. — Москва: Музыка, 1983. — 176 с.
8. Гуревич Е. История зарубежной музыки: Популярные лекции: для студ. высших и сред. пед. учеб. заведений. — 2. изд., стер. — Москва: Academia, 2000. — 320 с.
9. Друскин М. Зарубежная музыкальная культура второй половины XIX века: очерки. — Москва: Музыка, 1964. — 100 с.
10. Екимовский В. Оливье Мессиан: жизнь и творчество. — Москва: Советский композитор, 1987. — 304 с.
11. История музыки народов СССР: 1917—1932. — Т. 1 / Ред. Ю. В. Келдыш. — Москва: Музыка, 1966. — 475 с
12. История зарубежной музыки XX века./ Ред. Н. А. Гаврилова. — Москва, 2005. — 576 с.
13. Келдыш Ю. Рахманинов и его время. — Москва, 1973. — 432 с., ил.
14. Ковнацкая Л. Английская музыка XX века: Истоки и этапы развития. — Москва: Сов. композитор, 1986. — 214 с.
15. Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. — Москва: Музыка, 1976. — 365 с.
16. Кокорева Л. Дариус Мийо: жизнь и творчество. — Москва: Советский композитор, 1985. — 336 с.
17. Левашева О. Пуччини и его современники. — Москва: Сов. Композитор, 1980. — 526 с.
18. Мартынов И. И. История зарубежной музыки. — Москва, 1963. — 304 стр.: нот. ил
19. Мейер К. Шостакович. Жизнь. Творчество. Время / Пер. Е. Гуляева; послеслов.

С. Бэлза. — Москва: Молодая гвардия, 2006. — 440 стр.; [16] л. ил.
20. Нестьев И. Бела Барток 1881-1945: жизнь и творчество. — Москва: Музыка, 1969. — 799 стр.
21. Нестьев И. Зарубежная музыка XX века. Материалы и документы. — Москва, 1975. — 254 стр.
22. Павлишин С. Арнольд Шенберг: монография. — Москва, 2001. — 477 с.
23. Павлишин С. Зарубежная музыка XX века: пути развития. Тенденции. — Киев: Музична Україна, 1980. — 212 с.
24. Павлишин С. Чайрльз Айвз. — Москва, 1979. — 184 стр., іл.
25. “Сенар”. С. В. Рахманинов. Режим доступу: http://senar.ru/
26. Скорик М. Ладовая система С. Прокофьева. — Київ: Музична Україна, 1969. — 99 с.
27. Слонимский С. Симфонии Прокофьева: опыт исслед. — Москва; Ленинград: Музыка, 1964. — 228, [2] стр.
28. Холопова В. Антон Веберн: жизнь и творчество / В. Н. Холопова, Ю. Н. Холопов; (авт. Предисл.) Р. К. Щедрин. — Москва: Советский композитор, 1984. — 320 стр.
29. DSCH. Шостакович Дмитрий. Режим доступу: http://www.shostakovich.ru/
30. Bertensson Sergei, Leyda Jay. Sergei Rachmaninoff: A Lifetime in Music. — New York University Press. — 2001. — 465 p.
31. Crawford, John C., Dorothy L. Crawford. Expressionism in Twentieth-Century Music. Bloomington: Indiana University Press, 1993. — xii, 331 p.: ill.
32. Gwizdalanka Danuta. Historia muzyki, cz. 3. Podręcznik dla szkół muzycznych, XX wiek. — Wydawca: PWM, 2009. — 304 s.
33. Henderson Lol, Stacey Lee. Encyclopedia of Music in the 20th Century. — Routledge, 2014. — 800 p.
34. Machlis Joseph. Introduction to Contemporary Music, second edition. — New York: W. W. Norton, 1979. — 720 p.
35. MICROCOSMS: A Simplified Approach to Musical Styles of the Twentieth Century by Phillip Magnuson. Режим доступу: http://academic.udayton.edu/PhillipMagnuson/soundpatterns/microcosms/
36. Nyman Michael. Experimental Music: Cage and Beyond, second edition. Music in the Twentieth Century. — Cambridge and New York: Cambridge University Press, 1999. — 196 p.
37. Oficjalna strona kompozytora Krzysztofa Pendereckiego. http://www.krzysztofpenderecki.eu/
38. Schäffer B. Mały informator muzyki XX wieku. — Wyd. 3. — Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1975. — 384 s.
39. Taruskin Richard. Music in the Early Twentieth Century: The Oxford History of Western Music. — Oxford University Press, 2009. — 880 p.
40. Schäffer B. Nowa muzyka. Problemy współczesnej techniki kompozytorskiej. — Kraków, PWM 1958. — 416 c.
41. Zieliński T. Style, kierunki i twórcy muzyki XX wieku. — Warszawa: Centralny Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury, 1972. — 252, [1] s.: nuty

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Законотворчі та нормативні документи:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. No 1392
2. Державний стандарт початкової загальної освіти затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. No 462.
3. Закон “Про загальну середню освіту” від 13 травня 1999 року № 651-XIV зі змінами.
4. Закон “Про культуру” від 14 грудня 2010 р. № 2778-VI зі змінами.
5. Закон “Про освіту” від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII.
6. Інструктивно-методичні матеріали щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 28 січня 2014 № 1/9-74.
7. Концепція сучасної мистецької школи. Затверджено наказом Міністерства культури України від 20 грудня 2017 р. №1433.
8. Концепція художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук України № 151/41 від 25 лютого 2004 р.
9. Навчальні програми. Міністерство освіти і науки України. http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html
10. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи, затверджено рішенням Колегії МОН України від 27 жовтня 2016 р.
11. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — Київ: ТОВ Видавничий дім “Плеяди”, 2017. — 206 с.
12. Оновлені навчальні програми для початкової школи. Режим доступу: https://www.ed-era.com/mon.html
13. Положення про державну середню спеціалізовану мистецьку школу (школу-інтернат), що належить до сфери управління Міністерства культури України затверджене наказом Міністерства культури і мистецтв України 27.04.2004 № 35 (у редакції наказу Міністерства культури України 25.09.2012 № 1029).
14. Програми Нової української школи. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli

Література зі загальної й музичної педагогіки, загальної та музичної психології, методики тощо

1. Актуальні проблеми початкової освіти: психолого-педагогічні та методичні аспекти: монографія / [Парфілова С. Л. та ін.]; за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. А. А. Сбруєвої, канд. пед. наук, доц. С. М. Кондратюк; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. — Суми: Мрія, 2014. — 394 с.
2. Андрейко О. І. Акмеформування виконавської культури музиканта. // Професійна мистецька освіта і художня культура. — Вип. 6. – Київ, 2016. – С. 184—195.
3. Андрейко О. І. Музично-пізнавальна самостійність як чинник становлення виконавської культури інструменталіста. // Наукові записки. — Вип. 139. – Кіровоград, 2015. – С. 18—22.
4. Андрейко О. І. Теоретико-методичні засади формування виконавської культури музиканта-інструменталіста. Навчальний посібник. – Львів: Простір-М, 2017. – 123 с.
5. Анікіна Т. Музична педагогіка: історія та теорія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — Луганськ: ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. — 119 с.

6. Антропова Т. Науково-теоретичні розробки Б. Яворського з питань реформування музичної освіти в Україні.// Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського: Культурологічні проблеми української музики (Наукові дискурси пам'яті академіка І. Ф. Ляшенка). — Вип. 16. — Київ, 2002. — С. 187—194.
7. Афанасьєв Ю. Професійна підготовка музиканта: уроки Болеслава Яворського: монографія / Ю. Л. Афанасьєв, О. Ф. Джура; Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв. — Київ: ДАКККіМ, 2009. — 128 с.
8. Байсара, Л. І. Множинність прояву видів інтелекту: конспект лекцій. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2010. — 96 с.
9. Бех І. Вивчення особистості молодшого школяра. // Початкова школа. 1993. № 3. — С. 64.
10. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання. Науково-методичний посібник. — Київ: ІЗМН, 1998. —315 с.
11. Бодак Я. А., Гукова В. В., Єпімахова О. В., Карлова О. А., Кулик В. В., Полячок О. І., Семирозум О. М., Смольська Н. І., Томасишин І. М. Українська та зарубіжна музична літератури. Програма для музичної школи, музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання). — Київ, 2008. — 170 с.
12. Бондар В. І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі: навч. посіб. / В. І. Бондар, А. М. Ільченко. — Полтава: РВВ ПДАА, 2009. — 252 с.
13. Борисова С. В. Інтонаційна мова народної музики в контексті проблеми відродження духовної культури (педагогічний аспект). // Нові педагогічні технології в контексті сучасних концепцій змісту освіти: Зб. статей за матеріалами Всеукр. наук.-метод. конфер. – Луганськ: ЛДПІ, 1998. – С. 252—254.
14. Борисова С. В. Національна самосвідомість як питання ідентифікації особистості (спроба методологічних міркувань щодо педагогічного аспекту проблеми). // Теоретичні і прикладні проблеми психології та педагогіки: Зб. наук. праць. – Луганськ: Вид-во СНУ імені Володимира Даля. — 2002. — №3(3). – С. 42—49.
15. Борисова С. В. Специфіка українського національного музичного образу // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2002. — №6 (50). – С. 34—41.
16. Борисова С. В., Литвинов О. М. Глобальне, національне й особисте в екологічній свідомості // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України імені 10-річчя незалежності України. – 2001. – Вип. 4. – С. 5—16.
17. Борисова С. В., Литвинов О. М. Формування національної самосвідомості сучасної молоді як проблема педагогіки вищої школи: питання методології. // Проблеми розвитку педагогіки вищої школи в XXI столітті: теорія і практика. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конфер. – Одеса: НВВ ОЮІ НУВС, 2002. – С. 127—131.
18. Булик-Верхола С. З. Формування і розвиток української музичної термінології. // Українська термінологія і сучасність. Збірник наукових праць. Вип. V / Відп. ред. Л. О. Симоненко. – Київ: КНЕУ, 2003.– С. 41—45.
19. Ващенко Г. Вибране: питання розвитку та становлення характеру особистості. — Дрогобич: Пристай Б. Р., 2012. — 134, [1] с.
20. Ващенко Г. Вибране: форми і методи навчання. — Дрогобич: Наш друк, 2011. — 131, [1] с.
21. Ващенко Г. Виховний ідеал: підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. — Львів: Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Григорія Ващенка, 2006. — 278 с.
22. Ващенко Г. Твори. / Ред. А. Погрібний. — Т. 4: Праці з педагогіки та психології / Упоряд. та авт. передмов. О. Вишневський. — Київ, 2000. — 416 с.
23. Верещагіна А. Музика в школі: зб. статей, вип. 5. — Київ: Муз. Україна, 1979. — 96 с.

24. Вінник Н. Психолого-педагогічні підходи до особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників: метод. рек. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т обдаров. дитини. — Київ: Ін-т обдаров. дитини, 2014. — 24, [1] с.
25. Гарднер Г. Множинні інтелекти. Теорія у практиці: хрестоматія. — Київ: Мегатайп, 2004. — 288 с.
26. Горбенко С. Історія гуманізації музичної освіти дітей шкільного віку: Навч. посіб. /Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. — Кам'янець-Поділ.: Вид. Зволейко Д. Г., 2007. — 347 с.
27. Гурин О., Кобрин Н., Клим Г., Шевчук С., Холевінська Я. Музична література. / Ред.-упор. // Програми з профільних предметів для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю / Упор. О. В. Корнілова, О. В. Гайдамака – Харків: Ранок, 2009. – С. 185–196.
28. Гурин Л., Назар Л. Програма з предмету "Музика" для ЗОШ України. — Львів, 1999. — 40 с.
29. Демчишин М. Методика формування художньо-творчої особистості засобами музичного мистецтвами: навч.-метод. посіб. для викл. і студ. вищ. мистецьких закл. та вчителів загальоосвіт. навч. закл./ Науково-методичний центр середньої освіти. — Суми: ВВП "Мрія-1", 2004. — 106 с.
30. Динаміка розвитку інтелектуальних здібностей обдарованої особистості у підлітковому віці: монографія / [О. Ю. Буров та ін.; за ред. О. Ю. Бурова]; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т обдар. дитини. — Київ: Інформаційні системи, 2012. — 257 с.
31. Дитина — педагог: сучасний погляд. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти сучасної дошкільної та початкової освіти: колективна моногр. / [О. П. Аматьєва та ін.]; ДЗ "Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка". — Луганськ: ДЗ "ЛНУ ім. Т. Шевченка", 2010. — 492 с.
32. Диференційований підхід до навчання учнів в дитячих музичних школах: метод. рек. / Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв; М. І. Ромасенко (уклад.), Т. Б. Борисова (уклад.). — Київ: ДАКККіМ, 2003. — 20 с.
33. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. — Вид. 3. — Київ: "Академвидав", 2015. — 304 с.
34. Драганчук В. М. Апробація методів і форм психокоригуючої дії музики у вихованні дітей вікової категорії 5-6 років. // Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції "Професійна мистецька освіта: діалог традицій та інновацій". – Київ, 2000. – С. 129—130.
35. Драганчук В. М. До питання нейродинамічних та психоґенних факторів у процесі музичного сприйняття // Україна на межі тисячоліть: етнос, нація, культура: Доповіді та повідомлення. – Кн.1—2 / Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. – Київ, 2000. — С. 424—444.
36. Драганчук В. М. Історія музикотерапії як підґрунтя нових психолого-педагогічних систем. // Проблеми педагогічних технологій: Зб. наук. праць. – Вип. 3. – Луцьк, 2000. – С. 10—17.
37. Драганчук В. М. Константи сприйняття у діалозі "композитор – виконавець – слухач" (на прикладі мелодико-інтонаційних і ладових факторів). // Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. статей. – Вип. 12. – Мелітополь, 2002. – С. 26—37.
38. Драганчук В. М. Концепції катарсису у процесі їх історичного розвитку // Науковий вісник ВДУ. Серія "Історичні науки": Зб. наук. праць. — Вип. 3. / Волинський державний університет ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2000. — С. 188—193.
39. Драганчук В. М. Музика і реципієнт: діалогіка взаємозв'язку. // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Мистецтво і освіта: Зб. наук. праць. – Вип. 6. – Львів, 2001. – С. 21—29.

40. Драганчук В. М. Музичний твір: проблема впливу на реципієнта. // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. – Вип. 21. – Музичний твір як творчий процес. – Київ, 2002. – С. 59—69.
41. Драганчук В. М. Пролонґоване сприйняття музики як художнє моделювання емоційно-етичних параметрів підлітка. // Проблеми педагогічних технологій: Зб. наук. праць. – Вип. 4. – Луцьк, 2000. – С 142—151.
42. Завалко К. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти: монографія. — Черкаси: Черкас. ЦНП, 2013. — 520 с.
43. Задорожний І. Музичне виховання в методиці Августина Волошина. // Освіта Закарпаття. – Ужгород: ЗІППО, 2006. – № 3 – С. 90–91.
44. Земляна І. П. Психологічні фактори методики “Слухання музики” в ССМШ. // Формування творчої особистості в інформаційному просторі сучасної культури: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції викладачів ССМШ. — Симферополь, Харків: СОНАТ, 2005. — С. 100 — ?
45. Ігнатенко П. Р., Поплужний В. Л., Косарева Н. Виховання громадянина. — Київ: ІЗМН, 1997. — 252 с.
46. Інститут обдарованої дитини. Електронна бібліотека. Режим доступу: http://biblos.iod.gov.ua/catalog.php
47. Кардашов В. Художньо-творчий розвиток особистості: теоретичний та методичний вимір: монографія. — Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2007. — 255 с.; 2-ге вид., доп. — Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2009. — 263 с.; 3-тє вид., допов. — Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2011. — 287 с.
48. Каюков В. І. Українська етнопедагогіка в школі. // Рідна школа. – 1991. – № 12. – С. 19 —22.
49. Кияновська Л. До питання про сприйняття програмного твору. // Українське музикознавство. — Вип. 22. — Київ: Музична Україна, 1987. — С. 15—22.
50. Кобрин Н. В. Впровадження й обґрунтування новітніх методичних засад у сучасній спеціалізованій музичній освіті України. // Гуманітарні студії НАКККіМ — 2017: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції (Київ, 23 листопада 2017 р.) — Київ: НАКККіМ, 2017. — С. 51—55.
51. Кобрин Н. Історичні, життєтворчі й мотиваційні засади викладання української музики в системі ССМШІ. // Актуальні питання культурології. — Вип. 17. — Рівне, 2017. — С. 263—270.
52. Кобрин Н. Концепція національного виховання через музичну культуру. // Кобрин Н. В. Музична культура в національному русі галицьких українців (1891–1939). Дисертація на здобуття наук. ступеня канд. історичних наук за спеціальність 07.00.01 – історія України. [Рукопис] – Львів, 2010. — С. 153—174: (Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича)
53. Кобрин Н. Музика в системі національного виховання молоді в Галичині (кінець XIX — 20–30-ті рр. XX ст.) // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – Вип. 18. – Львів: Львівський національний університет імені І. Франка, 2004. – С. 224–231.
54. Кобрин Н. Предмет “Українське музичне мистецтво” в аспекті новітніх освітніх технологій. // Культурологічний альманах. Інноваційні технології в галузі культури. — Вип. 6. — Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. — С. 62—66.
55. Кобрин Н. Традиції музично-історичної освіти Галичини. // Молодь і ринок. — Дрогобич, 2017. — Ч. 3(146). — С. 15—20.
56. Кобрин Н. В., Назар Л. Й., Шевчук С. Й. Джерела спеціальної професійної музичної освіти у Львові в перші половині XIX століття. (До історії ЛССМШІ ім. С. Крушельницької). // Формуваня творчої особистості в інформаційному просторі сучасної куль-

тури. — Сімферополь, Харків: СОНАТ, 2005. — С. 82—88.
57. Козаренко О. В. Феномен української національної музичної мови. – Львів: НТШ, 2000. — 284 с.
58. Козир А. Вступ до акмеології мистецької освіти: навч.-метод. посіб. / А. В. Козир, В. І. Федоришин; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. — 260 с.
59. Кушка Я. Методика музичного виховання дітей: навч. посіб. для ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації: у 2 ч. — Вінниця: Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2007. — Ч. 1. — 216 с.
60. Лисюк С. Розвиток моральних почуттів підлітків засобами музичного мистецтва: навч.-метод. посіб. / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. — Одеса: Астропринт, 2009. — 140 с.
61. Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи: у 2 т. – Львів: видавництво М. Коць, 2000. – Т. 2. – 816 с.
62. Майбурова Є. В. Питання методики викладання музичної літератури: метод. розробка для викладачів муз. л-ри. — Київ, 1970. — 59 с.
63. Мартьянова Г. Зміст, форми і методи формування креативності учнів засобами музики: навч. посібник для студ. пед. навч. закладів / Криворізький держ. педагогічний ін-т. — Київ: [б.в.], 1995. — 134 с.
64. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Ін-т пробл. виховання АПН України. — Київ: Промінь, 2006. — 432 с.
65. Масол Л. М. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в ХХІ столітті: аналіт. доп. / Л. М. Масол, О. В. Базелюк, О. А. Комаровська, В. Г. Муромець, В. В. Рагозіна; ред.: Л. М. Масол; НАПН України, Ін-т пробл. виховання. — Київ: Аура Букс, 2012. — 239 с.
66. Матеріали Міжнародної науково-творчої конференції “Мистецька освіта і культура України ХХІ століття: євроінтеграційний вектор” / Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтва [та ін.]; [Андросова Л. В. та ін. редкол.: Чернець В. Г. та ін.]. — Київ: НАКККіМ, 2016. — 287 с.
67. Методика викладання музично-теоретичних і музично-історичних предметів: (муз. школа — училище — консерваторія): зб. статей / Упоряд. В. Самохвалов. — Київ: Муз. Україна, 1983. — 95 с.
68. Методика музичного виховання: курс лекцій. / Уклад. В. В. Мішедченко; Глухівський держ. педагогічний ун-т. — Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. —120 с.
69. Мистецька освіта в контексті Європейської інтеграції. Теоретичні та методичні засади розвитку / Тези міжнародної науково-практичної конференції (30 червня – 2 липня). — Київ, Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. — 400 с.
70. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика: колективна монографія/ О. П. Рудницька [та ін.]; заг. ред. Михайличенко О. В., редактор Г. Ю. Ніколаї. — Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. — 255 с.
71. Михайличенко О. В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія: Навчальний посібник. / Вид. друге доп. та перероблене. — Суми: вид. “Козацький вал”, 2009. — 211 с.
72. Мистецтво життєтворчості особистості: науково-методичних посібник у 2 ч./ Гол. ред. ради В. М. Доній. — Ч. 1: Теорія і технологія життєтворчості. — Київ: ІЗМН, 1997. — 392 с.; Ч. 2: Життєтворчий потенціал нової школи. — Київ: ІЗМН, 1997. — 936 с.
73. Музична педагогіка та виконавство: зб. ст. / ред. А. А. Семешко. — Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2008. — Вип. 1 / Впоряд. П. Ф. Серотюк. — 64 с.
74. Музично-педагогічні системи та концепції ХХ століття: підручник / [С. О. Салдан, О. М. Король, Е. З. Тайнель та ін.]; за заг. канд. пед. наук, проф. Е. З. Тайнель. – Львів:

ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 328 с.
75. Назар Л. Й. Вектор оновлення завдань і цілей музично-історичних дисциплін у спеціалізованій музичній освіті. // Гуманітарні студії НАКККіМ — 2017: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції (Київ, 23 листопада 2017 р.). — Київ: НАКККіМ, 2017. — С. 194—197.
76. Назар Л. “Голосом взиваю до Господа…” Про викладання музики в загальноосвітній школі. // Основа. – Львів, 2002, №12 (145). – С. 4.
77. Назар Л., Будний В., Гурин О., Кобрин Н., Клим Г., Пона Я., Шевчук С. Історія музичного мистецтва./ Ред.-упор. Л. Назар // Програми з профільних предметів для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл музичного профілю / Упор. О. В. Корнілова, О. В. Гайдамака. – Харків: Ранок, 2009. – С. 196–214.
78. Назар Л. Й., Шевченко І. Ф. Музична література. Програма для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів системи Міністерства культури України. — Львів, 2007. — 43 с.
79. Назар Л., Шевченко І. Програма з музичної літератури для ДМШ. — Львів, 2009. — 50 с.
80. Назар Л. Й., Шевченко І. Ф. Музична література. Програма для початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів системи Міністерства культури України. — Львів, 2012. — 28 с.
81. Науменко С. І. Основи вікової музичної психології. — Київ: Логос, 1995. — 103 с.
82. Національне виховання учнів засобами українського народознавства. // За ред. П. Сеульського. — Івано-Франківськ, 1995. — 178 с.
83. Олексюк О. Музична педагогіка: навч. посіб. для студ. ВНЗ культури і мистецтв. — Київ: КНУКіМ, 2006. — 187 с.
84. Олексюк О. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посібник./ О. М. Олексюк, М. М. Ткач. — Київ: Знання України, 2004. — 264 с.
85. Освітні технології./ О. М. Пєхота ін. — Київ: А.С.К, 2001. — 256 с.
86. Основи національного виховання. Концептуальні положення (Частина І). / За заг. ред. В. Г. Кузя та ін. — Київ: Інформаційно-видавничий центр “Київ”, 1993. — 152 с.
87. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). — Київ: Освіта України, 2008. — 274 с.
88. Пастир І. Педагогіка художньої творчості: монографія / Міністерство освіти і науки України, Ізмаїльський державний гуманітарний університет. — Ізмаїл: СМИЛ, 2016. — 248 с.: іл., табл., фотоіл.
89. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. — Київ “Видавництво А. С. К.”, 2004. — 192 с.
90. Поставна А. К. Методика викладання музичної літератури в початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах. — Дніпропетровськ, 2007. — 124 с.
91. Проблеми особистісної орієнтації педагогічного процесу: зб. наук. пр. / Міністерство мистецтв та культури України. Обласний метод. кабінет учбових закладів мистецтв та культури; голов. ред. Г. Є. Гребенюк. — Харків: [б.в.], 2000. — 242 с. (Проблеми сучасного мистецтва і культури).
92. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості / [В.О. Моляко та ін.]; АПН України, Ін-т психјлогії ім. Г. С. Костюка, лаб. психології творчості. – Київ: Наукова думка, 2008. – 207 с.
93. Психологія: підручник./ Ред. Ю. Трофімов. — Київ: Либідь. — 558 с.
94. Психологія: Навч. посібник. // Ред. Ю. Макселон. — Львів: Свічадо, 1998. — 319 с.
95. Психолого-педагогічні та культурологічні питання гуманізації освіти: зб. наук. ст. / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України; ред. С. О. Мусатов. — Київ; Рівне:

Олег Зень [вид.], 2007. — 112 с.
96. Психолого-педагогічні основи роботи з обдарованими дітьми (дошкільний вік): навч.-метод. посіб. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Пед. ін-т, Каф. педагогіки і психології дошк. освіти та родин. виховання; уклад.: Іванюк Г. І., Руденко Л. С., Венгловська О. А. — Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. — 155 с.
97. Психолого-педагогічні проблеми розвитку особистості: колект. монографія / Атаманчук Н. М. та ін.; за ред. В. Ф. Моргуна, Л. В. Герасименко, Р. М. Білоус; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. — Кременчук: КрНУ ім. Михайла Остроградського, 2016. — 415 с.
98. Психолого-педагогічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти: наук.-метод. зб. / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України, Житомир. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка; ред. М. М. Заброцький. — Київ; Житомир: ЖОІППО, 2007. — 224 с.
99. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі: зб. наук. пр. / ред. кол. А. С. Дем'янчук [та ін.]; Рівненський економіко-гуманітарний ін-т АПН України. — Рівне: Видавнича фірма “Ліста”, 2001. — 472 с.
100. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості: навчальний посібник. — Київ: ІЗМН, 1996. — 236 с.
101. Романішина Т. (Антропова) Концепція музично-естетичного виховання Б. Л. Яворського (київський період діяльності). // Київське музикознавство. — Вип. 5. — Київ, 2000. — С. 130—139.
102. Роменець В. А. Історія психології XX століття: навчальний посібник. — Київ: Либідь, 1998. — 989 с.
103. Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання. — Київ, 2003. — 328 с.
104. Рудницька О. Педагогіка: загальна і мистецька. Навчальний посібник. — Тернопіль: Навчальна книга—Богдан, 2005. — 360 с.
105. Русова В. В., Рибалка В. В. Самоактуалізація особистості обдарованих старшокласників в умовах профільної підготовки (на матеріалі психологічного супроводу науково-дослідної роботи школярів у Малій академії наук): метод. посіб. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т обдар. дитини. — Київ: Інфосистем, 2011. — 154, [1] с.
106. Русова С. Вибрані педагогічні твори: у чотирьох книгах. — Кн. 3. /За заг. ред. Є. І. Коваленко; упоряд., примітки Є. І. Коваленко, О. М. Таран. — Чернігів: РВК “Деснянська правда”, 2008. — 239 с.: портрет.; Кн. 4. — Чернігів: Чернігівські обереги, 2009. — 327 с.
107. Русова С. Вибрані педагогічні твори. — Київ: Освіта, 1996. — 304 с.
108. Салдан С. Музичне мистецтво у контексті естетичного виховання за педагогічними ідеями Григорія Сковороди та Рудольфа Штайнера // Наукові записки. Психолого-педагогічні науки. / За заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – № 2. – 2016. – С. 185–189.
109. Сиротенко Г. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. — Харків: Видав. Гр. “Основа”, 2003. — 80 с.
110. Сташевська І. Музична педагогіка Німеччини: історія, теорія, практика: монографія. — Луганськ: ДЗ “ЛНУ ім. Т. Шевченка”, 2010. — 559 с.
111. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка: Навчально-методичний посібник. — Київ: ІЗМН, 1997. – 231 с.
112. Стельмахович М. Українська родинна педагогіка. — Київ, 1996. — 286 с.; Київ: ІЗМН, 1997. – 232 с.
113. Степан О. М. Розширення і поглиблення науково-теоретичної та практичної бази музично-теоретичних дисциплін. // Гуманітарні студії НАКККіМ — 2017: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції (Київ, 23 листопада 2017 р.). — Київ:

НАКККіМ, 2017. — С. 71—74.
114. Ступак Ю. П. Виховне значення українського фольклору. — Київ, 1960. — 31 с.
115. Ступарик Б. Сутність і мета національного виховання. // Людинозн. студії / Дрогобицького держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – 2000. – Вип. 1 (9). – С. 97–108.
116. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п’яти томах. — Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. — Київ, 1977. — 670 с.
117. Сявавко Є. І. Українська етнопедагогіка: Навчально-методичний посібник. — Львів, 2002. — 159 с.
118. Тадєєв П. Обдарованість і творчість особистості: американський підхід: монографія. — Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2008. — 237, [2] с.
119. Творчий розвиток особистості засобами мистецтва: навч.-метод. посіб. / Н. Г. Ничкало та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. — Чернівці: Зелена Буковина, 2011. — 280 с.
120. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д.; Наук. ред., передм. О. І. Пометун. — Ки]d: Вид-во “Плеяди”, 2006. — 220 с.
121. Традиції української етнопедагогіки і їх використання в навчально-виховній роботі в школі. — Київ, 1993. — 88 с.
122. Українська етнопедагогіка в школі. //Автор-укладач В. Т. Розмариця. — Київ: ІЗМН, 1997. – 24 с.
123. Українська національна система виховання: Конспект лекцій. //Автор-укладач Ю. Д. Руденко, 1991. – 48 с.
124. Холевінська Я. І. Ключові компетентності як провідні принципи нової мистецької освіти України. // Гуманітарні студії НАКККіМ — 2017: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції (Київ, 23 листопада 2017 р.). — Київ: НАКККіМ, 2017. — С. 92—97.
125. Холевінська Я. Музика в сучасних умовах виховання школярів. // Культурна спадщина України: сталий розвиток і національна безпека. / Заг. ред. О. А. Буценко та ін. — Т. 1. — Львів, 2017. — С. 149—154.
126. Холевінська Я. Прояви видів інтелекту в контексті музичних дисциплін спеціалізованої музичної освіти. // Культурологічний альманах. Інноваційні технології в галузі культури. — Вип. 6. — Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. — С. 118—121.
127. Хрестоматія з української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський: навч. посібник / Уклад. В. П. Кравець, О. І. Мешко. — Київ: Грамота, 2008. — 768 с.
128. Черкасов В. Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник. — Тернопіль: Навчальна книга—Богдан, 2014. — 472 с.
129. Шевчук С. Й. Наскрізна змістова лінія освіти “Підприємливість і фінансова грамотність”: способи реалізації у комплексі музично-історичних дисциплін. // Гуманітарні студії НАКККіМ — 2017: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції (Київ, 23 листопада 2017 р.). — Київ: НАКККіМ, 2017. — С. 263—266.
130. Шевчук С. Типи програмності та їх адаптація в курсі предметів слухання музики та музична література. Методична розробка. — Львів, 2013. — 45 с.
131. Шевчук-Назар Л. Розвиток української музичної освіти та виховання в Галичині першої половини ХХ століття. // Musica Galiciana. – Жешув, 2000. – Т. 5. – С. 231–245.
132. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. — Київ: ДАКККіМ, 2008. — 263 с.
133. Яблонко В. Психолого-педагогічні основи формування особистості: навчальний посібник / Одеський держ. ун-т ім. І. І. Мечникова. Миколаївський навчально-науко-

вий центр. — Миколаїв: Тетра, 2000. — 352 с.
134. Бокщанина Е. Методика преподавания музыкальной литературы в училище. — Москва: Советский композитор, 1961. — 70, [2] стр.
135. Болгарский Д. А. Церковное пение в музыкальном воспитании и образовании // Вісник православної педагогики. — Свято-Успенська Києво-Печерська Лавра.— 1999. — № 1.— С. 35–41.
136. Вопросы преподавания музыкально-исторических дисциплин. Сборник трудов. Выпуск 81. / Ред. Гивенталь И. А. — Москва: ГШЗИ им. Гнесиных, 1985. — 176 стр.
137. Выготсткий Л. Психология искусства: монография. — СПб.: Азбука, 2000. — 416 стр. (Akademia).
138. Гарднер, Г. Структура разума. – Москва: 2007. – 500 с.
139. Годфруа Жо. Что такое психология: в 2 т.: Пер.с фр. — Москва: Мир, 1996. — Т. 1. — 496 стр.
140. Дружинин В. Н. Психология общих способностей. — Спб: Издательство “Питер”, 1999. — 368 стр.
141. Дьяченко О. М. Развитие воображения дошкольника. — Москва: Международный Образовательный и Психологический Колледж, 1996. — 197 стр.
142. Дьяченко М., Котляревский И., Полянский Ю. Теоретические основы воспитания и обучения в музыкальных учебных заведениях. — Київ, 1987. — 110 с.
143. Зинкевич-Евстегнеева Т., Грабенко М. Практикум по креативной терапии. — Санкт-Петербург: издательство “Речь”, 2003. — 400 стр.
144. Кабалевский. / сост. Б. М. Неменский.— Москва: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 2005. — 224 стр. [Антология гуманной педагогики]
145. Как преподавать музыкальную литературу. / Сост. А. И. Тихонова. — Москва: Классика-XXI, 2007. — 171 стр.: ил.
146. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. Избранное. — Москва, 2007. — 960 с.
147. Кирнарская Д. К. Музыкальные способности. — Москва: Таланты-XXI век, 2004. — 496 стр.
148. Когнитивные способности. // Психология человека от рождения до смерти: Психологическая энциклопедия. / Под общ. ред. А. А. Реана. — Спб, Москва: Нева—Олма-Пресс, 2002. — Стр. 178—194.
149. Колюткина Ю. Н. Рефлексивная регуляция мыслительних действий. Психологическое исследование интеллектуальной деятельности. — Москва: Наука, 1979. — 326 стр.
150. Коменский Я. Великая дидактика. // Избранные педагогические сочинения. — Москва: Просвещение, 1972. — Стр. 270—310.
151. Костюк Г. С. Избранные психологические труды. — Москва: Издательство “Педагогика”, 1988. — 304 стр.
152. Кошмина И. О курсе по духовной музыке в начальной школе // Искусство в школе. – 1995. — № 1. – С. 59–65.
153. Кукушин В. С. Этнопедагогика. Учебное пособие. — Москва: НПО, 2002. — 304 с.
154. Лагутин А. Методика преподавания музыкальной литературы в детской музыкальной школе. — Москва: Музыка, 1982. — 224 стр.
155. Левшина И. С. Как воспринимается произведение искусства. — Москва: Знание, 1983. — 95 стр.
156. Лисянская Е. Б. Музыкальная литература: Методическое пособие. — Москва, 2001. — 80 стр.
157. Маслоу А. Самоактуализация. / Мотивация и личность. // Пер. с англ. 3-е изд. — Спб: Питер, 2008. — 352 стр.

158. Медушевский В. Дух музыки и дух музыкального воспитания // Искусство в школе. — 1995. — № 2. – С. 64—65.
159. Медушевский В. В. Духовно-нравственное воспитание средствами музыкального искусства: средняя школа. // Преподаватель. – 2001. – № 6. – С. 12–20.
160. Медушевский В. О предмете и смысле истории музыки // Музично-історичні концепції в минулому і сучасності: матеріали /Ред.-упор.: О. Зінькевич, В. Сивохіп. – Львів, 1997. – Стр. 5—16.
161. Медушевский В. Этимология культуры. // Музыкальная академия. – 1993. – №3. – Стр. 3–10.
162. Морозов В. П. Эмоциональный слух и музыкальная одаренность. // Материалы Международной научно-практической конференции “Развитие научного наследия Б. М. Теплова в отечественной и мировой науке” (к 110-летию со дня рождения), 15—16 ноября 2006 г. — Москва: Изд-во ПИ РАО, 2006. — Стр. 198—203.
163. Назайкинский Е. В. Звуковой мир музыки. — Москва: Музыка, 1988. — 254 стр.
164. Назайкинский Е. В. О психологии музыкального восприятия. — Москва: Музыка, 1972. — 384 стр.
165. Олпорт Г. Становление личности. Избранные труды. / Под ред. Л. А. Леонтьева. — Москва: Смысл, 2002. — 402 стр.
166. Нечаева Н. Основания музыкального творчества как феномен культуры. — Томск: Изд-во Томс. Ун-та, 2003. — 131 стр.
167. Остроменский В. Д. Восприятие музыки как педагогическая проблема. – Киев: Музична Україна, 1975. – 195 с.
168. Петровский А. В. Личность. Деятельность, Колектив. — Москва: Политиздат, 1982. — 255 стр.
169. Петрушин В. Музыкальная психология: Учебное пособиие для вузов. 2-е изд. — Москва: Академический проект; Трикста, 2008. — 400 стр.
170. Психология музыки и музыкальных способностей: хрестоматия / Сост. и ред. А. Е. Тарас. — Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2005. — 717, [2] стр.
171. Психология развития. / Ред. А. К. Болотовой и О. Н. Молчановой. — Москва: ЧеРо, 2005. — 524 стр.
172. Пясковский И. Б. Логика музыкального мышления. – Kbtd: Музична Україна, 1987. – 182 с.
173. Рахманова М. Величит душа моя Господа. // Музыкальная академия. – 1992. – № 2. – С. 14–19.
174. Рубинштейн С. Основы общей психологии. — Спб: Питер, 2000. — 594 стр.
175. Скляр П. П., Тихомирова Н. Ф. Основы общей и музыкально-педагогической психологии: учеб. пособие для вузов культуры и искусств III—IV уровней аккредитации / Луганский гос. ин-т культуры и искусств. — Луганск: Глобус, 2004. — 271 стр.
176. Смирнова Е. О. Детская психология. — Москва: Гуманитар, 2008. — 366 стр.
177. Хрестоматия по возрастной психологии: Уч. пособие для студентов. // Сост. Семенюк Л. М. Под ред. Д. И. Фельдштейна. 2-е изд., доп. — Москва: Институт практической психологии, 1996. — 304 стр.
178. Якутина О. Познать духовную связь… // Музыка в школе. – 1990. — № 4. – Стр. 26–33.
179. Burowska Z., Głowacka E. Psychodydaktyka muzyczna. Zarys problematyki. — Kraków, 2007. — 72 s.
180. Program nauczania muzyka. Wydanie pierwsze. – Warszawa, 1999. – 43 s.
181. Program nauczania muzyki w szkole podstawowej. II etap kształcenia. Klasy IV–VI. Opracował Eugeniusz Wachowiak. – Piła: Agencja Wydawnicza “GAWA”, 1999. – 27 s.

182. Przychodzińska M. Wychowanie muzyczne – idee, treści, kierunki rozwoju. — Warszawa, 1989. – 198, [1] s.; 24 cm.
183. Sacher W. Pedagogika muzyki. Teoretyczne podstawy powszechnego kształcenia muzycznego. — K., 2012 . — 320 s.
184. Szmidt K. Pedagogika twórczości. — Gdańsk, 2007. — 424 s.

Нотне видавництво “Мелосвіт”
Видавець Красовський В. Я.
03083, м. Київ а/с 6
Свідоцтво Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК №2679 від 06.11.06.

Підписано до друку 22.12.2018. Формат 60×84 1/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний
Умовн. друк. арк. 43,15. Зам. МС 0258.

Каталог наших видань „Ноти-поштою”

E-mail: melosvit@ukr.net melosvit@ua.fm

Тел.:+38 050 31-31-255 (Viber, Telegram) +38 044 331-29-42
+38 097 726-33-26 +38 063 46-55-940
www.melosvit.com.ua

Співробітничаємо з авторами!

Навчальне видання

Назар Л., Кобрин Н., Шевчук С., Холевінська Я., Степан О. Методично-програмне забезпечення комплексу музично-історичних дисциплін: Слухання музики. Музична література. Українське музичне мистецтво. Світове музичне мистецтво.

Редактор-упорядник Лілія Назар

МЕТОДИЧНО-ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЛЕКСУ МУЗИЧНО-ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН:

СЛУХАННЯ МУЗИКИ

МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

УКРАЇНСЬКЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

СВІТОВЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Видавництво “Мелосвіт”
Видавець Красовський В. Я.
03083, м. Київ а/с 6
Свідоцтво Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК №2679 від 06.11.06.

Підписано до друку 22.12.2018. Формат 60×84 1/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний
Умовн. друк. арк. 43,15. Зам. МС 0258.

Каталог наших видань „Ноти-поштою”

E-mail: melosvit@ukr.net melosvit@ua.fm

Тел.:+38 050 31-31-255 (Viber, Telegram) +38 044 331-29-42
+38 097 726-33-26 +38 063 46-55-940
www.melosvit.com.ua